Világ proletárjai egyesüljetek!

LENIN

MŰVEI

12

AZ OROSZNYELVŰ KIADÁS
AZ OK(b)P IX. KONGRESSZUSÁNAK
ÉS A SZOVJETEK
II. ÖSSZSZÖVETSÉGI KONGRESSZUSÁNAK
HATÁROZATA ALAPJÁN JELENIK MEG

V. I. LENIN

MŰVEI

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST

V. I. LENIN

MŰVEI

12.

KÖTET

1907 január—június

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST 1954

Az orosz eredeti címe:

ИНСТИТУТ МАРКСА—ЭНГЕЛЬСА—ЛЕНИНА ПРИ ЦК ВКП(б)

В. И. ЛЕНИН. СОЧИНЕНИЯ

ИЗДАНИЕ ЧЕТВЕРТОЕ. ТОМ 12. ГОСПОЛИТИЗДАТ 1950

Lenin műveinek magyar kiadása a moszkvai Marx—Engels—Lenin Intézet által sajtó alá rendezett negyedik orosznyelvű kiadás nyomán, a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata alapján jelenik meg.

ELŐSZÓ

A tizenkettedik kötetben Leninnek azok a művei jelennek meg, amelyeket 1907 január és június között írt.

A kötetben megjelent művek egy része az OSzDMP-nek a II. Állami Duma választási hadjárata idején követett forradalmi taktikájával, a baloldali blokk védelmével és a kadetokkal való megegyezés mensevik politikája elleni harccal foglalkozik. Ide tartoznak: „A szociáldemokrácia választási hadjárata Pétervárott", „Hogyan szavazzunk a pétervári választásokon? (Kinek van haszna a feketeszázas veszélyről szóló dajkamesékből?)", „A második duma és a forradalom második hulláma", „Az opportunizmus taktikájáról", „A bolsevikok és a kispolgárság", „A duma-választások és az orosz szociáldemokrácia taktikája", „A duma közeli szétkergetése és a taktika kérdései" c. munkák és egyéb cikkek.

E kötetben jelennek meg az OSzDMP V. kongresszusának előkészítésével kapcsolatos lenini dokumentumok és cikkek, valamint Leninnek a kongresszuson elhangzott beszámolói és felszólalásai: „Határozattervezetek az OSzDMP ötödik kongresszusára", „A forradalmi szociáldemokrácia platformja" c. cikk, „Jelentés az OSzDMP V. kongresszusának a pétervári szakadásról és a vele kapcsolatban megalakított pártbíróságról", „Beszámoló a polgári pártokhoz való viszonyról" és más felszólalások.

A „Beszámoló a pétervári szervezet konferenciáján a duma-kampány és a dumabeli taktika kérdéséről", „A szakadás szervezői a jövőbeli szakadásról", „Újjászervezés és a szakadás megszüntetése Pétervárott" c. művek megmutatják azt a harcot, amelyet Lenin folytatott, hogy a

bolsevizmus elvei alapján megteremtse az OSzDMP pétervári szervezetének eszmei egybeforrottságát.

Lenin következő művei: „Előszó Marx L. Kugelmannhoz intézett leveleinek orosz fordításához“ és „Előszó a «J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx és mások F. A. Sorgéhoz és másokhoz intézett levelei» című könyv orosz fordításához“ — Marx és Engels levelezésének — amelynek egy része első ízben 1907-ben jelent meg orosz nyelven — elméleti és politikai jelentőségét jellemzik.

A kötetben megjelenik Leninnek az agrárkérdésről írt két cikke: „Beszédtervezet az agrárkérdésről a második Állami Duma szociáldemokrata frakciója számára“ és „Az agrárkérdés és a forradalom erői“ c. cikk.

Ebben a kötetben jelenik meg először Lenin Műveiben a „Pétervár Moszkvai kerületének jelentése a II. duma választásairól“, a „Megjegyzés az észt szociáldemokraták határozatához“, valamint „Az első fontos lépés“ c. cikk, amelyben Lenin a II. duma mensevik képviselőinek opportunista akcióit bírálja.

A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA VÁLASZTÁSI HADJÁRATA PÉTERVÁROTT[1]

Pétervár, 1907 január 18.

Pétervárott teljes gőzzel folyik a választási hadjárat. Közeleg a döntő pillanat: először is, a napokban el kell válnia, milyen lesz a pártok végleges csoportosulása a választáson, ki kivel, ki ki ellen. Másodszor, már maga a választás is egészen közel van.

A fővárosi választás jelentősége óriási. Most egész Oroszországnak Péterváron van a szeme. Itt a legélénkebb a politikai élet, itt a legerősebb a kormány. Itt vannak az összes pártok központjai, valamennyi irányzat és árnyalat legjobb lapjai, itt vannak a legjobb szónokok a választási gyűléseken.

És most már minden ingadozás nélkül, határozottan kijelenthetjük: Pétervár beváltotta a hozzáfűzött reményeket. A pétervári választási hadjárat már eddig is szolgáltatott és most is *napról napra* meglepő bőségben szolgáltat anyagot a politikai agitációhoz. Ezt az anyagot szakadatlanul tanulmányoznunk kell. Rendszeresen össze kell gyűjtenünk, s rá támaszkodva minél jobban tisztáznunk kell a legkülönbözőbb pártok *osztály*alapjait, és ezt az eleven, közvetlen, mindenkit érdeklő és mindenkit foglalkoztató ismeretet tudtul kell adnunk a legnagyobb munkástömegeknek, s el kell juttatnunk a legfélreesőbb falusi zugokba is.

Megpróbáljuk elkezdeni ezt az anyaggyűjtést — természetesen csak vázlatos formában. Tekintsen vissza az olvasó, gondolja végig a szentpétervári választási hadjárat egész menetét, hogy következetes és eszmei képet alkosson a szociáldemokrácia szerepéről, hogy ne ragadják

el az apró-cseprő napi események, ne vonja el figyelmét a politizáló hűhó kaleidoszkópja.

Az első szakasz. A szociáldemokraták elméletileg készülnek a választásra. Nyilatkoznak a jobbszárny és a balszárny legtekintélyesebb képviselői. A mensevikek táborában eleinte teljes az ingadozás: 1) Cserevanyin meg akar egyezni a kadetokkal. 2) A kadet sajtó újjong, és egész Oroszországot telekürtöli ezzel a hírrel. 3) Martov a „Tovariscs"-ban[2] tiltakozik, *tiszta* szociáldemokrata listák mellett foglal állást, s a bolsevikokat még azért is megrója („Proletarij"[3] 1. sz.), mert *általában* elismerik, hogy a trudovikokkal[4] megengedhető a megegyezés a kadetok ellen. 4) A bolsevikok *tiszta* szociáldemokrata listák mellett szállnak síkra, nem zárva ki azonban a forradalmi demokráciával való megegyezést. 5) Plehanov a burzsoá sajtóban a kadetokkal való blokk mellett nyilatkozik. 6) A mensevikek körében teljes bizonytalanság uralkodik: Larin dühösen elítéli a kadetokkal való blokkot mint a szociáldemokrácia meggyalázását. Nyik. I—szkij[5] megengedhetőnek tartja a blokkot a kadetokkal, előnyben részesíti azonban a trudovikokkal a kadetok ellen alkotott blokkot. 7) Martov és valamennyi mensevik 180 fokos fordulatot tesz, és mindannyian átállnak Plehanovhoz.

Az OSzDMP összoroszországi konferenciáján[6] két irányzat alakul ki: a mensevikek és a bundisták blokkra akarnak lépni a kadetokkal, a bolsevikok, a lengyelek és a lettek feltétlenül ellenzik ezt, de megengedhetőnek tartják a megegyezést a forradalmi demokráciával.

A második szakasz. A kadetokkal való blokk eszméjének kifejtése a sajtóban. Plehanov végül — a „teljhatalmú dumánál" kötött ki. Ezzel sikerült ad abszurdum vinnie a mensevizmust. Közelebb akarja vinni a mensevikeket a kadetokhoz, de (minthogy egyáltalán nem érti meg a politikai helyzetet) az ellenkezőjét éri el: eltávolítja a mensevikeket a kadetoktól. Egyrészt a kadet párt hivatalosan és ünnepélyesen elutasítja a „teljhatalmú dumát" mint forradalmi illúziót, és kigúnyolja Plehanovot. Világossá válik, hogy a kadetok *eszmei* blokkot akarnak és követelnek, alá akarják rendelni a baloldaliakat a

kadet vezetésnek, a kadetok megalkuvó, forradalomellenes taktikájának. Másrészt, Plehanov esztelen buzgólkodása megzavarja a mensevikek sorait: a bundisták is, a kaukázusi mensevikek is a sajtóban nyilvánosan elítélik Plehanov állásfoglalását. A Központi Bizottság, amely túlnyomórészt mensevikekből áll, zavartan és megrökönyödve hallgat. Plehanov el van szigetelve, és ugyancsak elhallgat.

A harmadik szakasz. A tömegmegmozdulás kezdete. Választási gyűlések Moszkvában és Pétervárott. Az értelmiségi politizálgatás áporodott légkörébe friss szél tör be az utcáról. Egyszerre világossá válik, hogy a feketeszázas veszély mese: az utca igazolja azt a bolsevik megállapítást, hogy a kadetok az opportunistákat orruknál fogva vezetik, amikor azt harsogják, hogy feketeszázas veszély fenyeget, és ezzel elhárítják maguktól a baloldali veszélyt. A választási gyűléseken a harc mindkét fővárosban *lényegileg* a kadetok és a szociáldemokraták, és főleg a bolsevik szociáldemokraták közt bontakozik ki. A kadetok *jobbra* vonszolnak *mindenkit*, az utcát is, a tömegeket is, harcolnak a forradalmi követelések ellen, s „békés parlamenti út" örvén dicsőítik a reakcióval való kiegyezést. A bolsevik szociáldemokraták balra hívják a tömegeket, leleplezik a békés útról terjesztett hazug meséket, leleplezik e mesék önző osztályjellegét. A mensevikek eltűnnek a színről (még a beléjük szeretett kadet sajtó beismerése szerint is); bátortalanul bírálgatják a kadetokat, nem mint szocialisták, hanem mint baloldali kadetok, és ugyanilyen bátortalanul beszélnek a kadetokkal való megegyezés szükségességéről.

A negyedik szakasz. Összeül a pétervári szociáldemokrata szervezet konferenciája[7]. Ezen a konferencián, amelyet a szociáldemokrata párt tagjainak összessége vita alapján választott, vagyis olymódon, hogy mindenkit megkérdeztek a kadetokkal való megegyezést illetőleg, a bolsevikok feltétlen többségben voltak — akár számítjuk az egyik vagy a másik fél által vitatott szavazatokat, akár egyáltalán nem számítjuk, vagy egy külön norma szerint számítjuk őket. A mensevikek kivonulnak a konferenciáról, és megkezdik a szakítást. Formailag

nevetséges és szánalmas szervezeti kötözködéssel takaróznak (a bolsevikok állítólag helytelenül hagyták jóvá a mandátumokat; a valóságban: a bolsevikoké volt a többség, *akárhogy* számlálják is a mandátumokat; — a konferencia nem volt hajlandó különválni városi és kormányzósági konferenciára; a valóságban: a Központi Bizottság a szervezeti szabályzat szerint ezt nem követelhette, és nem is követelte sem Vilnától, sem Odesszától, sem semelyik más várostól).

A valóságban a mensevikek által rendezett szakadás okát mindenki világosan látja: a szociáldemokrácia opportunistái áttáncolnak a proletariátustól a liberális burzsoáziához, a szociáldemokrata munkásszervezetektől az alaktalan pártonkívüli választási kollektívákhoz.

A konferencia rá sem hederít a mensevikek kivonulására, tovább végzi a *maga* dolgát. Pétervárott voltak viták a bolsevikok körében is: az úgynevezett tiszta bolsevikok amellett kardoskodnak, hogy semmiféle más párttal ne kössünk semmiféle megegyezést. Az úgynevezett disszidensek megegyezést akarnak a forradalmi demokráciával, a trudovikokkal, hogy Oroszország fővárosában szétzúzzák a kadetoknak a fejletlen dolgozó tömeg fölötti hegemóniáját. Ezek a viták a „tiszták" és a „disszidensek" között egyes esetekben kiéleződtek, de lényegében valamennyi bolsevik kitűnően megértette, hogy ez a nézeteltérés nem választja el őket elvileg, hanem csak segítségükre van abban, hogy minden oldalról és gyakorlatiasan megtárgyalják a választási eshetőségeket és kilátásokat.

A szocialista proletariátus nem tagadhatja meg a nem-szocialista kispolgári tömegtől, hogy ez *követhesse őt*, mert csak így szabadíthatja ki a kadetok befolyása alól. A konferencia alapos vita után elhatározza, hogy megegyezést ajánl az eszereknek és a trudovik csoport bizottságának a következő alapon: két mandátumot kap a munkáskúria, kettőt kapnak a szociáldemokraták, kettőt a trudovikok.

Pétervárott ez volt az egyetlen helyes és lehetséges megoldás: a kadetok szétzúzásának feladatát nem lehet elhanyagolni; két baloldali lista esetén nincs feketeszázas

veszély; de a baloldaliak további szétforgácsolódása esetén felmerülhetne ez a veszély, és a választók tömegeit nem lehetne összegyűjteni. A konferencia javaslata viszont fenntartotta a szociáldemokrácia feltétlen túlsúlyát; a szociáldemokrácia eszmei és politikai hegemóniája — elveinek teljes tisztaságában — megszilárdult.

Ami a népi szocialisták pártját illeti, a konferencia elhatározta, hogy kizárja ezt a pártot mint félkadet pártot, amely nem ad egyenes választ a dumán kívüli harc fő kérdéseire. Ismeretes, hogy ez a párt a duma szétkergetése után elkülönült a forradalmi kispolgárságtól, és óvatosságot meg mérsékletet kezdett hirdetni a legális sajtóban.

Érthető, hogy a forradalmi szociáldemokrácia *köteles* volt *megkövetelni* a szociálforradalmároktól, hogy *határozottan* foglaljanak állást e párt tekintetében, és vagy ragaszkodjanak kizárásához (erre valószínűleg minden lehetőség meglett volna, ha a mensevikek a döntő pillanatban nem szöktek volna át a szocialistáktól a kadetokhoz), vagy legalább is szögezzék le, hogy semmiféle felelősséget nem vállalnak *ilyen* „trudovikokért".

Az ötödik szakasz. A mensevikek által rendezett szakadás új reményt önt az *egész* liberális burzsoáziába. Újjong az egész kadet sajtó, újjongva örvend azon, hogy a gyűlölt bolsevikokat „elszigetelték", hogy a mensevikek „bátran" átpártoltak a forradalomtól az „ellenzéki blokkhoz". A „Recs"[8], amelytől az utóbbi kifejezés származik, a mensevikeket és a népi szocialistákat már egyenesen *„mérsékelt szocialista pártoknak"* nevezi. Valóban az a benyomásunk, hogy a kadetok magukkal ragadják az egész kispolgárságot (vagyis valamennyi trudovikot a szociálforradalmárokig bezárólag) és a munkáspárt egész kispolgári részét, azaz a mensevikeket.

A bolsevikok nyugodtan folytatják önálló munkájukat. Örömmel szigetelődünk el a piszkos ügytől, mondják, a kispolgárság árulásától és ingadozásától. Nem rendeljük alá taktikánkat a mandátumvadászatnak. Kijelentjük: Pétervárott *mindenképpen* három lista lesz: feketeszázas, kadet és szociáldemokrata lista.

A hatodik szakasz. Választások a munkáskúriában és a trudovikok kettős játékának leleplezése.

A munkáskúriában a szociáldemokraták győznek, de a szociálforradalmárok a szavazatoknak sokkal nagyobb hányadát szerzik meg, mint vártuk. Világossá válik, hogy *a szociálforradalmárok a munkáskúriában főleg a mensevikeket verték meg*. A Viborgi kerületben, a mensevizmus e fellegvárában, mint közlik, *több* eszer fut be, mint szociáldemokrata!

Nálunk is igazolódik tehát az a jelenség, amelyet más országokban már régen észleltek. A szociáldemokráciában megnyilvánuló opportunizmus annyira eltaszítja magától a munkásságot, hogy a munkásság a forradalmi burzsoázia karjai közé veti magát. A mensevikek teljesen állhatatlan, teljesen ingadozó politikája hihetetlenül gyengíti a szociáldemokráciát, s a városi kúriában a kadetok, a munkáskúriában az eszerek malmára hajtja a vizet.

Csakis a *forradalmi* szociáldemokrácia elégítheti ki a proletár tömegek igényeit, és választhatja el *tartósan* ezeket a tömegeket *valamennyi* kispolgári párttól.

Másrészt azonban az események rávilágítanak a trudovikok kettős játékára is. Ezek (az eszerek) a munkáskúriában azzal kerekednek fölénk, hogy támadják a kadetokkal blokkra lépő mensevikeket. És ugyanakkor a legelvtelenebb játékot űzik a választási hadjáratban. Nem adnak ki semmiféle pártnyilatkozatot, nem tesznek közzé önállóan semmiféle szervezeti határozatot, nem vitatják meg nyíltan a kadetokkal való blokk kérdését. Szinte szándékosan elfújnak minden gyertyát, mint azok szokták, akik sötétben akarják végezni sötét üzelmeiket.

Azt mondják, hogy a szociálforradalmárok blokkban vannak a népi szocialistákkal. Senki sem ismeri e blokk feltételeit és jellegét. Sötétben űzik játékukat. *Azt mondják* (v. ö. „Rodnaja Zemlja" január 15-i szám; e lap munkatársa Tan úr[9]), hogy a szociálforradalmárok a kadetokkal való blokk mellett vannak. Senki sem ismeri az igazságot. Sötétben játszanak. A választási gyűléseken ugyanez a zűrzavar: az egyik szociálforradalmár a népi szocialistákkal együtt a kadetokkal való blokk mellett ágál, a másik olyan határozatot fogadtat el, amely elveti a kadetokkal való blokkot, s követeli az összes baloldaliak blokkját a kadetok ellen.

A tömegek most már *saját szemükkel* kezdik látni, hogy az *egész* kispolgárság, még a legforradalmibb kispolgárság is, a legteljesebb mértékben állhatatlan és képmutató. Ha a szociáldemokráciának nem volna kispolgári, opportunista része, kitűnő alkalmunk nyílna rá, hogy megmagyarázzuk az *egész* munkásságnak, miért *csak* a szociáldemokrácia tudja becsületesen és következetesen védelmezni a munkások érdekeit.

És a bolsevikok ezen a talajon agitálnak. A bolsevikok következetesen viszik vonalukat: Pétervárott *lesz* kadet és *lesz* szociáldemokrata lista. A mi határozatunk *nem függ* a kispolgárság ingadozásától: ha felhívásunkra hajlandó a proletariátust követni a liberálisok ellen, annál jobb neki. Ha nem hajlandó, annál rosszabb ránézve, mi viszont *mindenképpen* a szociáldemokrata úton fogunk haladni.

A hetedik szakasz. *Bomlás.* A kadetok belegabalyodnak a feketeszázasokkal folytatott tárgyalásokba. A kispolgárság opportunistái belegabalyodnak a kadetokkal folytatott tárgyalásokba. A bolsevikok következetesen viszik vonalukat.

A lapok jelentik: 1) hogy Miljukov urat Sztolipin úr kihallgatáson fogadja; 2) hogy külföldi lapok értesülései szerint a kormány kész legalizálni a kadet pártot azzal a feltétellel, hogy nem lép blokkra baloldaliakkal.

Fénysugár hatol be a liberális árulók pártjának kulisszák mögötti mesterkedéseibe. A kadetok *nem merik* elutasitani a feketeszázasok ajánlatát, mert ezek a duma szétkergetésével fenyegetőznek.

Ez hát az *igazi oka* annak, hogy a kadetok egyszerre „sziklaszilárdakká“ válnak a megegyezések kérdésében, a kispolgárság opportunistáinak rémületére.

A kadetok megkötik magukat. Kettőnél több mandátumot az egész baloldalnak — semmi pénzért! A kadet „Recs“ számról számra igen világosan és igen szemléletesen megmutatja, hogy hajlandó *magával vonni* a mérsékelt szocialistákat (két mandátum a hat közül) — a „forradalmi illúziók“ elleni *harc érdekében, a forradalom elleni harc érdekében.* De a forradalommal együtt haladni — soha!

Az opportunisták kétségbe vannak esve. A „Tovariscs“ a „Recs“ ellen irányuló cikkeiben szinte hisztérikus hangot üt meg. Bogucsarszkij úr, a szociáldemokrácia renegátja, csűri-csavarja a dolgot, lelkére beszél a „Recs“-nek, kérve kéri — a „Tovariscs“ más munkatársaival egyetemben —, hogy gondolja meg stb. A „Recs“ és a „Tovariscs“ nemrég még együtt újjongott azon, hogy a bolsevikok elszigetelődtek, és hogy a mérsékelt szocialisták alávetették magukat a liberálisoknak, de most a közös újjongást veszekedés és kölcsönös mocskolódás váltotta fel. Január 7-én Pétervárott nyilvánosságra hozták a pétervári szociáldemokrata konferencia határozatát. Ma január 18-at irunk. És a kadetok meg az opportunisták mindeddig *semmiben* sem jutottak dűlőre! A „Recs“ ma különösen engesztelhetetlen hangon ír a „Tovariscs“ ellen, a „Tovariscs“ ma különösen éles és ijedt hangon ír a „Recs“ ellen irányuló cikkecskékben.

A bolsevikok következetesen viszik vonalukat. Pétervárott három lista lesz. Hogy a kispolgárok hová állnak — az az ő dolguk, de a forradalmi proletariátus minden körülmények közt teljesíteni fogja kötelességét.

Hogy a nyolcadik szakasz milyen lesz, azt nem tudjuk. Ez végső fokon a kadetok és a feketeszázas kormány tárgyalásaitól, kölcsönös viszonyától függ. Ha „összebékülnek“ a kadetok azonnali legalizálásának vagy más valaminek az alapján — elszigetelődnek a kispolgárok. Ha *egyelőre* elválnak a kadetok és a feketeszázasok útjai — lehetséges, hogy a kadetok három mandátumot is adnak a kispolgároknak. A szociáldemokrácia nem ettől függően határozza meg politikáját.

A pétervári választási hadjárat eseményeinek menete kicsiny, de kitűnő képet tár elénk a feketeszázasok, a kadetok és a forradalmi proletariátus közti viszonyokról. És az események e menete pompásan igazolja a forradalmi szociáldemokraták kipróbált, régi, engesztelhetetlen taktikáját.

Az egyenes politika — a legjobb politika. Az elvi politika — a leggyakorlatiasabb politika. A szociáldemokrácia *csakis* ilyen politikával nyerheti el ténylegesen és tartósan a tömegek rokonszenvét és bizalmát. Csakis

ilyen politika biztosíthatja, hogy ne a munkáspártot terhelje a felelősség Sztolipin és Miljukov, Miljukov és Anynyenszkij, Dan vagy Csernov tárgyalásaiért.

A szociáldemokrácia és a „trudovik pártok“ opportunistáit ellenben mostantól kezdve *örökre* terhelni fogja ez a felelősség.

Nemhiába próbálnak az ingadozó mensevikek úgy megmenekülni, hogy már képmutatáshoz folyamodnak. Nekünk az az álláspontunk, hogy vagy harcoljunk a feketeszázas veszély ellen, vagy legyen *tiszta* szociáldemokrata lista — jelentik ki a konferenciáról kivonult szociáldemokraták (ha hihetünk a mai ujságoknak). Mulatságos kibúvó ez, amellyel csak egészen naiv embereket lehet félrevezetni! Bebizonyított tény, hogy *két* baloldali lista esetén Szentpétervárott nincs feketeszázas veszély, — hát három baloldali lista esetén? Nem akarják a mensevikek *ezt* kipróbálni?! Nem, ők csupán belekapaszkodnak a szalmaszálba, mert az események menete sarokba szorította őket: vagy átszöknek a kadetokhoz és elismerik a kadetok teljes eszmei-politikai hegemóniáját, vagy követik a bolsevikokat, a szociáldemokrata listákat, amelyeken a trudovikok is szerepelhetnek.

Ilyen listák Pétervárott minden bizonnyal legyőznék a feketeszázasokat is, a kadetokat is. És a forradalmi szociáldemokrácia, amely azonnal helyes útra lépett, következetesen ezen az úton fog haladni: nem fog félni attól, hogy a kispolgároknak a liberálisokhoz való átállása esetén ideiglenes vereségeket szenved, — új erőt és önbizalmat fog meríteni az opportunizmus ingadozásaiból és botladozásaiból.

Szentpétervárott három lista lesz: feketeszázas, kadet és szociáldemokrata lista.

Polgártársak, válasszatok!

„Prosztije Recsi“ 2. sz.
1907 január. 21.

FOKRÓL FOKRA

A pétervári választások szerfölött tanulságos anyagot szolgáltatnak ahhoz, hogy *ténylegesen* tanulmányozzuk a különféle pártok és osztályáramlatok jellegét, illetve politikájuk osztályjelentőségét.

Ebből a szempontból különösen figyelemreméltó két tény: a kadetok tárgyalása Sztolipinnal, a feketeszázas kormány vezérével, és a kispolgári pártok tárgyalása a liberális földbirtokosokkal, a kadetokkal.

A kadetok és a feketeszázasok tárgyalásairól egyelőre keveset tudunk: Miljukov kihallgatáson volt Sztolipinnál, — kísérletek történtek a kadet párt legalizálására azon az áron, hogy a kadetok lemondanak a baloldaliakkal való blokkról. *Ezek* a tárgyalások teljes titokban folynak, s leleplezésük a jövő dolga.

A másik tárgyalás bizonyos mértékig mindenki szeme láttára folyik. A szociáldemokrácia opportunistáinak szerepe itt különösen jól látható.

Miért szakadtak el az opportunisták a pétervári szociáldemokráciától?

Hogy megegyezzenek a kadetokkal.

De a kadetok nem lépnek egyezségre *egyedül* a mensevikekkel.

És erre a mensevikek blokkra lépnek valamennyi kispolgári párttal, vagyis a szociálforradalmárokkal, a trudovikokkal és a népi szocialistákkal.

A szociáldemokráciától elszakadt opportunisták a kispolgársághoz állnak át!

Mi ennek a blokknak a feltétele?

Az, hogy *közösen* megegyeznek a kadetokkal abban,

hogy a kadetok a baloldali blokknak három duma-mandátumot adnak a hatból.

Tudomásunk van arról, hogy a mensevikek és a kispolgári pártok írásban kötötték meg a szerződést, — legalább is volt egy közös határozatuk. Ezt a szerződést az új szövetségesek úgy látszik nem akarják vagy nem sietnek nyilvánosságra hozni.

Arról is tudomásunk van, hogy a blokk megkötéséről folytatott tárgyalásokon *részt vett Dan elvtárs is, pedig erre nem hatalmazta fel* sem az elszakadt pétervári szociáldemokraták csoportja (31 fő), *sem semmiféle más pártszervezet.*

Álmunkban sem mertük volna remélni, hogy a politikai események menete ilyen ragyogóan igazolni fogja azt, amit mi állandóan állítottunk, nevezetesen, hogy a mensevikek a munkáspárt *opportunista, kispolgári* részét alkotják, amely ugyanolyan elvtelen és állhatatlan, mint általában az egész kispolgárság.

Csakugyan, gondolkozzanak egy kicsit rajta, mit művelnek a mensevikek! Elvégre ők kürtölték tele a világot azzal, hogy ők a szociáldemokrácia osztálytisztaságát óvják a bolsevikoktól, akik állítólag a kispolgári eszerek felé hajlanak.

És az események most leleplezik őket. A bolsevikok nyíltan javasolják a kispolgárságnak, hogy kövesse a proletariátust a liberális burzsoák *ellen.*

A mensevikek erre nem hajlandók, és *titokban* (mert hiszen blokkjuk feltételeit senki sem ismeri, Dan elvtársat pedig senki sem hatalmazta fel) blokkra *lépnek az összes,* még a legjobboldalibb kispolgárokkal (a népi szocialistákkal) is, hogy együtt rendeljék alá a befolyásuk alatt álló munkásokat *a liberális burzsoázia vezetésének!*

Az összes kispolgári pártok, és *köztük a mensevikek* (nem ok nélkül sorolta őket a „Recs“ a forradalomtól elkülönült „ellenzéki blokkba“, és nevezte a népi szocialistákat meg a mensevikeket „mérsékelt szocialista pártoknak“) inkább alkudoznak a liberálisokkal, mint hogy a proletariátussal együtt harcoljanak.

Jól gondolják meg a pétervári öntudatos munkások, hová vezetik a munkáspártot a mensevikek!

De felmerül a kérdés, hogy mi az eredménye a kispolgárok és a liberálisok tárgyalásának?

Egyelőre csak annyit tudunk a mai lapokból (január 19), hogy tegnap Pétervárott az eszerek, a trudovik csoport, a népi szocialisták és a *mensevikek* (vagyis a teljes új kispolgári blokk) képviselői értekezletet tartottak a *kadetokkal*. A kadetok e jelentés szerint kategorikusan kijelentették, hogy nem adnak 3 mandátumot a „baloldali blokknak“. A „baloldali“ blokk viszont nem volt hajlandó elfogadni a két mandátumot.

A „Recs“ ezzel kapcsolatban megjegyzi: „A bolsevik szociáldemokraták képviselői nem jelentek meg *a konferencián.*“ Bizony, mi nem tartunk együtt a kispolgárokkal, amikor el akarják adni a munkáspártot a liberálisoknak!

És mi lesz ezután? Még nem tudjuk. A kispolgári blokk és a kadetok alkudozásának valószínűleg lesz még folytatása.

Az eszerek pártjában azonban, mint közlik, van egy munkásbizottság, amely erélyesen elítéli a kadetokkal való blokkot. Hogy ebben a jelentésben mennyi az igazság, azt nem tudjuk, mert *az eszerek szándékosan eltitkolják a nyilvánosság előtt* mind a népi szocialistákkal alkotott blokkjuk feltételeit (még azt sem tudja senki, hogy mikor és ki kötötte!), mind azokat az áramlatokat, amelyek a kadetokkal való blokk kérdésében saját pártjukon belül megnyilvánulnak.

A „Recs“ mai (január 19-i) száma közli az eszerek pétervári bizottságának határozatát, amely igazolja azt a híresztelést, hogy az eszer párt *munkás* része ellenzi a kadetokkal való blokkot. Íme a „Recs“ tudósítása:

„A szociálforradalmár párt pétervári bizottsága megegyezésre lépve (milyen megegyezésre? mikor? milyen feltételekkel?) a trudovik csoporttal és a népi szocialisták csoportjával, elhatározta, hogy javasolni fogja a szociáldemokrata párt frakcióinak — a bolsevikoknak és a mensevikeknek —, hozzák létre a szocialista (?) csoportok egyezségét a választás előtti (?) hadjárat legcélszerűbb végrehajtása érdekében, — vagy ha nem jön létre megegyezés mindkét frakcióval, akkor megállapodik a bolsevik

frakcióval való megegyezésben. Ha általános szocialista megegyezés jön létre, a szociálforradalmárok képviselőinek síkra kell szállniuk (?!?) amellett, hogy a kadetokkal való megegyezés megengedhetetlen, és hogy a szocialista megegyezést kötő pártok önállóan lépnek fel.

Ha azonban a csoportok többsége (?) célszerűbbnek tartja a kadetokkal való technikai (!?) megegyezést, mint az önálló fellépést, akkor a szociálforradalmár párt pétervári bizottsága aláveti magát (!) a többség (*más* pártok többsége!) határozatának, s ebben az esetben a megegyezés elengedhetetlen feltételéül szabja meg, hogy a szocialista csoportokra jutó összes mandátumokat kizárólag a munkáskúriának adják."

Egymillió rubel jutalom annak, aki ért valamit ebből a zagyvaságból! Síkraszállnak amellett, hogy a kadetokkal való megegyezés *megengedhetetlen*, és — előzetesen blokkra lépnek a népi szocialistákkal, akik szívvel-lélekkel a kadetok mellett vannak! A kadetoktól három mandátumot követelnek *kizárólag* a munkáskúria számára — és ugyanakkor a kadetokkal „konferenciáznak" a népi szocialistákkal és a trudovikokkal együtt, akik *nem kötnek ki* ilyen feltételeket! Azzal kérkednek, hogy mint párt önállók, a „csoportoktól" eltérően — és ugyanakkor *alávetik magukat* a „többségnek", azaz a három csoportnak (trudovikok, népi szocialisták, mensevikek)! Bölcs Oedipus, oldd meg e rejtélyt!

És a szociálforradalmárok (Moszkvai kerület) munkásmeghatalmazottai *jóváhagyják* ezt a kispolgári locsogást, amely azt leplezi, hogy érdekeiket elárulják a liberálisoknak! De ezek a munkások hozzáteszik: „mélységesen elégedetlenek vagyunk a szociáldemokraták mensevik frakciójával, mert obstrukciós magatartást tanúsít a többi szocialista csoporttal és párttal szemben."

Ó, naiv eszer proletárok!

Mi az oka annak, hogy a mensevikeken így felháborodtok, de *nem* háborodtok fel a szociálforradalmár párt pétervári bizottságán? Hiszen ezek is, azok is egyformán a liberálisok szárnya alá vonszolnak benneteket.

A kispolgári blokk e belviszályának háttere világos. A kadetokkal való szakítás veszélye fenyeget. *A népi*

szocialisták és a mensevikek alighanem hajlandók elfogadni két mandátumot a kadetoktól és elárulni a kispolgárság fennmaradó részét, ugyanúgy, ahogy a mensevikek elárulták a proletariátust!

Itt van a kutya elásva!

Fokról fokra. Elárulni a munkáspártot, és beállni a kispolgári blokkba. Elárulni a kispolgári demokratikus blokkot, és átállni a kadetokhoz! Szabad az út!

Miljukov pedig ekképp beszélget Sztolipinnal az audiencián: „Méltóztatik látni, kegyelmes uram, kettészakítottam a forradalmat, és elszakítottam tőle a mérsékelteket! Megérdemelnék excellenciádtól egy kis borravalót..." Sztolipin: „Nos, eljárok majd az önök legalizálása érdekében. Tudja, Pavel Nyikolajevics, ön hízelgéssel forgácsolja szét a munkás-csőcseléket, én meg majd bottal fogok közibük vágni. Akkor aztán közrefogjuk őket... Kezet rá, Pavel Nyikolajevics!"

A megírás ideje: 1907 január 19 (február 1).

Megjelent: „Proletarij" 12. sz.
1907 január 25.

A 31 MENSEVIK TILTAKOZÁSA

Az imént kaptunk kézhez egy nyomtatott röpiratot: „Miért voltunk kénytelenek kivonulni a konferenciáról? (a konferencia 31 tagjának a Központi Bizottsághoz beterjesztett nyilatkozata)".

A dolog elvi oldaláról a mensevikek itt *egy szót sem szólnak!* Átállnak a munkáspártból a kispolgári blokkba (mensevikek, szociálforradalmárok, trudovikok és népi szocialisták), ebből pedig a kadetokhoz — de mindez úgy látszik nem tartozik a proletariátusra. A lényegről a protestálók nem kívánnak nyilatkozni, ők *csak* a formával törődnek.

Vegyük hát szemügyre formai érveiket. Három ilyen érvük van: 1) A Pétervári Bizottság története és nemdemokratikus szervezete. 2) A konferencia helytelenül erősítette meg a mandátumokat. 3) A konferencia nem volt hajlandó kettéoszolni városi és kormányzósági konferenciára.

Az első érvet illetőleg ez a kérdésünk: mit keres itt a Pétervári Bizottság? Hiszen a konferenciára *külön* választásokat tartottak?

Ami a lényeget illeti, a mensevikek *kiáltó valótlanságot* állítanak a Pétervári Bizottság történetéről és állítólagos nem-demokratikus szervezetéről. Valósággal kuriózumként kell megemlítenünk, hogy például a lett kerületet (amelynek a bevonása miatt a mensevikek panaszkodnak) *még* az Egyesítő Kongresszus *előtt* vontuk be, vagyis akkor, amikor a Pétervári Bizottságban *egyenlő számban* voltak bolsevikok és mensevikek. A mensevikek tehát több mint fél évvel ezelőtt *önként* elismerték, hogy helyes a lettek

bevonása! Vagy továbbmenve: a mensevikek panaszkodnak amiatt, hogy a Pétervári Bizottság megengedhetőnek tekintette bizonyos számú tagnak a kooptálását. Elfelejtik hozzátenni, hogy ennek a kooptálásnak a megengedhetőségét *maguk a mensevikek* fogadtatták el! Ezekből a példákból megítélhetjük, mennyire igazságos a Pétervári Bizottság kialakulásának ez az elkésett bírálata.

A második érv. A konferencia, ugyebár, helytelenül erősítette meg a mandátumokat. A mensevikek nem óhajtják elismerni a kereskedősegédek szavazatait, és *ők* a szavazatok alábbi megoszlását ismerik el egyedül helyesnek: a bolsevikok — 1 560 plusz a forradalmi blokk platformjára 180, összesen — 1 740; a mensevikek — 1 589. Vagy pedig a mandátumok megoszlása, a maradványt is beleszámítva: bolsevikok — 35, mensevikek — 32 (lásd a mensevik röpirat 8. oldalát).

Nekünk ezekután már csak azt kell hangsúlyoznunk, hogy a konferencián *még szigorú bírálóink véleménye szerint is* a bolsevikok voltak többségben, *és szükségképpen ők voltak többségben!*

Hiszen közismert dolog, elvtársak, hogy a „disszidensek" (a forradalmi blokk platformja) ugyancsak bolsevikok. És ha önök maguk is elismerik, hogy a bolsevikoknak 35 mandátumuk lett volna a 32-vel szemben *még abban az esetben is*, ha a mandátumokat a mensevikek erősítették volna meg, akkor minek az egész hűhó?

Önök maguk is kénytelenek elismerni, hogy a pétervári szociáldemokrácia bolsevik szociáldemokrácia.

De nézzük meg még azt is, *hogyan* bírálják a mensevikek a mandátumoknak a konferencia által megejtett vizsgálatát.

A kereskedősegédek szavazatait egyáltalán nem akarják számba venni. Miért? „A kereskedősegédek vezető kollektívája — olvassuk a röpiratban —, miután megpróbálta tagjait megkérdezni, és ezen az úton mindössze mintegy 100 szavazatot szedett össze, azzal az ürüggyel, hogy lehetetlen gyűlést összehívni, a Pétervári Bizottságtól felhatalmazást kapott arra, hogy 5 képviselőt válasszon, nem tudni miért 1 képviselőt számítva 60 tagra, minthogy összesen 313 szervezett kereskedősegéd van . . ." (4. old.).

Mindenki tudja, hogy a kereskedősegédek gyűlését csakugyan nehéz megszervezni. Milyen alapon nevezik hát önök ezt „ürügynek"? Milyen alapjuk van rá, hogy teljesen kihagyjanak a számításból 313 *szervezett* (azaz párttag) kereskedősegédet? Hiszen önök maguk is elismerik, hogy a vezető kollektíva *megpróbálta a tagok megkérdezését*, vagyis intézkedéseket tett arra, hogy minden párttag nyilatkozhasson. Amikor pedig a Pétervári Bizottság 50-ről 60-ra emelte fel a normát, ezzel maga is elismerte, hogy a képviselet nem egészen demokratikus.

Moszkvai kerület. Azok között a szavazatok között, amelyek ellen óvást emeltek, a mensevikek 185 bolsevik szavazatot számlálnak. Ugyanakkor *maguk* a röpirat szerzői „a választás megóvásának indokolása" című rovatban szó szerint a következőket írják: *„Az óvás feltételes, arra az eshetőségre, ha a bolsevikok nem hagynának jóvá hasonló választásokat más kerületekben."*

Ez, ugyebár, nem rossz? A mensevikek *feltételesen*, valamilyen eshetőségre óvták meg a bolsevik mandátumokat!! Az eredményeket összegezve *maguk* mondják, hogy „azoknak a szavazatoknak a száma, amelyek valóban nem voltak jóváhagyhatók", a bolsevikoknál nem 300 volt, hanem 115, *vagyis maguk is elismerik*, hogy 185-öt *jóvá kellett hagyni!*

Tehát a valóban jóváhagyandó szavazatok „feltételes" megóvása — ilyen módszerrel dolgoznak a mensevikek!

És még ők merik azt mondani, hogy a konferencián nem volt szabályos a képviselet . . .

A *bolsevikoknak* 1 376, a *mensevikeknek* 795 *vitathatatlan* szavazatuk van — még a mensevikek szerint is. Eszerint tehát, kedves elvtársak, önök még a „feltételes óvás" példátlanul eredeti módszerének segítségével *sem tudtak* óvást emelni a bolsevik szavazatok túlnyomó többsége ellen!

Abból a 789 mensevik szavazatból, amely ellen a bolsevikok óvást emeltek (a röpirat adatai szerint), különválasztják a Viborgi kerület 234 szavazatát. Az „óvás indokolása" című rovatban ezt olvassuk: „Választás nem platformok szerint, bár volt vita." A vita korántsem bizonyítja, hogy *maguk a szavazók* a kadetokkal való blokkok

mellett foglaltak állást — és következésképpen a konferencia helyesen járt el, amikor nem adott oda a kadetokkal való blokk híveinek *olyan szavazatokat*, amelyek nyíltan és félreérthetetlenül nem foglaltak állást emellett. A konferencia e 234 szavazat esetében felemelte a képviselet normáját.

Továbbá, a bolsevikok óvást emeltek a francia—orosz alkerület (Városi kerület) 370 szavazata ellen. Az „óvás indokolása" című rovatban ezt olvassuk: „platform nélkül — 100, egy része pedig (270) kétfokozatú választással és vitával."

Látjuk: le a kereskedősegédek szavazataival a „megkérdezés kísérlete" ellenére. A mensevikek szavazatait mind el kell ismerni, *a kétfokozatú választás* ellenére, amely a gyakorlatban semmiben sem különbözik attól az eljárástól, ahogyan a kereskedősegédek küldték el képviselőiket! Nem, mensevik elvtársak, rosszul védelmezik önök a mensevik mandátumokat!

A konferencia kettéosztását a mensevikek egészen röviden intézik el: „e javaslatot teljes *észszerűsége* ellenére"... a konferencia elvetette (5. old.). A következő oldalon pedig cseppet sem szerényen felfedik ennek az „észszerűségnek" a titkát: „magában a városban az óriási többség (?!) a mensevikeké volt" (ha mensevik módon számláljuk a szavazatokat, vagyis ha minden kereskedősegédet levonunk, és minden francia—orosz alkerületbelit és viborgit hozzáadunk!).

Ez a dolog nyitja! Észszerű volt a kettéosztás, hogy csalárd úton mensevik többséget érjenek el. Együgyű dolog. De miért felejtették el megmondani, elvtársak, hogyan akarják „észszerűen" megosztani például a *vasutas* kerületet? vagy miért nem tett a Központi Bizottság olyan *észszerű* javaslatot a *vilnai*, az odesszai stb. konferenciának, hogy váljon ketté??

A mensevikek formai óvásai — üres, komolytalan kötekedés. Komoly csak az az elhatározásuk, hogy átállnak a kadetokhoz. Erről azonban a 31 protestáló mélyen hallgat.

„Proletarij" 12. sz.
1907 január 25.

A PÉTERVÁRI VÁLASZTÁSOK ÉS A 31 MENSEVIK KÉPMUTATÁSA[10]

A „Tovariscs“ mai (január 20-i) száma terjedelmes kivonatokat közöl annak a 31 menseviknek a kiáltványából, aki a szentpétervári választások küszöbén elszakadt a szocialista szervezettől.

Mindenekelőtt néhány szóban elmondjuk a *tényleges* történetét annak, hogy mit mesterkedtek a szociáldemokráciától elszakadt mensevikek a konferenciáról való kivonulásuk óta.

1) Miután elszakadtak a szociáldemokrata munkásoktól, *blokkra léptek a kispolgársággal* (az eszerekkel, a trudovikokkal *és a népi szocialistákkal)*, hogy együtt alkudjanak ki mandátumokat a kadetoktól. Az írásbeli szerződést, amelyet az elszakadt szociáldemokraták a kispolgári blokkba való belépésükről kötöttek, *eltitkolták a munkások* és a nyilvánosság előtt.

Mi azonban nem adjuk fel a reményt, hogy ezt a szerződést mégis nyilvánosságra hozzák, és fény derül a titokra.

2) A kispolgári blokk (amelyet a lapokban helytelenül „baloldali blokknak“ neveznek) alkotórészeként az elszakadt mensevikek alkudozni kezdtek a kadetokkal, hogy a hat mandátumból ennek a blokknak adjanak át három mandátumot. A kadetok két mandátumot ígértek. Nem egyeztek meg. A kispolgári „konferencia“ (nem a mi kifejezésünk, hanem az ujságokból vettük) a kadetokkal *január 18-án* ült össze. A „Recs“ és a „Tovariscs“ beszámolt róla. A „Recs“ mai számában azt írja, hogy nem jött létre megegyezés (bár természetesen készen kell lennünk arra, hogy a kulisszák mögött még folynak tárgyalások).

A mensevikek a sajtóban egyelőre nem írnak erről a *„fellépésükről"*, amely azt célozza, hogy eladják a kadetoknak a munkások szavazatait.

Valószínűleg a kispolgári blokknak számolnak majd be, minthogy annak részét alkották a tárgyalások idején, és nem a munkáspártnak fognak beszámolni!

Valószínűleg nem óhajtják elmondani, hogy *miért* vett részt a tárgyalásokon *Dan elvtárs*, akit nem hatalmazott fel erre sem a 31-es csoport, sem semilyen más pártszervezet.

Ezek a 31 mensevik *tettei*.

És milyenek a *szavaik?*

Első érvük az, hogy a bolsevikoknak, minthogy tagadták a feketeszázas veszély létezését Szentpétervárott, nem volt joguk állást foglalni az eszerekkel és a trudovikokkal való megegyezés mellett, mert ezzel állítólag megszegték az összoroszországi konferencia határozatait, amelyek önálló fellépésre kötelezik a szociáldemokráciát, ha nem fenyeget feketeszázas veszély.

Ez az egész érvelés merő valótlanság.

A 31 elszakadt mensevik becsapja az olvasó közönséget. *Nem hozott* soha egyetlenegy pártszerv sem semmi olyan határozatot, amely formálisan megtiltaná az eszerekkel és a trudovikokkal való megegyezést abban az esetben, ha nem fenyeget feketeszázas veszély. Ilyen megegyezés van például Moszkvában, és a Központi Bizottság nem emelt óvást ellene.

De ez még nem minden. Hogy a 31 mensevik mennyire meghamisítja az igazságot, amikor az összoroszországi szociáldemokrata konferencia határozatára hivatkozik, a következőkből is látható. Köztudomású, hogy ennek a (tanácskozó jellegű) konferenciának a határozatait a mensevikek és *a bundisták* fogadták el a bolsevikokkal, a lengyelekkel és a lettekkel szemben. És *ugyanezek a bundisták*, akik elfogadták az összoroszországi szociáldemokrata konferencia határozatát, *hivatalosan* elismerték, hogy megengedhető a blokk az eszerekkel és általában a forradalmi demokráciával abban az esetben, ha nem fenyeget feketeszázas veszély, de fenyeget *kadet veszély*. A Bund központi bizottságának van erről egy *határozata*, amely ellen senki sem emelt óvást. Szó volt róla a Bund orosz nyelvű lapjá-

ban, a „Nasa Tribuná“-ban is, és minden írni-olvasni tudó orosz szociáldemokrata tud róla.

A 31 mensevik becsapja a munkásokat és az egész olvasó közönséget.

Azt is kifejtettük, hogy az összoroszországi szociáldemokrata konferencia feljogosította a Központi Bizottságot arra, hogy kivétel nélkül mindenütt *kizárja* a nem-szociáldemokratákat a szociáldemokrata listákból, vagyis a szociáldemokratáknak feltétlenül önálló fellépését követelje. A Központi Bizottság még *sehol* sem élt ezzel a jogával, ténylegesen elismerte a Bundnak és az OSzDMP valamennyi többi szervezetének autonómiáját.

Továbbá. A 31 mensevik elégedetlen azzal, hogy a konferencia kizárta a népi szocialistákat (eneszeket vagy szociálnarodnyikokat) a trudovikok blokkjából. A 31 mensevik ezt írja: „Köztudomású, hogy ez a három párt“ (az eszerek, az eneszek és a trudovikok, az utóbbiaknak semilyen pártjuk sincs) „Szentpétervárott már régen szoros blokkra lépett, és közös akciókat indít.“

Ez megint nem igaz. Először is, sehol és soha nem jelentették ki hivatalosan, hogy ez a blokk megalakult, és hogy feltételei valóban „szorossá“ teszik. Csak *egészen bizonytalan* ujsághírek jelentek meg róla, ilyenekre pedig komoly dolgokban pártok közti hivatalos érintkezés esetén nem támaszkodhatunk. Másodszor, hogy a három trudovik párt, illetve csoport blokkja nem volt különösebben „szoros“, ezt bizonyítja az, hogy az eszerek és a trudovik bizottság, amelyhez a szociáldemokrata konferencia fordult, az *eneszek nélkül kezdtek* vele tárgyalásokat. Nem lehet szorosnak nevezni azt a blokkot, amely nem akadályozza meg a blokkra lépők egyik részét abban, hogy a másik résztől függetlenül tárgyalásokat folytasson. A szociálforradalmároktól *eddig még nem érkezett olyan hivatalos* válasz, amely azt követelte volna tőlünk, hogy egyezzünk meg az eneszekkel is. Harmadszor, a „Tovariscs“-nak ugyanazon az oldalán, amelyen a 31 mensevik nyilatkozatát közzétették, megjelent „az eszer párt pétervári bizottságának január 16-i határozata“. E határozathoz a következő megjegyzést fűzték: „*Az eneszek csoportjának az egyezményből való kilépése* (mármint az eszerek, a

trudovikok és az eneszek egyezményéből való kilépése) *nem bontja fel az egyezményt. Más szocialista csoport vagy párt kilépése ellenben felbontja az egyezményt.*"

A tények tehát bebizonyították, hogy amikor a 31 mensevik szorosnak nevezte a trudovik blokkot, *valótlanságot* állított.

A pétervári szociáldemokrácia konferenciájának *igaza* volt, amikor különválasztotta az eneszeket. Igaza volt, először, elvileg, mert nem kétséges, hogy az eneszek pártja a legjobboldalibb, a legmegbízhatatlanabb, a kadetokhoz legközelebb álló trudovik párt. És igaza volt, másodszor, gyakorlati-politikai tekintetben, mert helyesen *jelölte ki* a trudovik pártok közti megoszlásnak azt a választóvonalát, amely *a politikai kampány során* elkerülhetetlenül megmutatkozott. Most már mindenki tisztában van azzal, hogy ha a trudovikok *mégis* ránk erőszakolnák az eneszeket (persze ha arról volna szó, hogy legyőzzük a kadetokat Pétervárott, nevetséges volna félni attól, hogy az eneszeket beveszik a trudovik blokkba), a megbízhatatlan trudovikokért a *felelősség teljes mértékben* az eszereket, nem pedig a szociáldemokratákat terhelné. A munkáspárt gondoskodott arról, hogy minden munkás és minden választópolgár *ismerje* a megbízható trudovikok és a kevésbbé megbízható trudovikok közti tényleges különbséget, gondoskodott arról, hogy a rossz trudovikokért az eszereket, ne pedig a proletariátus pártját terhelje a felelősség.

Milyen következtetést vonhatunk le ezekből a népi szocialistákkal való bonyodalmakból?

Azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a mensevikek *elvtelenül* jártak el, amikor *minden válogatás nélkül* beléptek a kispolgári blokkba, s nem tudták megtenni azt, amit a szociáldemokraták kötelesek megtenni a választási hadjáratban, nevezetesen a következőt: tanítani a tömegeket a pártok szigorú és helyes megkülönböztetésére. A mensevikek siettek betelepedni az eneszekkel, vagyis egy félkadet csoporttal együtt *egy* kispolgári blokkba!

A bolsevikok elvileg következetesen jártak el. Azzal kezdték, hogy egy hivatalos szociáldemokrata szerv nevében mindenütt közzétett nyilvános határozattal mindenkinek *tudomásra* hozták, hogy az enesz párt megbízhatatlan.

És a bolsevikok most elérték azt, hogy a legforradalmibb trudovikok (nevezetesen az eszerek) *maguk* jelentették ki, hogy az eneszek kiléphetnek a trudovik blokkból, anélkül, hogy azt felbontanák!

A bolsevikok *elérték* azt, hogy a forradalmi trudovikok különváltak az opportunista trudovikoktól. A mensevikek viszont nyakig belemásztak az opportunista kispolgári blokkba.

A bolsevikok nyíltan és mindenki füle hallatára hívták a trudovikokat, hogy harcoljanak velük együtt a kadetok ellen, és már eddig is kétségtelen politikai eredményeket értek el, jóllehet még nem léptek blokkra senkivel. A mensevikek a munkások tudta nélkül suttyomban és elvtelenül belemásztak a kispolgári blokkba, hogy összeszűrjék a levet a kadetokkal.

A munkások ebből megítélhetik, *hova* vezetik őket a mensevikek a *valóságban*.

A 31 mensevik harmadik és utolsó érve az, hogy Pétervárott a szociáldemokraták és a trudovikok megegyezése nem csökkenti, hanem *fokozza* a feketeszázas veszélyt. Ez az állítás annyira ostoba vagy képmutató, hogy szó szerint idézzük a mensevikek érveit:

„A közös szociáldemokrata és narodnyik lista eléggé népszerű lesz ahhoz, hogy sok szavazatot elhódítson a kadetoktól, de ahhoz nem lesz elég, hogy egész Pétervárott győzzön, — különösen nem elég, ha a választók tömegei a szociáldemokratákat és szövetségeseiket fogják felelőssé tenni azért, hogy nem jött létre az összes forradalmi és ellenzéki pártok megegyezése. Ebben az esetben pedig annak, hogy nagyobb arányban hódítanak el szavazatokat a kadetoktól, teljes mértékben az egyesült feketeszázasok látják hasznát, akik így legyőzik a kadet listát is, a baloldali listát is."

Ez az egész okoskodás merő képmutatás, amely arra van hivatva, hogy leplezze a mensevikek és a kadetok közt a mandátumokért folyó alkudozást.

Csakugyan, gondolják csak meg, mit mondanak a mensevikek: a szociáldemokratáknak a trudovikokkal való megegyezése növeli a feketeszázas veszélyt, mert *sok* szavazatot elhódít a kadetoktól! Ez remek, igen tisztelt elvtársak! De vajjon az önök véleménye szerint mikor

nagyobb a feketeszázasok győzelmének veszélye — akkor-e, amikor az összes nem-feketeszázas szavazatok *két* lista között, vagy akkor, amikor *három* lista között oszlanak meg? Tegyük fel, a feketeszázasok 1 000 szavazatot kapnak, a többiek pedig együtt összesen 2 100-at. Mikor nagyobb a feketeszázasok győzelmének veszélye: akkor-e, amikor a 2 100 szavazat *két* lista közt, vagy amikor *három* lista közt oszlik meg?

Ennek a fogas kérdésnek a megoldására a 31 mensevik segítséget kérhet egy elsőosztályos gimnazistától.

Mi pedig menjünk tovább. Nem elég, hogy a 31 mensevik nyilvánvaló ostobaságot beszél, amikor úgy tesz, mintha nem értené, hogy a szociáldemokraták és a trudovikok megegyezése esetén Pétervárott csak két feketeszázasellenes lista lesz, ha pedig nem jön létre megegyezés, három lista is lehet. Ez még nem elég.

A 31 mensevik ezenkívül annyira nem ismeri az első választások történetét, hogy nem tudja, milyen volt a feketeszázas és a kadet szavazatok aránya Pétervárott az első duma választásain. Nem ok nélkül vettünk ilyen példát: 1 000 feketeszázas szavazat, 2 100-a többieké. *Ez a példa jellemző Pétervár 12 szavazókörzete közül 9-re* az első duma választásain!

Ebben a 9 körzetben, amely együtt 114 elektort választ a 160 közül, a kadetokra adott *legkevesebb* szavazat **több mint kétszerese** a feketékre, illetve az úgynevezett jobboldali blokkra adott *legtöbb* szavazatnak.

Mit jelent ez?

Azt jelenti, hogy ha Pétervárott *két* „baloldali" (azaz nem-feketeszázas) lista lesz, akkor *bárhogyan* oszoljanak is meg a szavazatok a baloldaliak közt, a feketék *nem győzhetnek.*

Mivel a 31 mensevik a jelek szerint gyengén áll a számtan alapműveleteiben, megmagyarázzuk ezt nekik: próbálják a 2 100-at kettővel úgy elosztani, hogy 1 000 feketeszázas szavazat mindkét résznél nagyobb legyen.

Hadd törjék a fejüket a mensevikek ezen a feladaton ugyanúgy, mint azon, hogy növeli-e vagy csökkenti a feketeszázas veszélyt, ha három lista indul kettő helyett.

Nincs semmi okunk azt hinni, hogy a feketék az idén erősebbek lesznek a pétervári választásokon, mint tavaly. Egyetlen egészséges gondolkodású politikus sem meri ezt állítani. Mindenki látja, hogy a feketék a Lidval-ügy leleplezése, Gercenstein meggyilkolása[11] stb. után egészen lejáratták magukat. Mindenki tudja, hogy most Oroszország minden részéből érkeznek hírek a baloldaliak választási győzelmeiről.

Aki ilyen körülmények közt azt kiabálja, hogy feketeszázas veszély fenyeget, az vagy teljesen tudatlan, vagy *képmutató*. Képmutatásra pedig azoknak van szükségük, akik *véka alá rejtik* igazi céljaikat, és titokban cselekszenek. A mensevikek *azért* kiabálják, hogy feketeszázas veszély fenyeget, hogy eltereljék a munkások figyelmét azokról a kisded játékokról, amelyeket űznek vagy űztek tegnap, *amikor beléptek a kispolgári blokkba*, és a kadetokkal alkudoztak.

Két baloldali lista esetén a szavazatok *semilyen* megoszlása *sem juttathatja* győzelemre a feketéket Pétervárott, ha a feketék szavazatainak száma nem növekszik a tavalyi választásokhoz képest, — a jelek pedig azt mutatják, hogy a feketék szavazatainak száma nem növekedni, hanem csökkenni fog.

A mensevikek tehát korántsem a feketeszázas veszély elleni harc végett léptek be a kispolgári blokkba és alkudoztak a kadetokkal, — ez együgyű dajkamese, amely csak egészen tudatlan vagy egészen ostoba embert téveszthet meg.

A mensevikek azért alkudoztak a kadetokkal, hogy a munkások ellenére, a kadetok segítségével, bejuttassák emberüket a dumába, — ez az egyszerű nyitja annak, hogy ennyit vándoroltak a szociáldemokratáktól a kispolgári blokkhoz, a kispolgári blokktól pedig a kadetokhoz.

Egészen naiv embernek kell lenni ahhoz, hogy ne lássuk a mensevik akcióknak ezt a hátterét, amelyet a feketeszázas veszélyről való kiáltozással lepleznek.

Ezért ragaszkodtak a mensevikek, amikor a kispolgári blokkban voltak, a *három* duma-mandátumhoz, hogy *nekik maguknak* mindenképpen jusson egy mandátum. Ha a kadetok csak két mandátumot adtak volna, a mensevikek-

nek esetleg egy sem jutott volna. Az egyiket e mandátumok közül a kadetok a narodnyikoknak (eneszeknek) adták, a másikat meg a kadetok nem merték elvenni a munkáskúriától. Azt pedig még nem lehet tudni, ki fog győzni a munkáskúriában.

A mensevikek tehát ezért *titkolták el a közönség előtt* azt is, hogy milyen meghatalmazás alapján működött Dan elvtárs, azt is, hogy ők milyen feltételekkel léptek be a kispolgári blokkba, azt is, hogy pontosan mi körül folyt a vita a kispolgári blokknak a kadetokkal együtt rendezett „konferenciáján" *stb. stb.* A mensevikek ilyen magatartása után máig sem tudjuk és nem is tudhatjuk, hova mennek a kadetok elutasító válasza után. Egyesülnek-e az eneszek a mensevikekkel, hogy kikunyerháljanak a kadetoktól két mandátumot a munkáskúria *rovására* (e megoldás lehetőségéről a „Recs" egyik *vezércikkében* olvastunk)? Vagy megkockáztatják az önálló szociáldemokrata listákat, vagyis azt, hogy *három* baloldali lista induljon Pétervárott a kettő helyett? Vagy visszatérnek a szociáldemokrata munkáspárthoz és határozatához, miután a kispolgárok vendégszobájában és a kadetok előszobájában tett látogatásuk nem járt eredménnyel?

Ha a mensevikeket valóban a feketeszázas veszélytől való félelem, nem pedig az a szenvedélyes vágy vezérelné, hogy mandátumot kapjanak a kadetoktól, *vajjon összekülönbözhettek volna a kadetokkal* a mandátumok számának kérdése miatt?

Amikor a szocialista valóban hisz a feketeszázas veszélyben és őszintén harcol ellene, alkudozás nélkül a liberálisra adja szavazatát, és nem szakítja félbe a tárgyalásokat azért, mert három mandátum helyett kettőt engedtek át neki. Például Európában a választások megismétlése esetén akkor áll fenn feketeszázas veszély, amikor a liberális mondjuk 8 000 szavazatot kapott, a feketeszázas vagy reakciós 10 000-et, a szocialista pedig 3 000-et. Ha a szocialista úgy véli, hogy a feketeszázas veszély tényleges veszély a munkásosztályra nézve, a liberálisra szavaz. Nálunk Oroszországban megismételt választás nincs, de a megismételt választásnak megfelelő eset előfordulhat a választások második szakaszán. Ha a 174 elektor közül,

tegyük fel, 86 fekete, 84 kadet és 4 szocialista, akkor a szocialistáknak a kadet jelöltre *kell* adniuk szavazataikat, és az egész Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspártban mindeddig egyetlen ember sem vitatta ezt.

A mensevikek ellenben el akarják hitetni velünk, hogy feketeszázas veszélytől félnek Szentpétervárott, és ugyanakkor szakítanak a kadetokkal a két vagy három mandátum kérdése miatt!

Ez nyilvánvaló képmutatás, amely arra hivatott, hogy leplezze a munkáspárt kispolgári részének a kadetoktól kikunyerált duma-mandátumért folytatott alkudozását.

És ugyanilyen képmutatás az is, amikor a mensevikek *most* arról fecsegnek, hogy a szociáldemokraták indítsanak Pétervárott *önálló* kampányt, a trudovikok nélkül. Például Levickij úr — egy mensevik — a Nyemetti Színházban január 19-én a „Tovariscs" beszámolója szerint a következőket mondta: „A szociáldemokraták csak azért áldozták fel a választási hadjárat önállóságát, hogy elhárítsák a feketeszázas veszélyt. Mivel ez nem sikerült, a szociáldemokratáknak legalább arra kell törekedniük, hogy széleskörű agitációt fejtsenek ki, s ezért a szónok a szociáldemokraták önálló indulása mellett szállt síkra."

Felmerül a kérdés: vajjon ez a Levickij, ha egyáltalán eszénél van és jó az emlékezete, nem képmutató? *Minthogy nem sikerült* „elhárítani a feketeszázas veszélyt" valamennyi baloldali — s köztük a kadetok — *egy* közös listájának megteremtésével — ezért Levickij *három baloldali* listát akar, kadet, szociáldemokrata és trudovik listát!

Mi ez, ha nem annak a minden talajt elvesztett opportunistának a kapkodása, aki el akarja feledtetni velünk, hogy a mensevikek tegnapelőtt a kispolgári blokkban üléseztek, tegnap pedig a kadetokkal alkudoztak!

A mensevikek cserbenhagyták a munkásokat, áttáncoltak a kadetokhoz, és most, amikor ez a piszkos mesterkedés nem sikerül, a szociáldemokraták önálló indulásának *frázisával* akarják tisztára mosni magukat! Ez bizony csak üres, megtévesztésre szolgáló frázis, mert három baloldali lista esetén a feketék éppen a baloldaliak megoszlása miatt valóban befuthatnának Szentpétervárott, a mensevikek pedig maguk *erősítették meg* a kispolgári blokk pozícióját,

amikor hátat fordítottak a proletár pártnak és *beléptek* ebbe a blokkba a kadetokkal való *közös* alkudozás végett.

A mensevikeknek most csakugyan van miért „mosakodniuk“, — annyira lejáratták magukat a szentpétervári választási hadjáratban tanúsított egész magatartásukkal. A mensevikeknek most már valóban nem marad más, mint az üres és hangzatos frázis, mivel ők maguk sem hisznek komolyan abban, hogy most lehetséges a tiszta szociáldemokrata lista Pétervárott.

A bolsevikokat pedig teljes eréllyel óvjuk, hogy ne higgyenek ezeknek a hangzatos és képmutató frázisoknak. A bolsevikoknak nincs miért „mosakodniuk“, nincs megbánnivalójuk. Politikai irányvonalunkat, amelyet kezdetben a főváros egész burzsoá sajtója kigúnyolt, most nagyszerűen és szemléletesen igazolja az események egész menete. Világossá válik a feketeszázas veszélyről költött mesék dőresége. Szemmelláthatóvá válik a kadet veszély. Lehull a lepel a kadetok politikájáról, — vezérüket Sztolipin most fogadja (vagy fogadta?) kihallgatáson.

A bolsevikok nem léptek be a munkáspárt háta mögött a kispolgári blokkba. Nem erősítették ezt a blokkot, szentesítve az eneszek félkadet pártjának részvételét a trudovikok közt. Nem tettek egyetlen olyan lépést sem, nem mondtak egyetlen olyan szót sem, amelyet a kispolgári pártok úgy értelmezhettek volna, hogy a szociáldemokrácia lemond az önálló indulásról.

Miközben Miljukov Sztolipinnál lábatlankodott, miközben a mensevikek és a trudovikok *minden* árnyalata Miljukovnál lábatlankodott, — csakis a bolsevikok álltak szilárdan, *egy pillanatra sem* hagyták abba azt, ami Levickij elvtársnak és a vele egyívásúaknak most jutott eszükbe, miután megharagudtak a kadetokra.

És ezért most semmi szín alatt sem szabad elkövetnünk azt az ostobaságot, amelyről a fejvesztett és képmutató mensevikek fecsegnek, nem szabad lemondanunk a forradalmi blokkról, arról, hogy a kispolgárság támogassa a szocialistákat a kadetokkal *szemben*.

A bolsevikok éppen azért, mert ingadozás nélkül rögtön a helyes irányvonalra álltak, elérték azt, hogy most *mindenki* saját szemével látta a trudovikok állhatatlansá-

gát és a munkáspárt szilárdságát (természetesen opportunista kölönce nélkül). A valóságban kiderült, hogy éppen a szociáldemokrata proletariátus halad *önállóan*, a maga útján, valamennyi többi elemet a feketék ellen és a liberálisok ellen *irányítva*, az összes kispolgári pártokat és áramlatokat *kiszabadítva* a kadet ideológia és a kadet politika befolyása alól, mindenki füle hallatára *meghatározva* a forradalmi és opportunista trudovik csoportok megbízhatóságának és alkalmasságának fokát.

És ha most félnénk magunkkal vonni az összes trudovikokat, akik megízlelték a kadet jóindulat keserűségét, és készek harcolni a kadetok ellen, ez megbocsáthatatlan gyerekesség, a politikai gerinctelenség megnyilvánulása lenne.

A 31 mensevik, miután belegabalyodott a kadetokkal folytatott alkudozásba, kénytelen akarata ellenére elismerni: „a közös szociáldemokrata és trudovik lista *eléggé népszerű* lesz ahhoz, hogy *sok* szavazatot *elhódítson* a kadetoktól"! .. Igen, fején találták a szöget! És éppen ezért *nem szabad* elhanyagolnunk azt a feladatot, hogy megingassuk a kadetok hegemóniáját a *fővárosban*, ahova egész Oroszország tekintete szegeződik.

Elég, ha a kadetoktól néhány szavazókörzetben elhódítjuk a szavazataik felét *plusz egy szavazatot, és győzünk*, mert kihasználjuk a feketeszázas burzsoázia és a liberálisegyezkedő burzsoázia közti megoszlás minden előnyét (ebben viszont nincs semmi veszély, mert a kadetoknak 9 szavazókörzetben *több* mint kétszerannyi szavazatuk van, mint a feketéknek).

Napról napra világosabbá válik, hogy a mensevikek helytelen politikai irányvonalat választottak, amikor azt kiabálták, hogy feketeszázas veszély fenyeget. Kiderül, hogy a meghatalmazottak és az elektorok összetétele *baloldalibb*, mint tavaly. A liberális földbirtokosok ostoba és szégyenletes támogatása helyett (amit nem igazol a feketeszázas veszély, mert nincs) hasznos és felelősségteljes szerep hárul ránk: biztosítanunk kell a proletariátus *hegemóniáját* a demokratikus kispolgárság felett, harcolva az *ellen*, hogy a fejletlen tömegeket a *liberálisok* vezetésének rendeljék alá.

Az első duma-választásokon a kadetok győztek, és ezek a liberális burzsoák minden erejükkel igyekeznek megszilárdítani és állandósítani hegemóniájukat, amely a tömegek elbutításán, a tömegek önálló gondolatainak, önálló politikájának hiányán alapul.

Közvetlen kötelességünk minden erőnkkel azon lenni, hogy éppen Pétervárott magunk köré gyűjtsünk *mindenkit*, aki képes harcolni a feketék és a kadetok ellen, összegyűjtsünk mindenkit a népi forradalom feladatai nevében, a milliós néptömegek öntevékenysége nevében.

És ezt meg is fogjuk tenni, jottányit sem áldozva fel *a mi* szociáldemokrata agitációnk teljes eszmei önállóságából, szikrányit sem térve el szocialista céljainktól és *teljes* kifejtésüktől, egy pillanatra sem mondva le a kispolgárság minden ingadozásának és árulásának leleplezéséről.

Csupán a forradalmi szociáldemokrácia áll szilárdan és megingathatatlanul a szabadságért és a szocializmusért vívott harc álláspontján.

A megírás ideje: 1907 január 20 (február 2).
Megjelent 1907-ben külön brosúrában.
Aláírás: N. Lenin.

HOGYAN SZAVAZZUNK A PÉTERVÁRI VÁLASZTÁSOKON?

(FENNÁLL-E A FEKETESZÁZASOK GYŐZELMÉNEK VESZÉLYE A PÉTERVÁRI VÁLASZTÁSOKON?)

Pétervárott nemsokára sor kerül az Állami Duma képviselőinek választására. A mintegy 130 000 városi választónak az egész városban 160 elektort kell megválasztania. Ez a 160 elektor, a munkások 14 elektorával együtt, 6 képviselőt fog választani a dumába.

Már most kit kell megválasztani a dumába?

A pétervári választásokon *három* fő párt harcol: a feketeszázasok (jobboldali pártok), a kadetok (az úgynevezett népszabadság pártja) és a szociáldemokraták.

Lehetséges, hogy a kis pártok és irányzatok (a trudovikok, a pártonkívüliek, a népi szocialisták, a radikálisok és egyebek) részben a kadet, részben a szociáldemokrata listához csatlakoznak. Ez még nem dőlt el véglegesen.

Mindenesetre kétségtelen, hogy Pétervárott *három* lista lesz: feketeszázas, kadet és szociáldemokrata lista.

Ezért minden választónak világosan meg kell értenie, kit küld be a dumába:

— a *feketeszázasokat*-e, vagyis a jobboldali pártokat, amelyek a statáriális bíróságok kormányának, a pogromoknak és az erőszakoskodásnak hívei?

— a *kadetokat*-e, vagyis a liberális burzsoákat, akik azért mennek a dumába, hogy törvényhozósdit játsszanak, vagyis kiegyezzenek a Gurko urakkal, akiknek törvényhozói jogaik is vannak, és joguk van a meg nem felelő duma szétkergetésére is?

— a *szociáldemokratákat*-e, vagyis annak a munkásosztálynak a pártját, amely az egész nép élén harcol a teljes szabadságért és a szocializmusért, minden dolgozónak a kizsákmányolás és az elnyomás alól való felszabadításáért?

Tudja meg minden választó: *három* párt között kell választania. El kell döntenie, kire adja szavazatát: a rendőri önkény és erőszak bajnokára, vagy a liberális tőkésre, aki a Kutler urak közvetítésével alkudozik a Gurko urakkal, vagy pedig a munkásosztály és minden dolgozó érdekeinek védelmezőjére?

Választópolgárok! Azt mondják nektek, hogy lehetséges a kadetok és a szociáldemokraták megegyezése, közös listája.

Ez hazugság. Tudjátok meg mindannyian, hogy Pétervárott mindenképpen *három* lista lesz, feketeszázas, kadet és szociáldemokrata lista.

Azt mondják nektek, hogy ha a kadetoknak és a szociáldemokratáknak két külön listájuk lesz, szétforgácsolhatják a szavazatokat, és ezzel maguk segíthetik elő a feketeszázasok győzelmét.

Ez hazugság. Mindjárt be fogjuk bizonyítani, hogy a feketeszázasok győzelme a pétervári választásokon még a szavazatok szétforgácsolásának *legrosszabb* esetében sem, vagyis még abban az esetben *sem lehetséges*, ha Pétervár *valamennyi* szavazókörzetében *egyenlő arányban* oszlanak meg a szavazatok a kadetok és a szociáldemokraták közt.

Köztudomású, hogy Pétervárott az első duma választásán *két* vezető lista indult, kadet és feketeszázas lista (illetve a jobboldali pártok úgynevezett blokkja, szövetsége). A kadetok győztek Pétervár *valamennyi* szavazókörzetében.

Most *három* lista lesz: feketeszázas, kadet és szociáldemokrata lista. A szociáldemokraták tehát arra számítanak, hogy elhódítják a kadetok szavazatainak egy részét, és megnyerik azokat, akik nem szavaztak az első duma választásán.

Azt mondják, hogy a kadet és a szociáldemokrata szavazatoknak ez a megoszlása győzelemre juttathatja a feketeszázasokat, mert a kadetok és a szociáldemokraták együtt erősebbek lennének a feketeszázasoknál, külön-külön viszont gyengébbnek bizonyulhatnak, vagyis vereséget szenvedhetnek.

Hogy megvizsgáljuk, lehetséges-e ez, nézzük meg, milyenek voltak Pétervár *valamennyi* szavazókörzetének

ЕЖЕНЕДѢЛЬНИКЪ

ЗРѢНІЕ

Цѣна 5 коп.

Какъ голосовать на выборахъ въ Петербургѣ.—Рабочій съѣздъ и буржуазная демократія.—Вопросы дня.—Въ рабочей куріи.—Предвыборныя собранія.

№ 1. С.-Петербургъ. Четвергъ. 25 Января. № 1.

Какъ голосовать на выборахъ въ Петербургѣ?

A „Zrenyije“ c. ujság 1. számának első oldala. — 1907

Kisebbítve

szavazási adatai az első duma választásán. Nézzük meg, hogyan oszlottak meg a szavazatok a kadetok és a feketeszázasok közt az egyes körzetekben. Mindenütt a legkedvezőtlenebb eseteket fogjuk venni, vagyis a kadetra adott *legkevesebb* szavazatot (mert az egyes jelöltek különböző számú szavazatot kaptak) és a feketeszázasra adott *legtöbb* szavazatot.

Továbbá, a kadetra adott *legkevesebb* szavazatot elosztjuk *kettővel*, feltételezve, hogy a szociáldemokrata pontosan a szavazatok felét hódítja el (ez a legkedvezőtlenebb eset számunkra, a legkedvezőbb a feketeszázasok számára).

Hasonlítsuk össze most szavazókörzetenként a kadetra adott *legkevesebb* szavazatnak ezt a *felét* a feketeszázasra adott *legtöbb* szavazattal. A következő számokat kapjuk:

A szavazatok megoszlása az első duma pétervári választásán

Szavazókörzetek	A kadet listára adott legkevesebb szavazat	Ennek a fele	A jobboldali pártok listájára adott legtöbb szavazat	Elektorok száma
Admiraltyejszki	1 395	697	668	5
Alekszandr-Nyevszkiji ..	2 929	1 464	1 214	16
Kazáni	2 135	1 067	985	9
Narvai	3 486	1 743	1 486	18
Viborgi	1 853	926	652	6
Pétervári	4 788	2 394	1 729	16
Kolomnai	2 141	1 070	969	9
Moszkvai	4 937	2 468	2 174	20
Szpasszki	4 873	2 436	2 320	15
Lityejni	3 414	1 707	2 097	15
Rozsgyesztvenszki	3 241	1 620	2 066	14
Vaszilij-szigeti	3 540	1 770	2 250	17

Ezekből a számokból világosan láthatjuk, hogy még a *legkedvezőtlenebb* esetben is, ha a kadet szavazatok két egyenlő részre oszlottak volna is meg, a feketeszázasok az 1906-os választásokon a *12 körzet* közül *csak három* körzetben győztek volna. Csak *46* elektoruk lett volna a 174 közül (160 a városban és 14 a munkásoktól). Ez azt jelenti, hogy a feketeszázasok *nem juthattak volna be* a dumába az

első választásokon még abban az esetben sem, ha a kadet szavazatok *valamennyi* szavazókörzetben két egyenlő részre oszlottak volna a kadet és a szociáldemokrata lista közt.

Tehát azok, akik azzal a lehetőséggel ijesztgetik a választókat, hogy ha a szavazatok megoszlanak a kadetok és a szociáldemokraták közt, a feketeszázasok győzhetnek, **becsapják a népet.**

Ha a szavazatok megoszlanak is a kadetok és a szociáldemokraták közt, a feketeszázasok *nem győzhetnek.*

A kadetok szándékosan terjesztenek hazug híreket a „feketeszázas veszélyről", hogy a választók ne szavazzanak a *szocialistákra.*

Választópolgárok! Ne higgyetek annak a dajkameséének, hogy a kadet és a szociáldemokrata szavazatok megoszlása folytán a feketeszázasok győzhetnek. Szavazzatok szabadon és határozottan meggyőződéstek szerint: a feketeszázasokra, a liberális burzsoákra vagy a szocialistákra.

* * *

De talán a kadetok, akik a „Recs", a „Tovariscs", a „Szevodnya", a „Rodnaja Zemlja", a „Rusz", a „Sztrana"[12] stb. stb. hasábjain hazug híreket terjesztenek a „feketeszázas veszélyről", próbálnak még más érveket, más kibúvókat is felsorakoztatni?

Vizsgáljuk meg az összes lehetséges érveket.

Megeshet, hogy a kadet szavazatok nem két, hanem három lista közt oszlanak meg? Akkor talán a feketeszázasok győznek minden körzetben, és bejutnak a dumába?

Nem. A kadet szavazatok nem oszolhatnak meg három lista közt, mert Pétervárott *összesen* lesz három lista. A feketeszázasokon, a kadetokon és a szociáldemokratákon kívül *egyetlen* valamennyire jelentős párt sem indul önálló listával.

Oroszország valamennyi pártjának vannak képviselői Pétervárott. *Már* valamennyi párt és irányzat *nyilatkozott* a választásokkal kapcsolatban. A három fent említett fő párton kívül *eszébe sem jut* egyetlen pártnak, egyetlen csoportnak sem, hogy önállóan induljon a választásokon.

A három fő párt kivételével valamennyi kis párt, *valamennyi irányzat csak e három lista közt* ingadozik. *Valamennyi* haladó, a szabadsággal együttérző párt és csoport *csak* a kadetok és a szociáldemokraták közt ingadozik.

A „*trudovik*“ pártok közül egyik sem, sem a szociálforradalmárok, sem a trudovik csoport bizottsága, sem a népi szocialisták nem fejeztek ki olyan óhajt, hogy önálló listával akarnak indulni. Ellenkezőleg, *mindezek a trudovik pártok* arról tárgyalnak, hogy csatlakoznak vagy a kadet, vagy a szociáldemokrata listához.

Azok tehát, akik majd azt mondják, hogy a kadet szavazatok három lista- közt is megoszolhatnak, **becsapják a népet.** Pétervárott mindössze három fő lista lesz: feketeszázas, kadet és szociáldemokrata lista.

* *
*

A második lehetséges érv. Azt mondják, hogy a szenátusi magyarázatok[13] csökkentették a választók, különösen a szegény rétegekhez tartozó választók számát, és hogy ezért a kadetok esetleg nem szednek össze annyi szavazatot, mint az első duma választásán.

Ez nem igaz. Az első duma-választások idején Pétervárott összesen mintegy 150 000 választó volt, most pedig körülbelül 130 000 van. A szavazásban viszont tavaly mindössze körülbelül hatvan-hetvenezren vettek részt. Semmiképp sem kell tehát attól tartanunk, hogy a választók tömegének hangulatában és nézeteiben változások következnek be. Nem fér kétség ahhoz, hogy a pétervári 130 000 választó *többsége* a *szegényebb néprétegekhez* tartozik, amelyek csak félreértésből, tudatlanságból, előítéletből részesíthetnék előnyben a kapitalistát a munkással szemben. Ha valamennyi szocialista teljesíti kötelességét, és a városi tömegek közt agitációs és felvilágosító munkát végez, akkor a 130 000 választó közül bízvást számíthatnak nem 10 000-re, hanem ennek többszörösére.

* *
*

A harmadik lehetséges érv. Azt mondják, hogy a feketeszázasok az idei választásokon megerősödhetnek, és

hogy nem lehet a tavalyi számok alapján véleményt alkotni.

Ez nem igaz. Valamennyi ujságközleményből, az események egész menetéből, a különböző pártok helyzetére vonatkozó adatokból következik, hogy Pétervárott a feketeszázasok nem erősebbek, hanem valószínűleg sokkal gyengébbek, mint tavaly voltak. A nép öntudatosabb lett, az októbristák[14] minden gyűlésen megbuknak, a duma szétkergetése és a kormány erőszakos politikája, a Gurko—Lidval-féle politika végleg eltaszítja a kormánytól a választókat. Az első választásokon a feketeszázasok még hetvenkedtek, most pedig, amikor közeledik a szavazás napja, már egészen csendesek lettek.

* *
*

A negyedik lehetséges érv. Azt mondják, hogy a kormány nem ad szavazócédulákat a baloldali pártoknak, nem engedélyez nekik sem gyűléseket, sem ujságokat stb., és ezért célravezetőbb és biztonságosabb, ha valamennyi baloldali egy listában tömörül a kadetokkal.

Ez nem igaz. Ha a kormány erőszakhoz és törvénysértéshez, a választási szabadság megsértéséhez folyamodik, a választók tömegének hangulata ettől megszilárdul. Mi, szociáldemokraták, a gyűléseken nem vesztünk, hanem nyerünk a választók szemében azzal, hogy a rendőrség a leggyakrabban a mi beszédeink miatt oszlatja fel a gyűléseket. Ami pedig a kormány törvénysértése elleni harcot illeti, mit segít itt a kadetokkal való megegyezés? Nem segít, hanem árt, mert a kadet párt a leggyávább, árulásra legkönnyebben kapható ellenzéki párt. Vajjon azzal a párttal együtt, amelyben bent ül Vitte és Durnovo tegnapi kollégája, Kutler exminiszter, vajjon ezzel a párttal lehet ténylegesen harcolni a miniszterek törvénysértése ellen?? Ellenkezőleg, éppen azért, mert a Kutler urak sokkal közelebb állnak a Durnovo és Sztolipin urakhoz, mint a munkások és a kereskedősegédek tömegéhez, éppen ezért a szabadságért való harc érdekében függetlennek kell maradnunk a Kutler urak pártjától, a kadetok pártjától.

Tegyük fel, a kormány elhatározta, hogy elfogatja, letartóztatja a baloldali elektorokat. Vajjon itt segít

a kadetokkal való megegyezés? Vagy csakugyan abban kell bízniuk a szocialistáknak, hogy a kadet Kutler lépéseket tesz majd a forradalmárok érdekében tegnapi kollégáinál, Sztolipin és Gurko minisztereknél?

A lapok nemrég jelentették, hogy Sztolipin audiencián fogadja Miljukov urat, a kadetok vezérét, hogy tárgyaljanak a kadet párt legalizálásáról*. Talán bizony a szocialistáknak abban kell bízniuk, hogy a kadet urak majd „kijárják" a trudovik, a szociálforradalmár és a szociáldemokrata párt legalizálását?

Az a szocialista, akiben van szégyenérzet és lelkiismeret, sohasem indul közös listán a Kutlerekkel és Miljukovokkal.

* * *

Győzhetnek-e a szociáldemokraták a pétervári választásokon?

A kadet ujságok, kihasználva azt, hogy a kormány nem engedélyezi a szociáldemokrata ujságokat, nem győzik hajtogatni az olvasóknak, hogy a kadetok nélkül szó sem lehet a szociáldemokraták győzelméről a választásokon.

Ez nem igaz. A szociáldemokraták győzelme Pétervárott a feketeszázasokkal és a kadetokkal szemben *minden kétséget kizáróan lehetséges.*

A kadetok úgy tesznek, mintha nem látnák ezt, szándékosan megfeledkezve arról, hogy a szavazatok megoszlása *mindegyik* pártnak előnyös lehet, korántsem csak a feketeszázasoknak. A feketeszázasok a 12 közül három körzetben győzhetnek, ha a szavazatok egyenlő arányban oszlanak meg a kadetok és a szociáldemokraták közt. *A szociáldemokraták 12 körzetben győzhetnek a 12 közül, ha a szavazatok megoszlanak a kadetok és a feketeszázasok közt.*

---

* A Tyenyisev-iskolában január 22-én tartott választási gyűlésen Vodovozov úr kijelentette, hogy Miljukov úr Sztolipinnál járt, és megegyezett vele, és hogy a népszabadság pártja felelősséggel tartozik vezetőiért. Gredeszkul úr, ezt a tényt nem tagadva, kijelentette, hogy ha Miljukov úr járt is Sztolipinnál, ez az ország és a párt érdekében történt.

Hogy erről meggyőződjünk, elég egy pillantást vetnünk a fent idézett számokra. Ezek a számok azt mutatják, hogy ha *mindegyik szavazókörzetben egy szavazattal többet kapnak a szociáldemokraták, mint a kadet szavazatok fele* (a múlt választásokon), akkor *egész Pétervárott győzhetnek.*

Ehhez az szükséges, hogy Pétervár 9 „biztos“ körzetében (kivéve azt a hármat, ahol a feketék győzhetnek) *legalább 14 274 szavazatunk legyen.*

S vajjon az lehetetlen, hogy a szociáldemokraták Pétervárott *15—20 000* szavazatot kapjanak?

Csupán választójoggal rendelkező kereskedősegéd és irodai alkalmazott 30—50 000 van Pétervárott. A kereskedősegédek szakmai lapját, a „Golosz Prikazcsiká“-t[15] szociáldemokrata szellemben szerkesztették. Ha az összes szocialisták közös erővel agitációt folytatnának a kereskedősegédek körében, s nem vonakodnának felvenni listájukra a trudovikokat is, akkor már magukban ezek a kereskedelmi és ipari alkalmazottak is győzelemre juttathatnák a közös szociáldemokrata és trudovik listát.

Márpedig ezenkívül van még nagyon, de nagyon sok szegény lakásbérlő, akik könnyen meg tudják érteni, hogy a szocialisták jobban védik érdekeiket, mint a liberális földbirtokos háztulajdonosok, a gazdag ügyvédek és a hivatalnokok, a Petrunkevicsek, Rogyicsevek, Vinaverek, Kutlerek.

Nézzék meg a pétervári választási gyűléseket. A kadet lapok ugyan a kadetok javára iszonyúan elferdítik a választási gyűlésekről szóló beszámolókat, de még ők is kénytelenek elismerni, hogy a komoly harc a kadetok és a szocialisták közt folyik, s korántsem a jobboldaliak és a baloldaliak közt. A pétervári választási gyűlések vitathatatlanul *bizonyítják*, hogy a *szociáldemokraták*, különösen a trudovikokkal szövetségben, Pétervárott *erősebbek a kadetoknál.*

Hány választó vesz részt ezeken a választási gyűléseken? Óvatos emberek úgy vélik, hogy az összes választóknak legfeljebb egytizede. Fogadjuk el akár ezt a legkisebb számot. 13 000 választót kapunk. Továbbá, bízvást feltételezhetjük, hogy minden olyan választó, aki eljár a gyűlésekre, magával visz a választásokra leg-

alább két olyan választót, aki nem járt gyűlésekre. Ebből a 39 000 választóból, az adatok és megfigyelések alapján ítélve, 20 000 a szociáldemokraták mellett lesz, akik magukhoz kapcsolták a trudovikokat.

Tehát ezekből az adatokból is kiderül, hogy Pétervárott a szociáldemokraták győzelme a kadetokkal és a feketeszázasokkal szemben *minden kétséget kizáróan lehetséges.*

Tudják meg hát a pétervári választók, hogy *csakis tőlük függ*, hogy a kadetok győznek vagy a szociáldemokraták.

* *
*

Pétervárott a szocialisták elsősorban és főleg azért folytatják a választási hadjáratot, hogy felvilágosítsák és tömörítsék a tömegeket. A szocialisták arra törekszenek, hogy maga a tömeg világosan felismerje azokat a feladatokat, amelyek most a szabadságért vívott harcban a népre hárulnak. A liberálisok viszont csak a duma-mandátumokkal törődnek, nem gondoskodnak arról, hogy maguk a választók világosan és tisztán lássanak.

A liberálisok, vagyis a kadetok, és az őket követő állhatatlan, ingatag elemek néha szavazásokat rendeznek a választási gyűléseken, és egyiken-másikon túlnyomó többséggel olyan határozatot fogadtatnak el, amely szerint szükséges valamennyi baloldali megegyezése olymódon, hogy a hat mandátumból kettőt a kadetok kapnak.

Sem azoknak, akik ezt a határozatot javasolják, sem azoknak, akik megszavazzák, nincs tudatos képük a pétervári választásokról. „Valamennyi baloldali" megegyezése Pétervárott nem jön és nem jöhet létre. Pétervárott három lista lesz: feketeszázas, kadet és szociáldemokrata lista.

Továbbá még szavazni is nevetséges azért, hogy a kadetok két mandátumot kapjanak a hat közül. Aki *valóban* ilyen eredményt akar, annak meg kell értenie, hogy ez *nem érhető el* a kadetokkal való megegyezés útján. Elérhető, de csak úgy, ha *a szociáldemokratákra* szavaznak.

Csakugyan, ha a szociáldemokraták győzelme Péter-

várott részleges lesz, akkor — és csakis akkor — kialakulhatna az egyesek által kívánt eredmény (hat mandátum a baloldalnak, ebből kettő a kadetoknak). Tegyük fel például, hogy a szociáldemokraták csak négy körzetben győznek, teszem azt a szpasszki, a moszkvai, a pétervári és a viborgi körzetben. Akkor 60 elektoruk van, a munkáskúriával együtt pedig 74. A feketéknek (vegyük a legkedvezőtlenebb esetet, amely nagyon-nagyon valószínűtlen) 46 elektoruk van (lityejni, rozsgyesztvenszki és vaszilij-szigeti körzet). A kadetoknak megmarad a többi 54 elektor. *Ilyen úton* valóban el lehetne érni, hogy Pétervár baloldali képviselőket küldjön a dumába a kadetoknál baloldalibbak túlsúlyával. A kadetokkal való alkudozással, amivel esztelen és ingatag emberek foglalkoznak, *nem lehet* elérni ezt.

* * *

Röviden megismételjük következtetéseinket.

Pétervárott a választásokon csak három fő párt harcol, és a választók előtt *három* lista lesz: feketeszázas, kadet és szociáldemokrata lista.

A feketeszázasok győzelmének veszélye Pétervárott ostoba és hazug kitalálás.

A feketeszázasok győzelme még akkor is lehetetlen, ha a kadet szavazatok a legkedvezőtlenebb arányban oszlanak meg a kadetok és a szociáldemokraták közt.

A pétervári „feketeszázas veszélyről" szóló dajkamesét szántszándékkal melegítik fel a kadetok, hogy elhárítsák azt a veszélyt, amely *őket* valóban fenyegeti, a szocialisták győzelmének veszélyét.

A trudovikok, a szociálforradalmárok és egyes kis csoportok még nem döntötték el, hogy a kadetokat vagy a szociáldemokratákat kövessék-e.

Pétervárott minden lehetőség megvan arra, hogy a szociáldemokraták teljes győzelmet arassanak mind a feketeszázasokkal, mind a kadetokkal szemben.

A választók meggyőződésük és rokonszenvük szerint, nem pedig a koholt feketeszázas veszélytől való félelemtől vezetve adják le szavazatukat.

A kormányra, — a liberális burzsoákra, — vagy a szociáldemokratákra?

Polgártársak, válasszatok!

„Zrenyije" 1. sz.
1907 január 25.

A PÉTERVÁRI VÁLASZTÁSOK ÉS AZ OPPORTUNIZMUS VÁLSÁGA

Január 6-án összeült a pétervári városi konferencia. A konferenciának azt a kérdést kellett eldöntenie, hogy legyenek-e a fővárosban megegyezések a kadetokkal vagy sem.

Hiába intézett Plehanov a „Tovariscs"-ban felhívásokat a „munkás elvtársakhoz", hiába jelentek meg J. Kuszkova polgártársnő hisztérikus cikkei, hiába fenyegetőzött Plehanov, hogy a „szabadság ellenségeinek" feketelistájára veszi a munkásokat, ha eszükbe jut, hogy az önálló szociáldemokrata álláspontot védelmezzék, hiába voltak a kadetok többé-kevésbbé csábító ígéretei — a szervezett és öntudatos pétervári proletariátus politikailag annyira érettnek bizonyult, hogy a viták és a szavazások után többségében olyan értelemben foglalt állást, hogy nem kell semmiféle egyezmény a kadetokkal. Világos volt, hogy a szervezett munkások által választott konferencia — a vita és a platform szerinti szavazások* után — ugyancsak ebben a szellemben foglal majd állást.

Nincs annyi helyünk a „Proletarij"-ban, hogy részletesen foglalkozzunk a konferencia munkájának menetével, hiszen amúgyis már jó sok írás foglalkozott a konferenciával. Fontos azonban megemlítenünk itt, hogy opportunistáink olyan messzire mentek burzsoá-egyezkedő politikájukban, hogy a konferencia határozata elfogadhatatlanná vált számukra. Már a konferencia megnyitásakor világos volt, hogy a pétervári mensevikek, akiket a

* Kivétel volt a mensevik Viborgi kerület és a francia–orosz alkerület, ahol a szavazás nem platformok szerint történt.

Központi Bizottság támogat, nem fogják alávetni magukat a konferencia határozatának. A kadetok barátai csak ürügyet kerestek, hogy szakítsanak a forradalmi szociáldemokráciával. Akármilyen ürügyet, csak ürügy legyen. Minthogy nem sikerült a konferenciáról kivonulniuk a mandátumok miatt, a mensevikek felhasználták a Központi Bizottságnak azt az *ajánlását*, hogy a választási taktika kérdéseit célszerű azoknak a választási egységeknek eldönteni, amelyek közvetlenül érdekelve vannak ezekben a kérdésekben, felhasználták arra, hogy kivonuljanak a miatt a kérdés miatt, hogy a konferencia váljon-e két részre: külön városi és külön városkörnyéki konferenciára. A pártfelosztás helyére közigazgatási-rendőri egységeket akartak állítani. Ha a mensevikek útmutatásait követtük volna, nemcsak a városkörnyéki kerületet kellett volna elválasztani a konferenciától, hanem az eddig *egységes* kerületeket, a Névai, a Moszkvai és a Narvai kerületet is ketté kellett volna vágni, át kellett volna szervezni a pártot, nem úgy, ahogy a párt szempontjából előnyös, hanem úgy, ahogy a közigazgatásnak előnyös.

Világos volt az is, hogy akárhogy dőlt volna el a konferencia kettéválásának kérdése, a többség mindenképpen a kadetokkal való megegyezések ellen foglalt volna állást. A mensevikek eltávoztak, és az egész burzsoá sajtó örömére elhatározták, hogy Pétervárott önálló választási hadjáratot indítanak, harcolnak tulajdon pártjuk tagjai ellen, kettészakítják a pétervári proletariátust azért, hogy megegyezzenek egy burzsoá és monarchista párttal — a „népszabadság“ pártjával.

Hogyne újjongott volna a burzsoá sajtó! A „Szevodnya“ című bulvárlap külön vezércikkben ünnepélyesen kijelentette, hogy a mensevikek döntésükkel *megmentették Oroszországot*, a kadetok hivatalos lapja, a „Recs“ pedig jutalmul megígérte a mensevikeknek, hogy a munkáskúriában „menseviknek“, semmiképp sem „bolseviknak“ adják a mandátumot.

A mensevikek önálló fellépésének első eredménye: a burzsoázia hozzálátott, hogy rákényszerítse akaratát a munkáskúriára.

Eközben a konferencia, amely a mensevikek ki-

vonulása után tovább ülésezett, elhatározta, hogy a mandátumok elosztására vonatkozó meghatározott feltételek (2 a munkáskúriának, 2 a szociáldemokratáknak, 1 az eszereknek és 1 a trudovikoknak) alapján megegyezik az eszerekkel és a trudovikokkal — tekintettel arra, hogy Pétervárott nem fenyeget feketeszázas veszély, és abból a célból, hogy véget vessen a kadetok hegemóniájának, és kiszabadítsa befolyásuk alól a demokratikus kispolgárságot.

A burzsoá sajtó újjongott: a trudovikok és az eszerek blokkra léptek a népi szocialistákkal, ez a blokk a kadetokhoz húz, a mensevikek kiváltak — a bolsevikok el vannak szigetelve! A forradalmi taktika el van ítélve, a „békés eszközök" diadalmaskodnak, éljen a monarchiával való kiegyezés, le a népi tömegharc útjával.

Miután kettészakították a szociáldemokratákat, meggyengítették a proletariátus forradalmi hidráját, a kadetok nem átallottak megállapodást kötni... Sztolipin úrral. A lapok jelentései szerint Miljukovot a napokban kihallgatáson fogadja a miniszterelnök, s a miniszterelnök a kadet párt legalizálásának feltételéül azt köti majd ki, hogy a párt semilyen blokkot ne alkosson a baloldaliakkal. A kadetok az egész „baloldali" — valójában *kispolgári* — blokknak (az eneszeknek, az eszereknek, a trudovikoknak és a mensevikeknek) mindössze 2 mandátumot adnak a Pétervárnak jutó 6 képviselői mandátumból. Hogy engedjenek a „karzatnak", a kadetok *készek* odavetni a tolakodó kispolgári blokknak — 2 mandátumot. Abban a biztos tudatban, hogy a baloldali blokk ezt nem fogadja el — a kadetok a feketeszázasok fejével, Sztolipinnal tárgyalnak.

A kép megváltozik. Megkezdődik a választási hadjárat. Választási gyűléseket rendeznek. A mensevikek, akik nagyon-nagyon keveset szólalnak fel ezeken a gyűléseken, félénken gügyögik: megegyezés a kadetokkal. A bolsevikok, akik minden gyűlésen felszólalnak, a proletárokat és a félproletárokat az egységes munkáspártba — a szociáldemokrata pártba hívják, valamennyi forradalmár választót és demokratát egységes forradalmi blokkba szólítják a feketeszázasok és a kadetok ellen. A kadetokat

nem engedik szóhoz jutni; a bolsevikokat megtapsolják. A városi demokrácia — a munkás- és kispolgári demokrácia — balra tolódik, s lerázza magáról a kadetok jármát.

A kép megváltozik: az „egyezkedök" fűhöz-fához kapkodnak. Habzó szájjal beszélnek a bolsevikokról. Le a bolsevikokkal! A „Novoje Vremja"[16] és a „Tovariscs", az októbristák és a kadetok, Vodovozovék és Gromanék megható egyetértésben szent hadjáratot indítanak a bolsevizmus vörös kísértete ellen. Ha a bolsevizmusnak valamikor is szüksége volt forradalmi és osztálytaktikájának igazolására, megtalálta most ezt az igazolást abban a veszett dühben, amellyel az egész burzsoá sajtó támadja. Ha a jelszavainak megvalósítására őszintén törekvő kispolgári forradalmi demokráciának szüksége volt szemléltető oktatásra — megkapta ezt az oktatást abban a megvetésben, amelyet a nagy- és középburzsoázia tanúsított iránta, abban az egyezkedő (a kormánnyal egyezkedő) politikában, amelyet a kadetok a nép háta mögött folytatnak.

A forradalmi szociáldemokrácia azt mondja az egész városi és falusi demokratikus szegénységnek: csak a proletariátussal való szövetségben, csak a kadet gyámság alól való felszabadulásban, csak az önkényuralom elleni elszánt és következetes harcban találsz menekvést. Ha eléggé megértél erre — a proletariátust követed. Ha nem értél meg rá — kadet gyámság alatt maradsz, a proletariátus pedig, akárhogy végződjék is a választási hadjárat, akárhogy végződjék is köztetek a mandátumokért folyó alkudozás, saját külön útján, a maga forradalmi osztályútján halad, és azon is fog haladni.

A mensevizmus súlyos megpróbáltatáson megy át. A választási hadjárat opportunista taktikájának sarkkövévé vált. A szociáldemokrácia egy része burzsoá ideológusok uralma alá került. A burzsoá ideológusok kíméletlenül „mérsékelt szocialistákként" kezelik a mensevikeket (a „Recs" kifejezése), akikre mindig lehet számítani. Jobboldali barátaik nem számolnak velük, és csak... arra számítanak, hogy hűségesen szolgálják a kadetokat. A szociáldemokrácia egy része megérte azt a szégyent, hogy a liberális burzsoázia úgy bánik vele,

mint engedelmes eszközével, hogy a forradalmi érzelmű proletariátus inkább az eszerekre szavaz (mint például a mensevizmus fellegvárában, a Viborgi kerületben történt a meghatalmazottak választásán), mint *ilyen* szociáldemokratákra.

Az opportunizmus válsága közeleg. A „kiegyezőkkel" való megegyezés döntő csapást mér a mensevizmusra. A Vasziljevek, Malisevszkijek és Larinok utat törtek... a temetőbe. A mensevikek soraiban zűrzavar uralkodik, egymást zárják ki nyakra-főre. Martov kiűzi a pártból Vasziljevéket és Malisevszkijéket. A munkások pedig űzzék ki a pártból a mensevizmus szellemét!

„Proletarij" 12. sz.
1907 január 25.

VÁLASZTÁS A PÉTERVÁRI MUNKÁSKÚRIÁBAN

A munkásmeghatalmazottak választása Oroszország politikai életében és munkásmozgalmunk történetében rendkívül fontos esemény, melyet még korántsem méltattak érdeme szerint.

Ez az első eset, hogy *valamennyi* párt, amelynek csak némi kis támasza is van a proletariátusban, nem általános programmokkal vagy jelszavakkal lépett a munkások *tömege elé*, hanem konkrét gyakorlati kérdéssel: *melyik párt jelöltjeire* bízza a munkásság érdekeinek védelmét? Persze, mint köztudomású, a munkáskúriában érvényes választási rendszer nagyon, de nagyon messze van az igazi demokratikus képviselettől. De a munkásság mégis részt vesz a választásokon. És a *pártok harca*, éppen mint *meghatározott* politikai pártok harca Oroszországban *először* játszódik le a nagy munkástömegek szeme előtt.

A munkásmeghatalmazottak választása Oroszország sok helységében már megtörtént. De nincsenek valamelyest is teljes és pontos adataink arra vonatkozólag, hogyan bontakozott ki a pártok harca ezeken a választásokon. A lapok csak egészen általános, s amellett hozzávetőleges, „*szemmértékre*" levont következtetéseket hoznak. Ha a pártmunkások és különösen maguk az élenjáró munkások nem látnak hozzá ahhoz a szükséges és rendkívül fontos munkához, hogy *tanulmányozzák* a munkáskúriai választások menetét és eredményeit, akkor bízvást állíthatjuk, hogy a pártmunka és a pártagitáció további fejlődése szempontjából rendkívül értékes és szükséges anyagot vesztünk el.

Az oroszországi munkáskúriai választásokról az álta-

lános benyomást valamennyi ujság egyhangúlag így fogalmazza meg: a szélsőbaloldaliak, elsősorban a szociáldemokraták, azonkívül a szociálforradalmárok teljes győzelme.

A szociáldemokrácia alaptételét a választások ragyogóan igazolták: a proletariátus mint osztály forradalmi. A proletár *tömeg* törekvéseit és szimpátiáját tekintve szociáldemokrata. A proletariátus Oroszország valamennyi osztálya közül a legforradalmibb osztály.

Azt a szóbeszédet, hogy a szociáldemokrata párt Oroszországban nem munkáspárt, a választások ténylegesen *megcáfolták*. Ma már csak a szándékosan hazudozó liberálisok vagy a szavakkal könnyelműen dobálózó opportunisták vonhatják kétségbe az oroszországi szociáldemokrácia *tömegjellegét*, *proletár jellegét*.

Ha erről az általános következtetésről áttérünk az inkább részleteket érintő következtetésekre, mindenekelőtt előre kell bocsátanunk, hogy valamelyest is teljes anyagunk *még nincs*. Nemcsak megengedhetőnek, hanem feltétlenül szükségesnek is tartjuk azonban, hogy *vázoljuk* a további következtetések egész sorát — korántsem azért, hogy a kérdés eldöntésére tartsunk igényt, hanem azért, hogy megvitatás végett az elvtársak *összessége* elé *tárjunk* egy *roppant fontosságú kérdést*, elindítsuk az eszmecserét, az anyaggyűjtést stb.

Az első ujsághírek alapján is szembeötlik a különbség a tulajdonképpeni Oroszország és az iparilag, kulturálisan és politikailag sokkal fejlettebb Lengyelország között. Oroszországban, legalább is Szentpétervárott és Moszkvában, *nincsenek* olyan nyíltan burzsoá pártok, amelyek akár csak részben a proletariátusra támaszkodnának. Teljes túlsúlyuk van a szociáldemokratáknak, jóval kisebb befolyása van a szélsőbaloldali polgári demokráciának, amely szocialistának tartja magát, vagyis a szociálforradalmár pártnak. Kadetok nincsenek a munkások közt, vagy ha vannak, számuk elenyésző.

Lengyelországban van és a választásokon észrevehetően megmutatkozott egy nyíltan burzsoá, a kadetoknál jobboldalibb párt, a *narodovecek* (nemzeti-demokraták, endék, endékák)[17] pártja. A rendőri és katonai üldözés

erejével ezt nem lehet megmagyarázni. A burzsoázia, amely Lengyelországban mesterien kihasználja valamennyi lengyel nemzeti elnyomatását, valamennyi katolikus vallási elnyomatását — keres és talál is bizonyos támaszt a tömegekben, a lengyel parasztságról nem is szólva. Magától értetődik azonban, hogy ebből a különbségből ostobaság volna az orosz elmaradottság sajátos előnyeire következtetni. Nem, ennek egyszerűbb a magyarázata: gazdasági-történelmi, nem pedig nemzeti különbségekben rejlik. Oroszországban az alsó rétegekben, a falun, az agrárrendszerben mérhetetlenül több maradványa van a hűbériségnek — ezért van több primitív, közvetlen forradalmiság a parasztságban és a vele szoros kapcsolatban levő munkásosztályban. Ebben a forradalmiságban kétségtelenül kevesebb a proletár osztálytudat, több az általános demokratikus (ez pedig azt jelenti: tartalmában polgári-demokratikus) tiltakozás. Azonkívül a mi burzsoáziánk kevésbbé fejlett, kevésbbé tudatos, a politikai harcban kevésbbé tapasztalt. Nem annyira azért hanyagolja el a proletariátus soraiban való munkát, mert egy részét sem tudná elhódítani tőlünk, mint inkább azért, mert egyáltalán nincs szüksége arra, hogy a népre támaszkodjon (mint Európában és Lengyelországban); egyelőre elég neki, ha a kiváltságokra, a megvesztegetésre, a nyers erőszakra támaszkodik. Eljön még nálunk is az az idő, amikor mindenféle burzsoá elemek elviszik a munkások tömegeibe a nacionalizmust is, valamiféle keresztény demokratizmust is, az antiszemitizmust is, meg minden ehhez hasonló förtelmet!

Térjünk át a tulajdonképpeni Oroszországra. Először is szembetűnő a különbség Pétervár és Moszkva közt. Moszkvában a szociáldemokraták teljes győzelmet arattak az eszereken. Egyes jelentések szerint — igaz, ezeket még nem ellenőriztük teljesen — Moszkvában mintegy 200 szociáldemokrata meghatalmazottat választottak valami 20 eszerrel szemben!

Pétervárott fordított a helyzet: mindenkit meglepett az eszer meghatalmazottak *váratlanul* magas százaléka. A szociáldemokraták természetesen túlsúlyban vannak, de nincsenek abszolút túlsúlyban az eszerekkel szemben.

Állítólag a meghatalmazottaknak mintegy 33 százaléka, sőt (bár ez aligha felel meg a valóságnak) mintegy 40 százaléka eszer. Akármelyik számot vesszük is azonban addig, amíg a pontos adatokat összegyűjtik, annyi máris érthetővé válik, hogy az egyszerű szociáldemokraták Pétervárott miért érzik úgy, hogy a munkáskúriában „*vereséget szenvedtünk*". Még abban az esetben is, ha a meghatalmazottak egyharmada eszer, ez *valóban* vereség a szociáldemokráciára nézve a fővárosban — vereség ahhoz képest, amit Oroszország többi részében láttunk, és ahhoz képest, amit mi, szociáldemokraták, valamennyien normálisnak és szükségesnek tartunk.

Ez roppant fontos tény ... Pétervárott, a munkáskúriában a szélsőbaloldali polgári demokrácia megakadályozta a szocialistákat abban, hogy *túlnyomó* többséget szerezzenek! Közvetlen kötelességünk, hogy a legnagyobb figyelemmel foglalkozzunk ezzel a jelenséggel. *Valamennyi* szociáldemokrata köteles erőfeszítéseit arra összpontosítani, hogy ezt a jelenséget pontosan tanulmányozza és helyesen megmagyarázza.

A január 7-i és 14-i választások által meglepett pétervári szociáldemokraták általános benyomása a következőkben foglalható össze: 1) éppen a *legnagyobb* gyárakban, a legöntudatosabb, a legforradalmibb proletariátusnak ezekben az előretolt központjaiban a legérezhetőbb a vereség, amelyet a „szociálforradalmárok" a szociáldemokratákra mértek; 2) a „szociálforradalmárok" *elsősorban* és főleg a *mensevik szociáldemokratákat* győzték le. Azokban az esetekben, amikor eszer jelölt és bolsevik szociáldemokrata jelölt harcolt, sokkal gyakrabban, *sőt az esetek többségében* a szociáldemokrácia győzött.

Nem nehéz észrevenni, hogy e két következtetésnek igen nagy a jelentősége. És ezért feltétlenül gondoskodnunk kell arról, hogy ezek valóban pontos, ellenőrzött, csak egyféleképp értelmezhető anyag alapján levont *következtetések* legyenek, nem pedig puszta benyomások. Persze, rendkívül kevéssé valószínű, sőt majdnem lehetetlen, hogy a Szentpétervár legkülönbözőbb kerületeiben működő szociáldemokrata pártmunkások általános véleménye téves legyen. Természetesen nevetséges vas-

kalaposság volna, ha a forradalmároktól, akik éppen most amúgyis nyakig vannak a választási munkában, pontos és kifogástalan statisztikát követelnénk, de az alapvető anyagot, a főbb számokat és adatokat mégis össze *lehet és kell* gyűjteni, mert ez hosszú időre szükséges *egész* szentpétervári szociáldemokrata munkánkhoz.

Alább részletesebben foglalkozunk majd ezzel a kérdéssel (lásd „A szociáldemokraták és a szociálforradalmárok harca a szentpétervári munkáskúriai választásokon" c. cikket). Itt viszont csak arra szorítkozunk, hogy felmérjük a politikai jelentőségét annak a *viszonylagos* vereségnek, amelyet a szociáldemokrácia a szentpétervári munkáskúria választásain szenvedett.

Először is rá kell mutatnunk arra, hogy a meghatalmazottak száma tekintetében kialakult szociáldemokrata túlsúly nyilvánvalóan arra vall, hogy többségben vannak azok az *üzemek*, amelyekben a szociáldemokratáknak szervezeti sejtjeik vannak. A részletesebb adatok minden bizonnyal meg fogják erősíteni azt a megfigyelést, amelyet a szociáldemokraták még a szabadságjogok októberi napjaiban tettek, nevezetesen azt, hogy az eszerek nem folytatnak semmiféle alapos és állandó, komoly, szervező munkát a proletariátus körében, hanem, ha szabad így kifejeznünk magunkat, rajtaütésszerűen dolgoznak, „kierőszakolva" a határozatokat a gyűléseken, amikor emelkedik a hangulat, kihasználva minden élénkülést, hogy a mandátumokat is „kierőszakolják" dörgedelmes és hatásvadászó „forradalmi" frázisok és beszédek segítségével.

Az eszer győzelemnek *ezt* az elemét minden valószínűség szerint meg fogja állapítani minden lelkiismeretes kutató a szentpétervári munkáskúria napokban lezajlott választásain is. Végső fokon arról van itt szó, hogy a „forradalmi" kispolgári párt nem képes alapos és kitartó proletár munkára — a hangulat legkisebb változása esetén teljesen eltűnik a munkáskülvárosok láthatáráról. Csak egyes esetekben sikerül kihasználnia a tömegeknek egyelőre alacsony politikai képzettségét olymódon, hogy „rabul ejti" őket a kérdés állítólag széleskörű (valójában szétfolyó és intellektuel módon talmi) felvetésével, az osztálytudat fejletlenségére spekulálva, demagóg módon

kihasználva a hagyományos „földéhséget“ ott, ahol még van kapcsolat a faluval stb. stb.

A forradalom polgári jellege természetesen azt eredményezi, hogy a munkásnegyedeket időnként „ellepik“ annak a radikális és igazán forradalmi polgári ifjúságnak a rajai, amely nem érez semilyen osztálytámaszt a lába alatt, és amikor a forradalom új fellendülésének, új rohamának előszele érezhető, ösztönösen a proletariátushoz megy, mint az egyetlen komoly tömeghez, amely *harcol* a szabadságért. Az eszer szónokok a munkásgyűléseken afféle viharmadarak, akik azt mutatják, hogy a proletariátus hangulata izzik, hogy a proletariátus már kissé kifújta magát, erőt gyűjtve az egykori vereségek után, hogy a proletariátusban ismét erőteljesen és mélyen érlelődni kezd valami, ami végül is a régi renddel való újabb összecsapásra fogja késztetni.

Az októberi időszak és a „duma“-időszak összehasonlítása a mostani választásokkal, s az eszerek állandó jellegű szervezeti sejtjeire vonatkozó adatok egyszerű összegezése kétségtelenül igazolni fogja ezt a magyarázatot.

Ámde természetesen a legnagyobb könnyelműség volna, ha *beérnénk* ezzel a magyarázattal, és nem vennénk tudomást arról, hogy éppen a legnagyobb, legöntudatosabb és a harcban legjobban kipróbált gyárakban *győzték le* az eszerek a szociáldemokratákat. Szerencsére azonban már most tudjuk, hogy a polgári demokrácia szélsőbaloldala valójában korántsem a szociáldemokráciát győzte le, hanem a szociáldemokrácia *opportunista elsekélyesítését.* A forradalmi polgári demokrácia átengedte a terepet a forradalmi szociáldemokráciának, a valóságban ugyanis csak azokat győzte le, akik a nem-forradalmi burzsoák nyomdokaiban kullognak, *akik a kadetokkal való blokkok mellett állnak.* Ezt egészen félreérthetetlenül bizonyítják egyrészt a szociáldemokrata pártmunkásoknak az eszer választási beszédek jellegéről szóló tanúvallomásai, másrészt a mensevikeken aratott eszer „győzelem“ időpontjára vonatkozó adatok.

Pétervárott január 7-én és 14-én voltak a választások. Éppen január 7-én tudta meg a pétervári munkásság,

hogy a 31 mensevik elszakadt a szociáldemokrata konferenciától, hogy duma-mandátumokért alkudozzon a kadetokkal. Ezután egész héten át újjongott és lármázott az egész szentpétervári burzsoá sajtó, magasztalta a mensevikeket, egy sorba állította őket a kadetokkal, dícsérte őket azért, hogy hátat fordítottak a forradalomnak, s átálltak az *„ellenzéki blokkba“*, a „mérsékelt szocialista pártok közé“ stb. stb.

A nagyüzemekben szenvedett *mensevik vereség* az első figyelmeztetés, amelyet a tévelygő intellektuel opportunisták *a proletár tömegektől* kaptak!

A mensevikek a kadetok felé fordultak — a pétervári proletariátus elfordult a mensevikektől.

Az eszerek kihasználták a szociáldemokráciában támadt szakadás pillanatát, kihasználták a kadetok mellé állt mensevikekkel elégedetlen munkások hangulatát, mégpedig ügyesen és minden teketória nélkül. A külvárosokban azért támadták a szociáldemokratákat, mert blokkra lépnek a kadetokkal (hallgatva a bolsevikokról és az OSzDMP Pétervári Bizottságáról), a városban pedig *maguk alkudoztak a kadetokkal!* Most már értjük, miért rejtették és rejtik el oly gondosan a nyilvánosság előtt nézeteiket is, a kadetokkal való blokkról hozott határozataikat is, az eneszekkel alkotott blokkjaikat is, *és a többi és így tovább**. A mensevizmus valamennyi bűnét elkövetik *titokban*, a munkások előtt pedig a mensevizmus pocskondiázásával aratnak tapsot, szereznek mandátumokat!

Az OSzDMP Szemjannyikov alkerületi szövetségének szervezője, akinek a jelentését alább fel fogjuk használni, jelentésében beszámol arról, hogyan folyt le a választás az óriási Szemjannyikov Gyárban: a mensevikek a bolsevikok tiltakozása ellenére jelölték X. elvtársat[18]. „A gyári választási gyűlésen a felszólaló értelmiségi eszer kíméletlenül bírálta X. elvtársnak a kadetokkal való megegyezések mellett felsorakoztatott mensevik érveit, és X. elvtárs, mint a munkások mondták, leégett.“ A

---

* Pétervári bizottságuk határozatát csak a munkáskúriai választások *után* hozták nyilvánosságra.

mensevikek veresége a tömegek előtt teljes volt. „*Amikor a tömeg megtudta* — olvassuk ugyanabban a jelentésben —, hogy a szociáldemokrata jelöltek a kadetokkal való megegyezések mellett vannak, hogy ezek a jelöltek mensevikek, *mindjárt a helyszínen* (a gyárban) *kijelentették, hogy nem fognak a mensevikekre szavazni.*"

Világosan kiderül ebből, hogy a mensevikek a szociáldemokrata konferencia küldötteinek választásakor miért ellenezték a platformok szerinti szavazást, vagyis maguknak a tömegeknek *közvetlen* szavazását a kadetokkal való blokkok kérdésében!

„... A mensevikek gyári alkerületében, a Névai Sztearingyárban N. M. munkás, akit meghatalmazottnak jelöltek, kereken kijelentette: «Miután megtudtam, hogy a szociáldemokraták a kadetokkal való megegyezések mellett vannak, átállok az eszerekhez.» *És valóban átállt, és megválasztották meghatalmazottnak!!*"

Ilyen szégyent hoztak a szociáldemokráciára ezek a hitvány opportunisták, akik a választások küszöbén képesek elszakadni a munkáspárttól azért, hogy mandátumokon alkudozzanak a kadetokkal!

Minden szociáldemokrata, akinek drága a proletárpárt becsülete és jóhírneve, ebből csak egy következtetést vonhat le: kíméletlen harc a mensevizmus ellen Pétervárott. Leplezzük le a munkások előtt azokat, akik kadet politikájukkal a munkásokat a szocializmustól a forradalmi burzsoáziához taszítják.

Az eszerek elhódították a mensevikektől a legnagyobb gyárakat. Nekünk az a feladatunk, hogy ezeket a gyárakat visszahódítsuk az eszerektől. Új agitátor erőket, új forradalmi szociáldemokrata irodalmat kell küldenünk éppen a legnagyobb gyárakba, hogy megmagyarázzuk a munkásoknak, hogyan kerültek a kadetimádó mensevikek kezéből a *kadetimádó* eszerek kezébe!

A pétervári választási hadjárat egész menete, mindazok az adatok, amelyek a mensevikek véget nem érő ingadozását, az ellenforradalmi kadet blokkba való belépésre irányuló erőfeszítéseiket mutatják (miután a munkáspárttól elszakadtak), valamint azt, hogyan alku-

doztak *az eszerekkel egyetemben* a mandátumokért a kadetokkal — mindez igen gazdag anyagot nyújt nekünk ahhoz a harchoz, amelyet a pétervári nagyüzemekben *mind a mensevikek*, *mind az eszerek* ellen folytatnunk kell.

A nagyüzemeknek a forradalmi szociáldemokrácia szilárd, az opportunisták és a forradalmi kispolgárok számára egyformán elérhetetlen támaszaivá kell válniuk, és azzá is fognak válni.

„Prosztije Recsi" 3. sz.
1907 január 30.
Aláírás: N. Lenin.

A SZOCIÁLDEMOKRATÁK ÉS A SZOCIÁLFORRADALMÁROK HARCA A SZENTPÉTERVÁRI MUNKÁSKÚRIAI VÁLASZTÁSOKON

Az a nagy siker, amelyet az eszerek a munkáskúriai választáson arattak, sok szociáldemokratát elcsüggesztett. Pedig ez a tény igen megszívlelendő, rámutat arra a súlyos hibára, amelyet a szociáldemokraták elkövettek, s ezért alapos vizsgálatot igényel. Ne csüggedjünk, ne keseregjünk, hanem tanulmányozzuk a lezajlott választásokat, hogy kiderítsük viszonylagos sikertelenségük okait, és biztosítsuk a szociáldemokrácia további munkájának helyes megszervezését a munkások sorai közt.

A munkásmeghatalmazottak választásának tanulmányozásához kitűnő anyagot nyújt az OSzDMP Pétervári Bizottságához tartozó „Névai kerületi Szemjannyikov alkerületi szövetségnek a jelentése", amely az 1906 november 15-től 1907 január 15-ig terjedő időszakot öleli fel.

Nem közöljük e „Jelentés" teljes szövegét, csak azokat a *számszerű adatokat* ismertetjük belőle, melyek megmutatják, hogyan alakult a mensevik és a bolsevik szociáldemokratáknak a szociálforradalmárok elleni harca a meghatalmazottak választásán Pétervár egyik legnagyobb (és történelmileg *legtekintélyesebb)* munkásküllvárosának *23 üzemében.*

Mindegyik üzem adatait külön közöljük, hogy minden hozzáértő pártmunkás ellenőrizhesse és kijavíthassa adatainkat, s a gyárakat felosztjuk olyanokra, amelyekben a jelöltek bolsevikok, és olyanokra, amelyekben a jelöltek mensevikek voltak. A kétségtelenül nagy üzemeket, vagyis azokat, amelyek egynél több meghatalmazottat választottak, dőlt betűvel szedtük:

Azok a gyárak, amelyekben **bolsevik** jelöltek indultak:	A megválasztott meghatalmazottak száma		
	szd.	szd. szimpatizáns	eszer
Orosz—Amerikai Mechanikai Gyár	1	—	—
Armaturagyár	1	—	—
Offenbacher	1	—	—
Upenek	1	—	—
Talpfaimpregnáló gyár	1	—	—
Egykori Onufriev Gyár	1	—	—
Szarufagyár	—	1	—
Pal	2	—	1
Vena	1	—	—
Atlasz	1	—	—
Alekszandrovszkajai Vagongyár	1	—	—
Vasöntőde	—	—	1
A 12 gyárban összesen	11	1	2
Azok a gyárak, amelyekben mensevik jelöltek indultak:			
Szemjannyikov Gyár	—	—	5
Maxwell	1	—	1
Thornton	1	—	—
Gromov	1	—	—
Naumann	1	—	—
Grapp	1	—	—
Alekszejev	1	—	—
Névai Sztearingyár	—	—	1
Vargunyin	—	—	1
Obuhov Gyár	—	—	4
Játékkártyagyár	egy tisztázatlan		
A 11 gyárban összesen	6	—	12
	és egy tisztázatlan		
A 23 gyárban összesen	17	1	14
	és egy tisztázatlan		

Ezekből a számokból először is az látható, hogy általában véve *a szociáldemokraták legyőzték* az eszereket. A szociáldemokratáktól 18 meghatalmazottat választottak (az egy szociáldemokrata szimpatizánst a szociáldemokraták közé számítva), míg az eszerektől csak 14-et.

Továbbá, ezekből a számokból világosan látható, hogy 1) a legnagyobb üzemekben nagyjában és egészében az eszerek győztek; 2) az eszerek általában a mensevik

szociáldemokratákat győzték le; 3) a bolsevik szociáldemokraták általában legyőzték az eszereket.

Csakugyan, ha szemügyre vesszük a négy legnagyobb üzemet, vagyis azokat, amelyekben egynél több meghatalmazottat választottak, a következő eredményt kapjuk: összesen 14 meghatalmazottat választottak (tehát 14 000 munkás részéről), s ezek közül *11 eszer és 3 szociáldemokrata*. A többi 18 kisebb üzemben *15 szociáldemokratát és 3 eszert* választottak. Nem tudjuk, összesen hány munkás dolgozik ezekben az üzemekben, lehet, hogy több mint 18 000, mert azok az üzemek, amelyekben 2 000-nél kevesebb munkás dolgozik, egy meghatalmazottat küldenek, de lehet az is, hogy kevesebb, mint 18 000, mert az 50 és annál több munkást foglalkoztató üzemek 1—1 meghatalmazottat küldenek.

Azt az általános következtetést tehát, hogy a Névai kerületben a szociáldemokraták legyőzték az eszereket, módosítanunk kell: a legnagyobb üzemekben *az eszerek győzték le a szociáldemokratákat!* A meghatalmazottak számára vonatkozó adatok még nem elegendők a pontos következtetéshez: adatok kellenek *gyáranként*, és ezenkívül adatok kellenek arról, hogy hány munkás van mindegyik gyárban, s hányan szavaztak mindegyik gyárban.

Továbbá, az idézett adatokból világosan látható, hogy *az eszerek győzelméért teljes mértékben a mensevikek a felelősek*. A mensevikek 12 mandátumot engedtek át az eszereknek, 12-t a 18-ból, a bolsevikok pedig mindössze 2-t (a 14-ből).

A bolsevik üzemekben (bolsevik üzemeknek nem azokat számítjuk, amelyekben *általában* bolsevikok dolgoznak, hanem azokat, ahol az eszerekkel szemben bolsevik jelöltek indultak) az eszerek vitathatatlanul vereséget szenvedtek, és különösen vereséget szenvedtek a legnagyobb gyárban, a Pal Gyárban, ahol a három meghatalmazott közül kettő bolsevik lett. Ha figyelembe vesszük, hogy nincsenek pontos adataink arról, hogy az eszerek egyáltalán mely üzemekben állítottak jelöltet, hogy következésképpen fölöttébb valószínű az eszerek veresége az Orosz—Amerikai Mechanikai Gyárban is, az Alekszandrovszkajai Vagongyárban is és az „Atlasz"-ban

is stb., akkor erre a következtetésre jutunk: *általában, a bolsevikok legyőzték az eszereket.*

Ezzel szemben a mensevik gyárakban a szociáldemokrácia vereséget szenvedett: az eszerek 12 mandátumot szereztek, a szociáldemokraták csak hatot. Kétségtelen, hogy *általában, az eszerek legyőzik a mensevikeket a proletariátus tömegei előtt.*

Hogy mennyire terjeszthetők ki egész Pétervárra a Névai kerület adataiból levont következtetések, azt pontosan nem tudjuk. De ha aszerint ítélünk, hogy „az egész szociáldemokrata Pétervár" az eszereknek a nagyüzemekben aratott váratlan győzelmeiről beszél, a szociáldemokrata meghatalmazottak száma pedig a jelek szerint jóval nagyobb az eszer meghatalmazottak számánál, ha eszerint ítélünk, azt gondolhatjuk, hogy a Névai kerület adatai többé-kevésbbé tipikusak. A Vaszilij-szigeten, mint jelentik, a *mensevizmus* központjában, a Balti Gyárban, az eszerek óriási szavazattöbbséggel győzték le a mensevikeket: 1 600 szavazatot kaptak, a mensevikek pedig még százat sem. Ezzel szemben ugyanott, a nagy Csőgyárban, az eszerek ugyancsak mintegy 1 600 szavazatot kaptak, a bolsevikok pedig körülbelül 1 500-at, s a bolsevikok még *óvást is emeltek* a választás ellen, mert szabálytalannak nyilvánították egy urna összetörése miatt, és a választás érvénytelenítését követelték. Vagy egy másik hír: a Francia—Orosz Gyárban, ahonnan a melldöngető mensevik intellektuelek 370 *kizárólag mensevik* szavazatot „*hoztak el*" a pétervári szociáldemokrata konferenciára, *bolsevik és eszer* megbízottat választottak. A Viborgi kerületben, a mensevizmus fellegvárában, az eszerek legyőzték a mensevik szociáldemokratákat. És a többi és így tovább.

Hogy ezeket a híreket ellenőrizhessük, hogy pontos adatokhoz jussunk, *feltétlenül és azonnal*, amíg a választások által keltett benyomások el nem halványodnak, össze kell gyűjtenünk az adatokat *valamennyi* olyan üzemből, amely meghatalmazottat választott. A helyi szociáldemokrata funkcionáriusoknak semmibe sem kerül, hogy az adatokat külön-külön minden üzemre vonatkozóan összegyűjtsék és feljegyezzék. Ezeknek az adatoknak

az összesítésére pedig *szüksége van* a szociáldemokráciának, hogy teljesen tudatosan mérlegelni tudja a választások eredményeit, hogy ne palástolja el kishitűen hibáit és fogyatékosságait, hanem pártszerű bírálattal illesse őket, és minden erejével törekedjen e fogyatékosságok kiküszöbölésére.

Nem lehet következetes szociáldemokrata munkát végezni Szentpétervárott, ha nem kísérjük a legnagyobb figyelemmel, hogyan szavaznak a *munkástömegek* az egyes pártok jelöltjeire. A burzsoá pártok számára csak az a fontos, hogy megszerezzenek bizonyos számú mandátumot. Számunkra, eltérően az összes kispolgári, bár magukat forradalminak, szocialistának nevező pártoktól, az a fontos, hogy maguk a tömegek világosan *megismerjék* a *szociáldemokrácia* tanítását és taktikáját. Kötelességünk ezért pontos és teljes adatokat szerezni a szentpétervári munkáskúriában lefolyt szavazásokról és választásokról.

Ezért azzal a nyomatékos kéréssel fordulunk minden szentpétervári helyi, kerületi és alkerületi szociáldemokrata funkcionáriushoz, hogy juttassa el hozzánk a pontos adatokat körülbelül a következő pontok szerint: 1) kerület; 2) a gyár neve; 3) a munkások száma; 4) a szavazók száma; 5) a küzdő jelöltek iránya: eszer, bolsevik, mensevik, egyéb párt; 6) külön-külön az *egyes* jelöltekre adott szavazatok száma. Ezeknek az adatoknak az összesítése szilárd támaszpontul szolgál majd a szociáldemokrata munka különböző ágainak megítéléséhez, és annak felméréséhez, milyen sikereink, illetve kudarcaink lehetnek a következő választásokon.

„Prosztije Recsi" 3. sz.
1907 január 30.

HOGYAN SZAVAZZUNK A PÉTERVÁRI VÁLASZTÁSOKON?

(KINEK VAN HASZNA A FEKETESZÁZAS VESZÉLYRŐL SZÓLÓ DAJKAMESÉKBŐL?)

A forradalmi irányzatú szociáldemokraták már régen rámutattak arra, hogy a feketeszázas veszélyről szóló dajkaméséket szándékosan költik és terjesztik a kadetok, akik ezzel a *baloldali veszélyt* akarják fejük felől elhárítani.

Nem hallgattak a szociáldemokratákra. A liberális sajtó kórusban kiabálta és kiabálja, hogy feketeszázas veszély fenyeget. A kispolgári radikálisok, a narodnyikok naivul szajkózták azt, amit a liberálisok mondtak. A szociáldemokrácia opportunistái ugyancsak a liberálisok után kullogtak, és olykor (mint például Pétervárott) olyan mélyre süllyedtek, hogy valósággal a sztrájktörő szerepét vállalták a proletariátussal szemben.

Nézzük hát, mit mutatnak a választások?

Ma már mindenki látja, hogy a választók hangulata *balra* tolódott. A feketeszázasok sokkal súlyosabb vereséget szenvedtek a választáson, mint tavaly. A forradalmi szociáldemokratáknak *igazuk lett.* A feketeszázas veszély a szavazáson *dajkamese*, amelyet a nép háta mögött Sztolipinnal alkudozó kadetok terjesztettek. Ismeretes, hogy Pétervárott Vodovozov úr, aki tavaly a kadetokra szavazott, most faképnél hagyta őket, nyilvánosan leleplezte, hogy Miljukov látogatást tett Sztolipinnál! És Miljukov ezt a tényt kénytelen volt beismerni. Miljukov most már csak azt *titkolja* a nép előtt, hogy Sztolipin milyen feltételekkel hajlandó legalizálni a kadetokat!

A kadetok most lapjaikban azon erőlködnek, hogy bebizonyítsák Sztolipinnak mértékletességüket, szerénységüket, lojalitásukat, bebizonyítsák, hogy nem függenek a „baloldaliaktól“, s készek harcolni ellenük.

Ez ugyebár csakugyan előnyös és kényelmes politika? Sztolipint és barátait, vagyis a feketeszázasokat azzal környékezik meg, hogy szakítanak a „baloldaliakkal", harcolnak a baloldaliak ellen a sajtóban, a gyűléseken, a választásokon. A baloldaliakat pedig — helyesebben az együgyű és sztrájktörő baloldaliakat — azzal környékezik meg, hogy feketeszázas veszélyről kiabálnak: szavazzatok, úgymond, a kadetokra, hogy ne forgácsolódjanak szét a szavazatok!

Ilyen politikát folytattak a kadetok Moszkvában is. Kokoskin úr, a duma volt tagja, az egyik legtekintélyesebb kadet, a választások napján így írt a „Russzkije Vedomosztyi"-ban[19]:

„Azzal mindenki tisztában van, hogy a baloldali blokk nem szerezheti meg azoknak a pártonkívülieknek a szavazatait, akik az «októbristák» és a «kadetok» közt ingadoznak; nem ütheti el egyetlen szavazatot sem az «Október 17-i Szövetségtől». De a népszabadság pártjától vehet el szavazatokat, és *ezzel hozzájárulhat a reakció győzelméhez*, és siker esetén tevékenysége *csakis erre a gyakorlati eredményre vezet.*"

Így írt Kokoskin úr a választások napjának reggelén. És a választások megmutatták, hogy Kokoskin úr állítása *szemenszedett hazugság*. A baloldali blokk tevékenységének eredménye megmutatta, hogy a jobboldaliak *győzelme* lehetetlen volt Moszkvában, *akárhány szavazatot vettünk volna is el a kadetoktól!*

A moszkvai választások *bebizonyították*, hogy a feketeszázas veszélyről szóló dajkamese *kadet hazugság*, amelyet a baloldaliak közül ezentúl csak tudatos sztrájktörők szajkózhatnak.

Vegyük szemügyre szavazókörzetenként a szavazás adatait. Alább az „Előzetes adatok a moszkvai választásokról" című cikkben teljes egészében közöljük őket. Ezek az adatok azt mutatják, hogy *14 körzetben 16 közül** az

---

* Moszkvában összesen 17 szavazókörzet van. De a tizenhetedikről, a Pjatnyicki kerületi körzetről nincsenek teljes adataink. A kadetok itt nem kevesebb mint 1 488 szavazatot kaptak, az októbristák valószínűleg körülbelül 600-at; a baloldali blokk pedig mintegy 250-et.

októbristákra adott szavazatok száma *kisebb volt* a kadet és baloldali szavazatok összegének felénél. Tehát a *14 körzetben* semmiképpen nem volt lehetséges, hogy a baloldaliak önálló indulásukkal *„elősegítsék a reakció győzelmét“*.

Kokoskin úr *hazudott*, amikor megrágalmazta a baloldali blokkot azzal, hogy a reakció segítője!

Kokoskin úr a feketeszázas veszély *hazug meséjével ijesztgette* a választókat, hogy a választók ne szavazzanak a baloldali blokkra.

Kokoskin úr, éppúgy mint a pétervári kadetok, még a cenzusos választók előtt is *fél érdemben* felvetni a kérdést, azt a kérdést, hogy a választó *elvileg* a Sztolipinnal paktálók pártjával, vagy a szociáldemokráciával és a trudovikokkal rokonszenvez-e. A Kokoskin urak, éppúgy mint a pétervári kadetok, nem a választó tudatosságára spekulálnak, *hanem arra, hogy a nyárspolgár*, akit elbódított a feketeszázas veszélyt falra festő liberális-talpnyaló sajtó üvöltözése, *megijedt*.

És a moszkvai választás csakugyan *a megijedt nyárspolgárok* választása volt. Ezt igazolja egy olyan forrásból származó tudósítás, amelyet bizonyára senki sem gyanúsít azzal, hogy a „bolsevikokkal“ rokonszenvez.

A „Birzsevije Vedomosztyi“[20] január 29-i számában közölte külön kiküldött tudósítójának levelét arról, hogyan „választja Moszkva az elektorokat“. A tudósító ezt írja:

„A választók dolguk végeztével messzire félrevonulnak, és beszélgetésbe elegyednek.

— Nos, talán bizony Gringmutra szavazott? — kérdezi egy vállalkozó mesterétől.

— Ugyan, hova gondol, Szergej Petrovics, mi a kadetokra szavazunk — feleli a mester, aki olyan alacsony és tömzsi, akár egy kisebbfajta hordó.

— És mért nem a baloldali blokkra? — kíváncsiskodik a vállalkozó.

— Veszélyes, elaprózódnak a szavazatok — feleli a mester.“

Ezért szavazott hát a városi nyárspolgárok zöme Moszkvában a kadetokra! A nyárspolgár nem azért szavazott a baloldaliak ellen, *mert nem rokonszenvez velük*, hanem

azért, mert „veszélyes — *elaprózódnak a szavazatok*“, vagyis azért, mert *felült a kadet hazudozóknak*, akik felhasználták a liberális napilapok monopóliumát a nyárspolgár elbolondítására.

A január 28-i moszkvai választások megmutatták, hogy a szavazatok négy lista mellett nem *aprózódhattak el annyira, hogy a feketék győzelmének veszélye fenyegetett volna.* A kadetok Moszkvában orránál fogva vezették a megfélemlített nyárspolgárt. Tudják meg ezt a pétervári választók, ne kerüljenek másodszor is a Sztolipinnal alkudozó kadetok horgára!

Még felhívjuk az olvasók figyelmét az 1906-os és 1907-es adatok összehasonlítására (Moszkva 9 körzetének adatait hasonlítjuk össze — teljesebb adataink sajnos nincsenek kéznél). Ismeretes, hogy a kadetok baloldali kontrásai és a baloldali sztrájktörők valamennyien a szenátusi magyarázatok miatt siránkoznak, mert ezek, úgymond, azt bizonyítják, hogy az 1906-os adatokra *nem lehet támaszkodni*, hogy az 1907-es választáson rosszabb eredményt kell várnunk, hogy feketeszázas veszély fenyeget.

És mit mutatott Moszkva? 1906-ban a 9 körzetben a kadetok 13 220 szavazatot kaptak, a jobboldaliak pedig 5 669-et (az októbristák) plusz 690-et (a monarchisták), vagyis összesen 6 359-et (de talán még *valamivel többet* is, mert az általunk idézett számokból látható, hogy a monarchisták szavazatainak számáról egyáltalán nem érkezett adat e kilenc körzet némelyikéből).

1907-ben ugyanazokban a körzetekben a feketék ellen 14 133-an szavaztak (ebből 11 451-en a kadetokra és 2 682-en a baloldaliakra), a feketékre pedig 5 902-en (ebből 4 412-en az októbristákra és 1 490-en a monarchistákra).

1907-ben tehát a szenátusi magyarázat ellenére *a szavazók* száma még valamivel nagyobb is, mint 1906-ban (20 025 szemben 19 579-cel). A feketék elleni szavazatok száma *nagyobb*, mint 1906-ban (14 133 szemben 13 220-szal); a feketékre adott szavazatok száma *kisebb*, mint 1906-ban (5 902 szemben 6 359-cel).

A moszkvai tapasztalatok *ténylegesen* bebizonyítják, hogy az 1906-os adatokra *teljes mértékben* támaszkodhatunk, mert az 1907-es adatok a javulás *jeleit* mutatják.

S mit mutatnak az 1906-os pétervári adatok? Ezek az adatok azt mutatják, hogy a 9 körzetben, amely összesen 114 elektort választ, 1906-ban a feketékre adott szavazatok *maximális* száma *fele sem volt a kadetokra adott szavazatok minimális számának**.

Tehát ha a feketék elleni szavazatok megoszlanak is a kadetok és a baloldaliak közt, *Pétervárott lehetetlen a jobboldal* győzelme.

Még a pétervári *kerületben* január 29-én tartott városi elektorválasztás is azt mutatja, hogy a feketeszázas veszély a kadetok hazug dajkameséje. Jóllehet ezek a választók tudták a legnehezebben megszerezni a listákat, és ők tudtak a legnehezebben elmenni a választásokra, a feketék még tőlük is *olyan kevés* szavazatot kaptak, hogy nem győzhettek volna, *akárhogy oszlottak volna is meg a szavazatok.* A kadetok minimum 1 099 szavazatot kaptak, a *szociáldemokraták* 603-at, az oktobristák 652-t, az Orosz Nép Szövetsége *20-at.* Akárhány szavazatot vettünk volna is itt el a kadetoktól, a jobboldaliak *nem győzhettek volna!*

És ezért most egészen határozottan kijelentjük: azok, akik Pétervárott a feketeszázas veszélyre hivatkozva azt ajánlják a választóknak, hogy a kadetokra szavazzanak a szavazatok megoszlásának elkerülése végett — azok *tudatosan hazudnak és becsapják a választókat.* Azok, akik nem vesznek részt a pétervári választáson, akár csak egy körzetben is a feketeszázas veszélyre hivatkozva, *azok tudatosan hazudnak* és becsapják a választókat, *a baloldali blokkal szemben való sztrájktörésüket leplezve.*

Pétervárott, éppúgy mint Moszkvában, nincs feketeszázas veszély, de van kadet veszély. Fennáll az a veszély, hogy a tudatlan és megfélemlített nyárspolgár nem azért szavaz a kadetra, mert nem rokonszenvez a baloldali blokkal, a szociáldemokratákkal és a trudovikokkal, hanem azért, mert a hazug kadet sajtó megrémítette, s fél a szavazatok megoszlásától.

---

* Ezeket a számokat *hiánytalanul* közöltük a „Zrenyije" 1. számában (lásd ebben a kötetben 35. old. — *Szerk.).* Alább *újra* közöljük, hogy *valamennyi* pétervári választó ismerje őket.

Ez ellen a „veszély“ ellen harcolniuk kell mindazoknak, akik azt akarják, hogy Pétervárott *tudatosan* szavazzanak a választók.

Pétervárott nincs feketeszázas veszély, de van kadet veszély. Ezért a baloldaliakkal szemben megbocsáthatatlan sztrájktörést követ el az, aki *tartózkodik a szavazástól* abban a három körzetben (Vaszilij-szigeti, Rozsgyesztvenszki és Lityejni kerület), ahol a szavazatok megoszlása esetén (az 1906-os adatokból ítélve) lehetséges a feketék győzelme. Ebből a három körzetből 46 elektor kerül ki a 174 közül (160 városi és 14 a munkáskúriától). Tehát *a választás kimenetelére ez a három körzet nem lehet befolyással.* De *nagyon is* befolyással lehetnek arra, hogy a baloldal vagy a kadetok győznek-e. Tegyük fel, a szociáldemokraták és a trudovikok győznek négy körzetben, a szpasszki, a moszkvai, a pétervári és a viborgi körzetben (találomra mondjuk). Akkor a baloldalnak 74 elektora lesz (60 városi és 14 a munkásoktól). Ha a kadetok győznek *valamennyi* többi körzetben, akkor 100 elektoruk van, *és valamennyi képviselőjük bejut a dumába!* Ha viszont a három fentebb említett körzetben a feketéket választják meg (46 elektor), akkor a kadetoknak csak 54 elektoruk lesz, és a kadetok *kénytelenek* lesznek egyesülni a baloldallal, s így *kettőt kapnak meg a hat duma-mandátumból.*

Tehát aki Pétervár három „fekete“ körzetében tartózkodik a szavazástól, az *titokban a kadetokat szolgálja*, az sztrájktörő a baloldali blokkal szemben!

Választópolgárok! Ne higgyetek a csalóknak, akik azt fecsegik, hogy veszélyes a szavazatok megoszlása Pétervárott. Ne higgyetek a pétervári feketeszázas veszélyről szóló hazug meséknek.

Pétervárott nincs feketeszázas veszély. Pétervárott nem győzhetnek a jobboldaliak akkor, ha a szavazatok megoszlanak a kadetok és a baloldal közt.

Ne féljetek a (hátsó kapun Sztolipinhoz siető) hazug kadetok által koholt „veszélytől“, szavazzatok lelkiismeretetek és meggyőződéstek szerint.

A liberális burzsoákra, akik a nyomorba döntő megváltást akarják rákényszeríteni a parasztokra, — akik a liberális földbirtokosok kezébe helyezik a parasztok ügyét,

— akik titokban Sztolipinnal alkudoznak, a feketeszázasokkal folytatnak tárgyalásokat?

Vagy a szociáldemokrata munkáspártra, a proletariátus pártjára, amelyet valamennyi trudovik párt támogat?

Polgártársak, szavazzatok a baloldali blokkra!

„Zrenyije" 2. sz.
1907 február 4.
Aláírás: N. Lenin.

ELŐZETES ADATOK A MOSZKVAI VÁLASZTÁSOKRÓL

A liberálisok és a liberálisokat kiszolgáló lapok még egyre azt kiabálják, hogy Moszkvában és Pétervárott feketeszázas veszély fenyeget.

Hogy megmutassuk, mennyire *hazugok* ezek az üvöltözések és frázisok, rendszerezve közöljük a moszkvai választásokról a pétervári lapokban eddig megjelent összes adatokat. Egybevetés végett a „Nasa Zsizny“[21] 1906. III. 28-i számából idézzük az 1906-os moszkvai választás adatait is.

Arról, hogy mi a jelentőségük ezeknek az adatoknak, melyek újra meg újra bizonyítják a „feketeszázas veszélyről“ költött mesék *teljes valótlanságát*, másutt beszélünk.

Az 1907-es moszkvai választáson a szavazatok a következőképpen oszlottak meg:

Moszkvai szavazókörzetek	Kadetok	Októbristák	Monarchisták	Baloldali blokk
Arbáti	1 348	514	154	214
Baszmani	934	462	113	155
Városi	643	266	107	61
Leforti	938	631	244	190
Mjasznyicki	1 331	551	191	191
Precsisztyenkai	1 183	538	161	175
Presznyai	1 196	550	187	458
Rogozsszki	1 565	963	267	286
Szerpuhovói	469	189	69	101
Szretyenkai	1 239	403	106	303
Szuscsovói	2 061	700	398	841
Hamovnyiki	1 011	647	197	297
Jakimankai	1 153	552	171	241
Tveri	1 730	680	189	313
Jauzai	1 117	299	75	162
Mescsanszki	1 839	838	262	689
A 16 körzetben összesen	19 757	8 783	2 891	4 677

Moszkvai szavazókörzetek	Kadetok	Oktobristák	Monarchisták	Baloldali blokk
1906-ban				
Arbáti	1 269	700	?	—
Szuscsovói	2 867	930	193	—
Presznyai	1 662	646	150	—
Precsisztyenkai	1 810	734	?	—
Tveri	1 810	850	174	—
Városi	571	362	50	—
Szretyenkai	1 368	640	40	—
Jauzai	600	300	?	—
Baszmani	1 263	507	83	—
A 9 körzetben összesen	13 220	5 669	690	—
Ugyanebben a 9 körzetben 1907-ben	11 451	4 412	1 490	2 682

A moszkvai választások tehát bebizonyították, hogy *hazugok* a feketeszázas veszélyről költött dajkamesék. Még egyszer emlékeztetünk rá, hogy az 1906-os pétervári választások adatai *ugyanezt bizonyították:*

A szavazatok megoszlása az első duma pétervári választásán

Szavazókörzetek	A kadet listára adott legkevesebb szavazat	Ennek a fele	A jobboldali pártok listájára adott legtöbb szavazat	Elektorok száma
Admiraltyejszki	1 395	697	668	— 5
Alekszandr-Nyevszkiji	2 929	1 464	1 214	— 16
Kazáni	2 135	1 067	985	— 9
Narvai	3 486	1 743	1 486	— 18
Viborgi	1 853	926	652	— 6
Pétervári	4 788	2 394	1 729	— 16
Kolomnai	2 141	1 070	969	— 9
Moszkvai	4 937	2 468	2 174	— 20
Szpasszki	4 873	2 436	2 320	— 15
Lityejni	3 414	1 707	2 097	+ 15[22]
Rozsgyesztvenszki	3 241	1 620	2 066	+ 14
Vaszilij-szigeti	3 540	1 770	2 250	+ 17

„Zrenyije" 2. sz.
1907 február 4.

POLITIKAI LIDVAL-ÜGY

A polgári mérnökök üléstermében tartott január 24-i gyűlésen a „Telegraf“[23] (január 26-i) jelentése szerint a következő eset történt.

„V. V. Vodovozov lép az emelvényre, és emlékezteti a hallgatóságot a Nyemetti Színházban történt incidensre. «Megkérdeztem ott, igaz-e, hogy Miljukov a választók háta mögött tárgyalásokat folytat Sztolipinnal. Erre azt kiabálták: ‚hazugság! rágalom!‘, Gredeszkul professzor pedig azt válaszolta, hogy Miljukov becsületes ember, akiben a párt feltétlenül megbízik. Egyáltalán nem vonom kétségbe Miljukov személyes becsületességét, de ilyen tárgyalások folytak. Nem tagadja őket Miljukov sem. A ‚Recs‘-ben ma azt írja, hogy beszélt Sztolipinnal a népszabadság pártjának legalizálásáról, de elfogadhatatlan javaslatokat kapott. *Miljukov azonban titkolja, milyenek ezek a javaslatok. Ha ocsmányak, hozzák nyilvánosságra, bélyegezzék meg őket az egész nép előtt!*..»

— Berekesztem a gyűlést! — jelenti be a rendőrfőnök.

A hallgatóság zajongva, fütyülve tódul a kijárat felé. A gyűlés rendezői heves szemrehányásokat tesznek Vodovozovnak, a rendőrfőnök pedig néhány rendőrt küld az emelvényhez — biztonság kedvéért.“

Vodovozov úr nem heves szemrehányásokat, hanem elismerést érdemel azért, mert megpróbálta *leleplezni* Miljukovnak Sztolipinnal folytatott tárgyalásait. Politikusnak ezért szemrehányást vagy csak *nyárspolgárok* tehetnek, akik nem ismerik az *állampolgár* kötelességeit, vagy olyan emberek, akik el akarják *titkolni* a nép előtt a kadetok suskusait. Persze nem tudni, melyik kategóriába tartoztak annak a gyűlésnek a rendezői, amelyen a kadet Nabokov volt az előadó.

Miljukov és Sztolipin tárgyalásainak kérdése óriási jelentőségű. Ezerszeresen nincs igazuk azoknak, akik hajlandók lebecsülni, kézlegyintéssel elintézni ezt a kérdést, vagy akik jelentéktelen kis botránynak nyilvánítják. Aki *fél* a botránytól, az nincs tudatában annak, hogy állampolgári kötelessége leleplezni *a politikai Lidval-ügyeket.*

Miljukov és Sztolipin tárgyalása pedig éppen egy olyan politikai Lidval-ügynek egy kis része, amelyben a büntetőtörvényszékre tartozó sikkasztás és szélhámosság helyett a „népszabadság“ nagy szavával visszaélő párt *politikailag lelkiismeretlen és bűnös* alkudozásával van dolgunk.

A „Trud“-ban[24] már rámutattunk arra, hogy Miljukov *eltitkolja a nép előtt*, mik voltak Sztolipin „feltételei“. Azt is eltitkolja, hogy egyszer volt-e audiencián vagy többször, és mikor voltak ezek. Azt is eltitkolja, hogy Sztolipin hívta-e magához vagy Miljukov kért kihallgatást. Eltitkolja végül azt is, hogy a kadetok pétervári bizottsága vagy központi bizottsága hozott-e határozatot erről a kérdésről, értesítette-e a központ a vidéket erről.

Nem nehéz felismerni, hogy ezektől az adatoktól függ a kadet zubatovizmus teljes megítélése. A nép előtt csak *hitvány* dolgokat szokás *eltitkolni.* Vodovozov úrnak igaza van, hogy ezeket *nyilvánosságra kell hozni.* És Vodovozov úr *köteles* folytatni leleplezéseit, ha azt akarja, hogy a politikai kötelességeik tudatában levő állampolgárok becsületes, következetes és állhatatos politikusnak, nem pedig szenzációéhes kis ujságírónak tekintsék. Amikor az egész nép ügyeit érintő *ocsmányságról* van szó, az állampolgárnak *kötelessége*, hogy *szóra bírja* azokat, akik takargatják.

Aki tud *valamit* ezekről az ocsmányságokról, és teljesíteni akarja állampolgári kötelességét, az köteles *kényszeríteni* Miljukovékat, hogy rágalmazási pert indítsanak ellene, és köteles a *bíróság előtt* leleplezni a kadet vezért, — aki a nép háta mögött, a népnek a régi rend elleni választási harca tetőfokán a hátsó kapun át a régi rend vezéréhez szalad!

Nyílt kérdéseket teszünk fel Miljukov úrnak és a kadet pártnak:

1. Mikor volt Miljukov *(és mikor voltak barátai?)* kihallgatáson vagy kihallgatásokon Sztolipin úrnál?

2. Sztolipin hívta-e magához Miljukovot? És vajjon nem *tudott-e* Miljukov *valamit* azokról az „ocsmány" (Vodovozov úr szavai szerint) feltételekről, amelyekről Sztolipin Miljukovval beszélni akart?

3. Mikor tartott a kadetok pétervári bizottsága vagy központi bizottsága (vagy a kettő együtt) ülést Sztolipin *javaslataival* kapcsolatban? Nem hoztak-e ott olyan határozatot, hogy *bizonyos lépéseket* tesznek e javaslatok szellemében? Nem írtak-e erről *valamit* a vidékre?

4. Mi az összefüggés egyrészt Miljukovnak Sztolipinnál történt audienciája és általában e két férfiúnak egymás felé tett *néhány lépése*, másrészt a kispolgári blokkal együtt tartott január 18-i „konferencián" tanúsított kadet magatartás *jellege* között?

Még fogunk foglalkozni — és valószínűleg nem egyszer — a kadetnak a feketeszázasnál történt „audienciájára" vonatkozó leleplezésekkel. Még be fogjuk bizonyítani minden, a kívülálló számára hozzáférhető okmánnyal, hogy éppen ez a kadet-feketeszázas tárgyalás az *oka* annak, hogy *nem sikerült* létrehozni a „baloldalnak" és a kadetoknak azt a közös blokkját, amelyet sokan kívántak, és amely ellen mi mindig harcoltunk.

Egyelőre pedig csak ennyit mondunk:

Tudja meg Miljukov úr és a kadet párt, hogy *nem egyedül* Vodovozov úr, hanem rajta kívül még igen sokan minden erejüket latba vetik, *hogy leleplezzék ezt a politikai Lidval-ügyet!*

„Zrenyije" 2. sz.
1907 február 4.

A VÁLASZTÁSOK EREDMÉNYEI A PÉTERVÁRI MUNKÁSKÚRIÁBAN

Bár a munkáskúriai választások menetére vonatkozó pontos adatok gyűjtése lassan halad (a bolsevikok nyomtatott kérdőívet adtak ki és osztottak szét), a választások általános jellege mégis tisztázódott.

Kétségtelen, hogy az eszerek jobban megerősödtek, mint vártuk. Ezt még a mensevikek is elismerik („Nas Mir"[25] 1. sz.). A kormányzósági munkáskúriában 10 közül 4 elektor az övék. A városi munkáskúriában a szociáldemokraták legyőzték őket, a szociáldemokratáké lett mind a 14 elektor, de az eszer jelöltek jelentős számú szavazatot kaptak (110—135 szavazatot kaptak az eszerek, 145—159-et a szociáldemokraták a 269 szavazatból).

Továbbá. Azt a tényt, hogy az eszerek különösen a legnagyobb gyárakban győztek le bennünket, ugyancsak senki sem tagadja.

A mensevikek tagadják a *következő*, és a mi kudarcaink okainak tisztázása szempontjából legfontosabb tényt, mégpedig azt, hogy *az eszerek főleg a mensevikeket győzték le.*

A „Nas Mir" első számában a munkáskúriai választásokról szóló külön cikkben *elhallgatják* ezt a kérdést, képmutatóan arra hivatkoznak, hogy a szociáldemokráciát legyengítette a frakcióharc, és elkendőzik azt, hogy éppen a mensevikek vitték ezt a frakcióharcot a *szakadásig* és oly nagymértékű taktikai „kadetizmusig", amely *eltaszította* az élenjáró munkásokat.

De már az eddig összegyűjtött adatok is egyre inkább *bebizonyítják* eredeti következtetésünk helyességét („Proletarij" 12. sz.), nevezetesen azt, hogy az eszerek a *mensevikeket* győzték le*.

* Lásd ebben a kötetben 52. old. — *Szerk.*

A Névai kerületet illetőleg bebizonyítottuk ezt az egyes gyárak adataival a „Proletarij“ 12. számában. A „Nas Mir“ 1. számában közölt ellenkező értelmű alaptalan nyilatkozat nem egyéb kuriózumnál.

A Moszkvai kerületet illetőleg bebizonyítja ezt a mai számunkban közölt tudósítás[26].

A Viborgi kerületet illetőleg maguk a mensevikek közlik („Nas Mir“ 1. szám) az alábbi adatokat: *a városban* (mensevikek) 17 szociáldemokrata, 12 eszer és 2 olyan, akik egy párt mellett sem döntöttek. A kerület *kormányzósági* részén, ahol csak bolsevikok dolgoztak, 7 szociáldemokrata, egyetlen eszer sem.

Ezek a számok még nem tekinthetők végleges bizonyítéknak. De általában *teljesen igazolják* azt a következtetésünket, hogy az eszerek éppen a mensevikeket zúzták szét. Nyilvánvalóan semmi alapja sincs a „Nas Mir“ kísérletének, amikor arra próbál hivatkozni, hogy a Viborgi kerület kormányzósági részén az eszerek egyáltalán nem indultak, és „következésképpen ott nem volt semmiféle konkurrencia“. Először is, felmerül a kérdés, hogy az eszerek Szentpétervárnak miért éppen ebben a külvárosában nem indultak, másokban pedig igen? Nem volt-e ebben némi szerepe annak, hogy az eszerek „konkurrenciáját“ eleve kizárta innen az egész előkészítő munka? Másodszor, a mensevikek nem közölnek pontos adatokat arról, kik voltak a jelöltek. Gyárankénti adatokat ugyancsak nem közölnek. Harmadszor, az ujságokból tudjuk, hogy az eszerek *éppen* a Viborgi kerületben támadták *a gyűléseken* a mensevikeket „kadetizmusuk“ miatt.

A „Recs“ január 24-i száma például beszámol a január 21-én Nobel házában (Nyusztadtszkaja, 11) tartott gyűlésről. A gyűlés szónoka a „Recs“ beszámolója szerint a szociáldemokrata Gurvics volt, aki a duma bojkottálásával vádolta a szélső baloldali pártokat (a „Recs“ dőlt betűkkel ír arról a segítségről, amelyet a kadetoknak a baloldaliak gyűlésein nyújtanak!). Gurvics azzal vádolta a narodnyikokat, hogy *„kis alkudozásaikkal“* meghiúsították a kadetokkal való blokkot. A narodnyik Bikerman Gurvicsnak válaszolva azt mondta, hogy *„az előző szónoknak a kis alkudozásokra vonatkozó kijelentése rágalom“*. A narodnyik

Szmirnov bebizonyította, hogy a mensevik Gurvics „semmiben sem különbözik a kadetoktól“. Szmirnov arra hivatkozott, hogy a kadet Gredeszkul nyilvánosan *„dicsérte“* Gurvicsot.

Ez a „Recs“ beszámolója. Világosan láthatjuk belőle, hogy az eszerek a mensevikeket éppen a kadetokhoz való viszonyuk miatt támadták a munkások előtt.

A Névai, a Moszkvai és a Viborgi kerületben az eszerek sikere különösen szembetűnő volt. És éppen ezekben a kerületekben derül ki most e siker oka: az opportunista szociáldemokraták csorbítják a szociáldemokrácia presztizsét az élenjáró proletariátus előtt.

De ha a kormányzósági munkáskúriában a jobboldali szociáldemokratákért azzal kellett is fizetnünk, hogy a tíz közül négy helyet elvesztettünk, a városi munkáskúriában helyrehoztuk a dolgot.

És mint a továbbiakból kitűnik, *éppen azzal* hoztuk helyre, hogy az összes meghatalmazottak előtt a forradalmi, nem pedig az opportunista szociáldemokrácia taktikáját fejtettük ki.

A városban összesen 272 munkásmeghatalmazott volt. Ebből szociáldemokrata, illetve a szociáldemokratákkal szimpatizáló volt 147, vagyis több mint a fele. A többiek csak részben voltak határozott eszerek (54), részben határozatlan eszerek (55), pártonkívüliek (6) voltak, 1 volt *jobboldali*, és 9 trudovik, „baloldali“ (2 közülük kadet) stb.

A Pétervári Bizottság igen erélyes tevékenységet fejtett ki a meghatalmazottak körében. Megvitatás végett felvetették azt a kérdést, amely mindenkit érdekel, a szentpétervári választások kérdését, a taktika kérdését: a kadetokkal vagy a kadetok ellen. Az OSzDMP Pétervári Bizottságának képviselői megmagyarázták a meghatalmazottaknak a forradalmi szociáldemokrácia álláspontját, a mensevikek pedig saját taktikájukat védelmezték.

Január 28-án tartották meg az összes pártok meghatalmazottainak *döntő* gyűlését. A gyűlésen 200—250 ember volt jelen. Szótöbbséggel 10—12 szavazat ellenében olyan határozatot fogadtak el, amely teljes egészében jóváhagyja a *bolsevik taktikát*, követeli a *baloldali blokk*

támogatását, *és nyíltan a mensevikek ellen*, a kadetok „*titkos*“ támogatása ellen *irányul*.

A határozat így szól:

„Figyelembe véve:

1) hogy a szociáldemokraták, az eszerek, a trudovikok és a népi szocialisták által már nyilvánosságra hozott baloldali listáknak a feketeszázas és kadet listákkal szemben elérendő sikere a városi kúriában politikai szempontból rendkívül fontos;

2) hogy ez a siker csak abban az esetben lehetséges, ha valamennyi baloldali párt egyesült erővel támogatja a baloldali listákat, —

a különböző gyárak munkásai által választott meghatalmazottak gyűlése javasolja valamennyi baloldali pártnak, hogy támogassák a közös baloldali listákat, és semmi esetre, Pétervár egyik kerületében se induljanak semmiféle külön listával sem, és ne nyújtsanak még leplezett formában sem támogatást a kadetoknak.

A meghatalmazottak gyűlése a tömegek véleményére támaszkodva kifejezi azt az óhaját, hogy a mensevik szociáldemokrata elvtársak lépjenek egyezségre a baloldaliakkal, és segítsék elő a baloldali lista sikerét a pétervári választásokon.“

Tehát, Pétervár *városi részében*, amelyet a mensevikek el akartak választani a kormányzóságtól, *az egész* proletariátus képviselői *elítélték a mensevikek taktikáját!*

Hogy Pétervárott az öntudatos munkások többsége a bolsevik taktikával szimpatizál — ami világosan kidomborodott már a szociáldemokrata konferencián is —, azt a meghatalmazottak e határozata *végérvényesen bebizonyította*.

Január 28-án a munkásság képviselői utoljára szólították fel a mensevikeket, hogy hagyjanak fel a kadetok „*titkos*“ támogatásának taktikájával, a baloldali blokkal szemben való *sztrájktörés* taktikájával.

A mensevikek azonban még most sem vetették alá magukat a proletariátus akaratának. Február 1-én a „Recs“ kivonatosan közölte a mensevikeknek azt a kiáltványát, amelyben gáncsot vetnek a baloldali blokknak. *Január 29-én késő éjjel* a Kolomnai kerület pártonkívüli progresszistái *felbontották* a mensevikekkel kötött írásbeli

szerződésüket, miután a baloldali blokk *összes* képviselői megmagyarázták a progresszistáknak, hogy a mensevik feltétel („cselekvési szabadság“ az elektorok számára, vagyis a kadetokhoz való átállás szabadsága!) elfogadhatatlan.

Január 30-án az OSzDMP-hez tartozó és a vele rokonszenvező munkások meghatalmazottai gyűlést tartottak. A gyűlésen jelen volt a munkásmeghatalmazottak többsége, 98 fő. V. elvtárs, az OSzDMP Pétervári Bizottságának képviselője javasolta, hogy a gyűlés vizsgálja meg azt a kérdést, hogy a leendő szociáldemokrata elektoroknak a Pétervári Bizottság direktívái szerint kell eljárniuk az Állami Duma tagjainak választásakor. Rámutatott arra, hogy ez a kérdés normális körülmények között nem támaszthatna semmiféle kételyt vagy nézeteltérést, mivel a Pétervári Bizottság direktívái természetesen kötelezők a pétervári szervezet minden tagjára. De jelenleg a szervezet jelentős része, a mensevikek többsége, elszakadt, és kijelentette, hogy a mensevik elektorok fenntartják maguknak a cselekvési szabadságot. A Pétervári Bizottság képviselője kijelentette, hogy ha a munkáselektorok alávetnék magukat a szervezet jogilag tisztázatlan helyzetű elszakadt része e direktívájának, az a mensevikek által megkezdett szakadás betetőzését jelentené, és ellenkezne a meghatalmazottak gyűlésének túlnyomó többsége által elfogadott határozattal, amely a baloldali blokk támogatását írja elő a választási hadjáratban. A Pétervári Bizottság mensevik tagjai, M. és A. elvtársak ellenvetéssel éltek, s ragaszkodtak ahhoz a véleményükhöz, hogy a munkáselektoroknak csak a meghatalmazottak véleményével kell számolniuk. Túlnyomó többséggel elfogadták a Pétervári Bizottság nevében beterjesztett, következő tartalmú határozatot: „A gyűlés elismeri, hogy az elektorok a választások során kötelesek alávetni magukat a Pétervári Bizottság direktíváinak.“

A mensevikek minden erejükből *harcoltak* e határozat ellen. A legtekintélyesebb és *legfelelősebb* mensevikek nem átallottak ilyen időpontban, a választások előestéjén, szembeszállni a Pétervári Bizottsággal. „Módosító javaslatot“ terjesztettek be: Pétervári Bizottság helyett mondjanak „pétervári szervezetet“.

A munkások azonban már átláttak a mensevik taktikán, amely szakadást akar a kadetok kedvéért. A mensevik szónokoknak odakiáltották: „le vele!“ A módosító javaslatot, amely suttyomban becsempészte a szakadás igazolását, nagy többséggel *elvetették*.

Ezután rátértek az OSzDMP elektor-jelöltjeinek kijelölésére. A Pétervári Bizottság a gyűlés elé terjesztette az általa ajánlott 14 jelölt listáját. Ezt a 14 jelöltet a kerületi meghatalmazott-gyűlések által ajánlott 21 jelölt közül választották. A Pétervári Bizottság javasolta, hogy a gyűlés fogadja el alapul ezt a listát, és ezt a javaslatot a nagy többség el is fogadta, bár a mensevikek ellenezték, mert „kormány-nyomást“ véltek felfedezni benne; V. elvtárs, a Pétervári Bizottság képviselője erre megmagyarázta, hogy itt szó sincs semmiféle kormány-nyomásról, hogy a Pétervári Bizottságnak csak annyiban van tekintélye, amennyiben ezt a tekintélyt a pétervári szervezett szociáldemokrata proletariátus bizalmának köszönheti, és amikor az ajánlott listát beterjeszti, csak azt a kötelességét teljesíti, amely mint a szervezet vezető központjára reá hárul. A gyűlés valamennyi jelölést megtárgyalta, s ennek során az egyik jelöltet a Pétervári Bizottság képviselőjének javaslatára másikkal cserélték ki, majd megtörtént a szavazás, amelynek eredménye az volt, hogy a Pétervári Bizottság egész listáját jelentős szótöbbséggel elfogadták.

A Pétervári Bizottság listája a választások előestéjén valamennyi ujságban megjelent.

A választásokon (február 1-én) győztek az egy táborba tömörült szociáldemokraták. *A Pétervári Bizottság listáján szereplő valamennyi jelöltet megválasztották.* Mind a 14 elektor — szociáldemokrata!

E 14 elektor közül — *nyolc* bolsevik, négy mensevik (egy voltaképpen szindikalista, nem mensevik) és két nem-frakciós szociáldemokrata, *akik a baloldali blokk hívei*.

A városi munkáskúriában a bolsevikok bepótolták azt a veszteséget, amelyet a szociáldemokrácia a kormányzósági munkáskúriában szenvedett.

A „Recs“ pedig most csak hadd dühöngjön, amennyit jólesik (lásd február 3-i számát), hadd lármázzon, hogy a

bolsevikok nem adták meg az eszereknek még az arányos kisebbséget sem.

Sohasem ígértünk arányosságot az eszereknek — de meg nem is bizonyította be ezt eddig még senki sem, mert nincsenek adataink a szavazatok számáról. Mi voltunk az elsők, akik *elkezdtük* ezeknek az adatoknak az összegyűjtését.

Fenntartottuk magunknak a jogot, hogy a munkáskúriában *teljesen* szabadon harcolhassunk minden párt ellen.

És éppen azért, mert a *forradalmi* szociáldemokrácia indult a választáson, Pétervárott és Pétervár kormányzóságban az összes munkáselektorok közül a munkások csak 4 eszer elektort választottak a 20 szociáldemokratával szemben.

A következő választásokon az *összes* mandátumot meg fogjuk szerezni a szociáldemokráciának.

„Proletarij" 13. sz.
1907 február 11.

PÉTERVÁR MOSZKVAI KERÜLETÉNEK JELENTÉSE A II. DUMA VÁLASZTÁSAIRÓL[27]

Felhívjuk olvasóink figyelmét arra, hogy a munkásmeghatalmazottak szentpétervári választására vonatkozó adatok egyre világosabban leleplezik, *milyen módon* szedték össze a mensevikek a szavazatokat a szociáldemokrata konferenciára. A francia—orosz alkerületből például **370** mensevik szavazatot „vittek el" a konferenciára. A bolsevikok ebben a kerületben nem számláltak egyetlen igazán pártszerű szavazatot sem. És mi történt? A Francia—Orosz Gyár meghatalmazottja *bolsevik* lett, s ezt most elektorrá is megválasztották!

Így következett be tehát a mensevikek váratlan leleplezése.

Továbbá. A Moszkvai kerületről a „Nas Mir" című mensevik hetilapnak (január 28-i, 1. sz.) volt . . . bátorsága ezt írni: „a bolsevik Névai és Moszkvai kerületben csupa eszer meghatalmazottat választottak" (14. old.). Hogy ez *szemenszedett hazugság* a Névai kerületről, ahol éppen a mensevikeket győzték le az eszerek, azt már a „Proletarij" 12. számában bebizonyítottuk.

Lássuk most a Moszkvai kerületet. A mensevikek ezt a kerületet *most* tekintik bolseviknak, amikor el akarják hárítani magukról a felelősséget a vereségért! De hiába felejtik el a mensevikek, hogy ezúttal *ellenőrizni* lehet őket. Nézzük meg azt a *hivatalos* nyilatkozatot, amelyet a 31 mensevik a Központi Bizottságnak terjesztett be a konferenciáról való kivonulásuk okairól (az a nyomtatott röpirat, amelyet a „Proletarij" 12. számában elemeztünk*). A 31 közt ilyen aláírást találunk: *„öten a Moszkvai kerülettől"*.

* Lásd ebben a kötetben 15—18. old. — *Szerk.*

A konferencia pedig a Moszkvai kerületből 4 bolsevik és 4 mensevik mandátumát erősítette meg.

Ugyebár, ez tanulságos?

Amikor a konferenciára mensevik szavazatokat kell összeszedni, akkor a mensevikek *öt* menseviket számlálnak három vagy négy bolsevikkal szemben. *Akkor* a mensevikek akarnak többségben lenni!

Mikor pedig a politikai felelősséget kell elhárítaniuk magukról, akkor „bolseviknak“ nyilvánítják a Moszkvai kerületet...

A bolsevikok a Moszkvai kerületben 185 bolsevik szavazatot számláltak össze, és maguk a mensevikek ugyanabban a röpiratban elismerik, hogy ezek ellen a szavazatok ellen csak „feltételesen“ emeltek óvást, hogy a valóságban ezeket a szavazatokat *jóvá kell hagyni* (a röpirat 7. oldala).

A mensevikek 48 plusz 98 plusz 97, összesen 243 szavazatot számláltak össze a Moszkvai kerületben. Ebből 195-öt vitásnak nyilvánítottunk, de maguk a mensevikek akkor makacsul hangoztatták (röpiratuk 7. oldalán), hogy **mind a 243** szavazatot jóvá kell hagyni!

A mensevikek tehát azt hitték, hogy a Moszkvai kerületben erős fölényben vannak: 243 szavazat 185-tel szemben... Igen, a „Nas Mir“ *nagyon* elővigyázatlan volt: szavaiból kiderül, hogy a mensevikek *lelkiismeretlenül* jártak el a konferencián.

Befejezésül emlékeztetjük azt az elvtársat, aki elküldte nekünk a Moszkvai kerületről szóló jelentést, hogy igen fontos, hogy *teljes* adatokat kapjunk, mindegyik gyárról külön-külön, a meghatalmazottak választásáról és a különböző jelöltekre adott szavazatok számáról.

„Proletarij“ 13. sz.
1907 február 11.

NÉHÁNY ADAT A DÉLOROSZORSZÁGI MUNKÁSKÚRIAI VÁLASZTÁSOKRÓL

Nem maradt eredménytelen az oroszországi szociáldemokratákhoz intézett felhívásunk, hogy szervezzék meg a munkáskúriai választások pontos adatainak összegyűjtését. Eddig már 93 kitöltött kérdőívet kaptunk vissza a pétervári elvtársak közt szétosztott kérdőívek közül. Kerületek szerint ez a 93 kérdőív így oszlik meg: Pétervári kerület — 7, Vaszilij-sziget — 22, Viborgi kerület — 18, Moszkvai kerület — 18, Városi kerület — 28. Kérjük az elvtársakat, mielőbb juttassák el hozzánk a többi kérdőívet is, hogy hiánytalanok legyenek az adatok, különösen a nagy gyárakra vonatkozóan. Akkor majd közölni fogjuk az összesített adatokat.

Vidékről Jekatyerinoszlav kormányzóság hat gyárából kaptuk meg az adatokat. Ezeket az adatokat táblázat formájában közöljük, hogy megmutassuk az elvtársaknak, milyen adatok érdeklik a pártot, és milyen következtetéseket kell levonnunk az első, pártlisták szerinti munkáskúriai választás tapasztalataiból.

Természetesen nem tudjuk, mennyire tipikusak ezek az adatok, és mennyire terjeszthetjük ki a belőlük levont következtetéseket egész Jekatyerinoszlav kormányzóságra. Minden adatot össze kell gyűjtenünk, hogy levonhassuk a végleges következtetéseket.

Egyelőre csak két körülményt állapíthatunk meg. A szavazásban részt vett munkások százaléka nem nagy. Úgy látszik, a szociáldemokrata munka nem hatol elég mélyre, nem fogja át eléggé a tömegeket. Általában a munkásoknak még egyharmada sem vesz részt a választásokon. A részvevők százaléka a Csőgyárban a leg-

A gyár neve	A munkások száma	A meghatalmazottak száma	Kit választottak meghatalmazottnak	A szavazásb'n részt vett munkások száma	a bols. szd.-kra	a mens. szd.-kra	az eszerekre	a pártonkívüliekre	a jobboldaliakra
					adott szavazatok száma				
Ezau Gyár .	350	1	Mensevik szd.	130	—	112	15	—	3
Mozdony-műhely . .	2 700	2	Mensevik szd.	800	—	650	—	—	—
Fűtőház . . .	700	1	Szd.	230	230		—	—	—
Szöggyár. . .	700	1	Bolsevik szd.	250	250	—	—	—	—
Csőgyár . . .	850	1	Mensevik szd.	200	—	195	—	—	5
Brjanszki Síngyár . .	4 350	4	Eszer	1 100	—	300	800	—	—
A hat gyárban összesen	9 650	10	6 szd. 4 eszer	2 710	250	1 257	815	—	8
					230				
					1 737				

kisebb: 200 a 850 közül, vagyis még egynegyed sem. A legmagasabb az Ezau Gyárban: 130 a 350 közül, vagyis több mint egyharmad.

Az eszerek konkurrenciája két gyárban jelentkezik: az Ezau Gyárban és a Brjanszki Gyárban. Az utóbbi gyárban *az eszerek legyőzték a mensevikeket!* A legnagyobb gyár *négy eszert* választott meghatalmazottnak.

Ilyenformán a délről beérkezett első adatok (amelyek ugyan nagyon hiányosak) igazolják az észak következtetését: *az eszerek legyőzik a mensevikeket* — mintegy figyelmeztetésül az opportunistáknak! mintegy okulásul azoknak, akik megbocsáthatatlan könnyelműséggel semmibe veszik a forradalmi polgári demokráciát, és a liberális-monarchista polgári demokrácia után kullognak!

A meghatalmazottak számának (10) 40 százaléka, vagyis kétötöde eszer. De az eszerekre adott szavazatok száma *kevesebb mint egyharmad*, 2 710-ből 815. Érdemes megemlítenünk, hogy az eszerek a legnagyobb gyárban

aratott győzelmük ellenére aránylag kevesebb szavazatot kaptak, mint amennyi meghatalmazottjuk befutott. Ez megmutatja, mennyire alaptalan és indokolatlan volt a pétervári eszerek méltatlankodása, akik azt bizonygatták, hogy aránylag több szavazatot kaptak, mint ahány meghatalmazottjukat megválasztották. Nem állíthatnak ilyet, ha nincs kezükben dokumentumokon alapuló gyárankénti statisztika a leadott szavazatok számára vonatkozó adatokkal.

Reméljük, hogy az elvtársak Oroszországszerte folytatni fogják az adatok gyűjtését a fenti minta szerint, hogy az egész párt világosan és pontosan láthassa választási hadjáratának eredményeit, és megismerhesse viszonylagos balsikereinek okait.

„Proletarij" 13. sz.
1907 február 11.

A PÉTERVÁRI VÁLASZTÁSOK JELENTŐSÉGE

A pétervári választási hadjárat vége felé közeledik. Már csak három nap van hátra a választásokig, és amikor az olvasó e sorokat olvasni fogja, már ismeretesek lesznek a pétervári szavazás eredményei.

Azt hihetnők, hogy amíg nem ismerjük a választás kimenetelét, nem is beszélhetünk a pétervári választások jelentőségéről. De nem így áll a dolog. A pétervári választási hadjáratnak hosszú története van; ez a hadjárat olyan rengeteg rendkívül tanulságos politikai anyagot szolgáltatott, hogy jelentősége már teljesen tisztán látható. Bármilyen lesz is a választás eredménye, az 1906—1907. évi pétervári választási hadjárat máris kétségtelenül nagy jelentőségű és önálló szakasz az orosz forradalom történetében.

A pétervári választási hadjáratban a forradalom elidegeníthetetlen vívmánya először is az, hogy tisztázta a politikai pártok viszonyát, a különböző osztályok hangulatát (s következésképpen érdekeiket és egész politikai helyzetüket is), továbbá ellenőrizte *a gyakorlatban*, mégpedig egy nagy, nyílt, tömegeket megmozgató ügyben az oroszországi polgári forradalomban követett szociáldemokrata taktika *sarkalatos* kérdéseire adott ilyen vagy olyan válaszokat.

A pétervári választási hadjárat fő eseményei forgószél sebességével száguldottak. És ebben a forgószélben, amikor bármi áron és haladéktalanul *cselekedni* kellett, kirajzolódott, jobban mint valaha, a különböző pártok és áramlatok igazi természete és lényege. Ebben a forgószélben nem bizonyultak tartósnak semmiféle formai kap-

csolatok, semmiféle párthagyományok — szervezetek töredeztek szét, ígéreteket szegtek meg, döntéseket és álláspontokat változtattak meg, minden nap nagy ujságokat hozott. A különböző pártok és a különböző áramlatok összeütközései rendkívül élesek voltak, a vita rendkívül heves volt és rendszerint csetepatévá fajult. És ennek nem az az oka, hogy az orosz ember nem tud parancsolni magának, hogy elrontották az illegalitás évei, hogy neveletlenek vagyunk — így csak filiszterek magyarázhatják a dolgot.

Nem, a heves összeütközések és az elkeseredett harc oka azoknak az osztálykülönbségeknek a *mélységében*, azoknak a szociális és politikai törekvéseknek az *antagonizmusában* volt, amelyek meglepően gyorsan feltárultak az események hatására, amelyek azonnali „lépéseket" követeltek mindenkitől, amelyek mindenkit belesodortak az összeütközésbe, mindenkit kényszerítettek, hogy harcban védje meg (auskämpfen) igazi helyét, igazi irányvonalát.

Pétervárott van valamennyi párt központja. Pétervár Oroszország politikai életének gyújtópontja. Sajtója nem helyi, hanem országos jelentőségű. És ezért elkerülhetetlen volt, hogy a pártok pétervári választási harca rendkívül fontos szimptómája, jele és prototípusa lett az orosz forradalom sok későbbi — parlamenti és parlamenten kívüli — ütközetének és eseményének.

Kezdetben az a látszólag jelentéktelen, másodrendű, „technikai" kérdés volt napirenden, hogy valamennyi ellenzéki és forradalmi párt lépjen egyezségre a feketeszázas veszély ellen. Ennek az „egyszerű" kérdésnek a leple alatt a valóságban sarkalatos politikai kérdések húzódtak meg: 1) a kormánynak a liberálisokhoz, a kadetokhoz való viszonya; 2) a kadetok igazi törekvései; 3) a kadetok hegemóniája az oroszországi felszabadító mozgalomban; 4) a trudovik, kispolgári pártok törekvései; 5) a mérsékelt népi szocialisták és a forradalmi eszerek osztályközössége és politikai rokonsága; 6) a szociáldemokrata munkáspárt kispolgári vagy opportunista része; 7) a proletariátus hegemóniája a felszabadító mozgalomban; 8) az oroszországi forradalmi kispolgári de-

mokrácia látható, nyílt és nem látható, rejtett elemeinek és „potenciáinak“ jelentősége.

És mindezt a rendkívül sok politikai kérdést maga az élet, maga a választási hadjárat menete vetette fel és oldotta meg. Ezek a kérdések sok párt akarata ellenére és tudta nélkül merültek fel, — „erőszakosan“ oldódtak meg, egészen minden hagyomány felrúgásáig, — és a végeredmény a lehető legmeglepőbb volt a választási hadjáratban részt vevő politikusok óriási tömege számára.

A bolsevikok kifogták — mondja a nyárspolgár, s fejét csóválja e meglepetések láttán. — Kedvezett nekik a szerencse!

Az ilyen beszédek Engels Sorgéhoz intézett, nemrég megjelent leveleinek egyik helyét juttatják eszembe. 1884 március 7-én Engels ezt írta Sorgénak:

„Két héttel ezelőtt nálam járt egy unokaöcsém Barmenből, független konzervatív, s azt mondtam neki: «Németországban most már ott tartunk, hogy ölbe tett kézzel ülhetünk, és ellenségeinket dolgoztathatjuk magunk helyett. Hatálytalanítsák a szocialistaellenes kivételes törvényt vagy hosszabbítsák meg, szigorítsák meg vagy enyhítsék valamelyest — egyre megy. Akármit tesznek, a mi malmunkra hajtják a vizet.» — Igen — felelte ő — a körülmények szemmelláthatólag nektek dolgoznak. «No, persze — feleltem — a körülmények sem alakulnának a javunkra, ha nem ismertük volna fel helyesen már negyven évvel ezelőtt ezeket a körülményeket, és nem e helyes felismerés szerint cselekedtünk volna.» — Erre már nem válaszolt“[28].

A bolsevikok persze nem hivatkozhatnak 40 évre — itt a nagyon nagyot hasonlítjuk össze a kicsinnyel —, de hivatkozhatnak a polgári forradalomban követett, általuk már előre meghatározott szociáldemokrata taktikának a hónapjaira és éveire. A bolsevikok csakugyan *ölbe tették a kezüket* a pétervári választási hadjárat legfontosabb és döntő pillanataiban — *és a körülmények nekünk dolgoztak.* A komoly és kíméletlen ellenségtől, Sztolipintól kezdve egészen a fakarddal hadonászó „ellenségig“, a revizionistákig valamennyi ellenségünk *nekünk dolgozott.*

Az egész ellenzék, valamennyi baloldali a bolsevikok

ellen sorakozott fel a pétervári választási hadjárat elején. Minden lehetőt, minden elképzelhetőt megtettek ellenünk. *S mégis az lett az eredmény, amit mi akartunk.*

Miért? Azért, mert mi már jóval előbb (már a Genfben, 1905-ben kiadott „Két taktiká"-ban*) sokkal helyesebben ítéltük meg a kormánynak a liberálisokhoz való viszonyát és a kispolgári demokráciának a proletariátushoz való viszonyát.

Miféle ok *hiúsította meg* azt a majdnem kész blokkot, amelyet a kadetok akartak létrehozni a *bolsevikok kivételével* az összes „baloldaliakkal"? Miljukov és Sztolipin tárgyalásai. Sztolipin megmutatta a mézesmadzagot — a kadet erre elfordult a néptől, és ölebként dörgölődzött feketeszázas gazdája lábához.

Véletlen ez? Nem, ez *szükségszerűség*, mert a liberális monarchista burzsoáziát életbevágó érdekei minden döntő pillanatban eltaszítják a néppel együtt folytatott forradalmi harctól a reakcióval való megegyezéshez.

Mi volt az oka annak, hogy valamennyi kispolgári (narodnyik és trudovik) párt és a munkáspárt kispolgári része, a mensevikek, *teljesen ingadozóknak* és gerinctelenek bizonyultak? Miért ingadoztak és haboztak, miért ugráltak jobbra-balra, miért szegődtek a kadetok mellé és istenítették a kadetokat?

Nem Szidor vagy Karp egyéni tulajdonságai miatt, hanem azért, mert a kispolgár elkerülhetetlenül hajlamos arra, hogy a liberális nyomdokaiban, uszályában kullogjon, mert nem bízik magában, nem tudja elviselni az ideiglenes „elszigeteltséget", nem tudja nyugodtan és remegés nélkül hallgatni a burzsoá kutyák ugatását, nem bízik a tömegek, a proletariátus és a parasztság önálló forradalmi harcában, lemond a polgári forradalom vezetőjének szerepéről, lemond jelszavairól, alkalmazkodik és átalakul a Miljukovok képére és hasonlatosságára . . .

A Miljukovok pedig Sztolipin képére és hasonlatosságára alakulnak át!

A bolsevikok önállóan meghatározták irányvonalukat,

* Lásd *Lenin* Művei. 9. köt. 1954. 1—133. old. — *Szerk.*

és eleve kitűzték a nép előtt *saját* zászlajukat, a forradalmi proletariátus zászlaját.

Le a képmutató dajkamesékkel, amelyeket a feketeszázas veszélyről, a Sztolipinnál tett látogatások útján vívott „harcról“ költöttek! Aki valóban akarja a nép szabadságát, aki valóban akarja a forradalom győzelmét — az jöjjön velünk a feketeszázas banda ellen is, a kadet kufárok ellen is.

Mi *magunk* harcba megyünk *mindenképpen.* Mi nem félünk „elszigetelődni“ az önök apró és szennyes, kicsinyes és hitvány üzleteitől és alkuitól.

A proletariátussal a forradalomért — vagy a liberálisokkal a Sztolipinnal való tárgyalásokért, válasszatok, választók! válasszatok, narodnyik urak! válasszatok, mensevik elvtársak!

És miután meghatároztuk *saját* irányvonalunkat, *ölbe tettük kezünket.* Vártuk a megkezdődött verekedés kimenetelét. Január 6-án konferenciánk kitűzte a *mi* lobogónkat. Január 18-ig Miljukov Sztolipinnál lábatlankodott, s a mensevikek, a narodnyikok és a pártonkívüliek Miljukov kegyeit keresték.

Teljesen összezavarodtak. Mindenki diplomatizált és szitkozódott, és úgy hajba kaptak, hogy *nem tarthattak* együtt.

Mi nem diplomatizáltunk, hanem *szidtuk mindet* a proletariátus forradalmi harcának világosan és nyíltan hirdetett elvei nevében.

És minden *harcra képes erő* velünk jött. A baloldali blokk ténnyé vált. A forradalmi proletariátus hegemóniája ténnyé vált. A *forradalmi proletariátus* vonta magával az *összes* trudovikokat és a mensevikek, még az értelmiségiek nagy részét is.

A *forradalmi proletariátus* zászlaját tűztük ki a pétervári választásokon. És bármilyen lesz is az eredménye az első komoly oroszországi választásnak, amelyben valamennyi párt részt vesz — az önálló, irányvonalán következetesen kitartó proletariátus zászlaját már kitűztük. Ez a zászló ott fog lengeni a dumabeli harc és a harc *minden más* formája felett, amelyek győzelemre viszik a forradalmat.

Önállóságunkkal, következetességünkkel, kitartásunkkal nyerjük meg az elnyomott, elgyötört parasztság tömegét, az ingadozó, tétovázó, állhatatlan kispolgári demokrácia tömegét, szakítsuk el az áruló liberális burzsoáziától, ellenőrizzük így ezt a burzsoáziát, és a népi tömegmozgalom élén haladva tiporjuk el az átkozott önkényuralmat — ez a szocialista proletariátus feladata a polgári forradalomban.

A megírás ideje: 1907 február 4 (17).
Megjelent: „Proletarij" 13. sz. 1907 február 11.

ELŐSZÓ MARX L. KUGELMANNHOZ INTÉZETT LEVELEINEK OROSZ FORDÍTÁSÁHOZ

Amikor külön brosúrában kiadjuk Marx Kugelmannhoz intézett, és a „Neue Zeit" című német szociáldemokrata hetilapban megjelent leveleinek teljes gyűjteményét, az a szándék vezérel bennünket, hogy közelebbről megismertessük az orosz közönséggel Marxot és a marxizmust. Marx levelezésében — mint várható is volt — igen sok a személyes vonatkozású dolog. Az életrajzíró számára mindez rendkívül értékes anyag. De általában a nagyközönség számára és különösen az oroszországi munkásosztály számára hasonlíthatatlanul fontosabbak a leveleknek azok a részei, amelyek elméleti és politikai anyagot tartalmaznak. Éppen nálunk, mostani forradalmi korszakunkban különösen tanulságos elmélyülten tanulmányozni azt az anyagot, amely úgy mutatja meg Marxot, amint közvetlenül reagál a munkásmozgalom és a világpolitika minden kérdésére. A „Neue Zeit" szerkesztőségének teljesen igaza van abban, hogy „felemelő érzés számunkra, hogy megismerjük azoknak az embereknek az arculatát, akiknek a gondolkodása és akarata a nagy forradalmak idején alakult ki". Az orosz szocialistának 1907-ben erre az ismeretre kétszeresen is szüksége van, mert rengeteg értékes útmutatást ad arra vonatkozóan, milyen közvetlen feladatok hárulnak a szocialistákra országuknak mindenféle forradalmaiban. Oroszország éppen most „nagy forradalmat" él át. Annak a politikának, amelyet Marx a viszonylag viharos 1860-as években folytatott, nagyon-nagyon gyakran a mostani orosz forradalomban követendő szociáldemokrata politika közvetlen mintaképéül kell szolgálnia.

Ezért csak röviden utalunk Marx levelezésének elméleti szempontból különösen fontos részeire — ellenben részletesebben foglalkozunk Marxnak, a proletariátus képviselőjének forradalmi politikájával.

A marxizmus teljesebb és mélyebb megismerése szempontjából különösen figyelemreméltó az 1868 július 11-i levél (42. és köv. oldalak)[29]. Marx ebben a levélben a vulgáris közgazdászok ellen irányuló polémikus megjegyzések formájában rendkívül világosan kifejti, hogyan értelmezi *ő* az úgynevezett „munkaértékelméletet". Ebben a levélben Marx tömören, egyszerűen és rendkívül világosan elemzi az értékelméletével szemben felhozott azon ellenvetéseket, amelyek természetszerűen felmerülnek a „Tőke" legkevésbbé képzett olvasóiban, és amelyeket ezért a legbuzgóbbban lovagolnak meg a „professzori", burzsoá „tudomány" tucatképviselői. Marx itt megmutatja, hogyan jutott el és hogyan kell eljutni az értéktörvény megmagyarázásához. A legközönségesebb ellenvetések példáján tanít *módszerére*. Fényt derít arra, hogy egy tisztára (látszólag tisztára) elméleti és elvont kérdés, az értékelmélet, hogyan függ össze „az uralkodó osztályok érdekeivel", amelyek „*a zűrzavar állandósítását*" követelik. Kívánatos volna, hogy mindenki, aki hozzáfog Marx tanulmányozásához és a „Tőke" olvasásához, a „Tőke" első és legnehezebb fejezeteinek tanulmányozásával együtt elolvassa és újra meg újra elolvassa az említett levelet.

A leveleknek más, elméleti szempontból különösen fontos részei azok a helyek, ahol Marx különböző szerzőkről mond véleményt. Amikor olvassuk Marxnak ezeket a színes, szenvedélyes állásfoglalásait, amelyek megmutatják Marx nagy érdeklődését minden jelentősebb eszmeáramlat és ezek elemzése iránt, úgy érezzük, mintha hozzánk beszélne a zseniális gondolkodó. A Dietzgenről mellékesen odavetett megjegyzéseken kívül különös figyelmet érdemelnek a proudhonistákkal kapcsolatos nyilatkozatok (17. old.)[30]. A burzsoázia értelmiségi „arany"-ifjúságát, amely a társadalmi fellendülés időszakában a „proletariátusba" rohan, amely képtelen magáévá tenni a munkásosztály álláspontját, és képtelen kitartóan, komolyan dol-

gozni a proletár szervezetek „soraiban és seregében“, néhány vonással bámulatosan kifejezően jellemzi.

Dühring jellemzése például (35. old.)[31] szinte előrevetíti a kilenc évvel később Engels (és Marx) által megírt híres „Anti-Dühring“ tartalmát. Van ennek egy orosz fordítása Cederbaumtól, ebben azonban sajnos nemcsak kihagyások vannak, hanem egyenesen rossz a fordítás, hibák vannak benne. Ugyanitt olvasunk Thünenről néhány sort, amely Ricardo járadékelméletére is vonatkozik. Marx már akkor, 1868-ban határozottan elvetette „Ricardo korlátoltságait“, amelyeket véglegesen megdöntött a „Tőke“ 1894-ben megjelent harmadik kötetében, és amelyeket mind a mai napig újra meg újra megismételnek a revizionisták — kezdve ultraburzsoá, sőt „feketeszázas“ Bulgakov uruntól egészen a „majdnem ortodox“ Maszlovig.

Érdekes Büchnerre vonatkozó megjegyzése is, amelyben véleményt mond a vulgáris materializmusról és a Langéból (Lange a „professzori“ burzsoá filozófia szokásos kútfeje!) lemásolt „felületes fecsegésről“ (48. old.)[32].

Most pedig térjünk rá Marx forradalmi politikájára. Nálunk, Oroszországban, a szociáldemokraták körében bámulatosan elterjedt valami olyasféle nyárspolgári elképzelés a marxizmusról, hogy a forradalmi időszak a maga sajátos harci formáival és a proletariátus különleges feladataival — majdhogynem anomália, az „alkotmány“ és a „szélső ellenzék“ pedig — a szabály. A világ egyetlen országában sincs jelenleg olyan mélyreható forradalmi válság, mint Oroszországban — és egyetlen országban sincsenek ilyen „marxisták“ (a marxizmust lealacsonyító és vulgarizáló „marxisták“), akik ennyire szkeptikus, filiszter állásponton volnának a forradalom tekintetében. Abból, hogy a forradalom tartalma polgári, nálunk levonják azt a sekélyes következtetést, hogy a burzsoázia a forradalom *hajtóereje*, hogy a proletariátusnak alárendelt, nem-önálló feladatai vannak ebben a forradalomban, hogy lehetetlen a forradalom proletár vezetése!

Milyen pompásan leleplezi Marx a marxizmusnak ezt a sekélyes értelmezését Kugelmannhoz intézett leveleiben! Nézzük például az 1866 április 6-i levelet. Marx akkoriban fejezte be főművét. Az 1848-as német forradalom értékelé-

sét már 14 évvel e levél megírása előtt véglegesen megfogalmazta. Azt a szocialista illúzióját, hogy 1848-ban közel volt a szocialista forradalom, maga elvetette 1850-ben. 1866-ban, amikor még csak kezdi figyelni az új politikai válságok érlelődését, ezt írja:

„Megértik-e végre filisztereink (a német liberális burzsoákról van szó), hogy olyan forradalom nélkül, amely félreállítja a Habsburgokat és a Hohenzollerneket . ., végül ismét harmincéves háborúra fog sor kerülni . . ." (13—14. old.)[33]

Nyoma sincs annak az illúziónak, hogy a legközelebbi forradalom (ez felülről következett be, nem pedig alulról, ahogy Marx várta) félreállítja a burzsoáziát és a kapitalizmust. A legvilágosabb és leghatározottabb megállapítása ez annak, hogy ez a forradalom csak a porosz és az osztrák monarchiát dönti meg. És mennyire hisz ebben a polgári forradalomban! Micsoda forradalmi szenvedélye ez a proletár harcosnak, aki tudatában van annak, hogy a polgári forradalomnak óriási szerepe van a szocialista előrehaladás szempontjából!

Három évvel utóbb, amikor a napóleoni császárság összeomlásának küszöbén megállapítja, hogy Franciaországban van egy „nagyon érdekes" társadalmi mozgalom, Marx *valóságos elragadtatással* beszél arról, hogy „a párizsiak kezdik valósággal tanulmányozni korábbi forradalmi múltjukat, hogy felkészüljenek a küszöbönálló új forradalmi harcra". És miután leírta a múltnak ez értékelése során feltárult osztályharcot, így fejezi be a gondolatmenetet (56. old.): „És így fortyog az egész történelmi boszorkányüst. Mikor jutunk el *mi* (Németországban) idáig!"[34]

Ezt kellene megtanulniuk Marxtól az oroszországi intellektuel marxistáknak, akiket a szkepticizmus elgyengített, a vaskalaposság elbutított, akik hajlamosak a bűnbánó beszédekre, hamar belefáradnak a forradalomba, akik úgy álmodoznak, mint valami ünnepről a forradalom temetéséről és alkotmányos prózával való felváltásáról. Meg kellene tanulniuk a proletárok teoretikusától és vezérétől a forradalomba vetett hitet, meg kellene tanulniuk, hogyan kell felhívni a munkásosztályt közvetlenül forradalmi feladatainak következetes védelmezésére, meg kel-

lene tanulniuk a lelkierőt, amely nem tűri a kishitű csüggedést a forradalom ideiglenes balsikerei után.

A marxizmus betűrágói azt gondolják: ez merő etikai fecsegés, romantika, nyoma sincs benne a realizmusnak! Nem, uraim, ez a forradalmi elmélet egyesítése a forradalmi politikával, az az egyesítés, amely nélkül a marxizmus brentanizmussá, sztruvizmussá, sombartizmussá válik. Marx tanítása egyetlen elválaszthatatlan egésszé kapcsolta össze az osztályharc elméletét és gyakorlatát. És nem marxista az, aki azt az elméletet, amely józanul konstatálja az objektív helyzetet, eltorzítja a fennálló helyzet igazolásává, aki odáig süllyed, hogy igyekszik minél gyorsabban alkalmazkodni a forradalomnak minden átmeneti hanyatlásához, igyekszik mihamarább elvetni a „forradalmi illúziókat" és hozzákezdeni a „reális" szőrszálhasogatáshoz.

Marx a legbékésebbnek látszó, szinte — ahogy ő mondta — „idillikus" időkben, a „vigasztalanul tespedő" időkben (ahogy a „Neue Zeit" szerkesztősége írta) ki tudta tapintani a forradalom közelségét, és *fel tudta emelni* a proletariátust élenjáró, forradalmi feladatainak felismeréséig. A mi orosz intellektueljeink, akik filisztermódra leegyszerűsítik Marxot, a legforradalmibb időkben is a passzivitás politikájára tanítják a proletariátust, arra tanítják, hogy engedelmesen ússzon az „árral", bátortalanul támogassa a divatos liberális párt legállhatatlanabb elemeit!

A Kommün marxi értékelése — a Kugelmannhoz intézett levelek koronája. És ez az értékelés különösen sokat nyújt, ha összehasonlítjuk az oroszországi szociáldemokraták jobbszárnyának módszereivel. Plehanov, aki 1905 decembere után kishitűen felkiáltott: „Nem kellett volna fegyvert fogni", volt olyan szerény, hogy Marxhoz hasonlította magát. Marx, úgymond, szintén fékezte a forradalmat 1870-ben.

Igen, Marx *szintén* fékezte a forradalmat. De nézzék meg, milyen feneketlen mélység tárul fel előttünk, ha — Plehanov nyomán — összehasonlítjuk Marxot és Plehanovot.

Plehanov 1905 novemberében, egy hónappal azelőtt,

hogy az első orosz forradalmi hullám elérte tetőfokát, nemcsak nem óvta erélyesen a proletariátust, hanem ellenkezőleg, egyenesen azt mondta, hogy *a proletariátus tanuljon meg a fegyverrel bánni és fegyverkezzen.* Mikor pedig egy hónappal később kitört a harc, Plehanov anélkül, hogy csak megkísérelte volna elemezni e harc jelentőségét, szerepét az események általános menetében, összefüggését az előző harci formákkal, sietett megjátszani a bűnbánó intellektuelt: „Nem kellett volna fegyvert fogni".

Marx *1870 szeptemberében, félévvel* a Kommün előtt, nyíltan figyelmeztette a francia munkásokat: a felkelés *őrültség* lesz, mondta az Internacionále ismeretes üzenetében[35]. *Előre* felfedte az 1792-eshez hasonló szellemű mozgalom lehetőségéről táplált nacionalista illúziókat. Ő meg tudta mondani *nem utólag*, hanem sok hónappal előbb: „Nem kell fegyvert fogni".

És hogyan viselkedett, mikor ez a saját szeptemberi nyilatkozata szerint *reménytelen* ügy 1871 márciusában kezdett megvalósulni? Talán ezt Marx csak arra használta fel (mint Plehanov a decemberi eseményeket), hogy „rúgjon egyet" ellenségein, a proudhonistákon és a blanquistákon, akik a Kommünt vezették? Talán mint valami nevelőnő berzenkedni kezdett: én megmondtam, én figyelmeztettelek benneteket, íme, a romantikátok, a forradalmi lázálmaitok hova vezettek? Talán, mint Plehanov a decemberi harcosokat, egy önhitt filiszter leckéztető hangján búcsúztatta a kommünárokat: „Nem kellett volna fegyvert fogni"?

Nem. 1871 április 12-én Marx *újjongó* levelet ír Kugelmannhoz — s ezt a levelet mi szívesen kifüggesztenénk minden orosz szociáldemokrata, minden olvasni tudó orosz munkás szobájában.

Marx, aki 1870 szeptemberében őrültségnek nyilvánította a felkelést, 1871 áprilisában, látva a népi mozgalmat, a tömegmozgalmat, a világtörténelmi forradalmi mozgalomban haladást jelentő nagy események részesének feszült figyelmével kíséri a felkelést.

Ez — mondja — *kísérlet* arra, hogy a bürokratikus-katonai gépezetet szétzúzzák, s nem egyszerűen egyik kézből másikba adják át. És igazi hozsannát zeng a proudhonisták és blanquisták által vezetett *„hős"* párizsi munká-

soknak. „Micsoda rugalmasság — írja —, mennyi történelmi kezdeményezés, mennyi áldozatkészség van ezekben a párizsiakban!“ (88. old.) ... „Ilyen nagyságra nincs példa a történelemben.“

A tömegek *történelmi kezdeményezését* Marx mindennél többre becsüli. Óh, ha orosz szociáldemokratáink megtanulnák Marxtól, hogyan kell értékelni az orosz munkások és parasztok 1905 októberi és decemberi *történelmi kezdeményezését!*

A legmélyebb gondolkodó, aki fél évvel előbb előre látta a kudarcot, meghajtja fejét a tömegek *történelmi kezdeményezése* előtt, — és az élettelen, lélektelen, betűrágó: „Nem kellett volna fegyvert fogni“! Hát nem ég és föld ez?

És mint *részvevője* annak a tömegharcnak, amelyet a londoni száműzetésben a rá jellemző egész hévvel és szenvedéllyel élt át, Marx az *„eget ostromló“*, „őrülten-vakmerő“ párizsiak *közvetlen lépéseit* kezdi bírálni.

Óh, hogy kigúnyolták volna akkor Marxot a mi mostani „reális“ marxista bölcseink, akik 1906—1907-ben nem győzik becsmérelni a forradalmi romantikát! Hogy gúnyolták volna a *materialistát*, *a közgazdászt*, az utópiák ellenségét, aki meghajol az *ég* ostromlásának „kísérlete“ előtt! Mennyi könnyet hullattak volna, milyen leereszkedően nevettek vagy szánakoztak volna mindenféle tokba bújt emberek a lázadó tendenciák, az utópizmus stb. stb. láttán, az égbetörő mozgalom ilyen megítélése láttán!

Marx azonban bölcseségét nem a piszkároktól szerezte, s nem félt megvitatni a forradalmi harc magasabb formáinak *technikáját*. A felkelésnek éppen a *technikai* kérdéseit tárgyalja. Védelem vagy támadás? — mondja, mintha csak Londonnál folytak volna a hadműveletek. És így dönt: feltétlenül támadás, *„azonnal Versailles ellen kellett volna vonulni* ...“

Ezt 1871 áprilisában írta, néhány héttel a nagy, véres május előtt ...

„Azonnal Versailles ellen kellett volna vonulni“ — a felkelőknek, akik megkezdték az ég „őrült“ (1870 szeptember) ostromlását.

„Nem kellett volna fegyvert fogni“ 1905 decemberé-

ben, hogy erővel visszaverjék a megszerzett szabadságjogok elvételére irányuló első kísérleteket...

Igen, Plehanov nem hiába hasonlította magát Marxhoz!

„A második hiba" — folytatja *technikai* bírálatát Marx — „a Központi Bizottság" (a *katonai vezetés* — ezt jegyezzék meg — a nemzetőrség Központi Bizottságáról van szó) „*túl korán* mondott le hatalmáról..."

Marx tudta óvni a *vezetőket* az elhamarkodott felkeléstől. De az eget ostromló *proletariátushoz* úgy fordult, mint gyakorlati tanácsadó, mint részvevő azoknak a tömegeknek a *harcában*, amelyek az *egész* mozgalmat *magasabb fokra* emelték Blanqui és Proudhon helytelen elméletei és hibái ellenére.

„De akárhogyan van is — írja —, ez a mostani párizsi felkelés — ha leverik is a régi társadalom farkasai, disznai és aljas kutyái — pártunk legdicsőbb tette a párizsi júniusi felkelés óta"[36].

És Marx, nem titkolva el a proletariátus előtt a Kommün *egyetlen* hibáját sem, olyan művet írt erről a *hőstettről*, amely *mind a mai napig* a legjobb kalauz az „égért" vívott harcban — és legfélelmetesebb réme a liberális és radikális „*disznóknak*".

Plehanov olyan „művet" írt decemberről, amely szinte a kadetok evangéliumává vált.

Igen, Plehanov nem hiába hasonlította magát Marxhoz.

Kugelmann válaszában, úgy látszik, kifejezte kételyeit, utalt az ügy reménytelenségére, a realizmusra ellentétben a romantikával, — legalább is az 1849 június 13-i párizsi békés tüntetéshez hasonlította a Kommünt — a *felkelést.*

Marx nyomban (1871 április 17) szigorúan megleckézteti Kugelmannt.

„*Nagyon kényelmes lenne persze világtörténelmet csinálni* — írja —, *ha csak azzal a feltétellel kezdenénk harcot, hogy az esélyek csalhatatlanul kedvezők.*"

Marx 1870 szeptemberében őrültségnek nevezte a felkelést. De amikor a *tömegek* felkeltek, Marx velük akar tartani, velük együtt akar tanulni, magában a harcban, s nem száraz erkölcsprédikációt akar mondani. Marx megérti, hogy kontárkodás vagy reménytelen pedantéria volna, ha

megpróbálná előre *teljes pontossággal* felmérni az esélyeket. *Mindennél fontosabbnak* tartja azt, hogy a munkásosztály hősiesen, önfeláldozóan, kezdeményezően *csinálja* a világtörténelmet. Marx a világtörténelmet azoknak a szemével nézte, akik *csinálják*, ha nincs is lehetőségük arra, hogy eleve *csalhatatlanul* felmérjék az esélyeket, nem pedig annak a nyárspolgár intellektuelnek a szemével, aki így moralizál: „könnyű volt előrelátni... nem kellett volna fegyvert fogni..."

Marx azt is számba tudta venni, hogy a történelemben vannak pillanatok, amikor a *tömegek* elkeseredett harca, még ha reménytelen ügyért folyik is, *szükséges* e tömegek továbbneveléséhez és a *következő* harcra való felkészüléséhez.

A mi mostani ál-marxistáink, akik szeretik útonútfélen idézgetni Marxot, hogy csak a múlt értékelését vegyék át tőle, nem pedig a jövő formálásának képességét — egyáltalán nem értik a kérdés ilyen *felvetését*, sőt ez elvileg idegen tőlük. Plehanovnak ez eszébe sem jutott, amikor 1905 decembere után hozzálátott a „*fékezés*" feladatához...

De Marx éppen ezt a kérdést veti fel, egyáltalán nem feledkezve meg arról, hogy 1870 szeptemberében ő maga minősítette a felkelést őrültségnek.

„A versailles-i polgári csőcselék — írja — a párizsiakat az elé a választás elé állította, hogy vegyék fel a harcot, vagy harc nélkül bukjanak el. *A munkásosztály demoralizálódása* az utóbbi esetben *sokkal nagyobb* szerencsétlenség lett volna, mint tetszőleges számú «vezető» elpusztulása"[37].

Ezzel be is fejezzük a proletariátushoz méltó politika azon tanulságainak rövid áttekintését, amelyeket Marx Kugelmannhoz intézett leveleiben kifejt.

Oroszország munkásosztálya már nem egyszer bebizonyította, és még sokszor be fogja bizonyítani, hogy igenis képes „megostromolni az eget".

1907 február 5-én.

*Megjelent: K. Marx. „Levelek Kugelmannhoz"
c. brosúrában 1907-ben. Szerkesztette
és az előszót írta N. Lenin.
„Novaja Duma" kiadás, Szentpétervár.*

A MÁSODIK DUMA ÉS A FORRADALOM MÁSODIK HULLÁMA

Pétervár, 1907 február 7.

Az események valósággal forradalmi gyorsasággal kergetik egymást. Négy nappal ezelőtt azt írtuk a pétervári választási hadjáratról, hogy a politikai csoportosulás már kialakult: egyedül a forradalmi szociáldemokrácia emeli fel önállóan, megingathatatlanul és büszkén a reakció erőszakcselekedetei, a liberálisok képmutatása elleni kíméletlen harc zászlaját. A kispolgári demokrácia (a munkáspárt kispolgári részét is beleértve) ingadozik, hol a liberálisok, hol a forradalmi szociáldemokraták felé fordul.

Pétervárott ma tartják a választásokat. Eredményeik nem változtathatják meg a társadalmi erők említett viszonyát. A tegnapi duma-választások pedig, amelyeken az 524 közül már 217 tagot, vagyis több mint kétötödöt megválasztottak, világosan megrajzolják a második duma összetételét, a szemünk láttára alakuló politikai helyzetet.

A „Recs" adatai szerint, bár a „Recs" természetesen hajlamos arra, hogy szépítse a dolgot a kadetok javára, a 205 megválasztott duma-képviselő így oszlik meg: jobboldali 37, nacionalista-autonomista[38] 24, kadet 48, progresszista és pártonkívüli 16, pártonkívüli baloldali 40, narodnyik 20 (13 trudovik, 6 eszer és 1 népi szocialista) és szociáldemokrata 20.

Ez a duma tehát kétségtelenül baloldalibb lesz, mint az előző volt. Ha a további választások ugyanilyen eredménnyel járnak, a duma 500 tagja után körülbelül ilyen kikerekített számokat kapunk: jobboldali 90, nacionalista 50, kadet 125, progresszista 35, pártonkívüli baloldali 100, narodnyik és szociáldemokrata 50—50. Persze, ez

csak hozzávetőleges számítás, amelyet csak illusztráció kedvéért közlünk, de e kikerekített végeredmények helyessége most aligha vonható kétségbe.

Egyötöd jobboldali; kétötöd mérsékelt liberális (liberális-monarchista burzsoák, beleértve a nacionalistákat, a kadetokat és a progresszisták egy részét, ha ugyan nem valamennyit); kétötöd baloldali (ezen belül egyötöd pártonkívüli, egyötöd párthoz tartozó, narodnyik és szociáldemokrata egyenlő arányban) — a második dumának ilyen összetétele rajzolódik ki előttünk az előzetes adatok alapján.

Mit jelent ez?

Egész Európa legreakciósabb feketeszázas kormányának legvadabb, legszemérmetlenebb önkényét. Egész Európa legreakciósabb választási törvényét. Európa legforradalmibb összetételű népképviseletét — a legelmaradottabb országban!

Ez a szembeszökő ellentmondás tökéletesen szemlélteti az egész mai orosz élet fő ellentmondását, kifejezi a mostani helyzet egész forradalmiságát.

A nagy nap, 1905 január 9-e óta a forradalom két esztendeje telt el. Átéltük a dühöngő reakció hosszú és nehéz időszakait. Átéltük a szabadságjogok rövid „fényes időközeit". Átéltük a sztrájkharc és a fegyveres harc két nagy népi kirobbanását. Átéltünk egy dumát, és átéltük a két ízben megismételt választásokat, amelyek véglegesen kialakították a pártok csoportosulását, rendkívül élesen meghatározták annak a lakosságnak a csoportosulását, amelynek nemrég még fogalma sem volt semmiféle politikai pártról.

Két év alatt összeomlott a felszabadító mozgalom egységébe vetett — egyeseknél naiv, másoknál durván önző — hit, összeomlott a békés, alkotmányos út számos illúziója, tapasztalatokat szereztünk a tömeges harci formák alkalmazásában, eljutottunk a legkíméletlenebb és legszélsőségesebb, az utolsó elképzelhető harci módszerekig, a lakosság egyik részének a lakosság másik része ellen folytatott fegyveres harcáig. Megdühödött és kegyetlenné vált a burzsoázia és a földbirtokos osztály. A városi kispolgár elfáradt. Elcsüggedt és meghunyászkodott az

orosz értelmiségi. Felemelte fejét a liberális fecsegők és a liberális árulók, a kadetok pártja, s most arra spekulál, hogy a tömegek belefáradtak a forradalomba, és saját hegemóniájának tünteti fel azt, hogy kész Famuszov módjára a leglehetetlenebb aljasságokra is.

Lent azonban, a proletártömegek és a tönkrement, kiéhezett paraszti tömegek mély rétegeiben a forradalom előrenyomult, hangtalanul és észrevétlenül aláásva a pilléreket, felébresztve a legmélyebben alvókat is a polgárháború dörejével, felrázva a legtunyábbakat is a „szabadságjogok“ és a barbár erőszak, a szélcsend és a parlamenti élénkülés, a választások, a gyűlések, a lázas „szakszervezeti“ munka gyors váltakozásával.

Az eredmény: új, az előzőnél is baloldalibb duma, és előttünk: a még vészesebb, még kétségtelenebb *forradalmi* válság.

Ma már a vakoknak is látniuk kell, hogy éppen forradalmi, nem pedig alkotmányos válsággal van dolgunk. Ehhez nem fér kétség. Az orosz alkotmány napjai meg vannak számlálva. Az új összecsapás kérlelhetetlenül közeleg: vagy győz a forradalmi nép, vagy ugyanolyan dicstelenül eltűnik a második duma is, mint az első, utána pedig megszüntetik a választási törvényt, és visszatérnek a feketeszázas önkényuralomhoz sans phrases*.

Milyen nyomorúságosakká váltak egyszerre nemrégi „elméleti“ vitáink, amelyeket most megvilágított a felkelő forradalmi nap előtörő ragyogó sugara! Hát nem nevetséges, amikor a szánalmas, megszeppent, kishitű intellektuel azt óbégatja, hogy feketeszázas veszély fenyeget a választásokon? Hát nem igazolódott ragyogóan az, amit *novemberben* mondtunk („Proletarij“ 8. sz.): „a feketeszázas veszélyről való kiáltozásukkal a kadetok orruknál fogva vezetik a mensevikeket, hogy elhárítsák a baloldali veszélyt“**?

A forradalom tanít. A forradalom erővel visszazökkenti a forradalmi kerékvágásba azokat, akik gerinctelenségből vagy gyengeelméjűségből folyvást kizökkennek.

---

* — frázisok nélkül. — *Szerk.*

** Lásd *Lenin* Művei. 11. köt. 1954. 315. old. — *Szerk.*

A mensevikek blokkot akartak a kadetokkal, az „ellenzék“ egységére törekedtek, hogy „ki lehessen használni a dumát mint egészet“. Minden lehetőt elkövettek (sőt, minden lehetetlent is, még a párt kettészakitását is beleértve, mint Pétervárott láttuk), hogy teljes egészében liberális dumát hozzanak létre.

Nem lett belőle semmi. A forradalom erősebb, mint a kishitű opportunisták gondolják. A forradalom a kadetok hegemóniája esetén csak élettelen lehet, a győzelmet csak a bolsevik szociáldemokrácia hegemóniája esetén vívhatja ki.

A duma olyan lesz, amilyennek mi rajzoltuk a mensevikekkel folytatott vitában a „Proletarij“ 8. számában (1906 november). Az éles végletek dumája ez, a forradalmi áradattól alámosott mérsékelt és akkurátus centrum dumája, a Krusevanok[39] és a forradalmi nép dumája. A bolsevik szociáldemokrácia magasba emeli zászlaját ebben a dumában, és azt mondja a kispolgári demokraták tömegének, amit a pétervári választásokon mondott: válasszatok a Sztolipinokkal folytatott kadet alkudozás és a néptömegek soraiban vívott közös harc között! Mi, egész Oroszország proletárjai vállaljuk ezt a harcot. S velünk tart mindenki, aki szabadságot akar a népnek, s földet a parasztságnak!

A kadet már érzi, hogy máshonnan kezd fújni a szél, hogy gyorsan zuhan a politikai barométer. Nem ok nélkül lettek a mindenféle Miljukovok annyira idegesek, hogy pőrére vetkőztek és kiabálni kezdtek a „vörös rongyokról“ — az utcán (mert Sztolipin termeiben ezek a senkiházik titokban mindig ócsárolták a „vörös rongyot“!). Nem ok nélkül ír a mai „Recs“ (február 7) a politikai barométer „ugrásairól“, a kormány ingadozásáról — a kormány ugyanis „hol a lemondás mellett van, hol meg valamiféle katonai puccs mellett, feketeszázas katonai pogrom mellett, amelynek már az időpontját is kitűzik 14-ére“. És sír, búslakodik az oroszországi liberális kiherélt lelke: hát, úgymond, újra megismétlődik „a spontán reflexek politikája“ . . .

Bizony, így van ez, szánalmasan komor idők szánalmas hősei! *Megint* forradalom. Mi elragadtatással üdvözöl-

jük az ösztönös népharag közelgő hullámát. De minden tőlünk telhetőt megteszünk, hogy az új harc minél kevésbbé legyen spontán, minél tudatosabb, következetesebb, kitartóbb legyen.

A kormány már régen teljes gőzzel elindította apparátusát: az erőszakot, a pogromot, a kegyetlen barbarizmust, a csalást és a butítást. És most már minden kereke lötyög ennek az apparátusnak, kipróbáltak mindent, még a tüzérséget is a falvakban és a városokban. A nép erői viszont nemcsak hogy nem merültek ki, hanem éppen most sorakoznak fel egyre szélesebben, egyre hatalmasabban, nyíltabban és bátrabban. Feketeszázas önkényuralom és — baloldali duma. A helyzet vitathatatlanul forradalmi. A harc — mégpedig legélesebb formájában — kétségtelenül elháríthatatlan.

De éppen azért, mert elháríthatatlan, nincs miért sürgetnünk, siettetnünk, hajtanunk. Erről csak gondoskodjanak a Krusevanok és a Sztolipinok. Nekünk arra legyen gondunk, hogy egészen világosan, egyenesen, kíméletlenül, nyíltan *feltárjuk* az igazságot a proletariátus és a parasztság előtt, felnyissuk szemüket a közelgő vihar jelentőségére, segítsünk nekik abban, hogy szervezetten, a halálbamenők higgadtságával fogadják az ellenséget — mint ahogy az ellenséget fogadja az a katona, aki a lövészárokban fekszik és kész az első lövések után ádáz rohamra indulni.

„Lőjenek elsőnek, burzsoá urak!" — mondta Engels 1894-ben a német tőkének[40]. „Lőjenek elsőnek, Krusevan és Sztolipin, Orlov és Romanov urak!" — mondjuk mi. A mi feladatunk az, hogy segítsünk a munkásosztálynak és a parasztságnak *eltiporni* a feketeszázas önkényuralmat, amikor maga ront ránk.

Ezért — ne adjunk ki semmiféle elhamarkodott *felhívást* a felkelésre! Semmiféle ünnepélyes kiáltvány a néphez. Semmiféle katonai puccs, semmiféle „proklamáció". A vihar maga jön felénk. Ne csörtessük kardunkat.

Készítsük a fegyvert — a szónak mind közvetlen, mind átvitt értelmében. Készítsük fel mindenekelőtt és legfőképpen a proletariátus egybeforrott, és öntudatosságában, elszántságában erős hadseregét. Tízszeres erővel agitáljunk és szervezzünk a parasztság körében, amely a falun

éhezik, s amely tavaly ősszel katonai szolgálatra küldte fiait, akik átélték a forradalom nagy esztendejét. Tépjük le a forradalom mindenfajta ideológiai álcázását és leplezését, tegyünk félre minden kételyt és ingadozást. Mondjuk meg egyszerűen, nyugodtan, a nép számára legérthetőbben, kertelés nélkül, minél hangosabban, minél világosabban: a harc elkerülhetetlen. A proletariátus vállalja a harcot. A proletariátus mindent odaad, minden erejével küzdeni fog a szabadságért. Tudja meg a tönkrement parasztság, tudják meg a katonák és a matrózok, hogy az orosz szabadság sorsa dől el.

„Proletarij" 13. sz.
1907 február 11.

A PÉTERVÁRI VÁLASZTÁSOK EREDMÉNYEI

Pétervár, 1907 február 9.

A pétervári választáson a kadetok győztek. 11 körzetben összesen 151 kadet elektort választottak. A baloldali blokk csak egy körzetben, a viborgi körzetben győzött, s így 9 elektort szerzett meg a 160 közül.

A pétervári választások fő sajátosságai: a szavazók százalékának növekedése csaknem valamennyi körzetben, továbbá a jobboldaliak gyengülése. A kadetok állnak az első helyen, 28 798 szavazattal (a jelöltjeikre adott szavazatok maximuma szerint számítva). A második helyen a baloldali blokk áll 16 703 szavazattal. A harmadikon az oktobristák 16 613 szavazattal. A negyediken a monarchisták 5 270 szavazattal.

Tehát Moszkvához képest ez nagy haladás. Egy körzetet elhódítottunk. A listák sorában a baloldal a harmadik helyről előnyomult a másodikra. A baloldali blokkra adott szavazatok százaléka Moszkvában 13 százalék volt. Pétervárott majdnem kétszer annyi: 25 százalék.

Persze, ebben része volt annak is, hogy valamivel szélesebb körű volt az agitáció és nagyobb volt a politikai befolyásuk az általános duma-választásoknak, amelyeken sokkal több baloldali futott be, mint várták. Moszkvában egyetlen napilap sem közölte a baloldali blokk elektorainak listáját. Pétervárott több is: sőt, a „Tovariscs"-nak állítólag jelentősen emelkedett a példányszáma éppen „balra tolódása" óta. Moszkvában nem volt iroda a baloldali listákkal kapcsolatos tájékoztatásra és ezeknek a listáknak a kitöltésére. Pétervárott voltak ilyen irodák. Moszkvában a városi kispolgárok többsége elhitte a fekete-

százas veszélyről kiagyalt kadet mesét. Pétervárott már világosan megmutatkozott, hogy a kispolgároknak és az opportunistáknak ez a hite megrendült.

Alább közöljük az adatokat körzetenként, mindenütt a különböző listák jelöltjeire adott szavazatok maximumát véve (a „Recs“ adatai):

Pétervár körzetei	A kadetokra	A baloldali blokkra	Az októbristákra	A monarchistákra	Különbség a kadet és a baloldali szavazatok között	Hány szavazatot kellett volna elvennünk a kadetoktól, hogy győzhessünk?
	adott szavazatok maximuma					
Szpasszki ..	3 397	1 644	1 514	624	— 1 753	877
Narvai	2 377	1 643	1 326	307	— 734	**368**
Lityejni ...	2 776	919	2 153	667	— 1 857	929
Kolomnai ..	1 318	1 122	1 068	236	— 196	**99**
Vaszilij-szigeti	2 313	1 949	2 102	418	— 364	**183**
Rozsgyesztvenszki ..	2 784	1 325	1 195	537	— 1 459	730
Kazáni	1 749	589	998	201	— 1 160	581
Admiraltyejszki	955	246	725	196	— 709	355
Moszkvai ..	4 100	1 702	2 233	706	— 2 398	1 200
Al.-Nyevszkiji	2 735	1 421	799	588	— 1 314	**658**
Pétervári ..	3 282	2 754	1 851	541	— 528	**265**
Viborgi	1 012	1 389	649	249	+ 377	—
Összesen	28 798	16 703	16 613	5 270		Az öt nem reménytelen körzetben **1 573** szavazat

Ezekből az adatokból több érdekes következtetést vonhatunk le.

Először is, lássuk a „feketeszázas veszélyt“. A választás bebizonyította, hogy ilyen veszély nincs. Többszöri nyilatkozataink és figyelmeztetéseink, amelyeket megismételt valamennyi bolsevik egészen a „Tyernyii Trudá“-ig[41] és a „Zrenyijé“-ig[42], *teljesen beigazolódtak*.

Nem győzhettek a feketék Pétervárott, *akárhogy* oszlottak volna is meg a szavazatok a kadetok és a baloldaliak között!

Sőt. Még ha az októbristák és a monarchisták együtt indultak volna is (ami lehetetlen különösen Pétervárott, ahol a Vaszilij-szigeti októbrista németek majdnem összevesztek még az Október 17-i Szövetséggel is) — a feketék akkor sem *győzhettek* volna Pétervárott! Erről meggyőződhet bárki, aki nem sajnálja a fáradságot arra, hogy egészen egyszerű számításokat végezzen az idézett számokkal. A kadet és a baloldali szavazatok összege (45 és fél ezer) *több mint kétszerese* az októbrista és monarchista szavazatok összegének (22 000). Bárhogy oszlottak volna is meg a szavazatok a négy említett lista között, bármilyen „lépéseket" tettek volna is a jobboldaliak, feketeszázas veszély nem volt.

A kispolgárok — a narodnyikok és az opportunista szociáldemokraták, akik a kadetokkal kórusban kiabáltak, hogy feketeszázas veszély fenyeget — *becsapták a népet.* Mi ezt megmondtuk a választások előtt. A választások *bebizonyították* a mi igazunkat.

A pétervári gerinctelenség és politikai rövidlátás, amely jellemző a kispolgári intellektuelre és nyárspolgárra, gyakorlatilag megmutatkozott. Bár korántsem olyan mértékben, mint Moszkvában, a pétervári választások mégis *a kadetok által megfélemlített és elbutított nyárspolgárok* választásai voltak. A pétervári választások előtt megjelent irodalom, kezdve a „Recs"-től egészen a baloldali blokkot mélabúsan védelmező (a baloldaliak iránti rokonszenvéért mentegetődző?) „Tovariscs"-ig, telidesteli van olyan adatokkal, amelyek megmutatják, hogyan ijesztgették a kadetok és a kadetok szekértolói a nyárspolgárt a feketeszázas szavazás koholt veszélyének kísértetével.

A kadetok a feketeszázas szavazás veszélyéről üvöltözve hessegették el maguktól a baloldali veszélyt, maguk pedig eközben Sztolipin elé járultak és megígérték neki, hogy észretérnek, lojálisabbá válnak, elkülönülnek a baloldaltól. Sztolipin maga is elismerte, a „Tovariscs" mai (február 9-i) száma szerint, hogy *tud* egyet-mást a kadetoknak erről a jobbra fordulásáról!

Továbbá. A pétervári választások eredményei alapján válaszolhatunk erre a kérdésre: mit hoztak nekünk ezek a választások? sikerült-e nyílt, kadetellenes propagandánkkal felráznunk a korábban közömbös választók *újabb* rétegeit és bevonnunk őket a politikai életbe? mennyire *szakítottuk el* a liberálisok után kullogó kispolgárokat a liberálisoktól és vontuk át őket a proletariátus oldalára?

Hogy erről képet alkothassunk, hasonlítsuk össze először is a kadet és a baloldali szavazatok 1906-os és 1907-es adatait (mint eddig is, a maximumot vesszük).

A leadott szavazatok száma (maximum)

Pétervári szavazókörzetek	1906	1907			A két hasáb különbsége
	A kadetokra	A kadetokra	A baloldalra	Együtt	
Szpasszki	5 009	3 397	1 644	5 041	+ 32
Narvai	3 578	2 377	1 643	4 020	+ 442
Lityejni	3 767	2 776	919	3 695	— 72
Kolomnai	2 243	1 318	1 122	2 440	+ 197
Vaszilij-szigeti	3 777	2 313	1 949	4 262	+ 485
Rozsgyesztvenszki	3 393	2 784	1 325	4 109	+ 716
Kazáni	2 242	1 749	589	2 338	+ 96
Admiraltyejszki	1 553	955	246	1 201	— 352
Moszkvai	5 124	4 100	1 702	5 802	+ 678
Alekszandr-Nyevszkiji	2 991	2 735	1 421	4 156	+ 1 165
Pétervári	4 946	3 282	2 754	6 036	+ 1 090
Viborgi	1 988	1 012	1 389	2 401	+ 413
Összesen	40 611	28 798	16 703	45 501	+ 4 890

Ezekből az adatokból egészen világosan megállapítható, milyen az ellenzékre és a forradalomra adott szavazatok aránya 1906-ban és 1907-ben. Az általunk megszerzett 17 000 szavazat közül (kerek számban) *12 000-et* a kadetoktól vettünk el, *5 000-et* pedig a korábban közömbös (részint bojkottista) tömegtől kaptunk.

Itt rögtön szembetűnik a különbség a „reménytelen" körzetek közt, vagyis azok közt a körzetek közt, amelyek-

ben 1907-ben nyilvánvalóan semilyen erőfeszítéssel sem győzhettünk volna, és a nem reménytelen körzetek közt. Például a „reménytelen“ körzetek élén áll az admiraltyejszki és a lityejni. A kadet szavazatok itt óriási túlsúlyban voltak a mieinkkel szemben. Mi ennek a magyarázata?

Ennek az oka világos. A lakosság összetétele ezekben a körzetekben: az előbbiben főleg hivatalnokok, az utóbbiban főleg nagyburzsoák laknak (erre rámutatott a választások *előtt* a „Tyernyii Truda“). Ahol nincs kereskedelmi-ipari proletariátus, ahol hivatalnokok vannak többségben, ott nem győzhetett a trudovikok által támogatott szociáldemokrácia. Itt még a szavazók száma is kisebb volt: nincs érdeklődés! Itt *csak* elhódítottuk a kadet szavazatoknak mintegy egynegyedét a baloldali blokk javára.

A másik póluson a nem reménytelen körzetek vannak, amelyekben a trudovikok által támogatott szociáldemokrácia felrázta az új elemek *tömegét*, felrázta álmából és kiemelte a mocsárból a városi szegénységet, és bevezette a politikába. Ez az alekszandr-nyevszkiji és a pétervári körzet. Itt a feketék *ellen* adott szavazatok számának, vagyis a kadet és baloldali szavazatok együttes számának növekedése *több mint ezer* mindegyik körzetben. Itt a baloldali szavazatok *nagy* része nem a kadetoktól elhódított, hanem *új* szavazat. A harci zaj, a szociáldemokrácia és a trudovikok hangja felébresztette azokat, akiket nem tudott felkelteni a kadetok édeskésen éneklő hangja.

A pétervári körzetben összesen 265 szavazatot kellett volna elvennünk a kadetoktól — és győztünk volna. 265 a 2 754-hez — világos, hogy a győzelem teljes mértékben lehetséges volt. És az is világos, hogy a korántsem proletár típusú városi szegénység, a kereskedősegédek, a kocsisok, a kislakásbérlők itt a baloldaliak mellett *sorakoztak fel*. Világos, hogy a trudovikok által támogatott szociáldemokrácia felhívása visszhangra talált, hogy a lakosságnak azok az elemei, akik képesek tovább menni a kadetoknál, baloldalibbak a kadetoknál, itt igen impozáns számban vannak képviselve.

Az alekszandr-nyevszkiji körzetben hasonlíthatatlanul nehezebb volt a harc. A kadetoktól 658 szavazatot kellett

volna elvennünk a győzelemhez. 658 az 1 421-hez — eléggé tekintélyes szám, de mégis *kevesebb a felénél*. Az olyan körzeteket, amelyekben szavazataink másfélszeres növekedése biztosította volna nekünk a győzelmet, nincs jogunk reménytelennek tekinteni.

A kolomnai körzetben könnyen győzhettünk volna: mindössze 99 szavazatot kellett volna elvennünk a kadetoktól a győzelemhez. A vaszilij-szigeti körzetben, ahol majdnem egyforma eredményt ért el a három fő lista — a kadet, az októbrista és a baloldali — győztünk volna, ha a kadetoktól elvettünk volna 183 szavazatot. A narvai körzetben 368 szavazatot kellett volna elvennünk a kadetoktól.

Végeredmény. A baloldali blokk Pétervárott *kétségtelenül* megnyerte a kereskedősegédeket és a városi kispolgárokat, egy részüket először *kapcsolta be* a politikai életbe, igen jelentős részüket *elszakította* a kadetoktól.

A pétervári választások *visszavonhatatlanul megcáfolták* azt a reménytelen, csüggedt álláspontot, hogy a szociáldemokrata eszmék nem juthatnak el a kereskedelmi-ipari alkalmazottakhoz még akkor sem, ha közben a trudovikok támogatják a szocialistákat. Ha akarjuk és értjük a módját, a főváros mindegyik körzetében a városi szegénynép százait és ezreit ébreszt*het*jük politikai *harcra*. Mindegyik körzetben a kereskedősegédek, az irodai alkalmazottak stb. százait szakít*hat*juk el a Sztolipinnal alkudozó liberális burzsoák pártjától. Dolgozzunk fáradhatatlanul ebben az irányban — és *meg fogjuk törni* az áruló kadetok hegemóniáját a városi szegénynép felett. A kadetok Pétervárott nem bírnak ki még egy választási ütközetet a baloldali blokkal! A most érvényben levő választási törvény keretei között pozdorjává zúzzuk őket, ha még egyszer harcba mennek a „sztolipini" agitáció és a miljukovi alkudozás újabb hónapjai után!

Csakugyan ez a helyzet. Könnyen láthatjuk, hogy ezeken a választásokon is nagyon kevés hiányzott a baloldali blokk győzelméhez. Reménytelen csak az admiraltyejszki, lityejni, szpasszki, rozsgyesztvenszki, kazáni és moszkvai körzet volt. Ebben a hat körzetben *több mint másfélszeresre* kellett volna növelnünk szavazataink számát — s ez bajosan képzelhető el, akármilyen

erőfeszítéseket tettünk volna is a választási agitációban, az irodalom terjesztésében stb. (vagyis, helyesebben, elképzelhető, de nem a sztolipini statáriális választási szabadság mellett!). A két első körzet szociális okokból hozzáférhetetlen a szociáldemokraták és a trudovikok számára. A négy utóbbi hozzáférhető, de a kereskedelmi-ipari alkalmazottak körében itt még túlságosan gyenge munkát végeztünk.

A többi hat körzet közül egyben a baloldali blokk első indulásakor mindjárt győztünk. Négy körzetben mindössze 99—368 szavazatot kellett volna elhódítanunk a kadetoktól, hogy győzhessünk. Egy körzetben 658-at kellett volna elhódítanunk. Ebben az öt körzetben elég lett volna, ha összesen 1 573 *szavazatot* elhódítunk a kadetoktól — és a baloldali blokk győzött volna, *meghódította volna egész Pétervárt!*

Aligha akad valaki, aki azt merné mondani, hogy a szociáldemokraták nem bírtak volna ebben az öt körzetben elhódítani 1 573 további szavazatot, ha vállvetve dolgoztak volna, — ha a kadetokkal alkudozó opportunisták nem húzták-halasztották volna nagyon sokáig a baloldali blokk megalakítását, — ha *a mensevikek elszakadt része nem játszotta volna a baloldali blokk sztrájktörőjének szerepét.*

Ki az a sztrájktörő? Olyan ember, aki kapcsolatban van a harcoló proletariátussal, és gáncsot vet neki a kollektív harc pillanatában.

Illenek-e ezek az ismérvek az elszakadt mensevikekre? Természetesen, igen, mert megbontották a pétervári szociáldemokrata szervezet egységét, bomlasztották a harcolók sorait, átpártoltak a kadetokhoz a harc tetőfokán, végül *közvetlenül akadályozták* bennünket még a baloldali blokk megalakulása után is. Elég arra emlékeztetnünk, hogy a baloldali blokk január 25-én alakult meg, január 28-án pedig az elszakadt mensevikek a „Tovariscs"-ban felszólították a választókat, hogy öt körzetben tartózkodjanak a szavazástól! Február 1-én ugyanezek a mensevikek („Recs") olyan felhívást tettek közzé, amely feketeszázas veszéllyel ijesztgette a nyárspolgárt!

De ez még nem minden. A mai „Recs" 3. oldalán a *pétervári* körzetben tartott választásról szóló tudósítás

ezt írja: az egyik szavazócédulán ez olvasható: „*Tartózkodom a szavazástól. Egy mensevik.*"

Gondolkozzanak el az olvasók alaposan ennek a példának a jelentőségén!

Január 28-án a mensevikek a „Tovariscs"-ban közölték az elszakadt rész végrehajtó szervének határozatait. E határozatok VI. pontja a *pétervári* körzetet egyenesen *kizárta* azok közül a körzetek közül, amelyekben feketeszázas veszély van.

A VI. pontban kereken kijelentették, hogy a pétervári körzetben célszerű a megegyezés a baloldaliakkal. A III. pontban világosan kimondták, hogy még ha nem jön is létre megegyezés a baloldaliakkal, a mensevikek olyan felhívást adnak ki, hogy a baloldaliakra szavazzanak, ahol nincs „nyilvánvaló" feketeszázas veszély. És „egy mensevik" *mégis tartózkodik* a pétervári körzetben!! Mit tettek vajjon az elszakadt mensevikek más körzetekben?

Hogyan lehet ezekután kitérni annak a *ténynek* az elismerése elől, hogy éppen a mensevikek egy részének sztrájktörése *hiúsította meg* a baloldali blokk választási győzelmét Pétervárott, mégpedig olyankor, amikor egyáltalán nem fenyegetett feketeszázas veszély?

Tanuljon hát a proletariátus a kispolgárság ingadozásaiból és hitszegéseiből. Mi mindig tántoríthatatlanul és bátran magasra fogjuk emelni a *saját* zászlónkat mindenki más előtt. Mi mindig a proletariátus oldalára fogjuk hívni a kispolgárokat a liberálisok szárnyai alól. És ez a taktika — az egyetlen forradalmi proletár taktika a polgári forradalomban — biztosítani fogja nekünk a győzelmet a politikai tömegharc bármilyen élénkülése esetén.

Szarátov, Nyizsnyij-Novgorod — az első győzelem[43]; Moszkva, Pétervár — az első roham. Elég, kadet urak! Vége szakad annak az állapotnak, hogy a liberális földbirtokosok és a burzsoá ügyvédek becsapják a városi szegénynépet. Csak ócsárolják Sztolipinék Miljukovékkal egyetemben a „vörös rongyot". A szociáldemokrácia ott áll őrhelyén a vörös zászlóval minden dolgozó és kizsákmányolt előtt.

„Proletarij" 13. sz.
1907 február 11.

BESZÁMOLÓ A PÉTERVÁRI SZERVEZET KONFERENCIÁJÁN A DUMA-KAMPÁNY ÉS A DUMABELI TAKTIKA KÉRDÉSÉRŐL[44]

RÖVID UJSÁGTUDÓSÍTÁS

Az előadó rámutatott arra, hogy a dumabeli taktika kérdése jelenleg kétségtelenül központi kérdése a politikának, s ennélfogva az a fő tengely is, amely körül a kongresszusi kampány forogni fog. Ezzel kapcsolatban előtérbe nyomul az a két kérdés, amelyeket a Központi Bizottság felvett az ujságokból ismeretes kongresszusi napirendnek a tervezetébe: a legközelebbi politikai feladatok kérdése és az Állami Duma kérdése.

Ami az első kérdést illeti, ennek a megfogalmazása nagyon határozatlan. Lehetséges, hogy a mensevikek ezen a kadet kormány támogatását értik, csak nem akarják nyíltan kimondani. Mindenesetre észrevehető az az óhajuk, hogy mint a IV. (egyesitő) kongresszuson, most is, újra mellőzzék az orosz forradalomban követendő szociáldemokrata taktika fő *elvi* kérdéseit. Pedig ezeknek a kérdéseknek a mellőzése, amint azt már a tapasztalatok is megmutatták, csak arra vezet, hogy a szociáldemokráciának semilyen következetes párttaktikája nem lesz. Elég arra emlékeztetnünk, hogy a Központi Bizottság taktikáját a duma-, vagyis kadet kormány támogatásának kérdésében (1906 június) nemcsak általában a párt, hanem a szociáldemokrata duma-frakció sem támogatta. A duma szétkergetése után a hírhedt „részleges tömeges tiltakozásokat", amelyeket a Központi Bizottság javasolt, ugyanaz a sors érte. Most a választásokon a kadetokhoz való viszony a pártban annyira tisztázatlannak bizonyult, hogy a legbefolyásosabb és legfelelősebb mensevikek körében különvált Cserevanyin az OSzDMP összoroszországi novemberi (1906) konferenciája előtt, és utána Plehanov (Vasziljevről nem is beszélve).

Ilyen körülmények közt a forradalmi szociáldemokraták az V. pártkongresszuson, ahol először fognak részt venni a lengyelek, a lettek és a bundisták, feltétlenül kötelesek felhasználni a képviselet teljességét arra, hogy felvessék az oroszországi polgári forradalomban követendő szociáldemokrata taktika fő elvi kérdéseit. Nem beszélhetünk haszonnal a „legközelebbi politikai feladatokról", ha nem tisztázzuk azokat a fő kérdéseket, hogy melyek a proletariátus feladatai forradalmunkban általában, megvannak-e a forradalom továbbfejlesztésének objektív feltételei, milyen az osztályok és a pártok mostani csoportosulása, és különösen, hogy milyen a kadet párt osztályjellege. E kérdések tisztázása nélkül, amit egyébként megkönnyítenek az első dumának és a második duma-választásnak a tapasztalatai, elképzelhetetlen a kadet kormány kérdésének, a második duma szétkergetése esetén követendő taktika kérdésének stb. stb. elvi, átgondolt megoldása.

Az előadó ezután röviden foglalkozott az általa megjelölt kérdésekkel. A nagy néptömegek gazdasági helyzete kétségtelenül arról tanúskodik, hogy a forradalom fő feladatai nem oldódtak meg; a közvetlen tömegmozgalmaknak megvan az objektív talajuk. A politikában ezt az tükrözi, hogy éleződik az ellentmondás egyfelől a feketeszázas földbirtokosok szervezetéhez közeledő önkényuralom, másfelől nemcsak a proletariátus, hanem a falusi szegénység (a paraszti kúria adta — természetesen a munkáskúria után — a baloldali elektorok *legmagasabb* százalékát!) és a városi szegénynép tömege közt is (a kadetoknak a városi kispolgári demokrácia feletti hegemóniáját kétségtelenül alaposan megingattuk a második duma választásán). Ebből következik, hogy nem alkotmányos, hanem forradalmi válság érik és közeleg, hogy a dumabeli harc — az objektív feltételek folytán — megint arra fog vezetni, hogy annál hamarabb következik be az áttérés a dumán kívüli harcra, minél sikeresebben bontakozik ki a szociáldemokraták és a polgári demokrácia tevékenysége a dumában. A proletariátusnak mint a demokratikus forradalom vezérének az a feladata, hogy fejlessze a tömegek forradalmi öntudatát, elszántságát és szervezettségét, kiszakítsa

a kispolgárságot a liberálisok vezetése alól. Az állítólag a dumának felelős, valójában pedig a feketeszázas cári bandától függő liberális kormány támogatásáról szó sem lehet. E kormány felhasználásának lehetősége (ha valóságnak bizonyulna, s nem ugyanolyan átlátszó ígéret lenne a kadetok becsapása céljából, mint 1907 januárjában volt Sztolipinnak az az ígérete, amelyet a kadetok legalizálására vonatkozólag tett, hogy elvonja őket a baloldaliakkal való blokktól) — ez a lehetőség teljes mértékben a *forradalmi* osztályok erejétől, öntudatától és egybeforrottságától függ.

Ami a különböző pártok osztálytartalmát illeti, általános jelenségnek kell minősítenünk, hogy az elmúlt év folyamán a felsőbb osztályok jobbra tolódtak, az alsóbb osztályok pedig balra. A közép — a centrum — gyengül, elmossa az előrerohanó forradalmi fejlődés áradata. A feketeszázasok megerősödtek és megszerveződtek, közeledtek a régi Oroszország gazdaságilag legnagyobb osztályerejéhez, nevezetesen a feudális földbirtokosokhoz. Az októbristák továbbra is az ellenforradalmi nagyburzsoázia pártja maradnak. A kadetok nagy kanyart írtak le jobbfelé. Egyre világosabbá válik, hogy szociális támaszuk — a liberális (közép-) földbirtokos, a középburzsoázia és a nagypolgári értelmiség. A városi szegénynépet a hagyomány erejénél fogva vonszolják magukkal, becsapva a „népszabadság" zengzetes szólamaival. A második duma választásai egycsapásra megmutatták, hogy a baloldaliak első rohama — még a legkedvezőtlenebb körülmények között is — igen jelentős mértékben elszakítja a városi demokrácia „alsó rétegeit" a kadetoktól.

A kadetok jobbra húzódtak, az októbristák felé. A demokratikus kispolgárság, a városi és főképpen a falusi kispolgárság különösen megerősödött és balra tolódott. Az előadó emlékeztetett rá, hogy 1906 tavaszán még semilyen tömeges politikai tapasztalat nem volt e kispolgárság nyílt pártszervezetét illetőleg. Most már igen tekintélyes ilyen tapasztalat van, kezdve a trudovikoktól az első dumában és végezve a II. dumába váratlanul nagy számban bekerült „baloldaliakkal" és „trudovikokkal".

Az 1906—1907-es évek tapasztalatai nagyszerűen igazolták azt a bolsevik nézetet, hogy az orosz forradalmat

a liberalizmus nem tudja végrehajtani, hanem csak a proletariátus hajthatja végre, ha maga mellé tudja állítani a parasztság tömegeit.

A forradalmi szociáldemokrácia dumabeli taktikája teljes egészében az előbbi feltételekből adódik. A szociáldemokraták tekintsék a dumát a forradalom egyik eszközének, tűzzék ki határozottan, nyíltan és láthatóan a tömegek előtt következetes, proletárforradalmi zászlajukat, folytassanak agitációs, propaganda- és szervező munkát a forradalom fejlesztése céljából, magyarázzák meg a tömegeknek, hogy a duma falain kívül elkerülhetetlenül sor kerül az új, nagy harcra. Az a kadet frázis, hogy „felrobbantják a dumát", nem egyéb, mint a suttyomban Sztolipinnal csevegő liberális ocsmány provokációja. Nem „felrobbantani" a dumát — vagyis nem engedni meg a duma szétkergetését — azt jelenti, hogy nem teszünk semmi olyat, ami nagyon kellemetlen Sztolipinnak és társainak. A szociáldemokraták magyarázzák meg e rendőri-kadet jelszó provokatív jellegét, és mutassák meg, hogy a szociáldemokrata párt (mind a mensevikek, mind a bolsevikok) magatartása már az első dumában is kizárt mindenféle mesterséges forradalmi „utat", „proklamációt" stb. A kadetok tudják ezt, és teljesen a „Novoje Vremja" módjára kicserélik a tömeges, népi forradalom fejlesztésének taktikáját a „robbantások" taktikájával.

A szociáldemokratáknak a dumában úgy kell eljárniuk, ahogy mi jártunk el a pétervári választásokon: tűzzék ki forradalmi zászlajukat; kényszerítsék az ingadozó kispolgárságot, hogy válasszon köztünk és a kadetok között; döntő akciók pillanatában ne mondjanak le arról, hogy részleges megegyezést kössenek, esetről esetre, azokkal a kispolgári demokratákkal, akik követnek bennünket mind a feketék, mind a kadetok ellen. Az előadó, miután ilymódon tisztázta a „baloldali blokk" dumabeli alkalmazásának jelentőségét és feltételeit, különösen óva intett attól, hogy ezt a blokkot a szociáldemokraták kezét valamiben megkötő állandó egyezménynek, valamilyen tartós, eleve megkötött szerződésnek tekintsék. Ha a szociáldemokraták Pétervárott megkötötték volna kezüket azzal, hogy állandó egyezményt vagy akár csak előzetes szerződést kötnek a

narodnyikokkal, akik a „forradalmi" eszerekig bezárólag a mensevikekkel tartottak, hogy elárulják a demokráciát a kadetoknak, akkor semmi sem lett volna a baloldali blokkból a pétervári választásokon! Csakis önálló és szilárd politikával — nem diplomatizálással, nem kicsinyes alkukkal — biztosíthatja magának a szociáldemokrácia a szükséges pillanatokban azoknak a polgári demokrata elemeknek a támogatását, amelyek valóban képesek a harcra.

ZÁRSZÓ

Az előadó zárszavában állást foglalt ez ellen[45]. Egyrészt a szociáldemokrácia még a harc leghevesebb pillanataiban is okvetlenül maradjon önálló és független párt, külön szervezettel még a munkás-, parasztküldöttek stb. „közös" szovjetjein belül is. Másrészt a szociáldemokraták ne kövessék el azt a hibát, amelyet a mensevikek elkövetnek, amikor szembeállítják a „politikai blokkot" a „harci egyezménnyel", mert minden megegyezés csakis bizonyos *politikai* vonal keretein belül engedhető meg. Érthető, hogy a szociáldemokraták, amikor bizonyos kérdésben a kadetok ellen lépnek fel a dumában, *nem mondhatnak le* a baloldaliakkal való megegyezésről, ha a baloldaliak a szóbanforgó kérdésben a szociáldemokratákkal tartanak, és ha ahhoz, hogy a kadetokon a parlamentben győzelmet arassanak (például valamely törvény módosítása; valamilyen ocsmány pontnak az eltávolítása egy felhívásból, nyilatkozatból, határozatból stb.), ilyen egyezményre van szükség. De értelmetlenség és bűn volna, ha megkötnénk a kezünket valamennyire is állandó, a szociáldemokráciát valamennyire is korlátozó egyezménnyel.

„Proletarij" 14. sz.
1907 március 4.

HATÁROZATTERVEZETEK AZ OSzDMP ÖTÖDIK KONGRESSZUSÁRA[46]

A megírás ideje: 1907 február 15–18 (február 28–március 3).
Megjelent: „Proletarij" 14. sz. 1907 március 4.

1. A DEMOKRATIKUS FORRADALOM JELENLEGI ÁLLÁSÁRÓL

Figyelembe véve,

1) hogy az Oroszországot sújtó gazdasági válság, amelynek közeli megszűnésére semmi jel nem mutat, elhúzódó lefolyása során változatlanul óriási mértékű munkanélküliséget idéz elő a városokban, és éhínséget a falvakban;

2) hogy ezzel kapcsolatban éleződik az osztályharc a proletariátus és a burzsoázia közt, a harc a földbirtokosok és a parasztság közt, valamint a kormány által megvesztegetett paraszti burzsoázia és a falusi szegénység közt;

3) hogy Oroszország politikai története az elmúlt év folyamán, vagyis az első dumától az új választásokig bezárólag valamennyi osztály tudatosságának gyors fokozódását mutatja, amely abban fejeződik ki, hogy hallatlanul megerősödtek a szélső pártok, hanyatlásnak indultak az alkotmány-illúziók, továbbá, hogy meggyengült a „centrum“, vagyis a liberális-burzsoá kadet párt, amely arra törekszik, hogy a feketeszázas földbirtokosok és az önkényuralom számára elfogadható engedményekkel véget vessen a forradalomnak;

4) hogy a kadet pártnak erre a célra irányuló politikája azt eredményezi, hogy a polgári társadalom termelőerői csak a legkisebb mértékben szabadulnak fel, a proletariátus és a paraszti tömegek legfőbb szükségletei teljesen kielégítetlenül maradnak, és szükségessé válik e tömegek állandó erőszakos elnyomása; —

mindezeket figyelembe véve a tanácskozás megállapítja:

1) hogy a szemünk láttára fejlődő politikai válság nem alkotmányos, hanem forradalmi válság, amely a proletariátus és a parasztság tömegeinek az önkényuralom elleni közvetlen harcára vezet;

2) hogy a küszöbönálló duma-kampányt csak úgy kell felfogni és felhasználni, mint egyik epizódját annak a forradalmi harcnak, amelyet a nép a hatalomért folytat;

3) hogy a szociáldemokrácia mint az élenjáró osztály pártja jelenleg semmiképp sem támogathatja általában a kadet politikát és különösen a kadet kormányt. A szociáldemokráciának minden erejét meg kell feszítenie, hogy feltárja a tömegek előtt e politika áruló jellegét; megmagyarázza a tömegeknek a rájuk háruló forradalmi feladatokat; bebizonyítsa nekik, hogy csak a tömegek nagyfokú tudatossága és erős szervezettsége esetén válhatnak az önkényuralom esetleges engedményei a csalás és a demoralizálás eszközéből a forradalom továbbfejlesztésének eszközévé.

2. A POLGÁRI PÁRTOKHOZ VALÓ VISZONYRÓL

Figyelembe véve,

1) hogy jelenleg a szociáldemokrácia előtt különösen sürgetően merül fel az a feladat, hogy meghatározza a különféle nem-proletár pártok osztálytartalmát, számításba vegye az osztályok jelenlegi kölcsönös viszonyát és ennek megfelelően meghatározza más pártokhoz való viszonyát;

2) hogy a szociáldemokrácia mindenkor elismerte az Oroszországban fennálló társadalmi és politikai rend ellen irányuló mindenfajta ellenzéki és forradalmi mozgalom támogatásának szükségességét;

3) hogy a szociáldemokrácia köteles mindent elkövetni annak érdekében, hogy a proletariátus a polgári-demokratikus forradalomban betölthesse a vezér szerepét,—

mindezt figyelembe véve, a tanácskozás megállapítja, hogy:

1) a feketeszázas pártok (az Orosz Nép Szövetsége, a monarchisták, az Egyesült Nemesség Tanácsa stb.)

mind határozottabban és világosabban a feudális földbirtokosok osztályszervezeteként lépnek fel, egyre arcátlanabbul ragadják ki a nép kezéből a forradalom vívmányait, és ezzel előidézik a forradalmi harc elkerülhetetlen éleződését; a szociáldemokráciának le kell lepleznie, hogy ezek a pártok a legszorosabb kapcsolatban vannak a cárizmussal és a feudális nagybirtok érdekeivel, s meg kell magyaráznia, hogy a barbárság e maradványainak teljes megszüntetéséért engesztelhetetlen harcot kell folytatni;

2) az olyan pártok, mint az Október 17-i Szövetség, a kereskedők és iparosok pártja, részben a békés megújulás pártja stb., a földbirtokosok egy részének és főleg a kereskedő-ipari nagyburzsoáziának olyan osztályszervezetei, amelyek a hatalom megosztásáról még nem kötöttek végleges alkut az önkényuralmi bürokráciával valamilyen cenzusos vagy antidemokratikus alkotmány alapján, de már teljesen átálltak az ellenforradalom oldalára és nyíltan támogatják a kormányt*; a szociáldemokráciának [a forradalom fejlesztése céljából felhasználva e pártoknak a feketeszázas önkényuralommal való összeütközéseit] [egyszersmind] a legkönyörtelenebb harcot kell vívnia e pártok ellen;

3) a liberális-monarchista burzsoázia pártjai, és köztük a legfőbb, a kadet párt, már most határozottan elfordultak a forradalomtól, és arra törekednek, hogy az ellenforradalommal való kiegyezés útján véget vessenek a forradalomnak; e pártok gazdasági alapja a középbirtokosok és a középpolgárság egy része, különösen pedig a polgári értelmiség, viszont a városi és falusi demokratikus kispolgárság egy része csak hagyományból és azért követi még e pártokat, mert a liberálisok ténylegesen becsapták őket; e pártok eszményképe nem terjed túl a jól elrendezett polgári társadalom keretein, amelyet a monarchia, a rendőrség, a kétkamarás rendszer, az állandó hadsereg stb. védelmez a proletariátus támadásaival szemben; a szociál-

---

* A kisebbség által javasolt változat: „... a nagyburzsoáziának olyan osztályszervezetei, amelyek már teljesen átálltak az ellenforradalom oldalára, s amelyek nyíltan támogatják a kormányt, és feladatukul tűzik ki a cenzusos és legantidemokratikusabb alkotmány megvalósítását".

demokráciának a nép politikai nevelésére fel kell használnia e pártok tevékenységét, szembeállítva képmutatóan demokratikus frazeológiájukkal a proletariátus következetes demokratizmusát, leleplezve az általuk terjesztett alkotmány-illúziókat és kérlelhetetlenül harcolva a demokratikus kispolgárság feletti hegemóniájuk ellen;

4) a narodnyik vagy trudovik pártok (a népi szocialisták, a trudovik csoport, az eszerek) többé-kevésbbé megközelítően a parasztság és a városi kispolgárság nagy tömegeinek érdekeit és álláspontját fejezik ki, s közben ingadoznak, hogy alávessék-e magukat a liberálisok hegemóniájának, vagy pedig erélyes harcot vívjanak a földesúri földbirtok és a feudális állam ellen; ezek a pártok lényegében polgári-demokratikus feladataikat többé-kevésbbé ködös szocialista ideológiával burkolják; a szociáldemokráciának hajthatatlanul le kell lepleznie e pártok álszocialista jellegét, és harcolnia kell azon törekvésük ellen, hogy elpalástolják a proletár és a kistulajdonos közti osztályellentétet, másrészt pedig minden erejével ki kell szakítania e pártokat a liberálisok befolyása és vezetése alól, rászorítva őket arra, hogy válasszanak a kadetok politikája és a forradalmi proletariátus politikája közt, s így arra késztetve őket, hogy a szociáldemokrácia oldalára álljanak a feketeszázasok és a kadetok ellen;

5) az ebből fakadó közös akcióknak ki kell zárniuk a szociáldemokrata programmtól és taktikától való bármilyen eltérés lehetőségét, s csakis azt a célt kell szolgálniuk, hogy közös támadást indítsunk egyidejűleg a reakció és az áruló liberális burzsoázia ellen.

Megjegyzés. A szögletes zárójelen belüli részt a kisebbség, amely a fenti változatot beterjesztette, kihagyja.

3. A PROLETARIÁTUS OSZTÁLYFELADATAI A DEMOKRATIKUS FORRADALOM JELENLEGI SZAKASZÁBAN

Figyelembe véve,

1) hogy a demokratikus forradalom Oroszországban újabb fellendülés felé közeledik, s közben a nagytőkés és földbirtokos osztály az ellenforradalom oldalára, a prole-

tariátus nyomán pedig a kispolgárság és a parasztság újabb rétegei a forradalom oldalára állnak át;

2) hogy a proletariátus osztályérdekei a polgári forradalomban azt követelik, hogy megteremtsük a vagyonos osztályok ellen, a szocializmusért való legsikeresebb harc feltételeit;

3) hogy e feltételek megteremtésének és biztosításának egyetlen lehetséges módja a demokratikus forradalom végigvitele, vagyis a demokratikus köztársaságnak, a nép teljes egyeduralmának és a proletariátus számára szükséges minimális szociális-gazdasági vívmányoknak (a nyolcórás munkanapnak és a szociáldemokrata minimális programm egyéb követeléseinek) kiharcolása;

4) hogy a demokratikus forradalmat csak a proletariátus képes végigvinni, azzal a feltétellel, hogy mint a jelenkori társadalom egyetlen következetesen forradalmi osztálya magával vonja a parasztság tömegét, s politikailag tudatossá teszi a parasztságnak a földesúri földtulajdon és a feudális állam ellen vívott harcát;

5) hogy a demokratikus forradalom vezetőjének szerepe a legnagyobb mértékben biztosítja a proletariátusnak azt a lehetőséget, hogy javítson szociális-gazdasági helyzetén, minden szempontból fejlessze osztálytudatát, és kifejlessze osztálytevékenységét nemcsak gazdasági, hanem szélesebb értelemben vett politikai téren is, —

a tanácskozás kimondja,

1) hogy a proletariátus fő feladata a jelenlegi történelmi pillanatban az oroszországi demokratikus forradalom végigvitele;

2) hogy e feladat mindenféle kisebbítése elkerülhetetlenül arra vezet, hogy a munkásosztály a népi forradalom vezéréből, aki magával vonja a demokratikus parasztság tömegét, a forradalom passzív részvevőjévé válik, aki a liberális-monarchista burzsoázia uszályában kullog;

3) hogy a párt valamennyi szervezete köteles irányítani a proletariátusnak e feladat megoldására irányuló tevékenységét, egy pillanatra sem feledkezve meg a proletariátus önálló, szocialista céljairól.

4. A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA TAKTIKÁJA AZ ÁLLAMI DUMÁBAN

1) Az Állami Duma bojkottálásának taktikáját, amely hozzájárult ahhoz, hogy a néptömegek helyesen ítélhessék meg ennek az intézménynek hatalomnélküliségét és önállótlan szerepét, teljesen igazolta az első Állami Duma törvényhozó tevékenységének komédiája és az első Állami Duma szétkergetése;

2) de a burzsoázia ellenforradalmi magatartása és az oroszországi liberalizmus egyezkedő taktikája megakadályozta a bojkott közvetlen sikerét, és arra kényszerítette a proletariátust, hogy a duma-kampány talaján is felvegye a harcot a földbirtokosi és burzsoá ellenforradalommal;

3) a szociáldemokráciának a dumán kívül és magában a dumában folytatnia kell ezt a harcot abból a célból, hogy fejlessze a proletariátus osztálytudatát, erősítse és növelje szervezetét, továbbra is leleplezze az egész nép előtt az alkotmány-illúziókat és fejlessze a forradalmat;

4) a szociáldemokrácia közvetlen politikai feladata a küszöbönálló duma-kampányban, először: magyarázza meg a népnek, hogy a duma teljesen alkalmatlan eszköz a proletariátus és a forradalmi kispolgárság, különösen a parasztság követeléseinek megvalósítására, másodszor: magyarázza meg a népnek, hogy a politikai szabadság nem valósítható meg parlamenti úton, amíg a reális hatalom a cári kormány kezében marad, magyarázza meg, hogy szükség van fegyveres felkelésre, ideiglenes forradalmi kormányra és általános, közvetlen, egyenlő és titkos szavazás alapján választott alkotmányozó gyűlésre;

5) legfőbb szocialista és közvetlen politikai feladatainak megvalósítása végett a szociáldemokráciának mint a proletariátus osztálypártjának feltétlenül meg kell őriznie önállóságát, a dumában meg kell alakítania a szociáldemokrata pártfrakciót, és semmiképp sem szabad egybeolvasztania sem jelszavait, sem taktikáját semilyen más ellenzéki vagy forradalmi párt jelszavaival, illetve taktikájával;

6) többek közt a forradalmi szociáldemokrácia duma-

beli tevékenységével kapcsolatban meg kell magyarázni a következő kérdéseket, amelyeket jelenleg a politikai élet egész menete vet fel:

1) előtérbe helyezendő a szociáldemokrata duma-frakciónak mint egyik pártszervezetünknek bíráló, propagandista, agitációs és szervező szerepe. Éppen ezeket, nem pedig közvetlenül „törvényhozási“ célokat kell szolgálnia a szociáldemokrata duma-frakció által beterjesztett törvényjavaslatoknak is, különösen olyan kérdésekkel kapcsolatban, mint a proletariátus életkörülményeinek megjavítása, a proletár osztályharc szabadságának biztosítása, a feudális földesúri járom megdöntése a falun, az éhező parasztok megsegítése, a harc a munkanélküliség ellen, a matrózok és a katonák megszabadítása a kaszárnyai kényszermunkától stb.;

2) mivel a cári kormány a forradalmi nép döntő győzelme előtt kétségtelenül nem adja fel hadállásait, ezért pedig a duma és a kormány összeütközése elkerülhetetlen, akármilyen taktikát követ is a duma, kivéve azt az esetet, ha a duma feláldozná a nép érdekeit a feketeszázaknak, a szociáldemokrata frakció és a szociáldemokrata párt — kizárólag az objektív feltételek folytán a dumán kívül fejlődő forradalmi válság menetével számolva — ne idézzen elő se elhamarkodott konfliktusokat, de mesterségesen se akadályozza vagy halogassa a konfliktusokat jelszavainak mérséklése révén, mivel ez csak lejárathatja a tömegek szemében a szociáldemokráciát és elszakíthatja a proletariátus forradalmi harcától;

3) a szociáldemokrácia tárja fel valamennyi nemproletár párt burzsoá lényegét, és szegezze szembe valamennyi törvényjavaslatukkal stb. saját törvényjavaslatait, továbbá állandóan harcoljon a kadet hegemónia ellen a felszabadító mozgalomban, kényszerítve a kispolgári demokráciát, hogy válasszon a kadetok képmutató demokratizmusa és a proletariátus következetes demokratizmusa közt.

5. A TÖMEGEK GAZDASÁGI NYOMORÁNAK ÉS A GAZDASÁGI HARCNAK AZ ÉLEZŐDÉSÉRŐL

Figyelembe véve,

1) hogy számos tény tanúskodik a proletariátus gazdasági nyomorának és gazdasági harcának rendkívül nagyfokú kiéleződéséről (munkáskizárások Lengyelországban; mozgalom a pétervári és az ivanovo-voznyeszenszki munkások körében az élelmiszerek drágasága elleni harc céljából; nagyarányú sztrájkmozgalom a moszkvai iparvidéken; a szakszervezeti szervek riasztó felhívásai, hogy fel kell készülni az erélyes harcra stb.);

2) hogy a gazdasági harc e különféle megnyilvánulásai minden jel szerint úgy összpontosulnak, hogy jogosan várható olyan általános gazdasági tömegmegmozdulás, amely a proletariátusnak sokkal nagyobb rétegeit fogja megmozgatni, mint eddig;

3) hogy az oroszországi forradalom egész története azt mutatja, hogy a forradalmi mozgalom valamennyi hatalmas fellendülése csakis ilyen gazdasági tömegmozgalmak alapján jött létre; —

mindezt figyelembe véve a tanácskozás kimondja, hogy

1) valamennyi pártszervezetnek a legkomolyabb figyelmet kell fordítania erre a jelenségre; minél teljesebb anyagot kell összegyűjteni, és fel kell venni ezt a kérdést az V. pártkongresszus napirendjére;

2) minél több párterőt kell összpontosítani a tömegek közti gazdasági agitációra;

3) számolnunk kell éppen ezzel a gazdasági mozgalommal mint az Oroszországban fejlődő forradalmi válság legfőbb forrásával és legfontosabb alapjával.

6. A PÁRTONKÍVÜLI MUNKÁSSZERVEZETEKRŐL A PROLETARIÁTUS SORAIBAN JELENTKEZŐ ANARCHOSZINDIKALISTA ÁRAMLATTAL KAPCSOLATBAN

Figyelembe véve,

1) hogy az OSzDMP-ben Akszelrod elvtársnak a pártonkívüli munkáskongresszus mellett folytatott agitációjá-

val kapcsolatban kialakult egy olyan áramlat (Larin, Scseglo, El, Ivanovszkij, Mirov, az „Oszvobozsgyenyije Truda“ odesszai kiadása), amely a szociáldemokrata munkáspárt megszüntetésére és a proletariátus pártonkívüli politikai szervezetével való felváltására irányul;

2) hogy emellett a proletariátus körében a párton kívül és közvetlenül a párt ellen anarcho-szindikalista agitációt folytatnak, amely ugyancsak a pártonkívüli munkáskongresszus és a pártonkívüli szervezetek jelszavát hirdeti (a „Szojuznoje Gyelo“ és moszkvai csoportja, az odesszai anarchista sajtó stb.);

3) hogy az OSzDMP novemberi összoroszországi konferenciájának határozata ellenére pártunkban számos olyan bomlasztó akció észlelhető, amely pártonkívüli szervezetek alakítására irányul;

4) hogy másrészt az OSzDMP sohasem mondott le arról, hogy a kisebb-nagyobb forradalmi fellendülések pillanatában felhasználjon bizonyos pártonkívüli szervezeteket, mint például a munkásküldöttek szovjetjeit, a munkásosztályon belüli szociáldemokrata befolyás erősítésére és a szociáldemokrata munkásmozgalom megszilárdítására (lásd a Pétervári Bizottság és a Moszkvai Bizottság szeptemberi határozatait a munkáskongresszusról a „Proletarij“ 3. és 4. számában[47]);

5) hogy a kezdődő fellendülés talaján lehetővé válik, hogy a szociáldemokrácia fejlesztése céljából megszervezzük vagy felhasználjuk a munkásosztály pártonkívüli képviseleti szerveit, mint például a munkásküldöttek szovjetjeit, a munkásmeghatalmazottak szovjetjeit stb., a szociáldemokrata párt szervezeteinek azonban gondolniuk kell arra, hogy a proletariátus tömegei közti szociáldemokrata munka helyes, tartós és széleskörű megszervezése esetén ezek a szervek gyakorlatilag fölöslegessé válhatnak; —

mindezeket figyelembe véve a tanácskozás kimondja,

1) hogy a legerélyesebb elvi harcot kell folytatnunk az anarcho-szindikalista mozgalom ellen a proletariátus soraiban és az akszelrodi és larini eszmék ellen a szociáldemokrácia soraiban;

2) hogy a legerélyesebb harcot kell folytatnunk az

OSzDMP-n belül minden olyan bomlasztó és demagóg kísérlet ellen, amely arra irányul, hogy gyengítse a pártszervezetet vagy felhasználja azt a szociáldemokráciának a proletariátus pártonkívüli politikai szervezeteivel való felváltására;

3) hogy a szociáldemokrata párt szervezetei szükség esetén részt vehetnek a munkásmeghatalmazottak pártközi szovjetjeiben, a munkásküldöttek szovjetjeiben és képviselőik kongresszusain, s hogy megengedhető ilyen testületek szervezése azzal a feltétellel, hogy szigorú pártossággal szervezik meg ezt az ügyet a szociáldemokrata munkáspárt fejlesztése és erősítése céljából;

4) hogy a proletariátus nagy tömegeire gyakorolt szociáldemokrata befolyás kiterjesztése és erősítése céljából egyrészt fokozni kell a szakszervezetek szervezésére irányuló munkát, valamint a szociáldemokrata propagandát és agitációt a szakszervezeteken belül, másrészt pedig a munkásosztálynak egyre nagyobb rétegeit kell bevonni a különféle pártszervezetekbe.

AZ OSzDMP TAKTIKÁJA A VÁLASZTÁSI HADJÁRAT IDEJÉN

INTERJÚ A „L'HUMANITÉ"[48] MUNKATÁRSÁNAK
1907 FEBRUÁR 17-ÉN (MÁRCIUS 2-ÁN)

Az orosz szociáldemokrácia legutóbbi kongresszusa, amely 1906 áprilisában Stockholmban ülésezett, határozatilag kimondta, hogy a szociáldemokraták nem köthetnek semilyen választási egyezményt a burzsoá pártokkal. Ezt az elvet azonnal megvalósítottuk az első duma választásán Szibériában és a Kaukázusban. Helyes volt-e ez az elv a második dumára alkalmazva is? A bolsevikok azt mondták, igen, a mensevikek azt mondták, nem. A kérdés eldöntése végett a bolsevikok rendkívüli kongresszus összehívását követelték. November elején csak konferencia ült össze, amelyen képviselve volt a párt valamennyi szervezete. A mensevikek a Bunddal együtt azt a javaslatot támogatták, hogy a küszöbönálló választásokon kössünk egyezményt a kadetokkal. A bolsevikok a lettekkel és a lengyelekkel együtt elítélték ezt a megegyezést. Az előbbiek javaslata 18 szavazatot, az utóbbiaké 14 szavazatot kapott. A konferencia úgy döntött, hogy a helyi szervezetek önállóan nyilatkozzanak erről a kérdésről. „Legyen úgy Pétervárott is, mint másutt", mondták a bolsevikok szándékosan a mensevikeknek.

Tudnunk kell két dolgot: egyrészt, hogy a mensevikeknek nevük ellenére többségük van a párt Központi Bizottságában, másszóval, ők az irányítói a párt általános politikájának; másrészt, hogy a bolsevikoknak többségük van Pétervár és Moszkva kormányzósági bizottságában. Az a tény, hogy mindkét főváros ellene van, súlyos és megalázó helyzet a Központi Bizottságra nézve. Ezért próbálkozott a Központi Bizottság azzal, hogy Pétervárott és Moszkvában bármi áron is a mensevik politikát

juttassa érvényre. A pétervári választások érdekében a Központi Bizottság megkockáztatta a helyi autonómia megsértését, s szakadást provokált, mihelyt ürügyet talált rá.

A pétervári szervezet még nem tartotta meg a kormányzósági konferenciát, amelyet a novemberi összoroszországi konferencia előírt. A liberális ujságok már régóta élénken tárgyalták a választási taktika kérdését. Attól féltek, hogy a szocialisták tőlük függetlenül fognak cselekedni, és nélkülük és ellenükre megszervezik a tömegeket a forradalmi zászló körül. Támadták a bolsevikokat, következetesen „szektásoknak, dogmatikusoknak, blanquistáknak, anarchistáknak stb." minősítették őket, de más forradalmi pártokkal együtt akarták lefolytatni a választási hadjáratot, s közös választási listát akartak összeállítani velük. Kezükben vannak Pétervár legnagyobb ujságai: könnyen hallathatták hangjukat. A bolsevikoknak viszont csupán illegális lapjuk állt rendelkezésre, a „Proletarij", amely külföldön jelenik meg, mégpedig csak kétszer havonta.

Titokban és földalatti összeköttetések révén a mensevik Központi Bizottság tájékoztatta a kadetokat, hogy a szociáldemokraták taktikája őtőle függ, nem pedig a bolsevik kormányzósági bizottságtól. Ez azon a tájékoztató jellegű konferencián derült ki, amelyen január első napjaiban összeültek a kadetok, a népi szocialisták, a trudovikok, a szociálforradalmárok és a szociáldemokraták képviselői. Valamennyien a közös lista mellett voltak. Valamennyien — kivéve a kormányzósági bizottság küldöttét, aki a tanácskozás után kijelentette, hogy a kormányzósági bizottság csak néhány nap múlva hoz határozatot. Akkor közbelépett a Központi Bizottság küldötte: „Az lesz a legjobb — mondta —, ha az egyezményt nem a szervezet mint egész köti, hanem külön köti meg mindegyik kerület (Pétervárott 12 ilyen kerület van). — De én most hallom először ezt a javaslatot! — felelte a kormányzósági bizottság küldötte. — Vajjon ez a Központi Bizottság terve? — Nem, ez az én ötletem — felelte a Központi Bizottság küldötte."

Fél szóból is ért az okos. A kadetok értettek. A „Recs"

(a kadet párt hivatalos lapja), a „Tovariscs“ (a baloldali kadetok, afféle millerandista szocialisták lapja), a „Sztrana“ (a demokratikus reformok pártjának lapja) kijelentette, hogy a mensevikek — a szociáldemokrácia értelmes része, mintaszerű része, jólnevelt része. A bolsevikok viszont a barbarizmus képviselői. Ők akadályozzák meg, hogy a szocializmus civilizálttá és parlamentárissá váljon! De a kadetok vezérének, Miljukovnak a jelenlétében tudomásukra adták, hogy a bolsevikok külön fognak indulni.

A pétervári konferencia, amelynek feladata a választási taktika kérdésének eldöntése volt, január 6-án ült össze. A konferencián 39 bolsevik és 31 mensevik vett részt. A mensevikek előbb vitatták a mandátumok elosztását; mégsem mertek azonban igényt tartani a többség megszerzésére; de ez ürügyül szolgált számukra, hogy kivonuljanak a konferenciáról. A második ürügy: a Központi Bizottság január 4-i javaslatának megfelelően azt követelték, hogy a választási taktika kérdésének eldöntése végett a szervezet váljon ketté: vagyis külön hívjuk össze a pétervári városi konferenciát és a pétervárkörnyéki konferenciát. Akik ismerik Pétervár szociáldemokrata szervezetét, amely részben a területi elven, részben a nemzetiségi elven (lett, eszt szekció), vagy pedig szakmai elven (katonai szekció, vasutas szekció) épül fel, ebben nemcsak a szervezetek autonómiájának megsértését látják, hanem bizonyos tekintetben általában minden józan értelem hiányát is. A konferencia ezért elvetette ezt a javaslatot, amelyet még ráadásul mintegy imperativuszként javasoltak neki, és amely egyáltalán nem felelt meg elvének.

A harmincegy mensevik küldött kivonult a konferenciáról, és a Központi Bizottság kijelentette, hogy a kisebbséget felmenti az alól a kötelessége alól, hogy alávesse magát a többség határozatának. Ez nemcsak kihívás volt, hiszen a Központi Bizottság ezzel a szakadást mondta ki.

A harmincegy küldött külön bizottságot szervezett, és részt vett azokon a tárgyalásokon, amelyeket a kadetok folytattak a trudovikok, a népi szocialisták és a szociál-

forradalmárok baloldali blokkjával, de egy új szereplő színrelépése megzavarta ezt az alkudozást. Január 4-én a „Novoje Vremja“ közölte az októbrista Sztolipinnak, a miniszter fivérének cikkét. „Ha a kadetoknak lenne bátorságuk, hogy végérvényesen szakítsanak a forradalmi csoportokkal és teljesen alkotmányos talajra helyezkedjenek, pártjukat legalizálnák“ — írta. Néhány nap múlva (január 15-én) Miljukov látogatást tett Sztolipin miniszternél, és a látogatását követő második napon valamennyi kadet lap közölte azt a hírt, hogy a kadetok megszakították a baloldaliakkal folytatott tárgyalásokat. De ez a játék nem hajtott a kadetoknak semmi hasznot, csak komolyan, de hasztalanul kompromittálta őket. A kadetok nem tudták elfogadni Sztolipin feltételeit.

Ami a mensevikeket illeti, ugyanakkor ők is komolyan és nem kevésbbé hasztalanul kompromittálták magukat. Kezdetben, Miljukovnak Sztolipinnál tett látogatása ellenére, folytatták tárgyalásaikat a kadetokkal és a baloldali csoportokkal. A konferenciát, amelyen a szakadás történt és amelyen nem tudtak megegyezni a képviselői mandátumok elosztását illetőleg — csak január 18-án tartották meg. Továbbá, időközben a „Recs“ megírta, hogy a kadetok a bolsevikok kirekesztése végett átengedik a mensevikeknek azt a mandátumot, amelyet a munkáskúriának ígértek, s a mensevikek egyáltalán nem tiltakoztak a munkások szavazataival való üzérkedésnek e rendkívüli módja ellen. Sőt! A Központi Bizottság tovább alkudozott a kadetokkal, ami azt jelentette, hogy elfogadta feltételeiket. Ez a tény háborította fel aztán a munkásokat! Ugyanez a tény késztetett engem arra, hogy megírjam „*A harmincegy mensevik képmutatása*“ című brosúrámat*, amelyért az utóbbiak pártbíróság elé akarnak állítani.

A január 6-i konferencia után, amelyen a szakadás történt, a bolsevikok azt mondták: „Ha a baloldaliak, beleértve a mensevikeket is, szövetséget kötnek a kadetokkal, egyedül fogunk harcolni. Ha tárgyalásaik kudarccal járnak, mi javasolunk majd feltételeket a megegyezésre,

* Lásd ebben a kötetben 19—30. old. — *Szerk.*

és ha ezeket a feltételeket elfogadják, ezzel a proletariátus hegemóniájának elvét fogadják el.“

A baloldaliak és a kadetok tárgyalásai kudarccal végződtek (január 18-i konferencia); ez volt számunkra az első győzelem. Javasoltuk egy olyan baloldali blokknak a feltételeit, amely nem lép alkura a kadet párttal: január 25-én ezeket a feltételeket a mensevikek kivételével mindenki elfogadta. Ez volt a második győzelem. A pétervári hat mandátumból felajánlottunk két mandátumot a munkáskúriának, két mandátumot a szociáldemokratáknak és kettőt a többi pártnak. És nyilvánvaló volt, hogy a munkáskúria két szociáldemokratát fog megválasztani. Még tizenöt nap volt hátra a választásokig, de ekkor megtörtént az, amit a kadetok egyáltalán nem vártak — a fekete listán, vagyis az októbristák és a kadetok listáján kívül megjelent a baloldali blokk listája a kadetok és a mensevikek nélkül.

A kadetok a baloldali pártokkal tartott előző konferenciáikon két mandátumot ajánlottak fel a baloldaliaknak, ők viszont hármat követeltek. Amikor a kadetok meglátták, hogy velük szemben megalakult a mi baloldali blokkunk, megijedtek, és listájukra saját pártjukból csak három jelöltet vettek fel. A többi három helyből egyet felajánlottak Kovalevszkij professzornak (a demokratikus reformok pártjától), a másikat Petrov lelkésznek (keresztény demokrata, igen népszerű demagóg), a harmadikat a munkásoknak. Egyébiránt ezt az utóbbi engedményt csak azért tették, hogy a népből ki ne törjön a felháborodás.

A kadetoknak sikerük volt a választásokon, de hangsúlyoznunk kell, hogy a baloldali blokk Pétervárott az összes szavazatok 25 százalékát vitte el, és a Viborgi kerületben győzött. Sok kerületben a kadetok csak gyenge többséggel győztek. Öt kerületben elég lett volna még 1 600 szavazatot megszereznünk, hogy biztosítsuk a győzelmet a baloldali blokknak; a Kolomnai kerületben csak 99 szavazat hiányzott. A baloldali pártok győzelmét tehát Pétervárott a mensevikek akadályozták meg; mégis, általában, a forradalmi baloldal az új dumában sokkal erősebb, mint az előzőben volt.

Rendkívül tanulságos kísérletet végeztünk. Először is, látjuk, hogy a pétervári munkások kitartóan megmaradnak bolsevikoknak, s szilárd elhatározásuk, hogy megvédik szervezetük autonómiáját a Központi Bizottság merényleteivel szemben. Továbbá, most már tudjuk, mit kell gondolnunk a fekete veszélyről — arról az érvről, amelyet a választások első szakaszán rángattak elő a kadetokkal való megegyezés igazolására. A fekete veszély csak kiagyalás, s arra szolgál, hogy megtévessze a szocialista pártokat és megóvja a kadetokat a baloldali veszélytől. Mert „a reális veszély a kadetokat baloldalról fenyegeti“, mint egy ízben a „Recs“ kénytelen volt elismerni. „Aki a baloldaliakra szavaz, az lehetővé teszi a jobboldaliak győzelmét“ — hajtogatták a kadet lapok heteken át. Ez a jelszó arra volt jó nekik, hogy kételyeket támasszanak a bizonytalankodókban. Merész kampányukkal elérték, hogy a baloldali blokk Moszkvában kevesebb szavazatot kapott (13 százalékot), mint Pétervárott, mivel Moszkvában nem volt semilyen ujságunk. De nem tudták megakadályozni annak a megcáfolhatatlan igazságnak a feltárását, hogy a fekete veszély hazugság és ürügy volt. Moszkvában ugyanúgy négy lista volt, mint Pétervárott; a feketék és az októbristák szövetsége sem Moszkvában, sem Pétervárott nem hozott győzelmet a jobboldaliaknak. Adatok vannak a birtokunkban, s szükség esetén hivatkozhatunk rájuk.

Szóval a mensevikek szabadon a kadetok oldalára állhatnak és szolgálhatnak nekik. Mi nem követjük őket. A nép sem követi őket. A kadetok magatartása olyan, hogy a tömegek egyre inkább balra tolódnak. Ha Miljukov azt képzeli, hogy ha azt állítja, hogy mi „kalandorpolitikát“ folytatunk, és zászlónkat „vörös rongynak“ minősíti, ezzel megfoszt bennünket a követőktől, mi csak arra szeretnénk megkérni, beszéljen továbbra is ilyen zagyvaságokat, mert ezek igen hasznosak nekünk. A kadetokkal kacérkodó mensevikek jobban teszik, ha eltűnődnek azon a tényen, hogy azokban a pétervári gyárakban, amelyekben a munkások azelőtt bolsevikok voltak, bolsevikokat választottak meg most is, azokban a gyárakban pedig, ahol a munkások azelőtt mensevikek

voltak és ahol főleg a mensevikek folytattak propagandát... *szociálforradalmárokat választottak meg!* Bizonyára maguk a szociálforradalmárok is nagyon elcsodálkoztak, mikor látták, mennyi szavazatot kaptak. Milyen hálásak lehetnek a mensevikek opportunizmusának! Ami bennünket illet, minket ezek az eredmények csak megerősíthetnek abban a meggyőződésünkben, hogy ma jobban, mint valaha kötelességünk — és egyben a siker biztosítéka — az, hogy a demokratikus parasztsággal működjünk együtt az aljas és áruló burzsoázia ellen, amely napról napra ellenforradalmibbá válik, nem pedig az, hogy a forradalom megszüntetésére törekvő liberális burzsoáziával működjünk együtt. A legjobb politika — újra és mindig a nyílt forradalmi politika, a kíméletlen, teljesen független harc a proletár zászló alatt, az a politika és az a harc, amely lassanként körülöttünk csoportosítja a munkásproletárokkal együtt a demokratikus parasztság megszámlálhatatlanul nagy tömegeit is.

Megjelent: „L'Humanité" 1082. sz.
1907 április 4.

A MÁSODIK ÁLLAMI DUMA MEGNYITÁSA[49]

Szentpétervár, 1907 február 20.

Ma ül össze a második duma. Összehívásának feltételei, választásának külső és belső feltételei, munkájának feltételei — mind megváltoztak az első dumához képest. Nyilvánvaló hiba volna, ha az események egyszerű megismétlődését várnók. Másrészt azonban a sorsfordulatokban oly gazdag elmúlt politikai év alatt bekövetkezett változásokban észrevehető egy alapvető vonás, amely azt mutatja, hogy a mozgalom egészében véve magasabb fokra hágott, s bár tekervényes úton halad, tántoríthatatlanul mindig előre tart.

Ezt az alapvető vonást röviden így fejezhetjük ki: a felső rétegek jobbratolódása, az alsó rétegek balratolódása, a politikai szélsőségek kiéleződése. És nemcsak a politikai, hanem — és elsősorban — a szociális-gazdasági szélsőségek is kiéleződnek. A második dumát megelőző utóbbi eseményekre különösen az jellemző, hogy a látszólag mozdulatlan politikai felszín alatt egyre folyt a tömegek öntudatának — mind a munkásosztály, mind a legszélesebb paraszti rétegek öntudatának — láthatatlan, zajtalan, de mélyreható növekedése.

A statáriális alkotmány édeskeveset változott az eltelt év alatt. Az osztályok politikai eltolódása azonban óriási. Vegyük szemügyre a feketeszázasokat. Kezdetben ez a csoport mindenekelőtt néhány rendőri bandita maroknyi csoportja volt, amelyet az egészen tudatlan, elbutított, sőt olykor egyenesen leitatott egyszerű nép kis része követett. A fekete pártok élén most ott áll az Egyesült Nemesség Tanácsa. A feudális földbirtokos tömörült és

végképp „magára talált“ a forradalomban. A fekete pártok osztályszervezetévé válnak azoknak, akiknek életre-halálra védelmezniük kell a mostani forradalom által fenyegetett javakat: a nagybirtokot — a feudális korszak maradványát, a felső rend kiváltságait, azt a lehetőséget, hogy az állami ügyeket a kamarillával tartott személyes kapcsolatok révén intézhessék stb.

Nézzük a kadetokat. A félreismerhetetlenül és nyíltan burzsoá pártok közül kétségtelenül ezt tartották a „leghaladóbb“ pártnak. És mennyire jobbra tolódott! Ma már nyomaiban sincs meg nála a tavalyi ingadozás a reakció és a népi harc között. Amit most látunk, az nyílt gyűlölet a nép harca iránt, egyenes, cinikusan meghirdetett törekvés a forradalom beszüntetésére, a megnyugvásra, a reakcióval való kiegyezésre, arra, hogy megépítse a monarchista alkotmánynak, ennek a szűk, az egész néppel szemben kíméletlenül szigorú, önzően osztályalkotmánynak kényelmes — a tőkés típusú földbirtokos és a gyáros szempontjából kényelmes — „fészkét“.

Most már nem lehet elkövetni azt a hibát, amelyet sokan elkövettek, mikor azt mondták, hogy a kadetok a centrumtól balra helyezkednek el, hogy a szabadság pártjai és a reakció pártjai közti vízválasztó vonal a kadetoktól jobbra húzódik. A kadetok — a centrum, és ez a centrum egyre nyíltabban üzletel jobbfelé. Az osztályok politikai átcsoportosulása abban mutatkozott meg, hogy a kapitalista gazdálkodást folytató földbirtokos és a burzsoázia széles rétege vált a kadetok támaszává. A demokratikus, kispolgári rétegek pedig szemmelláthatóan eltávolodnak a kadetoktól, csak hagyományból, szokásból, olykor közvetlen megtévesztés folytán követik őket.

A falun élesebben és szemléletesebben nyilvánul meg a jelenkori forradalom döntő harca: a jobbágyi rend ellen, a földesúri földbirtok ellen. A parasztnak sokkal élesebben szemet szúr a kadet nem-demokratikus volta, mint a városi kispolgárnak. A paraszt még határozottabban elfordult a kadettól. A paraszti elektorok alighanem mindenki másnál jobban kiszorították a kadetokat a kormányzósági választó gyűlésekről.

A városokban nem áll előtérben a paraszt és a föld-

birtokos antagonizmusa, a népszabadságnak és a hűbériségnek ez a polgári forradalomra jellemző, legmélyebb antagonizmusa. A városokban a proletár már felismerte a másik, sokkal mélyebb érdekellentétet, amely a szocialista mozgalmat szülte. A munkáskúria általában és egészében Oroszországszerte csupa szociáldemokratákat választott, kevés eszert, s egészen elenyésző számban választotta meg más pártok tagjait. De a városi kispolgári demokrácián belül is kétségtelen az alsó rétegek balratolódása, elfordulása a kadetoktól. Szmirnov úrnak, a kadet statisztikusnak a „Recs"-ben közölt adatai szerint 22 városban, amelyekben 153 000 választó választott négy lista közül, a monarchisták 17 000, az októbristák 34 000, *a baloldali blokk* 41 000, a kadetok 74 000 szavazatot kaptak. Mindjárt az első választási ütközetben, olyan körülmények között, amikor a kadetoknak roppant erős napi sajtójuk és legális szervezetük van, amikor a kadetok azt hazudták, hogy feketeszázas győzelem veszélye fenyeget, amikor a baloldaliak illegálisan kénytelenek dolgozni — olyan rengeteg szavazatot hódítottunk el a kadetoktól, hogy a kereskedősegéd, a kishivatalnok, a kistisztviselő, a szegény lakásbérlő fordulata szemmellátható. Még egy ilyen ütközetet a kadetok nem bírnak ki. A városi demokrácia otthagyta őket, és átállt a trudovikokhoz és a szociáldemokratákhoz.

A feketeszázas Egyesült Nemesség Tanácsa ellen, a végleg megjuhászodott és a forradalomtól végképp eltántorodott liberális burzsoázia ellen csatasorba állt az egész proletariátus, csatasorba áll a demokratikus kispolgárság, s különösen a parasztság óriási tömege is.

Az osztályok politikai átcsoportosulása annyira mély, annyira széles, annyira erőteljes, hogy semmiféle statáriális elnyomás, semmiféle szenátusi magyarázat, a reakciónak semmiféle fondorlata, az egész napisajtót monopolizáló kadet hazugságnak semilyen áradata, semmi sem tudta megakadályozni, hogy a dumában is tükröződjék ez az átcsoportosulás. A második duma megmutatja a különböző osztályok mély, tömeges, szervezetileg megerősödött, öntudatos harcának kiéleződését.

Most pedig az a feladatunk, hogy megértsük ezt a

döntő tényt, értsünk ahhoz, hogy a duma különböző részeit szorosabb kapcsolatba hozzuk ezzel a hatalmas alsó támasszal. Ne felfelé, ne a kormányra nézzünk, hanem lefelé, a népre. Ne a dumabeli technika jelentéktelen részleteire fordítsuk figyelmünket. A demokratákat ne azok a sekélyes megfontolások, ne azok a sekélyes kadet megfontolások foglalkoztassák, hogy meglapuljanak, halkítsanak a hangon és ne engedjék meg a duma szétkergetését, s ne haragítsák magukra Sztolipint és társait. Minden figyelmüket, minden lelkierejüket összpontosítsák arra, hogy megerősítsék az áttételt a lent erős forgásnak indult nagy lendítőkerék és a fenti kis kerék közt.

A szociáldemokráciának mint az élenjáró osztály pártjának ma jobban, mint bármikor, vállalnia kell a kezdeményezést abban, hogy kiegyenesítsük derekunkat, önállóan, határozottan és bátran beszéljünk. A proletariátus szocialista és tisztán osztályfeladatainak nevében a szociáldemokrácia mutatkozzon be mint az egész demokrácia élcsapata. A kispolgári rétegektől és csoportoktól el kell különülnünk — de nem azért, hogy bezárkózzunk állítólagosan büszke magányunkba (ez valójában azt jelentené, hogy a liberális burzsoáknak segítünk, az ő járszalagjukon haladunk), hanem azért, hogy mentesítsük magunkat minden ingadozástól, minden felemásságtól, és tudjuk *vezetni* a demokratikus parasztságot.

Kiszakítani a liberálisok hegemóniája alól a demokrácia maradványait, vezetni, megtanítani arra, hogy a népre támaszkodjék, összefogjon az alsó rétegekkel, bátrabban lobogtatni *saját* zászlónkat az egész munkásosztály előtt, a tönkrement és éhező parasztság egész tömege előtt — ezzel az elsőrendű feladattal lép be a szociáldemokrácia a második dumába.

„Novij Lucs" 1. sz.
1907 február 20.

A MÁSODIK DUMA ÉS A PROLETARIÁTUS FELADATAI[50]

Munkás elvtársak!

A második állami duma összeülésének napja elérkezett. Az öntudatos proletariátus sohasem hitte azt, hogy ki lehet vívni a népnek a szabadságot, a parasztságnak a földet azzal, hogy alázatos kérelmezőket küld a cárhoz, az erőszak feketeszázas lovagjainak bandavezéréhez. Az öntudatos proletariátus bojkottálta a dumát, hogy figyelmeztesse a tudatlan paraszti tömegeket, amelyek hittek a dumában. És az első dumával szerzett tapasztalat, az, ahogy a kormány fittyet hányt a duma javaslataira, s a duma szétkergetése mind megmutatta, hogy az öntudatos proletariátusnak igaza volt, — megmutatta, hogy békés úton, a cár által kiadott és a feketeszázasok által őrzött törvények talaján nem lehet kivívni a szabadságot.

A szociáldemokrácia azt tanácsolta a népnek, hogy a második dumába ne kérelmezőket, hanem harcosokat küldjön. A nép megingott a békés útba vetett hitében. Ez látható abból, hogy a liberálisok pártja, amely a békés utat hirdeti, a kadet párt, kudarcot vallott a választásokon. A liberális földbirtokosok és burzsoá ügyvédek e pártja, amely összebékíteni próbálja a feketeszázas önkényuralmat a népszabadsággal, meggyengülten kerül be a dumába. Megerősödtek a feketeszázasok, akik több tucat képviselőjüket juttatták be a dumába. De még sokkal inkább megerősödtek a baloldaliak, vagyis azok, akik többé-kevésbbé határozottan és következetesen a forradalmi harcnak, nem pedig a békés útnak a hívei.

A második duma baloldalibb az első dumánál. A második dumában sokkal több szociáldemokrata és forradalmi

Россійская Соціалдемократическая Рабочая Партія.

Пролетаріи всѣхъ странъ, соединяйтесь!

РАБОЧІЙ

Газета Охтенск. и Самсон. подрайоновъ Выборгскаго района.

№ 2. | **пятница, 23 Февраля 1907 г.** | **Цѣна 1 к.**

Товарищи-рабочіе!

День созыва второй Госуд. Думы насталъ. Сознательный пролетаріатъ никогда не вѣрилъ въ то, чтобы можно было добиться воли народу, земли крестьянству путемъ посылки ходатаевъ къ царю, управляющему шайкой черносотенныхъ насильниковъ. Сознательный пролетаріатъ бойкотировалъ Думу, чтобы предупредить темныя крестьянскія массы, которыя вѣрили въ Думу. И опытъ съ первой Думой, издѣвка правительства надъ ея предложеніями, ея разгонъ показали, что сознательный пролетаріатъ былъ правъ.— показали, что мирнымъ путемъ, на почвѣ законовъ, царемъ изданныхъ и черносотенцами оберегаемыхъ, нельзя добиться свободы.

Во вторую Думу соціалдемократія совѣтовала народу посылать не ходатаевъ, а борцовъ. Вѣра въ мирный путь подорвана у народа. Это видно изъ того, что партія либераловъ, проповѣдующая мирный путь, кадеты, потерпѣла крушеніе на выборахъ. Эта партія либеральныхъ помѣщиковъ и буржуазныхъ адвокатовъ, пытающаяся примирить черносотенное самодержавіе съ народной свободой, входитъ во вторую Думу ослабленной. Усилились черносотенцы, которые провели нѣсколько десятковъ депутатовъ. Но еще гораздо болѣе усилились лѣвые, т. е. тѣ, кто болѣе или менѣе рѣшительно и послѣдовательно стоятъ не за мирный путь, а за революціонную борьбу.

Вторая Дума—лѣвѣе первой Думы. Во второй Думѣ гораздо больше соціалдемократовъ и больше революціонныхъ демократовъ (с-р и часть трудовиковъ). Первая Дума была Думой надеждъ на мирный путь. Вторая Дума —Дума острой борьбы между черносотеннымъ царскимъ правительствомъ и представителями массы, массы пролетаріевъ, сознательно добивающихся свободы ради борьбы за соціализмъ, — массы крестьянства, стихійно подымающагося противъ крѣпостниковъ помѣщиковъ.

Выборы новой Думы показали, что не смотря на всѣ преслѣдованія и запреты растетъ и крѣпнетъ революціонное сознаніе въ широкихъ народныхъ массахъ. Близится новая революціонная волна, новый революціонный бой народа за свободу.

Этотъ бой будетъ данъ не въ Думѣ. Этотъ бой рѣшитъ возстаніе пролетаріата, крестьянства и сознательной части войска. Этотъ бой надвигается на насъ всѣмъ ходомъ событій, всѣмъ ходомъ столкновеній лѣвой части Думы съ правительствомъ и кадетами.

Будьте же готовы, рабочіе, къ серьезнымъ событіямъ. Не тратьте своихъ силъ понапрасну. Намъ не надо ускорять развязки: пусть царь и его черносотенные слуги нападаютъ первые. Имъ придется нападать на народъ, разгонять Думу, отмѣнить избирательный законъ, начинать рядъ насилій, чтобы развязаться съ новой Думой.

Пусть насильники начинаютъ. Пролетаріатъ долженъ стойко, твердо, выдержанно готовить болѣе и болѣе широкія массы народа къ великому, отчаянному бою за свободу. Товарищи-рабочіе! Мы пережили первыя великія схватки революціи, 9-ое января 1905 г., октябрьскую стачку, декабрьское возстаніе. Мы будемъ вновь собирать новыя силы для новаго еще болѣе грознаго, рѣшительнаго выступленія, когда разгорится костеръ лѣвой Думы во всероссійскій пожаръ. Нужно всѣ силы собрать и сосредоточить для грядущаго рѣшительнаго сраженія.

Помните, товарищи, что вторая Дума неизбѣжно ведетъ къ борьбѣ, къ возстанію. Не растрачивайте своихъ силъ на пустяки.

Да здравствуетъ всенародное возстаніе за свободу!

Да здравствуетъ революція!

Да здравствуетъ международная революціонная соціалдемократія!

Н. Ленинъ.

ПИСЬМА РАБОЧИХЪ.

Заводъ Крейтона.

(Окончаніе.)

Къ сожалѣнію, фильтровка въ кузнечной мастерской хозяину удалась. Литература тутъ игнорируется, особенно платная, и пропагандѣ мѣшаетъ кузнецъ по кличкѣ «старый грычъ». Организованныхъ въ этой мастерской только одинъ человѣкъ. Мастеръ, однофамилецъ извѣстнаго провокатора Ушакова, вполнѣ оправдываетъ свою фамилію собственнымъ поведеніемъ.

Передъ выборами по городской куріи черносотенныя и кадетскія прокламаціи и бюллетени въ большомъ количествѣ получаются нѣкоторыми квартиронанимателями, которые, принося ихъ на заводъ, казнятъ подъ молотомъ и затѣмъ вывѣшиваютъ на показъ съ подписью: «Кадетская бюллетень послѣ достойной казни».

A „Rabocsij" c. ujság 2. számának első oldala. — 1907
Kisebbítve

demokrata (szociálforradalmár és a trudovikok egy része) van. Az első duma a békés útba vetett remények dumája volt. A második duma annak a heves harcnak a dumája, mely egyrészt a feketeszázas cári kormány, másrészt a tömegek képviselői, a szocializmusért való harc érdekében öntudatosan szabadságért küzdő proletárok tömegének s a feudális földbirtokosok ellen ösztönösen felkelő parasztság tömegeinek a képviselői közt folyik.

Az új duma választásai megmutatták, hogy a nagy néptömegek forradalmi öntudata minden üldözés és tilalom ellenére nő és erősödik. Közeledik az új forradalmi hullám, a nép új forradalmi ütközete a szabadságért.

Ezt az ütközetet nem a dumában fogják megvívni. Ezt az ütközetet a proletariátusnak, a parasztságnak és a hadsereg öntudatos részének a felkelése fogja eldönteni. Ezt az ütközetet közelebb hozza az események egész menete, egyrészt a duma baloldali része, másrészt a kormány meg a kadetok közti összeütközések menete.

Készüljetek fel, munkások, a jelentős eseményekre. Ne vesztegessétek hiába erőiteket. Nekünk nem kell gyorsítanunk a kibontakozást: kezdje a támadást a cár és feketeszázas szolgahada. Nekik meg kell támadniuk a népet, szét kell kergetniük a dumát, hatályon kívül kell helyezniük a választási törvényt, számos erőszakos akciót kell elindítaniuk, hogy megszabaduljanak az új dumától.

Hadd kezdjék az erőszak lovagjai. A proletariátus csak szilárdan, állhatatosan és következetesen készítse elő a népnek mind nagyobb tömegeit a nagy, elkeseredett harcra a szabadságért. Munkás elvtársak! Átéltük a forradalom első nagy ütközeteit, 1905 január 9-ét, az októberi sztrájkot, a decemberi felkelést. Ismét gyűjteni fogjuk az új erőket az új, még fenyegetőbb, még erélyesebb megmozdulásra, amikor a baloldali duma zsarátnoka országos tűzvésszé válik. Az összes erőket gyűjtsük össze és összpontosítsuk a közelgő döntő csatára.

Ne feledjétek, elvtársak, hogy a második duma elkerülhetetlenül harcra, felkelésre vezet. Ne fecséreljétek erőiteket semmiségekre.

Éljen az egész nép felkelése a szabadságért!
Éljen a forradalom!
Éljen a nemzetközi forradalmi szociáldemokrácia!

A megírás ideje: 1907 február 20 (március 5).
Megjelent: „Rabocsij" 2. sz. 1907 február 23.
Aláírás: N. Lenin.

AZ ELSŐ FONTOS LÉPÉS

Szentpétervár, 1907 február 21.

Tegnap kifejeztük azt a reményünket, hogy a mensevikek, akik a „Russzkaja Zsizny"-ben[51] szép szavakat mondanak a szociáldemokrácia önállóságáról, végül is helyes politikát fognak folytatni.

Tegnapelőtt este kadet gyűlés volt, s ez szertefoszlatta ezeket a reményeket...

Elmondjuk, mi történt.

Február 19-én délután a szociáldemokrata dumafrakció gyűlést tartott. Javaslat hangzott el, hogy a szociáldemokraták menjenek el a kadetok által rendezett külön tanácskozásra. A képviselők egy része makacsul ellenezte ezt. Azt mondták, hogy a munkásosztály képviselőire nézve szégyen elmenni a Sztolipinnal paktáló liberális burzsoákhoz, hogy a szociáldemokratáknak nem kadet politikát, hanem proletár politikát kell folytatniuk, nem szabad elvinniük a parasztot a liberális úrhoz, nem szabad segédkezniük a *kadet* „baloldali" blokk megteremtésében. A mensevikek elfogadtatták határozatukat.

Február 19-én este Dolgorukov lakásán összegyűlt a dumának mintegy 300 „ellenzéki" tagja: kadetok, *narodovecek* (lengyel feketeszázas burzsoá nacionalisták), az összes baloldaliak, a trudovikok, az eszerek és ... szociáldemokraták. A szociáldemokrata képviselők egy része nem ment el a kadetokhoz.

Mi történt a kadet lakásán tartott gyűlésen?

A kadetnál tartott gyűlésen az összes baloldaliak, az összes demokraták, a kispolgárok (narodnyikok, trudovikok, eszerek) és a kadetokkal egyhúron pendülő szociál-

demokraták *aláírták a kadet javaslatokat.* A „Tovariscs“ szerint a mensevikek formai fenntartással éltek, hogy döntésük nem végleges — meg kell még kérdezniük a frakciót. A „Recs“ (a kadetok központi lapja) szerint *senki* sem élt semilyen fenntartással.

A szociáldemokraták tehát, mint a liberálisok hű szolgái, teljes egészében elfogadták a liberálisok tervét, átengedték az elnökség többségét (két helyet a háromból) a kadetoknak, beleegyeztek abba, hogy a harmadik helyet a trudovikok foglalják el, *akiket így a kadetokhoz láncoltak*, beleegyeztek abba, hogy nem magyarázzák meg a népnek, milyen politikai jelentősége van az elnökség megválasztásának, miért *kötelessége* minden öntudatos állampolgárnak, hogy ezt a kérdést a párt szempontjából, nem pedig magánjellegű, kulissza mögötti egyezségek alapján döntse el.

Menthető-e ez a magatartás azzal, hogy attól féltek, hogy a dumának feketeszázas elnöksége lesz? Nem. P. Orlovszkij elvtárs cikkében már tegnap rámutattunk arra, hogy a feketék *nem győzhettek, akárhogyan oszlottak volna is meg* a szavazatok a kadetok és a baloldaliak között.

Nem a feketeszázas győzelem veszélye, hanem az az óhaj, hogy szolgálatot tegyenek a liberálisoknak — ez határozza meg a *valóságban* a mensevik politikát.

Ámde milyen politikát kötelesek folytatni a szociáldemokraták?

Vagy tartózkodniuk kell mint szocialistáknak, akik nem vállalnak közösséget a szabadságot eláruló és a népet kizsákmányoló liberálisokkal, vagy pedig magukkal kell vonniuk a harcképes demokratikus kispolgárságot mind a feketék, mind a liberálisok ellen.

Az előbbi politika akkor kötelező a szocialistákra, amikor a demokráciáért folyó harc szempontjából már eltűntek a lényeges különbségek *valamennyi* burzsoá párt között. Ez a helyzet Európában. Forradalom nincs. Valamennyi burzsoá párt ott tart, hogy nem képes harcolni a demokráciáért, és csak a tulajdonosok *vagy a kistulajdonosok* kicsinyes, önző érdekeiért harcol. Ilyen körülmények között a szociáldemokrácia *egyedül* védelmezi a demokrácia érdekeit, s emellett következetesen kifejti a tömegek előtt szocialista nézeteit.

A másik politika akkor kötelező, amikor még megvannak a polgári-demokratikus forradalom feltételei, amikor a munkásosztályon kívül még vannak bizonyos polgári vagy kispolgári rétegek is, amelyek képesek harcolni a proletariátus számára szükséges demokráciáért.

Oroszországban ez idő szerint a második politika kötelező. A szociáldemokrácia egy percre se feledkezzen meg szocialista propagandájáról, agitációjáról, a proletároknak osztállyá szervezéséről, s köteles esetről esetre, *együtt tartva* a demokratikus kispolgársággal, *támadni* a feketéket is, a *liberálisokat* is.

Mert a liberálisok (a kadetok, a narodovecek (?), a demokratikus reformok pártja és a többi, és így tovább) már határozottan elfordultak a forradalomtól, és kiegyeztek az önkényuralommal a népszabadság ellen, amelyről hazugul fecsegnek. Ma már az is napvilágra kerül, hogy a *kormány* tavaly a kadetok *segítségével* kapott *két milliárdot* Franciaországból a statáriális bíróságokra és a kivégzésekre, mert Clémenceau kereken kijelentette a kadetoknak: nem lesz kölcsön, ha a kadet párt hivatalosan fellép a kölcsön ellen. A kadetok nem léptek fel a kölcsön ellen, mert attól féltek, hogy így nem lehetnek holnap *kormánypárttá!* Oroszországra nemcsak Trepov géppuskái tüzeltek, hanem a kadetok által kieszközölt francia milliók is.

Forradalmi szociáldemokraták nem támogathatják a kadetok hegemóniáját. De nem elég, hogy állást foglaltak a február 19-i kadet gyűlésre való elzarándokolás ellen. A szociáldemokratáknak kategorikusan és feltétel nélkül követelniük kell, hogy a frakció szakítson a kadetbarát politikával, s a dumában nyíltan és határozottan fellépjen a proletariátus önálló politikájával.

Az elnökség kérdésében a szociáldemokratáknak azt kellett volna mondaniuk: mi nem akarunk szociáldemokrata elnökséget. Mi támogatjuk a baloldaliak vagy a trudovikok *egész* listáját *a kadetok ellen*, vagyis az elnökségnek mind a három jelöltjét a kadet jelöltekkel szemben, és tartózkodunk, ha a trudovikok figyelmeztetéseink ellenére a kadetok járszalagján haladnak. Baloldali jelöltet mindenesetre kötelesek voltak állítani, még ha nem volt is esélye rá, hogy megválasztják; az első szavazáskor a

ráadott szavazatok száma megmutatta volna, milyen erőkre számíthatnak a szociáldemokraták a kadetok elleni harc esetén. Ha pedig az derült volna ki, hogy több szavazatot kapott, mint a kadet, még ha kevesebbet is, mint a megválasztáshoz szükséges abszolút többség — ez a szavazás világosan megmutatta volna a népnek, hogy a duma — nem kadet, hogy a kadet — *nem minden* a dumában.

Az elnökség megválasztása — nem csekélység. Ez az első lépés, s ezt követi a többi. A kocka el van vetve.

Vagy kadetbarát politika — és akkor a szociáldemokraták a valóságban a liberálisok függvényévé váltak.

Vagy pedig a forradalmi szociáldemokrácia politikája, és akkor nem a kadetok előtti hajbókolással, hanem *saját* zászlónk nyílt kitűzésével kezdjük. Akkor nem megyünk el a kadetokhoz. Akkor harcra szólítjuk a kispolgári és különösen a paraszti demokráciát mind a feketék, mind a liberálisok ellen.

„Novij Lucs" 2. sz.
1907 február 21.

A KISPOLGÁRI TAKTIKA

A „Tovariscs“ február 21-i számában kivonatot közölt az eszer párt legutóbbi, rendkívüli kongresszusának határozataiból. A határozatok a dumabeli taktika kérdésével foglalkoznak.

Ezekről a határozatokról nagyon sokat lehet és kell beszélnünk. Ehelyütt nincs módunkban foglalkozni ezeknek — és általában az összes — eszer határozatoknak sarkalatos hibájával, azzal, hogy hiányzik belőlük a különböző pártok osztályelemzése. Olyan taktika, amely megérdemli a taktika nevet, nem dolgozható ki ilyen elemzés nélkül. Mikor majd összevetjük az eszer határozatokat a forradalmi szociáldemokrácia platformjával (azokkal a határozatokkal, amelyeket néhány bolsevik szervezet képviselőinek február 15—18-i tanácskozása dolgozott ki*; a napokban fognak megjelenni)**, még nem egyszer alkalmunk lesz arra, hogy visszatérjünk erre a gondolatra.

Nem foglalkozunk azzal sem, hogy az eszerek kissé túlzottan hangsúlyozzák azt az elemi igazságot, hogy forradalmárok korántsem igyekeznek „külső (?), nemlétező konfliktusokat előidézni“, „siettetni a duma szétkergetését“ stb. Ez részletkérdés.

Az eszer taktika lényege — az időszerű feladatok szempontjából — a következő határozat:

---

* A mai „Szovremennaja Recs“[52] (február 22) a 3. oldalon helyesen utal ennek a tanácskozásnak az összetételére, és közli a *hat* elfogadott határozat közül az egyiknek egy *kis részét.* Az olvasóknak tudniuk kell, hogy még ebben a részleges közlésben is vannak hibák.

** Lásd ebben a kötetben 123—134. old. — *Szerk.*

„4. A kongresszus úgy véli, hogy a pártoknak a dumán belüli éles elhatárolódása mindegyik csoport elszigetelt fellépése és a frakciók közti heves harc esetén teljesen megbéníthatná az ellenzéki többség tevékenységét, és ezzel lejárathatná a dolgozó osztályok szemében magát a népképviselet eszméjét. A kongresszus ezért elengedhetetlennek tartja, hogy a párt képviselői minden erejük megfeszítésével törekedjenek valamennyi szocialista és szélsőbaloldali frakció minél állandóbb és egybehangolt fellépésének megszervezésére; speciálisan pedig a duma jobboldala és a kormány ellen a nép szabadságjogaiért és politikai jogaiért folytatott harc kérdéseiben törekedjenek a duma forradalmi szocialista részének és ellenzéki részének egyes, minél jobban egybehangolt fellépéseire; mind a huzamos, mind a részleges egybehangolt fellépések azonban olyan elveken alapuljanak, amelyek semmiben sem ellenkeznek a pártprogramm és a párttaktika alapelveivel."

Milyen nagyszerű kifejtése ez a kispolgári taktika elvi alapjainak! Milyen nagyszerűen leleplezi a kispolgári taktika teljes ingatagságát!

„Huzamos (!) és részleges egybehangolt fellépések", „minél állandóbb (!) és egybehangolt"... Milyen üresen konganak ezek a szavak, ha meg sem próbálják, hogy megmagyarázzák, mely *osztályok* milyen *érdekközössége* az alapja ennek az „egybehangoltságnak"! Mi, forradalmi szociáldemokraták, elismerjük a proletariátus pártjának és a demokratikus kispolgárság pártjainak közös fellépéseit a feketék és a kadetok mint az áruló liberalizmus pártja ellen. Az eszerek annyira nem értik az oroszországi forradalomnak ezt az osztályalapját, hogy egyrészt *általában* fecsegnek a szocialista és a szélsőbaloldali frakciók egybehangolásáról, vagyis a proletár és a kistermelő közti ellentmondások elkenéséről; — másrészt pedig a duma forradalmi szocialista részének és *ellenzéki* részének a feketék elleni egybehangolásáról.

Nem, uraim, mi önökkel sem állandó egyezményekről, sem általában a fellépések egybehangolásáról nem fogunk beszélni. Egyezzenek meg velünk előbb önök abban a politikában, hogy egyaránt kell harcolni a feketék ellen is, meg a kadetok ellen is, egyezzenek meg velünk *ténylegesen* — ez az ultimátumunk. Ez a mi politikai irányvonalunk a demokratikus forradalomban. Ugyanúgy mint

a pétervári választásokon, a jelenlegi forradalom *valamennyi kérdésével kapcsolatban* is ki fogjuk jelenteni: a proletariátus habozás nélkül megy harcba a feketék ellen is, és a kadetok ellen is. Amíg a kispolgárok ingadoznak, amíg a kadetokat követik — addig kíméletlen harc a kispolgárok ellen. Elhagyták a kadetjaikat? Hajlandók a kadetokkal szembefordulni? Ha igen, és ha ezt nemcsak papíron írják, hanem tettekkel is megmutatják — akkor, és csak akkor fognak a szociáldemokraták önökkel együtt harcolni a *demokratikus* akcióban.

De a legfigyelemreméltóbb talán az idézett határozat első része. Csak képzeljék el: „a pártoknak a dumán belüli éles elhatárolódásával", „a frakciók közti heves harccal"* „lejárathatjuk a dolgozó osztályok szemében magát a népképviselet eszméjét"! Ezek aztán eszer „Plehanovok" e szó „vasziljevi" értelmében**!

Nem, uraim. Az osztályharc elve a szociáldemokrácia valamennyi tanításának és egész politikájának alapja. A proletárok, a parasztok, a városi kispolgárok — nem csecsemők, hogy a képviselet eszméje elhalványuljon szemükben az osztályok éles vitái és heves harca miatt. Nem nyafognunk kell előttük, hanem ellenkezőleg, *tanítanunk kell* őket *a duma szószékéről*, hogy világosan megkülönböztessék a pártokat, megértsék *osztály*alapjukat, amelyet az ügyes burzsoák elkendőznek.

Hiszen éppen az a mensevikek dumabeli politikájának *bűne*, hogy a duma szószékéről nem akarják vagy nem tudják megmondani a népnek az egész igazságot a különböző pártok osztályjellegéről, Miljukov és Sztolipin titkos alkudozásáról, a demokrácia céljait illetőleg a paraszt és a liberális, a szocializmus céljait illetőleg a paraszt és a proletár közt levő gyökeres különbségről.

---

* A „Recs" február 22-i száma a vezércikk után külön cikket szentelt az eszer határozatoknak. A liberális burzsoák lapja idézi *éppen azt* a részt, hogy ártalmas „a pártok éles elhatárolódása", majd ezt írja: „Ilymódon *az új taktika kiindulópontját egészen helyesen* határozták meg." Úgy bizony! az eszer taktika *helyes* a liberális burzsoázia érdekei szempontjából általában, és különösen a liberális burzsoáziának a reakcióval való kiegyezése szempontjából!

** Lásd *Lenin* Művei. 11. köt. 1954. 438. old. — *Szerk.*

A mensevik politika azonban, amely a kadetokkal való szótlan billiárdozással kezdődött, még nem minden. Egyáltalán nem értik meg az osztályalapját az „ellenzéki“ liberalizmusnak, amely suttyomban eladja a szabadságot és a demokráciát Sztolipinnak és társainak, és ez a megnemértés az alapja annak az opportunista taktikának, amelyet a kispolgárok (a trudovikok, a népi szocialisták, az eszerek) és a munkáspárt kispolgári szárnya, a mensevikek folytatnak.

A feketék elleni harc csak a figyelem elterelésére és tetszetős ürügyül szolgál. A *valóságban* ezt a kispolgári taktikát olyankor alkalmazzák, amikor *teljesen lehetetlen* a feketeszázas győzelem, mint például a pétervári választásokon és a duma elnökének választásán. Mind a trudovikok (az eszerek önállósága fiktív; valójában kapcsolatban vannak a trudovikokkal, és csak az a sajátosságuk, hogy a trudovikok balszárnyán helyezkednek el, mint bebizonyították a pétervári választások, és bebizonyítja a pártok mostani csoportosulása a második dumában), — mind a trudovikok, mind a mensevikek támogatják a kadetok hegemóniáját, és ez a kispolgári taktika lényege. A liberálisok nemcsak Oroszországban, hanem Európában is mindenütt nagyon sokáig vezették a demokratikus kispolgárságot, amely túlságosan szétforgácsolt, fejletlen, határozatlan ahhoz, hogy önállóvá váljon, és túlságosan magántulajdonos beállítottságú ahhoz, hogy a proletariátust kövesse. A kispolgári politika Achilles-sarka az, hogy nem tud, képtelen megszabadulni a liberális burzsoák eszmei és politikai hegemóniájától. A kispolgárok nem véletlenül, hanem minden kapitalista társadalom legfőbb gazdasági sajátosságainál fogva szekértolói a kadetoknak. Ezért a szociáldemokrácia fő feladata — amelyet a mensevikek teljesen képtelenek megérteni — az, hogy következetesen lerombolja a liberálisoknak a demokraták feletti hegemóniáját, következetesen kiszabadítsa a kispolgári tömeget a kadetok szárnyai alól, és alávesse a szociáldemokrácia befolyásának, hatásának.

„Állandó egybehangolt fellépések“ — javasolja nekünk a trudovik. Nagyon szépen köszönjük! Azért, hogy olyan emberekkel lépjünk kapcsolatba, akik úgy vonzód-

nak a kadetokhoz, mint az iszákos a borospohárhoz? olyanokkal, akik hónapokig kéredzkedtek egy blokkba a kadetokkal a pétervári választásokon, akik mint szelíd báránykák mentek el a február 19-i kadet gyűlésre és szavazatukat adták a kadetra, aki elárulja a demokráciát*? Köszönjük, ebből nem kérünk!

A megírás ideje: 1907 február 22 (március 7).
Megjelent: „Novij Lucs" 4. sz. 1907 február 23.

---

* Lásd ebben a kötetben 149—152. old. — *Szerk.*

A SZAKADÁS SZERVEZŐI A JÖVŐBELI SZAKADÁSRÓL

A „Russzkaja Zsizny“ nevetséges siránkozásba kezdett amiatt, hogy a „Novij Lucs“ rosszul ítéli meg a szociáldemokrata duma-frakciót. („Még itt is!“ c. cikk, 45. sz.)

Nevetséges ez, azért, mert a „Russzkaja Zsizny“ a kerülőutat választotta ahelyett, hogy legalább megpróbálna érdemben válaszolni a frakció magatartásáról adott bírálatunkra.

Mi azt mondtuk, hogy frakciónknak semmi szín alatt sem kellett volna megszavaznia a kadet elnökjelöltet.

Azt mondtuk, hogy frakciónknak mint frakciónak semmi szín alatt sem volt szabad elmennie a kadetokhoz és a narodovecekhez különtanácskozásokra.

Azt mondtuk, végül, hogy a frakció magatartása szakadásra vezethet, mert magatartásának az irányvonala ellenkezik a stockholmi pártkongresszus határozatainak szellemével és betűjével.

Végezetül pedig felszólítottuk frakciónk bolsevik részét, hogy a legkíméletlenebbül harcoljon a frakció többségének opportunizmusa ellen, és a frakcióban következetesen védelmezze a forradalmi szociáldemokrácia álláspontját.

Nagyon sokat írtunk erről a kérdésről; a frakciónak az elnökség kérdésében tanúsított magatartásával számos cikkben foglalkoztunk, s ezek minden oldalról megvilágítják a kérdést.

A „Russzkaja Zsizny“-nek sem volt semilyen érdemleges ellenvetése; egyetlen komoly kísérletet sem tett, hogy megvédje a duma-frakciót ténylegesen vezető mensevikek taktikai irányvonalát.

Jogosan várhattuk — és vártuk is —, hogy a „Russzkaja Zsizny" megpróbálja majd bebizonyítani, hogy taktikai irányvonala teljes összhangban van az OSzDMP stockholmi kongresszusának határozataival, hogy éppen ez az irányvonal az, amely biztosítja majd duma-frakciónknak a hegemóniát a duma egész baloldali része fölött.

Ezt azonban hiába vártuk. Ehelyett csak úgy dől a silány szóáradat, a nevetséges óbégatás, hogy a „Novij Lucs" üldözi a szociáldemokrata duma-frakciót, hogy a „Novij Lucs" azonnali szakításra uszítja a frakció bolsevik részét.

Érdemleges válasz helyett képmutató kihívást vágnak hozzánk: „Beszéljen a «Novij Lucs» világosabban. Tegye ki a pontot az i-re. És ne feledkezzen meg az evangéliumi tanácsról: «amit teszel, tedd meg mihamarabb»."

Elvtársak! Önök csakugyan csodálatosan fesztelenek. Siránkozásuk, hogy a bolsevikok szakadást akarnak — a valósághoz való ragaszkodásnak, az őszinteségnek a gyöngyszeme.

Az egyetlen pártszervezet, amelyben jelenleg szakadás van, mégpedig rendkívül súlyos formában, a pétervári szervezet. Ki szakította ketté? — A mensevikek. Mégpedig a szervezett munkások akarata ellenére, a kadetok kedvéért szakították ketté, hivatkozva a feketeszázas veszélyre, amelynek Péterváron híre-hamva sem volt. És a mensevikek ennek ellenére mindezideig makacskodnak, nem akarják helyreállítani a pétervári szervezet egységét, makacsul szélesíteni és mélyíteni igyekeznek ezt a szakadást.

A bolsevikok minden erejükkel harcoltak a kadetokkal való választási egyezmények megengedése ellen. A párt novemberi konferenciája azonban megengedhetőnek nyilvánította az egyezményeket. A bolsevikok a konferencián kötelezettséget vállaltak, hogy alávetik magukat a helyi szervezetek döntéseinek, és mindenütt, ahol a helyi szervezetek szükségesnek tartották, hogy választási egyezségre lépjenek a kadetokkal, a bolsevikok teljesítették pártkötelességüket, melyet „szentnek és sérthetetlennek" tekintettek. A mensevikek is vállalták ugyanezt a kötelezettséget, de miután meggyőződtek arról, hogy Pétervár

szervezett munkásai nem hajlandók velük együtt a kadetok járszalagján járni — kettészakították a szervezetet.

És most ők óbégatnak a szakadás miatt! Ami a „Russzkaja Zsizny“ kihívását illeti, a legkisebb nehézségbe sem kerül, hogy válaszoljunk rá. Mi amúgy is kitettük a pontot minden i-re: láthatja őket mindenki, akinek van szeme.

A párt egysége igen drága kincsünk. Ámde a forradalmi szociáldemokrácia elveinek tisztasága még drágább számunkra. Mi alávetettük és alávetjük magunkat a stockholmi pártkongresszus többsége akaratának. Szükségesnek tartjuk, hogy a kongresszus valamennyi határozatát teljesítsük. De követeljük, hogy ezeket a határozatokat a párt központi vezető szervei is teljesítsék. S mi kíméletlenül bíráltuk és bírálni fogjuk, és következetesen vissza fogjuk utasítani a mensevikek opportunista ingadozásait, bírálni fogjuk őket mindig, amikor a kadetok kedvéért el akarnak térni a kongresszus által kijelölt irányvonaltól. Ehhez jogunk van. Ez kötelességünk. Erről a jogunkról sohasem fogunk lemondani, ez elől a kötelességünk elől sohasem fogunk kitérni. És ha a szakadás bekövetkezik, ez csak azt fogja jelenteni, hogy a mensevikek maguk tiporták sárba azokat a határozatokat, amelyeket maguk fogadtattak el a stockholmi kongresszuson. Másféle szakadás nem lehet és nem is lesz. És ez a szakadás csak egyet fog jelenteni: a mensevikek végképp a kadetok vazallusává váltak.

„A proletariátus vörös zászlaja megremegett a szociáldemokrata duma-frakció kezében“, írtuk tegnapelőtt. — A kadetok azt követelik, hogy meghajtsák előttük ezt a zászlót. És azon a napon, amikor a mensevikek akaratából bekövetkezik ez a hihetetlen szégyen, bekövetkezik a szakadás is, mert attól a naptól kezdve a mensevikeket nem tekintjük többé az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt részének.

A megírás ideje: 1907 február 23 (március 8).

Megjelent: „Novij Lucs“ 5. sz.
1907 február 24.

AZ OPPORTUNIZMUS TAKTIKÁJÁRÓL

Plehanov abbahagyta a hallgatást, amely részéről az egyetlen észszerű taktika volt, mióta előállt hírhedt javaslatával, hogy a szociáldemokraták és a kadetok közösen adják ki a „teljhatalmú duma“ jelszavát. Plehanov most a „Russzkaja Zsizny“-ben újra megkísérelte, hogy pártunkat a kadetok karjaiba taszítsa, hogy ránk tukmálja a „felelős kormány“ támogatásának jelszavát, amelyet a párt már az első duma időszakában elvetett.

Vizsgáljuk meg Plehanov érvelését.

Először is meg kell állapítanunk, hogy Plehanov, aki buzgón hadakozik a bolsevikok ellen, *nyilvánvaló valótlanságot* állít a bolsevikok álláspontjáról. Nevezetesen, egészen határozottan azt a szándékot tulajdonítja nekünk, hogy „ha törik, ha szakad, törésre vigyük a dolgot“, azt állítja, hogy a harcot „tüstént“ fel akarjuk venni és igyekszünk felvenni.

Hogy megmutassuk az olvasóknak, mennyire nincs igaza Plehanovnak, idézünk egy *február 11-én* kelt hivatalos bolsevik kiadványból: . . . „A harc . . . elháríthatatlan. De éppen azért, mert elháríthatatlan, nincs miért sürgetnünk, siettetnünk, hajtanunk. Erről csak gondoskodjanak a Krusevanok és a Sztolipinok. Nekünk arra legyen gondunk, hogy egészen világosan, egyenesen, kíméletlenül, nyíltan *feltárjuk* az igazságot a proletariátus és a parasztság előtt, felnyissuk szemüket a közelgő vihar jelentőségére, segítsünk nekik abban, hogy szervezetten, . . . higgadtan fogadják az ellenséget . . . «Lőjenek elsőnek, burzsoá urak!» — mondta Engels 1894-ben a német tőkének. «Lőjenek

elsőnek, Krusevan úrék!» ... mondjuk mi ... Ezért — semmiféle elhamarkodott *felhívást*"*.

Ugyebár, milyen játszi könnyedséggel teljesíti az igen tisztelt Plehanov a „kritikus" feladatát? *Semmiféle elhamarkodott felhívást* — jelentik ki másfél héttel a duma összeülése előtt a bolsevikok szervezetei. — A bolsevikok „*tüstént*" fel akarják venni a harcot, erősíti Plehanov abban a cikkben, amely február 23-án jelent meg, „ha törik, ha szakad", törésre akarják vinni a dolgot.

Persze ez a legegyszerűbb, legolcsóbb és legkönnyebb módszer arra, hogy *lehordja* a bolsevikokat — nyakukba varr egy *ostoba gondolatot*, és utána lármázik meg szitkozódik („esztelen buzgóság", „értelmetlenség", „rosszabb az árulásnál" és a többi, és így tovább). De hiába felejti el Plehanov, hogy a bolsevikokat nem lehet büntetlenül rágalmazni, hogy a bolsevikok hivatalos okmányokon alapuló *egyszerű tájékoztatással* megmutatják kivétel nélkül mindenkinek, mennyire hazugok Plehanov szavai. És akkor Plehanov szégyenben marad. És Plehanov akkor majd kezdi megérteni, hogy nem állíthat büntetlenül a bolsevikokról olyasmiket, amiket eddig *csak* a „Novoje Vremja" hajtogatott a forradalmárokról.

Vizsgáljuk meg most érdemben a Plehanov által felvetett kérdést, kell-e támogatnia a munkáspártnak a „felelős kormány" jelszavát. Plehanov ezt a jelszót így védelmezi:

„Két eset lehetséges. Vagy az, hogy a forradalom gyorsan gyarapodó erői *már* most nagyobbak a kormányzat erőinél, és ebben az esetben a felelős kormány követelése jeladás lehet és kell hogy legyen a reakció elleni döntő harcra.

Vagy pedig a forradalom erői *még nem* nagyobbak az állam ellenállásának erejénél, és akkor a döntő harcnak még *nincs* itt az ideje; de az említett követelést akkor is támogatnunk kell, mint kitűnő nevelő eszközt, amely fejleszti a nép politikai öntudatát, és ezzel előkészíti a népet a jövőben vívandó győzelmes harcra.

Tehát a szociáldemokrata képviselőknek mind az előbbi, mind az utóbbi esetben *feltétlenül magukévá kell tenniük az említett követelést* a nép érdekében, a forradalom érdekében."

---

* Lásd ebben a kötetben 106. old. — *Szerk.*

Ez az érvelés igen tanulságos. Nézzük meg először is az első részét. Tehát Plehanovval együtt feltételezzük, hogy a forradalom erői már nagyobbak a kormányzat erőinél. Ha ez így volna, a felelős kormány követelése, először is, szükségtelen volna; másodszor káros volna; harmadszor nem támogatnák a liberálisok.

(1) Szükségtelen volna, mert az efféle „jeladás a döntő harcra" mindenképpen *közvetett*, nem pedig közvetlen jeladás. Ez a „jeladás" nem a reakció elleni valóban *döntő* harc határozott gondolatát fejezi ki, hanem ellenkezőleg, olyan engedmény gondolatát tartalmazza, amelybe önként beleegyezhet maga a reakció is. Nem tagadjuk, hogy általában véve, különleges feltételek esetén megengedhető a jeladás nem a döntő harcra, hanem előzetes kisebb ütközetre, sőt tüntetésre is, amely színleli a harcot. De ez más kérdés. Ha azonban megvannak azok az előfeltételek, amelyeket Plehanov *állapított meg* (a *forradalom* erői már nagyobbak stb.), akkor a közvetett jeladás szükségtelensége nyilvánvaló.

(2) „A forradalom erői már nagyobbak a reakció erőinél" . . . Mit jelent ez? Magában foglalja ez a forradalom erőinek *tudatosságát* is? Plehanov valószínűleg egyetért azzal, hogy magában foglalja. A nép, ha nincs tudatában a forradalmi feladatoknak, nem lehet elég erős ahhoz, hogy döntő harcban legyőzze a reakciót. De most menjünk tovább: *helyesen* fejezi-e ki a szóbanforgó követelés a forradalom feladatait a reakció elleni harcban? Nem, nem fejezi ki helyesen, mert a felelős kormány, először is, korántsem azt jelenti, hogy a hatalom a nép kezébe megy át, még csak azt sem, hogy a liberálisok kezébe megy át, hanem lényegében ez a reakció és a liberálisok kiegyezése, illetve ilyen kiegyezés megkísérlése; másodszor, még ha *valóban* átmegy is a *hatalom* a liberálisok kezébe, az objektív feltételek folytán ez az átmenet *sem képes* megvalósítani a forradalom fő követeléseit. Ezt a gondolatot világosan kifejezi az „Első gyűjtemény"[53] cikkének Plehanov által idézett helye, és Plehanov még csak meg sem próbálta, hogy a kérdés lényegét illetően érintse ezt a gondolatot.

Felmerül tehát az a kérdés, milyen jelentősége lehet a reakció elleni *döntő* (Plehanov feltétele) harc szem-

pontjából annak a jelszónak, amely *helytelenül* fejezi ki a forradalom követeléseit (annak a forradalomnak a követeléseit, amelynek az *erői már* nagyobbak — Plehanov feltétele! — a kormányzat erőinél)? Világos, hogy ez a jelszó *feltétlenül káros*. Ez a jelszó azt jelenti, hogy *elhomályosítják* a döntő harcba vonuló tömegek öntudatát. Ha kiadják ezt a jelszót, ez ugyanannyi, mintha *döntő* harcba szólítanának és ugyanakkor a harcnak olyan *tárgyát* mutatnák meg, amely *semmit sem dönt el*, mintha azt mondanák: lőj a tehénre, de találd el a hollót.

Sohasem lehet egészen pontosan megállapítani a harc *előtt*, kinek az erői „nagyobbak már" az ellenség erőinél. Csak betűrágók álmodozhatnak erről. Az „ellenség erőinél *nagyobb* erők" fogalmába beletartozik az is, hogy a harcolók *világosan tudatában vannak* a feladatoknak. Amikor Plehanov feltételezi, hogy a harc „döntő", és ugyanakkor *elhomályosítja* ezt a tudatot, *valósággal árt* a forradalomnak. Ez aztán csakugyan „rosszabb az árulásnál", igen tisztelt kritikus! Az „erők" elegendők a reakció legyőzéséhez, a „vezér" pedig arra szólítja fel a csapatokat, hogy harcoljanak a reakcióval való *kiegyezésért*... Plehanov tréfásan ahhoz a római hadvezérhez hasonlította magát, aki az elhamarkodott harc miatt kivégeztette fiát. Szellemes tréfa. Nos, ha én volnék a „fiú" a *döntő* harc pillanatában, amikor „a forradalom erői *már nagyobbak* a kormány erőinél", egy pillanatnyi habozás nélkül *agyonlőném* (vagy római módra leszúrnám) a „*papát*", aki a reakcióval való kiegyezés jelszavát adja ki, és nyugodtan a jövő Mommsenjeire bíznám annak tisztázását, hogy tettem egy áruló meggyilkolása, egy áruló megbüntetése vagy a rangtisztelet elleni bűntett volt-e.

(3) Amikor az első duma időszakában vitába szálltunk a „felelős kormány" jelszavával, a két idézett érvre szorítkoztunk. Most ezt ki kell egészítenünk még egy harmadikkal: ha a felelős kormány követelése *közvetlenül vagy közvetve* jeladássá vál*hatna* arra, hogy a „forradalom" döntő harcot indítson a reakció ellen, akkor a *liberálisok maguk* vonnák vissza ezt a követelést.

Miért kell most ezt az érvet is felhoznunk? Azért, mert a liberálisok (s köztük a kadetok) az első duma után

erősen jobbra tolódtak, és *határozottan* szembeszálltak a forradalommal. Azért, mert Golovin, akit a rossz szociáldemokraták liberalizmusáért támogatnak, elmondta első beszédét, s mindjárt az első beszéd sem liberális, sem kadet beszéd nem volt, hanem *októbrista* volt.

Ha Plehanov annyira elmaradt az orosz ügyektől, hogy nem tudja ezt, cikke természetesen elnézést érdemel. De ez mitsem változtat azon, hogy érvei lényegében, Plehanov egyes tévedéseitől függetlenül, gyökerükben helytelenek.

Térjünk át a második esetre. A forradalom erői *még nem* nagyobbak a reakció erőinél, a döntő harc ideje *még nem* érkezett el. Akkor a jelszónak az a jelentősége, hogy befolyásolja a nép politikai öntudatának fejlődését, mondja Plehanov. Ez igaz. De akkor — és itt Plehanovnak ezerszeresen nincs igaza — az ilyen jelszó *zülleszti*, nem pedig felvilágosítja a nép öntudatát; *elhomályosítja*, nem pedig forradalmasítja; *demoralizálja*, nem pedig neveli. Ez annyira világos, hogy e gondolat kifejtésére nem vesztegethetjük az időt — legalább is addig, míg legközelebb megint nem beszélgetünk az igen tisztelt Plehanovval.

És kiderül: akárhogy forgassuk, egyre megy. Akár megnőttek a forradalom erői, akár nem, Plehanov jelszaváról semmiképp sem mondhatjuk, hogy „felnőtt" a szociáldemokrata proletariátus öntudatáig. Ez a jelszó feláldozza a demokrácia és egész forradalmunk *sarkalatos érdekeit* — a tömegek felvilágosítását a *népnek* a *reális* hatalomért vívott reális harcával kapcsolatos feladatokról — feláldozza őket ideiglenes, véletlen, mellékes, zavaros, *liberális* jelszavak, feladatok és érdekek kedvéért.

Márpedig a taktikai *opportunizmus* lényege éppen az, hogy feláldozza a proletariátus sarkalatos feladatait a liberalizmus felemás és zavaros feladatai kedvéért.

Befejezésül még néhány szót. Plehanov csipkedni próbál bennünket cikkében a bojkott miatt. Részletesen majd akkor beszélünk vele erről, amikor a csipkelődésről lesz kedve áttérni az érdemben való harcra. Addig pedig csak egyet jegyzünk meg. A római hadvezér fia mégis győzött — szellemeskedik Plehanov — elhamarkodott harcában, a bolsevikok azonban eddig csak vereségeket könyvelhetnek el.

Rossz az emlékezete, Plehanov elvtárs. Emlékezzen csak a *Buligin*-dumára. Emlékezzen rá, hogy Parvus és az új „Iszkra", *amelyet Ön támogatott*, akkor *ellenezte* a bojkottot. A bolsevikok a bojkott mellett voltak.

A forradalom fejlődése *teljes győzelmet* hozott a bolsevizmusnak, amelytől a mensevikek az október—novemberi napokban csak Trockij túlzásaiban tértek el.

Így volt — így lesz, igen tisztelt Plehanov elvtárs. Amikor a forradalom hanyatlik, akkor azok a betűrágók, akik utólag vállalják a „római hadvezérek" szerepét, előtérbe lépnek lamentálásukkal. Amikor a forradalom fellendülőben van — az *történik*, amit a *forradalmi szociáldemokraták* akarnak, hiába hasonlítják őket „türelmetlen suhancokhoz".

A megírás ideje: 1907 február 23 (március 8).
Megjelent: „Novij Lucs" 5. sz. 1907 február 24.
Aláírás: N. Lenin.

A BOLSEVIKOK ÉS A KISPOLGÁRSÁG

Ezzel a címmel jelent meg a „Novije Szili"-ben[54] egy cikk, amely jó alkalmat ad némi magyarázatra.

A lap elégedetlen azzal az „elcsépelt" módszerünkkel, hogy a burzsoáziát felosztjuk forradalmi kispolgárságra és liberális burzsoáziára. A kadetokra kétségkívül sok kispolgár szavazott, mondja a trudovikok lapja, megismételve a szokásos mensevik érvet.

Igen, a kadetokra sok kispolgár szavazott. Ez igaz. De a párt osztályjellegét nem lehet csak aszerint megítélni, hogy az *adott pillanatban* egyebek között ilyen meg ilyen elemek is rászavaztak. Kétségtelen, hogy a német szociáldemokratákra sok kispolgár, a német „centrumra" sok munkás is szavaz. De a „Novije Szili" bizonyára megérti, hogy ebből nem lehet levonni azt a következtetést, hogy helytelen a dolgozó osztályoknak kispolgárságra és proletariátusra való „elcsépelt" felosztása.

A kadet párt egész története, és különösen a legutóbbi választás, világosan megmutatta, hogy e párt *osztály*-alapja a kapitalista gazdálkodást folytató földbirtokos, a középburzsoá és a polgári értelmiségi. A nép tömegei, azaz a városi kispolgárság és a parasztság széles rétegei idegenek ettől a párttól, amely fél a tömegek mindennemű öntevékenységétől, harcol a tömegek ellen, védelmezi a megváltást, harcol az „általános-titkos" alapján választott helyi agrárbizottságok ellen stb. Csak ebben kell keresnünk az okát annak, hogy a legutóbbi választáson a kispolgárság olyan meglepően gyorsan *elszakadt* a kadetoktól. A parasztság, mint ismeretes, teljesen megbuktatta a kadetokat, és neki volt a legnagyobb része abban, hogy a kadetok vere-

séget szenvedtek a kormányzósági választó gyűléseken. A városi kispolgárság, mint már a „Novij Lucs" 1. számában megállapítottuk*, a városokban rögtön 41 000 szavazatot adott a baloldali blokkra, szemben a kadetok 74 000 szavazatával, jóllehet a baloldaliaknak nem volt napisajtójuk stb.

A kadetok — a liberális burzsoák pártja. Ez az osztály gazdasági helyzeténél fogva *fél* a parasztok győzelmétől és a munkások egybeforrottságától. Ezért elkerülhetetlen, s korántsem véletlen a kadetoknak az a tendenciája, hogy jobbra forduljanak, a reakcióval való kiegyezés felé, mégpedig annál gyorsabban, minél gyorsabban tolódnak balra a néptömegek. Nem a véletlen, hanem a gazdasági szükségszerűség idézte elő azt, hogy a duma szétkergetése után a proletariátus, a parasztság és a városi kispolgári szegénység igen erősen balra tolódott, forradalmasodott, a kadetok viszont igen erősen jobbra tolódtak. Csak nyárspolgárok és politikai filiszterek sajnálhatják ezt, vagy próbálhatják megváltoztatni vagy megállítani ezt a folyamatot.

Nekünk, szociáldemokratáknak más a feladatunk: meg kell gyorsítanunk a tömegeknek a kadetok hegemóniája alól való kiszabadulását. Ezt a hegemóniát támogatja a hagyomány, támogatják a liberálisok régi összeköttetései és befolyásuk, gazdasági hegemóniájuk a kispolgárok felett, szerepük, amelyet mint polgári értelmiségiek, liberális hivatalnokok stb. betöltenek. Minél világosabban fogják felismerni a tömegek *saját* érdekeiket, annál előbb megértik, hogy a liberálisok ellenségei a tömegmozgalomnak, annál előbb elkülönülnek a liberálisoktól politikailag ilyen vagy olyan demokratikus, forradalmi szervezetekbe, szövetségekbe, pártokba stb. Nevezetesen a parasztság, amely Oroszországban a kispolgárság nyolc- vagy kilenctizedét teszi, elsősorban a földért harcol. A liberális földbirtokos (márpedig ilyen van még Oroszországban: a földbirtokosi kúria által megválasztott képviselők 24,4 százaléka kadet és annál baloldalibb volt a legutóbbi választásokon) ebben a harcban *szemben* áll a paraszttal, és a liberális hivatalnok,

* Lásd ebben a kötetben 142. old. — *Szerk.*

a polgári értelmiségi nagyon közel áll a liberális földbirtokoshoz. A parasztság ezért sokkal radikálisabban és gyorsabban szabadul ki a kadetok befolyása alól, mint a városi kispolgárság. Oroszországban a polgári forradalom győzelmének igazi gazdasági alapja a parasztság győzelme a földért vívott harcban. A liberálisok (s köztük a kadetok) *ellenzik* a parasztság győzelmét; védelmezik a megváltást, vagyis amellett vannak, hogy a paraszt részben nagyparaszttá, részben a *porosz* típusú földbirtokos béresévé váljon. Ezért *lehetetlen* Oroszországban a polgári-demokratikus forradalom győzelme, ha a parasztság nem szabadul ki a liberálisok politikai hegemóniája alól. A parasztság győzelme *megsemmisíti* a földesúri földbirtokot, és teljesen szabaddá teszi az utat a termelőerőknek tisztán kapitalista alapon történő fejlődése előtt. A liberálisok győzelme *fenntartja* a földesúri földbirtokot, csak némileg tisztítja meg a hűbéri vonásoktól, és a kapitalizmus *legkevésbbé* gyors, *legkevésbbé* szabad fejlődésére, az úgynevezett porosz, nem pedig amerikai típusú fejlődésre vezet.

Az orosz forradalomnak ezt a gazdasági alapját, osztályalapját nem érti a „Novije Szili“, amikor ezt mondja: a szociális-gazdasági követelések szempontjából a kispolgárság közelebb áll a liberálisokhoz, a politikai követelések szempontjából — a proletárokhoz, a „forradalom súlypontja“ pedig a „politikára“ helyeződik át. A „Novije Szili“-nek ez az egész okfejtése merő zagyvaság. A kispolgár, és így a paraszt is, természetesen közelebb áll a liberálishoz, mint a proletárhoz, közelebb áll hozzá, mint *tulajdonos*, mint kistermelő. Ezért politikailag elképzelhetetlen és a szocializmus szempontjából éppenséggel reakciós lépés volna, ha a kispolgárokat és a proletárokat egy pártban tömörítenék (ezt akarják az eszerek). De a mai, polgári-demokratikus forradalomban Oroszországban a harc most korántsem a munkáltatók és a munkások antagonizmusa miatt folyik (ez lesz a helyzet majd a szocialista forradalomban), hanem a paraszt és a földbirtokos antagonizmusa miatt: erre a — *gazdasági*, s korántsem „politikai“ — harcra tolódik „a forradalom súlypontja“.

De ha forradalmunk — gazdasági tartalmát tekintve — polgári is (ez kétségtelen), ebből még nem vonható le az a

következtetés, hogy a burzsoáziának kell betöltenie a vezető szerepet forradalmunkban, hogy forradalmunknak a burzsoázia a hajtóereje. Ez a következtetés, amely Plehanovnál és a mensevikeknél megszokott, a marxizmus elsekélyesítése, a marxizmus karikatúrája. A polgári forradalomban lehet vezető a liberális földbirtokos is a gyárossal, a kereskedővel, az ügyvéddel stb. együtt, — lehet vezető a proletariátus is a parasztság tömegével együtt. A forradalom polgári jellege mindkét esetben megmarad, de keretei, továbbá azok a feltételek, amelyek folytán előnyös a proletariátus, a szocializmus szempontjából (*vagyis* elsősorban a termelőerők fejlődésének gyorsasága szempontjából) *teljesen különbözők* az előbbi és az utóbbi esetben.

A bolsevikok ebből vezetik le a szocialista proletariátus *alapvető* taktikáját a polgári forradalomban: vonja magával a demokratikus, különösen a paraszti kispolgárságot, szakítsa el a liberálisoktól, ellensúlyozza a liberális burzsoázia ingatagságát, fejlessze a *tömegek* harcát a hűbériség minden nyomának, s köztük a földesúri földbirtoknak a teljes *megszüntetéséért*.

A duma elnökségének kérdése a polgári forradalomban követendő általános szociáldemokrata taktika részkérdése volt. A szociáldemokratáknak el kellett volna *szakítaniuk* a trudovikokat a kadetoktól, vagy úgy, hogy a trudovikra szavaznak, vagy úgy, hogy tüntetően tartózkodnak a szavazástól, s megmagyarázzák tartózkodásuk okait. A „Novije Szili" most elismerte, hogy a baloldaliak *hibát* követtek el, amikor elmentek a kadetokkal való tanácskozásra. Ez értékes beismerés. De a „Novije Szili" kegyetlenül téved, ha azt hiszi, hogy „ez a gyakorlati számítás hibája, nem pedig elvi hiba" volt. Ez a vélemény, mint kimutattuk, azon alapszik, hogy nem értik a szocialista proletariátusnak a polgári forradalomban követendő taktikája alapjait, elveit.

Csakis ebből a szempontból kiindulva találhatunk helyes választ azokra a részkérdésekre, amelyek olyan fejfájást okoznak a „Novije Szili"-nek.

Mi „a biztosítéka annak, hogy a «Novij Lucs» által is szövetségesnek elismert kispolgárok nem fordulnak el a baloldaliaktól és nem állnak át a kadet táborba"? Éppen

azért, mert erre nincs biztosíték, *ellenzünk* mindenfajta állandó megegyezést a trudovikokkal. A mi irányvonalunk az, hogy „külön menjünk, *együtt üssük*“ a feketéket is, a kadetokat is. Így jártunk el a szentpétervári választásokon, és így fogunk eljárni mindig.

A kadetoktól a kispolgárok egy részét el lehet szakítani — hozza fel ellenvetésként a „Novije Szili“. — Lehet, mint ahogy a kadet „Tovariscs“ egy részét el is szakítottuk a szentpétervári választásokon. Hogy ezt elérhessük, ahhoz az kell, hogy szilárdan haladjunk saját forradalmi utunkon, nem törődve azzal, hogy mit mond a kadet Marja Alekszevna.

A törvényhozás munkáját „elkerülhetetlenül át kell engedni a kadetoknak“. Szó sincs róla. A kadetok, mint a duma liberális „centrumának“ vezérei, túlsúlyban vannak a feketékkel szemben a mi támogatásunk nélkül is. Ezért nekünk az a feladatunk, hogy beterjesszük saját nem liberális és nem kispolgári, hanem szociáldemokrata törvényjavaslatainkat, mégpedig nem bürokratikus, hanem forradalmi nyelven, *és ezeket szavazás alá bocsássuk*. Buktassák meg ezeket a törvényjavaslatokat a feketék is, a kadetok is. Akkor majd rátérünk a kadet törvényjavaslat kíméletlen bírálatára és a módosító javaslatok rendszeres beterjesztésére. Ha a módosítások véget értek — tartózkodunk a szavazástól a kadet törvényjavaslat egészének szavazásra bocsátásakor, rábízva a kadetokra, hogy üssék a feketéket, és nem vállalva a felelősséget a néppel szemben a kadet áldemokratizmus silányságáért és sekélyességéért.

„Novij Lucs“ 6. sz.
1907 február 25.
Aláírás: N. Lenin.

A DUMA KÖZELI SZÉTKERGETÉSE ÉS A TAKTIKA KÉRDÉSEI

Pétervár, 1907 február 27.

A lapok tele vannak hírekkel, pletykákkal, találgatásokkal a duma közeli szétkergetéséről.

Valószínű-e ez? Ha az objektív helyzetet nézzük, le kell vonnunk a következtetést: több mint valószínű. A kormány számára a duma összehívása kényszerű szükségesség volt. A kormány kénytelen volt még egyszer megpróbálni, hogy a lehető legnagyobb megtorlások alkalmazásával ugyan, de összehívja a népképviseletet a burzsoáziával való kiegyezés érdekében. A kísérlet szemmelláthatólag nem sikerült. A statáriális bíróságok és a sztolipini alkotmány egyéb gyönyörei rendkívül sokat segítettek az eddig érintetlen tömegekben folyó forradalmi agitációnak, és a paraszti tömegek mélyéből előhívták a baloldali dumát. A kadetok, az orosz forradalomnak ez a centrum-pártja, az első dumához képest legyengültek. A kadetok kétségtelenül jobbra tolódtak, de ilyen duma mellett, ilyen helyzetben a kormány teljesen képtelen kiegyezni velük. Az októbristákkal a kadetok egyesülhetnének, és következetesen e felé tartanak: elég megneveznünk Sztruve urat és Golovin urat. De a mostani helyzetnek éppen az a sajátossága, hogy a dumában nincs kadet-októbrista többség. Az egész „centrumot" menthetetlenül elnyomja a szélsőségek éles harca: jobbról a monarchisták és balról a duma baloldali része. Ez a baloldali rész a duma kétötöde. A baloldal szerepe a dumában óriási. A néptömegekre igen nagy befolyása van. E tömegekhez fűződő erősödő kapcsolatát nem szakíthatják el semilyen félrendszabályok. A duma szétkergetését a szükség diktálja a kormánynak: ha nem

folyamodik erőszakhoz, nem tud kikeveredni a kialakult helyzetből. Ennek a kialakult helyzetnek a „törvényessége“ csak súlyosbítja a válságot, mert a válság igazi ereje a néptömegekben szükségképpen nagyobb, mint „törvényes“, azaz a rendőri rosták tucatjain és százain átszűrt kifejezése.

A duma szétkergetése több mint valószínű: elkerülhetetlen éppen azért, mert lényegében korántsem alkotmányos, hanem forradalmi válsággal van dolgunk. És éppen ezért a legártalmasabb, legnevetségesebb és legszánalmasabb politika volna, ha strucc módjára homokba dugnánk a fejünket, ha megpróbálnánk figyelmen kívül hagyni a jelenlegi politikai helyzet elkerülhetetlen következményeit, ha megpróbálnánk szavakkal, frázisokkal elhomályosítani a világosat, tompítani az éleset, elpalástolni a szemmelláthatót.

Effajta politikát a kadetok folytatnak. Izgojev úr ma ezt írja a „Recs“-ben: „Megőrizni a dumát — *aligha* áll hatalmunkban.“ Alighanem igaza van. „3—4 hónap mulva, amikorra a duma törvényhozó munkájával tekintélyt szerezne az országban, más lehetne a helyzet.“ Ez nemcsak helytálló, de szemmellátható is. A szemmelláthatót pedig látja a kormány is.

Izgojev úr azonban fél a kendőzetlen igazságtól, és tépelődni kezd: „De vajjon rendelkezésére áll-e majd ez a 3—4 hónap? Bűvös kör, amelyből nincs kiút. A kiút nem a «szervezett» vagy «szervezetlen» utcában van, kiút abban az esetben lenne, ha igaz hazafiságtól áthatott emberek lennének hatalmon. . .“

No, ez csak természetes ! Önmaguk bűvölték el magukat szép szóvirágokkal, önmaguk kergették magukat az édeskés frázisok zsákutcájába, és most sírnak, panaszkodnak, búslakodnak . . . Ez csakugyan iskolapéldája a fejvesztett, könnyhullató és impotens filiszternek !

Ne gondolja az olvasó, hogy Izgojevnek ezek a szavai — valamilyen találomra kiragadott kadet szerző véletlen kifakadásai. Nem. Ezek a szavak összegezik azt a politikát, amelyet hivatalosan *elfogadott* a kadet párt, a *vezető* párt, amelynek egyik tagját elnökké választották. A „Recs“-nek ugyanebben a számában ezt olvassuk: „A népszabadság pártja parlamenti frakciójának tegnapi, február 25-i ülésén

hosszas vita után a kormány nyilatkozatához való viszony kérdéséről az alábbi határozatot hozták: hallgatni kell, nem kell kifejezni vele szemben sem bizalmat, sem bizalmatlanságot, és át kell térni a folyó kérdések tárgyalására. Ha viszont a jobboldali pártok provokációs célból olyan határozati javaslatot terjesztenek elő, amely bizalmat fejez ki a kormánynak, ellene kell szavazni. Abban az esetben pedig, ha a szélső baloldaliak (a szociáldemokraták) bizalmatlanság kifejezését indítványozzák, a népszabadság pártja javasolni fogja, hogy térjenek át a soronlevő ügyekre. Egyébként van remény arra, hogy ezzel a kérdéssel kapcsolatban létre fog jönni az egész ellenzék előzetes megegyezése, amire már hajlanak az eszerek, a népi szocialisták és a trudovikok." Tegyük hozzá, hogy szociáldemokrata duma-frakciónk — a „Russzkaja Zsizny" szavai szerint — úgy döntött, hogy „teljesen önállóan lép fel"; ezt a döntést mi szívből üdvözöljük.

A kadetok politikája azonban igazán példátlan valami. Azt mondani, „bizalmatlanságot fejezek ki", nem óvatos dolog. Óvni kell a dumát. Azt mondani, „nem fejezek ki bizalmat" — ezt lehet. — Hát nem politikai „tokba bújt emberek" ezek? Hát nem filiszterek ezek, akik az elháríthatatlanul közelgő vihar láttán szemükre húzzák hálósipkájukat és azt hajtogatják: óvatosak vagyunk... óvjuk a dumát... Önök a filiszteri hálósipkájukat óvják, és nem mást, „népszabadság" tisztelt lovagjai!

Elképzelhető-e nevetségesebb valami annál, mint hogy „provokációnak" nevezik a jobboldaliaknak a kormány iránt bizalmat kifejező indítványát? A duma mindegyik tagjának törvényes joga, a nép képviselőjének legtermészetesebb válasza ez a kormány kérdésére: az én programmom ilyen, óhajt-e a duma együttműködni velem ebben a szellemben? Csak a kadetok legteljesebb fejvesztettségével magyarázható, hogy leírták ezt a zagyvaságot. Nem, uraim, a hálósipka — nem védelem az ellenforradalommal szemben. A duma feloszlatásának joga szuper-„törvényes" jog annak az alkotmánynak a talaján, amelyet a szánalmas liberálisok oly ostobán magasztaltak, és amellyel kapcsolatban oly áruló módon igyekeztek rávenni a népet, hogy vegye komolyan ezt az alkotmányt. Nem

lehet kitérni az elől, hogy a kormány megkérdezi a dumát, óhajt-e teljesíteni egy bizonyos programmot. Ez a válasz pedig: „nem fejezek ki bizalmat“ — mégiscsak kitűnő és teljesen elégséges „alkotmányos“ ürügy lesz a duma feloszlatására: még a Kovalevszkijek segítsége nélkül is lehet találni tucatnyi „alkotmányos precedenst“ a duma feloszlatására, még akkor is, ha a kormánytól sokkal kevésbbé fontos dolgokat tagadnak meg, mint... mint... mint a statáriális bíróságok és a büntető különítmények.

Mi következik ebből? Ebből az következik, hogy ostobaság alkotmányosdit játszani, mikor nincs alkotmány. Ostobaság figyelmen kívül hagyni és elhallgatni azt, hogy még a mostani orosz „majdnemhogy-alkotmánynak“ a napjai is meg vannak számlálva, hogy *elkerülhetetlen* a választási törvény hatályon kívül helyezése és a teljes önkényuralomhoz való visszatérés.

Mit tegyünk hát? Aussprechen was ist — mondjuk meg azt, ami van. A kormány feltétlenül kénytelen feloszlatni a dumát. A kormánynak az az előnyös, ha a duma némán oszlik szét, engedelmesen végigjátszva az alkotmányos komédiát, nem nyitva fel a nép szemét arra, hogy az államcsíny *elkerülhetetlen*. És a gyáva kadetok példátlan, párját ritkító „történelmi“ formulájukkal: „*hallgatni* kell“, „bizalmatlanságot fejezek ki“ helyett azt kell mondani: „nem fejezek ki bizalmat“ — ezzel a formulával csak a kormánynak segítenek, hogy *hallgatólagos* államcsínyt hajtson végre.

A szabadság igazi híveinek, a nép igazi képviselőinek másképp kell eljárniuk. Meg kell érteniük, hogy a duma további fennmaradása korántsem az udvariasságtól, óvatosságtól, gondosságtól, diplomáciai érzéktől, tapintattól, hallgatni tudástól és egyéb molcsalini erényektől függ. Azt kell tenniük, hogy a *duma szószékéről* mindenki füle hallatára, egyszerűen és nyíltan megmondják a népnek *az egész igazságot*, megmondják még azt is, miért elkerülhetetlen a duma szétkergetése, az államcsíny és a tiszta önkényuralomhoz való visszatérés. A kormánynak hallgatnia *kell* erről. A népnek tudnia *kell* ezt. A nép képviselőinek — amíg még a nép képviselői! — meg kell mondaniuk ezt a duma szószékéről.

A helyzet egészen világos. Nincs más választás: vagy a dicstelen molcsalinizmust, a feltétlen engedelmességet választják, *vagy* nyugodtan, de ingadozás nélkül megmondják a népnek, hogy most a feketeszázasok államcsínyének első felvonása játszódik le.

Csakis a népi harc akadályozhatja meg ezt az államcsínyt. És a népnek tudnia kell az egész igazságot.

Reméljük, hogy a szociáldemokraták a dumában meg fogják mondani neki.

„Proletarij" 14. sz.
1907 március 4.

A KADETOK ÉS A TRUDOVIKOK[55]

D. Kolcov elvtárs a „Russzkaja Zsizny“ 49. számában megismétli a szokásos mensevik érvelést a kadetok támogatására irányuló politika védelmében. De ezt annyira leplezetlenül és naivan teszi, hogy határozottan csak megköszönhetjük neki, hogy a hibás elméletet ad abszurdum vitte.

„Kivel találkoznak több pontban a szociáldemokraták — kérdezi Kolcov „A kadetok és a polgári demokrácia“ című cikkében —, a városi vagy a falusi demokráciával? Kitől várhat inkább támogatást a szociáldemokrácia a kulturális, vallási, nemzeti stb. előítéletek elleni harcában? Ki fogja inkább támogatni a termelőerők szabad fejlesztésére irányuló összes intézkedéseket? Csak fel kell vetnünk ezeket a szociáldemokrata politika szempontjából sarkalatos kérdéseket, és önként adódik a világos válasz. Mindaz, amit a «Kommunista Kiáltvány» a burzsoázia forradalmi szerepéről mond, ugyanolyan helytálló a XX. században, amilyen helytálló volt a XIX. században, ugyanúgy helytálló Oroszországban, mint ahogy helytálló volt Angliában . . . stb. Ami a falusi demokráciát illeti, ez a demokrácia — forradalmi allürjei ellenére — igen sok esetben védelmezni fogja a termelés és a társadalmi élet régi, elavult formáit . . . Amikor a bolsevikok a kadetokról beszélnek, megfeledkeznek a mögöttük álló városi demokráciáról, és viszont — számukra az egész parasztságot az eszerek és a trudovikok parlamenti csoportja testesíti meg. Tehát a fáktól nem látják az erdőt, a parlamenti képviselettől nem látják a nagy néptömegek szociális érdekeit.“

Mi tiszta szívből üdvözöljük azt a tényt, hogy a mensevikek áttértek taktikai nézeteltéréseink *elvi* alapjainak tisztázására. Már legfőbb ideje.

Szóval, a kadetok — *haladó városi burzsoázia*, a trudovikok — *elmaradott falusi burzsoázia*. Ebből áll az önök „marxizmusa".

De ha így van, miért nem mondják meg ezt nyíltan és egyenesen az egész párt előtt? Miért nem jelentik ki félreérthetetlenül a pártkongresszusi határozat tervezetében, hogy a „Kommunista Kiáltvány" értelmében az OSzDMP *köteles* a kadetokat támogatni a *trudovikokkal szemben?*

Nagyon örülnénk neki, ha önök ezt kijelentenék. Mi már régen kértük erre önöket, még az Egyesítő Kongresszus előtt, amikor a polgári pártokhoz való viszonyról szóló határozattervezetünkben *meghatároztuk* mind a kadetok, mind az eszerek osztálytartalmát, s kértük önöket, hogy közöljék *saját meghatározásukat.*

S hogyan válaszoltak kihívásunkra?

Kitértek a kérdés elől. Az Egyesítő Kongresszusra benyújtott határozattervezetükben nem is próbálták kifejezni azt a gondolatot, hogy a kadetok haladó városi demokrácia, a trudovikok pedig (a Parasztszövetség, az eszerek és így tovább) — elmaradott falusi demokrácia. Az *önök* határozata, amelyet a polgári pártokhoz való viszonyról az Egyesítő Kongresszus elé terjesztettek, csak az amszterdami határozat[56] furcsa — kuszaságában furcsa — megismétlése.

Most *megismételtük* kihívásunkat. Újból felvetettük a különböző oroszországi polgári pártok osztályalapja marxista meghatározásának kérdését. Kinyomattuk a megfelelő határozattervezetet.

És meg vagyunk győződve, hogy *önök megint nem fogják elfogadni a kihívást.* Meggyőződésünk, hogy önök nem merik egy hivatalos mensevik határozat tervezetében leírni, hogy a kadetok — haladó városi burzsoázia, hogy a kadetok *a trudovikoknál jobban* előmozdítják a termelőerők szabad fejlesztésének politikáját stb. stb.

A helyzet ugyanis a következő.

A mai oroszországi polgári forradalom fő gazdasági kérdése a parasztság földért vívott harcának kérdése. Ezt

a harcot szükségszerűen előidézi a parasztság kétségbeejtő helyzete, a hűbéri rend maradványainak bősége az orosz faluban stb. Ez a harc készteti a paraszti tömeget mind a politikai viszonyok radikális demokratizálására (mert demokratikus államberendezés nélkül a parasztok nem tudják legyűrni a feudális földbirtokosokat), mind a földesúri földbirtok megszüntetésére.

Ezért szerepel a szociáldemokraták programmjában a földesúri földek *elkobzása*. A szociáldemokráciának csak szélső opportunistái nem rokonszenveznek ezzel a programmal, s követelik, hogy az „elkobzás" szó helyett „elidegenítést" iktassunk be, *de nem mernek nyíltan fellépni ilyen tervezettel.*

A kadetok — a liberális burzsoázia, a liberális földbirtokosok, a polgári értelmiség pártja. Ha D. Kolcov kétségbevonja a kadetok földbirtokosi színezetét, két tényre hívjuk fel a figyelmét: 1) az I. duma kadet frakciójának összetétele. Nézzen utána Borogyinnál[57], Kolcov elvtárs, és meglátja, hány földbirtokos van köztük; 2) a kadetok agrártervezete lényegében a *tőkés földbirtokos* terve. A földek megváltása, a parasztnak béressé változtatása, a helyi földbizottságok összeállítása egyenlő számú földbirtokosból és parasztból, a kormány által kinevezett elnökkel — mindez napnál világosabban mutatja, hogy a kadetok agrárpolitikája a földesúri földbirtok *fenntartására* irányul, mégpedig olymódon, hogy a földbirtokot *megtisztítja* egyes hűbéri vonásaitól, a megváltással pedig tönkreteszi és a hivatalnok által szolgai függőségben tartja a parasztot. A kadet agrárpolitika gazdasági jelentősége ezért nem egyéb, mint a termelőerők fejlődésének *lassítása.*

Ezzel szemben a földesúri földek elkobzása és a parasztdemokrácia teljes győzelme a termelőerők fejlődésének a kapitalizmusban egyáltalán lehetséges *maximális* gyorsaságát jelenti.

Az ötödik kongresszusra készített határozattervezeteink *világosan* kifejezik a kadet politika *gazdasági* jelentőségének *ezt* a megítélését. Még egyszer: tessék, fejezzék ki ugyanilyen világosan „marxista" elméletüket, D. Kolcov elvtárs!

Ha összehasonlítjuk a kadetok agrártervezetét és a trudovikok agrártervezetét, valamint a politikai demokrácia kérdéseihez való viszonyukat (a gyűlésekről szóló törvény az első dumában, a helyi mezőgazdasági bizottságok különböző szervezeti típusaihoz való viszony, a kadet párt és a trudovik csoport programmja az I. dumában stb. és így tovább), akkor kiderül, hogy a kadetok a liberálisok pártja, amely arra törekszik és arra kénytelen törekedni, hogy *megszüntesse* a forradalmat a szabadságnak a régi hatalommal (a szabadság rovására) való kibékítése, a földbirtokosnak a paraszttal (a paraszt rovására) való kibékítése útján. Ellenben a trudovik pártok (a népi szocialisták, a trudovikok és az eszerek) — városi és különösen falusi (vagyis paraszti) kispolgári demokrácia, amely *kénytelen* a forradalom továbbfejlesztésére törekedni.

Oroszországban a forradalom győzelme csak abban az esetben lehetséges, ha a proletariátus magával vonja a demokratikus parasztságot mind a régi rend, mind a iberálisok ellen.

Ezt a tételt, amely meghatározza az egész bolsevik taktika *alapelveit*, kitűnően alátámasztja az első duma és a duma utáni időszak egész tapasztalata. Vitáink civakodás helyett csak abban az esetben vezethetnek az oroszországi polgári forradalom sarkalatos kérdéseinek megoldására, ha ezekre az *alapelvekre* vezetjük vissza őket.

Ezért üdvözöljük Kolcov elvtárs őszinteségét és nyíltságát, és megismételjük kihívásunkat: próbálják a mensevikek megfogalmazni, világosan és félreérthetetlenül kifejezni *ezeket* a gondolatokat a kadetokról és a trudovikokról.

„Rabocsaja Molva" 1. sz.
1907 március 1.
Aláírás: N. L—n.

SZTOLIPIN NYILATKOZATÁRÓL

KIÁLTVÁNYTERVEZET[58]

Az Állami Dumának az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárthoz tartozó képviselői tudatják a néppel, és javasolják a dumának, hogy tudassa a néppel a következőket:

A kormány Sztolipin úr, a miniszterelnök útján kijelentette a népképviselőknek, hogy ugyanazt a politikát szándékozik folytatni, mint az első duma szétkergetése után. A kormány nem akar számolni a népképviselők akaratával. Azt követeli, hogy a népképviselők béküljenek ki politikájával, segítsenek neki fejleszteni, tökéletesíteni, pontosabban és teljesebben alkalmazni ezt a kormánypolitikát.

Mit jelent a kormány politikája?

Azt jelenti, hogy tovább védelmezik a nagybirtokosok, az udvaroncok és a magasrangú méltóságok maroknyi csoportjának érdekeit, védelmezik azt a jogukat, hogy kizsákmányolhassák és elnyomhassák a népet. Sem földet, sem szabadságot! — ezt hozatta a kormány Sztolipinnal a nép tudomására.

A parasztok nem várhatnak a kormánytól mást, mint hogy védeni fogja a földbirtokosokat, kíméletlenül ádáz harcot fog folytatni az ellen a törekvés ellen, hogy a parasztok meglássák a fényt, a szabadságot, hogy megjavítsák helyzetüket, az ellen a törekvés ellen, hogy a föld átmenjen a parasztok kezébe, hogy megszabaduljanak a súlyos szolgaságtól, a rabszolgaságtól, a lassú éhhaláltól. A parasztok csak azt várhatják a kormánytól, hogy folytatni fogja ugyanazokat az erőszakos akciókat, amelyekkel a parasztság legjobbjainak ezreit és tízezreit börtönbe záratta,

száműzte vagy megölte a hivatalnoki önkény és a földbirtokosi járom ellen vívott bátor harcukért. Jelentéktelen adományokkal megvesztegetni a szipolyozók és a kulákok elenyésző kisebbségét, segíteni nekik a tönkrement falu teljes kifosztásában, jutalmul az önkényuralmi kormánynak nyújtott segítségükért — ilyen politikát szándékozik folytatni Sztolipin és kormánya.

A munkások ne várjanak ettől a kormánytól mást, mint erőszakot és elnyomást. A munkások kezét ezután is meg fogják kötni a helyzetük megjavításáért folytatott harcukban. A munkásszervezeteket továbbra is be fogják tiltani, a munkáslapokat továbbra is üldözni fogják. A nagyvállalkozók továbbra is meg fogják kapni a kormány segítségét és támogatását a munkások megszorítására irányuló minden lépésükben. Ne várják a munkások ettől a kormánytól, hogy segíteni fog rajtuk a munkanélküliség folytán szenvedett súlyos ínségükben, mert ez a kormány még fokozni és súlyosbítani fogja ezt az ínséget. A gyárosok és a rendőrhivatalnokok tanácskozásain kidolgozott törvények — ez a kormány segítsége a munkásosztálynak. Az oroszországi munkások már régen tisztában vannak azzal, mit ér a munkásosztályról való kormány-„gondoskodásnak" ez a politikája.

A katonák és a matrózok, akik vérüket ontották a maroknyi udvari népség rabló érdekeiért a kormány által Japán ellen indított háborúban, — akik vérüket ontották idehaza, harcolva életük javításáért, a kaszárnyai fegyencélettől való megszabadulásért, azért, hogy a katona is embernek érezhesse magát, nem pedig baromnak, — a katonák és a matrózok ne várjanak ettől a kormánytól mást, mint az eddigi erőszakot és elnyomást, mint az eddigi szigorú bánásmódot és szikkadt kenyérdarabot jutalmul azért, hogy lecsillapítják és letörik testvéreiket — a munkásokat és a parasztokat, akik szabadságért harcolnak, akik azért küzdenek, hogy földje legyen a parasztságnak.

A kormány nyilatkozata világosan megmutatta, hogy a kormány nem békében akar élni a néppel, hanem háborút akar ellene. Ez a nyilatkozat nem mond ki egy valamit, amit viszont a nép képviselői, akiket a nép küldött a dumába, és akik hívek a nép érdekeihez, kötelesek meg-

mondani a népnek: a kormány nem mondja ki, hogy nyilatkozata múlhatatlanul és elkerülhetetlenül azt jelenti, hogy szét akarja kergetni a II. dumát, nem adva neki még arra sem lehetőséget, hogy kifejezze a nép akaratát, kifejezze a parasztok, a munkások, a katonák nyomorát, valamennyi dolgozó nyomorát, kifejezze mindazt, aminek kifejezésével a lakosság utasításaiban megbízta a képviselőket, amikor beküldte őket a dumába.

A szociáldemokrata munkáspárt mindig emlékeztette a népet, hogy a duma képtelen megadni neki a szabadságot és a földet. Azok a duma-képviselők, akik a munkásosztály és a parasztság érdekeit védelmezik, készek minden erejüket ezeknek az érdekeknek a szolgálatába állítani, készek minden erejükkel segíteni a népet, olymódon, hogy a dumában kijelentik az igazságot, s felvilágosítják az Oroszországszerte szétszórt népmilliókat, milyen káros, népellenes politikát folytat a kormány, milyen béklyókat kovácsol a nép ellen, milyen törvényeket és intézkedéseket tagad meg a néptől.

De a duma-képviselők és az egész duma, ha képesek is segíteni a népen, semmit sem érnek a nép nélkül. Ha Oroszország rövid idő alatt kivívott legalább valami kis szabadságot, ha megkapta a népképviseletet, legalább rövid időre, ezt mind csak a nép harca, a munkásosztálynak, a parasztságnak, a katonáknak és a matrózoknak a szabadságért folytatott önfeláldozó harca vívta ki.

A kormány ismét hadat üzent a népnek. Rálépett arra az útra, amely a II. duma szétkergetéséhez, a mostani választójog megszüntetéséhez, a régi orosz önkényuralom régi rendjének visszatéréséhez vezet.

A munkásosztály képviselői tudatni fogják ezt az egész néppel.

A megírás ideje: 1907 február vége.

Először megjelent: „Leninszkij Szbornyik" XVI. köt. 1931.

A DUMA-VÁLASZTÁSOK ÉS AZ OROSZ SZOCIÁLDEMOKRÁCIA TAKTIKÁJA[59]

A duma-választások kimenetele jellemzi a különböző osztályokat és erejüket.

Oroszországban a választójog *közvetett* és *egyenlőtlen*. A parasztok először is tíz portánként egy küldöttet választanak; ezek az utóbbiak maguk közül paraszti meghatalmazottakat választanak; a meghatalmazottak megválasztják a paraszti elektorokat, és végül az elektorok a többi rend elektoraival együtt megválasztják a duma-képviselőket. Hasonló rendben bonyolítják le a választást a földbirtokosi, a városi és a munkáskúriában is, az egyes kúriákra jutó elektorok számát azonban a felsőbb osztályok, a földbirtokosok és a burzsoázia érdekében és javára állapítja meg a törvény. Ráadásul nemcsak a forradalmi, hanem az ellenzéki pártokat is a legbarbárabb, kirívóan törvénytelen rendőri megtorlásoknak vetik alá; továbbá figyelembe kell még venni a sajtó- és gyülekezési szabadság teljes hiányát, az önkényes letartóztatásokat és száműzetéseket, az Oroszország nagyobbik felében működő statáriális bíróságokat és a velük kapcsolatos kivételes állapotot.

Hogyan volt ilyen körülmények közt mégis lehetséges, hogy az új duma sokkal ellenzékibb és forradalmibb lett, mint az első volt?

Hogy válaszolhassunk erre a kérdésre, mindenekelőtt meg kell vizsgálnunk a második duma párt- és politikai összetételével kapcsolatban az adatokat arról, hogyan oszlottak meg az elektorok az egyes pártok között, mégpedig a kadet „Recs“ adatai alapján, amelyek Európai-Oroszország összes elektorainak mintegy $^{9}/_{10}$-ét ölelik fel (Lengyel-

ország, a Kaukázus, Szibéria stb. kivételével). Az öt fő politikai csoportot fogjuk megvizsgálni, minthogy nincsenek részletesebb adataink az elektorok politikai színezetéről. Az első csoportot a *jobboldaliak* alkotják. Ide tartoznak az úgynevezett „feketeszázasok“ (a monarchisták, az Orosz Nép Szövetsége stb.), akik vissza akarnak térni a teljes önkényuralomhoz annak tiszta formájában, akik féktelen katonai terrorra és orvgyilkosságra — amilyen Gercenstein duma-képviselő meggyilkolása volt — izgatnak a forradalmárok ellen, „pogromokat“ rendeznek stb. Ide tartoznak továbbá az úgynevezett „*októbristák*“ (Oroszországban így nevezik a nagyvállalkozók pártját), akik az 1905 október 17-i cári kiáltvány megjelenése után azonnal csatlakoztak az ellenforradalomhoz, és most minden erejükből támogatják a kormányt. A választásokon ez a párt gyakran blokkokat alkot a monarchistákkal.

A második csoportba a *pártonkívüliek* tartoznak. A továbbiakban látni fogjuk, hogy sok elektor és képviselő, különösen a parasztok közül, ezzel a névvel leplezte magát, hogy elkerülje a forradalmi meggyőződése miatt várható megtorlásokat.

A harmadik csoportot a *liberálisok* alkotják. A liberális pártok élén az alkotmányos-demokrata párt (az úgynevezett „kadet“ párt) áll, más néven a „népszabadság“ pártja. Ez az orosz forradalomban a centrum pártja; a földbirtokosok és a parasztok között áll. A burzsoázia megpróbálja kibékíteni a két osztályt. A liberális burzsoázia — a kadetok — pártjának megítélése az orosz szociáldemokrácia két irányzata közti nézeteltérések egyik legfontosabb pontja.

A dumában — nem politikai meggyőződésből, hanem opportunista megfontolásokból — az orosz liberálisok oldalán állnak a lengyel „feketeszázasok“ is — a „nemzeti demokraták“ pártja —, akik Lengyelországban minden eszközzel, beleértve a titkos feljelentéseket és gyilkosságokat is, harcolnak a forradalmi proletariátus ellen.

A negyedik csoportot a *progresszisták* alkotják. Ez nem egy párt neve, hanem ugyanúgy, mint a „pártonkívüliek“, semmitmondó és egyezményes megjelölés, amely-

nek legelső rendeltetése az, hogy leplezésül szolgáljon a rendőri üldözés ellen.

Végül, az ötödik csoportot a *baloldaliak* alkotják. Ide tartozik a szociáldemokrata párt, a szociálforradalmárok pártja, a népi szocialisták (megfelelnek körülbelül a francia radikálszocialistáknak) pártja és az úgynevezett „*trudovikok*“ — ez a parasztdemokráciának még teljesen kialakulatlan szervezete*. A trudovikok, a népi szocialisták és a szociálforradalmárok osztályjellegüket tekintve kispolgári és paraszti demokraták. Némelykor egyes forradalmi csoportok elektorai a választási hadjárat idején igyekeztek a „baloldali“ közös névvel leplezni magukat, hogy biztosabban elkerüljék a rendőri üldözést.

A „Recs“ adatai mindjárt megmutatják a pártok szociális összetételéről levont következtetéseink helyességét.

I. Az elektorok száma

A pártok	Európai-Oroszország 51 kormányzósága										Nagyvárosok	
	Földbirtokosi		Városi		Paraszti		Munkás		Összesen			
	Elektorok	%	Elektorok	%	Elektorok	%	Elektorok	%	Elektorok	%	Elektorok	%
Jobboldaliak .	1 224	70.9	182	13.9	764	33.8	—	—	2 170	40.0	346	20.7
Pártonkívüliek	81	4.7	27	2.1	248	11.0	2	1.4	358	6.6	—	—
Liberálisok ..	154	8.9	504	38.7	103	4.6	—	—	761	14.0	940	56.4
Progresszisták	185	10.7	280	21.5	561	24.9	3	2.1	1 029	18.9	55	3.3
Baloldaliak ..	82	4.8	311	23.8	582	25.7	140	96.5	1 115	20.5	327	19.6
Összesen ..	1 726	100.0	1 304	100.0	2 258	100.0	145	100.0	5 435	100.0	1 668	100.0

---

* A német sajtóban ezt a pártot gyakran „munkáscsoportnak“ nevezik, ami mintegy a munkásosztállyal való rokonságra utal. Lényegileg Oroszországban köztük még ilyen szóbeli rokonság sincs. Ezért jobb meghagyni lefordítatlanul a „trudovik“ szót, ezzel jelölve a kispolgári, nevezetesen a paraszti demokráciát.

II. A duma-képviselők száma

A pártok	Európai-Oroszország 51 kormányzósága						Lengyelország		Kaukázus		Szibéria és a keleti kormányzóságok		Az egész Orosz Birodalomban	
	A kormányzóságoktól		A paraszti kúriától		A nagyvárosoktól									
	Képv.	%	Képv.	%	Képv.	%	Képv.	%	Képv.	%	Képv.	%	Képv.	%
Jobboldaliak	85	25.7	4	7.5	5	18.5	1	2.7	2	7.1	—	—	97	19.8
Pártonkívüliek	18	5.4	3	5.7	—	—	—	—	—	—	1	7.1	22	4.5
Liberálisok	82	24.8	10	18.9	17	63.0	32	86.5	9	32.2	6	42.9	156	31.8
Progresszisták	20	6.0	10	18.9	—	—	3	8.1	2	7.1	—	—	35	7.1
Baloldaliak	126	38.1	26	49.0	5	18.5	1	2.7	15	53.6	7	50.0	180	36.8
Összesen	331	100.0	53	100.0	27	100.0	37	100.0	28	100.0	14	100.0	490	100.0

Mint az idézett *táblázatokból* látható, a *nagyvárosok* külön csoportot alkotnak, mégpedig: Pétervár 6, Moszkva 4, Varsó és Taskent 2—2, a többi város 1—1 képviselőt választ, ez összesen 17 város 27 képviselővel. A duma többi tagját az egyes kormányzóságok elektorainak gyűlésein választja közösen a négy kúria; de ezen felül a paraszti elektorok minden kormányzóságban megválasztják a parasztkúria egy képviselőjét. Ilyenformán a képviselőknek három csoportja alakul ki: a kormányzósági választó gyűlések által választott képviselők, a parasztkúria képviselői és a nagyvárosok képviselői.

A progresszív vagy baloldali blokknak mintegy tucatnyi elektora puszta számvetés alapján megoszolhatott a pártok egyes csoportjai között; általában viszont ezek a számok egyelőre a legteljesebb és legmegbízhatóbb anyagot adják a különböző oroszországi pártok osztályszerkezetének megértéséhez.

A *munkáskúria* még a vidéken is, és elsősorban persze a nagyvárosokban majdnem kizárólag baloldaliakat választ, nevezetesen 96,5 százalékban. A munkáskúria 140 baloldali elektora közül 84 szociáldemokrata, 52 baloldali pontos

megjelölés nélkül (nagyrészt szintén szociáldemokraták) és 4 szociálforradalmár. Az orosz szociáldemokrácia tehát — szemben a liberálisok hazug állításaival, akik a forradalmi értelmiség pártjaként szeretnék feltüntetni — igazi *munkás*párt. Pétervárott — a városban és a kormányzóságban — a munkáskúria 24 elektora közül 20 szociáldemokrata és 4 szociálforradalmár; Moszkvában — a városban és a kormányzóságban — csak szociáldemokrata elektorok voltak, szám szerint 35 stb.

A *paraszt*kúriában rögtön kiütközik a meglepő aránytalanság: a paraszti elektorok 33,8 százaléka a jobboldaliakhoz tartozik, míg a *duma-képviselőknek*, akiket a parasztkúriának ugyanazok az elektorai választottak meg, csak 7,5 százaléka jobboldali. Világos, hogy a paraszti elektorok csak *nevezték* jobboldalinak magukat, hogy elkerüljék a kormány megtorló intézkedéseit. Az orosz sajtó több mint 100 esetben megállapította ezt a jelenséget, és a választási statisztika most véglegesen igazolja ezt.

A parasztkúriáról nem alkothatunk képet abból, hogyan nevezik magukat az elektorok; az egyetlen alap az, hogy melyik párthoz tartozónak vallják magukat az elektorok által választott *képviselők*. Látjuk, hogy a parasztkúria *a munkáskúria után a leginkább baloldali csoportot alkotja*. A parasztok által választott képviselőknek csak 7,5 százaléka jobboldali, *67,95 százaléka baloldalibb a liberálisoknál!* Az oroszországi parasztok nagyobb része *forradalmi* érzelmű — ez a második duma választásainak tanulsága. Ez igen fontos tény, mert azt bizonyítja, hogy Oroszországban még korántsem ért véget a forradalom. Amíg nem elégítették ki a paraszt követeléseit, amíg legalább is nem csillapodik le a paraszt, addig a forradalomnak folytatódnia *kell*. De persze a paraszt forradalmi érzelmének semmi köze sincs a szociáldemokráciához: a paraszt polgári-demokratikus forradalmár, egyáltalán nem szocialista. Nem azért harcol, hogy minden termelési eszközt a társadalom tulajdonába adjanak, hanem azért, hogy a parasztság elkobozza a földet a földbirtokosoktól.

A parasztság polgári-demokratikus forradalmi öntudatának tipikus pártpolitikai kifejezői a trudovikok, a szociálforradalmárok és a népi szocialisták pártjai. A paraszt-

kúria 53 duma-képviselője közül 24 ezek közé a paraszti demokraták közé tartozik (10 baloldali, 10 trudovik, 4 eszer), továbbá kétségtelen, hogy a parasztok által megválasztott 10 progresszista és 3 pártonkívüli közül a többség a trudovikokhoz tartozik. Azt mondjuk: kétségtelen, mert az első duma után a trudovikokat kíméletlenül üldözték, és a parasztok eléggé óvatosak ahhoz, hogy ne nevezzék magukat trudovikoknak, noha *ténylegesen* a dumában együtt *szavaznak* a trudovikokkal. Az I. dumában például a trudovikok legfontosabb törvényjavaslata az agrártörvényjavaslat volt, amely a „104-ek javaslata" néven ismeretes (ennek a törvényjavaslatnak lényeges tartalma a földbirtokosok földjének és később a paraszti osztásföldeknek azonnali nacionalizálása, valamint az egyenlősítő földhasználat). Ez a törvényjavaslat a parasztság politikai gondolkodásának kiváló terméke a paraszti élet egyik legfontosabb kérdésével kapcsolatban. Ezt a javaslatot csak 70 „trudovik" és 25 paraszt írta alá, akik pártonkívülieknek nevezték magukat, vagy egyáltalán nem adtak választ arra a kérdésre, hogy milyen párthoz tartoznak!

A „trudovik" csoport tehát Oroszországban kétségtelenül a falusi paraszti demokrácia pártja. Ezek forradalmi pártok, de a szónak nem szocialista, hanem polgári-demokratikus értelmében.

A *városi kúriában* különbséget kell tennünk a nagy- és a kisvárosok között. A kisvárosokban az egyes osztályok közti politikai ellentmondások nem fejeződnek ki olyan élesen, nincsenek nagy proletár tömegek (amelyek külön munkáskúriát alkotnának), itt a jobboldaliak gyengébbek. A nagyvárosokban pártonkívüli elektorok egyáltalán nincsenek, itt a meghatározatlan „progresszisták" száma teljesen elenyésző; viszont itt a jobboldaliak erősebbek, a baloldaliak gyengébbek. Ennek oka egyszerű: a nagyvárosok proletariátusa külön munkáskúriát alkot, amely nem szerepel az elektorokról közölt táblázatunkban*.

* Ehhez nincsenek adataink. A munkáskúria elektorainak adatait ezért kihagytuk a táblázatból. Csak 37 munkáselektorról vannak pontos adataink. *Ezek kivétel nélkül mind a baloldaliakhoz tartoznak.* Európai-Oroszországban a törvény szerint összesen 208 munkáselektor van. Közülük viszonylag pontosabb adatunk van

A kispolgárság itt sokkal kisebb létszámú, mint a kisvárosokban. Túlsúlyban van a nagyipar: részben a jobboldaliak, részben a liberálisok képviselik.

Az elektorok összetételére vonatkozó adatok szemmelláthatóan bizonyítják, hogy a liberális pártok (főleg tehát a kadetok) alapja a városi, és elsősorban a nagyipari burzsoázia. Hogy ez a burzsoázia, amely fél a proletariátus önállóságától és erejétől, jobbra tolódik, különösen világossá válik, ha összehasonlítjuk a nagy- és a kisvárosokat. Az utóbbiakban a városi (vagyis burzsoá) kúriát sokkal erősebben áthatják a baloldali elemek.

Ezzel a kérdéssel szoros összefüggésben vannak az orosz szociáldemokraták fő nézeteltérései. Az egyik szárny (az úgynevezett „mensevikek“) a kadetokat és a liberálisokat haladó városi burzsoáziának tekinti, ellentétben a maradi falusi kispolgársággal (a trudovikokkal). Ebből következik, hogy a burzsoáziát tekintik a forradalom hajtóerejének, és a kadetok támogatásának politikáját hirdetik. A másik szárny (az úgynevezett „bolsevikok“) a liberálisokat a nagyipar képviselőinek tekinti, akik a proletariátustól való félelmükben a forradalom mielőbbi befejezésére törekszenek, kompromisszumokra lépnek a reakcióval. A trudovikokat ez a szárny forradalmi kispolgári demokráciának tekinti, és azon a véleményen van, hogy a trudovikok hajlamosak radikális álláspontot elfoglalni a parasztság szempontjából legfontosabb kérdésben, a földkérdésben, a nagybirtok elkobzásának kérdésében. Ebből következik a bolsevikok taktikája. A bolsevikok elvetik az áruló liberális burzsoázia, vagyis a kadetok támogatását, és igyekeznek kivonni a demokratikus kispolgárságot a liberálisok befolyása alól; el akarják szakítani a parasztot és a városi kispolgárt a liberálisoktól, és arra törekszenek, hogy ezek a proletariátust mint élcsapatot kövessék a forradalmi harcba. Az orosz forradalom — szociális-gazdasági tartalmát tekintve — polgári forradalom, hajtóereje azonban nem a liberális burzsoázia, hanem a proletariátus és a demokratikus parasztság.

145-ről, ami a nagyvárosok munkáskúriájának imént említett 37 elektorával együtt 182, vagyis az összes munkáselektoroknak $^{9}/_{10}$ része.

A forradalom győzelme csak a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrája révén lehetséges.

Ha meg akarunk győződni arról, szilárd-e a liberálisok és a városi kispolgárság szövetsége, különösen sokat mond nekünk a nagyvárosokban a pártblokkokra adott *szavazatok számának* statisztikája. A statisztikus Szmirnov adatai szerint 22 nagyvárosban a monarchistákra 17 000, az októbristákra 34 500, a kadetokra 74 000 és a baloldali blokkra 41 000 szavazat jut*.

A II. duma választásai idején elkeseredett harc tört ki a szociáldemokrácia két szárnya, a mensevikek és a bolsevikok közt abban a kérdésben, hogy a kadetokkal kössünk-e blokkot, vagy a kadetok ellen kössünk blokkot a trudovikokkal. Moszkvában a bolsevikok hívei erősebbek. Ott megalakult a baloldali blokk, a mensevikek is beléptek. Pétervárott a bolsevikok szintén erősebbek voltak, és a választások idején itt is megalakult a baloldali blokk, de a mensevikek nem csatlakoztak hozzá, és kiléptek a szervezetből. Szakadás támadt, és ez máig sem szűnt meg. A mensevikek arra hivatkoztak, hogy feketeszázas veszély fenyeget, vagyis attól tartottak, hogy a baloldaliak és a liberálisok szavazatainak megoszlása miatt a feketék győznek a választásokon. A bolsevikok szerint ezt a veszélyt a liberálisok koholták, mégpedig csak azzal a céllal, hogy a burzsoá liberalizmus befolyása alá vonják a kispolgári és a proletár demokráciát. A számok bizonyítják, hogy a baloldaliak és a kadetok szavazatainak összege több mint kétszerese az októbristákra és a monarchistákra adott szavazatok összegének**. Az ellenzékre adott szava-

* „Baloldali blokkon" a szociáldemokratáknak a kispolgári demokrácia pártjaival alkotott választási blokkja értendő (itt elsősorban a „trudovikokról" van szó, a legtágabb értelemben fogva fel ezt a szót, és e csoport balszárnyának tekintve a szociálforradalmárokat). Ez a blokk mind a jobboldaliak, mind a liberálisok ellen irányult.

** Ugyancsak Szmirnov úr számításai szerint 16 városban, ahol 72 000 választó jelent meg a választásokon, és nem 4, hanem 2 (vagy 3) lista harcolt, az ellenzék a szavazatok 58,7 százalékát, a jobboldal pedig 21 százalékát kapta. Az első szám itt is több mint kétszerese a másodiknak. A feketeszázas veszély itt is madárijesztő volt a liberálisok részéről, akik sokat beszéltek a jobboldali veszélyről, holott

zatok megoszlása tehát nem segíthette győzelemre a jobboldaliakat.

Ezek a számok, amelyek több mint 200 000 városi választót ölelnek fel, továbbá a II. duma általános összetételére vonatkozó adatok bizonyítják, hogy a szociáldemokraták és a kadetok blokkjának tényleges politikai értelme korántsem a „fekete“ veszély elhárítása (ez a vélemény, még ha teljesen őszinte volt is, általában hazug), hanem a munkásosztály önálló politikájának megszüntetése és a munkásosztály alárendelése a liberálisok hegemóniájának.

Az orosz szociáldemokrácia két szárnya közt lényegében annak a kérdésnek az eldöntése körül folyik a vita, hogy elismerjék-e a liberálisok hegemóniáját, vagy pedig a munkásosztály hegemóniájára törekedjenek a polgári forradalomban.

Az a körülmény, hogy a baloldaliak a szociáldemokratáknak és a trudovikoknak a kadetok ellen kötött első megegyezése alkalmából 22 városban hallatlan agitációs nehézségek közepette 41 000 szavazatot szereztek, vagyis többet, mint az októbristák, és többet, mint a liberálisokra adott szavazatok fele, a bolsevikoknak bizonyságul szolgál arra, hogy a városi demokratikus kispolgárság inkább szokásból és a liberálisok fondorlatai folytán követi a kadetokat, semmint a forradalommal szemben táplált ellenséges érzülete miatt.

Térjünk most rá az utolsó kúriára, a földbirtokosi kúriára. Itt a jobboldaliak világosan kifejezett fölényét látjuk: az elektorok 70,9 százaléka jobboldali. A nagybirtokosnak a forradalomtól való megundorodása és az ellenforradalom felé fordulása annak a harcnak a hatására, amelyet a paraszt a földért vív, teljesen elkerülhetetlen.

Ha most összehasonlítjuk a kormányzósági választó gyűléseken részt vett választó csoportok összetételét és a duma összetételét az e gyűléseken megválasztott képviselők politikai színezete szempontjából, akkor észre-

---

a valóságban a „*baloldali veszélytől*“ féltek (ezt a kifejezést a kadet „Recs“-től vettük át).

vesszük, hogy a progresszista jobbára csak név, amely mögött baloldaliak rejtőznek. Az elektorok 20,5 százaléka baloldali, 18,9 százaléka progresszista. A képviselők 38 százaléka baloldali! A jobboldali képviselők aránya csak 25,7 százalék, pedig az elektorok 40 százaléka az övék volt; de ha eltekintünk az utóbbiaktól — a paraszti elektoroktól (már bebizonyítottuk, hogy csak az orosz kormány ügynökei, akik meghamisították a választási híreket, számíthatták őket jobboldaliaknak), akkor 2 170—764 = 1 406 jobboldali elektor van, vagyis 25,8 százalék. Szóval, a két eredmény teljesen egybevág. A liberális elektorok szemmelláthatólag részben a „pártonkívüliek", részben a „progresszisták", sőt a parasztok még a „jobboldaliak" név mögött is rejtőznek.

Ha összehasonlítást teszünk Oroszország nem-orosz részeivel, Lengyelországgal és a Kaukázussal, akkor újabb bizonyítékunk lesz arra, hogy az oroszországi polgári forradalom igazi hajtóereje nem a burzsoázia. Lengyelországban egyáltalán nincs forradalmi parasztmozgalom, nincs semilyen városi polgári ellenzék, majdnem nincsenek liberálisok. A forradalmi proletariátussal szemben a nagy- és kispolgárság reakciós blokkja áll. Ott ezért a nemzeti demokraták győztek. A Kaukázusban a forradalmi parasztmozgalom nagyon erős, a liberálisok ereje csaknem ugyanolyan, mint Oroszországban, de ott a baloldaliak a legerősebb párt: a baloldaliak százalékaránya a dumában (53,6 százalék) körülbelül megegyezik a parasztkúria által megválasztott képviselők százalékarányával (49 százalék). Csakis a munkásság és a forradalmi-demokratikus parasztság viheti győzelemre a polgári forradalmat. Az élenjáró, kapitalista szempontból igen fejlett Lengyelországban nincs orosz értelemben vett agrárkérdés, nyomaiban sincs meg a parasztságnak a földesúri földek elkobzásáért vívott forradalmi harca. Ezért Lengyelországban a forradalomnak a proletariátuson kívül nincs semilyen szilárd támaszpontja. Az osztályellentmondások ott a nyugateurópai típushoz közelednek. Fordított jelenséget látunk a Kaukázusban.

Megjegyezzük még, hogy a 180 baloldali, a „Recs" számításai szerint, az egyes pártok közt a következő-

képpen oszlik meg: 68 baloldali, 9 népi szocialista (a trudovikok jobbszárnya), 28 szociálforradalmár és 46 szociáldemokrata... Ténylegesen az utóbbiak száma most már 65. A liberálisok igyekeznek lehetőleg csökkenteni a szociáldemokraták számát.

Osztályszerkezet szempontjából ezek a csoportok két rétegre vezethetők vissza: a demokratikus kispolgárságra, a városira és különösen a falusira, 134 képviselő jut, a proletariátusra pedig 46.

Általában látjuk, hogy Oroszországban a különböző pártok osztályrétegeződése rendkívül világosan kidomborodik. A nagybirtokosok a feketeszázasokhoz, a monarchistákhoz és az októbristákhoz tartoznak. A nagyipart az októbristák és a liberálisok képviselik. A gazdálkodás módszerei szempontjából a földbirtokosok Oroszországban megoszlanak olyanokra, akik még félfeudális módszerekkel gazdálkodnak, a parasztok igaerejének és felszerelésének segítségével műveltetik meg a földet (a paraszt itt szolgai alávetettje a földbirtokosnak), és olyanokra, akik már bevezették a gazdálkodás korszerű kapitalista formáit. Az utóbbiak közt nem kevés liberális van. A városi kispolgárságot a liberálisok és a trudovikok képviselik. A paraszti kispolgárságot a trudovikok és különösen balszárnyuk — a szociálforradalmárok képviselik. A proletariátusnak a szociáldemokrácia a képviselője. Oroszország kapitalista fejlődésének nyilvánvaló elmaradottsága mellett a pártcsoportosulásoknak a társadalom osztályszerkezete szerint való e világos elhatárolódása csak a korszak viharos forradalmi hangulatával magyarázható, amikor a pártok sokkal gyorsabban alakulnak, és amikor az osztálytudat összehasonlíthatatlanul gyorsabban növekszik és csiszolódik, mint a pangás vagy az úgynevezett békés haladás időszakában.

Megjelent: „Die Neue Zeit" 26. sz.
1907 március 27.
I. köt. 1906—07.
Aláírás: A. L i n i t s c h.

A FORRADALMI SZOCIÁLDEMOKRÁCIA PLATFORMJA

I

Mint ismeretes, a pártkongresszus néhány hét múlva összeül. A legerélyesebben hozzá kell látnunk a kongresszus előkészítéséhez, azoknak a fő taktikai kérdéseknek a megvitatásához, amelyeket a pártnak ezen a kongresszuson el kell döntenie.

Pártunk Központi Bizottsága már megállapította a kongresszus napirendjét, s az ujságok közölték ezt a napirendet. A napirend központi kérdései a következők: 1) „A legközelebbi politikai feladatok" és 2) „Az Állami Duma". Ami a második pontot illeti, ennek a szükségessége magától értetődik, nem támaszthat vitát. Nézetünk szerint az első pont is szükséges, de némileg más fogalmazásban, vagy helyesebben, némileg módosított tartalommal.

Hogy haladéktalanul és az egész pártban megkezdődjék a kongresszus feladatainak és a kongresszus döntésére bízott taktikai kérdéseknek a megvitatása, a két főváros pártszervezete és a „Proletarij" szerkesztőbizottsága képviselőinek tanácskozása közvetlenül a második duma egybehívása előtt kidolgozta az alább közölt határozati javaslatokat*. Ezúttal arról szeretnénk beszámolni, *hogyan* értelmezte a tanácskozás feladatait, *miért* állított első helyre éppen bizonyos meghatározott kérdésekre vonatkozó határozati javaslatokat, és *milyen alapgondolatokat* vetett fel ezekben a határozatokban.

Az első kérdés: „A legközelebbi politikai feladatok".

Véleményünk szerint az OSzDMP kongresszusán a jelenlegi időszakban nem lehet a kérdést *így* felvetni. Ez az

* Lásd ebben a kötetben 121—132. old. — *Szerk.*

időszak forradalmi időszak. Ebben frakciókülönbség nélkül az összes szociáldemokraták egyetértenek. Elég egy pillantást vetni annak a határozatnak az *elvi* részére, amelyet a mensevikek és a bundisták az OSzDMP 1906 novemberi összoroszországi konferenciáján elfogadtak, hogy az olvasó meggyőződjön megállapításunk helyességéről.

Forradalmi időszakban azonban *nem lehet a legközelebbi* politikai feladatok meghatározására szorítkozni, mégpedig két okból nem lehet. Először is, ilyen időszakokban a szociáldemokrata mozgalom *fő* feladatai nyomulnak előtérbe, s követelik, hogy alaposan elemezzük őket, nem úgy, mint a „békés" és kicsinyes alkotmányos építés időszakaiban. Másodszor, ilyen időszakban *nem lehet* meghatározni a *legközelebbi* politikai feladatokat, mert a forradalomnak éppen az a sajátossága, hogy lehetségesek és elkerülhetetlenek benne a hirtelen törések, a gyors fordulatok, a váratlan helyzetek, az éles robbanások. Hogy ezt megértsük, elég utalni a baloldali duma szétkergetésének és a választási törvény feketeszázas szellemben való módosításának lehetőségére és valószínűségére.

Könnyű volt például az osztrákoknak meghatározni „legközelebbi" feladatukat: az általános választójogért való harcot, mikor minden jel arra vallott, hogy folytatódik a többé-kevésbbé békés, következetes és hagyományos alkotmányos fejlődés időszaka. S nálunk? Nálunk nem beszélnek-e még a mensevikek is a fent említett határozatban arról, hogy lehetetlen a *békés* út, hogy a dumába nem kérelmezőket kell küldeni, hanem harcosokat? Vajjon nem ismerik-e el a mensevikek is az alkotmányozó gyűlésért való harcot? Képzeljenek el egy európai országot, amelynek kialakult és bizonyos időre megszilárdult alkotmányos rendszere van, s amelyben szó lehetne az „alkotmányozó gyűlés" jelszaváról, a dumabeli „kérelmező" és „harcos" szembeállításáról, képzeljék el ezt, és meg fogják érteni, hogy ilyen körülmények között a „legközelebbi" feladatokat *nem lehet* úgy meghatározni, ahogyan most Nyugaton meghatározzák. Minél sikeresebb lesz a szociáldemokrácia és a forradalmi polgári demokrácia dumabeli munkája, annál valószínűbb lesz a dumán kívüli harc kirobbanása, amely teljesen különleges közvetlen feladatok elé állít majd bennünket.

Nem. A pártkongresszuson a proletariátusnak nem annyira legközelebbi feladatait, mint inkább a polgári forradalom jelenlegi szakaszában rá háruló *alapvető* feladatokat kell megtárgyalnunk. Különben úgy járunk, mint a tehetetlen és az események minden fordulatánál fejüket vesztő emberek (amire már nemegyszer volt példa 1906-ban). A „legközelebbi" feladatokat úgysem tudjuk meghatározni, mint ahogy senki sem tudja előre megmondani, hogy egy hétig, egy hónapig, vagy fél évig tartja-e majd magát a II. duma és az 1905 december 11-i választási törvény. Ami pedig azt a kérdést illeti, hogy forradalmunkban mik a proletariátus fő feladatai, ebben a kérdésben még nem dolgoztuk ki az egész párt által elfogadott egységes felfogást. Enélkül viszont lehetetlen minden következetes, elvi politika, — nem járhat sikerrel a „legközelebbi" feladatok meghatározásának semmiféle hajhászása.

Az Egyesítő Kongresszus nem hozott határozatot a helyzet megítéléséről és a proletariátusnak a forradalomban teljesítendő feladatairól, jóllehet a szociáldemokrata párt mindkét áramlata *beterjesztette* a megfelelő javaslatokat, jóllehet a helyzet megítélésének kérdését napirendre tűztük és *megtárgyaltuk* a kongresszuson. Tehát *mindenki* fontosnak tartotta ezeket a kérdéseket, a stockholmi kongresszus többsége azonban *akkor* nem tekintette őket eléggé tisztázottaknak. Újra hozzá kell látnunk e kérdések tisztázásához. Meg kell vizsgálnunk először is azt, hogy a társadalmi-gazdasági és politikai fejlődés fő tendenciái szempontjából milyen a jelenlegi forradalmi helyzet; — másodszor, milyen a jelenlegi Oroszországban az osztályok (és pártok) politikai csoportosulása; — harmadszor, *ilyen* helyzetben, a társadalmi erők *ilyen* politikai csoportosulása mellett, melyek a szociáldemokrata munkáspárt fő feladatai.

Mi persze nem húnyunk szemet azon, hogy egyes mensevikek (s esetleg a Központi Bizottság is) a legközelebbi politikai feladatok kérdésén kurtán-furcsán a duma-kormány, azaz kadet kormány követelése támogatásának kérdését értették.

Plehanov az őt jellemző — és persze felette dicséretre-

méltó — buzgósággal, amellyel a mensevikeket jobbfelé igyekszik tolni, már védelmébe vette a követelést a (február 23-i) „Russzkaja Zsizny"-ben.

Mi úgy véljük, hogy ez fontos, de *alárendelt* kérdés, hogy marxisták nem vethetik fel elkülönítve, forradalmunk jelenlegi helyzetének megítélése nélkül, a kadet párt osztálytartalmának és jelenlegi politikai szerepének megítélése nélkül. Ha ezt a kérdést visszavezetnénk tisztán politikai síkra, arra az „elvre", hogy alkotmányos rendszerben általában a kormány felelős a képviselőháznak, ez azt jelentené, hogy teljesen letérünk az osztályharc álláspontjáról és áttérünk a liberálisok álláspontjára.

Ezért kapcsolta össze tanácskozásunk a kadet kormány kérdését a forradalom jelenlegi helyzetének megítélésével.

A megfelelő határozatnak mindjárt az indokolási részében azzal a kérdéssel kezdjük, amelyet minden marxista alapkérdésnek ismer el, a gazdasági válságnak és a tömegek gazdasági helyzetének kérdésével. A tanácskozás ezt a fogalmazást fogadta el: a válság „közeli megszűnésére semmi jel nem mutat". Ez a fogalmazás talán túlságosan óvatos. A szociáldemokrata párt számára azonban természetesen fontos, hogy megállapítsa a vitathatatlan tényeket, megjelölje a legfőbb vonásokat, a pártirodalomra bízva a kérdés tudományos feldolgozását.

A válság talaján megállapítjuk (az indokolás második pontja) a proletariátus és a burzsoázia közti osztályharc élezősését (kétségtelen tény, és ennek az élezősésnek a megnyilvánulásai közismertek), majd a falusi szociális harc élezősését. A faluban nincsenek feltűnő, azonnal szembeötlő események, amilyenek például a munkáskizárások, de már az olyan kormányintézkedések, mint például a novemberi agrártörvények[60] („a parasztburzsoázia megvesztegetése"), arról tanúskodnak, hogy a harc élezősik, hogy a földbirtokosok kénytelenek minden erejüket a parasztság megbontására összpontosítani, hogy ilymódon gyengítsék az egész parasztság nyomását.

Hogy mire vezetnek majd végeredményben ezek az erőfeszítések, azt nem tudjuk. Az összes „befejezetlen" (Marx kifejezése) polgári forradalmak azzal „fejeződtek

be", hogy a módos parasztság a rend oldalára állt. A szociáldemokráciának mindenesetre mindent meg kell tennie, hogy fejlessze a parasztság legszélesebb rétegeinek öntudatát, hogy e rétegekkel megértesse a falun folyó osztályharcot.

Továbbá, a harmadik pont megállapítja Oroszország egyévi politikai történetének legfőbb tényét: a felső osztályok „jobbratolódását" és az alsó osztályok „balratolódását". Úgy gondoltuk, hogy különösen forradalmi időszakokban a szociáldemokráciának a maga marxista kutatási módszereit *alkalmazva* kongresszusain *összegeznie* kell a társadalmi fejlődés időszakainak *eredményeit, tanítva* más osztályokat, hogy vissza-visszatekintsenek és *elvileg* ítéljék meg a politikai eseményeket, nem pedig a pillanatnyi érdekek vagy néhány napig tartó sikerek szempontjából, mint a burzsoázia teszi, amely tulajdonképpen megvet minden elméletet, és fél a napi történelem mindennemű osztályelemzésétől.

A szélsőségek erősödése egyértelmű a centrum gyengülésével. A centrum — nem az októbristák, ahogy tévesen egyes szociáldemokraták (köztük Martov) gondolták, hanem a kadetok. Mi ennek a pártnak az *objektív* történelmi feladata? Erre a kérdésre a marxistáknak felelniük kell, ha hívek akarnak maradni tanításukhoz. A határozat így felel: a kadet párt arra törekszik, hogy „a feketeszázas földbirtokosok és az önkényuralom számára *elfogadható*" (mert a kadetok az önkéntes megegyezés mellett vannak) „engedményekkel *véget vessen* a forradalomnak". K. Kautsky „A szociális forradalom" című ismert munkájában jól megmagyarázta, hogy a reform abban különbözik a forradalomtól, hogy a hatalom az elnyomók osztályának kezében marad, akik az elnyomottak felkelését az elnyomók számára *elfogadható* engedmények útján fojtják el, anélkül, hogy az elnyomók hatalmát *megsemmisítenék*.

A liberális burzsoázia objektív feladata a polgári-demokratikus forradalomban éppen ez: „észszerű" engedmények árán fenntartani a monarchiát és a földbirtokos osztályt.

Magvalósítható-e ez a feladat? Ez a körülményektől függ. Marxista nem tarthatja feltétlenül megvalósíthatat-

lannak ezt a feladatot. A polgári forradalom *ilyen* kimenetele azonban jelenti 1) a polgári társadalom termelőerői fejlődésének legkisebb szabadságát (Oroszország gazdasági haladása hasonlíthatatlanul gyorsabb lesz a földesúri földtulajdon forradalmi megsemmisítése esetén, mint e földtulajdonnak a kadet terv szerint való átalakítása esetén); 2) a néptömegek legfőbb szükségleteinek ki nem elégítését és 3) e tömegek *erőszakos* elnyomásának szükségességét. A tömegek erőszakos elnyomása nélkül a „békés" alkotmányos kadet fejlődés *nem valósítható meg*. Ezt jól meg kell jegyeznünk, és tudatosítanunk kell a tömegekben. A kadet „társadalmi béke" béke a földbirtokos és a gyáros számára, az *elfojtott* paraszt- és munkásfelkelés *„békéje"*.

A sztolipini statáriális megtorlások és a kadet „reformok": egy és ugyanazon elnyomónak két keze.

II[61]

Nyolc napja, hogy megjelent első cikkünk erről a kérdésről, és a politikai életben máris jó néhány olyan nagy esemény történt, amely megerősíti azt, amit akkor mondtunk, és amely a „befejezett (vagy befejeződő?) *tény*" élénk fényét vetette az akkor érintett fájó kérdésekre.

A kadetok jobbrafordulása már világosan megnyilvánult a dumában is. Rogyicsevék támogatják Sztolipint a mértékletesség, az óvatosság, a legalitás, a megnyugvás hirdetésével, annak hangoztatásával, hogy nem szabad izgatni a népet; és Sztolipin is támogatja Rogyicsevet, mégpedig a híres, „messzemenő" módon — ez immár tény[62].

Ez a tény ragyogóan igazolta a jelenlegi politikai helyzetnek azt az elemzését, amelyet a II. duma megnyitása *előtt*, a február 15—18-i határozati javaslatokban fejtettünk ki. Nem követtük a Központi Bizottság javaslatát, hogy a „legközelebbi politikai feladatokat" tárgyaljuk meg, hanem rámutattunk, hogy ez a javaslat a forradalmi időszakban teljesen tarthatatlan, s a pillanatnyi politikának ezt a kérdését felcseréltük a polgári forradalomban követendő szocialista politika alapelveinek kérdésével.

És a forradalmi fejlődés egy hete teljességében igazolta előrelátásunkat.

Múlt alkalommal kifejtettük határozati javaslatunk indokolási részét. Ennek a résznek sarkpontja az a megállapítás volt, hogy a meggyengült „centrum"-párt, azaz a kadetok liberális-burzsoá pártja a feketeszázas földbirtokosok és az önkényuralom számára elfogadható engedmények útján meg akarja szüntetni a forradalmat.

Tegnap még, azt lehet mondani, Plehanov és az OSzDMP jobbszárnyához tartozó valamennyi híve azt állította, hogy a bolsevizmusnak ez az eszméje, amelyet 1906-ban az egész év folyamán (sőt már előbb, 1905-től, a „Két taktika" c. brosúra megjelenése óta) kitartóan védelmeztünk, félig-meddig fantasztikus sejtés, amely a burzsoázia szerepéről vallott lázadó nézetekből ered, vagy legalább is idő előtti figyelmeztetés stb.

Ma *mindenki* látja, hogy igazunk volt. A kadetok „törekvése" *kezd* megvalósulni, és még olyan ujság is, mint a „Tovariscs", amely alighanem mindenki másnál jobban gyűlöli a bolsevizmust a kadetok könyörtelen leleplezése miatt, a „Recs" által megcáfolt ama híresztelésekről*, amelyek a kadetoknak a feketeszázas kormánnyal folytatott tárgyalásairól szólnak, azt mondja: „nem zörög a haraszt, ha nem fújja a szél."

Igazán csak örömünkre szolgálhat az, hogy a „Tovariscs" megint „bolsevik hetet" rendezett. Ehhez már csak annyi megjegyezni valónk van, hogy a *történelem igazolta összes figyelmeztetéseinket és jelszavainkat*, a történelem

* Ezeket a sorokat már megírtuk, mikor a „Recs" március 13-i vezércikkében a következőket olvastuk: „Ha majd nyilvánosságra hozzák a kadetok és a kormány közt tavaly júniusban lefolyt hírhedt tárgyalások pontos adatait, az ország megtudja majd, hogy ha valamiért szemrehányás illeti a kadetokat ezekkel «a nép háta mögött» folytatott tárgyalásokkal kapcsolatban, akkor csak azért a hajthatatlanságért érheti őket szemrehányás, amelyről a «Rosszija»[63] beszél." Dehát éppen ez az: „ha majd nyilvánosságra hozzák"! Egyelőre azonban a kadetok, minden felszólítás ellenére, nem hoznak nyilvánosságra „pontos adatokat" sem az 1906 júniusi tárgyalásokról, sem az 1907 januári tárgyalásokról (január 15: Miljukov látogatása Sztolipinnál), sem az 1907 márciusi tárgyalásokról. És a *nép háta mögött* folytatott tárgyalások ténye *tény* marad.

leleplezte azoknak a „demokratáknak“, sőt, sajnos, egyes szociáldemokratáknak a könnyelműségét (a legjobb esetben könnyelműségét), akik eleresztették a fülük mellett a kadetokról mondott bírálatunkat.

Kik mondták az első duma idején, hogy a kadetok a kulisszák mögött a kormánnyal alkudoznak? A bolsevikok. Azután kiderült, hogy olyan valaki, mint Trepov, a kadet kormány mellett volt.

Kik folytattak mindenki másnál erélyesebb leleplező kampányt, amikor Miljukov meglátogatta Sztolipint január 15-én, az állítólagos népszabadság pártjának a kormány elleni választási harca (állítólagos harca) tetőfokán? A bolsevikok.

Kik emlékeztettek a pétervári választási gyűléseken és a második duma első napjaiban (lásd „Novij Lucs“) arra, hogy az 1906. évi kétmilliárd frankos kölcsönt Dubaszovék és társaik ténylegesen a kadetok közvetett segítségével kapták, minthogy elvetették Clémenceaunak azt a hivatalos javaslatát, hogy nyíltan, a párt nevében emeljék fel szavukat e kölcsön ellen? A bolsevikok.

Kik állították a második duma összeülésének *előestéjén* a következetes (azaz proletár) demokratizmus politikájának homlokterébe a „kadet politika *áruló jellegének*“ leleplezését? A bolsevikok.

Az első kis szellő pehelyként fújta el azt a szóbeszédet, hogy támogatni kell a duma-kormány, illetve felelős kormány követelését, vagy azt a követelést, hogy a végrehajtó hatalmat rendeljék alá a törvényhozó hatalomnak stb. Azok a plehanovi ábrándok, hogy ezt a jelszót döntő harcra hívó jeladássá, vagy a tömegek felvilágosításának eszközévé lehet majd tenni, a jámbor nyárspolgár ábrándjainak bizonyultak. Ma már aligha hajlandó valaki is komolyan támogatni ilyen jelszavakat. Az élet megmutatta — vagy helyesebben, kezdi megmutatni —, hogy a valóságban itt egyáltalában nem az „alkotmányosság“ teljesebb és következetesebb érvényesítésének az „elvéről“ van szó, hanem éppen a *kadetoknak a reakcióval való kiegyezéséről*. Az élet megmutatta, hogy azoknak volt igazuk, akik az állítólag haladó általános elv liberális külseje mögött meglátták és megmutatták az undok és szennyes

dolgokat szép nevekkel illető megszeppent liberális szűk osztályérdekeit.

Első határozati javaslatunk következtetéseinek helyessége ilyenformán sokkal gyorsabban igazolódott be, mint várhattuk volna, és sokkal jobban: nem a logika igazolta, hanem a történelem; nem szavak, hanem tények; nem a szociáldemokraták határozatai, hanem a forradalom eseményei igazolták.

Az első következtetés: „a szemünk láttára fejlődő politikai válság nem alkotmányos, hanem forradalmi válság, amely a proletariátus és a parasztság tömegeinek az önkényuralom elleni közvetlen harcára vezet."

A második, az elsőből közvetlenül adódó következtetés: „a küszöbönálló duma-kampányt ezért csupán úgy kell felfogni és felhasználni, mint egyik epizódját annak a forradalmi harcnak, amelyet a nép a hatalomért folytat".

Mi az alkotmányos válság és a forradalmi válság közti különbség lényege? Az, hogy az előbbit meg lehet oldani az állam meglevő alaptörvényei és rendszere talaján, az utóbbi viszont megköveteli ezeknek a törvényeknek és a hűbéri rendnek az összezúzását. Ez ideig a következtetéseinkben kifejezett felfogást osztotta az egész oroszországi szociáldemokrácia frakciókülönbség nélkül.

Csupán a legutóbbi időben kapott erőre a mensevikek körében olyan áramlat, amely homlokegyenest ellentétes felfogás felé hajlik, afelé, hogy el kell vetni a forradalmi harc gondolatát, meg kell maradni a jelenlegi „alkotmány" mellett, és annak talaján kell cselekedni. Idézzük a jellemző pontjait az Állami Dumához való viszonyra vonatkozó ama határozati javaslatnak, amelyet „Dan, Kolcov, Martinov, Martov, Nyegorjev és más elvtársak, gyakorlati pártmunkások egy csoportjának részvételével" dolgozott ki, és amely a „Russzkaja Zsizny"* 47. számában jelent meg (külön kiadvány formájában is megjelent):

„. . . 2. az orosz forradalomban központi helyre felnyomuló feladat, a hatalomért folytatott közvetlen harc feladata, a társadalmi erők jelenlegi viszonya mellett (?)

* 1907 február 24.

főképp a népképviseletért vívott harc (?) kérdésére (?) vezetődik vissza (?);

... 3. a második duma választásai, amelyek a forradalomnak jelentős számú következetes (?) hívét juttatták be a dumába, megmutatták, hogy a néptömegekben érlelődik a hatalomért folytatott e (?) harc szükségességének tudata..."

Bármennyire zavaros, bármennyire kusza e pontok kifejtése, a tendencia mégis világosan kiütközik: a proletariátusnak és a parasztságnak a hatalomért vívott forradalmi harca helyett a munkáspárt feladatait a *jelenlegi* népképviseletért, vagy annak talaján folyó *liberális* harcra kell *korlátozni*. Meg kell várni, vajjon valóban az összes mensevikek elismerik-e a kérdés ilyen feltevését most vagy a párt ötödik kongresszusán.

A kadetok jobbrafordulása és az, hogy Sztolipin „teljes mértékben" helyesli viselkedésüket, mindenesetre hamar kényszeríteni fogja pártunk jobbszárnyát, hogy élére állítsa a kérdést: vagy folytatja a kadetok támogatásának politikáját, és így végérvényesen az opportunizmus útjára lép, vagy teljesen felhagy a kadetok támogatásával, és elfogadja a proletariátus szocialista önállóságának politikáját és a demokratikus kispolgárságnak a kadetok befolyása és hegemóniája alól való felszabadításáért folytatandó harc politikáját.

Határozatunk harmadik következtetése így hangzik: „A szociáldemokrácia mint az élenjáró osztály pártja jelenleg semmiképp sem támogathatja általában a kadet politikát és különösen a kadet kormányt. A szociáldemokráciának minden erejét meg kell feszítenie, hogy feltárja a tömegek előtt e politika áruló jellegét; megmagyarázza a tömegeknek a rájuk háruló forradalmi feladatokat; bebizonyítsa nekik, hogy csak a tömegek nagyfokú tudatossága és erős szervezettsége esetén válhatnak az önkényuralom esetleges engedményei a csalás és a demoralizálás eszközéből a forradalom továbbfejlesztésének eszközévé."

Mi nem tagadjuk általában a részleges engedmények lehetőségét, és nem mondunk le kihasználásukról. A határozat szövege nem hagy semmi kétséget eziránt. Az is lehetséges, hogy a kadet kormány is bizonyos tekintetben

az „önkényuralom engedményeinek“ kategóriájába fog tartozni. A munkásosztály pártjának azonban, ha nem utasítja is vissza a „részletfizetést“ (Engels kifejezése)[64], semmi esetre sem szabad megfeledkeznie a dolognak egy másik, különösen fontos, és a liberálisok és az opportunisták által különösen gyakran szem elől tévesztett részéről, mégpedig: arról a szerepről, amelyet az „engedmények“ *a csalás és a demoralizálás eszközeként* betöltenek.

Szociáldemokrata, ha nem akar polgári reformistává változni, nem feledkezhet meg a dolognak erről az oldaláról. A mensevikek megbocsáthatatlanul megfeledkeznek róla, mikor ezt mondják a fentemlített határozatban: „... a szociáldemokrácia támogatni fogja a dumát *minden olyan erőfeszítésben*, amellyel magának akarja alárendelni a végrehajtó hatalmat...“ Az Állami Duma erőfeszítései a duma többségének erőfeszítéseit jelentik. A duma többsége, mint a tapasztalatok már megmutatták, kialakulhat a jobboldalból és a kadetokból is, a baloldal *ellen*. Az ilyen többség „erőfeszítései“ csak *úgy rendelhetik alá* maguknak a „végrehajtó hatalmat“, hogy rontanak a nép helyzetén, vagy nyilvánvalóan becsapják a népet.

Reméljük, hogy a mensevikek itt egyszerűen elragadtatták magukat: a jelenlegi duma többségének *összes* erőfeszítéseit az említett irányban nem fogják támogatni. De persze jellemző, hogy a mensevizmus kiváló vezérei *képesek voltak* elfogadni ilyen fogalmazást.

A kadetok jobbrafordulása ténylegesen frakciókülönbség nélkül az *összes* szociáldemokratákat arra kényszeríti, hogy elfogadják a kadetok támogatásáról való lemondás politikáját, a kadet árulás leleplezésének politikáját, a munkásosztály önálló és következetesen forradalmi pártjának politikáját.

„Proletarij“ 14. és 15. sz.
1907 március 4. és 25.

HOGYAN NEM SZABAD HATÁROZATOKAT ÍRNI[65]

A megírás ideje: 1907 március 19 (április 1).

Megjelent „A taktika kérdései" c. gyűjteményben, II. köt. 1907. „Novaja Duma" kiadása, Szentpétervár. Aláírás: N. L e n i n.

Köszönetet kell mondanunk a mensevik elvtársaknak, hogy a „Russzkaja Zsizny“ 47. számában (február 24) közzétették az első határozattervezetet (Dan, Kolcov, Martinov, Martov, Nyegorjev elvtársak és mások dolgozták ki gyakorlati pártmunkások egy csoportjának részvételével). (Külön kiadványban is megjelent.) Hogy komolyan felkészülhessünk a pártkongresszusra, előre közzé kell tenni a határozattervezeteket, és alaposan meg kell vizsgálni őket.

Ez a határozat az Állami Dumához való viszonnyal foglalkozik.

1. pont:

„jelenleg, miután hét hónapon át uralkodott a legféktelenebb diktatúra, amely nem ütközött a terrorizált néptömegek szervezett ellenállásába, az Állami Duma tevékenysége, felkeltve e tömegek érdeklődését az ország politikai élete iránt, hozzájárulhat és hozzá is kell hogy járuljon e tömegek mozgósításához és politikai aktivitásuk fejlesztéséhez.“

Mit akartak ezzel mondani? hogy a duma jobb, mint ha nincs duma? Vagy ez közeledés ahhoz az állásponthoz, hogy „óvni kell a dumát“? Úgy látszik, a szerzők éppen ide akarnak kilyukadni. De nem fejezik ki ezt a gondolatot. Csak céloznak rá. Határozatban nem lehet célozgatni.

2. pont:

„az orosz forradalomban központi helyre felnyomuló (valószínűleg sajtóhiba, ehelyett: előnyomuló) feladat, a hatalomért folytatott közvetlen harc feladata a társadalmi erők

jelenlegi viszonya mellett főképp a népképviseletért vívott harc kérdésére vezetődik vissza."

Ez a pont nem ok nélkül érdemelte ki a „Recs" dicséretét (február 27-i vezércikk: „az oroszországi szociáldemokrácia szempontjából ez óriási haladás" ... „a politikai öntudat sikere"). Ez, csakugyan valósággal szörnyű pont.

Vajjon a hatalomért folytatott harc feladata hogyan vezetődhet vissza a „képviseletért folytatott harc" *kérdésére? !* Mit jelent „a népképviselet*ért* folytatott harc"?? Milyen ez „a társadalmi erők jelenlegi viszonya"?? Az előző pontban csak arról volt szó, hogy „a legféktelenebb diktatúra héthónapos uralma nem ütközött a terrorizált néptömegek szervezett ellenállásába". Vajjon az a körülmény, hogy a tömegek hét hónapon át nem tanúsítottak szervezett ellenállást, amikor a tömegek nyilvánvalóan és óriási mértékben balra tolódtak, s ez végül is e hét hónap végén a választásokon meg is mutatkozott, vajjon ez a körülmény mond valamit a „társadalmi erők viszonyáról"?

Ez a politikai gondolkozásnak valami csaknem hihetetlen tisztázatlansága.

A társadalmi erők viszonya az utóbbi fél év alatt szemmelláthatóan megváltozott abban az értelemben, hogy meggyengült a „centrum", a liberálisok; megerősödtek és megszilárdultak a szélső pártok: a feketeszázasok és a „baloldaliak". A második duma választásai megcáfolhatatlanul bebizonyították ezt. A társadalmi erők viszonya tehát a politikai ellentmondások *(és úgyszintén a gazdasági ellentmondások: munkáskizárások, éhinség stb.)* kiéleződése következtében *forradalmibb lett.* Hogy a csodába juthattak mensevikjeink az ellenkező következtetésre, amely arra késztette őket, hogy gyengítsék a forradalmi feladatokat („harc a hatalomért"), lesüllyesztve őket holmi liberális feladatok színvonalára („harc a népképviseletért")?

„Féktelen diktatúra" és baloldali duma — világos, hogy ebből az *ellenkező* következtetés folyik: a népképviselet talaján vagy a népképviselet megőrzéséért folytatott

harc liberális feladata nyárspolgári utópia, mert az objektív feltételek folytán ez a feladat *teljesíthetetlen* „a hatalomért folytatott közvetlen harc“ nélkül.

A mensevik politikai gondolkozás úgy halad, mint a rák.

Következtetés a második pontból: a mensevikek a forradalmi szociáldemokraták álláspontjáról letértek a liberálisok álláspontjára. A második pont befejező „ködössége“ („harc a népképviseletért“) a *valóságban* annak a liberális burzsoáziának az eszméjét fejezi ki, amely a „néptömegek terrorizáltságával“ akarja elütni a forradalomtól való saját „terrorizáltságát“, és ezzel az ürüggyel siet lemondani a forradalmi harcról („közvetlen harc a hatalomért“) az állítólag legális harc javára („harc a népképviseletért“). Sztolipin valószínűleg hamarosan meg fogja tanítani a mensevikeket, hogy mit jelent „a társadalmi erők jelenlegi viszonya mellett“ „a népképviseletért folytatott harc“!

3. pont:

„A második duma választásai, amelyek a forradalomnak jelentős számú következetes hívét juttatták be a dumába, megmutatták, hogy a néptömegekben érlelődik a hatalomért folytatott e harc szükségességének tudata.“

Mi ez? Hogy-hogy? A második pontban a társadalmi erők jelenlegi viszonyából azt a következtetést vonták le, hogy a hatalomért folytatott harcot fel kell cserélni a képviseletért folytatott harccal, most pedig a választások eredményeiből arra következtetnek, hogy a tömegekben érlelődik a hatalomért folytatott „*e*“ harc szükségességének tudata!

Zűrzavar ez, elvtársak. Át kellene ezt alakítani valahogy így: második pont: „A második duma választásai megmutatták, hogy a néptömegekben érlelődik a hatalomért folytatott közvetlen harc szükségességének tudata.“ Harmadik pont: „Ezért a liberális burzsoáziának az a törekvése, hogy politikai tevékenységét az adott népképviselet talaján folytatott harcra korlátozza, eszmei szempontból liberálisaink reménytelen ostobaságát, anyagi szempontból pedig azt a (jelenleg megvalósíthatatlan) törekvésüket fejezi ki, hogy a reakcióval való kiegyezés

útján beszüntessék a forradalmat." Ha még ráadásul marxistáink az 1. pontban igyekeztek volna meghatározni, milyen gazdasági okok idézték elő a népben a politikai szélsőségek kiéleződését, akkor kisüthettek volna valami értelmes dolgot.

Továbbá, mit jelent ez „a forradalom következetes hívei"?? Itt nyilván a kispolgári demokráciáról, főleg a paraszti kispolgári demokráciáról, azaz a trudovikokról van szó (tág értelemben, beleértve a népi szocialistákat és az eszereket is), mert a második duma éppen ebben különbözik az elsőtől. De, először is, ez megint célzás, határozatokban pedig nem szokás célozgatni. Másodszor pedig, *hiszen ez nem igaz*, elvtársak! Kénytelenek vagyunk hivatalosan *eszereskedő eretnekséggel* vádolni önöket azért, mert a trudovikokat „a forradalom következetes híveinek" nevezik. A polgári forradalom következetes híve (e szó szigorú értelmében) *csak* a proletariátus lehet, mert a kistermelők, a kistulajdonosok osztályánál *elkerülhetetlen az ingadozás* a tulajdonosi törekvések és a forradalmi törekvések között; például a pétervári választásokon elkerülhetetlen az eszerek ingadozása a között a törekvés között, hogy eladják magukat a kadetoknak, és a között a törekvés között, hogy harcba menjenek a kadetok ellen.

Ezért, elvtársak, valószínűleg egyetértenek velünk abban, hogy óvatosabban kell kifejeznünk magunkat — körülbelül abban a szellemben, ahogyan a bolsevik határozati javaslat van megfogalmazva (lásd „Novij Lucs", február 27)*:

„... a trudovik pártok ... *többé-kevésbbé megközelítően* a parasztság és a városi kispolgárság nagy tömegeinek érdekeit és álláspontját fejezik ki, s közben *ingadoznak*, hogy alávessék-e magukat a liberálisok hegemóniájának" (a pétervári választások, kadet megválasztása a duma elnökévé), „vagy pedig erélyes harcot vívjanak a földesúri földbirtok és a feudális állam ellen ..."

Mellesleg nem hagyhatjuk szó nélkül, hogy ebben a határozattervezetben Kolcov elvtárs (más mensevikekkel együtt) a trudovikokat a forradalom következetes hívei

---

* Lásd ebben a kötetben 126. old. — *Szerk.*

közé sorolja, a „Russzkaja Zsizny“ 49. számában pedig ugyanez a Kolcov a falusi demokráciához sorolja őket, amely *a városi demokráciától* (vagyis a kadetoktól) *eltérően* „igen sok esetben a termelés és a társadalmi élet régi, elavult formáit fogja védelmezni“. Hiszen ez fából vaskarika, elvtársak!

4. pont:

„az a körülmény, hogy a dumában bent vannak a forradalom ilyen következetes hívei, fokozva és erősítve a néptömegek bizalmát ez iránt az intézmény iránt, megkönnyíti azt, hogy a duma a szabadságért és a hatalomért vívott népi harc tényleges központjává váljon.“

„Szimpatikus“ következtetés, szó se róla. De a logika megint sántít. A mensevikek ezzel a ponttal fejezik be a határozat indokolási részét. *Erről a kérdésről* a határozatban egy szóval sem mondanak többet. Tehát a következtetésük is sántít.

Ha „a forradalom következetes hívei“ a dumában nem többséget alkotnak, hanem csak „jelentős számban“ vannak (mint ahogy a 3. pont mondja, és teljesen helyesen), akkor világos, hogy vannak még ellenségei is a forradalomnak és vannak *következetlen* hívei is. Tehát fennáll az a „*lehetőség*“, hogy a duma egészében véve a *következetlen* demokratikus politika, s korántsem „a szabadságért és a hatalomért vívott népi harc“ „tényleges központjává válik“.

Ilyen körülmények között pedig két eset lehetséges: (1) Vagy az, hogy a néptömegek bizalma eme intézmény iránt nem fokozódna és erősödne, hanem csökkenne és gyengülne. (2) Vagy az, hogy a néptömegek politikai öntudata megfertőződne annak következtében, hogy a forradalom következetlen híveinek politikáját a tömegek úgy fogadnák, mint következetes demokratikus politikát.

Ebből egészen világosan látható, hogy a *mensevikek által felállított* premisszákból *elkerülhetetlenül* következik az a következtetés, amelyet ők — nem tudni miért — kihagytak: a proletariátusnak, a forradalom következetes hívének pártja törekedjen állhatatosan arra, hogy a forradalomnak azok a hívei, akik nem egészen következe-

zetesek (például a trudovikok), kövessék a munkásosztályt a forradalom következetlen hívei *ellen* és különösen a forradalom *megszüntetésének tudatos* hívei (például a kadetok) ellen.

Minthogy a mensevikek ezt a következtetést nem vonják le, egyáltalán nem tudnak zöldágra vergődni. Ebből az sül ki, hogy *azért, mert* a dumában jelentős számban bent vannak „a forradalom következetes hívei", szavazni ... a forradalom megszüntetésének tudatos híveire kell!

Ez így végképp nincs jól, elvtársak!

A szóbanforgó határozati javaslat befejező része (vegyük pontról pontra) így hangzik:

„A szociáldemokrácia — leleplezve azt az illuzórius elképzelést, hogy az Állami Duma valóságos törvényhozó intézmény — megmagyarázza a néptömegeknek egyrészt a duma igazi jellegét, azt, hogy a duma ténylegesen csak tanácskozó intézmény a törvényhozásban, másrészt megmagyarázza annak lehetőségét és szükségét, hogy ezt az intézményt, bármilyen tökéletlen is, felhasználjuk a népuralomért vívott további harc céljából, részt vesz a duma törvényhozó munkájában, mégpedig a következő elveket követve: ..."

Ez *gyengébb* kifejezése annak a gondolatnak, amelyet *erősebben* fejez ki a negyedik (egyesítő) kongresszus határozata azzal, hogy a dumát a „forradalom eszközévé" kell „változtatni", hogy a tömegekkel meg kell értetni, hogy „a duma teljesen hasznavehetetlen" stb.

„... I a) A szociáldemokrácia a városi és a falusi proletariátus és a következetes demokratizmus érdekei szempontjából bírálja valamennyi nem-proletár párt javaslatait és törvényjavaslatait, és szembeállítja velük saját követeléseit és javaslatait, összekapcsolva ebben a munkában a legközelebbi politikai feladatokat a proletár tömegek szociális-gazdasági szükségleteivel és a munkásmozgalom valamennyi formájának igényeivel.

Megjegyzés. Ha a körülmények megkövetelik, a szociáldemokrácia, mint kisebbik rosszat, támogatja más pártoknak azokat a törvényjavaslatait, amelyek megvalósulás esetén a néptömegek kezében a tényleges demokratikus szabadság kivívásáért folytatott forradalmi harc eszközévé válhatnak ..."

Ez a megjegyzés azt a gondolatot fejezi ki, hogy a szociáldemokratáknak részt kell venniük a duma talaján folyó *polgári-reformátori* munkában. Nem korai ez, elvtársak? Nem önmaguk beszéltek annak az elképzelésnek illuzórius voltáról, hogy a duma valóságos törvényhozó intézmény? Önök *olyan* polgári törvényjavaslatokat akarnak támogatni, amelyek *megvalósulás esetén* hasznosak lehetnek a további harcban.

Gondolkozzanak ezen a feltételen: „megvalósulás esetén". Az önök által nyújtott támogatás célja az, hogy elősegítsék a „kisebbik rossz" megvalósulását. De hiszen nem a duma valósítja meg, hanem a duma plusz az Államtanács plusz a legfelsőbb hatalom! Tehát *nincs semmi* biztosíték arra, hogy önök ezzel a támogatásukkal a „kisebbik rossz" megvalósulását segítik elő. Ha viszont támogatják a „kisebbik rosszat", rászavaznak, akkor ezzel kétségtelenül *magukra* vállalják, a proletár párt magára vállalja a felelősség egy részét a felemás polgári reformátorkodásért, a duma lényegében *komédiába illő* — sajátmaguk által is komédiába illőnek elismert! — törvényhozó munkájáért!

Miért kell hát végigcsinálni ezt a kockázatos „támogatást"? Mert hiszen ezzel azt kockáztatják, hogy *közvetlenül* gyengítik a tömegek *forradalmi* öntudatát, amelyhez sajátmaguk is apellálnak, a *gyakorlati* haszon pedig „illuzórius"!

Önök nem *általában* a reformalkotó munkáról írnak határozatot (akkor csak annyit kellett volna mondaniuk, hogy a szociáldemokraták nem utasítják el), hanem *a második dumáról.* Azt már megmondták, hogy *ebben* a dumában jelentős számban képviselve vannak „a forradalom következetes hívei". Tehát önök a duma összetételének *már kialakult* párt-megoszlását tartják szem előtt. Ez tény. Önök tudják, hogy a jelenlegi dumában nemcsak „a forradalom *következetes** hívei" vannak bent, hanem a „reformok következetlen hívei" is, nemcsak baloldaliak és trudovikok, hanem kadetok is, s az utóbbiak *egyma-*

* Kérem az olvasót, mindig gondoljon a fentebb e szóhoz fűzött módosításomra.

gukban erősebbek a jobboldaliaknál (a kadetok és a hozzájuk csatlakozók, köztük a narodovecek mintegy 150-en vannak 100 jobboldalival szemben). Ilyen körülmények közt a dumában *nincs szükség rá*, hogy a „kisebbik rossz" megvalósítása végett támogassák azt, elég ha *tartózkodnak*, amikor a reakció „a reformok következetlen hívei" ellen harcol. A gyakorlati eredmény (a törvényjavaslatok megvalósítása értelmében) ugyanaz lesz, eszmei-politikai értelemben pedig kétségtelen, hogy ezzel a magatartással megőrzik álláspontjuknak — mint a forradalmi proletariátus pártja álláspontjának — épségét, tisztaságát, következetességét, szilárdságát.

Megteheti-e a forradalmi szociáldemokrácia, hogy semmibe vegye ezt a körülményt?

A mensevikek a felső rétegekre függesztik tekintetüket, ahelyett, hogy az alsó rétegeket néznék. Több gondjuk van arra, hogy a „kisebbik rossz" megvalósítható „a reform következetlen híveinek" a reakcióval való kiegyezése útján (mert a törvényjavaslatok megvalósításának éppen ez a tényleges jelentősége), mint arra, hogy fejlesszék „a forradalom következetes híveinek" — véleményük szerint a dumában „jelentős számban" képviselt híveinek — öntudatát és harcképességét. A mensevikek a kadetoknak az önkényuralommal való kiegyezésére (a „kisebbik rossznak", a reformoknak a megvalósítására) ügyelnek, *s a népet is arra tanítják, hogy erre ügyeljen*, nem pedig arra, hogy a forradalom többé-kevésbbé „következetes hívei" a *tömegekhez* forduljanak. Ez nem proletár, hanem liberális politika. Ez azt jelenti, hogy szóban a duma törvényhozói jogainak illuzórius voltát hirdetik, a valóságban pedig erősítik a népben a duma révén megvalósítható törvényhozói reformokba vetett hitet, és gyengítik a forradalmi harcba vetett hitet.

Legyenek következetesebbek és becsületesebbek, mensevik elvtársak! Ha önök meg vannak győződve arról, hogy a forradalom véget ért, ha ebből a (talán tudományos úton levezetett?) következtetésükből a forradalomban való hit hiánya következik, akkor ne is beszéljenek a forradalomról, akkor *saját* közvetlen feladataikat korlátozzák a reformokért való harcra.

Ha viszont hisznek abban, amit mondanak, ha valóban „a forradalom következetes híveinek“ tartják a második duma képviselőinek „jelentős számát“, akkor *előtérbe* nem a reformok támogatását (gyakorlatilag semmitérő, eszmeileg káros támogatását) kell helyezniük, hanem azt, hogy megvilágosítsák a forradalom e híveinek forradalmi öntudatát, megszilárdítsák bennük a proletariátus nyomása révén a forradalmi szervezettséget és eltökéltséget.

Mert különben önök a logikátlanság és a zűrzavar netovábbját produkálják: a *forradalom* fejlesztése *címén* a munkáspárt *egyetlen szóval sem* határozza meg a forradalom többé-kevésbbé „következetes híveivel“ kapcsolatos feladatait, viszont külön megjegyzésben szögezi le, hogy támogatni kívánja a „kisebbik rosszat“, a *reformok* következetlen híveit!

A „megjegyzést“ körülbelül így kellene átalakítani: „Tekintve, hogy a dumában jelentős számban vannak a forradalom többé-kevésbbé következetes hívei, a szociáldemokratáknak a dumában azoknak a törvényjavaslatoknak a tárgyalása során, amelyeket a reformok következetlen hívei akarnak elfogadtatni, fő figyelmüket arra kell fordítaniuk, hogy bírálják e törvényjavaslatok felemásságát és megbízhatatlanságát, arra, hogy ezekben a törvényjavaslatokban a liberálisok és a reakció kiegyezése rejtőzik, arra, hogy a forradalom többé-kevésbbé következetes híveinek megmagyarázzák az elszánt és kíméletlen forradalmi harc szükségességét. Olyan törvényjavaslatokkal kapcsolatos szavazás során viszont, amelyek a kisebbik rosszat jelentik, a szociáldemokraták tartózkodnak a szavazástól, átengedve a liberálisoknak, hogy egyedül «győzzék le» a reakciót papíron, és egyedül feleljenek a nép előtt a «liberális» reformok megvalósításáért az önkényuralom idején.“

„... b) A szociáldemokrácia felhasználja mind a különféle törvényjavaslatok, mind az állami költségvetés tárgyalását arra, hogy feltárja nem csak a fennálló rendszer negatív oldalait, hanem a polgári társadalom valamennyi osztályellentmondását is...“

Nagyon szép cél. Hogy a polgári társadalom osztályellentmondásait feltárhassuk, a pártokat vissza kell vezet-

nünk az osztályokra. Harcolnunk kell a „pártonkívüli", „egységes" dumabeli „ellenzék" szelleme ellen, és kíméletlenül *fel kell tárnunk* például ugyanazoknak a kadetoknak a szűk osztálykorlátait, akik *leginkább* törekednek arra, hogy *elpalástolják* az „osztályellentmondásokat" az állítólagos „népszabadság" jelszavával.

Kívánjuk, hogy a mensevikek ne csak beszéljenek a polgári társadalom osztályellentmondásainak (és „*nem csak*" az önkényuralom ocsmányságainak) a feltárásáról, *hanem meg is tegyék ezt*...

„... c) A költségvetés kérdésében a szociáldemokráciát ez az elv vezérli: «egyetlen kopeket sem a felelősség nélküli kormánynak»..."

Gyönyörű elv, s egészen hasznos lenne, ha a „felelősség nélküli" helyén *más* szó állna, amely a kormánynak nem a duma előtti felelősségére utal (ez fikció a mostani „alkotmány" mellett), hanem a legfelsőbb hatalom előtti „felelősségére" (ez nem fikció, hanem *valóság*, mert a tényleges hatalom nem a nép kezében van, és maguk a mensevikek is azt mondják, hogy a „hatalomért való harc" érlelődik).

Azt kellene mondani: „egyetlen kopeket sem a kormánynak, amíg a hatalom nincs a nép kezében."

„II. A szociáldemokrácia felhasználja az interpelláció jogát arra, hogy leleplezze a nép előtt a fennálló kormány igazi jellegét, s a kormány lépései és a nép érdekei közti szöges ellentétet; hogy megvilágítsa a városi és a falusi munkásosztály helyzetét, valamint politikai és gazdasági helyzete megjavításáért vívott harcának feltételeit; hogy megvilágítsa azt a szerepet, amelyet a munkásosztállyal szemben a kormány és ügynökei, valamint a vagyonos osztályok és az őket képviselő politikai pártok játszanak..."

Nagyon szép pont. Csak az a kár, hogy eddig (március 19-ig) dumabeli szociáldemokratáink édeskeveset éltek ezzel az interpellációs joggal.

„... III. A szociáldemokrácia, fenntartva e munka talaján a legszorosabb érintkezést a munkástömegekkel, és törvény-

hozó tevékenységében arra törekedve, hogy a munkástömegek szervezett mozgalmának kifejezője legyen, előmozdítja a munkásság és általában a néptömegek szervezkedését, hogy támogassák a dumát a régi rend ellen vívott harcában, és megteremtsék azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik a dumának, hogy tevékenységében kilépjen a béklyózó alaptörvények keretei közül..."

Először is, a szociáldemokraták „törvényhozó" tevékenységéről ne beszéljenek. Azt kell mondani: „dumabeli tevékenység".

Másodszor, „a duma támogatása a régi rend ellen vívott harcában" jelszó egyáltalán nincs összhangban a határozat kiinduló tételeivel, és lényegében helytelen.

A határozat indokolási részében arról van szó, hogy forradalmi harcot kell vívni a *hatalomért*, és hogy a dumában „jelentős számban" bent vannak „a forradalom következetes hívei".

Miért helyettesítik itt a „hatalomért való harc" egészen világos, forradalmi kategóriáját a „régi rend elleni harc" szétfolyó formulájával, vagyis olyan kifejezéssel, amely közvetlenül magában foglalja a *reformátori* harcot? Nem kellene esetleg átalakítani az indokolási részt is abban a szellemben, hogy a hatalomért való „illuzórius" harc helyébe beiktatják „a reformokért való harc feladatát"?

Miért azt mondják itt, hogy a „dumát" kell támogatni, s miért nem azt, hogy „a forradalom következetes híveit" kell támogatniuk a *tömegeknek*? Hiszen ebből az következik, hogy a mensevikek a reformok *következetlen* híveinek támogatására szólítják a tömegeket!! Ez pedig nincsen rendjén, elvtársak.

Végül, az a mondat, hogy a „dumát" támogatni kell a régi rend ellen vívott harcában, *lényegében teljesen helytelen* gondolatokat szül. A „dumát" támogatni annyit jelent, mint a duma *többségét* támogatni. A többség pedig — a *kadetok* plusz a trudovikok. Tehát önök implicite, vagyis közvetve így *jellemezték* a kadetokat: „harcolnak a régi rend ellen".

Ez a jellemzés nem felel meg a valóságnak, és nem is teljes. Ilyen dolgokat nem szokás homályos célzásokban megmondani. Nyíltan és világosan kell kimondani ezt.

A kadetok *nem* „harcolnak a régi rend ellen“, hanem *megreformálni*, felfrissíteni igyekeznek *ezt a régi rendet*, s most már egészen világosan és nyíltan a régi hatalommal való *kiegyezésre* törekszenek.

Ha a határozatban elhallgatják, homályban hagyják ezt, az azt jelenti, hogy a proletár álláspontról a liberális álláspontra térnek át.

„... IV. A szociáldemokrácia, e tevékenységével hozzájárulva az alkotmányozó gyűlés kivívására irányuló népi mozgalom fejlesztéséhez, mint e népi harc egyik szakaszát támogatni fogja az Állami Dumának minden olyan erőfeszítését, amely arra irányul, hogy alárendelje magának a végrehajtó hatalmat, megtisztítva így a talajt ahhoz, hogy az egész államhatalom a nép kezébe menjen át ...“

Ez a határozat legfontosabb pontja, ez tartalmazza a „duma-kormány“ vagy „felelős kormány“ hírhedt jelszavát. Vizsgáljuk meg ezt a pontot a megfogalmazás szempontjából is, és azután lényegében is.

Ezt a pontot ugyancsak furcsán fogalmazták meg. A mensevikeknek szükségképpen tudniuk kell, hogy ez az egyik legfontosabb kérdés. Tudniuk kell továbbá azt is, hogy ezt a jelszót pártunk Központi Bizottsága egyszer *már kiadta*, mégpedig az első duma idején, és hogy akkor *a párt nem fogadta el ezt a jelszót*. Ez annyira igaz, hogy még az *első* duma szociáldemokrata duma-frakciója sem fogadta el a „felelős kormány“ jelszavát, s *egyetlen egyszer sem*, egyetlen dumabeli beszédben sem hangoztatta, pedig az a frakció, mint ismeretes, *csupa* mensevikekből állt, s olyan kiváló mensevik volt a vezére, mint Zsordanija elvtárs!

Azt hihetnénk, ez több mint elég ahhoz, hogy különösen nagy figyelmet fordítsanak erre a kérdésre. S ehelyett a határozatnak éppen ezt a pontját szerkesztették a leghanyagabbul, ezt a pontot gondolták át a legkevésbbé.

Miért választottak a „felelős kormány“ *világos* jelszava helyett (Plehanov a „Russzkaja Zsizny“-ben), vagy „a dumabeli többségből alakult kormány“ jelszava helyett (a Központi Bizottság határozata az első duma időszakában) új, sokkal ködösebb megfogalmazást? Ez ugyanannak a „felelős kormánynak“ a parafrázisa-e, vagy pedig valami más? Vizsgáljuk meg ezeket a kérdéseket.

Hogyan tudná a duma alárendelni magának a végrehajtó hatalmat? Vagy legálisan, az adott (vagy némileg módosított) monarchista alkotmány talaján, vagy illegálisan, „kilépve a béklyózó alaptörvények keretei közül“, megdöntve a régi hatalmat, forradalmi konventté, ideiglenes kormánnyá alakulva stb. Az előbbi lehetőség azt jelenti, amit ezekkel a szavakkal szokás kifejezni: „dumakormány“ vagy „felelős“ kormány. Az utóbbi lehetőség — a „dumának“ (vagyis a duma többségének) aktív részvétele a hatalomért vívott közvetlenül forradalmi harcban. Más úton „alárendelni“ a végrehajtó hatalmat a dumának nem lehet, azt a részletkérdést pedig, hogy a különböző utak hogyan fonódhatnak össze egymással, itt nem kell feltennünk: nem az a tudományos-akadémikus kérdés áll előttünk, hogy általában milyen szituációk lehetségesek, hanem az a gyakorlati-politikai kérdés, hogy mit kell támogatnia a szociáldemokráciának és mit nem kell támogatnia.

A következtetés világos. Az új megfogalmazást szinte szándékosan találták ki, hogy *elrejtsék* a vitás kérdés lényegét, hogy *elrejtsék* a kongresszus igazi akaratát, amelyet a határozatnak ki kell fejeznie. A „felelős kormány“ jelszava éles vitákat idézett és idéz elő a szociáldemokraták körében. A duma forradalmi lépéseinek támogatása nem idézett és nem idéz elő nemhogy éles, de semilyen nézeteltérést sem a szociáldemokraták közt. Mit mondjunk ezek után azokról, akik olyan határozatot javasoltak, amely *elkeni* a nézeteltéréseket azzal, hogy egyetlen általános, szétfolyó formulában egyesíti a vitásat és a vitathatatlant? Mit mondjunk azokról, akik olyan szavakban akarták rögzíteni a kongresszus döntését, amelyek semmit sem döntenek el, s amelyeken egyesek a „keretekből kilépő“ stb. duma forradalmi lépéseit, mások pedig azt érthetik, hogy Miljukov és Sztolipin megegyezik a kadetoknak a kormányba való belépését illetőleg?

Az így eljáró emberekről a legenyhébb, amit mondhatunk: visszavonulnak, fátyolt borítva a kadet kormány támogatásának egykor világos, egykor nyíltan kifejezett programmjára.

Ezért a továbbiakban teljesen mellőzzük ezt a kusza,

a kérdést reménytelenül összezavaró megfogalmazást. Csak a kérdés *lényegéről*, a „felelős“ (vagy, ami ugyanaz, kadet) kormány követelésének támogatásáról fogunk beszélni.

Mivel indokolja a határozat, hogy támogatni kell a duma-kormány vagy felelős kormány követelését? Azzal, hogy ez „az alkotmányozó gyűlésért vívott népi harc szakasza“, hogy ez „talaj, amelyen az egész hatalom a nép kezébe megy át“. Ennyi az *egész* indokolás. Mi azzal válaszolunk rá, hogy röviden összefoglaljuk a duma-kormány követelésének szociáldemokrata támogatása ellen felsorakoztatott érveinket.

1) Marxista számára teljesen megengedhetetlen, hogy a „felelős“ kormánynak a „felelősség nélküli“ kormánnyal, a „duma-kormánynak“ az önkényuralmi kormánnyal stb. való absztrakt-jogi szembeállítására szorítkozzon, ahogy Plehanov teszi a „Russzkaja Zsizny“-ben, és ahogy a mensevikek tették mindig, amikor ezt a kérdést vizsgálták. Ez liberális-idealista, nem pedig proletár-materialista gondolatmenet.

Meg kell vizsgálni a szóbanforgó intézkedés osztályjelentését. Aki ezt megteszi, az megérti, hogy tartalma: az önkényuralom kiegyezése vagy kiegyezési kísérlete a liberális burzsoáziával a forradalom beszüntetése céljából. A duma-kormány objektív gazdasági jelentősége éppen ez. A bolsevikok ezért teljes joggal és okkal mondhatták: a duma-kormány vagy felelős kormány a valóságban kadet kormány. A mensevikek megharagudtak, és azt kiabálták, hogy a bolsevikok csalnak, csempésznek stb. De azért haragudtak, mert nem akarták *megérteni* a bolsevikok érveit, akik a jogi fikciót *visszavezették* az osztályalapra (a duma-kormány inkább az uralkodónak lesz „felelős“, mint a dumának, inkább a liberális földbirtokosoknak lesz „felelős“, mint a népnek!). És bármennyire haragudott is Martov elvtárs, bármilyen hangosan kiabálta is, hogy most még a duma sem kadet — ezzel jottányit sem gyengíti a megfellebbezhetetlen következtetést: *lényegében éppen* kadet kormányról van szó, mert a *lényeg* éppen ebben a liberális-burzsoá pártban van. A duma-kormány esetleges vegyes összetétele (kadetok plusz októbristák plusz „pártonkívüliek“ plusz még akár egy gyengébb „trudo-

vik" vagy állítólagos „baloldali" stb.) cseppet sem változtatna ezen a lényegen. Aki megkerüli ezt a lényeget, mint például a mensevikek és Plehanov, az a marxizmust kerüli meg.

A duma-kormány vagy „felelős" kormány követelésének támogatása lényegileg általában a kadet politika és különösen a kadet kormány támogatása (mint ezt le is szögezte az V. kongresszusra készített bolsevik határozatnak mindjárt az első tervezete). Aki nem meri elismerni ezt, az ezzel elismeri álláspontjának gyengeségét, általában pedig a kadetok szociáldemokrata támogatása mellett felsorakoztatott érvek gyengeségét.

Nekünk mindig az volt az álláspontunk, és az ma is, hogy a szociáldemokrácia nem támogathatja az önkényuralom és a liberális burzsoázia kiegyezését, amely a forradalom beszüntetésére irányul.

2) A mensevikek mindig azt hangoztatják, hogy a duma-kormány lépés valami jobb felé, hogy a duma-kormány megkönnyíti majd a forradalomért való további harcot, és a szóbanforgó határozattervezet is világosan kifejezte ezt a gondolatot. A mensevikek azonban itt hibát követnek el, mégpedig az egyoldalúság hibáját. Marxista nem vállalhat kezességet azért, hogy a mostani polgári forradalom Oroszországban teljes győzelmet fog aratni: ha ezt tenné, akkor polgári-demokratikus idealizmusba és utópizmusba esne. Nekünk törekednünk kell a forradalom teljes győzelmére, de nem szabad elfelejtenünk, hogy azelőtt is voltak és most is lehetségesek befejezetlen, felemás polgári forradalmak.

A mensevikek viszont úgy fogalmazzák meg határozatukat, hogy a duma-kormány *kötelező* szakasznak bizonyul az alkotmányozó gyűlésért stb. stb. vívott harcban. *Ez nyilvánvalóan nem igaz.* Marxistának *nincs joga* ahhoz, hogy *csak* ebből a szempontból nézze a duma-kormányt, mellőzve az oroszországi gazdasági fejlődés két típusának objektív lehetőségét. A polgári-demokratikus átalakulás Oroszországban elkerülhetetlen. De ez lehetséges úgy is, hogy fennmarad a földesúri gazdaság, és fokozatosan junker-kapitalista gazdasággá alakul át (sztolipini és liberális agrárreform), meg úgy is, hogy megszüntetik a

földesúri gazdaságot, és átadják a földet a parasztságnak (a szociáldemokrata agrárprogramm által támogatott parasztforradalom).

A marxista köteles a kadet kormányt nem egy, hanem mindkét oldaláról megvizsgálni: mint az alkotmányozó gyűlésért vívott *harc* lehetséges szakaszát és mint *a polgári forradalom felszámolásának* lehetséges szakaszát. A kadetok és Sztolipin szándéka szerint a duma-kormánynak az utóbbi szerepet *kell* játszania; az objektív helyzetet tekintve egyaránt játsz*hat*ja mind az utóbbi, mind az *előbbi szerepet**.

Amikor a mensevikek megfeledkeznek a polgári forradalom liberális korlátozásának és beszüntetésének lehetőségéről (és veszélyéről), átsiklanak a proletariátus osztályharcának álláspontjáról a liberálisok álláspontjára, a liberálisokéra, akik szépítgetik a monarchiát is, a megváltást is, a két kamarát is, a forradalom beszüntetését is stb. stb.

3) Áttérve a kérdés gazdasági-osztályoldaláról az állami-jogi oldalra, meg kell mondanunk, hogy a mensevikek szemében a duma-kormány lépés a parlamentarizmus felé, olyan reform, amely tökéletesíti az alkotmányos rendet, és megkönnyíti a proletariátusnak, hogy ezt a rendet felhasználja osztályharcának céljaira. Ez azonban megint az „örvendetes jelenségek" egyoldalú álláspontja. Abból az aktusból, hogy a minisztereket a dumabeli többségből nevezik ki (éppen ilyen kinevezésre törekedtek a kadetok az első dumában), hiányzik egy igen lényeges vonása a reformnak, hiányzik egy bizonyos *általános* alkotmánymódosításnak a *törvényhozási* elismerése. Ez bizonyos mértékig egyszeri, sőt személyi aktus. *Kulisszák mögötti* egyezkedésekre, tárgyalásokra, feltételekre támaszkodik. Nem ok nélkül ismerte el a „Recs" *most* (1907 márciusában!), hogy 1906 júniusában a kadetok tárgya-

* Feltételezzük azt, ami Plehanov és a mensevikek szempontjából a *legjobb*, mégpedig: hogy a kadetok követelik majd a duma-kormányt. Valószínűbb, hogy *ez nem fog bekövetkezni*. Akkor Plehanov (és a mensevikek) ugyanolyan nevetséges lesz a liberálisok által ki nem adott jelszó „támogatásával", mint a „teljhatalmú dumával" volt.

lásokat folytattak a kormánnyal, ezek azonban *még nem* (!) hozhatók nyilvánosságra. Még a „Tovariscs", a kadet másodhegedűs is elismerte, hogy megengedhetetlen ez a bujócskázás. És nem csoda, hogy Pobedonoszcev (ujsághírek szerint) ilyen rendszabályt javasolhatott: nevezzenek ki liberális, kadet minisztereket, azután kergessék szét a dumát és mozdítsák el a kormányt! Ez nem volna a reform hatálytalanítása, a törvény módosítása, ez az uralkodó teljesen törvényes, „alkotmányos aktusa" volna. Amikor a mensevikek a duma-kormányra irányuló kadet törekvést támogatták, *valójában,* akaratuk ellenére és tudtukon kívül, a nép háta mögött folytatott suskusokat és egyezkedéseket támogatták.

A mensevikek emellett semmiféle „kötelezettséget" nem kértek és nem is kérhettek a kadetoktól. A mensevikek nekik *ajándékozták*, hitelbe adták támogatásukat, megzavarva és megfertőzve ezzel a munkásosztály öntudatát.

4) Tegyünk még egy engedményt a mensevikeknek. Tegyük fel a legjobb lehetséges esetet, nevezetesen azt, hogy a duma-miniszterek kinevezésének aktusa nem csak személyi aktus, nem csak a nép becsapása és látszólagos egyezség lesz, hanem első lépése lesz egy tényleges alkotmány-reformnak, amely *valóban javít* a proletariátus harcának feltételein.

Még ebben az esetben sem igazolható semmiképpen, hogy a szociáldemokrácia kiadja a duma-kormány követelése támogatásának jelszavát.

Önök azt mondják, hogy a duma-kormány szakasz valami jobb felé, talaj a további harchoz? Tegyük fel. De vajjon nem volna-e, *bizonyára*, szakasz a jobb felé az általános, *de nem közvetlen*, választójog? Miért ne jelentsük hát ki, hogy a szociáldemokrácia támogatja az általános, *de nem közvetlen* választójog követelését, mint a „négytagú formuláért" vívott harc „szakaszát", mint olyan „talajt", amelyen lehetséges az „áttérés" erre a formulára? Ebben velünk tartanának nemcsak a kadetok, hanem a pederakok[66] is, sőt az októbristák egy része is! Az alkotmányozó gyűlésért vívott népi harc „össznemzeti" szakasza — ezt jelentené az, ha a szociáldemokrácia támogatná az általános, *de nem közvetlen és nem titkos* szavazást!

Egyáltalán semmi elvi különbség nincs a duma-kormány követelésének támogatása és az általános, de nem közvetlen és nem titkos szavazás követelésének támogatása között.

Aki a „felelős kormány“ jelszavának kiadását azzal igazolja, hogy az szakasz a jobb felé stb., az nem érti az alapvetőt a szociáldemokráciának a polgári reformátorsághoz való viszonya kérdésében.

Minden reform csak annyiban reform (nem pedig reakciós és konzervatív intézkedés), hogy bizonyos lépést, „szakaszt“ jelent valami jobb felé. De a kapitalista társadalomban *minden* reform *kettős* jellegű. A reform engedmény, amelyet az uralkodó osztályok tesznek *azért*, hogy fékezzék, gyengítsék vagy elfojtsák a forradalmi harcot, szétforgácsolják a forradalmi osztályok erejét és energiáját, elködösítsék öntudatukat stb.

Ezért a forradalmi szociáldemokrácia — egyáltalán nem mondva le arról, hogy a forradalmi osztályharc fejlesztése céljából felhasználja a reformokat („mi elfogadjuk a részletfizetést is“, wir nehmen auch Abschlagszahlung — mondta Engels Frigyes[67]) — semmiképp sem „teszi magáévá“* a felemás polgári reformista jelszavakat.

Aki így cselekszik, az pontosan Bernstein szellemében jár el (Plehanov *kénytelen lesz* rehabilitálni Bernsteint, hogy megvédhesse mostani politikáját! Megvan az oka annak, hogy Bernstein lapja, a „Sozialistische Monatshefte“**, nem győzi dicsérni Plehanovot!), az a szociáldemokráciát *„szocialista demokratikus reformpárttá“* változtatja (Bernstein ismert kifejezése híres munkájában, „A szocializmus előfeltételei“-ben).

A szociáldemokrácia mint a proletariátus forradalmi osztályharcának *melléktermékét* kezeli és használja fel a reformokat.

És most érkezünk el a szóbanforgó jelszó ellen szóló utolsó érvünkhöz:

---

* Plehanov a „Russzkaja Zsizny“-ben: „. . . *a szociáldemokrata képviselőknek* a nép érdekében, a forradalom érdekében *feltétlenül magukévá kell tenniük az említett követelést* (a „felelős kormány“ követelését) . . .“

** — „Szocialista Havi Füzetek“. — *Szerk.*

5) Mivel hozhatja a szociáldemokrácia *ténylegesen* közelebb általában bármiféle reformnak, nevezetesen az oroszországi alkotmányreformnak, s különösen a duma-kormánynak és a proletariátus szempontjából hasznos eredményeinek megvalósulását? Azzal-e, hogy „magáévá teszi" a polgári reformisták jelszavait, vagy azzal, hogy kategorikusan kijelenti, hogy nem hajlandó „magáévá tenni" az effajta jelszavakat, s következetesen folytatja a proletariátus forradalmi osztályharcát a teljes, csorbítatlan jelszavak zászlaja alatt? Erre a kérdésre nem nehéz válaszolni.

Ha „magunkévá tesszük" a polgári reformátorság mindig felemás, mindig csorbított, mindig kettős jelszavait, valójában nem fokozzuk, hanem csökkentjük a reform megvalósulásának valószínűségét, lehetőségét és közelségét. Mert a reformot szülő tényleges erő a forradalmi proletariátus ereje, a forradalmi proletariátus öntudatosságának, egybeforrottságának, törhetetlen harci elszántságának ereje.

A *tömeg*mozgalomnak *ezeket* a tulajdonságait gyengítjük és paralizáljuk, ha polgári reformista jelszavakat viszünk a tömegek közé. Megszokott polgári szofizma az, hogy ha engedünk valamit forradalmi követeléseinkből és jelszavainkból (például kiadjuk a „duma-kormány" jelszavát mint „szakaszt" a „nép egyeduralmának" és az alkotmányozó gyűlésnek a jelszava helyett stb.), *fokozzuk* e gyengített rendszabály *megvalósulásának* valószínűségét, mert — úgymond — mellette fog állni a proletariátus is, meg a burzsoáziának egyik-másik része is.

Ez polgári szofizma, mondja a nemzetközi forradalmi szociáldemokrácia. Hiszen ellenkezőleg, ezzel csökkentjük a reform megvalósulásának valószínűségét, mert amikor arra törekszünk, hogy elnyerjük annak a burzsoáziának a szimpátiáját, amely mindig csak akarata ellenére tesz engedményeket, gyengítjük, romboljuk, elködösítjük a tömegek forradalmi öntudatát. Hozzáidomulunk a burzsoáziához, a *burzsoáziának* a monarchiával való kiegyezéséhez, s ezzel gátoljuk a tömegek forradalmi harcának fejlődését. Az eredmény mindig az, hogy a reformok ilyen taktika esetén vagy elmaradnak, vagy merő csalásnak bizonyulnak.

A reformok egyetlen *szilárd* támasza, az egyetlen komoly biztosíték arra, hogy a reformok nem lesznek fiktívek, s hogy a nép javára fogják felhasználni őket — a jelszavaiból *nem engedő* proletariátus önálló forradalmi harca.

A mensevikek 1906 júniusa óta terjesztik a tömegek közt a duma-kormány követelése támogatásának jelszavát. Ezzel gyengítik és elködösítik a tömegek forradalmi öntudatát, fékezik az agitáció lendületét, csökkentik e reform megvalósulásának valószínűségét és felhasználásának lehetőségét.

Fokozzuk hát a forradalmi agitációt a tömegek körében, terjesszük szélesebb körben, fejtsük ki világosabban teljes, csorbítatlan jelszavainkat — *ezzel* hozzuk közelebb a jobbik esetben a forradalom teljes győzelmét, a rosszabbik esetben pedig kicsikarunk valamilyen felemás engedményt (például a duma-kormányt, az általános, de nem közvetlen választójogot stb.), és biztosítjuk magunknak azt a lehetőséget, hogy ezeket az engedményeket a forradalom eszközeivé változtassuk. A reform a forradalmi proletariátus osztályharcának *mellék*terméke. Aki „magáévá" teszi a melléktermék elnyerésének gondolatát, az polgári-liberális reformizmusba süpped.

* *
*

A határozat utolsó pontja:

„V. A szociáldemokrata duma-frakció a dumabeli tevékenységet az osztályharc egyik formájának tekintve megőrzi teljes önállóságát, s minden egyes esetben egyezségre lép támadó jellegű akciók céljából azokkal a pártokkal és csoportokkal, amelyeknek a feladatai az adott pillanatban egybeesnek a proletariátus feladataival, valamint védelmi jellegű akciók céljából, amelyek magának a népképviseletnek és jogának megőrzésére irányulnak — azokkal a pártokkal, amelyeknek érdekük a régi rend ellen a politikai szabadság diadaláért vívott harc."

Amilyen jó ennek a pontnak az első része (odáig, hogy „s minden"), olyan rossz és egyenesen abszurdum a második része.

Mit jelentsen a „támadó jellegű" és „védelmi jellegű" akcióknak ez a nevetséges megkülönböztetése? Mensevik-

jeinknek csak nem a „Russzkije Vedomosztyi“ nyelve jutott az eszükbe a múlt század kilencvenes éveiből, amikor a liberálisok azt bizonygatták, hogy a liberalizmus Oroszországban „őriz“, a reakció pedig „agresszív“? Csak gondolják el: a marxisták a politikai akciók „régi“ felosztása helyett, amely forradalmi és reformista, forradalmi és ellenforradalmi, parlamenti és parlamenten kívüli akciókat különböztetett meg, új osztályozást tálalnak nekünk: a „védelmi jellegű“ akciók „őrzik“ az adottat; a „támadó jellegű“ akciók tovább mennek! Hát nem félnek az istentől, mensevik elvtársak?! Mennyire el kellett veszteniük a forradalmi osztályharc iránti minden érzéküket, hogy ne vegyék észre a *keserű* mellékízt a „védelmi jellegűnek“ és a „támadó jellegűnek“ ebben a megkülönböztetésében!

És milyen mulatságosan — akár a tárgy a domború tükörben — tükröződik ebben a tehetetlen megfogalmazásban az a *keserű* (a mensevikekre nézve keserű) igazság, amelyet ők nem akarnak nyíltan elismerni! A mensevikek megszokták, hogy általában beszéljenek a pártokról, nem merik pontosan megnevezni és világosan elhatárolni őket, megszokták, hogy az „ellenzéki-demokratikus pártok“ általános elnevezésének fátylát borítsák a kadetokra is, meg a baloldaliakra is. Most érzik, hogy változás közeleg. Érzik, hogy a *liberálisok* most lényegében csak *őrizni* képesek (térdreborulás révén, ahogy a „Russzkije Vedomosztyi“ „őrizte“ a zemsztvót a nyolcvanas években!) a mostani dumát és a mostani — bocsánat a kifejezésért — „alkotmányunkat“. A mensevikek érzik, hogy *tovább menni* („támadó jellegűnek lenni“ — akadnak ilyen ocsmány terminusok!) a liberális burzsoák nem tudnak és nem is akarnak. S az igazságnak ezt a zavaros felismerését tükrözték vissza a mensevikek abban a mulatságos és a lehetetlenségig zavaros megfogalmazásban, amelynek szó szerinti jelentéséből az derül ki, hogy a szociáldemokraták képesek *valamikor is* egyezséget kötni olyan akciók céljából, „amelyeknek a feladatai“ *nem* esnek egybe a proletariátus feladataival!

A mensevik határozatnak ez a befejező akkordja, ez a nevetséges félelem attól, hogy nyíltan és világosan

kimondják az *igazságot* — mármint azt, hogy a liberális burzsoák, a kadetok egyáltalán nem segítenek többé a forradalomnak — nagyszerűen kifejezi a fentebb elemzett határozat egész szellemét.

UTÓSZÓ HELYETT

A fenti sorokat már leírtam, amikor kézhez kaptam az OSzDMP „Észt-határterületi Szövetsége“ februári (1907) konferenciájának határozatait[68].

Ezen a konferencián felszólaltak M. és A. mensevik elvtársak (nyilván a Központi Bizottság küldötteiként). Az Állami Duma kérdésének tárgyalásakor ezek az elvtársak nyilván *ugyanazt a határozatot terjesztették elő*, amelyet fentebb elemeztem. Éppen ezért fölöttébb tanulságos szemügyre vennünk, *hogyan módosították* ezt a határozatot az észt szociáldemokrata elvtársak. Szó szerint idézzük a konferencia által elfogadott határozatot:

AZ ÁLLAMI DUMÁHOZ VALÓ VISZONYRÓL

„A nép szükségleteinek kielégítésére az Állami Dumának nincs semmi hatalma és ereje, mivel az egész hatalom változatlanul a nép ellenségeinek — a cári önkényuralomnak, a bürokráciának és a földbirtokosok maroknyi csoportjának — kezében van. Ezért a szociáldemokráciának kíméletlenül szerte kell foszlatnia azt az illúziót, hogy a jelenlegi Állami Dumának törvényhozó ereje van, és meg kell magyaráznia a népnek, hogy a nép követeléseit csakis olyan teljhatalmú össznépi alkotmányozó gyűlés elégítheti ki, amelyet a cári önkényuralom megsemmisítése után szabadon választ maga a nép.

Viszont a proletariátus osztályöntudatának fejlesztése, a néptömegek politikai nevelése, a forradalmi erők fejlesztése és szervezése céljából a szociáldemokráciának fel kell használnia ezt az erőtlen, tehetetlen Állami Dumát is. Ennélfogva a szociáldemokrácia részt vesz az Állami Duma tevékenységében a következő alapon:

I. A szociáldemokrácia a városi és a falusi proletariátus érdekeiből és a következetes demokratizmus elveiből kiindulva bírálja a kormány és a polgári pártok összes javaslatait és törvényjavaslatait, valamint az állami költségvetést, és szembeállítja velük saját követeléseit és törvényjavaslatait, állandóan

a nagy néptömegek követeléseiből és szükségleteiből indulva ki, s ezzel a tevékenységével leleplezve a fennálló rend tarthatatlanságát és a polgári társadalom osztályellentmondásait.

II. A szociáldemokrácia felhasználja az interpelláció jogát arra, hogy feltárja a mostani kormány lényegét és mivoltát, s megmutassa a népnek, hogy a kormány egész tevékenysége közvetlenül a nép érdekei ellen irányul, hogy feltárja a munkásosztály jogfosztott helyzetét, s megvilágítsa azt a szerepet, amelyet a kormány, az uralkodó osztályok és a rájuk támaszkodó pártok játszanak a munkásosztállyal szemben. A szociáldemokráciának egyebek között harcolnia kell az egyezkedő és áruló kadet párt ellen, le kell lepleznie a kadetok felemásságát és képmutató demokratizmusát, hogy ezzel kiszabadítsa a kadetok hegemóniája és befolyása alól, s a proletariátus követésére bírja a forradalmi kispolgárságot.

III. A szociáldemokráciának mint a proletár osztály pártjának az Állami Dumában mindig önállóan kell fellépnie. A szociáldemokrácia az Állami Dumában más forradalmi és ellenzéki pártokkal nem köthet semmiféle állandó egyezményt vagy szerződést, amely korlátozza a szociáldemokrácia cselekvési szabadságát. Egyes esetekben, amikor más pártok feladatai és lépései egybeesnek a szociáldemokrácia feladataival és lépéseivel, a szociáldemokrácia tárgyalásokba bocsátkozhat és köteles tárgyalásokba bocsátkozni más pártokkal e lépéseket illetőleg.

IV. Mivel a nép semmiféle formában nem egyezhet ki a jelenlegi feudális kormányzattal, és mivel csakis teljhatalmú alkotmányozó gyűlés elégítheti ki a nép követeléseit és szükségleteit, a konferencia nem tekinti a proletariátus feladatának azt, hogy olyan kormányért harcoljon, mely a jelenlegi erőtlen dumának felelős A proletariátusnak nem a felelős kormány zászlaja alatt, hanem az alkotmányozó gyűlés zászlaja alatt kell harcolnia.

V. Az Állami Duma szociáldemokrata frakciójának e harc során a legszorosabb kapcsolatban kell lennie a dumán kívüli proletár tömegekkel és általában a néptömegekkel, és előmozdítva e tömegek szervezését, meg kell teremtenie a forradalmi hadsereget az önkényuralom megdöntésére.“

Ehhez nem kell kommentár. Cikkemben megpróbáltam kimutatni, hogyan nem szabad olyan határozatokat írni, amilyet fentebb elemeztem. Az észt forradalmi szociáldemokraták most megmutatták határozatukban, hogyan kell kijavítani a rossz határozatokat.

MEGJEGYZÉS AZ ÉSZT SZOCIÁLDEMOKRATÁK HATÁROZATÁHOZ[69]

Tudósítónk elküldte az *OSzDMP Észt-határterületi Szövetségének* a konferencia által elfogadott *szervezeti szabályzatát* is. Ezt a szervezeti szabályzatot helyszűke miatt nem közöljük.

Felhívjuk az olvasók figyelmét a dumáról szóló határozatra. Világosan látható belőle, hogy a mensevikeknek az a határozati javaslata szolgált alapul, amelyet a „Russzkaja Zsizny" 47. száma közölt: M. és A. mensevikek befolyása ebben mutatkozott meg *és erre korlátozódott*. Az észt szociáldemokraták e határozatnak valamennyi *harcos pontját kristálytisztán bolsevik* szellemben átdolgozták (különösen a kadetokról és a „felelős kormányról" szóló pontot). Követendő példa a mensevik határozati javaslatok „módosítására"!

„Proletarij" 15. sz.
1907 március 25.

AZ EGYEZSÉG ALAPJAI

Pétervár, 1907 március 21.

Mióta a „Proletarij“ 14. számának vezércikkét* megírtuk, tehát három hét alatt, a helyzet lényegesen megváltozott. A kormány és a kadet párt, a feketeszázas önkényuralom és a liberális-monarchista burzsoázia közeledett egymáshoz, és összefogni készül, hogy közös erővel elfojtsák a forradalmat, s a népnek föld és szabadság helyett silány kis könyöradományt vessenek oda, amely a népet éhezésre és szolgaságra kárhoztatja. Vegyük szemügyre közelebbről a kialakult helyzetet.

Két kérdés nyomja nehéz kőként a feketeszázas önkényuralom szívét — a költségvetés és az agrárkérdés. Ha a duma nem hagyja jóvá a költségvetést — nincs hitel. Ha valamilyen úton-módon legalább ideiglenesen nem takarják el a földkérdés nyitott fekélyét, nincs remény még rövidke kis nyugalomra sem. A kormány nem meri szétkergetni a dumát, amíg az jóvá nem hagyja a költségvetést és az agrártörvényt. A kormány *nem meri* szétkergetni a dumát, és mégis egyre a duma szétkergetéséről kiabál, megmozgatva az Orosz Nép Szövetségének egész feketeszázas apparátusát, hogy megfélemlítse a félénkeket és engedékenységre bírja az ingadozókat. Megpróbál engedményt kicsikarni a dumától, betömve a száját azzal, hogy szétkergetéssel fenyegetőzik. Nos, utána pedig majd meglátjuk, mit csinálunk a meggyalázott, megköpdösött és sárba döntött „magas“ gyűléssel. Ezért kéri a kormány

---

* Lásd ebben a kötetben 172—176. old. — *Szerk.*

a költségvetés megszavazását, s ezért hiteget bennünket azzal, hogy a pénzügyminiszternek eszeágában sincs felvetni az Állami Duma előtt a kölcsön megszavazásának kérdését. Ebből fakadnak Vaszilcsikov úr korrekt beszédei is arról, hogy a kormány „oltalmazni fogja azoknak a határvonalaknak a sérthetetlenségét, amelyeken találkoznak“ „az egyes személyek, egyes csoportok és egyes rendek érdekei“, de ugyanakkor „tudatában van azon kötelességének, hogy ezt az oltalmat annyira terjessze ki, amennyire az említett határok egybeesnek az állam általános érdekeivel. *Ahol ezek a határok ezekkel az érdekekkel nem esnek egybe, odébb kell tolni őket.*“ Ezekben a szavakban, különösen a kiemelt részben, kétségtelenül alig észrevehetően odakacsintanak a kadetoknak, enyhe célzást tesznek a kadet „kényszerelidegenítés“ némi elképzelhetőségére.

Mit válaszolnak azonban ezekre a nehezen megfogható előlegekre a kadetok? Óh! ők teljes erejükből igyekeznek a megfoghatatlant megfoghatóvá, a titokzatos célzásokkal és elharapott szavakkal burkoltat nyílttá és kimondottá változtatni. És ezért a maguk részéről hasonlíthatatlanul nagyobb előlegeket adnak a kormánynak, kiöntik szívüket, bár a tőlük megszokott óvatossággal — egyelőre csak félig és bátortalanul nyújtják kezüket, hogy elnyerjék Sztolipin úr leereszkedően feléjük nyújtott mutatóujját. A „Recs“, a kadet udvari lap március 18-i számában az egész világnak tudtul adja, hogy a népszabadság pártja befejezi az új agrártörvényjavaslat kidolgozását, s ezáltal ez a párt lesz „a legjobban felfegyverezve a földkérdés *gyakorlati* megtárgyalásához“, s emellett „a kérdés új felvetése során sokkal inkább figyelembe vették azt, amit reális erőviszonyoknak szokás nevezni“. Másnap a duma ülésén Kutler képviselő csakugyan „gyakorlati“ beszédet mondott, és kissé (bár korántsem teljesen) fellebbentette azt a fátylat, amellyel egyelőre szégyenlősen eltakarják a kadet párt törvényhozói munkássága új gyümölcsének „realizmusát“ és „gyakorlati jellegét“. Amennyire meg lehetett érteni, a gyakorlati realizmus az adott esetben abban áll, először, hogy a „fogyasztási norma“ helyett sokhelyütt jóval kevesebb földet fognak adni a parasztok-

nak, — „amennyi jut“, amint Kutler úr nagyon homályosan kifejezi magát. Ebből nyilvánvalóan az derül ki, hogy sokmillió gyeszjatyina földesúri föld a „kényszerelidegenítés“ esetén is szabadon elidegenítetlen maradhat. Ezt jelenti az, hogy csak kissé „tolják odébb a határokat“, ahogy Vaszilcsikov úr mondja. Az új törvényjavaslat „realizmusának“ második jellemző vonását Kutler úr a következő kifejezésekben tárja fel: „a parasztoknak juttatandó földeket“ „véglegesen paraszti tulajdonba kell átadni“, úgy hogy „a jövőben ezeket a földeket semilyen körülmények közt sem fogják elvenni tőlük“, „nem ideiglenes, hanem állandó használatra fogják átadni ezeket a földeket a parasztoknak“, s csak „az elidegenítés és az elzálogosítás jogát kell majd korlátozni“. Mindez megint nagyon hasonlít a kormánynak Vaszilcsikov úr által kihirdetett arra a „szándékára“, hogy „a tulajdon elvéből fakadó áldásokat kiterjessze a paraszti földtulajdonnak arra az óriási területére is, amely eddig nélkülözte ezeket az áldásokat“. És végül, a kadetok új agrártörvény-tervezetének harmadik „gyakorlati“ ismérve különös figyelmet érdemel: régebben úgy tervezték, hogy a földeket a kincstár pénzéből váltják meg, most pedig „a földreform során felmerülő kiadások bizonyos részét maguknak a parasztoknak kell fedezniük körülbelül fele arányban“. Mármost miben különbözik az, hogy a parasztoknak a megváltási díjak felét kell fizetniük, attól, amit a kormány 1906-ra állapított meg? A kadet agrártervezet és a kormány „szándékai“ közti elvi összhang tehát eléggé világosan kiütközik. Ez az elvi megegyezés már csak azért is kétségtelen, mert a föld kadet kényszerelidegenítése fiktív: elvégre ki fog „kényszeríteni“ a kadet-féle földbizottságokban, ha ezek a bizottságok félig parasztokból, félig földbirtokosokból fognak állni, érdekeiket pedig a hivatalnokok fogják „összebékíteni“? Sima üzlet. Nem hiába írja a „Recs“ duma-tudósítója a március 20-i számban Vaszilcsikov úr beszédéről: „ha így vetik fel a kérdést, akkor gyakorlati talajra viszik át“. Hiszen ez a legnagyobb dicséret a mostani kadetok szájából!

Ami a költségvetést illeti, a kadetoknak a feketeszázas önkényuralom irányában elfoglalt békülékeny álláspontja

elég világosan kirajzolódik a „Recs“ ugyancsak március 20-i számának vezércikkében. Itt „szemenszedett hazugságnak“ nevezik azt a hírt, hogy „a népszabadság pártja az egész költségvetés elvetését javasolja“, s a cikk kifejezi azt a meggyőződést, hogy „a népképviselők — valószínűleg bizonyos módosításokkal — jóvá fogják hagyni az 1907-es költségvetést“, és végül — jól figyeljenek, uraim! — azt állítja, hogy „ha a duma bizonyítékot kap arra vonatkozólag, hogy a pénzügyminiszter úr hajlandó beleegyezni a duma jogkörének kiterjesztésébe“ (természetesen az „alaptörvények“ keretei között — lásd fentebb ugyanezt a cikket), „akkor a dumában nagyobb bizalom születhet a kormány iránt“, márpedig „ha a dumának volna alapja arra, hogy bizalommal legyen a pénzügyminiszter úr iránt, akkor elfogadhatná azt a javaslatot, amely szerint *hozzájárul annyi kölcsönhöz, amennyire szükség van*“ (a mi kiemelésünk). Ez valóságos gyöngyszem, amely méltóan zárja le a szégyenletes engedményeknek ezt a hosszú láncolatát, a népszabadságnak ezt a kicsinybeni kiárusítását, amelyre azért van szükségük, hogy végül is nagyban adhassák el a népszabadságot.

Akinek van türelme ahhoz, hogy nyomon kövesse a feketeszázasok és a liberális burzsoák közt folyó szégyenletes alkudozás minden részletét, amennyire ezek a részletek mostanáig kirajzolódnak, annak szemében nem kétséges: az ellenforradalmi erők szervezkednek, hogy végső, halálos csapást mérjenek a nagy felszabadító mozgalomra, hogy megtörjék az erős és bátor harcosokat, s becsapják és félreállítsák a naivakat, a félénkeket és az ingadozókat. A jobboldaliak, a lengyel kolo[70], a kadetok összefognak, hogy közös erővel sújtsanak le. A kormány a duma szétkergetését és az „aljas alkotmány“ megszüntetését követelő, általa felbőszített feketeszázadok üvöltésével ijesztgeti a kadetokat és a trudovikokat. A kadetok ugyanazokat a trudovikokat azzal ijesztgetik, hogy hivatkoznak ugyanerre az üvöltésre meg Sztolipinnak arra a nemlétező szándékára, hogy haladéktalanul szétkergeti a dumát. Mindez a fenyegetés és ijesztgetés ahhoz kell a feketeszázas önkényuralomnak és a liberális burzsoáziának, hogy minél jobban összebeszéljenek a nép háta mögött, hogy miután békésen

megosztoztak, kifosszák a népet. Trudovikok, bármelyik árnyalathoz tartoztok is, ne üljetek fel a csalásnak! Maradjatok a nép érdekeinek őrhelyén! Akadályozzátok meg a kadetok és a kormány szennyes üzletét! Szociáldemokrata elvtársak! biztosak vagyunk benne, hogy megértitek a helyzetet, hogy a duma összes forradalmi elemeinek élén fogtok haladni, hogy fel fogjátok nyitni a trudovikok szemét a liberális-monarchista burzsoázia szégyenletes árulására. Biztosak vagyunk benne, hogy a duma szónoki emelvényéről rendíthetetlenül és harsányan le fogjátok leplezni ezt az árulást az egész nép előtt.

„Proletarij" 15. sz.
1907 március 25.

A MENSEVIKEK TAKTIKAI PLATFORMJA

Külön röpiratként megjelent a *„Taktikai platform a küszöbönálló kongresszusra;* kidolgozták Martov, Dan, Sztarover, Martinov és mások, mensevik gyakorlati funkcionáriusok egy csoportjának részvételével".

Hogy ennek a platformnak mi köze van az Állami Dumáról szóló határozati javaslathoz, amelyet a mensevizmusnak ugyanezek a vezérei dolgoztak ki, és amelyet a „Russzkaja Zsizny" 47. száma közölt, nem tudjuk. A szóbanforgó röpiratban egy szó sincs arról, hogy az itt kifejtett taktikai nézeteket ki fogják-e dolgozni részletesebben határozattervezetek formájában, milyen kérdésekkel kapcsolatban stb. Csak sajnálhatjuk, hogy homályban hagyják ezt a kérdést, mert maga a „Taktikai platform" is rendkívül szétfolyó és határozatlan megfogalmazású. Hogy ezt megmutassuk, szó szerint idézzük a platform három befejező tézisét, amely kifejti „a szociáldemokrácia soronlevő feladatait a legközelebbi időszakban", s a 3. tézissel kezdjük:

„. . . 3) A munkásság politikai és szervezeti öntevékenységének fejlesztése saját érdekeinek, a bérmunkásosztály érdekeinek védelmezése talaján. A pártcsoportok hozzájárulása ahhoz a szervezeti építéshez, amely a proletariátus széles rétegei körében a proletariátus közvetlen szakmai, politikai és kulturális szükségleteinek kielégítése talaján, a régi rendtől kicsikart engedmények megőrzéséért és kiterjesztéséért vívott harc talaján fejlődik."

Elképzelhető-e valami, ami ennél szétfolyóbb, ködösebb, tartalmatlanabb? „Taktikai platform"-e ez az

1907-es kongresszusra, avagy szemelvény egy népszerű cikkből, amely általában taglalja a munkásosztály feladatait?

A kongresszus napirendjén, mint ismeretes, szerepel a szakszervezetek kérdése is, a munkáskongresszus kérdése is, a meghatalmazottak tanácsának kérdése is — mindezek a munkásmozgalom fejlődése adott szakaszának, adott fokának konkrét kérdései. Bennünket pedig az „öntevékenységről" pufogtatott közhelyekkel és frázisokkal traktálnak, mintha szántszándékkal *el akarnák titkolni* az élet által felvetett és a párt által napirendre tűzött kérdésekkel kapcsolatos *gondolataikat!* Ez nem platform, elvtársak, hanem *nesze semmi, fogd meg jól*. Olyan kérdéseknek, mint például a munkáskongresszus, már egész irodalmuk van a pártban, kezdve a „Szocial-Demokrat"[71] című párthivatalosban közölt cikkektől egy csomó brosúráig. A platformot azért írjuk, hogy érdemi választ adjon, nem pedig azért, hogy kitérjen a kérdés elől.

„... 2) Erélyes eszmei harc a proletariátus osztályönállóságának korlátozására irányuló minden kísérlet ellen, a proletariátus öntudatának reakciós kispolgári illúziókkal való megfertőzése ellen, minden olyan tendencia ellen, amely a szervezett osztályharcnak anarchista terrorral és összeesküvősdi kalandorkodással való felváltására vezet."

Ezt ugyancsak mérgesen mondták. Látnivaló, hogy a szerzők „szívszaggatók" akartak lenni. Ehhez persze joguk van, és mi nem szeretünk panaszkodni a vita éles volta miatt. Vitatkozzanak olyan élesen, amilyen élesen csak tudnak, de mondják meg világosan, mit akarnak. Az önök 2. pontja ellenben az égvilágon semmi határozottat nem mond. Ha jól sejtjük, ez a kő a bolsevikokat „vette célba", de *nem találja el* őket a szétfolyó fogalmazás miatt. Természetesen minden bolsevik készörömest aláírja az *anarchista* terror, az „összeesküvősdi kalandorkodás", a „reakciós kispolgári illúziók" és az „osztályönállóság korlátozására irányuló kísérletek" elítélését.

Van egy jótanácsunk a mensevik elvtársaknak. Ha, elvtársak, élesebben akarnak vitatkozni a bolsevikokkal, és alaposabban „sarokba akarják szorítani" őket, akkor,

kérem, írjanak olyan határozati javaslatokat, amelyek *elfogadhatatlanok* számunkra. *Fel kell oldani* az összes zárójeleket, és nem újabb fátylat borítani régen felvetett kérdésekre! Vegyenek rólunk példát: a pártonkívüli politikai szervezetekről kidolgozott határozattervezetünk *kereken* kimondja, hogy ellenezzük Akszelrod *ilyen meg ilyen* eszméit, *ezt meg ezt* az áramlatot, amely a párttagok meghatározott írásműveiben fejeződik ki. Ha bármit szemünkre vetnek is ezért a határozattervezetért, azt bizonyára nem fogják a szemünkre vetni, hogy nem beszélünk világosan, vagy megkerüljük a kérdés *lényegét*.

„... 1) A proletár tömegek politikai kezdeményezésének felébresztése a politikai élet minden megnyilvánulásába való tervszerű beavatkozásuk megszervezése útján.

A szociáldemokrácia felhívja a proletariátust, hogy támogasson minden haladó osztályt a reakció elleni közös harcban, s elvet a nem-proletár osztályok bármelyik részével való minden tartós egyesülést, és ott, ahol ezeknek az osztályoknak egyes frakciói nem értenek egyet egymással, minden esetben azokat az akciókat támogatja, amelyek megfelelnek a társadalmi fejlődés érdekeinek. Forradalmi bírálatát a szociáldemokrácia egyenlő mértékben irányítja a liberális burzsoázia ellenforradalmi törekvései ellen és a kispolgári agrárszocializmus utópikus és reakciós előítéletei ellen."

Szándékosan hagytuk a végére ezt a pontot, mert ez az egyetlen olyan pont, amely viszonylag tartalmas abban az értelemben, hogy *érinti* a mensevikek és a bolsevikok különböző taktikájának elvi alapjait. De megint csak „érinti", megint mérhetetlenül sok a locsogás és kevés a konkrét anyag! A két első mondat — közhely, amelyekről természetszerű volt beszélni az 1894—1895-ös évek sajtójában, de valósággal kínos beszélni 1907-ben. De még ezeket a közhelyeket is egészen felületesen fogalmazták meg: például a szociáldemokrácia általában ellenez mindenféle „egyesülést" más osztályokkal, korántsem csak a „tartós egyesülést".

Csak a harmadik mondat érinti a taktika alapjait. Csak itt lebbentik fel a fátylat legalább annyira, hogy látni lehessen korunk konkrét jelenségeinek körvonalait.

A szociáldemokráciával szembeállítják itt: 1) a libe-

rális burzsoázia ellenforradalmi *törekvéseit;* 2) a kispolgári agrárszocializmus utópikus és reakciós *előítéleteit.* A direktíva, amelyet a pártnak javasolnak, az, hogy *egyenlő mértékben* bírálja ezt is, azt is.

Vizsgáljuk meg e szembeállítás mindkét részét és e direktíva jelentőségét.

Hogy az elvtársak mit értenek „a *liberális* burzsoázia ellenforradalmi törekvésein", az nem egészen világos. A liberális burzsoáziáról általában, közelebbi meghatározás nélkül, lehetett beszélni 1897-ben, de semmi esetre sem 1907-ben. Csodálatosan elkésnek a mensevik elvtársak! Oroszországban ma már politikai *pártok* vannak, amelyek bemutatkoztak az első és részben már a második dumában! Micsoda „taktikai platform" ez, ha még mindig *nem vette észre* ezeket a meghatározott pártokat Oroszországban? Nehezen tételezhető fel, hogy liberális burzsoázián az októbristákat értsék. Az elvtársak nyilván a *kadet* típusú pártokra gondolnak (a demokratikus reformok pártjára, esetleg a békés megújulás pártjára mint ugyanolyan típusú jelenségre). Emellett szól ez a szó is: „törekvések", mert az októbristáknál nem ellenforradalmi szellemű törekvéseket látunk, hanem már egész politikájuk ellenforradalmivá vált.

Tehát kadet *ellenforradalmi „törekvésekről"* van szó, vagyis arról, hogy a kadetok *gyakorlati* politikájukat *már kezdik ellenforradalmi* szellemben folytatni.

Ez kétségtelenül igaz. E tény nyílt és határozott elismerése kétségtelenül közelebb hozná egymáshoz az orosz szociáldemokrácia mostani ellenségeskedő áramlatait. Az effajta törekvések „forradalmi bírálatának" szükségessége ugyancsak teljesen vitathatatlan.

Menjünk tovább. A liberálisok reakciós *törekvéseivel* szembeállítják „a kispolgári agrárszocializmus reakciós *előítéleteit".*

Ezt nem értjük. Hogyan lehet összehasonlítani és összevetni *osztályokat* (liberális burzsoázia) *tanításokkal* (szocializmus)? *gyakorlati politikát* (törekvések) *nézetekkel* (előítéletek)?? Ez a logikátlanság netovábbja. Hogy a *taktikai platformnak* legyen füle is meg farka is, szembe kell állítani: 1) az egyik osztályt a másikkal — például

a liberális burzsoáziát a demokratikus (vagy reakciós?) parasztsággal; 2) az egyik politikát a másikkal — például az ellenforradalmi politikát a forradalmi politikával; 3) a tanokat, a nézeteket és az előítéleteket más tanokkal, nézetekkel és előítéletekkel. Ez annyira nyilvánvaló, annyira elemi, hogy önkénytelenül fészket ver bennünk a kétely: véletlen-e ez a logikátlanság a mensevikeknél? nem a politikai gondolat tisztázatlanságát tükrözi-e ez a logikai tisztázatlanság?

Hogy az eszerek, a trudovikok, a népi szocialisták „szocializmusa" tele van utópikus és reakciós előítéletekkel, az vitathatatlan. Ezt persze meg kell mondani az említett pártok értékelése során, mint ahogy a bolsevikok meg is mondták a IV. és az V. kongresszusra készített határozattervezeteikben. Amikor a mensevikek ilyen logikátlan társításban megismétlik ezt a vitathatatlan gondolatot, ezt nyilván azért teszik, mert belekapaszkodtak az első kezük ügyébe került megfontolásba, hogy igazolják a kadetok támogatására irányuló *politikájukat*. Hisz csakugyan, az általunk elemzett platform szövegében már nem tudtak kitérni e politika indokolása és mentegetése elől. A mensevikek most *érintették* azt a kérdést, hogyan viszonyul a liberális burzsoázia a parasztsághoz az orosz polgári forradalomban. És ez persze nagy haladás. Az első és (részben) a második duma tapasztalatai után már nem szorítkozhatnak arra, hogy a kadetokkal való választási egyezmények, a kadet elnök megszavazása, a kadet jelszavak támogatása védelmében a „feketeszázas veszély" hírhedt fikciójára hivatkoznak. *Kénytelenek* felvetni azt az általános kérdést, amelyet a bolsevikok már a „Két taktiká"-ban felvetettek (1905 július)*, nevezetesen azt a kérdést, hogy a liberális burzsoázia és a parasztság hogyan viszonyul az orosz forradalomhoz. Mit mondanak hát a mensevikek érdemben erről a kérdésről?

„Oroszországban a városi polgári demokrácia nem rendelte alá magának az egész nemzetgazdaságot, s ezért képtelen olyan önálló forradalmi kezdeményezésre, amilyent az előző századok polgári forradalmaiban láttunk; a termelők óriási többségét

* Lásd *Lenin* Művei. 9. köt. 1954. 1—133. old. — *Szerk.*

alkotó parasztság pedig még csak most kezd kikerülni a burzsoázia előtti termelés gazdasági és társadalmi viszonyai közül, s ezért még kevésbbé alkalmas a forradalom önálló vezetőjének szerepére.“

Ez az *egyetlen* kísérlet, hogy *gazdasági elemzéssel* próbálják megindokolni a liberálisokkal és a parasztsággal szemben követett mensevik politikát! „A parasztság *még kevésbbé* alkalmas, mint a városi polgári demokrácia“... ebben a „még kevésbbé“-ben kell rejlenie a kadetok támogatására irányuló politika *igazolásának*.

De miért „még kevésbbé“? Azért, mert a parasztság „még csak kezd kikerülni a burzsoázia előtti termelés gazdasági és társadalmi viszonyai közül“. Ez az indokolás szemmelláthatóan nem kielégítő. Ha a „parasztság csak kezd kikerülni“, akkor a kikerülésben gátolják *„a hűbéri maradványok, amelyek súlyos teherként nehezednek közvetlenül a parasztságra“*. Így hangzik pártunk agrárprogrammjának mindjárt az első mondata. Abból a körülményből, hogy a hűbéri maradványok súlyos terhe közvetlenül a parasztokra nehezedik, az az elkerülhetetlen szükségszerűség következik, hogy a parasztok körében *mélyebb*, szélesebb körű és élesebb a fennálló rend ellen irányuló forradalmi mozgalom, mint a liberális burzsoázia körében. Arról, hogy a liberális burzsoázia vagy a parasztság alkalmas-e a forradalom *vezetőjének* szerepére, szó sem lehet*; a mensevikek *éppenséggel helytelenül* ítélték meg a libe-

* Általában szólva lelkesen üdvözöljük azt a körülményt, hogy a mensevikek platformjukban *felvetették* a proletariátus mint a forradalom *vezetője* szerepének kérdését. Fölöttébb kívánatos, hogy a kongresszuson megvitassuk ezt a kérdést és határozatot hozzunk róla. Azt ellenben, hogy a parasztság alkalmatlan a vezető szerepére, a mensevikek gyengén indokolták. Nem az a lényeg, hogy a parasztság „csak kezd kikerülni“ a jobbágyságból, hanem az, hogy a *kistermelés* (a mezőgazdaságban és az iparban) fő feltételei kényszerítik a kistermelőt, hogy egyfelől a „rend“ és a „tulajdon“, másfelől a régi rend elleni harc közt ingadozzék. Ugyanígy a liberális burzsoáziát illetőleg is: a mensevikek kihagyták megbízhatatlanságának legfőbb okát, azt, hogy fél a proletariátustól, hogy szükségszerűen a régi rend hatalmának fegyverére támaszkodik védekezésül a „proletariátus merényleteivel“ szemben, mint erre a bolsevik határozat rámutat.

rálisok és a parasztok viszonylagos alkalmasságát „az önálló forradalmi kezdeményezésre“, vagy pontosabban a forradalom *továbbfejlesztésében* való önálló részvételre. A mensevikeknek a parasztság politikai szerepével kapcsolatos álláspontja ellenkezik agrárprogrammunknak éppen azokkal az alaptételeivel, amelyekben egyetért az *egész* párt, bolsevikok és mensevikek egyaránt.

Először, mint már rámutattunk, „a hűbéri maradványok súlyos terhe közvetlenül a parasztságra nehezedik“. Tehát a jelenlegi oroszországi polgári-demokratikus forradalomban a parasztságnak szükségképpen forradalmibbnak *kell lennie*, mint a liberális burzsoáziának, mert hiszen a forradalmi mozgalom ereje, tartóssága, életképessége, élessége az idejétmúlta régi rend nyomasztó viszonyainak erejétől függ.

Másodszor, agrárprogrammunkban követeljük „a magánbirtokok elkobzását“. A liberális burzsoák számára semmi ilyesmit nem követelünk, még csak olyasvalamit sem, ami távolról is megközelítené ezt a radikális *gazdasági* rendszabályt. Miért? Azért, mert nincsenek meg azok az objektív feltételek, amelyek a liberális burzsoáziát harcra indítanák a múlt szempontjából „törvényes“ tulajdon igen tekintélyes részeinek *elkobzásáért*. Azt ellenben mindannyian *elismerjük*, hogy a parasztságban megvannak ezek az objektív feltételek, mert hiszen a marxisták nem azért követelik az elkobzást, mert szeretik az ultraforradalmi rendszabályokat, hanem azért, mert ismerik a paraszti tömegek reménytelen helyzetét. A parasztság polgári-demokratikus forradalmiságának hasonlíthatatlanul nagyobb mélysége elkerülhetetlenül következik agrárprogrammunknak ebből a kiindulási tételéből.

Harmadszor, agrárprogrammunk kimondja, hogy „támogatni kell a parasztság forradalmi megmozdulásait egészen a földesúri földek elkobzásáig“. Ezzel kereken elismerjük, hogy határozott álláspontra kell helyezkednünk a parasztság közvetlen forradalmi harcával, az ország óriási területét és az ország lakosságának óriási hányadát felölelő tömeges jellegű „megmozdulásokkal“ kapcsolatban. A *városi* burzsoáziánál — nemcsak a „liberális“, vagyis a közép- és részben nagyburzsoáziánál, hanem a

demokratikus kispolgárságnál is — nincs semmi olyasmi, ami hasonlítana ezekhez a *forradalmi megmozdulásokhoz*. A szociáldemokrata munkáspárt sohasem ígérte és nem is ígérhette, hogy „támogatni" fogja a városi burzsoázia bármiféle „elkobzási" terveit. Ebből máris láthatjuk, menynyire *helytelen* a mensevikek szokásos gondolatmenete, amely a „városi burzsoáziát" „haladónak" és a „falusi burzsoáziát" „maradinak" tartja, és amelyre a szóbanforgó platform is *céloz*. Ennek a gondolatmenetnek az a gyökere, hogy nem értik egész programmunk alapeszméit a hűbériség maradványai elleni harc — az oroszországi polgári forradalom gazdasági tartalmát jelentő harc — kérdésével kapcsolatban.

Negyedszer, Oroszország múlt évi politikai története, különösen az első duma, majd a második dumaválasztások világosan megmutatták, hogy a parasztság — fejletlensége, szétforgácsoltsága stb. ellenére — *egyszerre* el tudta indítani olyan *politikai* pártok megalakulását („trudovik" csoport stb.), amelyek kétségtelenül *demokratikusabbak*, mint a liberális burzsoá pártok (köztük a kadetok). Elég összehasonlítanunk a kadetok és a „104-ek" agrártörvény-javaslatát, vagy a kadetoknak és a trudovikoknak a gyülekezési joghoz és a helyi földbizottságok összetételéhez való viszonyát, vagy a kadetok sajtóját, amely alkotmányos frázisok szenteltvizével csillapítja a népet és oltogatja a forradalmi mozgalmat, és a trudovikok sajtóját („Izvesztyija Kresztyanszkih Deputatov"[72] stb.), amely demokratikus értelemben *forradalmasítja* a városi és a falusi kispolgárság *új rétegeit*.

Egyszóval akármelyik oldalról nézzük is a kérdést, el kell ismernünk, hogy a mensevikeknek a liberálisokról és a trudovikokról adott összehasonlító megítélése *gyökerében hibás*.

Ennek a hibának az a gyökere, hogy nem értik meg az Oroszország mezőgazdaságában végbemenő polgári átalakulást. Ez az átalakulás két formában lehetséges: vagy fennmarad a földesúri földtulajdon a hűbéri vonásoktól való némi megtisztítása és a mezőgazdasági munkások szolgaságba döntése útján; vagy megszüntetik a földesúri földtulajdont úgy, hogy elkobozzák és átadják a

földet a parasztságnak (nacionalizálás, földosztás, „municipalizálás“ stb. stb. formájában)*.

A polgári átalakulás az orosz mezőgazdaságban teljességgel elkerülhetetlen. És ez az átalakulás polgári marad (a narodnyikok tanítása ellenére) még a második esetben is. De az átalakulás végbemehet az első vagy a második formában aszerint, hogy győz-e a demokratikus forradalom vagy befejezetlen marad; — a parasztok tömege határozza-e meg menetét és kimenetelét, vagy pedig a liberális földbirtokos és gyáros.

A földesúri földtulajdon megőrzése céljából valósítja meg a polgári átalakítást Sztolipin is, meg a liberálisok is (a kadet párt). Sztolipin a legdurvább, legbarbárabb formák közt, amelyek fellobbanthatják a harcot a falun, és erősíthetik a forradalmat. A liberálisok félnek ettől, nem akarnak mindent kockáztatni, engedményeket akarnak, de olyan engedményeket, amelyek mégis *fenntartják* a földesúri földtulajdont: elég megemlítenünk a megváltást és — legfőképpen — azt, hogy a helyi földbizottságokat úgy akarják összeállítani, hogy ezekben a bizottságokban *egyenlő számban* legyenek földbirtokosok és parasztok, s elnökeik a *kormány ügynökei* legyenek! A helyi földbizottságoknak ez az összetétele nem egyéb, mint a földbirtokosok *túlsúlyának* fenntartása. A megváltás pedig a paraszti burzsoázia megerősítése és a mezőgazdasági proletariátus szolgaságba döntése. A sztolipini és a kadet agrárreformnak ezt a döntő, *gazdasági* egyezését nem értik meg a mensevikek.

Sztolipin és a kadetok nem értenek egyet az engedmények *mértékében*, a reform végrehajtásának módjában (durván vagy finomabban). De mind Sztolipin, mind a kadet párt *reformot* akar, vagyis azt akarja, hogy fennmaradjon a földbirtokosok *túlsúlya a parasztnak tett engedmények* révén.

---

* Különösen felhívom az olvasó figyelmét arra, hogy a szociáldemokrata agrárprogramm vitás kérdéseit (földosztás, nacionalizálás, municipalizálás) szándékosan nem érintem, csak azzal foglalkozom, amit nemcsak hivatalosan elfogadott a pártkongresszus, hanem ami lényegében sem támaszt vitákat vagy frakciós megoszlásokat a szociáldemokrácia körében.

A proletariátus és a parasztság *forradalmat* akar, meg akarja *szüntetni* nemcsak a földbirtokosi túlsúlyt, hanem az *egész* földesúri földtulajdont is.

A földbirtokosok jelentéktelen engedményeivel véget vethetünk a forradalomnak, mondja Sztolipin.

Csakis a földbirtokosok jelentősebb engedményeivel vethetünk véget a forradalomnak, mondják a liberálisok (köztük a kadetok).

Végig akarjuk vinni a forradalmat, megszüntetve a földesúri földtulajdont, mondják a parasztok és a munkások.

Aki tagadja az agrárprogrammoknak ezt a viszonyát, az tagadja saját agrárprogrammunkat, amely kimondja, hogy „el kell kobozni a magánbirtokokat", kimondja, hogy „támogatni kell a parasztság forradalmi megmozdulásait egészen a földesúri földek elkobzásáig".

Aki viszont elismeri ezt a viszonyt, az elismeri a szociáldemokrácia taktikai irányvonalát: a proletariátusnak magával kell vonnia a demokratikus parasztságot az önkényuralom és a liberálisok ellen.

A mensevikek tehát nem véletlenül ingadoznak egész taktikájukban, hanem elkerülhetetlenül ingadozásra vannak ítélve, amíg elismerik az adott agrárprogrammot. Némelyikük hajlik arra, hogy a programmban az „elkobzást" „elidegenítéssel" helyettesítsék, *teljesen következetesen* kifejezve ezzel az opportunizmus következő lépését, *szükségét* érezve annak, hogy a mensevikek összeegyeztessék kadet politikájukat az agrárprogramm kadet megfogalmazásával.

De ezt még nem tették meg. Nyíltan, egyenesen és előre még csak javasolni sem merik ezt a mensevizmus befolyásos vezérei. És ezért az ingadozás elkerülhetetlen politikájukban.

A kadetok támogatásának politikáját kell folytatni, de nem szabad nyíltan hirdetni! A „duma-kormány" követelésének támogatása, blokkok a kadetokkal a fiktív feketeszázas veszély ürügyén, a duma kadet elnökének megszavazása — mindez csak részmegnyilvánulása a kadetokat támogató politikának, annak a politikának, amely a proletariátust a liberálisok hegemóniája alá akarja rendelni.

De nyíltan nem merik védelmezni ezt a politikát a mensevikek. És ez a fonák helyzet akaratuk ellenére és tudtukon kívül arra készteti őket, hogy fiktív érveket „találjanak ki“, mint például azt, hogy a választásokon „fekete veszély“ fenyeget, vagy hogy a „duma-kormány“ nem felemás álreform, amely a feketeszázas kamarilla és a kadetok megegyezési kísérletét leplezi, vagy hogy mivel 60—70 szavazatunkat elvettük Golovintól (aki 356 szavazatot kapott 102 ellenében), a kadet leégetését „kockáztattuk“ stb. stb.

A fonák helyzet kényszeríti őket arra, hogy *szépítgessék* a kadetokat. Kerülik azt, hogy osztályösszetétele és osztály*támasza* szerint *nyíltan* jellemezzék ezt a pártot. Kitérnek az orosz polgári pártok kongresszusi megítélése elől. „Liberális burzsoázia“ helyett „városi polgári demokráciát“ mondanak.

A kadetoknak ezt a *nyilvánvalóan helytelen* jellemzését* egy első pillantásra igen tetszetős érvvel védelmezik: a választási statisztika azt mutatja, hogy éppen a nagyvárosokban választják meg a legtöbb kadet elektort. Ez az érv tarthatatlan: először, a második duma választásain abban a 22 városban, ahol — *a „Recs“ adatai szerint* — volt baloldali blokk, a kadetok 74 000 szavazatot kaptak, a baloldaliak pedig 41 000-et. Tehát jóllehet a baloldaliak legális agitációja meglepően gyenge volt (egyáltalán nem voltak napilapjaik, nyilvános választási irodáik stb.), a trudovikok és a szociáldemokraták rögtön elhódították a kadet szavazatoknak több mint egyharmadát! Tehát a kadetok a városi burzsoázia *felső rétegeit*, vagyis éppen a liberális burzsoáziát képviselik, s korántsem a városi *„demokráciát“* általában. Másodszor, a liberális burzsoázia minden országban sokáig magával vonta a városi és a falusi

---

* A szóbanforgó platformban *nem mondják ki* nyíltan, hogy a kadet párt a városi polgári demokrácia pártja, de éppen ez az értelme az egész szövegnek és valamennyi következtetésnek. Éppen ide lyukadnak ki a mensevik sajtó „magyarázatai“ is. Hogy a platform ezt nem mondja ki kereken, az csak újra hangsúlyozza, mennyire szükséges felvetni a kongresszuson a különböző polgári pártok osztálytartalmának kérdését és hozzájuk való viszonyunk kérdését. Enélkül nem dolgozhatunk ki következetes taktikát.

kispolgárság alsó rétegeinek sok-sok elemét, de ettől egyáltalán nem vált *demokratikus* párttá, a *tömegek* pártjává. A szocialisták harca a liberálisok ellen a városi kispolgári szegénység tömegei feletti *demokratikus* hegemóniáért, hosszas és nehéz harc. Aki a kadetokat kurtán „városi demokráciának“ nyilvánítja, az *lemond* erről a harcról, lemond a *proletár* ügyről, átengedi ezt az ügyet a liberálisoknak. Harmadszor, aki tagadja, hogy a liberális *földbirtokosok* még mindig egyik *osztálytámaszát* jelentik a kadet pártnak, az olyan közismert politikai és gazdasági tényeket erőszakol meg, mint a kadet duma-frakció összetétele, és különösen a polgári értelmiség, az ügyvédek stb. szoros kapcsolata a földbirtokosokkal, az előbbieknek az utóbbiaktól való függése. A kadet agrárpolitika *nem más*, mint a liberális földbirtokos politikája. Minél jobban megcsappan a liberálisok száma a földbirtokosok sorában, annál gyorsabban válik a kadet agrárpolitika a „társadalmi béke“ jámbor óhajává, a tehetetlen polgári értelmiségi óhajává. A kadetok attól még nem válnak „demokratikussá“, hogy tovább álmodoznak az októbrista földbirtokos és a trudovik paraszt kibéküléséről és szerelmetes egyetértéséről*.

* *

*

A liberális burzsoázia és a parasztság viszonyának meghatározásában elkövetett sarkalatos hiba végigvonul

---

* Mint ismeretes, a jobboldali kadetok, s köztük Sztruve úr is, a második duma elnökhelyettesi tisztére az októbrista Kapusztyint és a trudovik Berezint javasolták. Kész vagyok ezt a tervet a liberális... „szellemesség“ „zseniális“ megnyilvánulásának nevezni. Csakugyan, *objektiven* éppen úgy áll a helyzet, hogy a kadet *történelmi küldetése* az októbrista földbirtokos és a trudovik paraszt kibékítése. A baloldali kadetok a baloldaliaktól való félelmükben nem akarták nyíltan kimutatni ezt. De ez azért megdönthetetlen tény. Az objektív helyzet a kadetok történelmi feladatává teszi, hogy az októbrista földbirtokos és a trudovik paraszt kibékítése útján megszüntessék a forradalmat. És ellenkezőleg: az oroszországi forradalom befejezetlen, végig nem vitt csak abban az esetben maradhat, ha lehetségesnek bizonyulna mind az októbrista földbirtokosok, mind a trudovik parasztok legfőbb gazdasági érdekeinek együttes „kielégítése“.

a mensevikek egész „taktikai platformján". Íme még egy mensevik megfogalmazása ennek a hibás gondolatnak:

„A teljesen magára maradt és a városi demokrácia által nem eléggé támogatott (!!) proletariátus hajlamos volt (az októberi—decemberi időszak után) annak a haladó szerepnek a lekicsinylésére, amely a mostani forradalomban általában a városi demokráciára hárul, és ennek megfelelően egyoldalúan ellenséges álláspontot foglalt el vele szemben... Minthogy a proletariátus magáévá tette a városi polgárság történelmi szerepének helytelen értelmezését, a proletariátus egyoldalúan a történelmi porondra lépő parasztság mozgalmába kezdi helyezni minden forradalmi reményét."

Ennek a remek szemelvénynek bele kell kerülnie a történelembe, hogy jellemezze, mennyire „megfeledkezett magáról" az orosz szociáldemokrácia egy része 1907-ben.

Hiszen ez se nem több, se nem kevesebb, mint a szociáldemokraták bűnbánó beszéde a liberálisok előtt! Csak képzeljék el: a második duma idején, amikor szemmelláthatólag kiéleződnek a duma feketeszázas szárnya és balszárnya közti politikai szélsőségek, amikor itt van a forradalmi válság, amelynek az érlelődését senki sem meri tagadni, amikor a meggyengült liberális „centrum" (a kadetok) szemmelláthatólag jobbra fordult, amikor a demokratikus parasztság a liberálisokat visszaszorította a választásokon — akadnak szociáldemokraták, akik *nyilvánosan megbánják a liberálisok* előtt a velük szemben táplált „egyoldalúan ellenséges érzületet", haladó szerepük *lekicsinylését!* Mi ez hát, végül is? Taktikai platform, amelyet a szociáldemokrata munkáspárt legkiválóbb vezérei megfontoltak és mérlegeltek a kongresszus előtt, avagy kispolgári intellektuelek siránkozása, akik búslakodnak a számukra nem megfelelő proletár helyzetben?

„A proletariátus egyoldalúan ellenséges álláspontot foglalt el a városi demokráciával szemben"... Miben fejeződött ez ki? Gondolatban végigfutunk az elmúlt év politikai eseményein. A bojkottban? Ez, először is, az Egyesítő Kongresszus előtt volt, a platform szerzői pedig a kongresszus utáni eseményeket vizsgálják. Másodszor

pedig, mit keres itt a „városi demokrácia“? Nem, úgy látszik, nem a bojkottról van szó. Akkor viszont nyilván a duma-kormány követelésének támogatásáról és a kadetokkal való blokkokról van szó. Itt már a *proletariátus* csakugyan ellenséges érzületet tanúsított a *kadetokkal* szemben, de korántsem a városi demokráciával szemben.

És kik fejezték ki akkor a pártban a *proletariátusnak* ezt az ellenséges érzületét? A bolsevikok...

A platform szerzői önkénytelenül nagy igazságot mondtak, nevezetesen azt, hogy a bolsevikok a „duma“-kormány követelésének támogatása és a kadetokkal való blokkok ellen folytatott háborújukban a *proletariátus* politikáját fejezték ki. Ez igaz. A liberálisokkal szemben táplált ellenséges érzület enyhítéséről pedig a munkáspártnak csak kispolgári része álmodozik.

... A proletariátus, „amelyet nem támogatott eléggé a városi demokrácia“...

Először is, itt világosan kidomborodik, hogy mennyire hibás a liberálisok (a kadetok) és a városi demokrácia összekeverése. „Baloldali blokk“ a választásokon a „Recs“ adatai szerint 22 városban volt — többek közt a mensevik szervezetekben is. Ezekben a városokban a proletariátust kétségtelenül jelentős mértékben támogatta a *városi demokrácia* — a kadetokkal szemben (41 000 szavazatot kapott a baloldali blokk, a kadetok pedig 74 000 szavazatot kaptak). Ebből pedig az következik — s ez egyáltalán nem a mensevikek mellett szól —, hogy a proletariátus megnyerheti és köteles megnyerni magának a városi (és a falusi) kispolgári demokráciát a liberális burzsoázia ellen.

Másodszor, ha a mensevikek azt mondják, hogy a liberálisok *nem támogatták eléggé* a proletariátust, vajjon egyáltalán ismerik-e a proletariátus liberális támogatásának *értékét?* Hiszen platformjukat 1907-ben írják, korántsem időn és téren kívül, bármennyire igyekeznek is minél kevésbbé konkréttá, minél légiesebb jellegűvé tenni. 1902—1904-ben, sőt 1905-ben is októberig mind Sztruve úr, mind a liberálisok általában nem egyszer kijelentették, hogy támogatják a proletariátust, és valóban támogatták is az önkényuralom elleni támadásában.

S 1905 október után? A mensevikeknek tudniuk kell,

hogy a liberálisok *már decemberben és december után* elfordultak a proletariátustól, és megszüntették a proletariátus forradalmi harcának mindennemű támogatását.

Kérdezzük hát, ki foglalt el kivel szemben egyoldalúan ellenséges álláspontot?

A proletariátus a liberálisokkal szemben?

Vagy pedig a liberálisok a proletariátussal és a forradalommal szemben?

Vagy pedig a mensevikek a proletár osztályharc taktikájával szemben?

* *
*

Az 1905 októbere utáni oroszországi forradalommal kapcsolatos két nézetet a mensevikek, akik nem átallották az „egyoldalú ellenséges érzületet" az ajkukra venni, utólérhetetlenül világosan szembeállították. A liberális nézet — az 1848-as évet „őrült évnek" minősítő német Treitschkék orosz híveinek nézete — abban áll, hogy a proletariátus egyoldalúan ellenséges álláspontot foglalt el a liberalizmussal szemben, az alkotmányos legalitással szemben, a monarchista alkotmánnyal szemben, a megváltással szemben stb.

A *proletariátus* nézete — valamennyi európai szocialistának az európai polgári forradalmakkal kapcsolatos nézetéhez hasonlóan — abban áll, hogy a liberális burzsoázia egyoldalúan ellenséges álláspontot foglalt el a forradalommal szemben, a szabadsággal szemben, a demokráciával szemben stb.

A mensevikek igyekeznek eltéríteni a munkáspártot az utóbbi nézettől az előbbihez.

A munkáspárt a mensevikeknek minden ilyen próbálkozását azzal fogja fogadni, hogy igyekszik a mensevikeket a munkáspárttól a liberálisokhoz utasítani.

* *
*

Egyáltalán nem azt akarjuk mondani, hogy a mensevikek általában a liberálisok függelékévé akarják változtatni a munkáspártot. Hiszen a munkáspárt sorain belül levő opportunisták éppen abban különböznek a sorain kívül levő liberálisoktól, hogy az előbbiek őszintén

tovább szolgálják pártjukat, de olyan helytelen, ingadozó taktikai álláspontot foglalnak el, amely arra *vezet*, hogy politikailag alárendelik a proletariátust a liberalizmusnak.

Ennek a helytelen álláspontnak megvan az a „szerencsétlen“ tulajdonsága, hogy amikor a mensevikek a bolsevikokat akarják megtámadni, a proletariátust és a forradalomhoz való proletár viszonyt támadják meg. Így történik ez mindig, amikor a mensevikek támadásai csakugyan elviek, vagyis a két különböző taktika okainak kérdését érintik. Az ettől eltérő jellegű támadások nem mozognak elvi szinten; csak röviden kell megemlítenünk őket, hogy feltegyük az olvasónak a kérdést: platform van-e előttünk, avagy liberális vitacikk?

Például, a „platformban“ azt olvassuk, hogy a „proletár tömegek“ (sic!) „hajlamosak arra a hitre, hogy bekövetkezik egy hirtelen (!!) felkelés politikai csodája, amely a proletariátus belső mozgalmának fejlődésétől függetlenül (!!) jön létre, és egycsapással (!!) a dolgozó osztályok politikai uralmát állítja az önkényuralom helyére“.

Eleddig *ilyen* dolgokat *ilyen* formában csak a liberális ujságok varrtak a „proletár tömegek“ nyakába. Hogy mi késztette a mensevikeket arra, hogy itt általában beszéljenek a felkelésről, azt nem tudjuk. De ilyen fecsegés a felkelésről a taktikai platformban — ahol nincs egyetlen szó sem a felkelésről az idézett mondaton kívül — okvetlenül felveti a kérdést: nem kellene-e „mensevik platform“ helyett mostantól kezdve „liberális platformot“ mondanunk?

A megírás ideje: 1907 március második fele.

Megjelent 1907-ben „A taktika kérdései“ c. gyüjteményben. I. köt. „Novaja Duma“ kiadása, Szentpétervár.
Aláírás: N. Lenin.

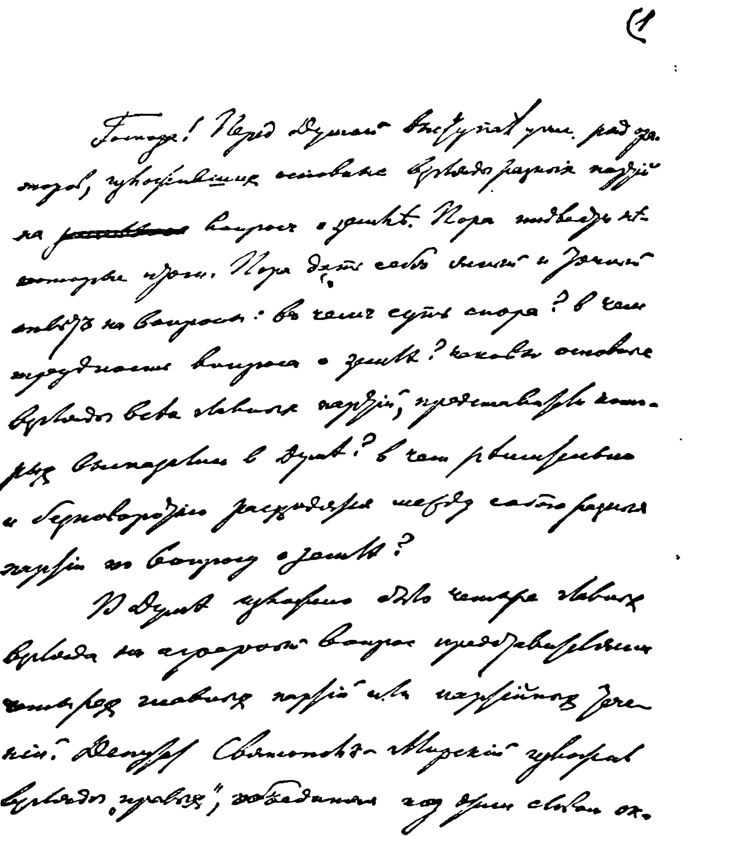
BESZÉDTERVEZET AZ AGRÁRKÉRDÉSRŐL A MÁSODIK ÁLLAMI DUMA SZOCIÁLDEMOKRATA FRAKCIÓJA SZÁMÁRA[73]

Uraim! A dumában már több szónok kifejtette a különböző pártok főbb nézeteit a földkérdésről. Ideje, hogy némileg összefoglaljuk az elhangzottakat. Ideje, hogy világos és pontos választ adjunk ezekre a kérdésekre: mi a vita lényege? miben rejlik a földkérdés nehézsége? melyek a főbb nézetei a fő pártoknak, amelyeknek a képviselői a dumában felszólaltak? melyek a földkérdés azon pontjai, amelyekben határozottan és visszavonhatatlanul véleménykülönbség van az egyes pártok között?

A négy fő párt, illetve pártáramlat képviselői a dumában négy fő nézetet fejtettek ki az agrárkérdésre vonatkozóan. Szvjatopolk-Mirszkij képviselő a „jobboldaliak" — vagyis az októbristák, a monarchisták stb. — nézeteit fejtette ki. Kutler képviselő a kadetoknak, illetve az úgynevezett „népszabadság pártjának" nézeteit ismertette. Karavajev képviselő a trudovikok nézeteit adta elő. Őt kiegészítették a lényegében vele egyetértő Zimin, Kolokolnyikov, Baszkin, Tyihvinszkij képviselők. Végül elvtársam, Cereteli, kifejtette az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt nézeteit. Vaszilcsikov miniszter, a kormány képviselője, ismertette a kormány nézeteit, amelyeknek a lényege, mint beszédemben ki fogom mutatni, a „jobboldaliak" nézeteinek és a „kadetok" nézeteinek összebékítése.

Nézzük meg hát, miben állnak a négy politikai irányzat főbb nézetei az agrárkérdésben. Olyan sorrendben kezdem, amilyen sorrendben a képviselők a dumában beszéltek, vagyis a jobboldaliakkal.

Szvjatopolk-Mirszkij képviselő fő nézete valamennyi

Lenin. „Beszédtervezet az agrárkérdésről
a második Állami Duma szociáldemokrata frakciója számára".
A kézirat első oldala. — 1907

úgynevezett „monarchista" pártnak és valamennyi októbristának a nézete, az orosz földbirtokosok óriási tömegének nézete. Szvjatopolk-Mirszkij képviselő kitűnően kifejezte ezt a következő szavakkal: „Szóval, uraim, *verjék ki a fejükből azt a gondolatot, hogy növelni kell a paraszti földtulajdon területét*, kivéve a tényleges földszűke kivételes eseteit" (a „Tovariscs" beszámolója alapján idézek, mint legteljesebb forrás alapján, mert a gyorsírói jegyzőkönyv még nem jelent meg).

Ezt jól megmondta: egyenesen, világosan és egyszerűen. *Verjék ki a fejükből* a paraszti földek növelésének *gondolatát* — ez az Orosz Nép Szövetségétől egészen az októbristákig *valamennyi* jobboldali párt tényleges nézete. És jól tudjuk, hogy éppen ezt a nézetet vallják az orosz és az Oroszországban élő másnemzetiségű földbirtokosok tömegei is.

Miért tanácsolják a földbirtokosok a parasztoknak, hogy *verjék ki a fejükből* a paraszti földtulajdon növelésének *gondolatát?* Szvjatopolk-Mirszkij képviselő megmagyarázza: azért, mert a földbirtokosok gazdaságai rendezettebbek, „kulturáltabbak", mint a parasztgazdaságok. A parasztok, úgymond, „szürkék, ostobák, tudatlanok". Nem lehetnek meg, tetszik látni, a földbirtokosok vezetése nélkül. „Amilyen a pap, olyan az eklézsia", szellemeskedett Szvjatopolk-Mirszkij képviselő. Nyilván erősen hisz abban, hogy a földbirtokos mindig *pap* lesz, hogy a parasztok mindig *húsvéti bárányok* lesznek, mindig hagyják majd, hogy *nyírják* őket.

Mindig-e, Szvjatopolk-Mirszkij úr? Mindig-e, földbirtokos urak? Óh, nem tévednek önök ebben? Vajjon nem azért maradtak-e a parasztok eddig „húsvéti bárányok", mert túlságosan „ostobák és tudatlanok" voltak? Csakhogy most mindannyian látjuk, hogy a parasztok *tudatossá* válnak. A dumabeli parasztképviselők nem a „jobboldaliakhoz", hanem a trudovikokhoz és a szociáldemokratákhoz fordulnak. Olyan beszédekből, mint Szvjatopolk-Mirszkijé, lassanként a legtudatlanabb parasztok is rájönnek, hol az igazság, lehet-e ténylegesen segíteniük azoknak a pártoknak, amelyek azt tanácsolják a parasztoknak, hogy *verjék ki a fejükből* a paraszti földtulajdon növelésének *gondolatát?*

Ezért tiszta szívből üdvözlöm Szvjatopolk-Mirszkij képviselő beszédét és a jobboldali padsorok valamennyi későbbi szónokának e kérdéssel foglalkozó beszédeit. Csak folytassák ebben a szellemben, uraim! Önök kitűnően segítenek nekünk, hogy felnyissuk a legtudatlanabb parasztok szemét is!

Azt mondják: a földbirtokosok gazdaságai kulturáltabbak, mint a parasztgazdaságok... A parasztok nem lehetnek meg a földbirtokosok vezetése nélkül!

Én pedig azt mondom: az oroszországi földesúri földtulajdon és földesúri gazdaság egész története, a mostani földesúri gazdaság valamennyi adata azt mutatja, hogy a földesúri *„vezetés"* sosem volt és sosem lesz más, mint a parasztokkal szemben alkalmazott, határt nem ismerő erőszak, a parasztok és a parasztnők személyének véget nem érő megcsúfolása, a paraszti munka leglelkiismeretlenebb, legszemérmetlenebb, a világon egyedülálló kizsákmányolása (köznapi nyelven szólva: megrablása). Nemcsak Nyugat-Európában, de még Törökországban sincsenek annyira elnyomva, elgyötörve, s nem nyomorognak annyira a parasztok, mint az orosz paraszt.

Elvtársam, Cereteli, már beszélt arról, hogyan osztogatták szét a lakott uradalmakat az udvari „szférák" szerencselovagjainak és kegyeltjeinek. Szeretném felhívni figyelmüket a *gazdaság* kérdésére, amelyet Szvjatopolk-Mirszkij képviselő érintett, aki a földbirtokosok hírhedt „kultúrájáról" beszélt.

Tudja-e ez a képviselő, hogy mit neveznek a parasztok *ledolgozásnak vagy úrbérnek?* mit nevez a gazdaságtudomány *ledolgozáson alapuló gazdaságnak?*

A ledolgozáson alapuló földesúri gazdaság közvetlen hagyatéka, közvetlen csökevénye a földesurak *hűbéri*, úrbéri gazdaságának. Mi volt a hűbéri gazdaság lényege? Az, hogy a parasztok *telket* kaptak a földesúrtól családjuk eltartására, s ennek fejében három napot (olykor többet is) kötelesek voltak a földesúr földjén dolgozni. Ahelyett, hogy pénzben fizettek volna a munkásnak, ahogy most a városokban mindenütt fizetnek, *földdel* fizettek neki. A földesúrtól kapott telek alig-alig volt elég a paraszt megélhetésére. És e megélhetés fejében a paraszt maga

is és egész családja is köteles volt megművelni a földesúr földjét saját lovával, saját szerszámával vagy „felszerelésével“. Ez a hűbéri gazdaság lényege: nyomorúságos telek a munka pénzbeli díjazása helyett; a földesúr földjének megművelése a paraszt munkájával és felszerelésével; a paraszt kényszerítése, hogy a földesúr kényére dolgozzon. Ebben a gazdaságban a paraszt maga is kénytelen volt *jobbággyá* válni, mert *erővel való kényszerítés* nélkül parcellája birtokában egyetlen ember sem dolgozott volna a földesúrnak. És hogy mit jelentett a parasztok számára ez a hűbéri rend — erről a parasztok túlságosan sokat tudnak, túlságosan jól emlékeznek rá.

A hűbéri rendet eltöröltnek *tekintik*. A földbirtokosoknak azonban ténylegesen mind a mai napig olyan hatalom maradt a kezükben (az összeharácsolt földek révén), hogy most is jobbágyi függésben tartják a parasztot — *a ledolgozás segítségével*. A ledolgozás nem egyéb, mint modern jobbágyság. Amikor Cereteli elvtársam a kormánynyilatkozattal kapcsolatos beszédében a földesúri földtulajdon és az egész mostani oroszországi államhatalom feudális jellegéről beszélt, az egyik ujság, amely a kormány előtt hajbókol — „Novoje Vremja“ a címe —, nagy lármát csapott, hogy Cereteli képviselő hazudik. Nem, a szociáldemokrata munkáspárt képviselője igazat mondott. Csak üresfejűek és bértollnokok tagadhatják, hogy a ledolgozás a jobbágyság egyenes maradványa, hogy földesúri gazdaságunk a ledolgozáson nyugszik.

Mi a ledolgozás lényege? Az, hogy a földesúri földet nem a földesúr felszerelésével, nem bérmunkások művelik meg, hanem a szomszéd földbirtokos által *szolgaságba döntött* paraszt műveli meg saját felszerelésével. A paraszt pedig kénytelen vállalni ezt a szolgaságot, mert a földbirtokos kihasította magának a legjobb földeket, „homokra“ ültette a parasztot, elkergette a nyomorúságos telekre. A földbirtokosok annyi földet vettek el maguknak, hogy ami a parasztoknak maradt, az nemhogy gazdálkodásra nem elég, de még arra sem, hogy „a tyúkokat legeltessék rajta“.

A kormányzósági földesúri bizottságok 1861-ben és a földesurak — a békebírók (nyilván azért nevezték őket

békebíróknak, mert béketűrők voltak a földesurak iránt)[74] — úgy *szabadították fel* a parasztokat, hogy a paraszti föld *egyötödét* a földesurak lehasították maguknak! Úgy *szabadították fel* a parasztokat, hogy az e rablás után a parasztnak megmaradt telekért *háromszoros árat* fizettettek a paraszttal! Hiszen senki előtt sem titok, hogy az 1861-es „*megváltás*" során *sokkal többet* fizettettek a paraszttal, mint amennyit a föld ért. Senki előtt sem titok, hogy a paraszttal akkor nemcsak a paraszti földet, hanem *a paraszti szabadságot* is *megváltatták*. Senki előtt sem titok, hogy az *állami* megváltás „jótéteménye" az volt, hogy a kincstár a földért *több* pénzt sajtolt ki a parasztokból (a megváltási díjak formájában), *mint amennyit a földesúrnak adott!* A földesúr és a „liberális" hivatalnok testvéri szövetsége volt ez a paraszt kifosztására. Ha Szvjatopolk-Mirszkij úr mindezt elfelejtette is, a parasztok *bizonyosan* nem felejtették el. Ha Szvjatopolk-Mirszkij úr nem tudja ezt, olvassa el, amit Janszon professzor írt *még harminc évvel ezelőtt* „Statisztikai vizsgálódások a paraszti telkek és szolgáltatások köréből" című munkájában, és amit azóta ezerszer megismételt az egész statisztikai-közgazdasági irodalom.

A parasztot *úgy* „szabadították fel" 1861-ben, hogy rögtön rárakták a földesúri *béklyót*. A parasztot úgy közrefogták a földesúr által elfoglalt földekkel, hogy csak kettő között választhatott: vagy éhenhal, vagy vállalja a szolgaságot.

És a „szabad" orosz paraszt a huszadik században még mindig kénytelen a szomszédos földesúrnak dolgozni — *pontosan úgy*, ahogy a tizenegyedik században a „szmerdek" (így nevezi a parasztokat a „Russzkaja Pravda"[75]) vállalták a szolgaságot, és „elszegődtek" a földesurak szolgálatába.

Szavak változtak, törvények jöttek és mentek, évszázadok teltek el — de a lényeg a régi maradt. A ledolgozás nem más, mint a paraszt szolgai függése, aki kénytelen saját felszerelésével megművelni a földbirtokos szomszédos földjeit. A ledolgozáson alapuló gazdaság ugyanaz a *hűbéri* gazdaság, csak fel van frissítve, meg van szépítve, át van festve.

Hogy megvilágítsam gondolatomat, egyetlen példát idézek abból a rengetegből, amellyel tele van a paraszti és a földesúri gazdaságról szóló irodalom. A földművelésügyi főigazgatóságnak van egy terjedelmes kiadványa, amely a kilencvenes évek elején jelent meg, és az oroszországi földesúri gazdaság rendszerét illetően a *gazdáktól szerzett adatokon* alapul („Сельскохозяйственные и статистические сведения, полученные от хозяев"*. A földművelésügyi főigazgatóság kiadása. V. könyv. Szentpétervár. 1892). Ezeket az adatokat Sz. A. Korolenko úr dolgozta fel — nem tévesztendő össze V. G. Korolenkóval; nem haladó író, hanem reakciós hivatalnok ez az Sz. A. Korolenko úr. Az általa szerkesztett könyv 118. oldalán ezt olvashatjuk:

„A Jeleci kerület (Orel kormányzóság) déli részén a nagy földesúri gazdaságokban éves munkásokon kívül a föld jelentős részét parasztok művelik meg a nekik bérbeadott föld fejében. *A volt jobbágyok* (ezt figyelje, Szvjatopolk-Mirszkij úr!) *továbbra is* bérelnek földet *régi földesuraiktól*, és ennek fejében megművelik a földesurak földjét. Ezeket a falvakat *továbbra is* (ezt jegyezzük meg!) egy-egy földesúr *«jobbágyfalujának»* nevezik."

Ezt a múlt század kilencvenes éveiben írták, *harminc évvel* a parasztok hírhedt „felszabadítása" után. *Harminc évvel* 1861 után fennáll ugyanaz az *„úrbér"*, s ugyanúgy paraszti felszereléssel művelik meg a *régi* földesurak földjét!

Talán azt hozzák fel ez ellen, hogy ez csak szórványos jelenség? De mindenki, aki ismeri Oroszország központi feketeföld-övezetének földesúri gazdaságát, aki legalább messziről látta az orosz közgazdasági irodalmat, annak el kell ismernie, hogy ez nem kivétel, hanem *általános szabály*. A tulajdonképpeni *orosz* kormányzóságokban, éppen ott, ahol a *tősgyökeresen orosz* földbirtokosok vannak túlsúlyban — (nemhiába olyan kedvesek ők a jobboldali padsorokban ülő *tősgyökeres oroszoknak!)* — ma is *túlsúlyban van a ledolgozáson alapuló gazdaság.*

Hivatkozom például olyan ismert tudományos munkára, mint „A termés és a gabonaárak hatása" című könyv,

* — „A gazdáktól szerzett mezőgazdasági és statisztikai adatok". — *Szerk.*

amely több tudós munkája. Ez a könyv *1897-ben* jelent meg. Ez a könyv a földbirtokosok *ledolgozáson alapuló* gazdaságának túlsúlyát bizonyítja be a következő kormányzóságokat illetőleg: Ufa, Szimbirszk, Szamára, Tambov, Penza, Orel, Kurszk, Rjazany, Tula, Kazán, Nyizsnyij-Novgorod, Pszkov, Novgorod, Kosztroma, Tver, Vlagyimir és Csernyigov kormányzóságot, vagyis 17 *orosz* kormányzóságot illetőleg.

Túlsúlyban van a ledolgozáson alapuló gazdaság... mit jelent ez?

Azt jelenti, hogy a földbirtokos földjét ugyanúgy a tönkrement, elnyomorodott, szolgasorban sínylődő paraszt műveli meg saját felszerelésével, saját munkájával. Így fest tehát az a „kultúra", amelyről Szvjatopolk-Mirszkij képviselő beszélt, és amelyről a földbirtokosok érdekeinek minden bajnoka beszél. A földbirtokosoknak természetesen szebbek az állataik, amelyeknek az urasági istállóban jobb soruk van, mint a muzsiknak a paraszti viskóban. A földesúr földjén persze a termés is jobb, mert a földesúri bizottságok már 1861-ben gondoskodtak róla, hogy a legjobb földeket lehasítsák a parasztoktól és a földesurak nevére írják. De az orosz földesurak gazdaságának „kulturáltságáról" csak gúnyból lehet beszélni. Az uradalmak zömében nincs *semmiféle* földesúri gazdaság, ugyanaz a paraszti gazdálkodás folyik, a földet vézna parasztgebével szántják, a paraszt régi és rossz felszerelésével művelik meg. Egyetlen európai országban sem maradt mindeddig épségben ez a feudális gazdaság ilyen nagy és óriási földterületeken a gúzsbakötött paraszt segítségével — egyetlen egyben sem, csak Oroszországban.

A földesúri „kultúra" a földesúri jobbágyi rend fenntartása. A földesúri kultúra az elnyomorodott paraszt kiuzsorázása, a földesúri kultúra azt jelenti, hogy a parasztról hét bőrt nyúznak le, hogy kizsákmányolják a gyeszjatyina földért, a legeltetésért, az itatásért, a fáért, a pud lisztért, amelyet istentelenül magas kamat fejében télen kölcsönadnak az éhező parasztnak, a rubelért, amelyet a parasztcsalád kér kölcsön...

És még ezek az urak mondják ott a jobboldali padsorokban, hogy a zsidók zsákmányolják ki a parasztokat,

hogy a zsidók szednek túlságosan magas kamatot! Ezer zsidó szatócs nem kopasztja meg úgy az orosz muzsikot, ahogy a tősgyökeres orosz, pravoszláv földesurak megkopasztják! A legkapzsibb uzsorás legmagasabb kamatja sem vetekszik azokkal a kamatokkal, amelyeket a tősgyökeres orosz földbirtokos szed, aki télen felfogadja a muzsikot nyári munkára, vagy egy gyeszjatyina földért fizettet vele pénzzel is, munkával is, tojással meg tyúkkal is, meg isten tudja még mivel nem!

Ez tréfának látszik, de ez a keserű tréfa túlságosan hasonlít az igazságra. Hadd említsek egy *tényleges* példát arra, hogy mit fizet a paraszt *egy* gyeszjatyina földért (a példát Karisevnek a paraszti haszonbérletekről szóló ismert könyvéből vettem): egy gyeszjatyináért a parasztnak meg kell művelnie másfél gyeszjatyinát, be kell vinnie 10 tojást és 1 tyúkot, s még egy női munkanapot is kell adnia (lásd Karisev könyvének 348. oldalát)[76].

Mi ez? „Kultúra" vagy a legszemérmetlenebb feudális kizsákmányolás?

Szemérmetlenül hazudnak, rágalmazzák a parasztot azok, akik azt akarják elhitetni Oroszországgal és Európával, hogy parasztjaink a kultúra ellen harcolnak! Hazugság Az orosz parasztok a szabadságért harcolnak a *feudális* kizsákmányolás ellen. A parasztmozgalom *éppen* azokban a *tősgyökeresen orosz* kormányzóságokban fejlődött a legrohamosabban, a legbátrabban, s a parasztoknak a földbirtokosok elleni harca éppen azokban a *tősgyökeresen orosz* kormányzóságokban volt a legélesebb, ahol a legerősebben tartja magát, ahol a legszilárdabban gyökeret vert a *tősgyökeresen orosz* hűbéri rend, a *tősgyökeresen orosz* ledolgozás, a szolgai függés, az elszegényedett és eladósodott paraszt *tősgyökeresen orosz* kigúnyolása!

A ledolgozást nem a törvény ereje tartja fenn — a törvény szerint a paraszt „szabadon" éhen halhat! —, a ledolgozást a parasztok *gazdasági függése* tartja fenn. Semilyen törvénnyel, semilyen tilalommal, semilyen „felügyelettel" és „gyámsággal" nem lehet tenni az égvilágon semmit a ledolgozás és a szolgai alávetettség ellen. Csak egyféleképpen lehet megszüntetni ezt a fekélyt az orosz nép testén: *meg kell szüntetni a földes-*

úri földtulajdont, mert ez az esetek túlnyomó többségében mindezideig *feudális* tulajdon, a *feudális* kizsákmányolás forrása és támasza.

Hasztalan beszélnek a parasztok „megsegítéséről“, a parasztok helyzetének „javításáról“, a parasztok „támogatásáról“ a földszerzésben, haszontalanok az effajta beszédek, amelyeket annyira kedvelnek a földbirtokosok és a hivatalnokok, mert mindez merő mellébeszélés és kibúvó addig, amíg megkerülik a *fő kérdést:* legyen-e vagy ne legyen földesúri földtulajdon.

Ez a lényeg. És különösen óva kell intenem a parasztokat és a parasztképviselőket: nem szabad megengedni, hogy megkerüljék a dolognak ezt a *lényegét*. Nem szabad felülni semmiféle ígéretnek, nem szabad felülni a szép szavaknak, amíg nincs tisztázva a *legfontosabb:* megmarad-e a földesúri földtulajdon a földbirtokosok kezében vagy átszáll a parasztokra. *Ha megmarad a földbirtokosok kezében, megmarad a ledolgozás és a szolgai függés.* Megmarad a parasztok millióinak nyomora és állandó éhezése. A lassú éhhalál kínjait jelenti a parasztok számára a földesúri földtulajdon fennmaradása.

Hogy világosan megmutassam, hogyan is fest az agrárkérdésnek ez a lényege, emlékeztetnem kell az oroszországi földtulajdon megoszlásának főbb adataira. Az oroszországi földbirtokstatisztika legfrissebb adatai *1905-ből* valók. A Központi Statisztikai Bizottság ezeket az adatokat külön vizsgálat alapján gyűjtötte össze, s ennek a vizsgálatnak a teljes eredményeit még nem tették közzé. De a főbb eredményeket már ismerjük az ujságokból. Európai-Oroszországban eszerint összesen mintegy 400 millió gyeszjatyina föld van. A 395,5 millió gyeszjatyinából — amelyről előzetes adatok vannak — a kincstáré, az uralkodócsaládé, az egyházé és intézményeké 155 millió gyeszjatyina, magánszemélyeké 102 millió gyeszjatyina, s paraszti osztásföld 138,5 millió gyeszjatyina.

Első pillantásra úgy tűnhet fel, hogy legtöbb földje a kincstárnak van, s hogy ezért korántsem a földesúri földekkel van a baj.

Ámde ez hiba, amelyet gyakran elkövetnek, és amelyet egyszer s mindenkorra ki kell küszöbölnünk. Igaz, hogy

a kincstáré 138 millió gyeszjatyina, de *ez a föld csaknem teljes egészében* az északi kormányzóságokban van — Arhangelszk, Vologda, Olonyec kormányzóságban, s ráadásul olyan vidékeken, ahol *nem lehet földművelést folytatni*. Olyan kincstári földet, amelyet át lehetne adni a parasztoknak, a statisztikusok pontos számításai szerint (hivatkozom például Prokopovics úrra és „Az agrárkérdés számokban" című könyvére) maga a kormány is legfeljebb valamivel több mint 7 millió gyeszjatyinát tudna összeszedni.

Tehát a kincstári földekről nem lehet komolyan beszélni. Nem kell beszélnünk a parasztoknak Szibériába való áttelepüléséről sem. Ezt már eléggé megvilágította a dumában a trudovikok szónoka. Ha a földbirtokos urak csakugyan hisznek a Szibériába való áttelepülés hasznában — ám költözzenek maguk Szibériába! A parasztok alighanem beleegyeznek ebbe... Azt a javaslatot viszont, hogy a paraszti nyomort Szibériával gyógyítsák ki, bizonyára gúnyos mosollyal fogadják majd.

Ami az orosz kormányzóságokat, és különösen a központi feketeföld-övezet kormányzóságait illeti, ahol a legsúlyosabb a parasztok nyomora, itt *éppen a földesúri földekről van szó* és semmi másról. Hiába lamentált Szvjatopolk-Mirszkij képviselő „a földszűke kivételes eseteiről".

A földszűke Közép-Oroszországban nem kivétel, hanem szabály. És a parasztoknak éppen azért szűk a hely, mert túlságosan kényelmesen, túlságosan levegősen elterpeszkedtek a földbirtokos urak. „Paraszti földszűke" — ez azt jelenti, hogy nagy földterületeket szálltak meg a földbirtokosok.

Hogy a „parasztoknak kevés földjük van", az azt jelenti, hogy a földbirtokosoknak sok földjük van.

De hadd beszéljenek, uraim, az egyszerű és világos számok. Paraszti osztásföld 138,5 millió gyeszjatyina. Magánszemélyek tulajdona 102 millió gyeszjatyina. Vajjon ebből az utóbbi kategóriából mennyi *nagy*birtokosoké?

Hetvenkilenc és fél millió gyeszjatyina föld olyan birtokosok tulajdonában van, akiknek *egyenként több mint 50 gyeszjatyinájuk* van.

És hány ember osztozik ezen a roppant földterületen? Kevesebb mint *135 000* (pontosan: 133 898 birtokos).

Gondolkozzanak egy kicsit ezeken a számokon: *Európai*-Oroszország több mint százmillió lakosából 135 000 ember tulajdonában van *csaknem nyolcvanmillió* gyeszjatyina föld!!

S emellett $12^1/_4$ (tizenkettő és egynegyed!) millió parasztportának 138,5 millió gyeszjatyina osztásföldje van.

Egy nagybirtokosra, vagy (az egyszerűség kedvéért) földbirtokosra *594 gyeszjatyina* jut.

Egy parasztportára *$11^1/_3$ gyeszjatyina* jut.

Ezt nevezik Szvjatopolk-Mirszkij úr és elvbarátai „*a tényleges földszűke kivételes eseteinek*“! Hogyne volna *általános* paraszti „földszűke“, amikor maroknyi, 135 000 gazdagnak 600 gyeszjatyina, a parasztság millióinak pedig 11 gyeszjatyina jut gazdaságonként? Hogyne volna a parasztoknak „kevés földjük“, amikor a földbirtokosoknak ilyen rengeteg, ilyen mérhetetlenül *sok földjük van?*

Szvjatopolk-Mirszkij úr azt tanácsolta nekünk, hogy „*verjük ki a fejünkből*“ a paraszti földtulajdon növelésének „*gondolatát*“. Nem, a munkásosztály nem veri ki fejéből ezt a gondolatot. A parasztok sem verik ki fejükből ezt a gondolatot. A milliók és tízmilliók *nem verhetik ki* fejükből ezt a gondolatot, nem *hagyhatják abba a harcot*, amelyet céljuk eléréséért folytatnak.

Az általam idézett számok világosan mutatják, miért folyik a harc. A földbirtokosok, akiknek *átlag* 600 gyeszjatyinájuk van gazdaságonként, gazdagságukért, jövedelmükért harcolnak, amely valószínűleg meghaladja az évi 500 millió rubelt. A leggazdagabb földbirtokosok pedig igen gyakran a legrangosabb hivatalnokok is egyidejűleg. Államunk, mint Cereteli elvtársam már helyesen rámutatott, a *maroknyi földbirtokos* érdekeit, nem pedig a nép érdekeit védelmezi. Nem csoda tehát, hogy a földbirtokosok tömege és az egész kormányzat elkeseredetten harcol a parasztok követelései ellen. Az emberiség történetében még nem volt arra példa, hogy az uralkodó és elnyomó osztályok önként lemondtak volt az uralkodás, az elnyomás jogáról, a leigázott parasztokból és munkásokból kisajtolt sokezres jövedelmek jogáról.

A parasztok viszont azért harcolnak, hogy kiszabaduljanak a szolgaságból, megszabaduljanak a ledolgozástól,

a feudális kizsákmányolástól. A parasztok azért harcolnak, hogy legalább valamennyire emberi módon élhessenek. És a munkásosztály *teljes egészében* támogatja a parasztokat a földbirtokosokkal szemben, támogatja őket maguknak a munkásoknak az érdekében, akiket szintén nyom a földesúri járom terhe, — támogatja őket az egész társadalmi fejlődés érdekében, amelyet fékez a földesúri hatalom járma.

Hogy megmutassam önöknek, uraim, mit érhetnek el és mit *kell* hogy elérjenek harcukkal a parasztok, elmondok önöknek egy kis számítást.

Vaszilcsikov földművelésügyi miniszter úr azt mondta: „elérkezett az ideje annak, hogy e kérdés tisztázása végett most már nem annyira a szavak ékesszólásához, mint inkább a számok, a tények és a valóság tanúvallomásához folyamodjunk." Teljesen, maradéktalanul egyetértek a miniszter úrral. Igen, igen, pontosan így van, uraim: több számot, minél több számot a *földesúri* földtulajdon *nagyságáról* és a paraszti parcellatulajdon nagyságáról. Én itt már ismertettem azokat a számokat, amelyekből kitűnik, hogy *mennyi* „fölösleges" földesúri föld van. Most pedig a *paraszti* földínség nagyságának számait fogom idézni. Átlagban, mint már mondtam, mindegyik parasztportának $11^1/_3$ gyeszjatyina osztásföldje van. De ez az *átlag eltakarja* a parasztok földínségét, mert a parasztok legtöbbjének telke *kisebb az átlagnál*, s csak az elenyésző kisebbség földje nagyobb az átlagnál.

$12^1/_4$ millió parasztporta közül 2 860 000 portának (kerek számban veszem) a földje *kisebb 5 gyeszjatyinánál.* 3 320 000 portának *5—8 gyeszjatyinája van.* 4 810 000 porta átlag *8—20 gyeszjatyina* földön gazdálkodik. 1 100 000 portának *20—50 gyeszjatyinája van* és csak negyedmilliónak van több mint *50 gyeszjatyinája* (ez utóbbiaknak valószínűleg átlag legfeljebb 75 gyeszjatyinájuk van portánként).

Tegyük fel, hogy 79½ millió gyeszjatyina földesúri földet a paraszti földtulajdon növelésére fordítanak. Tegyük fel, hogy a parasztok — a Parasztszövetség hívének, Tyihvinszkij papnak a szavai szerint — nem akarják *nincstelenné* tenni a földbirtokosokat, és meghagynak nekik

fejenként *50—50 gyeszjatyinát*. Ez bizonyára túlságosan nagy szám olyan „kulturált“ urak számára, mint a mi földbirtokosaink, de a példa kedvéért most mégis fogadjuk el ezt a számot. Ha a 135 000 földbirtokos mindegyike számára levonunk 50 gyeszjatyinát, akkor a *parasztok* számára 72 (*hetvenkettő*) millió gyeszjatyina föld szabadulna fel. Az erdőket nincs miért levonnunk ebből az összegből (ahogy egyes szerzők teszik, például Prokopovics úr, akinek az adatait nem egyszer felhasználtam), mert az erdők is jövedelmeznek, és ezt a jövedelmet lehetetlen meghagyni a maroknyi földbirtokos kezében.

Adják hozzá még ehhez a 72 millióhoz a művelhető kincstári földeket (mintegy 7,3 millió gyeszjatyina), majd *az uralkodócsalád valamennyi földjét* (7,9 millió gyeszjatyina), az egyházi és kolostori földeket (2,7 millió gyeszjatyina) — és az összeg *mintegy 90 millió gyeszjatyina* lesz*. Ez a földmennyiség elegendő ahhoz, hogy *portánként legkevesebb 16 gyeszjatyinára növeljük valamennyi* szegényparaszti porta földtulajdonát.

Értik-e, uraim, mit jelent ez?

Ez óriási haladás lenne, megszabadítaná a parasztok millióit az éhezéstől, emelné a munkások és a parasztok tízmillióinak életszínvonalát, megkönnyítené nekik a megélhetést, hogy valamennyire is emberi módra élhessenek, ahogy egy „kultúrállam“ valamennyire is kulturált állampolgárai élnek, nem pedig úgy, ahogy a mostani orosz parasztság kihalóban levő nemzedéke él. Ez persze nem szabadítana meg minden dolgozót minden nyomortól és minden elnyomástól — (ehhez az szükséges, hogy a kapitalista társadalom szocialista társadalommá alakuljon át) —, de roppant nagy mértékben megkönnyítené nekik a harcot ezért a megszabadulásért. *Több mint hat*millió parasztportára, a parasztoknak *több mint felére*, mint már említettem, *portánként kevesebb mint nyolc gyeszjatyina* jut. E parasztok földtulajdona *több mint megkétszereződne, csaknem megháromszorozódna*.

Ez azt jelenti, hogy a parasztság fele, amely örökké nyomorog, éhezik, csökkenti a városokban, a gyárakban

* A részletes számítást (tájékozódás végett) lásd a 3. füzet végén[77].

a munkások munkájának árát, — a parasztság fele *embernek érezhetné magát!*

És Szvjatopolk-Mirszkij úr vagy elvbarátai komolyan tanácsolhatják a munkások és a parasztok millióinak, hogy *verjék ki a fejükből azt a gondolatot*, hogy van ilyen teljesen lehetséges, megvalósítható és közeli kivezető út az elviselhetetlen, kétségbeejtő helyzetből?

De az még nem minden, hogy a szegényparaszti porták jó fele *csaknem megháromszorozhatná* földtulajdonát a túlságosan *sokföldű* földbirtokos urak földjéből. E *hat*millió szegényparaszti portán kívül van még *csaknem ötmillió* (pontosan 4,8 millió) olyan parasztporta, amelynek egyenként *8—20 gyeszjatyina* földje van. Ebből az ötmillió családból legalább hárommillió ugyancsak kétségtelenül nyomorog silány kis parcelláin. Ez a *hárommillió porta* is portánként *16 gyeszjatyinára* növelhetné földtulajdonát, vagyis *másfélszeresre*, némelyik pedig még *kétszeresre* is növelhetné.

Végeredményben azt látjuk, hogy az összesen 12¼ millió parasztporta közül *9 millió porta óriási mértékben* javíthatna helyzetén (*és a munkások helyzetén*, akiknek *a bérét többé nem nyomnák!*) a túlságosan *sok*földű és *a hűbéri gazdálkodáshoz* túlságosan hozzászokott *földbirtokos urak* földjéből!

Ezt mondják a számok arról, hogy hogyan aránylik *a földbirtokosok nagybirtoka a parasztok földínségéhez*. Nagyon tartok tőle, hogy ezek a *számok és tények* nem fogják megnyerni a számok és tények kedvelőjének, Vaszilcsikov földművelésügyi miniszter úrnak a tetszését. Hiszen miután kifejezte abbeli óhaját, hogy vegyük elő a számokat, beszédében megmondta:

„. . . Persze ki kell fejeznem azt az aggályomat, hogy *azoknak a reményeknek*, amelyeket *sokan* az effajta reformok (vagyis a nagyszabású földreformok) végrehajtásához *fűznek*, *a számokkal való összehasonlítás után* nem lesz esélyük a teljes megvalósulásra . . ."

Hiábavaló aggodalmak, földművelésügyi miniszter úr! Azoknak a paraszti reményeknek, hogy a parasztok megszabadulnak a ledolgozástól és a feudális kizsákmányolástól, éppen *a számokkal való összehasonlítás alapján lesz*

esélyük a teljes megvalósulásra!! És bármilyen kínosak is ezek a *számok* Vaszilcsikov földművelésügyi miniszter úrnak, vagy Szvjatopolk-Mirszkij úrnak és más földbirtokosoknak, de *ezeket a számokat megcáfolni nem lehet!*

* *
*

Most áttérek azokra az ellenvetésekre, amelyek felhozhatók a parasztok követelései ellen. És, bármilyen furcsa is ez első hallásra, a paraszti követelések ellen felsorakoztatott ellenvetések vizsgálata során kénytelen vagyok *főleg* Kutler úrnak, az úgynevezett „népszabadság" pártja képviselőjének érveit elemezni.

Ez korántsem azért szükséges, mert vitatkozni *szeretnék* Kutler úrral. Szó se róla. Nagyon örülnék, ha a földért folytatott paraszti harc híveinek *csak* a „jobboldallal" kellene *vitatkozniuk*. De Kutler úr egész beszédében lényegében azok ellen a paraszti követelések *ellen érvelt*, amelyeket a szociáldemokraták és a trudovikok kinyilvánítottak, érvelt mind közvetlenül (például vitatta azt a javaslatot, amelyet Cereteli elvtársam terjesztett be az egész Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt nevében), mind pedig *közvetve*, amikor azt bizonygatta a trudovikoknak, hogy korlátozniuk, mérsékelniük kell követeléseiket.

Szvjatopolk-Mirszkij képviselő lényegében nem is gondolt arra, hogy meggyőzzön valakit. Különösen távol állt tőle az a gondolat, hogy meggyőzze a parasztokat. Nem meggyőzött, hanem *kijelentette akaratát*, helyesebben: kijelentette a földbirtokosok tömegének akaratát. *Szó sem lehet* a paraszti földtulajdon területének *semmiféle* növeléséről — egyszerűen és kereken szólva ez volt a veleje Szvjatopolk-Mirszkij képviselő „beszédének".

Kutler képviselő, ellenkezőleg, folyvást *meggyőzni* igyekezett, s főleg a parasztokat, hogy mondjanak le arról, ami véleménye szerint a trudovikok tervezetében megvalósíthatatlan vagy túlzott, a mi tervezetünkben, a szociáldemokrata párt tervezetében pedig nemcsak megvalósíthatatlan, hanem „a legnagyobb igazságtalanság" is, ahogy a szociáldemokrácia képviselőjének javaslatáról nyilatkozott.

Most sorra veszem Kutler képviselő ellenvetéseit és

azoknak az agrárnézeteknek, azoknak az agrárreform-tervezeteknek fő alapelveit, amelyeket az úgynevezett „népszabadság“ pártja védelmez.

Kezdjük azzal, amit Kutler képviselő, elvtársammal vitázva, „a legnagyobb igazságtalanságnak“ nevezett. „Úgy vélem — mondta a kadet párt képviselője —, hogy a földmagántulajdon megszüntetése a legnagyobb igazságtalanság lenne, amíg fennállnak a tulajdon, az ingó és ingatlan vagyon többi fajtái“!.. Majd így folytatta: „... Mivel senki sem javasolja általában az egész tulajdonnak a megszüntetését, teljes érvénnyel el kell ismernünk a földtulajdon fennállását is.“

Így érvelt Kutler képviselő, aki azzal „cáfolt rá“ a szociáldemokrata Ceretelire, hogy arra hivatkozott, hogy „a másik tulajdont (vagyis a földtulajdonon kívül esőt) is olyan úton szerezték, amely talán még kevésbbé dícséretes“. És minél többet töprengek Kutler képviselőnek ezen az érvelésén, annál... hogy is fejezzem ki enyhébben magam?.. annál furcsábbnak találom... „Igazságtalanság megszüntetni a földtulajdont, ha nem szüntetjük meg a tulajdon más fajtáit is...“

De engedjék meg, uraim, emlékezzenek legalább saját tételeikre, saját szavaikra és tervezeteikre! Hiszen éppen önök indulnak ki abból, hogy a földesúri tulajdon *bizonyos* fajtái „igazságtalanok“, és annyira igazságtalanok, hogy külön törvény szükséges megszüntetésük útjaira és módjaira vonatkozólag.

Csakugyan, mi sül ki ebből? „A legnagyobb igazságtalanság“ — megszüntetni az igazságtalanság *egyik fajtáját* az igazságtalanság más fajtáinak megszüntetése nélkül?? Kutler úr szavaiból ez derül ki. Életemben először találkozom olyan liberálissal, mégpedig olyan mérsékelt, józan, bürokratikusan iskolázott liberálissal, aki ezt az elvet hirdeti: *„mindent vagy semmit“!* Mert Kutler úr érvelése teljes egészében erre az elvre épül: „mindent vagy semmit“. És mint forradalmi szociáldemokrata köteles vagyok erélyesen tiltakozni az érvelés e módszere ellen...

Képzeljék el, uraim, hogy két kupac szemetet kell kivinnem az udvarról. Szekerem azonban csak egy van. És az egy szekéren egyszerre csak egy kupacot lehet

kivinni. Mit tegyek? Mondjam azt, hogy egyáltalán nem takarítom ki az udvaromat azon az alapon, hogy a legnagyobb igazságtalanság lenne kivinni az egyik kupac szemetet, ha nem lehet egyszerre kivinni mind a kettőt?

Bátorkodom azt hinni, hogy aki *valóban* akarja az udvar *teljes* kitakarítását, aki őszintén törekszik a tisztaságra, nem pedig a piszokra, aki fényre, nem pedig sötétségre törekszik, az másképp fog gondolkodni. Ha valóban nem lehet egyszerre kivinni mindkét kupacot, akkor kivisszük előbb az elsőt, amelyik rögtön kéznél van és felrakható a szekérre, — aztán kiürítjük a szekeret és hazamegyünk, hogy hozzálássunk a második kupachoz. Ennyi az egész, Kutler úr! Ennyi az egész!

Az orosz népnek előbb azt a szemetet kell kivinnie szekerén, amelyet feudális, földesúri tulajdonnak neveznek, azután a kiürített szekérrel vissza kell térnie a most már tisztább udvarra, és hozzá kell látnia a második kupac felrakásához, hogy kitakarítsa a kapitalista kizsákmányolás szemetét is.

Kezet rá, Kutler úr, ha ön valóban ellensége mindenféle szemétnek. Nosza, vessük ezt így mindjárt papírra, saját szavait idézve, az Állami Duma határozatában: „Kutler képviselővel együtt elismerve, hogy a kapitalista tulajdon nem dícséretesebb, mint a feudális földesúri tulajdon, az Állami Duma határozatilag kimondja, hogy Oroszországot előbb ettől az utóbbitól kell megszabadítani azzal, hogy utána hozzá kell látni az előbbihez."

Ha Kutler úr nem támogatja e javaslatomat, akkor megmarad bennem az a feltevés, hogy amikor a „népszabadság" pártja a feudális tulajdonról a kapitalista tulajdonra tereli a szót, egyszerűen, ahogy mondani szokás, Ponciustól Pilátushoz küldözget bennünket, vagy, még egyszerűbben szólva, kibúvókat keres, szökéssel akar megmenekülni a kérdés világos feltevése elől. Azt mi sohasem hallottuk, hogy a „népszabadság" pártja a szocializmusért akar harcolni (márpedig *a kapitalista tulajdon elleni harc éppen hogy harc a szocializmusért)*. De azt, hogy ez a párt harcolni akar a szabadságért, a nép jogaiért, nagyon sokszor . . . nagyon, nagyon sokszor hallottuk. És most, amikor napirendre került — nem, nem

a szocializmus haladéktalan megvalósításának kérdése — hanem a *szabadság* és a *feudalizmustól* való szabadság haladéktalan megvalósításának kérdése, Kutler úr egyszerre a szocializmus kérdéseihez utasít bennünket! Kutler úr „a legnagyobb igazságtalanságnak" nyilvánítja a ledolgozásra és uzsorára támaszkodó földesúri tulajdon megszüntetését — abból az okból, *kizárólag* abból az okból, hogy eszébe jutott a kapitalista tulajdon igazságtalansága... Nem tudom, ki hogy van vele, de ez kissé furcsa.

Eddig azt hittem, hogy Kutler úr nem szocialista. Most pedig kialakul bennem az a meggyőződés, hogy Kutler úr egyáltalán nem demokrata, egyáltalán nem híve a népszabadságnak — az igazi, az idézőjel nélküli népszabadságnak. Mert aki a szabadságért vívott harc korszakában „a legnagyobb igazságtalanságnak" nyilvánítja annak megszüntetését, ami pusztítja a szabadságot, nyomja és sújtja a szabadságot, azt még a világon senki sem volt hajlandó demokratának nevezni és tekinteni...

Kutler úr másik ellenvetése nem a szociáldemokrata, hanem a trudovik ellen irányult. „Úgy vélem — mondta Kutler úr —, elképzelhetők olyan politikai feltételek, amelyek között a föld nacionalizálásának tervezete (a trudovik csoport tervezetéről van szó, és Kutler úr pontatlanul jellemzi ezt a tervezetet, de most nem ez a lényeg) törvényerőre emelkedhetne, de a közeljövőben nem tudok elképzelni olyan politikai feltételeket, amelyek között ez a törvény csakugyan meg is valósulhatna."

Ez megint bámulatosan furcsa érvelés, és korántsem a szocializmus szempontjából furcsa (szó se róla!), még csak nem is a „földhöz való jog" vagy valamely más „trudovik" elv szempontjából — nem, ugyanannak a „népszabadságnak" a szempontjából furcsa, amelyről oly sokat hallunk Kutler úr pártjától.

Kutler úr egyre arról akarta meggyőzni a trudovikokat, hogy tervezetük „megvalósíthatatlan", hogy hiába akarják „gyökeresen átalakítani a fennálló földbirtokviszonyokat" és a többi, és így tovább. Most világosan látjuk, hogy Kutler úr a „*megvalósíthatatlanság*" okát nem másban látja, mint napjaink és a közeljövő *politikai feltételeiben!!*

Engedjék meg, uraim, de ez megint csak igen ködös valami, a fogalmak megbocsáthatatlan összekeverése. Hiszen mi itt éppen azért nevezzük magunkat a nép képviselőinek, azért vagyunk egy törvényhozó intézmény tagjai, hogy megtárgyaljuk és javasoljuk a rossz feltételeknek jobb feltételekké való *átalakítását*. És éppen amikor az egyik legrosszabb feltétel megváltoztatásának kérdését tárgyaljuk, ilyen ellenvetést kell hallanunk: „megvalósíthatatlan ... sem most ... sem a közeljövőben ... politikai feltételek".

Két eset lehetséges, Kutler úr: vagy a duma magában véve is *politikai feltétel* — és akkor demokratához méltatlan dolog színt változtatni, alkalmazkodni aszerint, milyen korlátozások következhetnek még *más* „politikai feltételekből". Vagy pedig a duma nem „politikai feltétel", hanem puszta hivatal, amely azzal számol, mi előnyös vagy nem előnyös a felső rétegeknek — és akkor teljesen fölösleges, hogy a nép képviselőinek tüntessük fel magunkat.

Ha a nép képviselői vagyunk, akkor azt kell mondanunk, amit a nép gondol és akar, nem pedig azt, ami előnyös a felső rétegeknek vagy még valamilyen más „politikai feltételeknek". Ha hivatalnokok vagyunk, kérem, akkor kész vagyok megérteni, hogy eleve „megvalósíthatatlannak" minősítjük azt, amiről a „főnökség" értésünkre adta, hogy neki az nem előnyös.

... „*Politikai* feltételek"! .. Mit jelent ez? A következőket jelenti: statáriális bíróságok, rendkívüli állapot, önkény és jogfosztottság, Államtanács és az Oroszországi Birodalom más hasonló kedves *in-téz-mé-nye-i*. Kutler úr aszerint akarja összeállítani agrártörvény-javaslatát, hogy *mi valósítható meg a statáriális bíróságok*, a fokozott védelem és az Államtanács viszonyai között? Nem csodálkoznék rajta, ha Kutler urat ezért kitüntetnék ... nem, nem a nép rokonszenvével, hanem ... rendjellel a szolgálatkészségéért!

Kutler úr *el tud képzelni* olyan politikai feltételeket, amelyek közt a föld nacionalizálásának tervezete törvényerőre emelkedhetne ... Hát hogyne! Méghogy valaki, aki magát demokratának nevezi, *ne tudna elképzelni* demokratikus politikai feltételeket ... De elvégre a demokratának, aki a nép képviselőjének számít, nemcsak az a feladata,

hogy „elképzeljen *m a g á n a k*“ mindenféle jó vagy rossz dolgokat, hanem az is, hogy a *nép* elé tárjon igazán népi tervezeteket, nyilatkozatokat, fejtegetéseket.

Ne próbáljon Kutler úr arra hivatkozni, hogy a törvény kijátszását vagy megsértését javaslom a dumában... Szó se róla! Nincs olyan törvény, amely megtiltaná, hogy a dumában a demokráciáról beszéljünk és valóban demokratikus agrártörvény-javaslatokat terjesszünk be. Cereteli kollégám nem sértett meg semilyen törvényt, amikor beterjesztette a szociáldemokrata frakció nyilatkozatát, amelyben szó van „a föld megváltás nélküli elidegenítéséről“ is, meg *demokratikus államról* is.

Márpedig Kutler úr érvelésének magva csak az, hogy mivel nálunk az állam nem demokratikus, nem kell demokratikus agrártörvény-javaslatokat sem beterjesztenünk! Akárhogy forgassák is Kutler úr érvelését, nem találnak benne semmiféle *más* gondolatot, *más* tartalmat. Mivel államunk a földbirtokosok érdekeit szolgálja, ezért nekünk *(a n é p képviselőinek!)* az agrártervezetekben sem szabad olyasmit írnunk, ami a földbirtokosoknak nem tetszik... Nem, nem, Kutler úr, ez nem demokratizmus, ez nem népszabadság, ez nagyon, de nagyon messze van a szabadságtól, viszont nagyon közel jár a szervilizmushoz.

* * *

Lássuk most, mit mondott Kutler úr tulajdonképpen pártja agrártervezetéről.

Kutler úr a földről szólva először is a trudovikokkal szállt vitába a „fogyasztási normával“ és azzal kapcsolatban, elég-e a föld. Kutler úr az „1861-es normát“ vette alapul, amely, úgymond, még alacsonyabb a fogyasztási normánál, és kijelentette, hogy „*hozzávetőleges számításai szerint*“ (a duma mit sem hallott és az égvilágon semmit sem tud erről a számításról!) még e norma szerint is hiányzik 30 millió gyeszjatyina.

Emlékeztetem önöket, uraim, hogy Kutler képviselő Karavajev, a trudovik csoport képviselője *után* beszélt, és éppen vele szállt vitába. Karavajev képviselő pedig *kereken és határozottan* megmondta a dumában, és a

„Tovariscs"-ban közzétett külön levelével (március 21) a nyilvánosság előtt is megerősítette, hogy a paraszti földtulajdonnak a fogyasztási normára való felemeléséhez *mintegy 70 millió gyeszjatyina* szükséges. Karavajev képviselő azt is mondta, hogy a kincstári földek, az uralkodócsalád földjei, az egyházi földek és a magánbirtokok együttvéve éppen megfelelnek ennek a számnak.

Karavajev képviselő nem jelölte meg számításainak forrását, nem közölte a dumával, hogyan kapta ezt a számot. Az én számításom, amely általam pontosan megjelölt és ráadásul hivatalos forráson, mégpedig a Központi Statisztikai Bizottság legújabb kiadványán alapul, *több mint 70 millió gyeszjatyinát* mutatott ki. Csupán a magánkézben levő földek közül is szabad a parasztok számára *72* millió gyeszjatyina, s ehhez jönnek még az uralkodócsalád földjei, a kincstári, az egyházi stb. földek mintegy 10—20 millió gyeszjatyinával.

Mindenesetre a tény tény marad: Karavajev képviselővel vitázva Kutler képviselő azt igyekezett bebizonyítani, hogy *nincs elég* föld a parasztok megsegítésére, de ezt *nem tudta bebizonyítani*, *légbőlkapott*, és mint kimutattam, a *valóságnak meg nem felelő* számokat közölt.

Általában óvnom kell önöket, uraim, attól, hogy viszszaéljenek ezekkel a fogalmakkal: „munkanorma", „fogyasztási norma". Szociáldemokrata munkáspártunk sokkal helyesebben jár el, amikor kerüli mindezeket a „normákat". Ezek a „normák" valami hivatalnoki, bürokratikus ízt visznek bele egy élő, harc tárgyát képező politikai kérdésbe. Ezek a „normák" megtévesztik az embereket, és *elkendőzik* a kérdés igazi lényegét. Ha ezeken a „normákon" kezdünk vitatkozni, sőt ha általában beszélünk róluk *most*, akkor csakugyan előre iszunk a medve bőrére — és osztozkodunk szóban ezen a bőrön olyan emberek gyülekezetében, akik biztosan *nem fogják* osztani a bőrt *gyakorlatilag*, amikor majd megöljük a medvét.

Ne aggódjanak, uraim! A parasztok maguk is fel fogják osztani a földet, ha majd a kezükbe kerül. A parasztok könnyen meg tudnak osztozni a földön — csak meg tudják szerezni. És a parasztok nem fognak senkit sem megkérdezni, hogyan osszák fel a földet. A parasztok

nem fogják *senkinek* megengedni, hogy beleavatkozzon abba, hogyan osszák fel a földet.

Üres beszéd az, hogy a földet hogyan kell felosztani. Mi itt nem földmérő hivatal, nem tagosító bizottság vagyunk, hanem *politikai szerv.* Nekünk az a feladatunk, hogy segítsünk a népnek *a gazdasági és a politikai feladat* megoldásában, segítsünk a parasztságnak abban a harcban, amelyet a földbirtokosok ellen mint feudális kizsákmányolásból élő osztály ellen folytat. Ezt az eleven, halaszthatatlan feladatot *borítja árnyékba* a „normákról" szóló fecsegés.

Miért borítja árnyékba? Azért, mert az *igazi* kérdés helyett, hogy el kell-e venni a 72 millió gyeszjatyinát a földbirtokosoktól a parasztság számára vagy sem, a *mellékes* és végső fokon korántsem fontos „normakérdést" vitatják. Ez megkönnyíti a kérdés megkerülését, az érdemleges válasz alól való kibújást. A munkanorma, a fogyasztási norma és ki tudja még milyen norma fölötti vita összezagyválja a kérdés igazi *magvát:* el kell-e venni 72 millió gyeszjatyina földet a földbirtokosoktól a parasztság számára vagy sem?

Azt próbálják bebizonyítani, hogy elég-e vagy nem elég a föld az egyik vagy a másik norma szempontjából.

Mire jók ezek a bizonyítékok, uraim? Mire jó ez az üres szóbeszéd, ez a zavaros, amelyben egyesek könnyen tudnak halászni? Vajjon nem világos magában is, hogy ha nincs, akkor nincs, hogy a parasztok nem kitalált földet akarnak, hanem a számukra nagyon jól ismert *szomszédos földesúri földet* akarják? És nem a „normákról", hanem a *földesúri* földről kell beszélni, nem arról, hogy elegendők-e a különféle normák, hanem arról, hogy *mennyi* földesúri föld van. Minden egyéb — merő kibúvó, mellébeszélés, sőt, porhintés a parasztok szemébe.

Kutler képviselő például éppen így kerülte meg a kérdés igazi lényegét. A trudovik Karavajev mégiscsak kereken megmondta: *70 millió gyeszjatyina.* Mit felelt *erre* Kutler képviselő? *Erre* nem válaszolt. Összezagyválta a kérdést a „normákkal", vagyis valóban kitért a válasz elől, *hogy egyetért-e ő, egyetért-e pártja azzal, hogy*

valamennyi földesúri földet átadják a parasztoknak, vagy sem.

Kutler képviselő kihasználta Karavajev képviselőnek azt a hibáját, hogy nem elég világosan és élesen tette fel a kérdést, és *megkerülte a kérdés lényegét.* Márpedig ez a kérdés lényege, uraim. Aki *nem ért egyet* azzal, hogy valóban *valamennyi* földesúri földet át kell adni a parasztoknak (emlékeztetem önöket arra, hogy az én feltételeim szerint 50 gyeszjatyina megmarad mindegyik földbirtokosnak, hogy senkit se tegyünk nincstelenné!), az *nem áll a parasztok mellett,* az *nem akar valóban segíteni a parasztokon.* Mert ha önök megengedték, hogy elködösítsék vagy félretegyék az *egész* földesúri föld kérdését, akkor az *egész ügyet kérdésessé teszik.* Akkor felmerül a kérdés: *ki* fogja hát megállapitani, hogy a földesúri földnek *mekkora részét* kell átadni a parasztoknak?

Ki fogja megállapítani? 9 millió gyeszjatyina a 79 millióból — ez is „rész“, meg a 70 millió gyeszjatyina is „rész“. Ki fogja megállapítani, *ha mi nem állapítjuk meg, ha nem mondja meg világosan és határozottan az Állami Duma?*

Kutler képviselő nem ok nélkül hallgatott erről a kérdésről. Kutler képviselő ezen a szón rágódott: „kényszerelidegenítés“.

Uraim, ne részegüljenek meg a szavaktól! Ne bűvöljék el önöket a hangzatos frázisok! Nézzék a kérdés lényegét!

Amikor azt mondják nekem: „kényszerelidegenítés“, megkérdezem: *ki kit kényszerít?* Ha a parasztok milliói kényszerítik a maroknyi földbirtokost arra, hogy alávesse magát a nép érdekeinek, akkor ez nagyon jó dolog. Ha a maroknyi földbirtokos kényszeríti a parasztok millióit, hogy életüket alárendeljék e maroknyi csoport önző étvágyának, akkor bizony ez nagyon rossz dolog.

És ezt a *kis* kérdést tudta Kutler képviselő egészen megkerülni! A „megvalósíthatatlanság“ meg a „politikai feltételek“ érveivel *lényegében* még fel is hívta a népet, hogy *törődjön bele* abba, hogy alá van rendelve a földbirtokosok maroknyi csoportjának.

Kutler képviselő közvetlenül elvtársam, Cereteli után beszélt. Cereteli pedig szociáldemokrata frakciónk nyilatkozatában *két* teljesen határozott kijelentést tett, amelyek világosan megoldják éppen ezt a sarkalatos és fő kérdést. Az első kijelentés: a földek átadása a *demokratikus* államnak. A demokratikus itt azt jelenti, hogy ez az állam a néptömegek érdekeit, nem pedig kiváltságos egyének maroknyi csoportjának érdekeit képviseli. Kereken és világosan meg kell mondanunk a népnek, hogy demokratikus állam *nélkül*, politikai szabadság nélkül, teljhatalmú népképviselet nélkül a parasztok javára *semmiféle* agrárátalakítás nem lehetséges.

A második kijelentés: a földkérdést *előzetesen* meg kell vitatni ugyancsak demokratikus *helyi bizottságokban.*

Hogyan válaszolt erre Kutler képviselő? *Hallgatással.* Rossz válasz ez, Kutler úr. Ön *éppen* arra a kérdésre nem adott választ, hogy a parasztok fogják-e kényszeríteni a földbirtokosokat, hogy engedményeket tegyenek a nép érdekeinek, vagy pedig a földbirtokosok fogják kényszeríteni a parasztokat, hogy ismét nyakukba vegyék egy újabb nyomorba döntő megváltás újabb jármát.

Ilyen kérdésben nem lehet hallgatni.

A helyi bizottságokról, uraim, a szociáldemokratán kívül beszéltek a dumában a népi szocialisták is (Baszkin képviselő), meg a szociálforradalmárok is (Kolokolnyikov képviselő). A helyi bizottságokról már régóta ír a sajtó, beszélt róluk az első duma is. Ezt nem kell elfelejtenünk, uraim. Kötelesek vagyunk alaposan megérteni mi magunk, és kötelesek vagyunk megértetni a néppel is, miért beszéltek olyan sokat erről a kérdésről és mi e kérdés igazi jelentősége.

Az első Állami Duma a tizenötödik ülésen, 1906 május 26-án tárgyalta a helyi földbizottságok kérdését. A kérdést a trudovik csoport tagjai vetették fel, akik a duma 35 tagjának aláírásával (köztük volt két szociáldemokrata, I. Szaveljev és I. Suvalov) írásbeli nyilatkozatot terjesztettek be. Ezt a nyilatkozatot a dumában először a 14. ülésen, 1906 május 24-én olvasták fel (lásd az első Állami Duma üléseiről kiadott „Gyorsírói jegyző-

könyv" 589. oldalát); majd ezt a nyilatkozatot kinyomatták és egy nap múlva megvitatták. Szó szerint idézem ennek a nyilatkozatnak a *főbb* részeit:

„... A falvakban haladéktalanul bizottságokat kell alakítani általános, egyenlő, közvetlen és titkos választójog alapján, hogy elvégezzék a szükséges előkészítő munkát, nevezetesen: a helyi feltételeknek megfelelően kidolgozzák a földhasználat fogyasztási és munkanormáját, meghatározzák a művelhető földterület nagyságát, a bérelt föld, valamint a saját és idegen felszereléssel művelt föld arányát... stb. Minthogy az agrártörvényt minél teljesebben hozzá kell idomítani az igen változatos helyi feltételekhez, célszerű, hogy ezek a bizottságok igen aktívan részt vegyenek *a földreform azon alapelveinek* általános megvitatásában, amelyeket a duma elé beterjesztett különféle tervezetek kifejtenek..." A trudovikok ezért javasolták, hogy a duma *haladéktalanul* válasszon albizottságot, és azonnal dolgozza ki a megfelelő törvényjavaslatot.

Hogyan fogadták ezt a javaslatot az egyes pártok? A trudovikok és a szociáldemokraták lapjaikban *egyhangúlag* támogatták. Az úgynevezett „népszabadság" pártja vezető lapjában, a „Recs"-ben, *1906 május 25-én* (vagyis mindjárt egy napra rá, hogy a dumában először felolvasták a trudovikok tervezetét) kategorikusan állást foglalt *a trudovikok tervezete ellen.* A „Recs" minden *csűrés-csavarás nélkül* kifejezte azt az aggodalmát, hogy ezek a földbizottságok „*balfelé tolhatják az agrárkérdés megoldását*"*.

A „Recs" így írt:

„Amennyire tőlünk függ, igyekszünk majd ügyelni arra, hogy ezek a helyi földbizottságok megőrizzék *kisegítő* és különlegesen gyakorlati jellegüket. Ugyanebből az okból úgy véljük, hogy ha ezeket a bizottságokat általános szavazás útján állítanák össze, az azt jelentené, hogy ezek a bizottságok a földkérdésnek nem helyszíni békés megoldására, hanem valami egészen más célból ala-

* Lásd „*Vperjod*"[78] 1. sz. 1906 május 26., vezércikk: „*A kadetok elárulják a parasztokat*", *G. Al—szkij* aláírásával.

kulnak. A reform általános menetének irányítását meg kell hagyni az állam kezében: ezért szükséges, hogy az államhatalom képviselőinek helyük legyen a helyi bizottságokban, ha nem is abból a célból, hogy döntsenek, de legalább is abból a célból, hogy ellenőrizzék a helyi fórum döntését. Továbbá — ismét a reform általános alapelveinek keretei között — *a helyi bizottságokban képviseletet kell biztosítani*, *lehetőleg egyenlő arányban*, a felek *ütköző érdekeinek*, amelyek összeegyeztethetők a tervezett reform állami jelentőségének megsértése nélkül, és anélkül, hogy ezt a reformot olyan egyoldalú erőszak aktusává változtatnák, amely esetleg az egész ügy teljes kudarcára vezethet."

Ez egészen világos és félreérthetetlen.

A „népszabadság" pártja *érdemben* értékeli a javasolt rendszabályt, és ellene foglal állást. A párt nem olyan helyi bizottságokat akar, amelyeket általános, közvetlen, egyenlő és titkos szavazás útján választanak, hanem olyanokat, amelyekben **egyenlő arányban** vannak képviselve a földbirtokosok maroknyi csoportjai és a parasztok ezrei, tízezrei. „Ellenőrzés" végett pedig részt kell venniük e bizottságokban *az államhatalom képviselőinek*.

Gondolkozzanak el alaposan ezen a parasztok képviselői. Értsék meg, mi a lényeg, s magyarázzák meg ezt az egész parasztságnak.

Csak képzeljék el, uraim, miről is van szó. A helyi bizottságokban *egyenlő arányban* vannak képviselve a földbirtokosok és a parasztok, *a kormány képviselője pedig ott van* — *ellenőrizni*, „kibékíteni". Ez azt jelenti: a szavazatok egyharmada a földbirtokosoké, a másik harmad a parasztoké és a harmadik harmad az állam képviselőjéé. S az állam legmagasabb rangú hivatalnokai, az állami ügyek legfőbb intézői valamennyien maguk a *leggazdagabb földbirtokosok!* Tehát a földbirtokosok fogják „ellenőrizni" a parasztokat is, meg a földbirtokosokat is! *Földbirtokosok* fogják *„kibékíteni"* a parasztokat a földbirtokosokkal!

Igen, igen, ez kétségtelenül „kényszerelidegenítés" lesz, nevezetesen a parasztok pénzének és munkájának *kényszer*elidegenítése *a földbirtokosok által* — éppúgy, mint

1861-ben, amikor a kormányzósági földesúri bizottságok kihasították a parasztok földjének ötödrészét, és kétszeres árat vetettek ki a parasztokra a földért!

Ilyen agrárreform nem jelent mást, mint hogy a földbirtokosok *háromszoros áron elsütik* a parasztoknak a számukra fölösleges és rossz földeket, hogy *még jobban* megszorítsák a paraszt nyakán a kötelet. Az *ilyen* „kényszerelidegenítés" *sokkal rosszabb*, mint a parasztok és a földbirtokosok *önkéntes megegyezése*, mert *önkéntes* megegyezés esetén a szavazatok fele a parasztoké, fele a földbirtokosoké. A kadet kényszerelidegenítés esetén viszont a parasztoknak csak a szavazatok *egyharmada* jut, a földbirtokosoknak pedig *kétharmad:* egyharmad azért, mert földbirtokosok, másik harmad pedig azért, mert ők egyben a hivatalnokok is!!

Nyikolaj Gavrilovics Csernisevszkij, a nagy orosz író, egyike az első szocialistáknak Oroszországban, akit a kormány hóhérai megkínoztak, azt írta a parasztok „felszabadításáról" és az átkozott emlékű 1861-es „*megváltásról*": jobb lett volna, ha a parasztok önként megegyeznek a földbirtokosokkal, mint az ilyen „fölszabadítás megváltás árán" a kormányzósági földesúri bizottságokon keresztül*. A föld megvásárlásával kapcsolatos önkéntes megegyezés esetén a parasztokról *nem tudtak volna* annyit lenyúzni, mint amennyit lenyúztak róluk a földbirtokosokkal való *kormány*-„kibékítésük" útján.

És a nagy orosz szocialistának igaza lett. Ma, 46 évvel a hírhedt „megváltásos felszabadítás" után, ismerjük a *megváltási művelet* eredményeit. A parasztoknak jutott föld eladási ára *648* millió rubel volt, a parasztokkal pedig *867* millió rubelt fizettettek, *219* millió rubellel többet, mint amennyit a föld ért. És a parasztok fél évszázadon át kínlódtak, gyötrődtek, éheztek, pusztultak ezeken a parcellákon, ezeknek a fizetési kötelezettségeknek a terhe alatt, a parasztok és a földesurak kormány-„kibékítésének" terhe alatt — amíg az egész parasztság nem jutott a mostani tűrhetetlen állapotba.

* Jó volna megkeresni a pontos idézetet: alighanem a „Címzés nélküli levelek"-ben van, meg még valahol másutt[79].

Az oroszországi liberálisok most mégegyszer meg akarják ismételni a parasztok és a földbirtokosok ugyanilyen „*kibékítését*". Legyetek résen, parasztok! A szociáldemokrata munkáspárt figyelmeztet benneteket: újabb gyötrelmek, újabb éhezés, újabb szolgaság, megaláztatás és megcsúfolás évtizedeit zúdítjátok a népre, ha beleegyeztek ebbe a „kibékítésbe".

A helyi földbizottságok és a megváltás kérdése — ez az agrárkérdés igazi lényege. És minden figyelmünket összpontosítanunk kell arra, hogy itt *ne lehessenek* tisztázatlan, ki nem mondott gondolatok, *ne lehessen* köntörfalazás és mellébeszélés.

Mikor azonban 1906 május 26-án az első Állami Duma tárgyalta ezt a kérdést, a trudovikokkal vitába szálló kadet *Kokoskin* és *Kotljarevszkij* mást sem csinált, mint köntörfalazott és mellébeszélt. Abba akaszkodtak bele, hogy a duma nem tud rögtön *rendeletileg* megalakítani ilyen bizottságokat — holott senki sem javasolt ilyen rendeleteket! Arról beszéltek, hogy ez a kérdés összefügg a választójog és a helyi önkormányzat reformjával — vagyis egyszerűen elhalasztották az égetően sürgős és egyszerű dolgot, azoknak a helyi *bizottságoknak* a megalakítását, amelyek segítenének a dumának az agrárkérdés megoldásában. Beszéltek „a törvényhozói munka menetének eltorzulásáról", arról a veszélyről, hogy „a falvakban 80 vagy 90 duma alakul", meg hogy „lényegében nincs is semmi szükség olyan szervek alakítására, mint a helyi bizottságok" stb. és így tovább.

Ez csupa mellébeszélés, uraim, csupa kitérés a kérdés elől, amelyet a dumának világosan és határozottan el kell *döntenie*: demokratikus állam oldja-e meg az agrárkérdést vagy a mostani állam? a parasztság, vagyis a lakosság legyen-e többségben a helyi földbizottságokban, vagy a földbirtokosok? a maroknyi földbirtokos vesse-e alá magát a nép millióinak, vagy a dolgozók milliói vessék alá magukat a maroknyi földbirtokosnak?

És ne mondják nekem, hogy a duma tehetetlen, erőtlen meg jog nélküli. Én nagyon jól tudom ezt. Készörömest hajlandó vagyok megismételni és hangsúlyozni ezt bármilyen duma-határozatban, nyilatkozatban vagy deklará-

cióban. Csakhogy a szóbanforgó kérdésben nem a duma jogairól van szó — mert hiszen közülünk senkinek eszébe sem jutott, hogy akár a legparányibb kis javaslat beterjesztésével is megsértse a duma jogairól szóló törvényt. Arról van szó, hogy a duma világosan, határozottan és — főleg — helyesen fejezze ki a nép tényleges érdekeit, mondja meg az igazat az agrárkérdés megoldásáról, mutassa meg a paraszti tömegnek azokat a víz alatti sziklákat, amelyek a földkérdés megoldásának útját állják.

Persze, a duma akarata még nem törvény, ezt én jól tudom! De a duma akaratának korlátozásáról, a duma szájának befogásáról gondoskodjon, aki akar — *csak ne maga a duma!* Persze, a duma határozata még mindenféle és mindenfajta ellenállásba ütközik, — de ez sohasem igazolja azokat, akik már eleve hajlonganak és csűrik-csavarják a dolgot, térdre borulnak és megalázkodnak, alkalmazkodva másoknak az akaratához, hozzáidomítva a népképviselők döntését bárki másnak az akaratához.

Persze, végső fokon nem a duma *dönti el* az agrárkérdést, nem a dumában játszódik le a parasztság földért vívott harcának döntő aktusa. De *segíteni* a népnek a kérdés megvilágításával, a kérdés *világos* felvetésével, az igazság *teljes* kifejtésével, mindenfajta kétértelműség és mellébeszélés teljes kiküszöbölésével igenis *segíthetünk* és *kötelességünk* segíteni, ha valóban *népképviselők* akarunk lenni, nem pedig liberális hivatalnokok, ha valóban a nép érdekeit és a szabadság érdekeit akarjuk szolgálni.

Ahhoz pedig, hogy valóban segíthessünk a népnek, a duma határozatában teljes világossággal fel kell tárni a földdel kapcsolatos *három fő* kérdést, amelyeket beszédemben tárgyaltam és amelyeket Kutler képviselő megkerült és összezagyvált.

Az első kérdés — a hetvenkilenc millió gyeszjatyina földesúri föld kérdése, s ezzel kapcsolatban annak szükségessége, hogy ebből legalább 70 millió gyeszjatyinát a parasztoknak adjanak át.

A második a *megváltás* kérdése. A parasztok csak akkor látják valamennyire is jelentősebb hasznát az agrárátalakításnak, ha *megváltás nélkül* kapják meg a földet. A megváltás újabb *béklyó* lenne a paraszt nyakán, elvisel-

hetetlenül súlyos *sarc* lenne Oroszország egész jövő fejlődésére.

A harmadik — az agrárreform végrehajtásához szükséges demokratikus államrend kérdése, és különösen *az általános, közvetlen, egyenlő és titkos szavazással választott helyi földbizottságok* kérdése. Enélkül a földreform a paraszti tömeg kényszerítése lesz arra, hogy a földbirtokosok szolgaságába szegődjön, nem pedig a földbirtokosok maroknyi csoportjának kényszerítése lesz arra, hogy kielégítsék az egész nép halaszthatatlan követeléseit.

Beszédem elején azt mondtam, hogy Vaszilcsikov földművelésügyi miniszter úr *összebékítette* a „jobboldaliakat" a „kadetokkal". Most, miután tisztáztam a 70 millió gyeszjatyina földesúri föld, valamint a megváltás kérdésének, és *főleg* a helyi földbizottságok összetétele kérdésének jelentőségét, elegendő idéznem a miniszter úr beszédének *egyetlen* helyét:

„... Ezen a talajon állva — mondta a miniszter úr, értve ezen a földesúri tulajdon „határainak sérthetetlenségét" és e határoknak csupán az „állam érdekében" való „odébbtolását" — ezen a talajon állva *és megengedve bizonyos esetekben a határok* **kényszer** *áthelyezését*, úgy véljük, hogy nem ingatjuk meg ... a tulajdon alapelveit ..."

Gondolkoztak, uraim, *alaposan* a miniszter úrnak ezeken a figyelemreméltó szavain? Érdemes elgondolkozni rajtuk ... Sőt kell gondolkozni rajtuk ... Kutler úr teljesen meggyőzte a miniszter urat, hogy a „*kényszer*" szóban nincs semmi *rossz* a földbirtokosok szempontjából ... Miért?? *Csak azért, mert kényszeríteni maguk a földbirtokos urak fognak!!*

* *
*

Remélem, uraim, sikerült megvilágítanom, hogy mi, szociáldemokraták, miben nem értünk egyet a „jobboldali" pártokkal és a liberális centrummal (a kadetokkal) az agrárkérdést illetően. Most még ki kell térnem egy igen fontos pontra, amiben különbözik a szociáldemokrata álláspont a szó tág értelmében vett trudovikoknak a nézeteitől, vagyis mindazoknak a pártoknak a nézeteitől, amelyek a „munkaelv" álláspontján állnak, így a népi

szocialisták és a szűk értelemben vett „trudovikok", valamint a szociálforradalmárok nézeteitől.

Az elmondottakból már látható, hogy a szociáldemokrata munkáspárt teljes mértékben támogatja a paraszti tömeget a földbirtokosok ellen a földért, a feudális kizsákmányolástól való megszabadulásért folytatott harcában. A parasztoknak nincs és nem is lehet megbízhatóbb szövetségesük ebben a harcban, mint a proletariátus, amely a legtöbb áldozatot hozta azért, hogy Oroszország számára kivívja a szabadságot és a fényt. A parasztoknak nincs és nem is lehet más eszközük jogos követeléseik megvalósításának kivívására, mint hogy csatlakoznak a nemzetközi szociáldemokrácia vörös zászlaja alatt harcoló öntudatos proletariátushoz. A liberális pártok mindenütt, Európa minden országában elárulták a parasztokat, és feláldozták érdekeiket a földesuraknak; és nálunk, Oroszországban, mint a liberális, kadet programm elemzésével kimutattam, ugyanez történik.

A trudovikok és a szociáldemokraták agrárnézetei közti különbséget már több ízben érintettem beszédemben az előzők során. Most meg kell vizsgálnom a trudovik csoport egyik sarkalatos nézetét.

E vizsgálat kedvéért bátorkodom kitérni Tyihvinszkij tisztelendő beszédére. Uraim! A szociáldemokraták nem értenek egyet a keresztény vallás nézeteivel. Véleményünk szerint a kereszténység *valóságos* társadalmi, kulturális és politikai jelentőségét és tartalmát az olyan személyek nézeteinél, mint Tyihvinszkij tisztelendő, *helyesebben* fejezik ki olyan papi személyek nézetei és törekvései, mint például Jevlogij püspök. Ezért, és mert tudományos, materialista világnézetünk van, amelytől távol áll minden előítélet, továbbá minden dolgozó szabadságáért és boldogságáért vívott harcunk általános feladataiból kifolyólag mi, szociáldemokraták, elvetjük a keresztény tant. De mikor ezt kijelentem, kötelességemnek tartom, hogy azonnal, egyenesen és nyíltan megmondjam, hogy a szociáldemokrácia a teljes lelkiismereti szabadságért küzd, és teljes tiszteletben tart a vallás kérdéseivel kapcsolatos minden őszinte meggyőződést, ha ezt a meggyőződést nem erőszak vagy csalás útján valósítják meg a gyakorlatban. Annál is inkább

kötelességemnek tartom ezt hangsúlyozni, mert én azokról a nézeteltérésekről szándékszom beszélni, amelyek köztem és Tyihvinszkij *tisztelendő*, a parasztok képviselője között állanak fenn, aki méltó minden tiszteletre azért, mert őszinte odaadással szolgálja, s bátran és erélyesen védelmezi a parasztok érdekeit, a nép érdekeit.

Tyihvinszkij képviselő támogatja a trudovik csoport agrártervezetét, amely az *egyenlősítő* földhasználat elvein alapul. E tervezetet védelmezve Tyihvinszkij képviselő azt mondotta:

„A parasztság, a dolgozó nép nézete a földről ez: a föld az istené, és a dolgozó parasztnak ugyanúgy joga van rá, mint ahogy mindegyikünknek joga van a vízre és a levegőre. Furcsa volna, ha valaki adni-venni kezdené a vizet meg a levegőt, vagy kereskedni kezdene vele — ugyanolyan furcsán hangzik számunkra, ha valaki adja-veszi a földet, kereskedik vele. A Parasztszövetség és a trudovik csoport ezt az elvet akarja megvalósítani: minden földet a dolgozó népnek. Ami pedig a föld megváltását illeti — hogy milyen úton valósul ez meg, megváltás útján, vagy egyszerű, megváltás nélküli kisajátítás útján — ez a kérdés a dolgozó parasztságot nem érdekli ..."

Így beszélt Tyihvinszkij képviselő a Parasztszövetség és a trudovik csoport nevében.

A trudovikok hibája, súlyos hibája éppen az, hogy őket *nem* érdekli a megváltás kérdése, a földreform *végrehajtási módjainak* kérdése — holott *valóban* ettől a kérdéstől függ, kivívják-e a parasztok a földesúri járom alól való felszabadulást. Ellenben érdekli őket a föld adás-vételének kérdése és a földhöz való egyenlő jog kérdése — holott ennek a kérdésnek *nincs semmi komoly jelentősége* abban a harcban, amelyet a parasztság a földesúri járom alól való tényleges felszabadulásáért vív.

Tyihvinszkij képviselő azt a nézetet védelmezi, hogy a földet nem lehet adni és venni, hogy minden dolgozónak egyenlő joga van a földhöz.

Teljesen megértem, hogy ez a nézet a legnemesebb indítékokból fakad, a monopóliumok, a gazdag henyélők kiváltságai elleni, az embernek ember által való kizsákmányolása elleni heves tiltakozásból, abból a törekvésből,

hogy felszabadítsanak minden dolgozót minden elnyomás és minden kizsákmányolás alól.

Ezért az eszményért, a szocializmus eszményéért harcol a szociáldemokrata munkáspárt. De ezt az eszményt nem lehet elérni a kistulajdonosi földhasználat egyenlősítésének azon az útján, amelyről Tyihvinszkij képviselő és elvbarátai álmodoznak.

Tyihvinszkij képviselő kész becsületesen, őszintén és elszántan harcolni — és remélem, mindvégig harcolni — a földbirtokosok hatalma ellen. De megfeledkezett a másik, még súlyosabb, még nyomasztóbb hatalomról, amely ma a dolgozó népre nehezedik — *a tőke, a pénz hatalmáról.*

Tyihvinszkij képviselő azt mondja, hogy a paraszt szemében furcsa a föld, a víz vagy a levegő adás-vétele. Megértem, hogy azokban az emberekben, akik egész életükben vagy csaknem egész életükben falun élnek, ilyen szemléletnek kell kialakulnia. De vessenek egy pillantást az egész jelenkori kapitalista társadalomra, a nagyvárosokra, a vasutakra, a bányákra és a gyárakra. Meg fogják látni, mennyire megszállták a gazdagok a levegőt is, a vizet is, a földet is. Meg fogják látni, hogy a munkások tíz- és százezrei kénytelenek nélkülözni a friss levegőt, kénytelenek a föld alatt dolgozni, odúkban tengődni, a gyárak szomszédsága miatt szennyezett vizet használni. Meg fogják látni, milyen szédületes iramban emelkedik a föld ára a városokban, és hogyan zsákmányolják ki a munkást nemcsak a gyárosok, hanem a háztulajdonosok is, akik mint ismeretes, sokkal többet keresnek a munkások lakta lakásokon, kamrákon, zugokon és nyomortanyákon, mint a gazdagok lakásain. De minek is beszélni a víz, a levegő és a föld adás-vételéről, amikor az egész jelenkori társadalom alapja éppen a *munkaerő* adás-vétele, vagyis *a milliók bérrabszolgasága!*

Gondolkozzanak rajta, lehet-e beszélni a földhasználat egyenlőségéről, a föld adás-vételének megtiltásáról a pénz és a tőke hatalmának fennállása idején? Megszabadulhat-e az orosz nép az elnyomástól és a kizsákmányolástól, ha elismerik minden állampolgár egyenlő jogát az egyenlő földdarabra, ugyanakkor pedig maroknyi ember tíz- meg tízezer, vagy millió meg millió rubellel fog rendelkezni,

a tömeg viszont koldus marad? Nem, uraim, amíg fennáll a tőke hatalma — nem lehetséges semmiféle *egyenlőség* a földtulajdonosok között, lehetetlen, nevetséges és ostoba dolog a föld adás-vételének bármiféle megtiltása. Minden, nemcsak a föld, hanem az emberi munka, az emberi személyiség, a lelkiismeret, a szerelem, a tudomány is — minden *elkerülhetetlenül áruvá* válik, amíg fennáll *a tőke hatalma.*

Amikor ezt mondom, korántsem akarom gyengíteni a parasztoknak a földért vívott harcát, nem akarom csökkenteni e harc jelentőségét, fontosságát, halaszthatatlanságát. Szó se róla. Mondtam már és most megismétlem, hogy ez a harc igazságos és szükséges, hogy a parasztoknak mind saját érdekükben, mind a proletariátus érdekében, mind az egész társadalmi fejlődés érdekében le *kell* rázniuk a feudális földesúri jármot.

Nem gyengíteni, hanem erősíteni akarják az öntudatos munkások a földért folyó paraszti harcot. A szocialisták nem megállítani akarják ezt a harcot, hanem *még tovább akarják vinni*, és ezért arra törekednek, hogy szertefoszlassanak minden olyan naiv hitet, hogy a kistulajdonosok egyenlősíthetők vagy a föld adás-vétele megtiltható a cserének, a pénznek és a tőke hatalmának fennállása idején.

A munkások — a szociáldemokraták — a földbirtokosokkal szemben teljes mértékben támogatják a parasztokat. De nem a kisárutermelő — akárha egyenlősített — gazdasággal lehet megmenteni az emberiséget a tömegnyomortól, az embernek ember által való kizsákmányolásától és elnyomásától. Ennek érdekében harcolnunk kell azért, hogy megszüntessük az egész tőkés társadalmat és nagyüzemi szocialista termeléssel váltsuk fel. Ezt a harcot folytatják ma az öntudatos szociáldemokrata munkások milliói a világ minden országában. És csak e harchoz csatlakozva tud a parasztság, legyűrve első ellenségét, a feudális földesurat, sikeresen harcolni a másik, még félelmetesebb ellenség, a tőke hatalma ellen!

A megírás ideje: 1907 március 21—25 (április 3—7).

Először megjelent: „Leninszkij Szbornyik" IV. köt. 1925.

PUHA ÁGYAT VETNEK, DE KEMÉNY AZ ALVÁS RAJTA

Az Állami Dumában folyó agrárviták rendkívül tanulságosak. Az egyes pártvezérek beszédeivel részletesebben kell foglalkoznunk, s el kell mélyednünk tartalmukban.

Az agrárkérdés legfőbb pontja kétségkívül a földesúri földtulajdonhoz való viszony. A parasztság harcol e tulajdon ellen, hogy megszerezze a földet magának. Milyen szemmel nézik ezt a harcot az egyes pártok?

A szociáldemokraták egyenesen és nyíltan *a megváltás nélküli elidegenítést* követelik. Cereteli, a szociáldemokrácia képviselője beszédében meggyőzően bebizonyította, hogy hazug a földesúri tulajdon „jogainak" védelme, megmagyarázta, hogy ez a tulajdon rablásból ered, kimutatta, hogy a magántulajdon elidegeníthetetlenségéről szóló fecsegés merő képmutatás, megcáfolta a miniszterelnököt, aki „államiságon" nem a *nép érdekeit* érti, *hanem a földbirtokosok maroknyi csoportjának az érdekeit*, *amellyel az államhatalom életre-halálra össze van kapcsolva.*

Tegyék még ehhez hozzá azt a Cereteli elvtárs beszédének végén elhangzott javaslatot, hogy a kérdést megvizsgálás végett adják át a helyi földbizottságoknak (amelyeket természetesen általános, közvetlen, egyenlő és titkos szavazással választanak), — és megkapják a földkérdésben elfoglalt proletár álláspont kerek és határozott képét. Tagadjuk a földbirtokosoknak a földhöz való jogát. Az átalakítás módját világosan meghatározzuk: helyi bizottságok, ez azt jelenti, hogy a paraszti érdekek túlsúlyban vannak a földesúri érdekekkel szemben. Megváltás nélküli elidegenítés, ez azt jelenti, hogy a parasztok érdekeinek teljes védelme, engesztelhetetlen harc a földbirtokosok osztályönzése ellen.

Vegyük sorra a trudovikokat. Karavajev nem állította fel teljesen világosan és határozottan a „megváltás nélküli elidegenítés" követelését. A parasztok képviselője kevésbbé határozottan tolmácsolta a nép követeléseit a földbirtokosoknak, mint a munkások képviselője. Nem mondta ki világosan azt a követelést, hogy adják át a kérdést a helyi bizottságoknak, nem tiltakozott a liberálisoknak (a kadetoknak) azon mesterkedése ellen, hogy eldugják a kiélezödött kérdés tárgyalását valamelyik duma-bizottságba, minél messzebbre a néptől, minél messzebbre a nyilvánosság fényétől, minél messzebbre a szabad bírálattól. De, bár a trudovik beszédében a szociáldemokrata beszédével ellentétben mindezek a fogyatékosságok megvoltak, mégis el kell ismernünk, hogy a trudovik a parasztok ügyét védelmezte a földbirtokosokkal szemben. A trudovik felnyitotta a nép szemét, hogy meglássa a parasztság nyomorúságos helyzetét. Vitába szállt Jermolovval és a földbirtokos osztály más védelmezőivel, akik különféle érvekkel cáfolni próbálták a paraszti földtulajdon növelésének szükségességét. A parasztok minimális földszükségletét 70 millió gyeszjatyinában határozta meg, és megmagyarázta, hogy a földbirtokosok, az uralkodóház stb. tulajdonában több mint 70 millió gyeszjatyina föld van, amely felhasználható a parasztok szükségletének kielégítésére. A trudovik beszédének általános hangja — ismételjük, hogy az általunk hangsúlyozott fogyatékosságok ellenére — az, hogy a néphez fordult, igyekezett felnyitni a nép szemét . . .

Most nézzük a kadet Kutler beszédét. Rögtön egészen más kép tárul elénk. Érezzük, hogy a parasztok teljesen következetes (szociáldemokrata) vagy kissé ingadozó (trudovik) védelmezőinek a földbirtokosokkal *szemben* álló táborából a *földbirtokosok táborába* kerültünk, akik látják ugyan, hogy nem kerülhetik el az „engedményeket", de mindent elkövetnek, hogy *minél kevesebbet* kelljen engedniük.

Kutler azt mondta, hogy „egyetért" a trudovikokkal, „együttérez" a trudovikokkal, de *csak* azért mondta, hogy bearanyozza azoknak a *haladéktalan* korlátozásoknak, megnyirbálásoknak, mérsékléseknek a piruláját, amelyeket, úgymond, okvetlenül végre kell hajtani a trudovikok ter-

vezetében. Kutler egész beszéde telidesteli van mindenféle érvekkel a szociáldemokraták és a trudovikok *ellen*.

Hogy ne csak a levegőbe beszéljünk, vizsgáljuk meg Kutler beszédét pontról pontra.

Bevezetés. Bók a trudovikoknak. A kadet csatlakozik az alapgondolathoz, forrón rokonszenvez ... *de* ... *de* ... a trudovik csoport tervezete „nem szorítkozik arra az *egyszerű* és világos feladatra, hogy *segítsen* a parasztok földínségén. Tovább megy ennél, igyekszik *gyökerében átalakítani* az összes fennálló jogviszonyokat a földkérdés terén" (az idézeteket mindenütt a „Tovariscs" tudósítása szerint közöljük).

Szóval — „rokonszenvezés" a muzsikkal *szóban*, a muzsik követeléseinek *korlátozása a valóságban*. A muzsik mellett — szóban, a földbirtokos mellett — a valóságban.

És Kutler még azt akarja elhitetni a dumával, hogy a trudovik nem szorítkozik *az egyszerű és világos* feladatra! Csak képzelje el az olvasó: a trudovik világosan *70 millió gyeszjatyina földről* beszél. Ezt a földmennyiséget át kell adni a földbirtokosok kezéből a parasztok kezébe. Ez nem „világos", ez nem „egyszerű"!!

A „világosság" kedvéért beszélni kell a munkanormáról, a fogyasztási normáról, az 1861-es osztás normájáról. És Kutler úr beszél, beszél, beszél. Csak úgy dől belőle a szóáradat ezekről a jelentéktelen kérdésekről, s teletömi vele hallgatóinak fejét, hogy levonja a következtetést: „szerintem ... 30 millió gyeszjatyina hiányzik" ahhoz, hogy a paraszti osztásföldek nagysága felemelkedjen az 1861-es norma szintjére, ez a norma pedig még kisebb a fogyasztási normánál. És ennyi az egész mondanivalója. Ennyit tud mondani a földszükséglet nagyságának és a földszükséglet kielégítésének kérdéséről.

De vajjon válasz ez a *70 millió gyeszjatyina* kérdésére? De hiszen ön egyszerűen köntörfalaz, igen tisztelt lovagja a „népszabadságnak", ön egyszerűen orrunknál fogva akar vezetni bennünket! Át kell-e adni a parasztoknak a 70 millió gyeszjatyinát vagy sem? Igen vagy nem?

És hogy még világosabban megmutassuk ezeknek a kibúvóknak a lényegét, alátámasztjuk a trudovik utalását a *legújabb* földbirtokstatisztika végkövetkeztetésével.

Az 1905-ös összeírás szerint magánszemélyek tulajdonában van összesen 101,7 millió gyeszjatyina föld. Ebből 15,8 millió gyeszjatyina van társaságok és egyesületek tulajdonában; 3,2 millió gyeszjatyina olyanoké, akiknek 20 gyeszjatyinánál kevesebb földjük van; 3,3 millió gyeszjatyina van 20—50 gyeszjatyinás birtokosok tulajdonában; *79,4 millió gyeszjatyinájuk* van azoknak a birtokosoknak, akiknek a birtoka *nagyobb mint 50 gyeszjatyina*. Ez utóbbi birtokosok száma összesen 133 898. Tehát mindegyikre *átlag 594 gyeszjatyina* jut. Tegyük fel, hogy ezek közül az urak közül mindegyiknek meghagyunk fejenként 50 gyeszjatyinát. Ez 6,9 millió gyeszjatyina. A 79,4 millió gyeszjatyinából levonunk 6,9 milliót — kapunk *72,5 millió gyeszjatyina szabad földesúri földet, nem számítva az uralkodócsalád földjeit, a kincstári, az egyházi, a kolostori stb. földeket.*

Látjuk tehát, hogy a trudovik még nem egészen pontosan határozta meg azt a földmennyiséget, amelyet a parasztok megkaphatnak és meg is kell hogy kapjanak, habár az általa közölt hozzávetőleges szám (70 millió gyeszjatyina) közel jár az igazsághoz.

Tehát, törjék a fejüket az egyszerű és világos válaszon, kadet urak: át kell-e adni a földbirtokosoktól *70 millió gyeszjatyinát* a parasztoknak, igen vagy nem?

Az egyenes válasz helyett exminiszterünk és mostani liberális képmutatónk fűhöz-fához kapkod, mint az ördög a reggeli harangszó előtt, és patetikusan felkiált:

„Vajjon ez a jog nem ugyanaz (mármint a földhöz való jog a trudovik csoport tervezetének értelmében) —, mintha jogunk lenne bemenni abba a helyiségbe, amelyben már minden hely foglalt?“

Ez ugyebár remek? A *70 millió gyeszjatyina* kérdését megkerülte. A parasztoknak így válaszol a liberális földbirtokos: *a helyiség foglalt.*

Miután a 70 millió gyeszjatyina *kellemetlen* kérdését lenyelte (tudatlanok ezek a muzsikok! belekötnek holmi 70 millióba!), Kutler a föld nacionalizálásának „gyakorlati megvalósíthatóságát“ illetőleg száll vitába a trudovikokkal.

Mindez merő mellébeszélés, mert ha a földbirtokosok tulajdonában marad a 70 millió gyeszjatyina, akkor *nincs*

mit nacionalizálni! De Kutler úr éppen azért beszél, *hogy elrejtse gondolatait.*

Mi az érve a föld nacionalizálása ellen?

„Úgy vélem, hogy elképzelhetők olyan politikai feltételek, amelyek között a föld nacionalizálásának tervezete törvényerőre emelkedhetne, de a közeljövőben nem tudok elképzelni olyan politikai feltételeket, amelyek között ez a törvény csakugyan meg is valósulhatna."

Nyomós és meggyőző érv. A liberális hivatalnok, aki egész életében „festőien meggörnyedt", *nem tud elképzelni* olyan politikai feltételeket, amikor a törvényhozó hatalom a nép képviselőinek kezében volna. Rendszerint az a helyzet — célozgat a derék liberális —, hogy a hatalom a maroknyi földbirtokosé a néppel szemben.

Igen, így van. Ez a helyzet Oroszországban. De hiszen a nép szabadságáért vívott harcról van szó. Éppen az a kérdés van szőnyegen, *hogyan változtassuk meg* a földesúri uralom gazdasági és „politikai feltételeit". És ön *ellenérvként* arra hivatkozik, hogy most a hatalom a földesurak kezében van, és hogy minél mélyebben meg kell görnyedni:

„Indokolatlan és igazságtalan dolog komplikálni a paraszti lakosság megsegítésének egyszerű és vitathatatlanul hasznos feladatát..."

Kutyából nem lesz szalonna, nem!

És Kutler úr terjengősen beszél arról, hogy a „megvalósíthatatlan" nacionalizálás helyett csupán „a paraszti földhasználat kibővítésére" van szükség.

Amikor arról volt szó, hogy 70 millió gyeszjatyina *földesúri* földdel kell *bővíteni* a paraszti *földtulajdont* (nem pedig *földhasználatot*, tisztelt uram!), — akkor Kutler úr áttért a „nacionalizálás" kérdésére. A „nacionalizálás" kérdéséről pedig visszakanyarodott a „kibővítés" kérdésére... Hátha, úgymond, megfeledkeznek a *70 millió gyeszjatyináról!*

Kutler úr nyíltan kiáll a földmagántulajdon védelmé-

ben. A földmagántulajdon megszüntetését „a legnagyobb igazságtalanságnak“ nyilvánítja.

„Mivel senki sem javasolja általában az egész tulajdonnak a megszüntetését, teljes érvénnyel el kell ismernünk a földtulajdon fennállását is.“

Mivel *ma azonnal* nem tehetünk két lépést előre, „ezért szükséges“ lemondani az első lépésről is! Ilyen a liberális logikája. Ilyen a földesúri önzés logikája.

Kutler úr beszédében egyetlen pont van, amelyet első pillantásra olyannak tekinthetnénk, mint amely a paraszti, nem pedig a földesúri érdekek védelmét érinti, ez pedig az, hogy elismeri a magántulajdonban levő földek *kényszerelidegenítését*.

De súlyosan tévedne az, aki felülne e szavak *hangzásának*. A földesúri föld kényszerelidegenítése akkor és csakis akkor előnyös a parasztoknak, ha valóban a *földesurakat fogják kényszeríteni* arra, hogy sok földet adjanak el és olcsó áron a *parasztoknak*. De ha a *földesurak kényszerítik a parasztokat*, hogy drága árat fizessenek a hitvány kis földdarabokért?

A „kényszerelidegenítés“ szó még semmit sem mond, ha nincsenek meg a *tényleges* biztosítékok arra, hogy a földbirtokosok nem csapják be a parasztokat.

Kutler úr nemcsak hogy nem javasol *egyetlenegy* ilyen biztosítékot *sem*, hanem ellenkezőleg, egész beszédével, egész kadet álláspontjával *kizárja ezeket a biztosítékokat*. Dumán kívüli munkát a kadetok nem akarnak. Nyíltan *antidemokratikus összetételű* helyi bizottságokat propagálnak: egyenlő számban a parasztok és a földbirtokosok képviselői a kormány által kiküldött elnökkel! Ez már teljesen azt jelenti, hogy a földbirtokosok kényszerítik a parasztokat.

Tegyék ehhez még hozzá, hogy a föld becslését ugyancsak *földbirtokosokból álló* bizottságok fogják végezni, — hogy a kadetok már most is a parasztokra hárítják (lásd Kutler beszédének a végét) a föld vételárának *felét* (a másik felét *szintén a parasztok* fizetik ki, csak felemelt adók formájában!), — és rá fognak jönni, hogy a kadet urak *puha ágyat vetnek, de kemény az alvás rajta.*

A dumában a szociáldemokraták és a trudovikok a parasztok érdekében emeltek szót. A jobboldaliak és a kadetok — a földbirtokosok érdekében. Ez tény, és ezt nem leplezi semmiféle kibúvó, semmiféle frázis.

„Nase Eho" 1. sz.
1907 március 25.

A DUMA ÉS A KÖLTSÉGVETÉS JÓVÁHAGYÁSA

A költségvetés dumabeli jóváhagyásának kérdése politikai szempontból igen nagy jelentőségű. A törvény betűje szerint a duma jogai jelentéktelenek, és a duma hozzájárulása vagy hozzá nem járulása cseppet sem köti a kormányt lépéseiben. Ténylegesen azonban a kormány bizonyos mértékig függ attól, hogy a duma jóváhagyja-e a költségvetést: ezt mindenki elismeri, ezt különösen hangsúlyozzák a liberális burzsoák, a kadetok is, akik hajlamosak arra, hogy e függésről pufogtatott fellengzős frázisokkal helyettesítsék e szerény függés szerény határainak megállapítását. A kormány pénzszűkében van, kölcsönre van szüksége. A kölcsönt pedig vagy egyáltalán nem lehet megszerezni a duma közvetlen vagy közvetett hozzájárulása nélkül, vagy csak nagy nehézségek árán sikerül, olyan nehéz feltételekkel, amelyek erősen rontanának a helyzeten.

Egészen nyilvánvaló, hogy ilyen körülmények között a dumabeli költségvetési vitának és a költségvetéssel kapcsolatos szavazásnak kettős politikai jelentősége van. Először is, a dumának fel kell világosítania a népet, milyen módszerekkel űzi a földbirtokosok, a hivatalnokok és a különféle élősdiek maroknyi csoportja azt a szervezett rablást, a népvagyonnak azt a rendszeres, szemérmetlen fosztogatását, amelynek a neve: Oroszország „államgazdasága“. Ha megmagyarázzuk ezt a duma szónoki emelvényéről, akkor segítünk a népnek az oroszországi liberalizmus Balalajkinjai által annyiszor emlegetett „népszabadságért“ vívott harcban. Bármilyen lesz is a duma további sorsa, és bármilyenek legyenek is a kormány legközelebbi

lépései és „tervei" — *végső fokon* mindenképpen csak a néptömegek tudatossága és szervezettsége dönti el a szabadságért folyó harc kimenetelét. Aki ezt nem érti meg, az jogtalanul használja a demokrata nevet.

Másodszor, a költségvetés kíméletlen, *nyílt* bírálata és a költségvetéssel kapcsolatos következetesen demokratikus szavazás fontos Európa és az európai tőke szempontjából, de még az európai közép- és kispolgárság széles rétegei szempontjából is, amelyek pénzt kölcsönöznek Sztolipin úrék oroszországi kormányának. A bankárok is, a nemzetközi tőke más hiénái is ugyanazért a profitért kölcsönöznek Sztolipin uréknak és társaiknak, amelyért minden más uzsorás „kockáztat". Ha nem volnának biztosak abban, hogy a kölcsönbe adott pénz nem vész el, és hogy rendszeresen megkapják a kamatot, akármennyire szeretik is a „rendet" („Oroszország" pedig a temetői rend hőn óhajtott iskolapéldája a proletariátustól megijedt európai burzsoázia számára), nem nyitnák ki a bugyellárisukat mindezek a Rothschildok, Mendelssohnok stb. A dumától igen nagy mértékben függ, hogy a pénztőke európai mágnásaiban erősödik-e vagy gyengül a „Sztolipin and Co" cég szilárdságába és fizetőképességébe vetett bizalom. De meg a bankárok sem adhatnának milliárdos kölcsönöket, ha Európa nagy burzsoá tömege nem bízna az orosz kormányban. Ezt a tömeget pedig rendszeresen becsapják a világ korrupt burzsoá ujságjai, amelyeket mind a bankárok, mind az orosz kormány megvesztegetnek. Az elterjedt európai ujságok megvesztegetése az orosz kölcsönök érdekében — „normális" jelenség. Még Jaurès-nek is felajánlottak 200 000 frankot, hogy hagyja abba az orosz kölcsön elleni kampányt: ennyire becsüli kormányunk még azoknak a francia kispolgári rétegeknek a „közvéleményét" is, amelyek rokonszenvezni képesek a szocializmussal.

Az európai kispolgári tömegnek édeskevés lehetősége van arra, hogy *ellenőrizze* az orosz pénzügyek tényleges állapotát, az orosz kormány tényleges fizetőképességét, — helyesebben, szinte semmi eszköze sincs az igazság feltárására. Ebből a szempontból óriási jelentősége van annak, hogy mit mond a duma, amelynek a vitáiról és *határozatairól haladéktalanul* tudomást fog szerezni az *egész* európai

Вторникъ, 27-го марта.

№ 2.

Цѣна 3 копѣйки.

НАШЕ ЭХО

ежедневная политическая и литературная газета.

Открыта подписка

на ежедневную политическую и литературную газету

„НАШЕ ЭХО“.

Подписная цѣна.

ПЛАТА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЯ

Центральный книжный складъ и магазинъ

„Впередъ“

Дума и утвержденіе бюджета.

ОТКЛИКИ.

A „Nase Eho“ c. ujság 2. számának első oldala. — 1907

Kisebbítve

közönség. Senki sem tudna annyit tenni azért, hogy a Sztolipin and Co-t megfosszák az európai pénzügyi támogatástól, mint a duma.

Az „ellenzéki“ duma kötelessége ebből automatikusan következik. Ezt a kötelességet *csak* a szociáldemokraták teljesítették. A félkadet „Tovariscs“ beismerése szerint éppen a szociáldemokraták vetették fel a kérdést a leginkább elvi síkon Alekszinszkij képviselő költségvetési beszédében. És a félkadet „Tovariscs“ véleménye ellenére a szociáldemokraták helyesen jártak el, amikor világos, nyílt, félreérthetetlen nyilatkozatot terjesztettek be arról, hogy *szociáldemokraták* nem hagyhatnak jóvá olyan költségvetést, amilyen az oroszországi. Csak a nyilatkozatban még ki kellett volna fejteni a burzsoá osztályállam költségvetésével kapcsolatos szocialista álláspontot.

A szociáldemokratákat csak a szélsőbaloldali narodnyikok, vagyis a szociálforradalmárok követték. A paraszti demokrácia nagy része — a trudovikok és a népi szocialisták — mint mindig, ingadozik a liberális párt és a proletariátus közt: a kistulajdonos a burzsoáziához húz, jóllehet a feudális-kincstári „nyomás“ elviselhetetlen terhe erővel taszítja a harcoló munkásosztályhoz.

A liberálisok, amíg a trudovikok követik őket, tovább vezetik a dumát. Amikor a szocialisták rámutatnak a kadetoknak a költségvetés kérdésében játszott áruló szerepére, azzal válaszolnak . . , hogy rossz tréfákat sütnek el, vagy novojevremjás, menysikovi frázisokkal dobálóznak, amilyen például Sztruve jajkiáltása volt a szociáldemokraták hatásvadászó gesztusáról stb.

De sem tréfálkozással, sem köntörfalazással, sem frázisokkal nem cáfolhatják meg azt a tényt, hogy a burzsoá liberalizmus sárba tiporta *a demokratáknak mindkét* fentebb említett feladatát.

A forradalom liberális elárulásán, mint már nem egyszer megmagyaráztuk, nem személyi ügyleteket, nem személyi árulást kell értenünk, hanem a reakcióval való önző célú kibékülésnek, a reakció közvetlen és közvetett támogatásának osztálypolitikáját. S a kadetok éppen ezt a politikát folytatják a költségvetés kérdésében. Ahelyett, hogy megmagyaráznák a népnek az igazságot, *elaltatják*

a nép figyelmét, szántszándékkal a tokba bújt hivatali embereket tolják előtérbe, mint például Kutlert. Ahelyett, hogy felvilágosítanák az igazságról Európát, megerősítik a kormány pozícióját, elaprózzák bírálatukat, és így nem erősítik meg Európa szeme láttára a „Sztolipin and Co“ cég csődjét.

A kadetok titokban azelőtt is űzték ezt a gyáva, szánalmas nyárspolgári politikát. A második duma választási hadjárata idején Pétervárott a szociáldemokraták népgyűléseken megmagyarázták, hogy a kormány 1906 tavaszán a kadetok *segítségével* szerzett kétmilliárd frank kölcsönt a kivégzésekre, a statáriális bíróságokra és a büntetőexpedíciókra. Clémenceau kijelentette a kadetoknak, hogy kampányt indít a kölcsön ellen, ha a kadet párt hivatalosan állást foglal olyan értelemben, hogy ez a kölcsön az orosz nép számára elfogadhatatlan. A kadetok *nem tették meg ezt*, és ezzel segédkeztek abban, hogy a kormány pénzt szerezzen az ellenforradalom számára. Erről a suskusról hallgatnak. De ma a dumában napfény derül a titkokra. Ugyanezt a leírhatatlanul ocsmány suskust most nyíltan követik el a dumában.

Ideje, hogy a duma szónoki emelvényéről leleplezzük ennek a suskusnak minden részletét, és megmondjuk a népnek a teljes igazságot.

„Nase Eho“ 2. sz.
1907 március 27.

EGYIK KUTYA, MÁSIK EB...

A kadetok dícsérik a novojevremjásokat. A novojevremjások meg a kadetokat. A „népszabadság" pártja elégedett a miniszter úrnak a költségvetésről mondott záróbeszédével. A minden miniszterrel mindig elégedettek pártja elégedett azzal, hogy a kadet párt mint a dumabeli „centrum" vezére hajlandó jóváhagyni a dumát feloszlató kormány költségvetését.

„Ha bizonyítani kellene — kezdi ezen a fennkölt hangon a „Recs" vezércikke (március 28) —, hogy az általános költségvetési vita az Állami Dumában nem volt terméketlen, akkor a pénzügyminiszter úr záróbeszéde ennek legragyogóbb bizonyítéka volna."

Miben áll hát ez a ragyogó bizonyíték?

Abban, hogy a miniszter úrnál „nyoma sem maradt meg" a régi „fellengzősen kioktató és ingerülten ironikus hangnak"... A miniszter úr válasza formáját tekintve korrekt, tartalmát tekintve pedig — *„tisztelettel adózott* a dumabeli kritika erejének", a miniszter úr megvigasztalta a dumát, hogy több joga van, mint látszik; — a népszabadság pártjának bókokat mondott, „amelyeket egyébként későbbi szavazásával a duma óriási többsége is kiérdemelt (minthogy hajlandó volt áttenni a költségvetést a bizottságba)".

Igen, igen, ilyenek a dumabeli munka *„nem-terméketlenségének"* ragyogó kadet bizonyítékai. Nem abban vannak e munka gyümölcsei, hogy legalább halvány kis remény van a tényleges helyzet javulására. És nem is abban, hogy a néptömegek tanultak valamit, és megértettek egyes feladatokat, amelyeket eddig az alkotmányos aranyfüst

takart. Egyáltalán nem. A dumabeli munkának az a gyümölcse, hogy a miniszter illemtudóbbá, szívélyesebbé vált — szívélyesebbé azok iránt, akik a „népképviselet" nevében minden kompromisszumra kaphatók.

A liberálisok hajlandók prostituálni a népképviseletet a feketeszázas uralom alapjainak megszilárdítása kedvéért. Sztolipin and Co kormánya *ezzel* a feltétellel hajlandó nem feloszlatni *(egyelőre . . .)* a dumát. Mindkét fél úszik a boldogságtól és a kölcsönös ellágyulástól.

A mai „Novoje Vremja" — nem szalasztva el az alkalmat, hogy megszidja a kadetokat a felekezeti bizottság „zsidó" összetétele miatt — közli dumabeli tudósítójának terjengős érvelését azzal kapcsolatban, miért nem előnyös a duma szétkergetése. „A duma feloszlatása jelenleg — még fölöttébb jobboldali elemek szempontjából is — fölöttébb nem kívánatos és káros." A választási törvényt államcsíny nélkül nem lehet megváltoztatni, ha pedig az új dumát a mostani választási törvény alapján választják meg, akkor esetleg „megfoszthatják magukat a második Állami Duma mostani centrumától". Ez a centrum, a novojevremjás szavai szerint, „az októbristákkal kezdődik, majd a békés megújulás pártján, a pártonkívülieken, a lengyeleken és a kadetokon keresztül egészen a trudovikokig terjed". „A mostani centrum kétségtelenül szigorúan alkotmányos-monarchista állásponton áll, és eddig minden eszközzel szerves munkára törekedett. *Ezt a centrumot mindenképpen elvesztjük* (a második duma szétkergetése esetén). *Elveszítjük tehát a duma által jóváhagyott költségvetést*, mert véleményem szerint egészen kétségtelen, hogy a kormány által beterjesztett költségvetést — néhány *jelentéktelen* (jól figyeljenek!) módosítással — el fogja fogadni a második duma."

Így ír a „Novoje Vremja". Érvelése rendkívül világos. Kitűnően kifejti azoknak az álláspontját, akik a *szélső jobboldalon* állnak és *most* mégis *meg akarják óvni a dumát.*

Az uralkodó rend felső régióiban két áramlat harcol egymással: szétkergetni a dumát vagy egyelőre megóvni. Az előbbi politikát a „Novoje Vremja" már régen kifejtette, megalapozta, megvédelmezte és esetről esetre —

helyesebben: minden esetre! — most is védelmezi. De az uralkodó rendnek van másfajta politikája is. A szétkergetéssel ráérünk. A duma által jóváhagyott költségvetéssel pedig bizonyára könnyebben kapni kölcsönt. Tehát jobb, ha várunk. A szétkergetéssel való fenyegetőzés nem marad abba, és a kadetokat „mi" ezzel a fenyegetéssel következetesen sakkban tartjuk, kényszerítve őket, hogy mindenki számára szemmelláthatóan jobbra tolódjanak.

Kétségtelen, hogy az utóbbi politika csiszoltabb és a reakciós földbirtokosok érdekei szempontjából jobb. Az előbbi politika — durva, esetlen, elhamarkodott. Az utóbbi — megfontoltabb, mert a szétkergetést „tartalékolja", közben pedig *a liberálisokat kihasználja a kormány*. A duma által jóváhagyott költségvetés csaknem ugyanannyi, mint beleegyezés a váltó megújításába, olyan beleegyezés, amelyet a csődbejutottnak adnak. Előnyösebb az új határidőre *megújított* váltót *is* megkapni, és utána a dumát *is* szétkergetni, mint rögtön szétkergetni, meg sem próbálkozva a váltó meghosszabbításával.

A jóváhagyott költségvetésen kívül pedig elvégre még lehetnek más effajta váltók is. Például a kadetok máris *javították* agrártervezetükön a földbirtokosok szempontjából. Fogadja el ezt a tervezetet a duma, majd terjesszék az Államtanács elé, hogy az megvizsgálja és *tovább javítson rajta*. Ha „mi" szétkergetjük a dumát *ilyenkor*, akkor nem egy, hanem *két* megújított váltónk lesz. Esetleg nem egy, hanem kétmilliárdot is kaphatunk Európától. Egyik milliárdot a duma által jóváhagyott költségvetésre, vagyis „a szigorúan alkotmányos ellenőrzés kohóján *átment* államgazdaság" *alapján*. A másik milliárdot — „a népképviselet igazán alkotmányos alkotó munkájának kohóján *átmenő* nagy agrárreformra".

Az Államtanács *kissé* kijavítja a kadetok agrártervezetét. Ez a tervezet most is zsúfolva van szétfolyó, semmitmondó frázisokkal. *A valóságban* minden a helyi földrendező bizottságok összetételétől függ. A kadetok *ellenzik*, hogy ezeket a bizottságokat általános, közvetlen, egyenlő és titkos szavazással válasszák meg. A kadetok azt akarják, hogy a bizottságokban *egyenlő arányban* legyenek képviselve a földbirtokosok és a parasztok, s a

kormány ellenőrzést gyakoroljon felettük. Ha a kormány és a földbirtokosság elfogadja a kitűnő liberális tervezetnek ezt az *alapeszméjét*, ezzel semmit sem kockáztat, mert az *ilyen* bizottságok, az Államtanács, Sztolipin and Co szíves közreműködésével a földesúri földek „kényszerelidegenítését" feltétlenül és mindenképpen a paraszt kényszerleigázásává fogják változtatni a parasztnak juttatott homok, mocsár és tuskó fejében kivetett újabb nyomorba döntő megváltás révén.

Ez a kormány politikájának és a kadetok politikájának tényleges jelentősége. A liberálisok árulásukkal segédkeznek a földbirtokosoknak, hogy ügyesen megsüssék kis pecsenyéjüket. Ha a parasztok — a „trudovikok" — a szociáldemokrácia figyelmeztetése ellenére tovább követik a liberálisokat, elkerülhetetlenül be fog következni, hogy a földbirtokos a liberális ügyvéd segédletével megszédíti a parasztot.

A megírás ideje: 1907 március 28 (április 10).

Megjelent: „Nase Eho" 4. sz. 1907 március 29.

ÉRTELMISÉGI HETVENKEDŐK AZ ÉRTELMISÉG URALMA ELLEN

A „Narodnaja Duma“[80] 13. számában a munkás tömegszervezetekről és a munkáskongresszusról megjelent egy végtelenül terjengős határozattervezet, amelyet a küszöbönálló kongresszusra állított össze mensevik irodalmárok és mensevik gyakorlati pártmunkások egy csoportja. Az irodalmárok nevét, eltérően a mensevikek más határozattervezeteitől (az Állami Dumáról és a „taktikai platformról“ szóló határozat tervezetétől), nem tüntették fel. Nem tudjuk, véletlen-e ez a kihagyás, vagy pedig a mensevikeknek egy másfajta csoportosulását jelenti a szóban forgó kérdéssel kapcsolatban. Emlékeztetünk rá, hogy egy olyan tüzes mensevik, a munkáskongresszus olyan lelkes híve, mint El, kijelentette: „A mensevikeknek csak egy része rokonszenvez többé-kevésbbé a munkáskongresszussal“ („Az összoroszországi munkáskongresszusról. Az OSzDMP soron következő kongresszusára“ című gyűjtemény 82. oldalán).

De térjünk rá a határozattervezet tartalmára. A határozattervezetnek két része van: A és B. Az első rész az indokolásban rengeteg közhelyet sorakoztat fel arról, hogy milyen hasznos a munkástömegek megszervezése és egyesülése. „A tekintély végett“, mint Bazarov[81] mondta, a szervezést még *önszervezéssé* is változtatják. Igaz, ez a szócska a valóságban semmit sem mond, semilyen határozott gondolatot nem tartalmaz, — dehát annyira kedvelik a munkáskongresszus hívei! Nem lényeges, hogy ez az „önszervezés“ csak értelmiségi agyrém, amely a valóságos szervezeti eszmék szegénységét palástolja, — a munkásnak sohasem jutott volna eszébe, hogy kitalálja ezt az „önszervezést“...

Az indokolás bírálja a szociáldemokráciát azért „az uralkodó és meghatározó szerepért, amelyet az értelmiség játszik benne a proletár elemekkel szemben". Érdekes bírálat. Tényleges társadalmi-történeti jelentőségének elemzésével egyelőre nem fogunk foglalkozni, — ebben az esetben nagyon el kellene kanyarodnunk a szóbanforgó témától. Csak egy kérdést teszünk fel: „mensevik irodalmár és gyakorlati pártmunkás" elvtársak, miért nem sajátmagukkal kezdik? Miért nem magamagát gyógyítja az orvos? Hiszen határozattervezetük minden mondatában ott lappang az, amit önök „az értelmiség uralkodó és meghatározó szerepének" neveznek! Miért *nem kezdi az önök* „értelmisége" azzal, hogy félreáll, s a „proletár elemeknek" engedi át a határozatok kidolgozását?? Mi a biztosítéka annak, hogy az önök, „mensevik *irodalmárok* és gyakorlati pártmunkások" által tervezett „önszervezetekben" nem fog megismétlődni ugyanez a jelenség?

Larin, El és a munkáskongresszus sok más híve „korholja" a szociáldemokráciát azon a címen, hogy *becsempészi* a határozatokat. És e bírálat *nevében* az *irodalmárok* újabb végtelenül unalmas és végtelenül fárasztó körmondatokat „csempésznek be" az „önszervezésről" . . . Bámulatos!

A határozattervezet megemlíti az orosz szociáldemokrata pártnak (vagyis az OSzDMP-nek? vagy itt *szándékosan* választottak tágabb értelmű kifejezést, hogy belefoglalhassák Prokopovics, Kuszkova, Possze stb. urakat is?) a proletariátus élenjáró rétegeire gyakorolt „eszmei és *politikai* befolyását", s azt mondja, hogy kívánatos az orosz szociáldemokrácia *„erőit egyesíteni"* *„a proletariátus politikailag öntudatos elemeivel"* (A, 6. pont).

Próbáljanak, elvtársak, legalább egyszer *gondolkozni* azokon a szavakon, amelyekből mondataikat fűzik! Lehet a „politikailag öntudatos" proletariátus *nem szociáldemokrata?* Ha nem, akkor mondataik nem egyebek, mint merő tautológia, felfújt és nagyképű nesze semmi, fogd meg jól. Akkor azt kell mondani, hogy az OSzDMP-t ki kell bővíteni azoknak a tényleges szociáldemokratáknak a bevonása végett, akik eddig nem voltak benne.

Ha igen, akkor önök öntudatos proletárnak nyilvánítják az eszer proletárt is. A *„politikai* öntudatosságot" nevetséges volna elvitatni tőle! És kisül, hogy önök az *osztály*pártot „önszervezéséről" és „önállóságáról" költött harsány frázisok leple alatt *a valóságban dezorganizálni* akarják a proletariátust olymódon, hogy bevonnak *nemproletár* ideológusokat, hogy *összekeverik* a tényleges önállóságot (a szociáldemokratákét) az önállótlansággal, a polgári ideológiától és a polgári politikától való függéssel (az eszerekével).

Udvarba tértek, pitvarba értek...

Akár az 1895—1901-es évek egykori értelmiségi „ökonomistái", akik az „önszervezés", a „tisztán-munkás"-mozgalom stb. zászlaja alatt rákényszerítették a munkásokra saját szűkkeblűségüket, saját bizonytalanságukat, saját kishitűségüket, saját tévelygéseiket!

Az *A* rész következtetése: „a kongresszus az orosz szociáldemokrácia egyik legfontosabb soron következő feladatának tekinti, hogy a munkástömegek élenjáró elemeivel vállvetve" (szóval az *eszer munkásokkal is* vállvetve, nem pedig *ellenük?)* „munkálkodjék azon, hogy az utóbbiakat önálló szervezetekben tömörítse, a hely és az idő körülményeitől függően, bármilyen szerény jellegűek is azok politikailag, illetve kénytelenek szerény jellegűek lenni."

Mi van ebben valami megfogható, konkrét dolog, ami túlmegy az értelmiségi *sóhajtozás* határain? Miről van szó? Nem tudjuk.

Nézzük a fogyasztási egyesületeket. Ez kétségtelenül munkások *tömörülése.* Jellegük *politikailag* eléggé *szerény.* „*Önálló*" szervezet-e ez?? Attól függ, hogyan nézzük. A szociáldemokraták szempontjából valóban önállóak csak a *szociáldemokrata* szellemtől áthatott munkásegyesületek, amelyek azonban nemcsak a „szellemtől" vannak áthatva, hanem kapcsolatban is vannak a szociáldemokráciával taktikailag, politikailag — akár úgy, hogy beletartoznak a szociáldemokrata pártba, akár úgy, hogy *csatlakoznak* hozzá.

A szindikalisták, a „bezzaglavecek"[82], Possze[83] hívei, az eszerek, a „pártonkívüli (*polgári*) progresszisták" szempontjából, ellenkezőleg, csak azok a munkásegyesületek

önállóak, amelyek *nem tartoznak bele* a szociáldemokrata pártba és *nem csatlakoznak* hozzá, tényleges politikájukban, taktikájukban nincsenek kifejezetten a szociáldemokráciához és csak a szociáldemokráciához kötve.

A két szempont közti e különbséget nem mi találtuk ki. Mindenki elismeri, hogy valóban van éppen ilyen két szempont, amelyek *kizárják* egymást, és harcolnak egymással mindenütt és mindenhol, bármikor, bármilyen alkalommal „tömörülnek“ is a munkások. Kibékíthetetlen szempontok ezek, mert a szociáldemokraták szempontjából a „pártonkívüliség“ (a taktikában és általában a politikában) csak leplezett és ezért különösen káros formája annak, hogy a munkásokat *alárendelik* a *burzsoá* ideológiának, a burzsoá politikának.

Mindent egybevetve: a határozattervezet érdemileg semmit sem mond a következtetésben. Következtetése a legjobb esetben — üres frázis. A legrosszabb esetben — káros frázis, amely félrevezeti a proletariátust, elhomályosítja *az elemi szociáldemokrata* igazságokat, sarkig tárja a kaput mindenféle deklasszálódott burzsoák előtt, akik Európa valamennyi országában rengeteget és huzamos ideig ártottak a *szociáldemokrata* munkásmozgalomnak.

Hogyan kell kijavítani a határozattervezetet?

Törölni kell belőle a frázisokat. Egyszerűen meg kell mondani: a szociáldemokratáknak elő kell mozdítaniuk a különféle munkásegyesülések, például fogyasztási egyesületek szervezését, de következetesen gondoskodniuk kell arról is, hogy a munkásegyesületek *éppen a szociáldemokrata* propaganda, agitáció és szervezés gócpontjai legyenek.

Ez valóban „politikailag szerény“, de *gyakorlati* és *szociáldemokrata* határozat volna. Amit ellenben önök produkálnak, uraim, „az értelmiség uralkodó és meghatározó szerepe“ ellen kardoskodó értelmiségi hetvenkedők — az nem proletár ügy, hanem értelmiségi frázis.

A határozattervezet második (*B*) részéről legközelebb.

„Nase Eho“ 5. sz.
1907 március 30.

DÜHÖS FEJVESZTETTSÉG

(A MUNKÁSKONGRESSZUS KÉRDÉSÉHEZ)

Az elemzett határozattervezet második (*B*) része* a munkáskongresszus kérdésével foglalkozik.

A mensevikek már annyit írtak és beszéltek erről a kérdésről, hogy nem ártana, ha olyan határozattervezetet kapnánk, amely valóban összesíti az eredményeket, kiküszöböli a félreértéseket és a hangzavart a gondolat értelmezésében, olyan határozattervezetet, amely világos és határozott irányelvet ad a pártnak. Elég annyit mondanunk, hogy a munkáskongresszusról szóló orosz nyelvű irodalom legújabb jegyzéke („Az összoroszországi munkáskongresszusról" című fentebb említett brosúra) 15 olyan brosúrát és folyóiratot sorol fel, amelyek mensevik szemszögből taglalják ezt a kérdést.

Vegyük hát szemügyre ennek az egész „vitának" a gyümölcseit.

Az indokolás első pontja:

„a kizárólag szakmai, helyi (?) és általában (?) csoport- (??) igények és szükségletek talaján keletkező és kialakuló munkás tömegszervezetek önmagukban véve, a szociáldemokrata proletár pártok vagy szervezetek hatása nélkül, közvetlenül hajlanak arra, hogy a munkástömegek szellemi és politikai látókörét egyes proletár rétegek vagy csoportok szakmai és általában részleges érdekeinek, valamint mindennapos szükségleteinek szűk területére korlátozzák."

Miféle *tömeg*szervezetek alakulhatnak ki *csoport*szükségletek talaján — annak allah a megmondhatója. Cso-

* Az első rész elemzését lásd „Nase Eho"[84] 5. sz. (lásd ebben a kötetben 307—310. old. — *Szerk.*).

porton mindig valami kis egységet értünk, amely szöges ellentéte a tömegnek. A határozattervezet szerzői egymás mellé rakják a szavakat, anélkül, hogy gondolkoznának konkrét, meghatározott tartalmukon.

Továbbá, mit jelent ez: tömegszervezetek *helyi* szükségletek talaján? Miféle szervezeti típusra gondolnak itt — ez megint tisztázatlan marad. Ha olyan szervezetekről van szó, mint a fogyasztási egyesületek, a szövetkezetek stb., akkor ezek megkülönböztető ismérve korántsem a *helyi* jelleg. A mensevikek frázisimádata, kitérésük a kérdés *konkrét* kifejtése elől — ez merőben értelmiségi vonás. Gyökerében idegen a proletariátustól, és káros a proletariátus szempontjából.

Szoros értelemben véve „a *helyi* igények és szükségletek talaján létrejövő munkás *tömeg*szervezetek" magukban foglalják a *munkásküldöttek szovjetjeit* is. Ez Oroszországban a forradalmi korszakban igen ismert típusa a munkás tömegszervezetnek. Bátran állíthatjuk, hogy a munkáskongresszusról és a munkás tömegszervezetekről szóló cikkek között általában ritka az olyan, amely meg tud lenni anélkül, hogy ne utalna erre a szervezeti típusra. A határozattervezet — mintegy megcsúfolva a meghatározott gondolatok és jelszavak szabatos és konkrét kifejtésének követelményeit — *egyetlen szót* sem szól a munkásküldöttek szovjetjeiről, *egyetlen szót* sem szól a munkásmeghatalmazottak tanácsairól stb.

Kiderül tehát, hogy valamiféle *helyi* tömegszervezetek valamiféle elharapott *bírálatát* tálalták nekünk, egyáltalán nem érintve e tömegszervezetek *pozitív* jelentőségének, működésük feltételeinek stb. kérdését.

Továbbá, akárhogy foltozgassák is részleteiben az indokolásnak ezt a borzalmasan esetlen első pontját, az általános, sarkalatos hiba megmarad benne. A „szociáldemokrata proletár pártok hatása nélkül" nemcsak a szakmai, nemcsak a helyi, nemcsak a csoportokat felölelő szervezetek, hanem a nem helyi *politikai* tömegszervezetek is „hajlamosak a munkások látókörének korlátozására".

Az indokolás első pontjának — a szerzők elgondolása szerint — meg kell magyaráznia az „összoroszországi munkáskongresszusra" való áttérést: a helyi, szakmai stb.

szervezetek, úgymond, szűkítik a látókört, *bezzeg* az összoroszországi munkáskongresszus stb. Ámde a logika végképp cserbenhagyja az igen tisztelt „irodalmárokat és gyakorlati pártmunkásokat“, mert a szociáldemokrata hatás vagy e hatás hiánya *mindkét* esetben lehetséges! Szembeállítás helyett zűrzavar sült ki belőle...

Az indokolás második pontja:

„Az a gondolat, amelyet a munkások rokonszenvvel fogadtak, s amely szerint összoroszországi munkáskongresszust kell összehívni, hogy ezen a kongresszuson elkezdődjék az orosz munkások politikai egyesülése, egyesítő elvet visz be a munkástömegek szervezeti építésébe, és a munkástömegek előtt előtérbe helyezi a munkásosztály közös érdekeit és feladatait a jelenlegi orosz forradalomban.“

Először is, igaz-e, hogy a munkások rokonszenvvel fogadták a hírhedt „gondolatot“? Ugyanebben a határozattervezetben az indokolás 5. pontja így hangzik: „a munkásoknak az összehívásra (a munkáskongresszus összehívására) irányuló törekvése *még nem nyilvánult meg* olyan formában, hogy a munkások komolyabb gyakorlati lépéseket tettek volna e kongresszus előkészítésére.“

Itt véletlenül kikottyantották az igazságot. A munkáskongresszusról az *értelmiségieknek* már van egy szekérderékra való irományuk, de *maguk a munkások* még nem tettek semmi komoly gyakorlati lépést. Hasztalan próbálják tehát a munkások nyakába varrni ezt az értelmiségi agyszüleményt.

Továbbá. Mi a munkáskongresszus? Célja — „elkezdeni az orosz munkások politikai egyesítését“.

Szóval, az OSzDMP nem kezdte még el ezt az egyesítést, nem kezdte el az 1902-es rosztovi tüntetés sem, az 1903-as nyári sztrájkok sem, 1905 január 9 sem, az 1905 októberi sztrájk sem! Eddig volt történelem, most már nincs többé! Csak azzal „kezdődött“ el a dolog, hogy Akszelrod meg társai kisütötték a munkáskongresszust... Ez hallatlan.

Mit jelent az, hogy a munkások *„politikai“* egyesítése? Ha a szerzők nem találtak fel új terminológiát külön a szóbanforgó határozattervezet számára, akkor ez azt

jelenti, hogy *meghatározott politikai programm és taktika* körül egyesítik a munkásokat. De miféle programm és taktika körül?? Vajjon a mi intellektueljeink nem tudják, hogy a világon mindenütt vannak és voltak olyan *politikai* munkás*egyesülések*, amelyek a *burzsoá politika* zászlaja alatt tömörültek? Vagy a szent Oroszországra ez nem vonatkozik? A szent Oroszországban minden politikai munkásegyesülés máris szociáldemokrata egyesülés?

A határozattervezet szerencsétlen szerzői azért zavarodtak össze ilyen tehetetlenül, mert *nem merték* nyíltan kifejezni azt a gondolatot, amely ténylegesen alapja a munkáskongresszusnak, és amelyet már régen kimondtak a munkáskongresszus őszintébb vagy fiatalabb és szenvedélyesebb hívei. Ez a gondolat pedig az, hogy a munkáskongresszusnak *pártonkívüli* munkáskongresszusnak kell lennie. Csakugyan, érdemes volna komolyan beszélni *pártos* munkáskongresszusról??

De mensevikjeink nem merték kereken és nyíltan kimondani az *igazságot:* „munkások pártonkívüli politikai egyesülése“ . . .

A pont befejező sorai: a kongresszus összehívásának gondolata „egyesítő elvet visz be a munkástömegek szervezeti építésébe, előtérbe helyezi előttük a munkásosztály közös érdekeit és feladatait . . .“ Előbb a szervezeti építés, s csak azután a *feladatok*, vagyis a programm és a taktika! Nem éppen fordítva kellene inkább gondolkozni, „irodalmár és gyakorlati pártmunkás“ elvtársak? Csak gondolják meg: lehet-e *egyesíteni* a szervezeti építést, ha nem *egyesítik* az osztály érdekeinek és feladatainak értelmezését? Ha meggondolják, rá fognak jönni, hogy nem lehet.

A különböző pártok pedig *különbözőképpen* értelmezik a munkásosztály közös érdekeit és feladatait a mai forradalomban. Ezeket a feladatokat még az egységes OSzDMP-ben is különbözőképpen értelmezik a mensevikek, Trockij hívei és a bolsevikok. Csak gondolják meg, elvtársak: lehetséges, hogy ezek a nézeteltérések *ne tükröződjenek, ne kerüljenek felszínre* a munkáskongresszuson? ne fonódjanak össze azokkal a nézeteltérésekkel, amelyek a szociáldemokrácia és az anarchisták, az eszerek, a trudovikok stb. stb. között fennállnak? Vajjon a „munkás-

kongresszus összehívásának gondolata“ vagy a munkáskongresszus összehívása *kiküszöbölheti-e* ezeket a nézeteltéréseket?

És mindjárt látjuk, hogy a határozattervezet szerzőinek ígérete — „a kongresszus összehívásának gondolata *egyesítő* elvet visz be stb.“ — vagy egészen újonc és a legutolsó kiolvasott könyvön lelkendező értelmiséginek jámbor ábrándozása, vagy demagógia, vagyis a tömeg elbódítása egy beválthatatlan ígérettel.

Nem, elvtársak. A tényleges harc egyesít. Egyesít a pártok fejlődése, a pártok huzamos parlamenti és parlamenten kívüli harca, egyesít az általános sztrájk stb. De a pártonkívüli kongresszus összehívásának kísérletével tényleges egyesítést nem lehet elérni, az „érdekek és feladatok“ értelmezésében nem lehet egységet teremteni.

Persze, erre azt mondhatják: a munkáskongresszuson a különböző pártok harca eredményeképpen a szociáldemokratáknak nagyobb lesz a működési területük, és a szociáldemokraták győzni fognak. Ha önök így vélekednek a munkáskongresszusról, akkor ezt mondják meg nyíltan, de ne ígérgessék az „egyesítő elv“ tejjel-mézzel folyó Kánaánját. Ha nem mondják meg nyíltan, azt kockáztatják, hogy az ígéretektől megtévesztett és elvakított munkások a *politika egyesítéséért* mennek el a kongresszusra, a valóságban pedig óriási és *kibékíthetetlen* politikai nézeteltéréseket fognak látni, meglátják, hogy *lehetetlen* az eszerek, a szociáldemokraták stb. azonnali egyesítése, és *csalódottan távoznak*, elátkozva az értelmiségieket, akik becsapták őket, a „politikát“ általában, a szocializmust általában. Ennek a csalódásnak elkerülhetetlen következménye lesz majd, hogy így kiáltanak: le a politikával! le a szocializmussal! ezek szétválasztják, nem egyesítik a munkásokat! Ez a tiszta trade-unionizmus vagy naiv szindikalizmus valamilyen primitív formáit erősíti majd.

Persze, *végső fokon* a szociáldemokrácia mindent legyőz, minden megpróbáltatást kiáll, minden munkást tömörít. De vajjon ez érv a kalandorpolitika mellett?

Az indokolás 3. pontja:

„a munkáskongresszus összehívása mellett folytatott

propaganda és agitáció, minthogy a proletariátus társadalmilag aktív" (hű, de nyakatekert a „tekintély végett"!) „tömegeinek szétforgácsolt szervezkedési kísérleteibe bevisz egy olyan konkrét egyesítő célt, mint a közös munkáskongresszus összehívása" (most már nem összoroszországi, hanem közös! vagyis közös pártkongresszus vagy pártonkívüli kongresszus? Ne féljenek hát, elvtársak!), „további erős lökést fog adni e rétegek önszervezési törekvésének" (vagyis *a szociáldemokrácia befolyása nélkül*, mert különben ez nem volna önszervezés?), „és fokozza aktivitásukat ebben az irányban."

Erre mondják, hogy Ponciustól Pilátushoz küldözgetik az embert. 2. pont: a munkáskongresszus beviszi az egyesítő elvet. 3. pont: a munkáskongresszus konkrét célja alapján történő egyesülés lökést ad az önszervezésnek. Minek kell az önszervezés? A munkáskongresszusért. Minek kell a munkáskongresszus? Az önszervezésért. Minek kellenek irodalmárok szülte határozatok az értelmiség uralma ellen? Az értelmiségiek önkielégítéséért.

4. pont:

„Minthogy a munkások köreiben fokozódik a munkáskongresszus gondolatának népszerűsége, a munkáskongresszus megvalósítására irányuló kísérletekkel szemben a pártoknak" (?? sajtóhiba? a szociáldemokrata pártnak?) „passzív és különösen ellenséges álláspontja tág teret nyitna az elvtelen kalandorok számára ahhoz, hogy a munkásokat helytelen útra térítsék, és a munkásokat különféle demagógok karjai közé taszítaná."

Rendkívül dühös pont. Tartalma: a dühös fejvesztettség. Hogy kit szidnak, maguk sem tudják pontosan, és ezért saját soraik közé lőnek.

Előveszem az „Otgoloszki"[85] legutóbbi (V.) füzetét. J. Csarszkij ezt írja J. Larin ellen: J. Larin „hirtelen felfedezi a szervezeti gyógyírt" ... „váratlan recept" ... „zagyvaság" ... „J. Larin nem veszi észre, hogy javaslata szerint «tudatos» aktussal kell megrögzíteni a forradalom ösztönös tendenciáit, amelyek közvetlenül ellenségesen állnak szemben a munkástömegek osztálytömörítésének ügyével. És mindezt a munkáskongresszus érdekében teszi" ... „Mindenesetre, ez a talaj szerfölött kedvező

mindenféle «agrárdemagógia» számára... Larin elvtárs zavaros gondolkodásának következtetései."

Azt hiszem, elég? Larint a *mensevikek* vádolták meg demagógiával is, kalandorkodással is, mert a recept, a gyógyír és egyéb bókok éppen a kalandorkodásról szólnak. Kiderült, hogy másra céloztak, és mást találtak el! Csakugyan, egymást sem ismerik meg! Vegyék még figyelembe, hogy ha Larin a határozattervezet szerzői szerint kalandornak és demagógnak minősül, El és társai *még Larinnál is tovább mennek.* El egyenest azt írja („Az összoroszországi munkáskongresszus", Moszkva, 1907), hogy *két áramlat* van a munkáskongresszus kérdésében, hogy *ők*, a moszkvai mensevikek, nem értenek egyet sem a „péterváriakkal" (10. old.), sem Larinnal. A „péterváriak" ugyanis, úgymond, csak a munkás élcsapat kongresszusát akarják, ez pedig nem egyéb, mint a „pártkongresszus" egyszerű „változata" (10—11. old.). Larint „Pétervárott eretneknek és engedékenynek tartják" (10. old.). Larin „összoroszországi munkáspártot akar". A moszkvaiak *összoroszországi munkásszövetséget* akarnak.

Kérdezzük, ha Larint így „kikészítették" az „Otgoloszki"-ban, akkor hová soroljuk Elt, Ahmet C.-t, Arhangelszkijt, Szolomint és társaikat? Úgy látszik, Larinra és a moszkvaiakra egyaránt vonatkozik a dühös 4. pont!

De ha önök dühösek, kedves elvtársak, és határozattervezetükben helytelenítik a „*helytelen utat*", kötelesek legalább is azt megmondani, hol a *helyes út.* Különben dühös fejvesztettségük egészen nevetségessé válik. Márpedig, amikor elvetik az „összoroszországi munkásszövetséget" is, meg az „összoroszországi munkáspártot" is, *egy szót sem szólnak* arról, milyen gyakorlati célra akarnak *önök* munkáskongresszust!

Demagógok és kalandorok képesek hazug célokért is hozzálátni a munkáskongresszus megszervezéséhez. *Ezért* kell nekünk, szociáldemokratáknak, úgy rokonszenveznünk a munkáskongresszussal, hogy nem mutatunk neki *semilyen célt*... Istenuccse, ez a mensevik határozattervezet a legkülönfélébb zagyvaságok igazi gyűjteménye.

5. pont:

„másrészt a munkáskongresszus feladatainak, elő-

készítése útjainak és módjainak kérdése még igen kevéssé tisztázódott szociáldemokrata körökben“ (no de annyira mégis tisztázódott, hogy a kongresszus feladatait, útjait és módjait Larin is, meg a moszkvaiak is *világosan megmutatták!* Nem kell a homokba dugni a fejüket, „pétervári“ elvtársak. Ettől még az Akszelrod által költött kiskacsák nem tipegnek ki a pocsolyából a szárazföldre!), „hogy maguknak a munkásoknak a kongresszus összehívására irányuló törekvése még nem nyilvánult meg az előkészítése érdekében tett komolyabb gyakorlati lépésekben, és hogy a kongresszus csak abban az esetben fogja valóban, nem pedig fiktíven kifejezni az öntudatos proletár rétegek kollektív akaratát s fogja szolgálni az osztályegyesülés ügyét, ha összehívását a munkások saját szervezett öntevékenysége fogja előkészíteni a párt fokozott tervszerű közreműködésével.“

Erre mondják: barátságosan kezdték, mérgesen végezték. Alig fejtettek ki Larin és a fiatal moszkvaiak egy kis „öntevékenységet“ — s a pétervariak máris rájuk förmednek: ho-hó, nem addig az! te még nem vagy a kollektív akarat kifejezője! te még nem tisztáztál mindent! a kongresszus (a *pártonkívüli* kongresszus) összehívását nem készítetted elő a *párt* fokozott közreműködésével!

Szegény elvtársak, szegény El, Ahmet C. meg társaik! Milyen jókedvű fiúk voltak, milyen megkapó fiatalos hévvel láttak munkához, kiadtak két egész cikkgyűjteményt a munkáskongresszusról, megvizsgálták a kérdést töviről hegyire, megvilágították „általános politikai“ jelentőségét is, szervezeti jelentőségét is, a dumához való viszonyát is, a párthoz való viszonyát is, a „kispolgári elemhez“ való viszonyát is — és egyszerre, micsoda fordulat Akszelrod segítségével!

Attól tartunk, hogy ha eddig csak Larin „lázongott“ (emlékezzenek: „eretnek és elnéző“) a *begyepesedett mensevizmus** ellen, most ez a lázongás *felkelésbe* csap át... Akszelrod megígérte az öntevékenységet és az igazi munkáskongresszust az értelmiség uralma ellen, — most meg a „pétervári“ irodalmárok eldöntik és *megmagyarázzák*,

---

* Lásd *Lenin* Művei. 11. köt. 1954. 365. old. — *Szerk.*

hogy ezt az öntevékenységet... ugyanannak a meghurcolt „értelmiségi" pártnak az engedélyével kell érteni!

* * *

Nem csoda, hogy ebből az indokolásból valósággal furcsaság számba menő következtetések származnak:

„Mindezekből a megfontolásokból kiindulva az OSzDMP kongresszusa javasolja a munkás és értelmiségi elvtársaknak" (csak nem? micsoda kegy az értelmiségi „uralom" ellen küzdő bajnokok részéről!), „hogy foglalkozzanak" (nem Larin és nem Ahmet módjára!) „azoknak a kérdéseknek alapos megvitatásával, amelyek a munkáskongresszus programmjára és feladataira, az előkészítésével kapcsolatos propaganda-, agitációs és szervező munkára, s a kongresszus összehívásának útjaira és módjaira vonatkoznak.

A pártkongresszus ugyanakkor valamennyi pártszerv kötelességének tekinti, hogy minden tekintetben támogassák azokat a propaganda, agitációs és szervező kísérleteket, amelyek a munkáskongresszus előkészítésére irányulnak; az effajta kísérletek ellen irányuló ellenséges agitációt pedig elvileg megengedhetetlennek nyilvánítja, minthogy az ellenséges agitáció az orosz szociáldemokráciában igyekszik fenntartani és megszilárdítani az elavult pártrendszert, amely már összeegyeztethetetlenné vált mind a fejlődés jelenlegi színvonalával és a benne és körülötte csoportosuló proletár elemek igényeivel, mind a forradalom szükségleteivel."

Nos, minek nevezzük ezt, ha nem dühös fejvesztettségnek? Hogyan lehet megállni nevetés nélkül, amikor ilyen határozattervezetet olvasunk?

A pártkongresszus megtiltja annak az *elavult pártrendszernek* a védelmezését, amelyet maga a kongresszus erősít meg!

A pártkongresszus *nem javasolja* az elavult rendszer *semmiféle* reformját, sőt még a hírhedt „munkáskongresszust" is *elnapolja* (a megfoghatatlan „politikai egyesítés" céljából), és egyszersmind *kötelez* bennünket, hogy *támogassuk*... a *„kísérleteket"*!

Impotens értelmiségi berzenkedés a javából: elégedetlen vagyok a mostani elavult pártrendszerrel, nem akarom megtartani és megszilárdítani! — Remek. Nem akarják megtartani — tessék, javasoljanak határozott módosításokat, mi szívesen megtárgyaljuk őket. Mondják meg, legyenek olyan kedvesek, miféle munkáskongresszust óhajtanak önök? — Ezt még nem tisztáztuk... a törekvés még nem nyilvánult meg... az összehívást nem készítettük elő. A *megvitatással* kell *foglalkozni.* — Remek. Határozattervezeteket írni arról, hogy *„foglalkozzunk a megvitatással“*, igazán nem érdemes, kedves elvtársak, mert már *úgyis* régóta vitatkozunk. De elvégre a munkáspárt nem klub, amelynek az a rendeltetése, hogy az értelmiségiek „vitatkozzanak“ benne, hanem harcos proletár szervezet. A vita az csak vita, élni és cselekedni azonban kell. Tehát milyen *pártszervezetben* szabad élni és cselekedni? a régiben? — Ne merjétek védelmezni az elavult régi szervezetet, ne merjétek megtartani és megszilárdítani! — Kitűnő stb.

Mese a zöld disznóról. Az értelmiségi szeszélyeskedik, és dühös saját határozatlanságára, saját fejvesztettségére.

Ez a „begyepesedett mensevizmus“ legújabb vívmánya.

* *
*

A mensevik irodalmárok addig csűrték-csavarták a dolgot, míg szerencsésen megkerülték a teljesen időszerű, és mind az életben, mind az irodalomban felvetett kérdést: önálló szociáldemokrata munkáspárt, vagy ennek *felváltása* a proletariátus pártonkívüli politikai szervezetével (változat: alárendelése ennek a szervezetnek)?

A mi bolsevik határozattervezetünk nyíltan felveti, s *egyenesen* és határozottan eldönti ezt a kérdést. Kitérni előle hasztalan — s egyremegy, hogy ez a kitérési kísérlet a fejvesztettség vagy a jóindulatú „békülékenység“ következménye. Kitérni előle hasztalan, mert a *felváltást* javasolták, és *ilyen felváltás érdekében* folyik a munka. A mensevizmus értelmiségi kotlósai kiköltötték a kiskacsákat. A kiskacsák úszni kezdtek. A kotlósoknak választaniuk *kell*: vizen vagy szárazon? A válasz, amelyet

adnak (ezt a választ elég pontosan kifejezhetjük ezekkel a szavakkal: sem vizen, sem szárazon, hanem *sárban)*, nem válasz, hanem huzavona, halogatás.

Akszelrod nem tudta visszatartani Larint. Larin nem tudta visszatartani Elt, Ahmet C.-t és társaikat. Ez az utóbbi társaság nem tudja visszatartani az anarchoszindikalistákat.

Vizen vagy szárazon, uraim?

Mi szárazon akarunk járni. S megjósoljuk önöknek, hogy minél szorgalmasabban, minél határozottabban másznak bele a sárba, annál előbb térnek vissza a szárazra.

„A proletariátus nagy tömegeire gyakorolt szociáldemokrata befolyás fokozása és erősítése céljából" mi nem a szociáldemokráciának pártonkívüli típusú „munkáspárttal" való felváltását, nem a párt felett álló „összoroszországi munkásszövetséget" javasoljuk, nem ismeretlen célokat szolgáló munkáskongresszust indítványozunk, hanem egy egészen egyszerű, szerény, minden tervkovácsolástól idegen valamit: „egyrészt fokozni kell a szakszervezetek szervezésére irányuló munkát, valamint a szociáldemokrata propagandát és agitációt a szakszervezeteken belül, másrészt pedig a munkásosztálynak egyre nagyobb rétegeit kell bevonni a különféle pártszervezetekbe" (a bolsevik határozattervezet utolsó pontja).

Az elfásult értelmiségieknek ez túlságosan „elavult", *túlságosan unalmas*. De hadd tervezgessenek: mi elmegyünk a munkásokkal a „munkáskongresszusra" is (ha lesz belőle valami), megmutatjuk ott a *gyakorlatban* jóslataink helyességét és . . . és visszatérünk a kiábrándult (helyesebben az egyes értelmiségi vezérekből kiábrándult) munkásokkal a szakszervezetekben és a különféle pártszervezetekben végzett „elavult" munkához.

* * *

Mivel magyarázható a „munkáskongresszus" áramlata pártunkban? Ehelyütt csak röviden érinthetjük a három — véleményünk szerint legfőbb — okot: 1) a nyárspolgár értelmiségiek belefáradtak a forradalomba;

2) az orosz szociáldemokrata opportunizmus sajátos módon történelmileg olyan irányban fejlődik, hogy a „tisztán-munkás“-mozgalmat alárendelje a burzsoázia befolyásának; 3) az oroszországi októberi forradalom hagyományai nincsenek megemésztve.

Ad 1) A munkáskongresszus híveinek *egy részében* szemmelláthatólag megmutatkozik az, hogy belefáradtak a forradalomba, és mindenáron legalizálni akarják a pártot, le akarnak mondani a köztársaságról, a proletárdiktatúráról stb. A legális munkáskongresszus megfelelő eszköz erre. Ebből az okból (és részben a második okból is) rokonszenveznek a népi szocialisták, a bernsteinista „bezzaglavecek“ (a „Tovariscs“-tól stb.) és a kadetok ezzel a kongresszussal.

Ad 2) Vegyük szemügyre az oroszországi szociáldemokrata opportunizmus első történelmi formáját. A tömeges munkásmozgalom kezdetén (a múlt század kilencvenes éveinek második felében) ez az opportunizmus *az „ökonomizmus“ és a sztruvizmus* formájában jött létre. A kettő összefüggését *akkor* nem egyszer megvilágította Plehanov is, Akszelrod is, *és az összes régi iszkrás is*. Prokopovics és Kuszkova híres „Credó“-ja* (1899—1900) szemléletesen kifejezte ezt az összefüggést: az értelmiségiek és a liberálisok folytassanak politikai harcot, a munkások pedig gazdaságit. A politikai munkáspárt — a forradalmár értelmiségi agyszüleménye.

Ebben a klasszikus „Credó“-ban világosan kifejeződött a „tisztán-munkás“-mozgalomért való értelmiségi rajongás történelmi értelme, osztályértelme. Ez pedig nem más, mint a munkásosztály alárendelése (a „tisztán-munkás“ feladatok nevében) a *burzsoá* politikának és ideológiának. Az értelmiségiek „rajongása“ azt a kapitalista törekvést fejezte ki, hogy a fejletlen munkásokat alárendeljék a liberálisoknak.

Most, a fejlődés magasabb fokán *ugyanezt* látjuk. Blokkok a kadetokkal, általában a kadetok támogatására irányuló politika — és pártonkívüli munkáskongresszus, ez

* Credo — a hit szimboluma, programm, a világnézet kifejtése. — *Szerk.*

egyazon éremnek két oldala, amelyek ugyanúgy kapcsolatban vannak egymással, mint a liberalizmus és a tisztánmunkásmozgalom a „Credó“-ban. A *valóságban* a pártonkívüli munkáskongresszus ugyanazt a kapitalista törekvést fejezi ki, hogy *gyengítsék* a proletariátus osztályönállóságát és *alárendeljék* a proletariátust a burzsoáziának. Ez a törekvés világosan kidomborodik abban a tervben, hogy a szociáldemokráciát fel kell váltani egy *pártonkívüli* munkásszervezettel, illetve *alá kell rendelni* ilyen pártonkívüli munkásszervezetnek.

Ezért rokonszenveznek a népi szocialisták, a „bezzaglavecek“, az eszerek és mások a „munkáskongresszus“ eszméjével.

Ad 3) Az oroszországi polgári forradalom megteremtette a proletariátus sajátos tömegszervezeteit, amelyek nem hasonlítanak a szokásos európai tömegszervezetekre (szakszervezetekre és szociáldemokrata pártokra). Ezek a tömegszervezetek a munkásküldöttek szovjetjei.

Ha az effajta intézményeket sematikusan rendszerré fejlesztik (mint Trockij tette), vagy általában rokonszenveznek a proletariátus forradalmi fellendülésével, és felkapják a „forradalmi szindikalizmus“ „divatos“ frázisát (mint a munkáskongresszus egyes moszkvai hívei), akkor könnyen eljuthatnak nem opportunista, hanem forradalmi úton a munkáskongresszus eszméjéhez.

De ez azt jelenti, hogy nem vizsgálják kritikusan a nagy és dicső forradalmi hagyományt.

A *valóságban* a munkásküldöttek szovjetjei és a hasonló intézmények a felkelés szervei voltak. Erejük és sikerük teljesen a felkelés erejétől és sikerétől függött. Létrejöttük csak akkor nem volt komédia, hanem a proletariátus hőstette, amikor a felkelés fellendülőben volt. A harc új fellendülése során, amikor a harc átmegy *ebbe a fázisba*, természetesen elkerülhetetlenek és kívánatosak az effajta intézmények. Történelmi fejlődésüknek azonban nem úgy kell végbemennie, hogy a helyi munkásszovjeteket sematikusan továbbfejlesztik az összoroszországi munkáskongresszusig, hanem úgy, hogy a forradalmi hatalom embrionális szerveit (ilyen szervek voltak a munkásküldöttek szovjetjei) a győztes forradalmi hatalom köz-

ponti szerveivé, forradalmi ideiglenes kormánnyá változtatják. A munkásküldöttek szovjetjeire és egyesülésükre szükség van a felkelés győzelméhez. A győztes felkelés elkerülhetetlenül *más* szerveket fog teremteni.

* * *

Az oroszországi szociáldemokráciának természetesen nem szabad lemondania a munkáskongresszuson való részvételről, mert a forradalom fejlődése fölöttébb tekervényes úton halad, és a legkülönbözőbb sajátos helyzeteket idézheti elő. De más dolog figyelmesen tanulmányozni a hol fellendülő, hol hanyatló forradalom különböző feltételeit, igyekezni felhasználni ezeket a feltételeket, s megint más dolog zavaros vagy antiszociáldemokrata tervkovácsolással foglalkozni.

A megírás ideje: 1907 április.
Megjelent 1907-ben „A taktika kérdései" c. gyűjteményben, II. köt. „Novaja Duma" kiadása, Szentpétervár.
Aláírás: N. Lenin.

AZ AGRÁRKÉRDÉS ÉS A FORRADALOM ERŐI

A „Trudovoj Narod“ c. ujság, a trudovikoknak és a Parasztszövetség tagjainak a lapja megállapítja, milyenek az erőviszonyok a dumában a földkérdésben, a parasztság „létkérdésében“.

„A földkérdésben a dolgozó nép érdekében együtt haladhatnak a trudovikok (100), a népi szocialisták (14) és a szociálforradalmárok (34); ez összesen 148 fő. Tegyük fel, hogy a földkérdés sok pontjában a szociáldemokraták (64) is velük lesznek, *ez összesen 212 fő.*

Viszont ellenük lesznek a földkérdésben a kadetok (91), a lengyel kolo (46), a pártonkívüliek (52), az októbristák és a mérsékeltek (32) — *ez összesen 221 fő.*

Többen vannak ellene. Nem számítottuk sem a muzulmánokat (30), sem a kozákokat (17); talán, a legjobb esetben fele a baloldaliakhoz, fele a jobboldaliakhoz csatlakozik: tehát mindenképpen többen lesznek a trudovikok földtörvénye ellen, mint mellette.“

Ebből a számításból még kimaradtak a monarchisták (22), de ha őket is hozzáadjuk, az csak megerősíti a trudovikok következtetését.

Ez a következtetés két szempontból is megérdemli a figyelmet: először is, fényt vet arra a sarkalatos kérdésre, hogy milyenek a társadalmi erőviszonyok a jelenlegi orosz forradalomban; másodszor, segít annak tisztázásában, hogy a dumának és a dumabeli harcnak milyen jelentősége van a felszabadító mozgalomban.

Minden szociáldemokrata meg van győződve arról, hogy forradalmunk a végbemenő társadalmi és gazdasági átalakulás tartalmát tekintve *polgári* forradalom. Ez azt jelenti, hogy az átalakulás a kapitalista termelési viszonyok

talaján megy végbe, és hogy az átalakulás eredménye elkerülhetetlenül éppen ezeknek a termelési viszonyoknak a további fejlődése lesz. Egyszerűbben szólva: az, hogy az egész társadalmi gazdaság alá van rendelve a piac uralmának, a pénz uralmának, *fennmarad* a legteljesebb *szabadság* esetén is, még akkor is, ha a parasztok kivívják a legteljesebb győzelmet a *földért* folyó harcban. A földért, a szabadságért folyó harc — harc a polgári társadalom létfeltételeiért, mert a *tőke* uralma fennmarad a legdemokratikusabb köztársaságban is, akárhogy megy is át az „egész föld a nép kezébe“.

Annak, aki nem ismeri Marx tanítását, furcsának tűnhet fel ez a nézet. De nem nehéz meggyőződni e nézet helyességéről: gondoljunk csak a nagy francia forradalomra és eredményeire, az amerikai „szabad földek“ történetére stb.

Amikor a szociáldemokraták a jelenlegi forradalmat polgári forradalomnak nevezik, egyáltalán nem akarják kisebbíteni feladatait, kicsinyíteni jelentőségét. Ellenkezőleg. A munkásosztálynak a tőkés osztály elleni harca nem bontakozhat ki elég szélesen és nem végződhet győzelemmel mindaddig, míg a proletariátus ősibb történelmi ellenségeit meg nem döntöttük.

Ezért a proletariátusnak ez idő szerint az a fő feladata, hogy kivívja a lehető legteljesebb szabadságot, és a lehető legteljesebben megszüntesse a földesúri (feudális) földtulajdont. A proletariátus csakis ilyen munkában, a régi, félfeudális társadalom teljes demokratikus szétzúzása során szilárdulhat meg teljesen mint önálló osztály, csak így választhatja teljesen külön sajátos, vagyis szocialista feladatait „az egész jogfosztott nép“ közös demokratikus feladataitól, és biztosíthatja magának a legkedvezőbb feltételeket ahhoz, hogy a legszabadabban, a legszélesebb körben és a legnagyobb erővel harcolhasson a szocializmusért. Befejezetlen, végig nem vitt polgári-demokratikus felszabadító mozgalom esetén a proletariátusnak sokkal több erőt kell vesztegetnie olyan feladatokra, amelyek nem proletár osztályfeladatok, vagyis nem szocialista, hanem általános demokratikus, vagyis polgári-demokratikus feladatok.

De végrehajthatja-e a szocialista proletariátus önállóan

és vezető erőként a polgári forradalmat? Nem jelenti-e a polgári forradalom fogalma azt, hogy ezt a forradalmat csak a burzsoázia hajthatja végre?

A mensevikek gyakran lecsúsznak erre a nézetre. De ez a nézet a marxizmus karikatúrája. A felszabadító mozgalom, amely társadalmi-gazdasági tartalmát tekintve polgári mozgalom, hajtóerőit tekintve nem polgári mozgalom. Hajtóereje nem lehet a burzsoázia, hanem csakis a proletariátus és a parasztság. Miért lehetséges ez? Azért, mert a proletariátus és a parasztság még jobban szenved a hűbériség maradványaitól, mint a burzsoázia, mert a proletariátusnak és a parasztságnak még nagyobb szüksége van a szabadságra és a földesúri elnyomás megszüntetésére, mint a burzsoáziának. Ezzel szemben a burzsoáziát a teljes győzelem azzal a veszéllyel fenyegeti, hogy a proletariátus a teljes szabadságot a burzsoázia ellen használja fel, s annál könnyebben használja fel, minél teljesebb a szabadság, minél teljesebb a földesúri hatalom megsemmisítése.

Ez az oka annak, hogy a burzsoázia igyekszik félúton, félszabadsággal beérve, a régi hatalommal és a földbirtokosokkal való kiegyezés révén befejezni a polgári forradalmat. Ez a törekvés a burzsoázia osztályérdekeiben gyökerezik. A burzsoáziának ez a törekvése már az 1848-as német polgári forradalomban olyan világosan mutatkozott meg, hogy a kommunista Marx a proletár politika élét akkoriban teljesen az „egyezkedő“ (Marx kifejezése) liberális burzsoázia elleni harcra irányította[86].

Nálunk Oroszországban a burzsoázia még gyávább, a proletariátus pedig sokkal tudatosabb és szervezettebb, mint a német proletariátus volt 1848-ban. Nálunk a polgári-demokratikus mozgalom teljes győzelme csak az „egyezkedő“ liberális burzsoázia ellenére és csakis abban az esetben lehetséges, ha a demokratikus parasztság tömege követi a proletariátust a teljes szabadságért és az egész földért folyó harcban.

A második duma még szemléltetőbben igazolja ezt a megítélést. Most már a parasztok is megértették, hogy a liberális burzsoákat, a kadetokat a jobboldaliak közé, a parasztokat és a munkásokat pedig a baloldaliak közé kell sorolni. Igaz, hogy a „trudovikok“, a népi szocialisták és a

szociálforradalmárok állandóan ingadoznak a burzsoázia és a proletariátus között, lépten-nyomon *ténylegesen* a liberálisok politikai *uszályának* bizonyulnak. (Szavazás Golovinra, a „hallgatás taktikája“, beleegyezés abba, hogy a költségvetést átadják a bizottságnak stb. stb.[87]) Ezek az ingadozások nem véletlenek. A kispolgárság osztálytermészetéből következnek.

Miért kell a kadetokat olyan égetően fontos kérdésben, mint a földkérdés, a jobboldaliak közé sorolni? Azért, mert a kadet agrárpolitika lényegében *földesúri* politika. A kadetok által javasolt „kényszerelidegenítés“ valójában azt jelenti, hogy a *földbirtokosok nyomorba döntő* megváltás fizetésére *kényszerítik a parasztokat*, mert a gyakorlatban a megváltás összegét is, az adók nagyságát is a *földbirtokosok határozzák meg:* a helyi földbizottságokban a földbirtokosok a hivatalnokokkal együtt többségben lesznek (az első dumában a kadetok ellenezték, hogy ezeket a bizottságokat általános szavazással válasszák meg), a központi összoroszországi törvényhozásban pedig az Államtanács stb. révén lesz övék a döntő szó. A kadet „liberalizmus“ annak a burzsoá ügyvédnek a liberalizmusa, aki *kibékíteni* igyekszik a parasztokat a földbirtokosokkal, mégpedig a *földbirtokosok javára**.

Térjünk át a második kérdésre. A kadetok és a jobboldaliak a duma többségét alkotják. „*Hogyan kerülhetnénk ki ebből a helyzetből*“ kérdi a „Trudovoj Narod“. Egyszerű a válasz: hogy „kikerüljenek ebből a helyzetből“, a dumabeli szócsaták fölé kell emelkedniük.

Ez még abban az esetben is szükséges volna, ha a dumában a baloldaliak volnának többségben, mert hiszen

---

* A „Recs“-nek azzal a kijelentésével kapcsolatban, hogy a kadetok földesúri jellegéről csak népgyűléseken lehet beszélni, megjegyezzük még a következőket: „A II. Állami Duma tagjai“ (Szentpétervár 1907) c. ismert könyv alapján 79 kétségtelen kadetot számláltunk össze; *ezek közül 20 földbirtokos.* Megemlítjük *Tucskovot, Boguszlavszkijt, Bicskovot,* Bakunyint, *Rogyicsevet, Bogdanovot,* Szalazkint, *Tatarinovot, Sztahovicsot, Ikonnyikovot, Szaveljevet, Dolgorukovot, Cselnokovot, Golovint,* a két *Perelesint, Volockijt,* Jordanszkijt, Csernoszvitovot. Dőlt betűvel szedtük a nemesi elöljárók, kerületi elöljárók, illetőleg zemsztvo-hivatali elnökök nevét.

a dumának nincsen hatalma, s az Államtanács a földbirtokosok érdekében *„megjavítja"* a duma *minden* tervezetét. Ez szükséges most is, mégpedig nem szubjektív pártszempontból, hanem objektív történelmi szempontból: *enélkül csak* a földbirtokosok javára oldódhat meg a földkérdés.

„Nase Eho" 7. sz.
1907 április 1.

A VÉRSZEGÉNY DUMA, AVAGY A VÉRSZEGÉNY KISPOLGÁRSÁG

Növekszik lassanként a kadetoktól balra álló napilapok száma. Erőteljesebben hallatja hangját a duma baloldali része, amely a kadetok és a szociáldemokraták között foglal helyet.

Újdonság a „népi szocialisták" napisajtója. Lapjuk, az „Obscsesztvennoje Gyelo" (vasárnap, április 1), rögtön a panaszkodás, a sajnálkozás, a bűnbánat legnagyobb mértékben jellegzetes és figyelemreméltó hangját ütötte meg.

Mire panaszkodnak? Arra, hogy a duma „anémiás" (vagyis lefordítva: vérszegény és ványadt).

Min sajnálkoznak? Azon, hogy sokáig uralkodott az „óvjátok a dumát" jelszó.

Mit szánnak-bánnak? Azt, hogy támogatták a kadet taktikát.

Igaz, ez a bűnbánat távol van attól, hogy teljes, igazi, őszinte bűnbánat legyen, — olyan bűnbánat, amely mint mondani szokás, fél javulással ér fel. A „népi szocialisták" bűnbánata annyira nem őszinte, hogy mindjárt az első, bűnbánó számukban azzal a rosszindulatú kirohanással válaszolnak nekünk, hogy mi, mondják, bolsevik szociáldemokraták, „úgy oldjuk meg a nézeteltéréseket, hogy az ellenfelet tudatlannak, szánalomraméltónak" stb. nevezzük, hogy *„valójában igaztalanul"* olyasmit tulajdonítunk az ellenfélnek, hogy „a kiegyezés útjára lépett".

Persze nem foglalnánk le az olvasó idejét a narodnyik bűnbánat őszinteségének ezzel a kérdésével, ha ez a kérdés nem volna a legszorosabb és legközvetlenebb kapcsolatban azokkal a kérdésekkel, amelyek döntő jelentőségűek az

egész második duma megítélésében, — sőt: az egész oroszországi forradalom értékelésében.

A narodnyikok — a duma három frakciója, amelyek egyetértenek egy sereg sarkalatos kérdésben, többé-kevésbbé egybehangolt közös politikát folytatnak, így vagy úgy tükrözik az orosz nép óriási tömegének érdekeit és álláspontját.

A képviselők e kategóriájában legtöbb a paraszt, és aligha lehet vitatni, hogy a parasztság nagy tömege a duma-képviselőknek éppen ezen, s nem másvalamilyen kategóriája révén fejezte ki a legpontosabban szükségleteit (és előítéleteit). Következésképpen a narodnyikok dumabeli politikájának kérdése összefügg azon paraszti tömeg politikájának kérdésével, amelynek részvétele nélkül szó sem lehet a felszabadító mozgalom győzelméről.

A népi szocialisták nyilvánvaló és kirívó valótlanságot állítanak, amikor azt mondják, hogy a szociáldemokraták szitkozódással oldják meg a nézeteltéréseket, vagy rágalmazó módon kiegyezéspártinak minősítik a trudovikokat (vagyis a narodnyikokat). Ez nem igaz, uraim, mert *mihelyt* a második duma *elkezdte* működését, teljesen függetlenül a narodnyikoktól és az ellenük folytatott harctól, a szociáldemokraták *rögtön kifejezték* az „óvjátok a dumát" hírhedt jelszavának azt az értékelését, amelyhez önök most sántikálva közelednek.

„«Óvjátok a dumát!» — ezt a kiáltást halljuk szüntelen a burzsoá választók ajkáról — írta *február 21-én* kollégánk, N. R.[88], és ezt hajtogatja a burzsoá sajtó, mégpedig nemcsak a kadet, hanem a «baloldali» is, mint például a «Tovariscs»... A duma megóvásának titkát a feketeszázas-októbrista sajtó és a kormány már régen felfedezte. A dumát könnyű megóvni, ha «munkaképes» és «lojális» lesz, vagyis ha alázatosan térdre ereszkedik a kormány előtt, nem szánva rá magát többre, mint bátortalan kérelmekre és mérsékelt könyörgésekre. A dumát könnyű megóvni, ha elárulja és feláldozza a feketeszázas klikkeknek az egész nép felszabadításának ügyét. Csakis ebben az esetben lehet megóvni a dumát, ha a hatalom megmarad régi birtokosainak kezében. Ezzel legyen tisztában mindenki, ezt nem szabad elfelejteni. De vajjon szabad megőrizni a dumát árulás árán?! Erre a kérdésre a szociáldemokrácia hangosan és világosan így válaszol: soha! Áruló dumára nincs

szüksége a proletariátusnak és a parasztságnak. Nem ok nélkül mondták a moszkvai parasztok képviselőjüknek adott utasításukban: «Ha szétkergetnek is benneteket, a nép akaratát ne áruljátok el.» Ha a dumának az lesz a legfőbb gondja, hogy ne bosszantsa a kormányt elveszíti a nép bizalmát, nem teljesíti a ráháruló feladatot, amely abban áll, hogy a lehetőséghez mérten támogassa a néptömegek megszervezését a reakció legyőzése és a felszabadító mozgalom diadala érdekében... Csak az erősektől félnek. És tisztelni is csak az erőseket tisztelik. Az «óvjátok a dumát» hisztérikus jajveszékelés, amely nem méltó egy szabad néphez és választott képviselőihez."

Ezt *egy nappal az után* írtuk, hogy a második duma megnyílt. És úgy véljük, világosan megírtuk!

A narodnyikok, akik mind irodalmukban, mind az általános politikában, mind a dumában a kispolgárság, a kistulajdonosok (a városban, de különösen a falun, vagyis a parasztok) különböző rétegeinek érdekeit képviselik, most kezdik megérteni, hogy a szociáldemokraták igazat mondtak. Az események *igazolták* politikánkat.

Ahhoz azonban, hogy a politikus „ne jöjjön túlságosan későn", hogy ne váljon „későn észbekapó" politikussá, nem elég csak az eseményektől tanulnia. Meg kell *értenie* az események menetét, meg kell értenie az osztályok közti *alapvető* viszonyokat, amelyek *meghatározzák* a különböző pártok és az egész duma politikáját.

Az „óvjátok a dumát" — kadet jelszó, amely a kadet politikát fejezi ki. Mi a lényege? A reakcióval való kiegyezés a nép követelései ellen. Miben fejeződik ki ez a kiegyezés? Abban, hogy a kadetok alávetik magukat olyan intézményeknek és a tevékenység olyan kereteinek, amelyeket a reakció teremt. Abban, hogy a szabadság követeléseit és a nép követeléseit nyomorúságos, szegényes, hazug „reformokká" változtatják, amelyek *elférnek* e keretek között. Miért nevezik a szociáldemokraták a liberálisoknak ezt a politikáját áruló politikának? Azért, mert valamennyi kudarcba fulladt polgári forradalom veresége mindig csak azért következhetett be, mert a liberálisok kiegyeztek a reakcióval, vagyis *ténylegesen* átpártoltak a népszabadság oldaláról a reakció oldalára. A liberális reformizmus a forradalomban a népszabadság elárulása. S ez

a jelenség nem véletlen, hanem szükségszerű következménye a burzsoázia és a földbirtokosok egy része osztályérdekeinek, minthogy ezek *félnek* a néptől és különösen a munkásosztálytól.

Az „óvjátok a dumát" jelszó egyebek közt azért is figyelemreméltó, mert világosan kifejezi ennek az áruló politikának *általános* irányvonalát. Néhány megnyilvánulása: a *hallgatás* taktikája válaszul a nyilatkozatra, a közellátással és a munkanélküliséggel foglalkozó bizottságok feladatainak leszűkítése, a dumabeli beszédek megnyirbálása, a duma felaprózása bizottságokra, a költségvetés átadása a bizottságnak stb.

A narodnyikok, a kispolgárság képviselői, *támogatták és támogatják* a kadetoknak ezt a politikáját. A narodnyikok megszavazták Golovint, ahelyett, hogy tartózkodtak volna a szavazástól. A narodnyikok részt vettek a szánalmas „hallgatási taktikában", s a népi szocialisták *meg az eszerek úgyszintén*. Csak a szociáldemokraták ismételt figyelmeztetésére *kezdtek* a narodnyikok *elválni* a kadetoktól. De most is mind a trudovikok, mind a népi szocialisták, mind az eszerek ingadoznak egész politikájukban, *mert nem értik meg azt a feladatot*, hogy harcolniuk kell a kadetok ellen, és le kell leplezniük őket a duma szószékéről.

Ez az ingadozás a *kispolgári vérszegénység* következménye.

A részint a forradalomba belefáradt, részint a természeténél (szociális természeténél) fogva ingadozó és tétovázó kispolgár „vérszegénysége" — ez a legfőbb oka a „duma vérszegénységének". És mi azt mondjuk a narodnyikoknak: ne a tükörben keressenek bűnbakot . . .

Ne legyenek vérszegények politikájukban, szakítsanak a kadetokkal, kövessék ingadozás nélkül a proletariátust, bízzák a liberálisokra a duma *óvását*, s nyíltan, bátran és határozottan *óvják* a felszabadító mozgalom érdekeit és hagyományait — és akkor bűnbánatuk valóban „fél javulás" lesz!

A megírás ideje: 1907 április 2 (15).

Megjelent: „Nase Eho" 8. sz.
1907 április 3.

A DIADALMASKODÓ SEKÉLYESSÉG, AVAGY A KADETOK KEDVÉBEN JÁRÓ ESZEREK

Tegnap utaltunk arra, hogy a narodnyikok mintegy észbekaptak a duma egyhónapos fennállása után és elkezdték... — nem mondom, hogy megérteni, de legalább érezni, hogy mennyire ocsmány dolog a hírhedt kadet jelszó: óvjátok a dumát. A cikkben ezzel kapcsolatban kimutattuk, hogy a kadet jelszó nem véletlen, hanem annak a politikának a kifejezője, amelyet a burzsoázia és a földbirtokosok elsőrendű osztályérdekei határoznak meg*.

A kadetok vezető lapja, a „Recs" mai számában (április 3) vezércikket szentel ennek a kérdésnek. „Meglehetősen aggasztó szimptóma — olvassuk a kadet vezércikkben —, hogy az utóbbi napokban a baloldali lapok élesen tiltakoznak az «óvjátok a dumát» taktika ellen."

Úgy, úgy. Örülünk, hogy a kadetok is észrevették, hogy a narodnyikok megbánták a „duma óvását". Tegnapi megfigyelésünk tehát nem téves. Tehát a kispolgárságban valóban megvan az *áramlás* a liberális földbirtokosoktól a munkásosztály felé. Legfőbb ideje!

A kadet „Recs" olyan kifejezésekkel magasztalja a „duma óvásának" taktikáját, amelyeket meg kellene örökíteni, mint a sekélyesség gyöngyszemeit. Figyeljék csak: „hiszen ha a duma él, ez az *önök* (mármint az ellenzék) erőfeszítéseinek tudatos eredménye. Ez az első kézzelfogható eredménye annak, hogy az önök akarata beavatkozik az eseményekbe. A tényeknek ez a *hiánya* önmagában véve is igen fontos tény, az önök által kigondolt és végrehajtott terv megvalósulása."

* Lásd ebben a kötetben 330—333. old. — *Szerk.*

Kár, hogy Scsedrin nem érte meg a „nagy“ orosz forradalmat. Valószínűleg új fejezettel toldotta volna meg „A Galavljov család“-ot, ábrázolta volna Juduskát, amint megnyugtatja a deresre húzott, véresre vert, éhező, elgyötört parasztot: te javulást vársz? Csalódottnak érzed magad, mert mit sem változott az éhínségen, a nép mészárlásán, a deresen és korbácson alapuló rend? Panaszkodsz a „tények hiánya“ miatt? Hálátlan! Hiszen a tényeknek éppen ez a hiánya nagyfontosságú tény! Hiszen a te akaratod beavatkozásának tudatos eredménye az, hogy a Lidvalok változatlanul garázdálkodnak, hogy a parasztok lázadozás nélkül lefekszenek a deresre, nem ringatva magukat a „harc költészetéről“ szóló ártalmas álmokban.

A feketeszázasokat nehéz gyűlölni: az érzés itt már elhal, mint ahogy elhal, mondják, a háborúban, az ütközetek hosszú sora után, miután a katona sokáig lövöldözött az emberekre, és sokáig volt robbanó gránátok meg fütyülő golyók között. A háború — háború, és a feketeszázasokkal nyílt, általános, *megszokott* háborúban állunk.

De a kadet Juduska Galavljov fel tudja ébreszteni a legizzóbb gyűlöletet és megvetést. Hiszen ezt a „liberális“ földbirtokost és burzsoá ügyvédet meghallgatják, még a parasztok is meghallgatják. Hiszen ez valóban port hint a nép szemébe, valóban elbutítja az elméket!..

A Krusevanok ellen *nem lehet* szóval, tollal harcolni. Ellenük másképp kell harcolni. Szóval, tollal harcolni az ellenforradalom ellen annyi, mint először is és főleg leleplezni azokat az ocsmány képmutatókat, akik a „népszabadság“ nevében, a „demokrácia“ nevében a politikai pangást, a nép hallgatását, a nyárspolgárrá vedlett állampolgár megfélemlítettségét, a „tények hiányát“ magasztalják. Harcolnunk kell ezek ellen a liberális földbirtokosok és burzsoá ügyvédek ellen, akik teljesen elégedettek azzal, hogy a nép hallgat, és hogy büntetlenül, félelem nélkül megjátszhatják az „államférfiakat“, mézes-mázos csitítgató szóvirágokat zúdítva azokra, akik „tapintatlanul“ felháborodnak az ellenforradalom uralmán.

Elvégre nem lehet nyugodtan hallgatni és ostorozó válasz nélkül hagyni ilyen beszédeket:

„Azt a napot, amikor a Tauriai Palotában folyó viták ugyanúgy a nap elmaradhatatlan kellékei lesznek, mint délben az ebéd és este a színház, amikor a napi programm nem mindenkit együtt, hanem ezeket és azokat külön-külön fogja érdekelni (!!), amikor az általános politika körül folyó viták kivétellé válnak, a tartalmatlan ékesszólás gyakorlása pedig ténylegesen lehetetlenné válik hallgatóság hiányában — ezt a napot úgy üdvözölhetjük majd, mint a képviseleti kormányzat végleges diadalának napját Oroszországban."

Ez rád vall, Juduska! Az a nap, amikor a megbotozottak „vitatkozás" helyett eszméletüket vesztve hallgatni fognak, amikor a régi földesúri hatalom (a „liberális" reformoktól *aldátámasztva)* ugyanúgy biztosítva lesz a földbirtokosoknak, mint a liberális Juduskáknak délben az ebéd, este a színház — ez a nap a „népszabadság" végleges diadalának napja lesz. Az a nap, amikor az ellenforradalom végérvényesen diadalmaskodik, az alkotmány végleges diadalának napja lesz...

Így volt — a burzsoázia valamennyi európai árulása idején. *Így lesz*... így lesz-e, uraim, Oroszországban?

A Juduskák igyekeznek tisztára mosni magukat, bizonygatva, hogy a baloldali pártok körében is voltak és vannak hívei a „duma óvásának". Szerencsére, ezúttal a Juduskák által félrevezetettek sorában nem szociáldemokrata, hanem eszer szerepel. A kadetok idéznek valamelyik eszer tammerforsi beszédéből, amely a kadetokkal való „együttműködésre" szólít, s vitatja a kadetok elleni harc időszerűségét és szükségességét.

Nem ismerjük ezt a beszédet, nem tudjuk, helyesen idézi-e a „Recs".

De ismerjük az eszerek legutóbbi kongresszusának *határozatát*, nem pedig egyetlen beszédet, és ez a határozat *valóban kifejezi* annak a kispolgárnak az elbutulását, akit agyonbeszélt a liberális Juduska.

A szociálforradalmárok pártjának hivatalos lapja[89] (6. sz., 1907 március 8) közölte ezt a határozatot, és meg kell állapítanunk, hogy a lapok helyesen idézték belőle a régi, februári részleteket. Ebben a határozatban — saját szemünkkel olvastuk — valóban az áll: „a kongresszus (az eszer párt kongresszusa) úgy véli, hogy a pár-

tok éles elhatárolódása a dumán belül, az egyes csoportok elszigetelt fellépése és a frakciók heves harca esetén teljesen megbéníthatná az ellenzéki többség tevékenységét és ezzel lejárathatná a dolgozó osztályok szemében magát a népképviselet eszméjét." A „Recs" azon melegében (február 22-én) megdicsérte ezt a sekélyes frázist. Mi azon melegében (február 23-án) megvilágítottuk, s kimutattuk e kongresszusi határozat kispolgári eredetét és liberális, áruló jelentőségét*.

Hogy Juduska csókja meg fog-e ölni politikailag valamilyen eszer vezért — ez bennünket nem érdekel. De az eszer kongresszus *kadet határozatát* ezerszer meg kell világítanunk a munkások előtt, — hogy figyelmeztessük az ingatag szociáldemokratákat, hogy elszakítsunk minden kapcsolatot a proletariátus és az állítólag forradalmár eszerek között.

A megírás ideje: 1907 április 3 (16).
Megjelent: „Nase Eho" 9. sz.
1907 április 4.

---

* Lásd ebben a kötetben 153—157. old. — *Szerk.*

A SZOCIÁLDEMOKRATA FRAKCIÓ ÉS ÁPRILIS HARMADIKA A DUMÁBAN

Kénytelenek vagyunk visszatérni arra az incidensre, amely az Állami Dumában a rígai börtönben elkövetett gyilkosságokról és kinzásokról, valamint 74 ember statáriális bíróság elé állításáról beterjesztett interpellációval kapcsolatban lejátszódott. Kénytelenek vagyunk, mondjuk, megtenni ezt, egyebek közt azért, mert a „Narodnaja Dumá"-nak miért, miért nem szüksége volt arra, hogy elkendőzze az esemény igazi értelmét, és ezzel csak súlyosbítsa azt a fölöttébb kedvezőtlen benyomást, amelyet a szociáldemokrata duma-frakció e kérdésben tanúsított magatartása kelt.

Igaz, a „Narodnaja Duma" is megemlékezik a dumabeli interpellációknak erről az első napjáról: „az első kísérlet nem sikerült"; igaz, a „Narodnaja Duma" ezzel kapcsolatban rámutat arra, hogy „a duma-frakciók még kevéssé alkalmazkodtak a parlamenti talajhoz", de nem ez a lényeg. Úgy véljük, hogy nem *parlamenti*, hanem merőben *politikai* tapasztalatlanságot árult el itt a szociáldemokrata frakció. Nem az a baj, hogy a szociáldemokrata frakció belegabalyodik néha egyik-másik „formai csapdába" (a „Narodnaja Duma" szavai), hanem az, hogy olykor teljesen szükségtelenül feladja álláspontját, nem viszi végig a jól megkezdett harcot, nem *szilárdítja meg* a maga számára a győzelmet, mikor megvan rá minden lehetősége.

Ez történt a kormánynyilatkozatra adott válasszal, amikor a szociáldemokrata frakció teljesen feleslegesen átengedte győzelmének jó felét... Sztolipin úrnak, ez történt április 3-án a rígai borzalmakról beterjesztett interpellációval kapcsolatban.

A kadetok ellenzik a sürgős interpellációkat; ez egészen természetes is: a sürgős interpelláció, ráadásul olyan ügyben, mint a kormány statáriális háborúja a nép ellen, mindig magában rejti a „tüntető fellépés“ elemeit, a miniszterekre való nyomás elemeit. A sürgős interpelláció ilyen ügyben — kétségtelenül egyike azoknak a „tényeknek“, a duma azon „tetteinek“, amelyek sehogy sem illenek sem a szokásos „déli ebédhez“, vagy „esti színházhoz“, amelyekkel annyira szeretné egy kalap alá venni a talpnyaló „Recs“ magát a dumát is. De vajjon ez a bomlasztó kadet méreg képes hatni még a duma baloldalára is, beleértve a szociáldemokrata frakciót is?! Mi ezt nem feltételezzük, pedig . . .

— Nincs szükség *sürgős* interpellációra, hizelgett Rogyicsev úr a szószékről, hiszen a sürgős interpelláció a szóbanforgó esetben sértheti a miniszterek önérzetét.

Cseppet sem csodálkozunk azon, hogy ilyen beszédeket hallunk a kadet Mirabeau-tól, aki a dumában oly buzgón tölti be a „tas de blagueurs“* képviselőjének szerepét.

Rogyicsevnek kitűnően válaszolt Dzsaparidze képviselő (szociáldemokrata): „kötelességünk, emlékeztette a talpnyaló kadetokat, hogy felemeljük szavunkat, amikor a hóhér keze az áldozat fölé emelkedik.“

Ekkor kiáll a szószékre Kuzmin-Karavajev, és felolvas egy rigai táviratot, amelyet Meller-Zakomelszkij ottani helytartótól kapott, ugyanattól a Meller-Zakomelszkijtől, akinek a nevével a szibériai anyák mind a mai napig gyermekeiket ijesztgetik. A távirat leírhatatlanul pimasz, durva gúny első sorától az utolsóig: „. . . Rigában nem volt okunk sem 74, sem 70, sem 4 embert biróság elé állítani; egyelőre nincs kit megmenteni.“

Ezzel a távirattal Alekszinszkij képviselő szembeszegezte a rigai haladó elektoroktól kapott táviratot, amely szerint most készítik elő az emberek statáriális biróság elé állítását.

És Alekszinszkij képviselő után, aki teljesen indokoltan mégis kitartott az interpelláció sürgőssége mellett, a

* — fecsegők gyülekezete. — *Szerk.*

sürgősség követeléséhez csatlakozott a trudovik csoport és a szociálforradalmárok csoportja is.

Ekkor *a kadetok visszavonulásba kezdtek*. Pergament nem is érvelt, hanem *kérte* a dumabeli baloldalt, hogy ne ragaszkodjék a sürgősséghez, s az *interpellációs bizottság nevében* javasolta, hogy a szóbanforgó interpellációt egy-két napon belül vizsgálja meg a bizottság. Csak, úgymond, mondjanak le a sürgősségről!

Ezután felszólal a kenetteljesen misztikus Bulgakov, és ugyancsak a sürgősségről való lemondás nevében kéri a pártokat, hogy ne vigyenek ebbe a kérdésbe pártszenvedélyt. Bulgakov úrnak először is saját kollégáit kellett volna felvilágosítania arról, hogy hasonló ügyekben a talpnyalás kevésbbé megengedhető, mint más ügyekben, és hogy a talpnyalás *természetszerűen* mindig senki által nem kívánt *csúcspontra* fogja heviteni a pártszenvedélyt.

Bulgakov után — Kizevetter, és újabb lépés a baloldal felé, újabb kis engedmény. Kizevetter javasolja, hogy adják át az interpellációt a bizottságnak, azzal, hogy a bizottság *„soron kívül"* teljesítse feladatát.

Delarov a népi szocialisták nevében a sürgősség mellett foglal állást.

Az egész baloldal más szavakkal bár, de a dumában ritkaság számba menő egyetértéssel, szembefordult a kadetokkal. Egyre világosabbá vált, hogy politikai kérdésről van szó, hogy a kadet talpnyalás ellen megindított harcot folytatni lehet és folytatni kell a befejezéséig. Olvassák el A. Sztolipin „Jegyzeteit" a „Novoje Vremja" április 4-i számában. Hogy osztogatja a dicsérő jelzőket a kadet pártnak! Hogy támadja szövetségeseit, a „jobboldaliakat", hogy végre megértesse velük, hogy hasonló esetekben nem kell annyira élesen felszólalni, nem kell elijeszteni a kadetokat attól az egyezkedő úttól, amelyen most haladnak! Méltóztatik látni, Sztolipin úr ezen a napon „őszinteséget és komolyságot" vél kihallani a „kadetok beszédeiből"!

S amikor a győzelem már a szociáldemokrata frakció kezében volt, Cereteli felállt és kijelentette, hogy a frakció visszavonja az interpelláció sürgősségére vonatkozó indítványát. Miért? milyen indokkal? Abszolút semmi oka

sem volt annak feltételezésére, hogy a bizottságnak átadott interpelláció nagyobb hatást tesz, mint a sürgős interpelláció. Ezt persze senki sem meri állítani.

Cereteli teljesen alaptalanul tette ezt a nyilatkozatot. Ez a szó szoros értelmében azt jelenti, hogy elvágták maguk alatt a fát. Április 3-át semmiképp sem lehet a szociáldemokrata frakció javára írni. És ismételjük, nem *parlamenti* tapasztalatlanságon múlott itt a dolog. A szociáldemokrata frakciónak azon a politikai renyheségén, határozatlanságán múlott, amely már nem egyszer megnyilvánult, és amely annyira akadályozza, hogy a szociáldemokrata frakció a dumában elfoglalja az egész dumabeli baloldal tényleges vezérének helyét. Ezen nem szabad szemet húnynunk, törekednünk kell, hogy ettől megszabaduljunk!

A megírás ideje: 1907 április 4 (17).

Megjelent: „Nase Eho" 10. sz.
1907 április 5.

AZ OROSZ FORRADALOM EREJE ÉS GYENGESÉGE

I

A „Narodnaja Duma" tegnapi számában ezzel a címmel megjelent cikk iskolapéldája annak, hogyan kell nyugodtan, világosan és egyszerűen kifejteni a szociáldemokraták körében fennálló valóban elvi nézeteltéréseket. Ilyen talajon ugyanolyan kellemes és hasznos vitatkozni, mint amilyen kellemetlen és lehetetlen válaszolni a „Privet"[90] vagy az „Otgoloszki" hisztérikus kifakadásaira.

Szóval, térjünk a tárgyra. A nézeteltéréseket a kadetok és a narodnyikok megítélése támasztja. A kadetokat illetőleg a nézeteltérések — a „Narodnaja Duma" teljesen helytálló véleménye szerint — arra a kérdésre vezetődnek vissza, hogy a kadetok *kit képviselnek.* „A középés a kispolgárságot, főleg a városban", feleli a „Narodnaja Duma". „E pártok gazdasági alapja — mondja a bolsevikok határozati javaslata — a középbirtokosok és a középpolgárság egy része, különösen pedig a polgári értelmiség, viszont a városi és a falusi demokratikus kispolgárság egy része csak hagyományból és azért követi még e pártokat, mert a liberálisok ténylegesen becsapták őket"*.

Világos, hogy a mensevikek derűlátóbban ítélik meg a kadetokat, mint mi. Elpalástolják vagy tagadják a kadetoknak a földbirtokosokkal való kapcsolatát, mi pedig hangsúlyozzuk. A mensevikek hangsúlyozzák a kadetok kapcsolatát a városi demokratikus kispolgársággal, mi pedig fölöttébb gyengének tartjuk ezt a kapcsolatot.

Ami a földbirtokosokat illeti, a „Narodnaja Duma"

---

* Lásd ebben a kötetben 125. old. — *Szerk.*

naivnak minősíti a „Nase Eho“ 7. számában kifejtett érvelésünket, ahol mi nem a *tavalyi* (itt tévedett a „Narodnaja Duma“), hanem a *mostani* kadet duma-frakcióban számoltunk össze 20 földbirtokost*. Vannak milliomosok és civil generálisok még a szociáldemokraták soraiban is, gúnyolódik a „Narodnaja Duma“.

Ügyetlen gúny! Mindenki megérti, hogy a Singerek, az Aronszok, a Nalivkinok — egyedi jelenségek, mert egyénileg álltak át a burzsoáziától a proletariátus mellé. Hogyan, uraim, önök komolyan állítanák azt, hogy 20 földbirtokos (a kadet frakció 79 megszámlált tagja közül, vagyis a *negyedrész)* egyénileg követ 60 polgári értelmiségit, és nem megfordítva?? Azt állítják önök, hogy a földbirtokos folytat liberális-értelmiségi politikát, nem pedig a liberális értelmiségiek folytatnak földbirtokosi politikát?? Singer és Nalivkin elvtárs rovására űzött tréfálkozásuk — együgyű tréfa egy reménytelen álláspont leplezésére, s nem több annál.

Persze, a kadet duma-frakció összetétele nem perdöntő bizonyíték, hanem csak tünet. A perdöntő bizonyíték először is az oroszországi földesúri liberalizmus története (ezt a „Narodnaja Duma“ is elismerte); másodszor — és ez a fő —, a kadetok *jelenlegi* politikájának elemzése. „A kadet agrárpolitika *lényegében* (ezt jegyezzék meg) földesúri politika“ („Nase Eho“ 7. sz.). „A kadet «liberalizmus» annak a burzsoá ügyvédnek a liberalizmusa, aki kibékíteni igyekszik a parasztokat a földbirtokosokkal, mégpedig a földbirtokosok javára“ (ugyanott)**.

Erre az érvre a „Narodnaja Duma“ nem tudott mit válaszolni.

Továbbá. Mivel *bizonyítják* a kadet pártnak a demokratikus városi kispolgársággal való osztálykapcsolatát? A választási statisztikával. A városokban választják a legtöbb kadet képviselőt. Ez való tény. De nem bizonyít. Először is, a mi választójogunk előnyben részesíti a városi burzsoázia *nem-demokratikus* rétegeit. Köztudomású, hogy

---

* Lásd ebben a kötetben 328. old. — *Szerk.*
** Lásd ebben a kötetben 328. old. — *Szerk.*

a népgyűlések *pontosabban* fejezik ki a „*demokratikus* városi kispolgárság“ nézeteit és hangulatát. Másodszor, a nagyvárosok városi kúriájában erősebbek a kadetok és gyengébbek a baloldaliak, mint a kisvárosok városi kúriájában. Ezt megmutatja az elektorok statisztikája. Ebből pedig az következik, hogy a kadetok — nem demokratikus kispolgárság, hanem liberális középburzsoázia. Minél nagyobb a város, annál élesebb az antagonizmus a proletariátus és a burzsoázia közt, annál erősebbek a városi (burzsoá) kúriában a kadetok a baloldaliakkal szemben. Harmadszor, 22 nagyvárosban, ahol volt baloldali blokk, a jobboldaliak 17 000 szavazatot, az októbristák 34 000, a kadetok 74 000 és a baloldaliak 41 000 szavazatot kaptak. S a kadetoktól csak azért lehetett *rögtön* ilyen sok szavazatot elvennünk, mert a kadetok — *nem* demokraták. A liberális ügyvédek mindenütt a világon becsapták a demokratikus kispolgárságot, de a szocialisták leleplezték őket.

„Igaz-e — kérdezi a „Narodnaja Duma“ —, hogy közép- és kispolgárságunk már érdekelt a forradalom elfojtásában, hogy megtörje a proletariátusnak közvetlenül őt fenyegető erejét?“ — És így válaszol: „semmiképp sem igaz.“

Itt *semmiképp sem helyesen* adják vissza a *mi* nézeteinket. Ez, kedves elvtársak, már nem elvi vita... Önök maguk is nagyon jól tudják, hogy mi a kadetok ellenforradalmiságát megkülönböztetjük az októbristák ellenforradalmiságától; — hogy a *kispolgárságra* egyáltalán nem terjesztjük ki az ellenforradalmiság vádját; — hogy a kadet földbirtokosok szerintünk nemcsak a munkásoktól, hanem a parasztoktól is félnek. Ez nem ellenvetés, hanem hamisítás.

Ellenvetés a „Narodnaja Duma“ következő érve. A kadetok nem a forradalom fellendülésével, hanem apadásával, vagyis nem ellenforradalmiságuk következtében, hanem gyengeségük következtében válnak mérsékeltebbé és reakciósabbá. A kadetok taktikája — írja a „Narodnaja Duma“ dőlt betűkkel — „*nem az ellenforradalmi erő taktikája, hanem a forradalmi erőtlenség taktikája*“.

Kiderül, hogy a kadetok szintén forradalmárok, csak éppen erőtlenek. Borzalmas következtetés. Hogy valaki ilyen égbekiáltó zöldséget mondhasson, sarkalatos hibával kell kezdenie érvelését. Ez a hiba a kadetok földbirtokosi jellegének tagadása (a *földbirtokos* — Oroszországban vagy úgy ellenforradalmár, mint a feketeszázas és az októbrista, vagy úgy, mint a kadet), és annak tagadása, hogy a kadetok körében túlsúlyban van a polgári *értelmiség.* Ha ezt a két hibát kijavítjuk, a következő helyes következtetést kapjuk: *a kadetok taktikája a földbirtokosi ellenforradalmiság és a polgári-értelmiségi erőtlenség taktikája.* A földbirtokosság ellenforradalmi erő. A nagyburzsoázia úgyszintén. A polgári értelmiségi és a liberális hivatalnok az előbbiek gyáva szolgája, aki az ellenforradalom szolgálatát „demokratikus" képmutatással leplezi.

Nem igaz, hogy a kadetok a forradalomnak csak apadásával, nem pedig fellendülésével kezdtek „jobbra tolódni". Emlékezzenek a „Nacsaló"-ra[91], elvtársak, a „*Narodnaja Duma*" szerkesztői. Emlékezzenek a cikkeire — a „Vitte a tőzsde ügynöke, Sztruve pedig Vitte ügynöke" című cikk szellemében írottakra. Milyen sikerült cikkek voltak azok! Azok voltak a szép idők . . . a mensevikekkel akkor még egyetértettünk a kadetok megítélésében . . . Hogy helyesen világíthassuk meg a kadetoknak a forradalom fellendüléséhez vagy fellendüléseihez való viszonyát, azt kell mondanunk: *a forradalom megjelenik az utcán — a kadet meg a miniszter előszobájában.*

Sztruve Vitténél 1905 novemberében. Valamelyik kadet valamelyik feketeszázasnál 1906 júniusában. Miljukov Sztolipinnál 1907 január 15-én. Így volt — így lesz . . .

* *
*

A kadetokra vonatkozó nézeteit gazdaságilag megindokolva a „*Narodnaja Duma*" ilyen következtetést von le:

„Az oroszországi városok gyenge fejlettsége és a nagyiparnak a városi iparban élvezett túlnyomó befolyása folytán a városi közép- és kispolgárságnak túlságosan kis befolyása van az ország általános gazdasági életére ahhoz,

hogy ugyanolyan önálló politikai erőnek érezze magát, mint annakidején az angol vagy a francia közép- és kispolgárság érezte magát“ ... Nagyon helyes és teljesen igaz. Csak ez *nem a kadetokra* vonatkozik. Továbbá itt már teljesen elesik a „haladó városi nagyburzsoáziának“ és a „maradi falusi kispolgárságnak“ az az álmarxista szembeállítása, amellyel annyiszor próbálták igazolni a mensevik taktikát ... „A proletariátust viszont nem változtathatja eszközévé, mert a proletariátus már saját szociáldemokrata zászlaja alatt harcol ...“ Igaz! .. „Ez a gyökere annak, hogy ingadozik, bizonytalankodik az önkényuralmi feudális rend elleni harcban ...“ Ugyancsak igaz, csak nem a kadetokat illetőleg, hanem a *trudovik* pártokat és csoportokat illetőleg, amelyek nemcsak a falusi, hanem a városi kispolgárságra is támaszkodnak!

„... A városi polgári demokráciának ezzel a viszonylagos gyengeségével magyarázható az is, hogy mihelyt polgári demokratáink kezdenek balra tolódni, menten kicsúszik lábuk alól a városi talaj, és kezdenek belesüppedni a paraszti-narodnyik mocsárba.“

Igaz! Ezerszeresen igaz! Álmodni sem mertük volna, hogy a „Narodnaja Duma“ ilyen tökéletesen igazolni fogja a bolsevik taktikát. „Mihelyt polgári demokratáink kezdenek balra tolódni — narodnyikokká válnak.“ Éppen így van: a *baloldali* polgári demokraták — éppen ezek a narodnyikok. A kadetok csak feltüntetik magukat demokratáknak, a valóságban viszont egyáltalán nem demokraták. Tehát, amennyiben a proletariátusnak a polgári demokráciával együtt kell végrehajtania a polgári forradalmat, annyiban kénytelen politikai „blokkban“ fellépni e szó tág értelmében, idesorolva nemcsak a választási és parlamenti egyezségeket, hanem azokat a közös akciókat is, amelyeket minden külön egyezség nélkül a *baloldali*, vagyis narodnyik kispolgársággal együtt a feketék és a kadetok ellen hajt végre!

Quod erat demonstrandum — ezt kellett bizonyítani.

Legközelebb külön a narodnyikokról fogunk beszélgetni a „Narodnaja Dumá“-val.

II*

Ha elismerjük, hogy „a narodnyikok a kadetok baloldali szomszédai“, hogy a narodnyikok „állandóan ingadoznak a kadetok és a szociáldemokraták között“, akkor ebből elkerülhetetlenül következik a bolsevik politika elismerése: kényszeríteni kell a narodnyikokat, hogy a szociáldemokraták oldalára álljanak a feketeszázasok és a kadetok ellen.

A mensevikek ezt a beismeréseikből elkerülhetetlenül folyó következtetést azzal igyekeznek gyengíteni vagy elvetni, hogy a parasztság, úgymond, bár *„forradalmibb és demokratikusabb“* a liberálisoknál, ugyanakkor „reakciós szociális utópiáktól van átitatva“, és arra törekszik, hogy „gazdasági téren visszafelé forgassa a történelem kerekét“. Ez az érvelés, amely szociáldemokrata irodalmunkban igen megszokott, mind logikai, mind történelmi és gazdasági szempontból nagy hibát rejt magában. Összehasonlítják az arsint a puddal, a szocialista forradalomról alkotott paraszti eszmék reakciósságát a polgári forradalomban követett liberális politika reakciósságával.

A parasztok a szocializmus feladatait illetőleg kétségtelenül reakciós utópiák mellett állnak, a liberális burzsoák azonban *e* feladatokat illetőleg olyan reakciós mészárlások mellett állnak, amilyen az 1848 júniusi vagy az 1871 májusi mészárlás volt.

Ha viszont a *jelenlegi*, vagyis polgári forradalomban a parasztok és ideológusaik, a narodnyikok a liberálisokhoz képest reakciós politikát folytatnak, akkor a marxista sohasem ismeri el a narodnyikokat a liberálisoknál baloldalibbaknak, forradalmibbaknak, demokratikusabbaknak.

Világos, hogy itt valami nincsen rendjén.

Hasonlítsák össze a liberálisok és a narodnyikok agrárpolitikáját. Vannak-e benne jelenleg gazdasági szempontból reakciós vonások? A földtulajdon mobilizálásának korlátozására irányuló törekvés mindkét pártnál reakciós. De a kadet agrárpolitika hivatalnoki jellege (földesúri-*büro*-

* Minthogy a kormány betiltotta a „Narodnaja Dumá“-t, lehetőleg kerüljük a közvetlen vitát vele, és a narodnyikság elvi marxista megítélésével foglalkozunk.

kratikus földbizottságok) *gyakorlatilag* és azonnal sokkal veszélyesebbé teszi a kadet agrárpolitika reakciósságát. Tehát ebben a pontban az összehasonlítás egyáltalán nem a liberálisok mellett szól.

A földhasználat „egyenlősítése“ ... A kistermelők egyenlőségének eszméje reakciós, minthogy nem elől, hanem hátul próbálja keresni a szocialista forradalom feladatainak megoldását. A proletariátus nem a kistulajdonosok egyenlőségének szocializmusát, hanem a társadalmasított nagyüzemi termelés szocializmusát hozza magával. De az egyenlőségnek ugyanez az eszméje a polgári-demokratikus feladatok legteljesebb, legkövetkezetesebb és leghatározottabb kifejezése. Azoknak a marxistáknak, akik ezt elfeledték, tanácsolhatjuk, hogy olvassák el Marx „Tőké“-jének első kötetét és Engels „Anti-Dühring“-jét. Az egyenlőség eszméje a legteljesebben kifejezi a hűbériség összes csökevényei elleni harcot, az árutermelés legszabadabb és legtisztább fejlődéséért vívott harcot.

Nálunk gyakran megfeledkeznek erről, amikor a narodnyikok „egyenlősítő“ agrártervezeteinek reakciós voltáról beszélnek.

Az egyenlőség nemcsak eszmeileg fejezi ki a szabad kapitalizmus és az árutermelés feltételeinek legteljesebb megvalósulását. A kistermelők egyenlősége anyagilag is, a hűbériségből kisarjadó földművelés gazdasági viszonyainak terén is a kapitalista mezőgazdaság legszélesebb, legteljesebb, legszabadabb és leggyorsabb fejlődésének feltétele.

Ez a fejlődés Oroszországban már rég megindult. A forradalom meggyorsította. A kérdés csak az, hogy milyen típus szerint fog haladni, úgynevezett porosz úton-e (a földesúri gazdaság fennmaradása, szolgaságba döntött béressel, aki „igazságos becslés“ szerint fizet az éhség-telekért), vagy amerikai úton (a földesúri gazdaság megszüntetése, az egész föld átadása a parasztoknak).

Ez egész polgári-demokratikus forradalmunk fő kérdése, forradalmunk vereségének vagy győzelmének kérdése.

A szociáldemokraták azt követelik, hogy az egész földet megváltás nélkül adják át a parasztoknak, vagyis elszántan harcolnak a kapitalizmus fejlődésének második,

a nép számára előnyös típusáért. Amikor a parasztok a feudális földbirtokosok ellen harcolnak, a földért vívott harcban a legerősebb eszmei impulzus az egyenlőség eszméje, — s a hűbériség minden maradványának teljes megsemmisítését a kistermelők közti egyenlőség megteremtése jelenti. Ezért az egyenlőség eszméje a parasztmozgalom szempontjából a legforradalmibb eszme nemcsak abban az értelemben, hogy politikai harcra ösztönöz, hanem abban az értelemben is, hogy a mezőgazdaságnak a feudális csökevényektől való gazdasági megtisztítására sarkall.

Amennyiben a narodnyikok azt remélik, hogy az egyenlőség fennmaradhat az árutermelés alapján, hogy ez az egyenlőség a szocializmus felé való fejlődés eleme lehet, annyiban nézeteik hibásak, szocializmusuk reakciós. Ezt tudnia kell és emlékezetében kell tartania minden marxistának. De a marxista elárulná ügyét, a polgári-demokratikus forradalom sajátos feladatainak történelmi szempontból való vizsgálatát, ha elfelejtené, hogy az egyenlőségnek ugyanez az eszméje és a különféle egyenlősítési tervek a legteljesebben fejezik ki *nem* a szocialista, hanem a polgári forradalom feladatait, nem a kapitalizmus, hanem a földesúri és bürokratikus rend elleni harc feladatait.

Vagy porosz típusú fejlődés: a feudális földesúr junkerré válik. Egy évtizedre megszilárdul a földesúri hatalom az államban. Monarchia. „Parlamenti formákkal szegélyezett katonai despotizmus" demokrácia helyett. A legnagyobb egyenlőtlenség a falusi és egyéb népesség körében. Vagy pedig amerikai típusú fejlődés. A földesúri gazdaság megszüntetése. A paraszt szabad farmerré válik. Népuralom. Polgári-demokratikus rend. A legnagyobb egyenlőség a falusi népesség körében mint a szabad kapitalizmus kiindulási pontja és feltétele.

Ilyen a valóságban a történelmi alternatíva, amelyet szépítgetni próbál a kadetoknak (akik az országot az első útra vezetik) a képmutatása és a narodnyikoknak (akik az országot a második útra vezetik) szociális szempontból reakciós utópizmusa.

Világos, hogy a proletariátusnak minden erejét a második út támogatására kell összpontosítania. A dolgozó

osztályok csakis ebben az esetben vetkőzik le a leggyorsabban az utolsó polgári illúziókat is, — mert az egyenlőség szocializmusa a kistulajdonos utolsó polgári illúziója. Csakis ebben az esetben ismerik fel a néptömegek a legrövidebb idő alatt — nem könyvekből tanulva, hanem tapasztalataikból, a gyakorlatból okulva —, hogy minden egyenlősítő tervezet tehetetlen a tőke hatalmával szemben. Csakis ebben az esetben rázza le magáról a proletariátus a leggyorsabban a „trudovik", vagyis kispolgári hagyományokat, szabadul meg a most elkerülhetetlenül rá háruló polgári-demokratikus feladatoktól és fordíthatja *maradéktalanul* minden erejét saját, valóban osztályfeladataira, vagyis a szocialista feladatokra.

Némelyik szociáldemokrata csak azért fél a polgári forradalom végigvitelére irányuló politikától, mert nem érti a polgári-demokratikus és a szocialista feladatoknak a viszonyát.

Az alábbihoz hasonló érvelés is csak abból fakadhat, hogy nem értik a polgári forradalom feladatait és lényegét: „Forradalmunkat végső fokon nem a parasztok érdekei idézték elő, *hanem* (??) a fejlődő polgári társadalom érdekei", vagy „ez a forradalom polgári forradalom és *ezért* (!!??) nem mehet végbe paraszti lobogó és paraszti vezetés alatt" („Narodnaja Duma", 21. sz., április 4). Úgy látszik Oroszországban a parasztgazdaság nem polgári, hanem valamilyen más talajon áll! A paraszti tömeg érdekei éppen hogy a „polgári társadalom fejlődésének", mégpedig legteljesebb, leggyorsabb, legszabadabb fejlődésének, „amerikai", nem pedig „porosz" fejlődésének érdekei. Éppen ezért a polgári forradalom *végbemehet* „paraszti vezetés" alatt (helyesebben: proletár vezetés alatt, ha a parasztok, akik a kadetok és a szociáldemokraták között ingadoznak, általában és egészében a szociáldemokraták *mellé* állnak). A polgári forradalom a burzsoázia vezetése alatt csak befejezetlen forradalom lehet (vagyis ha szigorúan vesszük, nem forradalom, hanem reform). A polgári forradalom csak a proletariátus és a parasztság vezetése alatt lehet igazi forradalom.

„Nase Eho" 10. és 12. sz.
1907 április 5. és 7.

ELŐSZÓ A „J. PH. BECKER, J. DIETZGEN, F. ENGELS, K. MARX ÉS MÁSOK F. A. SORGÉHOZ ÉS MÁSOKHOZ INTÉZETT LEVELEI“ CÍMŰ KÖNYV OROSZ FORDÍTÁSÁHOZ

A megírás ideje: 1907 április 6 (19).
Megjelent 1907-ben a „J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx és mások F. A. Sorgéhoz és másokhoz intézett levelei“ c. könyvben.
P. G. Dauge kiadása, Szentpétervár.
Aláírás: N. Lenin.

Marxnak, Engelsnek, Dietzgennek, Beckernek és a múlt századi nemzetközi munkásmozgalom más vezéreinek levelei, melyeket ebben a gyűjteményben átnyújtunk az orosz olvasó közönségnek, élenjáró marxista irodalmunk szükséges kiegészítői.

Ehelyütt nem foglalkozunk részletesen azzal, milyen fontosak ezek a levelek a szocializmus története, valamint Marx és Engels tevékenységének sokoldalú megvilágítása szempontjából. A kérdésnek ez a része nem szorul magyarázatra. Csupán annyit jegyzünk meg, hogy az itt közölt levelek megértéséhez okvetlenül meg kell ismerkednie az olvasónak az Internacionále történetéről (lásd Jaeckh. „Die Internationale". Orosz fordítása a „Znanyije" kiadásában jelent meg), továbbá a német és az amerikai munkásmozgalom történetéről szóló főbb munkákkal (lásd Franz Mehring. „Die Geschichte der deutschen Sozialdemokratie"* és Morris Hillquit. „Die Geschichte des Sozialismus in Amerika"**) stb.

Az sincs szándékunkban, hogy általános áttekintést próbáljunk nyújtani itt a levelek tartalmáról, és jellemezzük azokat a különböző történelmi időszakokat, amelyekből származnak. Mehring kitűnően elvégezte ezt „Der Sorgesche Briefwechsel" című cikkében („Neue Zeit", 25. Jahrg., Nr. 1 und 2)***, amelyet a kiadó valószínűleg

* — „A német szociáldemokrácia története". — *Szerk.*
** — „Az amerikai szocializmus története". — *Szerk.*
*** — „Sorge levelezése" („Új kor", 25. évf. 1. és 2. sz.). — *Szerk.*

mellékelni fog ehhez a fordításhoz, vagy külön fog kiadni orosz fordításban.

A mostani forradalmi korszakban az orosz szocialisták számára különösen figyelemreméltók azok a tanulságok, amelyeket a harcoló proletariátusnak le kell vonnia, ha megismerkedik Marx és Engels csaknem 30 évi (1867—1895) tevékenységének bizalmas részleteivel. Nem csoda tehát, hogy a mi szociáldemokrata irodalmunkban is első ízben az orosz forradalomban követendő szociáldemokrata taktika „harci" kérdéseivel kapcsolatban próbálták megismertetni az olvasókat Marxnak és Engelsnek Sorgéhoz intézett leveleivel (a plehanovi „Szovremennaja Zsizny", a mensevik „Otkliki"[92]). A gyűjteményben közölt leveleknek éppen azokra a részeire akarjuk most felhívni az olvasó figyelmét, amelyek különösen fontosak az oroszországi munkáspárt mai feladatai szempontjából.

Marx és Engels leveleikben leggyakrabban az angol—amerikai és a német munkásmozgalom égető kérdéseivel foglalkoztak. Ez érthető is, mert mindketten németek voltak, akik akkor Angliában éltek, és amerikai elvtársukkal leveleztek. A francia munkásmozgalomról és különösen a Párizsi Kommünről Marx sokkal gyakrabban és tüzetesebben írt a német szociáldemokrata Kugelmannhoz intézett leveleiben*.

Rendkívül tanulságos dolog összehasonlítani, hogyan nyilatkozott Marx és Engels az angol—amerikai munkásmozgalom és a német munkásmozgalom kérdéseiről. Ha figyelembe vesszük, hogy egyfelől Németország, másfelől Anglia és Amerika a kapitalista fejlődés különböző fokait, a burzsoázia mint osztály ez országok egész politikai életére kiterjedő uralmának különböző formáit képviselik, akkor az említett összehasonlításnak különösen nagy a jelentősége. Tudományos szempontból itt a materialista dialektika iskolapéldáját láthatjuk, megfigyelhetjük, hogyan kell előtérbe helyezni és hangsúlyozni a kérdés különböző pontjait, különböző oldalait az adott politikai és

* Lásd „K. Marx levelei dr. Kugelmannhoz". Szerkesztette és bevezetővel ellátta N. Lenin. Szentpétervár 1907 (lásd ebben a kötetben 93—101. old. — *Szerk.*).

gazdasági feltételek konkrét sajátosságainak megfelelően. A munkáspárt gyakorlati politikája és taktikája szempontjából itt arra látunk ragyogó példát, hogyan határozták meg a „Kommunista Kiáltvány" alkotói a harcoló proletariátus feladatait a különböző országok nemzeti munkásmozgalmának különböző szakaszaira alkalmazva.

Az angol—amerikai szocializmusban Marx és Engels azt bírálta a legélesebben, hogy elszakadt a munkásmozgalomtól. Az angliai „Szociáldemokrata Szövetségről" (Social-Democratic Federation) és az amerikai szocialistákról szóló számtalan nyilatkozatukon végigvonul az a vád, hogy ezek dogmává, „merev (starre) ortodoxiává" változtatták a marxizmust, hogy a marxizmus „hiszekegy a számukra, nem pedig *a cselekvés vezérfonala*"[93], hogy nem tudnak beleilleszkedni a körülöttük folyó, elméletileg tehetetlen, de élő, tömegeket átfogó, hatalmas munkásmozgalomba. „Hol lennénk ma — írja Engels 1887 január 27-i levelében —, ha 1864-től 1873-ig mindig csak azokkal akartunk volna együtt dolgozni, akik programmunkat nyíltan elfogadták?"[94] Előző levelében pedig (1886 december 28) azzal a kérdéssel foglalkozva, hogy milyen befolyása van az amerikai munkásosztályra Henry George eszméinek, azt írja:

„Egy- vagy két millió munkásszavazat, amelyet jövő novemberben egy jóhiszemű („bona fide") munkáspártra adnak le, a jelen pillanatban végtelenül becsesebb, mint százezer szavazat egy elméleti szempontból kifogástalan programmra."

Igen figyelemreméltó megállapítások ezek. Akadtak nálunk olyan szociáldemokraták, akik siettek felhasználni őket a „munkáskongresszus" eszméjének vagy valamiféle larini „széleskörű munkáspárt" eszméjének a védelmére. Miért nem a „baloldali blokk" védelmére? kérdezzük Engels e szeleburdi „felhasználóit". A levelek, melyekből ezek az idézetek valók, arra az időre vonatkoznak, amikor az amerikai munkások a választásokon Henry George-ra szavaztak. Wischnewetzkyné — amerikai nő, aki oroszhoz ment férjhez, Engels műveit fordította — megkérte Engelst, mint Engels neki adott válaszából kitűnik, hogy alaposan bírálja meg H. George-ot. Engels azt írja (1886

december 28), hogy ennek *még nem jött el az ideje*, mert inkább nem egészen tiszta programm alapján, de kezdjen kialakulni a munkáspárt. Majd, úgymond, utóbb a munkások maguk is megértik, miről van szó, „tanulnak saját tévedéseikből“, s „nagy hibának tartanék minden lépést, amely késlelteti vagy megakadályozhatja a munkáspárt bármilyen programm alapján történő országos méretű megszilárdulását“[95].

Pedig magától értetődik, hogy Engels jól tudta és több ízben meg is jegyezte, hogy H. George eszméi *szocialista* szempontból ostobák és *reakciósak*. Sorge levelezésében van Marxnak egy igen érdekes, 1881 június 20-án kelt levele, amelyben H. George-ot mint a *radikális burzsoázia* ideológusát jellemzi. „H. George elméleti szempontból egészen elmaradott“ (total arrière), írta Marx[96]. És Engels a választásokon nem félt együtt dolgozni ezzel a színtiszta *reakciós-szocialistával*, csak lettek volna emberek, akik előre meg tudják mondani a tömegeknek „saját hibáik következményeit“ (Engels, 1886 november 29-i levelében)[97].

A „Munka Lovagjairól“ (Knights of Labor), az amerikai munkások akkori szervezetéről Engels ugyanabban a levelében azt írta: „leggyengébb (szó szerint: legrothadtabb, faulste) oldala a *politikai közömbösség* volt“ . . . „Minden, a mozgalomba újonnan belépő ország számára az első döntő lépés mindig az, hogy a munkások önálló politikai pártot alakítsanak, mindegy, milyen úton, csak valóban munkáspárt legyen“[98].

Nyilvánvaló, hogy ebből semmi olyasmit nem lehet következtetni, ami igazolná a szociáldemokráci*ától* a pártonkívüli munkáskongresszushoz való átugrást stb. Azt a következtetést ellenben, hogy olykor meg kell engedni a radikális „reakciós-szocialistákkal“ közös választási hadjáratot, le kell vonnia mindenkinek, aki nem akarja magára venni Engelsnek azt a vádját, hogy a marxizmust „dogmává“, „ortodoxiává“, „szektássággá“ alacsonyítja stb.

De persze érdekesebb ezeknél az amerikai—orosz párhuzamoknál (érintenünk kellett őket, hogy válaszoljunk ellenfeleinknek), ha az angol—amerikai munkásmozgalom *fő* vonásaival foglalkozunk. Ezek a vonások a

következők: a proletariátus előtt nincsenek valamennyire is nagyobb, az egész nemzetet érintő *demokratikus* feladatok; a proletariátus teljesen alá van rendelve a burzsoá politikának; a szocialisták kicsi, maroknyi csoportjai szekták módjára el vannak szakadva a proletariátustól; a szocialisták a választásokon a legparányibb sikert sem érik el a munkástömegek előtt stb. Aki megfeledkezik ezekről a fő feltételekről, és átfogó következtetéseket kezd levonni az „amerikai—orosz párhuzamokból“, az igen nagyfokú felületességet árul el.

Ha Engels ilyen viszonyok között ennyire nyomatékosan hangsúlyozza a munkások gazdasági szervezeteit, ezt azért teszi, mert a legszilárdabban kialakult demokratikus rendről van szó, amely tisztán szocialista feladatokat ró a proletariátusra.

Ha Engels hangsúlyozza az önálló munkáspárt fontosságát — még ha rossz is a programmja ennek a pártnak—, ezt azért teszi, mert olyan országokról van szó, amelyekben eddig még híre-hamva sem volt a munkások politikai önállóságának, amelyekben a munkások a politikában többnyire a burzsoázia járszalagján haladtak és haladnak.

Aki az ilyen meggondolásokból levont következtetéseket megpróbálja kiterjeszteni olyan országokra vagy történelmi helyzetekre, ahol a proletariátus előbb alakította meg pártját, mint a liberális burzsoák, ahol a proletariátus körében még nyoma sincsen annak a hagyománynak, hogy polgári politikusokra szavazzon, ahol a napirenden közvetlenül nem szocialista, hanem polgári-demokratikus feladatok szerepelnek, az gúnyt űz Marx történelmi módszeréből.

Gondolatunk még világosabb lesz az olvasó előtt, ha összehasonlítjuk, hogyan vélekedett Engels az angol—amerikai mozgalomról, és hogyan a német mozgalomról.

Ilyen véleményt ugyancsak rengeteget — és igen érdekeseket — találhatunk a közzétett levelezésben. És mindezeken a véleményeken végigvonul valami egészen más: figyelmeztetés a munkáspárt „jobbszárnyával“ szemben, kíméletlen (néha — mint például Marxnál 1877—1879-ben — *ádáz)* harc a szociáldemokráciában működő *opportunizmus* ellen.

Ezt előbb alátámasztjuk a levelekből vett néhány idézettel, majd utána kitérünk e jelenség értékelésére.

Itt először is azt kell megemlítenünk, hogyan vélekedett Marx Höchbergről és társairól. Franz Mehring „Der Sorgesche Briefwechsel“ című cikkében igyekszik tompítani Marxnak, valamint később Engelsnek az opportunisták ellen intézett támadásait, — véleményünk szerint kissé túlságosan is igyekszik. Nevezetesen, ami Höchberget és társait illeti, Mehring védelmezi azt a nézetét, hogy Marx helytelenül ítélte meg Lassalle-t és a lassalleistákat. Bennünket viszont itt, ismételjük, nem a történelmi értékelés érdekel, hogy helyesek vagy túlzottak voltak-e Marxnak az ilyen meg olyan opportunisták ellen intézett támadásai, hanem az *elvi* értékelés, amellyel Marx általában a szocializmus meghatározott *áramlatait* illette.

Marx panaszkodik, hogy a német szociáldemokraták kompromisszumot kötöttek a lassalleistákkal és Dühringgel (1877 október 19-i levél), elítéli azonkívül azt is, hogy kompromisszumra léptek „az éretlen diákok és bölcsnél bölcsebb doktorok“ („doktor“ németül olyan tudományos fokozat, mint nálunk a „kandidátus“ vagy az „egyetemet kitüntetéssel végzett“) „egész bandájával, akik a szocializmusnak «magasabb ideális» színezetet akarnak adni, más szóval a materialista alapot (amely komoly tárgyi tanulmányozást követel, ha valaki rá támaszkodva akar dolgozni) modern mitológiával akarják helyettesíteni: az igazság, a szabadság, az egyenlőség és a fraternité (testvériség) istennőivel. Dr. Höchberg úr, a «Zukunft»* kiadója, ennek az iránynak egyik képviselője «bevásárolta magát» a pártba — feltételezem, hogy a «legnemesebb» szándékkal, csakhogy én fütyülök a «szándékra». Nyomorúságosabb valami, mint a «Zukunft» programmja, ritkán látott napvilágot több «szerény igényességgel»“ (70. számú levél)[99].

Egy másik levélben, amely csaknem két évvel később (1879 szeptember 19-én) kelt, Marx megcáfolja azt a pletykát, hogy *J. Most* mögött ő és Engels áll, és részletesen elmondja Sorgénak, mi a véleménye a német szociáldemokrata

* — „Jövő“. — *Szerk.*

párt opportunistáiról. A „Zukunft"-ot Höchberg, Schramm és Eduard Bernstein szerkesztette. Marx és Engels *megtagadta* a közreműködést ebben a kiadványban, mikor pedig szóbakerült, hogy ugyancsak Höchberg részvételével és az ő anyagi támogatásával új pártlapot alapítsanak, Marx és Engels előbb azt követelték, hogy „a doktorok, diákok és katedra-szocialisták egyvelegének" ellenőrzésére fogadják el felelős szerkesztőnek az általuk megjelölt Hirschet, majd közvetlenül körlevelet intéztek Bebelhez, Liebknechthez és a szociáldemokrata párt más vezéreihez, s ebben figyelmeztették őket, hogy nyíltan harcolni fognak „az elmélet és a párt ilyen elsekélyesítése (Verluderung — németül *még erősebb* kifejezés) ellen", ha Höchberg, Schramm, Bernstein iránya nem változik.

Az az idő volt ez a német szociáldemokrata pártban, amelyről Mehring így emlékezett meg „Geschichté"-jében: „A zűrzavar éve" („Ein Jahr der Verwirrung"). A „kivételes törvény" után a párt nem találta meg rögtön a helyes utat, előbb belebotlott Most anarchizmusába és Höchberg meg társai opportunizmusába. „Ezeknek az embereknek — írja Marx az utóbbiról —, akik elméleti szempontból nullák, gyakorlatilag pedig hasznavehetetlenek, az a céljuk, hogy a szocializmusnak (amelyet az egyetemi receptek szerint átgyúrnak) és nevezetesen a szociáldemokrata pártnak a fogait kitörjék, a munkásokat pedig felvilágosítsák, vagy, mint ők mondják, «a műveltség elemeit» vigyék közéjük, holott ők maguk csak zavaros félműveltséggel rendelkeznek, mindenekelőtt pedig az a céljuk, hogy elfogadhatóvá tegyék a pártot a nyárspolgárok szemében. Silány ellenforradalmár szószátyárkodók ezek"[100].

Marx „ádáz" rohama azt eredményezte, hogy az opportunisták meghátráltak és . . . meglapultak. 1879 november 19-i levelében Marx közli, hogy Höchberget eltávolították a szerkesztőbizottságból, eszméit pedig *megtagadta* a párt valamennyi befolyásos vezetője, Bebel, Liebknecht, Bracke stb.[101] Ettől kezdve a szociáldemokrata párt lapja, a „Sozialdemokrat" Vollmar szerkesztésében jelent meg. Vollmar akkor a párt forradalmi szárnyán állt. Még egy évvel később (1880 november 5-én) Marx elmondja, hogy ő és

Engels állandóan harcoltak a „Sozialdemokrat“ „nyomorúságos“ (miserabel) szerkesztése ellen, mégpedig gyakran *élesen* („wobei's oft scharf hergeht“). Liebknecht 1880-ban járt Marxnál, és megígérte, hogy „javulás“ következik be *minden tekintetben*[102].

A béke helyreállt, és a harc nem került nyilvánosság elé. Höchberg félreállt, Bernstein pedig forradalmi szociáldemokratává vált... legalább is Engels haláláig, 1895-ig.

1882 június 20-án Engels már mint a multról ír erről a harcról Sorgénak: „Németországban általában kitűnően mennek a dolgok. Bár a párt író urai megpróbáltak a pártban reakciós fordulatot előidézni, ezt a kísérletet ragyogóan meghiúsították. Azok a gyalázatosságok, amelyekben a szociáldemokrata munkásoknak lépten-nyomon részük van, még sokkal forradalmibbakká tették őket, mint három évvel ezelőtt voltak... Ezek az urak (a párt írói) szerették volna bármi áron, szelídséggel és szerénységgel, megalázkodással és talpnyalással kikunyerálni a szocialistaellenes törvény megszüntetését, mert az kurtán elintézte irodalmi keresetüket. Mihelyt a törvény megszűnik, valószínűleg nyílttá válik a szakadás, és a Viereck, Höchberg stb. urak külön jobbszárnyat alakítanak, ahol esetről esetre lehet majd tárgyalni velük, míg végül teljesen el nem tűnnek. Mi ezt már közvetlenül a szocialistaellenes törvény életbeléptetése után megmondtuk, amikor Höchberg és Schramm a «Jahrbuch»-ban a párt eddigi tevékenységéről egészen gyalázatos képet adtak, és illedelmesebb („jebildetes“ — gebildetes helyett. Engels a német irodalmárok berlinies kiejtésére céloz), jólneveltebb, szalonképesebb magatartást követeltek a párttól“[103].

A bernsteinizmusra vonatkozó, 1882-ben elhangzott jóslat 1898-ban és a következő években ragyogóan beigazolódott.

És azóta, különösen Marx halála után, Engels — túlzás nélkül mondhatjuk: fáradhatatlanul — „egyenesíti a vonalat“, amelyet a német opportunisták elgörbítettek.

1884 vége. Szőnyegen vannak azoknak a német szociáldemokrata Reichstag-képviselőknek a „kispolgári elő-

ítéletei", akik megszavazták a gőzhajózás állami támogatását („Dampfersubvention", lásd Mehring „Geschichté"-jében). Engels közli Sorgéval, hogy ezzel kapcsolatban sokat kell leveleznie (1884 december 31-i levél)[104].

1885. A „Dampfersubvention" egész históriáját értékelve Engels azt írja (június 3), hogy „kis híján szakadásra került sor". A szociáldemokrata képviselők „filisztersége" „*kolosszális*" volt. „A kispolgári-szocialista frakció elkerülhetetlen olyan országban, mint Németország" — mondja Engels[105].

1887. Engels válaszol Sorgénak, aki azt írta neki, hogy a párt lejáratja magát, ha olyan embereket választ meg képviselőnek, mint Viereck (Höchberg-szabású szociáldemokrata). Nem tehetünk semmit — mentegetőzik Engels —, a munkáspártnak nincs honnan elővennie jó Reichstag-képviselőket. „A jobbszárnyhoz tartozó urak tudják, hogy csak a szocialistaellenes törvény következtében tűrik meg őket, és mihelyt a párt ismét visszanyeri mozgási szabadságát, rögtön röpülni fognak." Meg hát jobb is általában, „ha a párt jobb parlamenti hőseinél, mint megfordítva" (1887 március 3). Liebknecht békülékeny — panaszkodik Engels —, mindegyre frázisokkal leplezi a nézeteltéréseket. De amikor szakadásra kerül sor, — a döntő pillanatban velünk lesz[106].

1889. Két nemzetközi szociáldemokrata kongresszus Párizsban. Az opportunisták (élükön a francia posszibilistákkal[107]) elszakadtak a forradalmi szociáldemokratáktól. Engels (aki akkor 68 éves volt) úgy veti harcba magát, mint egy fiatal. Számos levelében (1889 január 12-től július 20-ig) foglalkozik az opportunisták elleni harccal. De nemcsak ők kapják meg a magukét, kijut a németeknek, Liebknechtnek, Bebelnek és másoknak is békülékenységükért.

A posszibilisták eladták magukat a kormánynak — írja Engels 1889 január 12-én. Az angol „Szociáldemokrata Szövetség" (SDF) tagjait pedig leleplezi, hogy szövetségben vannak a posszibilistákkal[108]. „Az átkozott kongresszus miatti rengeteg irkálás és lótás-futás nem hagy időt semmi másra" (1889 május 11). A posszibilisták dolgoznak, a mieink meg alszanak — mérgelődik Engels.

Most még Auer és Schippel is követeli, hogy vegyünk részt a posszibilisták kongresszusán. De ez „végre" felnyitotta Liebknecht szemét. Engels Bernsteinnel együtt pamfleteket ír (Bernstein írta alá, Engels pedig mint a „mi pamfletjeinket" emlegeti őket) az opportunisták ellen[109].

„A posszibilistáknak a Szociáldemokrata Szövetségen kívül egész Európában egyetlen szocialista szervezetük sincsen (1889 június 8). Ezért kénytelenek visszatérni a nem-szocialista trade-unionokhoz" (ajánljuk ezt a széleskörű munkáspárt, a munkáskongresszus stb. hódolóinak figyelmébe!). „Amerikából csupán egy küldött érkezik hozzájuk a *munka lovagjaitól.*" Az ellenfél ugyanaz, mint a bakunisták elleni harcban: „csak az a különbség, hogy az anarchista zászlót felcserélték a posszibilistával; az elv eladása a burzsoáziának részletengedmények fejében, főleg pedig a vezérek számára nyújtott jól fizetett állásokért (a városi tanácsban, a munkabörzén stb.)." Brousse (a posszibilisták vezére) és Hyndman (a posszibilistákkal egyesült Szociáldemokrata Szövetség vezére) támadják a „hatalmaskodó marxizmust", és meg akarják teremteni „az új Internacionále magvát".

„El sem tudod képzelni, milyen naivak a németek! Még Bebellel is csak nagy fáradsággal tudtam megértetni, hogy tulajdonképpen miről van itt szó" (1889 június 8)[110]. És amikor a két kongresszus összeült, amikor a forradalmi szociáldemokraták számbeli fölénybe kerültek a posszibilistákkal szemben (*akik egyesültek a trade-unionistákkal*, az SDF-fel, az osztrákok egy részével stb.), Engels újjongva fogadja ezt (1889 július 17)[111]. Örül annak, hogy Liebknecht és mások békítgető tervei és javaslatai nem sikerültek (1889 július 20). „Szentimentális békítgető testvéreink pedig barátságosságukért megkapták osztályrészüket, a durva rúgást a legkényesebb helyre." „Talán ez majd kigyógyítja őket egy időre"[112].

... Igaza van Mehringnek („Der Sorgesche Briefwechsel"), hogy Marx és Engels keveset értettek „a jó modorhoz": „nem sokat teketóriáztak, amikor odaütöttek, de nem is jajgattak, amikor ők kaptak." „Ha azt hiszik — írta egyszer Engels —, hogy tűszúrásaik átdöfik az

én vén, jól kicserzett, vastag bőrömet, akkor tévednek“[113]. És az érzékenységnek azt a hiányát, amit ők kifejlesztettek magukban — írja Mehring Marxról és Engelsről —, másokról is feltételezték.

1893. Leszámolás a „fábiánusokkal“, amely magától kínálkozó alkalom arra..., hogy véleményt alkossunk a bernsteinistákról (utóvégre Bernstein nemhiába „nevelte“ opportunizmusát Angliában a „fábiánusok“ példáján). „A fábiánusok itt Londonban — törtetők bandája, akiknek elég eszük van ahhoz, hogy belássák a szociális átalakulás elkerülhetetlenségét, de semmiképpen sem akarják rábízni ezt az óriási munkát egyedül a durva proletariátusra, és ezért előzékenységből hajlandók a vezetést átvenni. Alapelvük a forradalomtól való rettegés. Ők a par excellence* «műveltek». Szocializmusuk községi szocializmus; a község legyen, ne a nemzet, legalább is egyelőre, a termelési eszközök tulajdonosa. Ezt a szocializmust aztán úgy tüntetik fel, mint a polgári liberalizmus végső, elkerülhetetlen következményét. Ebből folyik tehát a taktikájuk: nem folytatnak elszánt küzdelmet a liberálisokkal mint ellenfelekkel, hanem szocialista következtetésekre igyekeznek őket szorítani, szóval alkudoznak velük, a «liberalizmust szocializmussal itatják át», és nem állítanak szocialista jelölteket a liberálisok ellen, hanem melléjük csempészik, csalárd módon választják meg őket... Hogy közben vagy magukat ámítják és csapják be, vagy a szocializmust szedik rá, azt persze nem látják be.

Mindenféle szemét kiadványokon kívül kiadtak a fábiánusok néhány nagy szorgalommal összeállított jó propagandairatot is — ezen a téren az angolok között az ő teljesítményük a legjobb. De mihelyt rátérnek a maguk sajátos taktikájára, az osztályharc elkenésére, bűzlik az egész. Innen fanatikus gyűlöletük is Marx és valamennyiünk ellen az osztályharc miatt.

A fábiánusoknak természetesen sok a polgári követőjük, s ezért «pénzük» is van...“[114]

---

* — főleg. — *Szerk.*

A SZOCIÁLDEMOKRATA ÉRTELMISÉGI OPPORTUNIZMUS KLASSZIKUS BÍRÁLATA

1894. Parasztkérdés. „A kontinensen — írja Engels 1894 november 10-én — a mozgalommal együtt nő a még nagyobb siker vágya, és a parasztfogás a szó betű szerinti értelmében divattá válik. Kezdik a franciák, akiknek nevében Lafargue Nantes-ban kijelenti, hogy nekünk nem feladatunk a kisparasztok tönkremenését, amelyről a kapitalizmus gondoskodik helyettünk, közvetlen beavatkozásunkkal siettetni, hanem egyenesen védenünk kell a kisparasztot az adóhivatallal, az uzsorával és a nagybirtokossal szemben. Ezt azonban nem vállalhatjuk, mert ez először butaság, másodszor lehetetlenség. Most pedig fellép Frankfurtban Vollmar, és meg akarja vesztegetni *általában* a *parasztot*, s emellett a paraszt, akivel Felső-Bajorországban dolga van, nem az eladósodott rajnai kisparaszt, hanem középparaszt, sőt önálló nagyparaszt, aki béreseket és szolgálókat zsákmányol ki, s marhával meg gabonával kereskedik. Márpedig ez nem lehetséges az egész elv feladása nélkül"[115].

1894 december 4: „...A bajorok, akik nagyon, de nagyon opportunistává váltak, s csaknem közönséges néppárt lett belőlük (a vezérek többségéről és sok újonnan belépett párttagról beszélek), a bajor tartománygyűlésben egészében megszavazták a költségvetést, Vollmar pedig agitációt szervezett a parasztok között, hogy megnyerje a felsőbajorországi nagyparasztokat — olyan embereket, akiknek 25—80 acre (10—30 hektár) földjük van, vagyis akik egyáltalán nem tudnak meglenni bérmunkások nélkül —, nem pedig béreseiket..."[116]

Ebből láthatjuk, hogy Marx és Engels több mint tíz éven át rendszeresen, következetesen harcolt a német szociáldemokrata párt opportunizmusa ellen, s üldözte a szocializmusba befészkelődött értelmiségi filiszterséget és nyárspolgárságot. Ez fölöttébb fontos tény. A nagyközönség tudja, hogy a német szociáldemokráciát a proletariátus marxista politikája és taktikája mintaképének tartják, de azt nem tudja, hogy a marxizmus megalapítóinak milyen állandó háborút kellett viselniük e párt

„jobbszárnya" (Engels kifejezése) ellen. Nem véletlen, hogy nem sokkal Engels halála után ez a rejtett háború nyílt háborúvá vált. Ez a német szociáldemokrácia több évtizedes történelmi fejlődésének elkerülhetetlen eredménye.

És most különösen világosan áll előttünk az engelsi (és marxi) tanácsok, útmutatások, módosítások, fenyegetések és rendreutasítások két vonala. Az angol—amerikai szocialistákat a legnyomatékosabban arra buzdították, hogy olvadjanak össze a munkásmozgalommal, irtsák ki szervezeteikből a szűk, merev szektaszellemet. A német szociáldemokratákat a legnyomatékosabban arra tanították, hogy ne váljanak filiszterekké, ne engedjék elhatalmasodni magukon a „parlamenti idiotizmust" (Marx kifejezése 1879 szeptember 19-i levelében)[117], a nyárspolgári-értelmiségi opportunizmust.

Hát nem jellemző, hogy a mi szociáldemokrata pletykafészkeink csivitelni kezdtek az előbbi tanácsokról, s ajkukat összeszorítva mélyen hallgattak az utóbbiakról? Vajjon az *ilyen* egyoldalúság Marx és Engels leveleinek megítélésében nem a legjobban mutatja a mi bizonyos oroszországi szociáldemokrata... „egyoldalúságunkat"?

Ma, amikor a nemzetközi munkásmozgalomban jelentős erjedés és ingadozás jelei mutatkoznak, amikor az opportunizmus, a „parlamenti idiotizmus" és a filiszteri reformizmus szélsőséges megnyilvánulásai előidézték a forradalmi szindikalizmus ellenkező előjelű szélsőségeit, ma rendkívül fontossá válik azoknak a „módosításoknak" általános vonala, amelyeket Marx és Engels az angol—amerikai és a német szocializmushoz fűzött.

Az olyan országok szocialistáit, ahol *nincs* szociáldemokrata munkáspárt, ahol *nincsenek* szociáldemokrata képviselők a parlamentben, *nincs* semmiféle rendszeres, következetes szociáldemokrata politika sem a választásokon, sem a sajtóban stb. — az ilyen országok szocialistáit Marx és Engels arra tanította, hogy *bármi áron* szakítsanak a szűk szektaszellemmel, és *csatlakozzanak* a munkásmozgalomhoz, hogy *politikailag felrázzák* a proletariátust. Mert hiszen a XIX. század utolsó harmadában a proletariátus sem Angliában, sem Amerikában nem mutatott

szinte semilyen politikai önállóságot. Ezekben az országokban a politikai porondot — polgári-demokratikus történelmi feladatok csaknem teljes hiányában — *teljesen* kitöltötte a diadalmaskodó, öntelt burzsoázia, amelyhez fogható a munkások becsapásának, züllesztésének és korrumpálásának művészetében nincs még egy a világon.

Aki azt hiszi, hogy Marxnak és Engelsnek ezek az angol—amerikai munkásmozgalomhoz intézett tanácsai egyszerűen és közvetlenül alkalmazhatók az oroszországi viszonyokra, az a marxizmust nem a marxizmus *módszerének* megértésére, nem a konkrét országokban folyó munkásmozgalom konkrét történelmi sajátosságainak *tanulmányozására*, hanem kicsinyes, frakciós, értelmiségi kötekedésre használja fel.

S viszont, az olyan országban, ahol a polgári-demokratikus forradalom befejezetlen maradt, ahol „parlamenti formákkal szegélyezett katonai önkényuralom" uralkodott és uralkodik (Marx kifejezése „A gothai programm kritikájá"-ban)[118], ahol a proletariátus már régen bekapcsolódott a politikába, és szociáldemokrata politikát folytat, ilyen országban Marx és Engels leginkább a munkásmozgalom feladatainak és lendületének parlamenti elsekélyesítésétől, nyárspolgári mérséklésétől tartott.

A marxizmusnak *ezt* az oldalát annál is inkább kötelességünk hangsúlyozni és előtérbe helyezni az oroszországi polgári-demokratikus forradalom korszakában, mert nálunk a kiterjedt, „tündöklő", gazdag liberális burzsoá sajtó ezer meg ezer hangon duruzsolja a proletariátus fülébe a szomszédos német munkásmozgalom „példás" lojalitásáról, parlamenti legalitásáról, szerénységéről és mértékletességéről zengő szólamokat.

Az orosz forradalom burzsoá árulóinak ez az önző hazugsága nem a véletlen szülötte, s nem is annak a következménye, hogy valamelyik volt vagy leendő kadet miniszter személy szerint erkölcstelen. Ennek oka az oroszországi liberális földbirtokosok és liberális burzsoák mélyen rejlő gazdasági érdekeiben keresendő. S e hazugság, e „tömegbutítás" („Massenverdummung" — Engels kifejezése 1886 november 29-i levelében[119]) elleni harcunkban

Marx és Engels leveleinek pótolhatatlan fegyverül kell szolgálniuk minden oroszországi szocialista számára.

A liberális burzsoák önző hazugsága a német szociáldemokraták példás „szerénységét" mutogatja a népnek. A német szociáldemokraták vezérei, a marxizmus elméletének megalapítói, ezt mondják nekünk:

„A franciák forradalmi fellépése Viereckneк és társainak (opportunista szociáldemokraták a német szociáldemokrata parlamenti frakcióban) képmutatását még visszataszítóbb színben tüntette fel" (utalás arra, hogy a francia parlamentben megalakult a munkáspárt, és a decazeville-i sztrájkra, amely a francia radikálisokat elszakította a francia proletariátustól[120]). „A szocialista törvény legutóbbi vitájában már csak Liebknecht és Bebel szólalt fel, s mindkettő igen sikerülten. Ilyen vitákkal ismét mutatkozhatunk a tisztességes társaságban, amit eddig sajnos nemigen tehettünk. Általában helyes, hogy a németektől, különösen amióta oly sok filisztert választottak be a Reichstagba (ami azonban természetesen elkerülhetetlen volt), elvitatják a vezető szerepet a nemzetközi szociális mozgalomban. *Nyugodt időkben Németországban minden filiszterivé válik*, és ilyenkor *teljesen elengedhetetlen* a francia konkurrencia fullánkja..." (1886 április 29-i levél)[121].

Ezeket a tanulságokat kell mindennél jobban megjegyeznie az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspártnak, amely a német szociáldemokrácia uralkodó eszmei befolyása alatt áll.

Ezeket a tanulságokat a XIX. század legnagyobb férfiúinak levelezése nem egy-két helyen erősíti meg — ezt sugározza elvtársi, nyílt, diplomáciától és kicsinyes intrikától mentes kritikájuk, a proletariátus nemzetközi tapasztalatai fölött gyakorolt kritikájuk egész szelleme és egész tartalma.

Hogy ez a szellem mennyire áthatja Marxnak és Engelsnek valóban valamennyi levelét, megmutathatják még a következő, igaz, viszonylag részletkérdéssel foglalkozó, de fölöttébb jellemző idézetek[122].

1889-ben Angliában megindult a tanulatlan, szakmát nem tudó, egyszerű munkások (gázgyári munkások, ki-

kötőmunkások stb.) fiatal, friss, új, forradalmi szellemtől duzzadó mozgalma. Engels el van ragadtatva tőle. Különösen nagy örömmel hangsúlyozza Tussynak, Marx leányának szerepét, aki agitált köztük. „A legundorítóbb itt — írja Londonból 1889 december 7-én — az a polgári «tekintélytisztelet», ami a munkásoknak valósággal a vérévé vált. A társadalom messzemenő, számtalan általánosan elismert fokozatra való szociális rétegeződése, melyek mindegyikének megvan a saját gőgje, de veleszületett tisztelete is a «különbek» és «felsőbbek» iránt, olyan régi és oly szilárdan megalapozott, hogy a burzsoáziának még mindig nem kerül nagy fáradságába rászedni a tömegeket. Korántsem vagyok például bizonyos abban, hogy John Burns a lelke mélyén nem büszkébb-e Manning bíborosnál, a lordmajornál és általában a burzsoáknál élvezett népszerűségére, mint arra a népszerűségre, amelyet saját osztályában vívott ki magának. Champion pedig — volt hadnagy — évekkel ezelőtt polgári, különösen konzervatív elemekkel szűrte össze a levet, s a klerikális egyházi kongresszuson tartott előadást a szocializmusról stb. Sőt még Tom Mann is, akit a legkülönbnek tartok közülük, szeret arról beszélni, hogy a lordmajornál fog villásreggelizni. Ha szembeállítjuk velük a franciákat, csak akkor látjuk igazán, mire jó egy ilyen forradalom“[123].

Ehhez nem kell kommentár.

Másik példa. 1891-ben európai háború veszélye fenyegetett. Engels levelezett erről Bebellel, és megegyeztek abban, hogy ha Oroszország megtámadja Németországot, a német szocialistáknak elkeseredetten harcolniuk kell majd mind az oroszok, mind az oroszok bármiféle szövetségesei ellen. „Ha Németországot elnyomják, elnyomnak bennünket is vele együtt. Szerencsés esetben a harc annyira heves lesz, hogy Németország csak forradalmi eszközökkel tudja majd tartani magát, és ami igen valószínű — kénytelenek leszünk átvenni a kormányt és eljátszani 1793-at“ (1891 október 24-i levél)[124].

Ajánljuk ezt az opportunisták figyelmébe, akik telekürtölték a világot azzal, hogy az orosz munkáspárt számára 1905-ben a „jakobinus“ távlat nem volt szociáldemokrata távlat! Engels egyenesen felhívta Bebel figyel-

mét arra a lehetőségre, hogy a szociáldemokraták kénytelenek lesznek részt venni az ideiglenes kormányban.

Egészen természetes, hogy Marx és Engels, akiknek ilyen nézeteik voltak a szociáldemokrata munkáspártok feladatairól, a legoptimistább módon hittek az orosz forradalomban és hatalmas világtörténelmi jelentőségében. Az itt kiadott levelezésben majdnem húsz esztendőn át látjuk, milyen szenvedélyesen várták az oroszországi forradalmat.

Ott van például Marx 1877 szeptember 27-i levele. Marx elragadtatással nyilatkozik a keleti válságról[125]. „Oroszország ... régóta az átalakulás küszöbén állott, minden előfeltétel megérett már. A derék törökök évekkel meggyorsították a kirobbanást csapásaikkal ... Az átalakulás secundum artem („annak rendje s módja szerint") *mindenféle alkotmányosdival* fog kezdődni, és nagy viharral fog végződni (il y aura un beau tapage). Ha az anyatermészet nem túlságosan mostoha hozzánk, még megérjük ezt a diadalt"[126]. (Marx akkor 59 éves volt.)

Az anyatermészet nem engedte — de nem is engedhette meg —, hogy Marx megérje „ezt a diadalt". De az „alkotmányosdit" *megjósolta*, és szavait mintha csak tegnap írta volna az első és a második oroszországi dumáról. Márpedig a liberálisok és az opportunisták szemében annyira gyűlöletes bojkott-taktika „élő lelke" éppen az volt, hogy figyelmeztette a népet az „alkotmányosdira" ...

Nézzük például Marx 1880 november 5-i levelét. Örül annak, hogy a „Tőké"-nek sikere van Oroszországban, és a narodovolecek oldalára áll az akkor keletkezett „Csornij Peregyel" („Általános Földfelosztás") csoport tagjaival szemben. Nézeteik anarchista elemeit Marx helyesen ragadta meg, és — nem sejtve, mert nem is sejthette akkor, hogy a „Csornij Peregyel"-hez tartozó narodnyikok később szociáldemokratákká fejlődnek — maró szarkazmusának teljes erejével a csornoperegyelcekre veti magát:

„Ezek az urak elleneznek minden politikai-forradalmi tevékenységet. Oroszország az ő véleményük szerint egyenesen fejest ugrik majd az anarchista-kommunista-ateista paradi-

csomba ! Ezt az ugrást pedig egyelőre olyan álmos doktrinerséggel készítik elő, amelynek úgynevezett alapelveit a megboldogult Bakunin hozta forgalomba“[127].

Ebből is láthatjuk, hogyan ítélte volna meg Marx 1905 és a későbbi évek Oroszországa szempontjából a *szociáldemokrácia* „politikai-forradalmi akcióinak“ fontosságát*.

Engels 1887 április 6-i levele. „Ellenben úgy látszik, Oroszország válság előtt áll. A legutóbbi merényletek nagy zavart keltettek. . .“ 1887 április 9-i levél — ugyanaz: „A hadsereg tele van elégedetlen, összeesküvő tisztekkel“ (Engels akkor a narodovoljás forradalmi harc hatása alatt állt, a tisztekbe vetette reményét, és még nem látta az orosz katonának és matróznak 18 évvel később oly ragyogóan megnyilvánult forradalmiságát . . .). „. . . Nem hiszem, hogy ez akár csak ebben az évben is igy tarthat tovább; ha pedig egyszer Oroszországban kitör a forradalom („losgeht“). akkor hurrá!“[129]

1887 április 23-i levél: „Németországban szakadatlanul tart az üldözés (a szocialisták üldözése). Bismarck, úgy látszik, mindent elő akar késziteni, hogy amikor Oroszországban kitör a forradalom, ami már csak hónapok kérdése, Németország haladéktalanul követhesse példáját“ („losgeschlagen werden“)[130].

A hónapok nagyon hosszúaknak bizonyultak. Nem kétséges, hogy akadnak majd filiszterek, akik homlokukat összeráncolva, szigorú képpel élesen elítélik Engels „forradalmárkodását“, vagy leereszkedően megmosolyogják az öreg emigráns forradalmár régi utópiáit.

Igen, sokat és gyakran tévedett Marx és Engels a forradalom közelségének meghatározásában, a forradalom győzelméhez fűzött reményekben (például 1848-ban Németországban), a német „köztársaság“ közeliségének reményében („meghalni a köztársaságért“, irta Engels arról

---

* Mellesleg. Ha emlékezetem nem csal, Plehanov vagy V. I. Zaszulics mesélte nekem az 1900—1903-as években, hogy Engelsnek van egy levele, amelyet Plehanovhoz irt a „Nézeteltéréseink“-ről és az Oroszországban küszöbön álló forradalom jellegéről. Érdemes volna pontosan megtudni, volt-e ilyen levél, épségben van-e, és nem volna-e ideje nyilvánosságra hozni[128].

a korszakról, visszaemlékezve rá, milyen volt a hangulata, amikor az 1848–1849-es években részt vett a birodalmi alkotmányért folytatott katonai hadjáratban[131]). Tévedtek 1871-ben, amikor azon fáradoztak, hogy „Dél-Franciaországot felkelésbe vigyék, és ezért feláldoztak és kockáztattak mindent (Becker azt írja: „mi", s ezen magát és legközelebbi barátait érti: 14. számú levél, 1871 július 21), ami emberileg lehetséges volt . . ." Ugyanabban a levélben: „Ha márciusban és áprilisban több pénzünk lett volna, talpraállítottuk volna egész Dél-Franciaországot, és megmentettük volna a Párizsi Kommünt" (29. old.). De a forradalmi gondolat óriásainak *ilyen* hibái — azoknak a hibái, akik fel akarták emelni és fel is emelték az egész világ proletariátusát a kicsinyes, köznapi, garasos feladatok színvonala fölé — ezerszer nemesebbek, felemelőbbek, és *történelmileg értékesebbek*, *igazabbak*, mint annak a begyepesedett liberalizmusnak az elcsépelt bölcsesége, amely a forradalmi hiúságok hiúságáról, a forradalmi harc hiábavalóságáról, az ellenforradalmi „alkotmányos" lázálmok gyönyöreiről énekel, gőgicsél, nyafog és fecseg . . .

Az oroszországi munkásosztály ki fogja vívni magának a szabadságot, és hibáktól hemzsegő forradalmi akcióival lökést fog adni Európának — a szószátyárok pedig csak hadd hivalkodjanak, hogy forradalmi semmittevésük közepette nem követnek el hibát.

1907 április 6.

A DUMA ÉS AZ OROSZ LIBERÁLISOK

Szentpétervár, április 10.

Az úgynevezett oroszországi „társaság" hangulata nyomott, ijedt, fejvesztett. Az a cikk, amelyet F. Malover úr[132] — aki rendkívül szerencsésen választotta meg álnevét* — a „Tovariscs" vasárnapi (április 8-i) számában közölt, ezért tanulságos és tipikus jelenség, amely híven tükrözi ezt a hangulatot.

Malover úr cikkének címe: „A duma és a társadalom". Társadalmon itt, a régi orosz szóhasználat szerint, a liberális hivatalnokok, polgári értelmiségiek, unatkozó tőkepénzesek maroknyi csoportját és egyéb nagyképű, önhitt, tétlenkedő népséget kell értenünk, amely a világ közepének képzeli és büszkén „értelmiségnek" nevezi magát, csinálja a „közvéleményt" stb. stb.

Malover úr „igen kockázatosnak tekinti azt a dumaellenes hadjáratot, amely az utóbbi napokban a baloldali sajtó hasábjain megfigyelhető". Ez a cikk alapgondolata. Malover úr azzal érvel, hogy a társadalom hangulatára hivatkozik. A társadalom, úgymond, elfáradt, „beleunt" a politikába, nem tiltakozik a disznóságok ellen, „könnyű" szépirodalmat olvas a könyvtárakban vagy vásárol az üzletekben. „Tunya társaság"... „hogy új életre kapjon a duma, szükséges, hogy új életre kapjon az ország." „A duma természetesen bármikor hősi halált halhatna, de a kósza hírek szerint ez csak önkéntelen utódainak malmára hajtaná a vizet. De mi haszna lenne ebből a népnek egy új választási törvényen kívül?"

* — „Malover" kishitűt, csüggedőt jelent. — *Ford.*

Azért hivatkozunk ezekre az idézetekre, mert *jellemzők* az oroszországi liberálisok óriási tömegére és a liberalizmus valamennyi értelmiségi szekértolójára.

Érdemes megjegyezni: az utolsó mondatban a „társadalom" helyett egyszerre előbukkant a „nép"! Malover úr, magának sem vallva be huncutságát (ahogy az értelmiségi kishitűek mindig is tenni szokták), meghamisította egész érvelését, úgy tüntette fel a dolgot, mintha a hírhedt „társadalom" valóban meghatározná a „külső támogatást" vagy a *tömegek* viszonyát. De bármilyen körültekintő volt is ez a hamisítás, mégis beletörött a bicskája: a „társadalomról" kénytelen volt áttérni a népre. És a por, amelyet gondosan gyűjtögettek a „társadalom" embereinek az utcától gondosan elzárt és védett, fülledt, áporodott levegőjű szobáiban, egyszerre felhőként kavarog, mihelyt feltárul az „utcára" nyíló ajtó. Szemmeláthatóvá válik a magát „műveltnek" és „képzettnek" képzelő szárított ponty szofisztikája.

Tézis: a *baloldaliak* dumaellenes hadjárata kockázatos.

Bizonyítás: a *társadalom* elfáradt, és beleunt a politikába, inkább könnyű szépirodalmat olvas.

Következtetés: a duma hősi halálából a *népnek* nem lenne semmi haszna.

Politikai jelszó: „most már, azt hiszem, senki sem vonja kétségbe, hogy a politikai harc a közeljövőben csakis azért folyhat, hogy megszilárdítsuk és kiterjesszük a dumának mint a kormány elleni harc egyetlen (!), egyelőre a nép kezében levő (!) eszközének a jogait."

Ugyebár, páratlan a szkepticizmus és a megcsömörlött egykedvűség nemes palástjába öltözött ellenforradalmár képmutató logikája?

Tézis: mi, a „társadalom", benne vagyunk a sárban. Ti, baloldaliak, meg akartok tisztítani bennünket? — Ne bántsatok, bennünket nem zavar a sár.

Bizonyítás: mi belefáradtunk azokba a kísérletekbe (amelyeket nem mi tettünk), hogy eltüntessék a sarat. A mosakodást illetőleg bizonytalan a hangulatunk.

Következtetés: a sárhoz nyúlni kockázatos.

A Malover urak érvelése igen fontos, mert, ismételjük,

híven tükrözi azt a hangulatot, amelynek forrása végső fokon az osztályok harca az orosz forradalomban. A burzsoázia fáradtsága és a „könnyű" szépirodalom iránti vonzalma nem véletlen, hanem elkerülhetetlen jelenség. A lakosság pártok szerinti csoportosulása — a forradalomnak ez a legfontosabb tanulsága és legfontosabb politikai vívmánya a II. duma választásai idején — szemléletesen, országos méretű tényekkel mutatta meg a földbirtokosok és a burzsoázia széles rétegeinek ezt a jobbrafordulását. A „társadalom" és az „értelmiség" nem egyéb, mint ezeknek a felső tízezreknek szánalmas, hitvány, meghunyászkodó, alattomos kis talpnyalója.

A polgári értelmiség nagy része azokkal él és azok körül élősködik, akik megcsömörlöttek a politikától. Csak néhány értelmiségi kapcsolódik be a munkáspárt propagandista köreibe, azok, akik tapasztalatból tudják, milyen „*farkaséhséggel*" várják a néptömegek a politikai könyvet, ujságot és a szocialista ismereteket. De persze az ilyen értelmiségiek vállalják, ha nem is a hősi halált, de a rosszul fizetett, éhező, örökké kimerült, a lehetetlenségig agyonhajszolt „egyszerű" párttag valóban hősies, robotos életét. Az *ilyen* értelmiség jutalma az, hogy megszabadul a „társadalom" trágyarakásaitól, s nem gondol arra, hogy az *ő* hallgatóságát nem érdeklik a társadalmi-politikai kérdések. Márpedig az az értelmiségi, aki nem tud magának az ilyen kérdések iránt érdeklődő hallgatóságot találni, az ugyanúgy hasonlít a szó jobbik értelmében vett „demokratára" és értelmiségire, mint a pénzért törvényes házasságra lépő nő a szerelmes feleségre. Ez is, az is a hivatalos szempontból tisztességes és teljesen legális prostitúció egyszerű válfaja.

A baloldali pártok viszont csak annyiban valóban baloldaliak, és csak annyiban érdemlik meg ezt a nevet, amennyiben *nem* a „társadalomnak", *nem* mindenféle bűzlő értelmiségi szemétrakásnak az érdekeit és hangulatát fejezik ki, hanem az alsó néprétegekét, a proletariátusét és a falusi és városi kispolgári tömeg bizonyos részéét. A baloldali pártok azok a pártok, amelyeknek a hallgatósága *sohasem* közömbös a társadalmi-politikai kérdések iránt — mint ahogy sohasem közömbös az éhező a betevő

falat kérdése iránt. E baloldali pártoknak „a dumaellenes hadjárata“ az alsó néprétegek bizonyos áramlatának tükröződése, visszhangja valami tömeges ... no, mondjuk, felbuzdulásnak, amely a körös-körül heverő trágyarakásokba szerelmes önhitt nárciszok ellen forr.

Az egyik ilyen nárcisz, F. Malover úr, azt írja: „Hogy milyen a néptömegek hangulata a jelenlegi időszakban, az abszolút ismeretlen, és senki sem kezeskedik érte, hogy ezek a tömegek másképp fognak reagálni a második duma feloszlatására, mint ahogy az első duma feloszlatására reagáltak.“

Miben különbözik ez a polgári társadalom „becsületes nőjének“ lelkületétől, aki azt mondja: senki sem kezeskedik érte, hogy nem megyek férjhez szerelemből ahhoz, aki többet fizet értem?

És a saját érzései, madame, senkinek sem szolgálhatnak semmiféle kezességül? És önök, Malover urak, nem érzik magukat a „néptömegek“ részecskéjének, nem érzik magukat részvevőnek (nem pedig csak nézőnek), nem ismerik-e fel magukban a közhangulat egyik formálóját, az egyik hajtóerőt?

A burzsoázia „nem kezeskedik“ azért, hogy a proletariátus a vereségektől a győzelem felé halad. A proletariátus *kezeskedik* azért, hogy a burzsoázia egyformán aljas, akár vereséget szenved, akár győz a nép a szabadságért vívott harcban.

Az ingadozásra és kétkedésre hajlamos szociáldemokraták tanuljanak a Malover urak példájából, s értsék meg végre, mennyire *reakciós* most nemcsak a szociáldemokratáknak a liberálisokkal szemben elfoglalt „egyoldalúan ellenséges“ álláspontjáról szóló fecsegés, hanem az „össznemzeti“ (élén a Maloverekkel!?) forradalomról szóló szavalás is.

„Nase Eho“ 14. sz.
1907 április 10.

FRANZ MEHRING A MÁSODIK DUMÁRÓL

A „Neue Zeit“ című német szociáldemokrata folyóirat egyik legutóbbi száma* vezércikket közöl állandó „vezércikkirójának“, Franz Mehringnek szokásos jelével. A szerző elmondja, hogy a szokásos költségvetési vitában Singer és David szociáldemokrata szónokok kihasználták az alkalmat, és megmutatták, milyen keményen védi proletár álláspontját a legutóbbi választásokon állítólag legyőzött szociáldemokrácia. Ezzel szemben a német liberálisok, akik a választásokon összefogtak a kormánnyal a klerikális „centrum“ és a szociáldemokrácia ellen, a reakció szánalmas, megalázott szövetségeseinek bizonyultak. „A liberális burzsoázia — írja Mehring — hitvány kis borravalóért eljátssza a keletelbai junkerek engedelmes rabszolganőjének (a német „Dirne“ tulajdonképpen „szajhát“ jelent) szerepét.“

Azért idézzük szó szerint ezt az éles megállapítást, hogy szemléltetően megmutassuk olvasóinknak, hogy a liberálisok kérdésének szociáldemokrata feltevése Németországban mennyire különbözik, hangban és tartalomban, attól a kérdésfeltevéstől, amellyel mostanában gyakran találkozhatunk az orosz kadet ujságokban. Mint ismeretes, ezek az ujságok a németországi választások kimeneteléről egészen más nótát fújtak, azt emlegették, hogy a szociáldemokrácia hibákat követett el, mellőzte — mondják — a polgári demokráciát, vagy „egyoldalúan ellenséges álláspontot“ foglalt el vele szemben stb.

De ezt csak mellesleg. Bennünket ezúttal nem az ér-

* 23. sz. (25. évf. I. köt.) 1907 március 6.

dekel, hogyan ítéli meg Mehring a német liberalizmust, hanem az, hogy mit mond az orosz dumáról és az *orosz liberalizmusról*, amelynek a jelszavait („óvjuk meg a dumát“, végezzünk „pozitív munkát“) rendkívül találóan és világosan elemzi.

Teljes egészében idézzük Mehring cikkének második részét.

A NÉMET LIBERALIZMUS ÉS AZ OROSZ DUMA

... Hogy megérthessük, mennyire szánalmasak ezek a viták*, érdemes visszapillantanunk hatvan évvel ezelőttre, a berlini egyesített parlamentre, ahol a burzsoázia először durálta neki magát a parlamenti harcnak. A burzsoázia hős akkor sem volt, ahogy Marx jellemezte: „Nem hisz önmagában, nem hisz a népben, felfelé morog, lefelé reszket, mindkét irányban egoista és tudatosan egoista, forradalmár a konzervatívokkal szemben, konzervatív a forradalmárokkal szemben, kételkedik saját jelszavaiban, frázisokat hangoztat eszmék helyett, meg van rémülve a világrengető vihartól, de kiaknázza ezt a világrengető vihart — erőt nem fejt ki semerre, utánoz minden irányban, közönséges, mert nem eredeti, de eredeti a közönségességben, kufárkodik saját vágyaival, kezdeményezés nélkül, világtörténelmi elhivatottság nélkül — átkozott aggastyán, aki arra van kárhoztatva, hogy egy erőteljes nép első ifjúi felbuzdulásait a maga elaggott érdekei szerint vezesse és levezesse — vakon, süketen, fogatlanul, tehetetlenül“[133].

De az akkori burzsoázia mégis értett ahhoz, hogy ne engedje ki kezéből a garast, és megnyirbálja a királyság és a junkerek jövedelmeit, amíg nem volt biztosítva saját joga, s inkább vállalta, hogy elviseli a királyi kegy elvesztését, semmint saját elsőszülöttségi jogának feláldozása árán segítsen a királynak kikászolódni a csődből.

A mostani szabadgondolkodókhoz képest az egyesített parlament liberálisai mindenesetre még élesszeműbbek voltak. Fütyültek a „pozitív munkáról“ szóló fecse-

* A Reichstagban lezajlott költségvetési vitákról van szó.

gésre, és inkább kerékkötőjévé váltak egy olyan szükséges műnek, amilyen akkor az ország jóléte szempontjából a keleti vasút építése volt, semmint lemondjanak alkotmányos jogukról.

Az akkori időkre való visszaemlékezés annál is kézenfekvőbb, mert a Reichstagban lezajlott költségvetési vita befejezésével egybeesett a második orosz duma megnyitása. Kétségtelen, hogy az orosz forradalom parlamenti története eddig jobban hasonlított az 1848-as porosz forradalom parlamenti történetére, mint az 1789-es francia forradalom parlamenti történetére; az első orosz duma története sok tekintetben meglepően emlékeztet annak a hírhedt „egyezkedő gyűlésnek" a történetére, amely egykor a berlini színházban ülésezett, egészen az apró részletekig, egészen az adófizetés megtagadására vonatkozólag kiadott és hatás nélkül maradt felhívásig, amelyet a gyűlés felrobbantása után az alkotmányos-demokratikus többség adott ki. A kormány által összehívott második parlament Poroszországban is, akár a mostani orosz duma, erősebben ellenzéki színezetű volt, s azután egy hónap mulva fegyveres erővel azt is szétkergették. És bizony sokan vannak, akik hasonló sorsot jósolnak az új orosz dumának is. Ez ellen a bölcs liberálisok azt a nagyszerű tanácsot adják, hogy a duma „pozitív munkával" megóvhatja életét, és kivívhatja a nép bizalmát, — ami úgy, ahogy a tanácsadók értelmezik, körülbelül a legértelmetlenebb tanács, amelyet az új dumának adni lehet.

A történelem nem szereti az ismétléseket. Az új duma egészen más értelemben alkotása a forradalomnak, mint ahogy egykor a második porosz parlament volt. Olyan választási nyomás ellenére választották meg, amelynek a gyalázatosságai és aljávalósága mellett eltörpül mindaz, amit a német „birodalmi hazugságszövetség" végzett. Meg aztán a mostani duma baloldala fölött már nem uralkodik az alkotmányos demokrácia, ellenkezőleg, a a mostani baloldalt erős szocialista frakció acélozza meg. Ami pedig közeli feloszlatását illeti, ennek van egy sajátos bökkenője. A cárizmus nem bajlódott volna a választási nyomásnak ezzel a legalább annyira fárasztó, mint ameny-

nyire undorító procedúrájával, ha csak az ő óhajától függne, hogy szétkergesse-e a dumát vagy sem. A hitelezőkkel szemben szüksége van a népképviseletre, amely megmenti a csődtől, és most már a legkisebb lehetősége sincs rá — még ha nem is égne annyira körmére a dolog —, hogy kifundáljon egy még nyomorúságosabb választási törvényt, és még kíméletlenebb nyomást gyakoroljon a választásokra.

Ebben a tekintetben az 1849-es porosz reakciónak még volt egy nagy ütőkártyája: az általános választójogot megszüntetve és a háromosztályos választási rendszert kierőszakolva olyan úgynevezett népképviseletet teremtett, amely semilyen komoly ellenállást nem tanúsított vele szemben, az államhitelezők számára mégis jelentett valamilyen biztosítékot.

Az orosz forradalom éppen ennek a dumának a megválasztásával bizonyította be, hogy sokkal nagyobb és hatalmasabb a lendülete, mint annak idején a német forradalomé volt. Az is egészen biztos, hogy az új dumát a forradalom nem cél nélkül választotta, hogy a forradalom ki akarja a dumát használni. De a forradalom elárulná önmagát, ha hallgatna a német liberálisok bölcs tanácsaira, és az ő szellemükben „pozitív munkával" igyekezne kivívni a nép bizalmát; ezzel ugyanarra a siralmas és szégyenletes útra lépne, amelyen immár hatvan éve a német liberalizmus menetel. Az, amit ez a bámulatraméltó hős „pozitív munkán" ért, csak arra vezetne, hogy az új duma kisegítené a cárizmust a pénzügyi kutyaszorítóból, és ennek fejében nyomorúságos borravalót kapna azoknak a „reformoknak" a formájában, amelyeket csak egy Sztolipin-kormány tud kisütni.

Magyarázzuk meg egy történelmi példával a „pozitív munka" fogalmát. Amikor a nemzetgyűlés 1789 egy nyári éjjelén felszabadította a francia parasztokat, Mirabeau, a zseniális korrupt kalandor, az alkotmányos demokrácia legnagyobb hőse, elkeresztelte ezt az eseményt ezzel a szállóigével: „undorító orgia". Szerintünk pedig ez „pozitív munka" volt. És viszont, a porosz parasztok felszabadítása, amely hatvan évig elhúzódott, 1807-től 1865-ig, s amelynek során durván, kíméletlenül kiirtottak megszámlálhatatlanul sok paraszti életet —

ez a mi liberálisaink szerint „pozitív munka“ volt, amelyről nem győznek eleget harsonázni. Pedig ez szerintünk „undorító orgia“ volt.

Tehát — az új dumának, ha teljesíteni akarja történelmi feladatát, kétségtelenül kell foglalkoznia „pozitív munkával“. E tekintetben örvendetes egyetértés uralkodik. A kérdés csak az, mifélének kell lennie ennek a „pozitív munkának“. Mi reméljük és kívánjuk, hogy a duma az orosz forradalom eszközének bizonyuljon, miként e forradalom alkotásaként jött is létre.

* *
*

Mehring e cikke önkéntelenül arra késztet bennünket, hogy elgondolkozzunk az orosz szociáldemokrácia mostani áramlatai felett.

Meg kell említenünk, először is, hogy a szerző, összehasonlítva az 1905. és következő évek orosz forradalmát az 1848—1849-es német forradalommal, az első dumát a hírhedt „egyezkedő gyűléshez“ hasonlítja. Ez az utóbbi kifejezés Marxtól származik. A „Neue Rheinische Zeitung“-ban[134] „egyezkedőknek“ nevezte az akkori német liberálisokat. És ez a csúfnév bekerült a történelembe mint a polgári forradalomról véleményt alkotó proletár gondolat maradandó vívmánya.

Marx azért nevezte „egyezkedőknek“ a forradalmi korszak német liberálisait, mert a liberális burzsoázia politikai taktikájának alapja akkor a „kiegyezés elmélete“, a korona és a nép, a régi hatalom és a forradalmi erők kiegyezésének elmélete volt. Ez a taktika kifejezte a német burzsoázia osztályérdekeit a német polgári forradalomban: a burzsoázia félt a forradalom végigvitelétől, félt a proletariátus önállóságától, félt attól, hogy a parasztság teljesen legyőzi középkori kizsákmányolóit, a földesurakat, akiknek a gazdaságában akkor jócskán voltak feudális vonások. A burzsoáziát osztályérdekei arra késztették, hogy megalkudjon („kiegyezzen“) a reakcióval a forradalom ellen, és a liberális értelmiségiek, akik kitalálták a „kiegyezés elméletét“, ezzel leplezték a forradalomtól való eltántorodásukat.

Az a kitűnő jellemzés, amelyet Mehring idéz, világosan megmutatja, hogyan ostorozta Marx a forradalmi korszakban ezt az egyezkedő burzsoáziát. És aki ismeri Marx és Engels negyvenes évekből származó műveinek, különösen a „Neue Rheinische Zeitung"-ban megjelent cikkeiknek mehringi kiadását, az természetesen azt is tudja, hogy *ilyen* idézetet sokat lehetne felsorakoztatni.

Gondolkozzanak el ezen azok, akik Plehanovhoz hasonlóan Marxra próbálnak hivatkozni, hogy igazolják a szociáldemokrácia jobbszárnyának az oroszországi polgári forradalomban követett taktikáját! Ezeknek az embereknek az érvelése az idézetek rossz kiválasztásán alapul: előveszik az általános tételeket arról, hogy támogatni kell a nagypolgárságot a reakciós kispolgársággal szemben, és ezeket a tételeket bírálat nélkül alkalmazzák az orosz kadetokra, az orosz forradalomra.

Mehring jó leckét ad ezeknek az embereknek. Aki tanácskozni akar Marxszal a proletariátusnak a polgári forradalomban teljesítendő feladatairól, az vegye elő Marxnak *éppen* a német polgári forradalom időszakára vonatkozó megállapításait. És nemhiába kerülik mensevikjeink olyan félősen ezeket a megállapításokat! Ezekben a megállapításokban a legteljesebben, a legvilágosabban látjuk azt az *egyezkedő* burzsoázia elleni kíméletlen harcot, amelyet az orosz polgári forradalomban az orosz „bolsevikok" folytatnak.

A német polgári forradalom idején Marx azt tekintette a proletariátus fő feladatának, hogy vigye végig a forradalmat, vívja ki a vezető szerepet, leplezze le az „egyezkedő" burzsoázia árulását, szakítsa ki a néptömegeket és különösen a parasztságot* e burzsoázia befolyása alól. Ez történelmi tény, amelyet csak olyanok hallgathatnak el vagy kerülhetnek ki, akik visszaélnek Marx nevével.

És ezzel szoros, megbonthatatlan kapcsolatban van a „pozitív munka" és az „undorító orgia" mehringi értékelése.

Ez a párhuzam annyira elevenére tapint az oroszországi liberálisoknak, a kadetoknak, akik most a második

---

* A német burzsoázia elárulja *természetes szövetségesét, a parasztságot* — mondta Marx 1848-ban, a parasztságnak a polgári forradalomban játszott szerepéről szólva[185].

dumában jóváhagyják a statáriális önkényuralom költségvetését, hogy ha hozzátennénk valamit Mehring szavaihoz, lényegében csak gyengítenénk őket.

A mehringi kérdésfeltevéssel most hasonlítsuk össze, hogyan veti fel a kérdést a német szociáldemokrácia jobbszárnya. Az olvasó természetesen tudja, hogy Mehring, éppúgy mint a „Neue Zeit“ egész szerkesztőbizottsága, a forradalmi szociáldemokrácia álláspontján áll. Ellentétes, opportunista állásponton állnak a bernsteinisták. Fő szócsövük a „Sozialistische Monatshefte“ című folyóirat. E folyóirat legutóbbi (1907 áprilisi) számában jelent meg bizonyos Roman Sztrelcov úr cikke: „A második orosz parlament“. A cikk telidesteli van dühös kifakadásokkal a bolsevikok ellen, akiket a szerző — nyilván mérgében — „leninistáknak“ nevez. Hogy mennyire lelkiismeretesen tájékoztatja a német közönséget ez a mesterlövész*, látható akár abból is, hogy amikor Leninnek a pétervári választások idején kiadott brosúrájából a legélesebb részeket idézi, mélyen *hallgat* arról a hitszegő *szakadásról*, amelyet a mensevikek rendeztek, és amely előidézte a harcot a szakadás talaján!

De ezt csak mellesleg jegyezzük meg. Számunkra az a fontos, hogy elvileg hogyan veti fel a kérdést a bernsteinista. A mensevikeket, *és különösen Plehanovot*, úgy dicséri, mint az oroszországi szociáldemokrácia *realista szárnyát*. A „Vorwärts“, a német szociáldemokrácia központi lapja, azért a mondatért, hogy a nép a második dumába nem kérelmezőket (Fürsprecher), hanem harcosokat (Vorkämpfer) küldött, csúnyán kikap a „realistától“: „a «Vorwärts», úgy látszik, ugyanolyan rózsás színben látja a mostani oroszországi helyzetet, mint a leninisták“ (az említett brosúra 295. oldala)**. A szerző következtetése

* Lefordíthatatlan szójáték. Az orosz eredetiben itt „sztrelec“ áll, célzásképpen Sztrelcov hasonló nevére. — *Ford.*

** Mellesleg talán nem lesz fölösleges hozzáfűznünk, hogy mi mindenesetre mélyen és szívből hálásak vagyunk Sztrelcov úrnak azért az igyekezetéért, hogy lejárassa a bolsevikokat a német szociáldemokrácia előtt. Sztrelcov úr olyan... mesterien teszi ezt, hogy nem is kívánhatnánk jobb szövetségest a bolsevizmus népszerűsítésére a német szociáldemokraták körében. Csak igyekezzen, igyekezzen, Sztrelcov úr!

világos és határozott. „Szóval — írja cikkét befejezve — szóval, megóvni a dumát (Erhaltung der Duma), ez egyelőre az egész ellenzék célja." És azután: a szocialistáknak nem szabad „elfecsérelniük erejüket a kadetokkal folytatott teljesen meddő harcban" (ugyanott, 296. old.).

Az olvasóra bízzuk, hogy levonja a következtetést ebből az összehasonlításból, melyet Mehringnek az „undorító orgiára" vonatkozó gondolatmenete és Sztrelcov uréknak a „meg kell óvni a dumát" jelszóval kapcsolatos gondolatmenete között tettünk.

Ez az összehasonlítás teljesen fölöslegessé teszi, hogy kommentárokat fűzzünk a mostani dumában követett bolsevik és mensevik politikához, — az Állami Dumához való viszonyról kidolgozott bolsevik és mensevik határozattervezetekhez.

A megírás ideje: 1907 április.
Megjelent 1907-ben „A taktika kérdései"
c. gyűjtemény II. kötetében.
Aláírás: K. T.

LARIN ÉS HRUSZTALJOV[136]

A mensevik „Narodnaja Gazeta" első (április 10-i) számában G. Hrusztaljov elvtárs harcos, rendkívül érdekes és kitűnő (a bolsevik frakció szempontjából kitűnő) tárcát írt a munkáskongresszusról. Kitűnőnek tartjuk ezt a tárcát azért, mert a mensevik Hrusztaljov éppúgy — ha nem jobban —, mint a mensevik Larin, *nekünk* segít vele. Egyformán hálásak lévén mindkettejüknek, szemléletesen összevetve őket, érdemben megvizsgáljuk eszméiket.

Emlékezzenek rá, mit hirdetett J. Larin „A széleskörű munkáspárt és a munkáskongresszus" című brosúrájában. A széleskörű munkáspártnak, Larin elgondolása szerint, körülbelül 900 000 embert kell felölelnie a 9 milliós oroszországi proletariátusból. A „cégért" le kell venni — azaz ennek a pártnak nem kell szociáldemokratának lennie. A szociáldemokratáknak és a szociálforradalmároknak össze kell olvadniuk. Az új pártnak voltaképpen „pártonkívüli pártnak" kell lennie (magának Larinnak a kifejezése). A szociáldemokratáknak, éppúgy mint az eszereknek, „a széleskörű párton belüli propagandista egyesületek" szerepét kell betölteniük.

Mindenki látja, hogy Larin terve egészen világos, és a munkáskongresszusra vonatkozó elgondolásait az jellemzi, hogy nincs bennük semmi elharapott mondat, semmi ködös megfogalmazás, ami annyi van Akszelrodnál. Ezért a világos fogalmazásért mi, bolsevikok, megdícsértük az őszinte Larin elvtársat, és világos fogalmazását szembeszegeztük a „begyepesedett mensevizmus" (Larin kifejezése) ködös fogalmazásával. Ugyanakkor Larin tervét

opportunista kalandnak nyilvánítjuk, mert az eszerekkel való egybeolvadásnak és a „pártonkívüli pártnak“ nem lehet semmi más eredménye, mint a munkások öntudatának elhomályosítása és a szociáldemokrata szervezés megnehezítése.

Most ítélje meg az olvasó figyelemmel Hrusztaljov elvtárs tervét. Hrusztaljov világosan megírja: „A párt ne vegye kezébe a kongresszus összehívásának munkáját.“ „A kongresszus összehívását kezdeményezzék a szakszervezetek és az összehívást intéző külön bizottságok.“

Hogyan kell összeállítani ezeket a bizottságokat? Hrusztaljov elvtárs erre nem ad egyenes választ. De a következő szavakban eléggé világos, bár közvetett, válasz van:

„Milyennek kell lennie a kongresszus összetételének? Megállapítunk-e valamilyen cenzust? — kérdezi, majd így válaszol: — Ha már a szervezet kibővítésére törekszünk, ezzel máris állást foglalunk mindenféle korlátozás ellen. A kongresszuson helye van a munkások valamennyi választott képviselőjének. A szakszervezetek, a fogyasztási egyesületek, a munkáspénztárak, a munkássegélyző egyletek, az üzemi bizottságok, a kongresszus megrendezésére alakított külön bizottságok, azoknak a gyáraknak választott képviselői, amelyekben nincs üzemi bizottság — mindezeknek el kell küldeniük képviselőiket az összoroszországi munkáskongresszusra. Ilyen a kongresszus összetétele.“

Ez egészen világos. „Mindenféle korlátozás ellen“ — jöjjön mindenki, akit így vagy úgy megválasztottak a munkások. Hogy a „munkásokat“ hogyan kell *elhatárolni* a különféle alkalmazottaktól (kereskedelmi, postai, távirdai, vasúti stb. alkalmazottaktól) és a parasztoktól, akik megtalálhatók a mi szociáldemokrata szervezeteinkben is, meg a „fogyasztási egyesületekben“ is, erről a szerző nem beszél. Ez, igaz, az ő szempontjából technikai csekélység: „mindenféle korlátozás ellen“! — minek akkor korlátozni a kispolgári elemeket?

De menjünk tovább. A kongresszus összetételét Hrusztaljov elvtárs világosan meghatározza. Feladatairól ugyancsak világosan nyilatkozott. „Mindenesetre —

írja — a munkáskongresszus bizottságai és a helyi szociáldemokrata szervezetek egyidejűleg fognak fennállni."

„... Az első szervezeti sejt az üzemi bizottság. A választott és beszámolásra kötelezett üzemi bizottságok, amelyek részt vesznek a gyári élet minden megnyilvánulásában, kezdve a munka és a tőke közti konfliktusok elsimításával, valamint a gazdasági sztrájkok tervszerű vezetésében, munkaalkalmak keresésében stb. egészen a pénztárak, klubok, előadások, könyvtárak szervezéséig, a proletariátus széles rétegeit foglalják kereteik közé.

Valamely város vagy ipari központ üzemi bizottságai a munkáskongresszus bizottságát alkotják. Ennek a bizottságnak az a feladata, hogy vezesse, mélyítse és szélesítse a szakszervezeti és a szövetkezeti mozgalmat, megszervezze a munkanélküliek segélyezését, rábírja a városi önkormányzatot közmunkák szervezésére, agitáljon az élelmiszerek drágulása ellen, kapcsolatot tartson a munkanélküli-segélyezés duma-bizottságával, *megvitassa a helyszínen a munkásosztály érdekeit érintő összes törvényjavaslatokat* (a szerző kiemelése); a helyi önkormányzat reformja idején választási kampányt folytasson stb.

A munkáskongresszus csak vezető és irányító szerve az egész mozgalomnak. Ez a hozzávetőleges séma. Persze, az élet majd elvégzi a maga korrektúráit."

Ez tökéletesen világos. Pártonkívüli üzemi bizottságok. Pártonkívüli munkáskongresszus-bizottságok. Pártonkívüli munkáskongresszus. „E bizottságok révén és segítségükkel — mondja Hrusztaljov elvtárs — a párt az egész munkásosztály befolyásolásának hatalmas eszközére tesz szert."

Kérdezzük, miben különbözik ez Larintól?? Ez *hajszálra ugyanaz a terv*, csak kissé más szavakkal van kifejtve. Ténylegesen ez hajszálra ugyanúgy „széleskörű pártøn belüli propagandista egyesület" szerepére zsugorítja a szociáldemokráciát, mert *a valóságban* Hrusztaljov elvtárs „terve" a szociáldemokráciának *semilyen más feladatát sem hagyta meg*. A munkásosztály politikai tevékenységét, éppúgy mint Larin, a „pártonkívüli munkáspártra" bízta, mert *„az összes törvényjavaslatok megvitatása"*, a *„választási kampány lefolytatása stb."* — ennyi a munkásosztály *egész* politikai tevékenysége.

Larin csak nyíltabb és őszintébb Hrusztaljovnál, a

valóságban viszont mindketten „a szociáldemokrata munkáspárt megszüntetését és a proletariátus pártonkívüli politikai szervezetével való felváltását“ javasolják és igyekeznek megvalósítani. Éppen ezt mondja mindjárt az első pontjában a pártonkívüli munkásszervezetekről szóló bolsevik határozati javaslat, amelyre szörnyen megharagudott Hrusztaljov elvtárs, mindenféle ügyészeknek stb. elmondva bennünket.

Hrusztaljov elvtárs azért haragudott meg, mert úgy érezte, hogy ki kell térnie a határozati javaslatunkban kereken feltett kérdés elől: kinek kell vezetnie a proletariátus harcát, a *szociáldemokrata* pártnak-e, vagy pedig „a proletariátus *pártonkívüli* politikai szervezetének“? Ki legyen a „vezető és irányító szerv“ a városi önkormányzatok befolyásolásában, a duma-bizottsággal való kapcsolat fenntartásában (Hrusztaljov elvtárs hallgatott *a szociáldemokrata duma-frakcióról!* Véletlen-e ez, vagy pedig annak az embernek „providenciális elhallgatása“, aki homályosan megérezte, hogy a pártonkívüli „munkáskongresszus-bizottságok“ egyaránt kapcsolatot tartanak majd a szociáldemokratákkal is, az eszerekkel is, meg a trudovikokkal is?), a törvényjavaslatok megvitatásában, a választási hadjárat lefolytatásában *stb.*?

Hrusztaljov elvtárs nem tehet mást, mint hogy haragszik, amikor felteszik neki ezt a kérdést, elvégre azért mégis kínos elismerni, hogy a proletariátus politikai tevékenységét pártonkívüli „bizottságoknak“ kell vezetniük. „Melyik szociáldemokrata folytatott vagy folytat agitációt — kérdezi mérgében — pártellenes kongresszus összehívása mellett? Ellenfeleink nem tudnak egyetlen nevet sem említeni.“ Ne haragudjon, Hrusztaljov elvtárs, mi számos nevet *említettünk* határozati javaslatunknak mindjárt az első pontjában, és most hozzájuk *tehetnénk még G. Hrusztaljov elvtárs nevét is.* A valóságban Hrusztaljov elvtárs, Larinhoz hasonlóan, *széleskörű trudovik párt** mel-

* Ez a kifejezés G. Lindov elvtárstól származik, aki „Munkáskongresszus“ c. cikkében — amely „A taktika kérdései“ c. gyűjteményben jelent meg — kitűnően megindokolta és bebizonyította, hogy miért helyes e kifejezés.

lett agitál. „Trudovik pártot“, nem munkáspártot mondunk, mert (1) a pártonkívüli politikai szervezet összetételéből sem Larin, sem Hrusztaljov nem zárja ki a trudovik, azaz kispolgári demokráciát (például a „fogyasztási egyesületek“ munkáskongresszusi küldöttei, vagy ez a jelszó: „mindenféle korlátozás ellen“), és (2) a politikai munkásszervezet pártonkívülisége elkerülhetetlenül a szociáldemokrata és a trudovik nézetek összekeverését jelenti.

Hrusztaljov elvtárs azt írja: „A Zubatov és Gapon által alakított szervezetek gyorsan megszabadultak a rendőri mellékíztől, és tiszta osztálypolitikát kezdtek folytatni.“ De hogy megszabadultak, az *annak köszönhető*, hogy ebben a munkában tudatosan részt vett a szervezett *szociáldemokrata* párt, amely sohasem volt hajlandó átengedni pártonkívüli szervezeteknek a proletárok politikai vezetését. Hrusztaljov elvtárs talán megkülönbözteti a „tiszta osztálypolitikát“ a *szociáldemokrata* politikától? Nagyon kérnénk, magyarázza meg *őszintén* a gondolatát.

„A munkáskongresszus meglesz — parancsolja Hrusztaljov elvtárs —, és a szociáldemokraták részt fognak venni rajta.“ Persze, részt veszünk, ha meglesz. Részt vettünk mi a zubatovi és a gaponi munkásmozgalomban is, hogy harcoljunk a szociáldemokráciáért. Részt veszünk a trudovik munkáskongresszuson is, hogy harcoljunk a trudovik és a trudovik-*pártonkívüli* eszmék ellen a szociáldemokráciáért. Ez nem érv sem a régi gaponizmus, sem az új pártonkívüliség mellett.

Hrusztaljov elvtárs a „munkás bolsevikokhoz“ intézi szavát, és igyekszik ráuszítani őket azokra a bolsevikokra, akik a munkásküldöttek szovjetje ellen agitáltak. Erre a kifakadásra nem válaszolunk. A frakción kívül álló Trockijra hivatkozunk. Olvassa el Hrusztaljov elvtárs Trockijnak „A párt védelmében“ című könyvét, üsse fel a „Prokopovics úr rosszindulatú elfogulatlansága“ című 2. paragrafust a *82. oldalon.* Ha majd Hrusztaljov elvtárs elolvassa ezt, szégyelni fogja magát azért, hogy a frakciós kirohanásokat a frakción kívüli munkáskongresszus eszméjével leplezte.

Az öntudatos munkásokat pedig csak néhány szóban emlékeztetjük arra, hogy a *pártonkívüli* bizottságok vezető

szerepe a proletariátus *politikájában* (választási hadjárat stb.) merőben értelmiségi hóbort, amely csak *megtízszerezett* veszekedéshez és civakodáshoz vezetne, és ezen a veszekedésen és civakodáson keresztül „vissza a szociáldemokráciához".

Befejezésül mégegyszer megköszönjük Hrusztaljov elvtársnak, hogy olyan világosan és nyíltan hirdeti a munkáskongresszust. Larin és Hrusztaljov — a bolsevikok legjobb szövetségesei Akszelroddal szemben.

„Trud" 1. sz.
1907 április 15.

ÚJJÁSZERVEZÉS ÉS A SZAKADÁS MEGSZÜNTETÉSE PÉTERVÁROTT

Olvasóink már tudják a legális napisajtóból, hogy az OSzDMP pétervári szervezetében végre befejeződött a helyi párttagok többsége által már régen tervezett újjászervezés. A helyi szervezet valamennyi tagjának részvételével külön megválasztott konferencia 1907 március 25-én összeült[137], megvitatta a Pétervári Bizottság újjászervezési tervét (megjelent a „Proletarij" 15. számában) és a mensevikek ellentervét (megjelent a „Russzkaja Zsizny" 51. számában), és jelentéktelen módosításokkal elfogadta a Pétervári Bizottság tervét.

Ennek a szervezeti szabályzatnak az a lényege, hogy következetesen érvényesíti a demokratikus centralizmus elvét. Az egész szervezet élén a *konferencia* áll, amelyet közvetlen választással a párttagok összessége választ (kétfokozatú választással csak leküzdhetetlen akadályok esetén) meghatározott norma szerint (az első konferenciára minden 50 párttag egy küldöttet választott). Ez a konferencia állandó intézmény. Havonta legalább kétszer összeül, s mint a szervezet legfelsőbb szerve működik. Félévenként újjáválasztják.

A konferencia választja meg a Pétervári Bizottságot *az összes párttag közül*, vagyis nemcsak a helyi szervezet bizonyos kerületeiben dolgozó párttagok közül.

A szervezetnek ez a típusa kiküszöböli a kerületek képviseletének mindenféle egyenlőtlenségét, és ami a fő, a Pétervári Bizottság összeállításának nehézkes, többfokozatú, nem-demokratikus rendszere helyett, amelynek értelmében a bizottság a kerületek képviselőiből alakult meg, létrejön az egységes irányító konferencia által közvetlenül

egyesített párttagok tényleges egysége. A konferenciának ez az összetétele lehetővé és elkerülhetetlenné teszi, hogy a kiváló munkások többsége részt vegyen a helyi szervezet összes ügyeinek irányításában.

A konferencia már életbe léptette ezt az új szervezeti típust, állandó intézménynek nyilvánította magát, megválasztotta a 19 tagú új Pétervári Bizottságot, és két ülést tartott (helyesebben: kétszer ült össze) a folyó kérdések eldöntése végett.

Hogy jellemezzük, milyen volt a konferencia által elvetett mensevik újjászervezési terv, csak egy körülményt említünk meg, a legfontosabbat. E terv szerint a szervezet élén ugyancsak konferencia áll (a terv tanácsnak nevezi). De a konferencia végrehajtó szervét, a Pétervári Bizottságot, ez a tervezet teljesen kiküszöböli! „A városi tanács — mondja a mensevikek tervezete — a folyó munka intézése végett számos bizottságra (propagandista, agitációs, irodalmi, szakmai, pénzügyi stb. bizottságra) oszlik." „A szervezetnek más pártoknál való képviseletét és a pártunk központi intézményeivel való kapcsolat fenntartását elnökségre kell bízni", amely a tanács által választott 5 tagból áll.

Elképzelhetjük, mennyire lenne munkaképes az a szervezet, amelyben a *folyó munkát* egymástól elszigetelt, a konferencia végrehajtó szerve által össze nem kapcsolt bizottságok végzik! A demokratikus *centralizmus* itt fikcióvá válik: lényegében ez lépés annak a hírhedt larini tervnek az irányában, hogy a szociáldemokrata párt csupán *propagandista egyesület* legyen a munkásság körében, amely minél kevésbbé legyen egységes szervezetben tömörítve. Mondanunk sem kell, hogy a mensevikeknek ezt a tervét rögtön elvetették. Most már csak arra szeretnénk megkérni szerzőit, mondják el nekünk, milyen munkatapasztalatokat szereztek az OSzDMP ilyen elvek alapján működő *mensevik* bizottságai vagy szervezetei.

Továbbá. Rendkívül fontos megemlítenünk, hogy a pétervári szervezet új konferenciája *véget vetett a pétervári szakadásnak*. Mint ismeretes, a mensevikek Pétervárott a második duma választásai idején szakadást idéztek elő, amikor kivonultak (állítólag formai okok miatt) az 1907

január 6-i konferenciáról, arról a konferenciáról, amely az OSzDMP pétervári választási hadjáratának kérdését döntötte el. Az első ízben március 25-én összeült új konferencia küldötteit egy *külön* bizottság *közvetlen* ellenőrzésével választották meg; ezt a bizottságot az OSzDMP Központi Bizottsága *külön* erre a célra jelölte ki, és e bizottságnak tagja volt a lett szociáldemokráciának a Központi Bizottságba delegált tagja is. A március 25-i konferencia (amely most is működik, mert — mint már mondottuk — állandó intézménynek nyilvánította magát) ezért az utóbbi évben Pétervárott az *első* olyan szociáldemokrata konferencia volt, amely úgy alakult meg, hogy a *legkisebb vita* sem támadt a képviselet helyessége, a mandátumok törvényessége és száma stb. körül.

Pétervárott, ahol a legelkeseredettebb a harc a bolsevikok és a mensevikek közt, ez eddig *soha nem tapasztalt* tény. A bojkott-konferencián (1906 február)[138], s a „duma"-kormány követelése támogatásának kérdésében összeült konferencián (1906 június)[139] egyaránt a bolsevikok győztek, de mindkét konferencia a képviselet helyessége körüli elmaradhatatlan vitákkal kezdődött.

Rendkívül tanulságos ezért, ha felhasználjuk a két szociáldemokrata frakció pétervári erejére vonatkozó e *vitathatatlan*, első ízben vitathatatlan adatokat arra, hogy tisztázzuk a pétervári választások előtt támadt és most megszűnt szakadás valódi okait és valódi jelentőségét. Mint ismeretes, a mensevikek formai okokkal próbálták igazolni ezt a szakadást: 1) azzal, hogy a január 6-i konferencián helytelen volt a képviselet (vádolták a bolsevikokat, hogy mesterségesen növelték a szavazatoknak, különösen a kereskedősegédek szavazatainak számát, és törvénytelenül érvénytelenítettek mensevik mandátumokat); 2) azzal, hogy a konferencia nem volt hajlandó teljesíteni a Központi Bizottságnak azt a követelését, hogy váljon ketté városi és kormányzósági konferenciára.

Hogy a második „igazolás" valójában nem jelent mást, mint hogy a Központi Bizottság (azaz mensevik része) *részt vett* a pétervári szakadás megrendezésében, azt már eléggé tisztáztuk a „Proletarij" előző számaiban.

Ezt könnyen megérthetik más városokban működő párttagjaink is, akik jól tudják, hogy a Központi Bizottság *sehol* sem követelte, *és nem is követelhette* a városi konferenciáknak városi és kormányzósági konferenciákra való különválását. E követelés ultimátum-jellegére Pétervárott azért volt szüksége a Központi Bizottságnak, hogy *kettészakítsa* a szentpétervári szervezetet, és azután segédkezet nyújtson az elszakadt mensevikeknek ahhoz, hogy megkezdjék (vagy folytassák) a kadetokkal való tárgyalásokat.

Ámde a szakadás első „igazolása" teljesen tisztázatlan és vitás marad pártunk valamennyi tagja előtt, kivéve a pétervári párttagokat. Pártunk tagjai nem tudják megítélni, hogy helyes volt-e a képviselet a január 6-i konferencián, és hogy milyen volt a bolsevikok és a mensevikek valóságos erőviszonya Péterváratt. A szociáldemokrata sajtó erejét meghaladja az a feladat, hogy ezt okmányokkal bebizonyítsa, mert a dokumentumokat csak külön bizottság tudná összegyűjteni és tanulmányozni. De a március 25-i konferencia képviseletének ellenőrzött és vitathatatlan adatai révén meg tudjuk mutatni egész pártunknak, mennyi volt az igazság a választások előtti pétervári szakadás mensevik indokolásában. Ebből a célból csak *össze kell hasonlítanunk az adatokat*, hogy a január 6-i konferencia és a március 25-i konferencia küldötteinek megválasztásakor *az egyes kerületekben* hány szociáldemokrata szavazott a bolsevikokra és hány a mensevikekre.

A március 25-i konferencia küldötteinek megválasztásakor megejtett szavazás adatai *vitathatatlanok:* a Központi Bizottság erre a célra kiküldött bizottsága ellenőrizte, s mind a bolsevikok, mind a mensevikek elfogadták őket.

Hogy *vitathatatlan* adatokat vegyünk a január 6-i konferencia küldötteinek választásában részt vett szociáldemokraták számáról is, *a mensevikek által megadott számokat vesszük.* Amikor a 31 mensevik kivonult a január 6-i konferenciáról, külön nyilatkozatot adtak ki, egy nyomtatott röpiratot ezzel a címmel: „Miért voltunk kénytelenek kivonulni a konferenciáról? (a konferencia 31 tagjá-

nak a Központi Bizottsághoz beterjesztett nyilatkozata)". A „Proletarij" 12. számában elemeztük ezt a röpiratot*. Most pedig átvesszük „a pétervári szervezet konferenciájára" (a január 6-i konferenciára) „történt választásban részt vett választók összetételére vonatkozó számadatokat", amelyeket a röpirat 7. és 8. oldalán *közöltek*. Itt megtudjuk mind a 11 kerületről, hogy *hányan szavaztak* a bolsevikokra** és hányan a mensevikekre, emellett a szavazatokat még felosztották vitathatatlanokra és vitásokra, ezeket az utóbbiakat pedig olyanokra, amelyeket a bolsevikok vitattak, és olyanokra, amelyeket a mensevikek vitattak.

Nincs szükségünk rá, hogy itt átvegyük mindezeket a részletes felosztásokat. Megjegyzésben majd külön idézzük az *összes* javításokat, amelyeket a mensevikek tettek. Az összehasonlítás kedvéért pedig a bolsevikokra és a mensevikekre „szavazók számának" az *összegeit* vesszük, vagyis összeadjuk a vitathatatlan és a vitás szavazatokat, hogy ezeknek az adatoknak a március 25-i konferenciára történt választás szavazatainak adataival való összehasonlítása útján minden párttag maga is meggyőződhessen arról, *miféle* szabálytalanságok és *kinek a részéről* fordultak elő a január 6-i konferencia küldötteinek megválasztásakor.

A pétervári szervezet 12. kerületéről, a kereskedősegédek kerületéről, nincsenek táblázatos adatok a 31 mensevik röpiratában. A szövegben (4. old.) azt mondják, hogy a Pétervári Bizottság megengedte a 313 szervezett kereskedősegédnek, hogy 5 képviselőt válasszanak, egy küldöttet számítva nem 50 (az általános norma), hanem 60 tag után, minthogy a választás nem volt demokratikus. A mensevikek ezen az alapon *egyáltalán* nem ismerték el a kereskedősegédek szavazatait. Mivel az 5 képviselő közül 1 mensevik és 4 bolsevik volt, itt úgy számolunk, hogy

---

* Lásd ebben a kötetben 15—18. old. — *Szerk.*

** Ezeket a számokat még felbontották bolsevik szavazatokra és disszidens szavazatokra („a forradalmi blokk platformja"). Ezek is, azok is bolsevikok, akik azon vitatkoztak egymással, hogy baloldali blokk legyen-e, vagy pedig tiszta szociáldemokrata lista.

63 szavazatot kaptak a mensevikek és 250 szavazatot a bolsevikok.

Ezután a pétervári szociáldemokrata szervezet 12 kerületét felosztjuk hat vitathatatlanra és hat vitásra. Az utóbbiak közé soroljuk azokat, amelyekben vagy a mensevikek a bolsevikokra, vagy a bolsevikok a mensevikekre adott szavazatoknak *több mint a felét vitatták* a január 6-i konferencián. Ide tartoznak a következő kerületek: a Viborgi kerület (a mensevikek 256 szavazata közül a bolsevikok vitattak 234-et, mint nem egészen szabályszerűen szerzett szavazatokat), a Városi kerület (a mensevikek 459 szavazata közül a bolsevikok 370-et vitattak), a Moszkvai kerület (a mensevikek 248 szavazata közül a bolsevikok 97-et, a mensevikek 107-et vitattak; a bolsevikoknak *mind* a 185 szavazatát vitatták* a mensevikek), a vasutas kerület (a bolsevikok 21 szavazata közül vitattak 5-öt; a mensevikek 154 szavazata közül vitattak 107-et), az észt kerület (a bolsevikoknak mind a 100 szavazatát vitatták a mensevikek) és a kereskedősegédek kerülete (*mind* a 313 szavazatot *teljesen megóvták* a mensevikek, akik ezeket a szavazatokat és csak ezeket a szavazatokat nyilvánították egyáltalán le nem adott szavazatoknak: a szervezet vezetői választottak, úgymond, a szervezet tagjai helyett).

A vitathatatlan kerületek közé sorolták a Vaszilijszigeti, a Narvai, a városkörnyéki, a lett kerületet (ebben a 4 kerületben valamennyi szavazat vitathatatlan volt), azután a Névai (a *bolsevikok* 150 szavazata közül vitatva 15; a *mensevikek* 40 szavazata közül vitatva 4) és a Pétervári kerületet (a *mensevikek* 120 szavazata közül vitatva 22).

A szavazók számára vonatkozó kerületenkénti adatok a következő képet mutatják:

---

* Vitatottnak nevezik mindenütt azokat a szavazatokat, amelyeket a másik fél nem egészen szabályszerűeknek, nem ellenőrzötteknek, túlzottaknak, de nem teljesen fiktíveknek tartott. A bolsevikok a január 6-i konferencián úgy döntöttek, hogy fel kell emelni az *összes* vitatott szavazatok képviseleti normáját, *ezeknél* 50 helyett 75 szavazatra számítva egy küldöttet.

Az OSzDMP szentpétervári szervezete	Kerületek:	Január 6-i konferencia: A bolsevikokra adott szavazatok száma	Január 6-i konferencia: A mensevikekre adott szavazatok száma	Január 6-i konferencia: Összesen	Március 25-i konferencia: A bolsevikokra adott szavazatok száma	Március 25-i konferencia: A mensevikekre adott szavazatok száma	Március 25-i konferencia: Összesen
Vitathatatlan kerületek	Vaszilij-szigeti ..	329	339	668	798	435	1 233
	Pétervári	161	120	281	528	254	782
	Narvai	24	6	30	202	231	433
	Névai	150	40	190	585	173	758
	Városkörnyéki...	451	63	514	737	—	737
	Lett	117	47	164	100	—	100
	Összesen	1 232	615	1 847	2 950	1 093	4 043
Vitatott kerületek	Viborgi	97	256	353	155	267	422
	Városi	220	459	679	701	558	1 259
	Moszkvai	185	248	433	331	83	414
	Vasutas	21	154	175	29	105	134
	Észt	100	—	100	150	—	150
	Kereskedősegédek kerülete	250	63	313	300	50	350
	Összesen	873	1 180	2 053	1 666	1 063	2 729
	A kettő együtt	2 105	1 795	3 900	4 616	2 156	6 772

Ezekből az adatokból az alábbi következtetések vonhatók le:

1) A pétervári szociáldemokrata munkások hasonlíthatatlanul nagyobb érdeklődést tanúsítottak a szentpétervári szervezet reformja iránt (ami a március 25-i konferencia célja volt), mint a városi kúriai duma-választás iránt (ami a január 6-i konferencia célja volt).

A szociáldemokrata szervezet tagjainak száma két és fél hónap alatt *nem változhatott* nagyon jelentősen. A gyűlések és a szavazatszámlálás rendőri feltételei márciusban nem jobbak, hanem inkább rosszabbak voltak (nem voltak gyűlések az egyetemen; fokozódott a munkások üldözése).

A szociáldemokrata szervezet *szavazó* tagjainak száma több mint másfélszeresre, több mint kétharmaddal növekedett (3 900-ról 6 772-re).

2) Amikor a szavazók száma jelentősebb lett, a bolsevikok *hasonlíthatatlanul erősebb* túlsúlyba kerültek a mensevikekkel szemben, mint amikor a szociáldemokraták

kevesebben vettek részt a szavazásban. Január 6-án a mensevikeké 1 795 szavazat volt a 3 900 közül, vagyis 46 százalék, március 25-én 2 156 szavazatot kaptak a 6 772 közül, vagyis 32 százalékot.

3) A vitathatatlan kerületekben (az első 6 kerületben) a *bolsevikokra* és a *mensevikekre* adott szavazatok száma egyaránt növekedett (az előbbi szám sokkal jelentősebben növekedett). *A vitás kerületekben (az utóbbi hat kerületben) növekedett a bolsevikokra, és csökkent a mensevikekre adott szavazatok száma.* A *bolsevikokra* adott szavazatok száma 873-ról 1 666-ra nőtt. A *mensevikekre* adott szavazatok száma 1 180-ról 1 063-ra csökkent. A mensevikek túlsúlya a vitás kerületekben *nemlétezőnek bizonyult.*

Ez a tény eldönti azt a kérdést, hogy ki a bűnös a szakadásban.

Az ellenőrizhető és a Központi Bizottság külön bizottsága által ellenőrzött választások megmutatták, hogy a bolsevik szavazatok száma a vitás kerületekben *kisebb* volt a ténylegesnél, a mensevik szavazatok száma viszont *nagyobb* volt a ténylegesnél!!

A mensevikek szóban és írásban hangoztatták, hogy a vitás kerületekben a bolsevikok mesterségesen felnagyították a szavazatok számát. A bolsevikok a mensevikeket vádolták ezzel. Az ellenőrzött választásokon pedig növekedett a bolsevik szavazatok száma és csökkent a mensevik szavazatok száma. Vajjon elképzelhető-e meggyőzőbb és döntőbb bizonyíték a bolsevikok igaza mellett?

E következtetés megcáfolása végett nem lehet hivatkozni sem arra, hogy a kerületenkénti adatok esetlegesek lehettek, sem arra, hogy január 6-án a vitás és a vitathatatlan szavazatokat együtt számoltuk. Az előbbi ellenvetés elesik, mert szándékosan nemcsak az egyes kerületeket vettük, hanem kerületek *csoportjait*, hat kerületet hasonlítottunk össze másik hat kerülettel éppen azért, hogy *semmiképp* se hivatkozhassanak esetlegességre. Az egyes kerületekre vonatkozó adatok (például a Moszkvai kerület adatai!!) tízszer kedvezőbbek volnának ránk nézve.

A második ellenvetés elesik, mert szándékosan *mensevik* számokra támaszkodtunk, amelyeket maguk a men-

sevikek is csak jelentéktelen mértékben módosítottak. „Valóban nem voltak jóváhagyandók", a 31 mensevik véleménye szerint, amelyet nyomtatásban közöltek röpiratukban (7. old.), csak a következő szavazatok: a Névai kerületben a 150 bolsevik szavazat közül 15 szavazat és az észt kerületben kapott valamennyi bolsevik szavazat; a Moszkvai kerületben a 248 mensevik szavazat közül 107 és a vasutas kerületben 154 mensevik szavazat közül 41, vagyis összesen 115 bolsevik és 143 mensevik szavazat. A kereskedősegédek szavazatait (mind a 313-at) a mensevikek teljesen elvetették. Könnyen láthatjuk, hogy ezek a javítások cseppet sem ingatják meg általános következtetéseinket.

A március 25-i konferencia, amelynek a választásait a Központi Bizottság e célra kiküldött bizottsága külön ellenőrizte és mindenki vitathatatlannak ismerte el, *bebizonyította*, hogy a január 6-i konferencia képviselete körül folyt vitában teljes mértékben a bolsevikoknak volt igazuk, akiknek a túlsúlya igen jelentősnek bizonyult; a mensevikek túlsúlya pedig végképp megdőlt. Persze, lehet még próbálkozni érvelésünk megcáfolásával arra hivatkozva, hogy a március 25-i konferencia a választási hadjárat után volt, és így azt tükrözte, hogy a szociáldemokrata munkások ebben a kérdésben a bolsevikok oldalára álltak, de már 1907 január 6-a után. Ez az ellenvetés azonban természetesen nem gyengíti, hanem inkább erősíti (bár valamelyest más szempontból) éppen a mensevikek felelősségét a választások miatt támadt szakadásért.

A második duma választásai idején támadt pétervári szakadásért *teljes mértékben a mensevikeket* terheli a felelősség. Mi ezt mindig is állítottuk, és köteleztük magunkat, hogy be is bizonyítjuk ezt a pártnak.

Most végérvényesen bebizonyítottuk.

A megírás ideje: 1907 április.

Megjelent: „Proletarij" 16. sz.
1907 május 2.

AZ ÖSSZNEMZETI FORRADALOM KÉRDÉSÉHEZ

Bizonyos értelemben véve csakis össznemzeti forradalom lehet győzelmes. Abban az értelemben igaz ez, hogy a forradalom győzelmének elengedhetetlen feltétele a lakosság óriási többségének összefogása a forradalom követeléseiért vívott harcban. Ennek az óriási többségnek vagy tisztán egyetlen osztályból kell állnia, vagy különböző osztályokból, amelyeknek azonban vannak egyes azonos feladataik. Természetesen a jelenlegi orosz forradalomra is érvényes az, hogy csak mint össznemzeti forradalom győzhet, e kifejezésnek *abban az értelmében*, hogy győzelmének elengedhetetlen feltétele a lakosság óriási többségének tudatos részvétele a harcban.

De ezzel ki is merül a divatos kifejezés — „össznemzeti" forradalom — feltételes helyessége. Ebből a fogalomból semmi más további következtetést nem lehet levonni, mint az említett, voltaképpen közismert igazságot (a szervezett és uralkodó kisebbséggel szemben csakis az óriási többség győzhet). Ezért gyökerében helytelenül és a legteljesebben antimarxista módon alkalmazza e fogalmat az, aki mint általános formulát, mint sablont, mint a taktika kritériumát alkalmazza. Az „össznemzeti forradalom" fogalmának arra kell felhívnia a marxista figyelmét, hogy pontosan elemezze a *különböző* osztályoknak azokat a különböző érdekeit, amelyek bizonyos meghatározott, korlátozott általános feladatokban összetalálkoznak. Semmiképp sem szolgálhat ez a fogalom arra, hogy *elpalástolja*, elkendőzze az osztályharc tanulmányozását valamely forradalom során. Az „össznemzeti forradalom" fogalmának effajta használata nem egyéb, mint teljes

lemondás a marxizmusról és visszatérés a kispolgári demokraták vagy a kispolgári szocialisták vulgáris frázisához.

A jobbszárnyon levő szociáldemokratáink gyakran elfelejtik ezt az igazságot. Még gyakrabban elfelejtik, hogy *a forradalom haladásával megváltozik az osztályok viszonya a forradalomban*. A forradalomnak minden tényleges haladása azt jelenti, hogy nagyobb tömegek kapcsolódnak be a mozgalomba, — tehát, hogy jobban tudatosulnak az osztályérdekek, — tehát, hogy határozottabbakká válnak a politikai és pártcsoportosulások, és pontosabban kirajzolódik a különböző pártok osztályarculata, — azt jelenti tehát, hogy az általános, elvont, elvontságukban homályos és zavaros politikai és gazdasági követelések helyét egyre inkább a különböző osztályok konkrét, pontosan meghatározott *különböző* követelései foglalják el.

Például az orosz polgári forradalom, éppúgy mint általában minden polgári forradalom, elkerülhetetlenül ilyen általános jelszavakkal kezdődik: „politikai szabadság", „népi érdekek", e jelszavak konkrét jelentése a tömegek és az osztályok előtt azonban csak a harc során világosodik meg, s csak olyan mértékben, amilyen mértékben gyakorlatilag hozzáfognak e „szabadság" megvalósításához, s amilyen mértékben *meghatározott* tartalommal töltenek meg akár egy olyan szólamot, mint „demokrácia". A polgári forradalom előtt, a kezdetén, mindenki a demokrácia nevében lép fel: a proletariátus is, a parasztság is a városi kispolgári elemekkel, a liberális burzsoák is a liberális földbirtokosokkal. Csak az osztályharc során, csak a forradalom többé-kevésbbé tartós történelmi fejlődése során derül ki, hogy a különböző osztályok mást és mást értenek ezen a „demokrácián". Sőt, kiderül az, hogy mély szakadék tátong a különböző osztályok érdekei között, amelyek ugyanannak a „demokráciának" a nevében *különböző* gazdasági és politikai rendszabályokat követelnek.

Csak a harc során, csak a forradalom fejlődése során válik világossá, hogy az egyik „demokratikus" osztály vagy réteg nem akar vagy nem tud olyan messzire menni, mint a másik, — hogy a „közös" (állítólag közös) feladatok megvalósításának talaján elkeseredett össze-

ütközések bontakoznak ki a feladatok megvalósításának *módjai* körül, például azzal kapcsolatban, hogy meddig terjedjen, mennyire legyen széles és következetes a szabadság, a népuralom, milyen úton menjen át a föld a parasztság kezébe stb.

Mindezeket az elfeledett igazságokat meg kellett említenünk, hogy megmagyarázzuk az olvasónak azt a vitát, amely nemrégiben folyt két ujság között. Az egyik, a „Narodnaja Gazeta" például így írt a másik, a „Nase Eho" ellen:

„«A lakosság pártcsoportosulása — írja a „Nase Eho" — a forradalom e legfontosabb politikai tanulsága és legfontosabb politikai vívmánya a II. duma választásai idején — országos méretű tények alapján szemléletesen megmutatta, hogy a földbirtokosok és a burzsoázia széles rétegei jobbra tolódtak.» Tökéletesen igaz; de a hangulat és a mandátumok, amelyekkel a «baloldali» képviselők — az eszerek, a trudovikok és a népi szocialisták — választóiktól eljöttek, ugyancsak «szemléletesen megmutatták országos viszonylatban», hogy a «népet» jelenleg nem kis mértékben kadet «alkotmány-illúziók» hatják át, hogy a «nép» túlzott reményeket fűz a duma önálló tevékenységéhez, túlzottan törődik a duma «megóvásával». Ekkora elefántot nem vettek észre a «Nase Eho» munkatársai. Észrevették, hogy *kiket* küldött a nép a dumába, de nem vették észre, *minek* küldte őket oda. De ebben az esetben nem ért-e egyet a «Nase Eho» azzal, hogy amikor az «össznemzeti» feladatok mellőzésére hívja fel a proletariátust, ezzel arra szólítja, hogy szigetelje el magát ne csak a polgári «társadalomtól», hanem a kispolgári «néptől» is?"

Rendkívül tanulságos és figyelemreméltó tiráda ez, amely felfedi az opportunizmus három nagy hibáját: először, a választások eredményeivel szembeállítják a képviselők hangulatát; szóval a nép hangulatát felcserélik a képviselők hangulatával, a mélyebbtől, a szélesebbtől, az alapvetőtől a sekélyesebbhez, a szűkebbhez, a származékoshoz apellálnak*. Másodszor, a proletariátus szilárd

* Ami a „mandátumokat" illeti, mi teljesen elvetjük ezt az érvet. Ki számlálja a forradalmi és opportunista utasításokat és mandátumokat? Ki nem tudja, hány lapot tiltottak be forradalmi utasítások közlése miatt?

és következetes politikai vonalának és taktikájának kérdését felcserélik az ilyen vagy olyan „hangulat" figyelembevételének kérdésével. Harmadszor — és *ez a legfőbb* —, az „össznemzeti forradalom" vulgáris-demokratikus fétise nevében azzal ijesztgetik a proletariátust, hogy *„elszigetelődik"* a „kispolgári néptől".

A két első hibával a lehetőséghez mérten csak röviden foglalkozunk. A választások kissé felrázták a tömegeket, és nemcsak pillanatnyi hangulatukat mutatták meg, hanem *mélyen gyökerező érdekeiket* is. Marxistához egyáltalán nem illik, hogy az osztályérdekektől (amelyeket a választásokon kialakult pártcsoportosulás kifejezett) a pillanatnyi hangulathoz apelláljon. A képviselők hangulata lehet csüggedt, a tömegek gazdasági érdekei viszont tömegharcot támaszthatnak. Ezért a „hangulat" figyelembevétele szükséges lehet valamely akció, lépés, felhívás stb. *időpontjának* meghatározásához, de semmiképp sem a proletariátus *taktikájának* meghatározásához. Aki másképp okoskodik, az a következetes proletár taktikát a „hangulattól" való elvtelen függéssel cseréli fel. Márpedig egész idő alatt folyton éppen az *irányvonalról*, korántsem az „időpontról" volt szó. Magához tért-e a proletariátus vagy nem tért magához (ahogy a „Narodnaja Gazeta" véli), ez az *akció „időpontjának"* meghatározásához fontos, de nem annak meghatározásához, hogy milyen legyen a munkásosztály *akcióinak* taktikai *irányvonala*.

A harmadik hiba — a legmélyebben gyökerező és a legfontosabb: a félelem attól, hogy a szociáldemokrácia vagy (ami ugyanaz) a proletariátus „elszigetelődik" a kispolgári néptől. Ez a félelem aztán végképp nem illik hozzánk.

Amennyiben az eszerek, a trudovikok és a népi szocialisták valóban a kadetok után vonszolódnak — márpedig ez előfordul és előfordult igen gyakran, kezdve attól, hogy megválasztották Golovint, folytatva a síri hallgatás hírhedt taktikájával stb. —, annyiban a szociáldemokrácia *köteles* elszigetelni magát a kispolgári néptől. Mert két eset lehetséges: az egyik eset az, hogy a kispolgári nép ingadozása megmutatja általában a kispolgárok ingatag természetét, megmutatja a forradalom nehéz és küzdelmes

fejlődését, de nem jelenti a végét, erőinek kimerülését (ez a mi véleményünk). Ebben az esetben, amikor a szociáldemokrata proletariátus elszigeteli magát a kispolgári nép mindennemű ingadozásától és tévelygésétől, harcra *neveli*, harcra készíti elő ezt a népet, fejleszti öntudatát, elszántságát, szilárdságát stb. A másik eset pedig az, hogy a kispolgári nép ingadozása az illető polgári forradalom teljes fináléját jelenti (úgy véljük, ez a nézet *nem felel meg a valóságnak*, és a szociáldemokraták közül senki sem védelmezte nyíltan és egyenesen ezt a nézetet, noha a szélsőjobboldali szociáldemokraták kétségtelenül hajlanak rá). Ebben az esetben a szociáldemokrata proletariátus *ugyancsak köteles* elszigetelni magát a kispolgárság ingadozásától (vagy árulásától), hogy nevelje a munkásság osztálytudatát, és felkészítse a munkásságot a következő forradalomban való tervszerűbb, szilárdabb és elszántabb részvételre.

A szociáldemokrata proletariátus mindkét esetben, minden esetben feltétlenül köteles elszigetelni magát a *kadet illúzióktól áthatott* kispolgári néptől. Minden esetben köteles a valóban forradalmi osztály szilárd, következetes politikáját folytatni, nem zavartatva magát sem általában az össznemzeti feladatok, sem az össznemzeti forradalom semmiféle reakciós vagy nyárspolgári dajkameséitől.

Az erőviszonyok bizonyos alakulása és kedvezőtlen körülmények esetén lehetséges, hogy a polgári és kispolgári rétegek túlnyomó többségét egy időre megfertőzi a szolgalelkűség, a megalázkodás vagy a gyávaság. Ez „össznemzeti“ gyávaság lenne — és a szociáldemokrata proletariátus ettől *elszigeteli* magát az egész munkásmozgalom érdekében.

„Proletarij“ 16. sz.
1907 május 2.

AZ OROSZORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA MUNKÁSPÁRT KATONAI ÉS HARCI SZERVEZETEI NOVEMBERI KONFERENCIÁJÁNAK JEGYZŐKÖNYVÉRŐL[140]

A „Narodnaja Duma" 20. (folyó évi április 3-i) számában olvastuk: „Az OSzDMP Központi Bizottsága a következő levelet intézte a pártszervezetekhez: «A napokban hagyta el a sajtót egy könyvecske ezzel a címmel: ‚*A katonai és harci szervezetek első konferenciájának jegyzőkönyve*'*. A Központi Bizottság minden lehetséges félreértés elkerülése végett szükségesnek tartja ezzel kapcsolatban megjegyezni a következőket: 1) Néhány katonai és harci szervezet képviselői nem hogy a Központi Bizottság hozzájárulása nélkül, de a Központi Bizottság határozott tiltakozása ellenére hívták össze ezt a konferenciát, minthogy a Központi Bizottság megengedhetetlennek tartja a harci szervezetek egyesülésének minden néven nevezendő formáját. 2) A Központi Bizottság mellett működő technikai csoport a Központi Bizottságtól nem kapott engedélyt, hogy részt vegyen ezen a ‚konferencián', és a csoportnak az a tagja, aki a Központi Bizottság tudta nélkül részt vett ezen a konferencián, szigorú feddést kapott a Központi Bizottságtól. Ehhez még hozzá kell tennünk, hogy a Balti Határvidék katonai szervezetei a Lett Határterület Szociáldemokráciája Központi Bizottságának döntése ellenére vettek részt a konferencián»."

Az olvasók látják ebből, hogy Központi Bizottságunk nagyon haragszik, siet befeketíteni a párt előtt a konferen-

* A tényleges cím, amelyet a Központi Bizottság *lerövidített*, így hangzik: „Az *Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt* katonai és harci szervezetei 1906 novemberében tartott első konferenciájának jegyzőkönyve" (Szentpétervár 1907. Ára 60 kopek. IV + 168 old.).

ciát, és formai szabálytalanságok felsorolásával elpalástolja a kérdés lényegét.

Tanácsoljuk valamennyi párttagnak, hogy tanulmányozzák „Az OSzDMP katonai és harci szervezeteinek jegyzőkönyve" című rendkívül érdekes iratot, hogy személyesen győződjenek meg a Központi Bizottság haragjának és felháborodásának mulatságos voltáról. A magunk részéről szükségesnek tartjuk, hogy legalább röviden foglalkozzunk ennek a könyvnek (és a vele kapcsolatos „konfliktusnak") az értékelésével.

Előbb néhány szót arról, hogyan is áll a dolog formai oldala a Központi Bizottság mérges hangú nyilatkozatában. A konferenciát a Központi Bizottság tiltakozása ellenére hívták össze, mert a Központi Bizottság úgy vélte, hogy „megengedhetetlen a harci szervezetek egyesülésének minden néven nevezendő formája". Ez igen mérges megállapítás, csak az a baja, hogy logikátlan, csaknem teljesen összefüggéstelen. Ha a *konferenciákat* általában nem sorolja az „egyesülés formái" közé, akkor mellélőtt. Ha a harci szervezetek képviselőinek tanácskozása („konferenciája") *szintén* megengedhetetlen, mint az „egyesülés formája", akkor értetlenül kérdezzük magunktól: hogyan lehet megtiltani a *tanácskozást* a *párt*szervezetek képviselőinek, amíg ezek a szervezetek csakugyan pártszervezetek, amíg sem a pártkongresszus, sem a Központi Bizottság nem oszlatta fel őket?? A Központi Bizottság, úgy látszik, nem meri nyíltan kimondani igazi gondolatát (hogy szeretne egyáltalában minden harci szervezetet feloszlatni), és ezért nevetségesen mérgelődik. Csakugyan, nem volna-e természetes, ha a konferencia *bizonyos lépései vagy határozatai* ellen *érdemi* ellenvetéseket várnánk ilyen dühkitörés helyett: „Nem engedem meg a tanácskozásokat"? Önkéntelenül felvetődik bennünk a gondolat: vajjon ezzel a dühös kiáltással nem a kérdés érdemi felvetését akarják-e megakadályozni?

Most pedig térjünk át arra, hogyan hívták össze az OSzDMP katonai és harci szervezeteinek konferenciáját. Múlt év őszén ebben a kérdésben konfliktus támadt a pétervári katonai szervezet és a Központi Bizottság közt. Az előbbi összehívta a katonai és a *harci szervezetek* konferen-

ciáját arra hivatkozva, hogy „a párt szervezeti szabályzata *megadja* a helyi szervezeteknek a konferencia összehívásának jogát"*. A Központi Bizottság ellenezte a pétervári katonai szervezet kezdeményezését és a harci szervezetek meghívását. Ezért gyakorlatilag *két* konferencia ült össze; 1) az *októberi* konferencia, amelyen *csak* a katonai szervezetek voltak képviselve, és amelyen részt vettek a Központi Bizottság képviselői is; 2) a *novemberi* konferencia, amelyen részt vettek mind a katonai, mind a *harci* szervezetek, a Központi Bizottság képviselője nélkül (bár a Központi Bizottság *kijelölte* egyik tagját, hogy vegyen részt *ezen* a konferencián). Az *októberi* konferencián *8* katonai szervezet képviselői vettek részt. A novemberi konferencián *11* katonai és *8* harci szervezet képviseltette magát. Tanácskozási joggal *mindkét* konferencián részt vettek az OSzDMP Pétervári Bizottságának képviselői és más pártmunkások.

Az *októberi* konferencia határozatait a Központi Bizottság a fentebb említett röpiratban adta ki („Rövid kivonat"). A *novemberi* konferencia határozatai megjelentek a „Proletarij" 9. számában, és most bekerültek a külön könyv formájában kiadott „*Jegyzőkönyvbe*". A Központi Bizottság tiltakozása, amellyel cikkünket kezdtük, a *novemberi* konferenciára vonatkozik.

Természetesen feltétlenül elítélendő, hogy két konferencia volt. Ez, akárhogy nézzük is, nem kívánatos jelenség egy egységes pártban. A formai oldalt félretéve vessük fel a *két* konferenciát létrehozó konfliktus *lényegének* kérdését: hasznos volt-e vagy káros a harci szervezetek részvétele a konferencián? Az októberi konferencia határozatában ezt olvassuk: „... a párt számára égetően szükséges olyan konferencia összehívása, amely külön a katonai szervezetekkel foglalkozik, hogy megvitassa azt a kérdést, miképpen kell előkészíteni a csapatokat a nép fegyveres harcában való részvételre; e konferencia munkájának

* Lásd „Rövid kivonat a hadseregben működő OSzDMP-szervezetek első konferenciájának jegyzőkönyvéből"; a Központi Bizottság kiadása; 13 oldalas röpirat, a Központi Bizottság nyomdájában nyomták.

sikeréhez semmi hasznossal nem járulhat hozzá a harci osztagok képviselőinek részvétele“ (a Központi Bizottság röpiratának 4. oldala). Ennyi az egész. Ez az egész indokolás.

A vak is látja, hogy ez az indokolás nem fedi a valóságot. Minden rosszat mondhatnak a harci szervezetek tagjaira. De hogy részt vettek az eddigi felkelési kísérletekben, az tény. És már csak ezért az egyért is hasznos és szükséges tanácskozni velük. *Káros* tendenciáikat hasznos *feltárni* a párt előtt, *megmutatva* tevékenységük ilyen vagy olyan jellegét a konferencián, amelyen jelen vannak. Mind a Központi Bizottság, mind a konferencia *minden* tagja megtehette és köteles volt megtenni ezt. Senkit sem köthettek *semmiben* sem annak a konferenciának a határozatai, amely semmiképp sem kötelező sem a Központi Bizottságra, sem a helyi bizottságokra nézve. Ilyen körülmények között tehát egyszerűen nevetséges, hogy *féltek* a közös tanácskozástól.

És ha a Központi Bizottság most kereken elítéli a harci szervezetek tagjainak részvételével megtartott konferenciát, de *nem ítéli el* ugyanolyan kereken ennek a konferenciának egyetlen határozatát sem, ez azt jelenti, hogy ez a konferencia *megcáfolta* a Központi Bizottság feltevéseit!

Hogy rögtön rá is térjünk e konferencia határozataira, vegyük elő például *a harci szervezetek feladatairól* hozott határozatát. Itt ezt olvassuk: „A katonai és harci szervezetek konferenciája megállapítja, hogy a harci szervezetek legfontosabb feladatai a következők: 1) terjesszék a fegyveres felkelés eszméjének helyes értelmezését, és világítsák meg azokat a konkrét feltételeket, amelyek között a fegyveres felkelés megindulhat, lefolyhat és sikerrel végződhet, mivel a fegyveres felkelésről még a pártmunkások körében is igen zavaros, helytelen elképzelés uralkodik; 2) minden szükséges technikai feltételt készítsenek elő a fegyveres felkelés sikeres végrehajtásához; 3) az OSzDMP körül csoportosuló öntudatos munkások kádereit szervezzék meg az aktív megmozdulásra; 4) segítsék elő a lakosság forradalmi-demokratikus rétegeinek harci célokra való

megszervezését, s ezekben a rétegekben szilárdítsák meg a szociáldemokrácia harci vezetését."

Szóval, amint kijelentették, a harci szervezetek legfontosabb feladata először is *a fegyveres felkelés helyes értelmezésének terjesztése.* Ezt a gondolatot még élesebben megismétli a katonai és harci szervezeteknek a fegyveres felkelésben betöltendő szerepéről hozott határozat: „a harci szervezetek szerepe: a fegyveres felkelés helyes értelmezésének kialakítása a néptömegek körében . . ."

Hogy-hogy, mensevik Központi Bizottságunk az *ezzel a kérdéssel foglalkozó* tanácskozást nyilvánítja „megengedhetetlennek"?? Vagy pedig sietett elrejtőzni a hivatalnoki-bürokratikus spanyolfal — „megengedhetetlen mindenféle akció, sőt tanácskozás is együttesen" — mögé *azért,* hogy lerázzon magáról egy kellemetlen kötelezettséget, vagyis ne kelljen a párt előtt *határozottan* kifejtenie, hogy a harci szervezeteknek *mely* feladatait tartja helyesen kitűzött feladatoknak és melyeket helytelenül kitűzötteknek??

Hiszen éppen arról van szó, hogy a mensevikek körében valami igazán farizeusi viszony terjedt el a harci szervezetekkel szemben: a párton*kívüli* harci szervezetek tevékenységének ezt vagy azt az „eredményét" nem átallják felhasználni, a *párthoz* tartozó harci szervezetekről viszont vénasszonyos pletykákat terjesztenek, amelyek lehetővé teszik, hogy *egyáltalában megkerüljék* azt a kérdést, milyen módon kell terjeszteni a tömegek körében a fegyveres felkelés helyes értelmezését stb.

Az ilyen pletykák közé tartozik például az a divatos állítás, hogy a harci szervezetek tagjai (a bolsevikok nyomán) túlzott jelentőséget tulajdonítanak a felkelés *technikai oldalának.*

Kitűnő, uraim! Önök azzal vádolnak bennünket, hogy túlzott jelentőséget tulajdonítunk a „technikai oldalnak"? Nem volna talán mégis hasznos, ha az igazság tisztázása végett elolvasnának két határozatot: a mensevik (októberi) és a bolsevik (novemberi) szociáldemokrata katonai konferencia határozatát?

A katonatisztek körében végzendő munkáról. A mensevik (októberi) konferencia határozata:

„A konferencia úgy véli, hogy a tisztikar körében folytatott forradalmi propaganda fontos feladat mind azért, mert a szociáldemokrata forradalmi katonai szervezetnek a tisztek körében végzett munkája sok esetben megkönnyítheti békeidőben a csapatoknál folytatott munkánkat, mind pedig azért, mert fegyveres felkelés idején a forradalmi tisztek a felkelés technikai vezetőiül szolgálhatnak. A konferencia ezért ajánlja a forradalmi katonai szervezetnek, hogy fordítson nagy figyelmet a katonatisztek körében folytatott munkára, a lehetőséghez mérten igyekezzen a szociáldemokrata párt öntudatos híveivé nevelni őket“ (a Központi Bizottság röpiratának 13. oldala).

A bolsevik (novemberi) konferencia határozata:

„Figyelembe véve, hogy 1) a tisztikart mint hivatásos katonai kasztot mind szociális osztályösszetétele, mind pedig érdekei arra késztetik, hogy az állandó hadseregnek és a nép jogfosztottságának fenntartására törekedjék; 2) hogy ennek következtében a most folyó polgári-demokratikus forradalomban a tisztikar egészében véve reakciós szerepet tölt be; 3) hogy a tisztikar ellenzéki érzelmű csoportjai nem játszanak aktív szerepet; 4) hogy ennek ellenére lehetséges, hogy átjönnek pártunkba egyes tisztek, akik szaktudásuk és katonai szakképzettségük révén jelentős szolgálatot tehetnek a hadsereg felkelésének és a nép oldalára való átállásának idején, valamint a fegyveres felkelés technikai előkészítésében, — a katonai és harci szervezetek konferenciája megállapítja, 1) hogy a katonai szervezetek a tisztikar körében nem építhetnek ki önálló szociáldemokrata szervezetet; 2) hogy a tisztikar ellenzéki érzelmű csoportjait fel kell használni hírszerzési célokra, egyes tagjaikat pedig mint instruktorokat és gyakorlati vezetőket be kell vonni pártunk katonai és harci szervezeteibe“ (a „Jegyzőkönyv“ 132. oldala).

A mensevikek határozatában *szó sincs* a tisztikar *osztály*összetételéről, sem az *egész* polgári forradalomban betöltött szerepéről. A bolsevikok határozata *középpontba helyezi* ennek és amannak a megítélését. Ez az egyik megjegyzésünk. A mensevikek határozatában cs*ak a technikáról* van szó, mert a tisztek körében folytatott munka *„fontossága“* mellett felhozott *összes* bizonyíték oda torkollik, hogy a tisztek körében végzett munka „megkönnyítheti“ a csapatok körében folytatott munkánkat (szálláso-

kat adjon? legális fedezékül szolgáljon?), és azután technikai vezetőket adhat. A bolsevikok határozata *alárendelt* helyre utalja a technikát mint „egyes tisztek" szolgálatait, előtérbe pedig annak bizonyítását állítja, hogy *„önálló szociáldemokrata szervezetet"* a tisztikar körében a munkáspárt nem építhet ki. Ez a másik megjegyzésünk. A mensevikek határozatában a nyárspolgári gondolatmenetet, amely nem mer rámutatni a tisztikar és a burzsoázia osztálykapcsolatára, kiegészíti a következtetés bátortalansága: *„a lehetőséghez mérten* igyekezzen a szociáldemokrata párt öntudatos *híveivé* nevelni őket." A bolsevikok határozatában az *egészében* reakciós réteg nyílt proletár megítélése határozott következtetésre vezetett: az ellenzéki tiszteket fel kell használni „hírszerzésre", „egyes tagokat" pedig be kell vonni *pártunk* katonai és harci szervezeteibe. Ez a harmadik megjegyzésünk.

Felvetődik a kérdés, hogyan ne nevezzük ezek után vénasszonyos pletykának azt a mensevik fecsegést, hogy általában a bolsevikok, s különösen a harci szervezetek bolsevik tagjai túlzott jelentőséget tulajdonítanak a „technikai oldalnak"? A valóságban ez a fecsegés, amint látjuk, arra szolgált, hogy leplezze egyrészt a tisztikarral kapcsolatos mensevik nézet technikai korlátozottságát, másrészt pedig a merőben értelmiségi *opportunista* félelmet attól, hogy véleményt mondjanak a tisztikar burzsoá osztályösszetételéről, és a csapatokban végzett munkába bevigyék az osztályszéthúzás gondolatát, a parasztokból és munkásokból lett „alacsony rendfokozatúak" tömege és a maroknyi nemesi csemete vagy a katonai szolgálaton át a nemességbe törtető burzsoá közti osztályszéthúzás gondolatát.

A tisztikarra vonatkozó e „technikai" és kispolgári-opportunista nézetről egyébként nemcsak a kicsiny októberi konferencia mensevik tagjai tettek tanúságot. Ugyanezzel a nézettel találkozunk mensevik Központi Bizottságunknál is: érdemes megemlítenünk a szervezetekhez intézett hírhedt *4.* levelét (a duma szétkergetésének időszakából), amelyben a „dumát" mint az alkotmányozó gyűlést összehívó hatalom szervét követelő jelszót úgy próbálja igazolni, hogy igyekszik alkalmazkodni a „középburzsoázia és a *tisztikar*" érdekeihez és tudatossági fokához.

A Központi Bizottság ugyanabban a levélben azt sem átallotta kijelenteni, hogy ha a hatalomért vívott harcban a munkásküldöttek szovjetjei *győznének*, ez csak a nép oldalára átállt hadsereg katonai diktatúrájához vezetne! „Liberális" tisztek nélkül, látják, a katonák még a munkásküldöttek szovjetjével együtt sem tudnának mást biztosítani, mint katonai diktatúrát!

A tisztikar nyárspolgári szemléletével találkozunk Plehanovnál, a mensevikek eszmei vezérénél is. 1906 folyamán egyre azon erőlködött, hogy a felkelés technikai feladatainak eltúlzásával vádolja meg a bolsevikokat. De a felkelésnek melyik oldaláról írt maga az igen tisztelt Plehanov elvtárs ez alatt az idő alatt? Talán a felkelés tömeggyökereiről, a paraszti és a proletár elemeknek a felkelésben játszott szerepéről? Szó se róla. Plehanov elvtárs ez alatt az idő alatt *mindössze* a „Dnyevnyik"[141] 7. (1906 augusztusi) számában írt egy *liberális* katonatiszt *egyetlen* leveléről, s ebből az alkalomból végtelenül udvariasan „helyreigazította" ezt a tisztet azért, mert burzsoá nézeteket vallott az „alacsony rendfokozatúakról", a Vitte-kormány időszakának „nyugalmas" jellegéről stb. „Sőt, nekem az a véleményem — írta Plehanov elvtárs —, hogy csakis (jegyezzék meg ezt a „csakis"-t!) a katonatiszteknek a katonai szervezetekben való részvétele fog véget vetni ezeknek a *lázadásoknak* (a katonák és a matrózok lázadásainak), amelyek a forradalom számára szükséges erők tervszerűtlen és improduktív fecsérlését jelentik." Látják, milyen energikus: *csakis* a tisztek részvétele fog véget vetni a lázadásoknak!! Katonatisztek nélkül nem ér véget a buta paraszti erők *„tervszerűtlen"* fecsérlése. Mikor ellenben a harci szervezetek bolsevik tagjai tanácskozásra gyűlnek össze, és azt a szerény tanácsot akarják adni a szociáldemokrata pártnak: tegye a harci szervezetek *fő* feladatává, hogy tanítsák meg a *tömegeket* a katonai ismeretekre, magyarázzák meg nekik a felkelés menetét, a felkelés *tervszerű* lefolytatásának feltételeit, — akkor a begyepesedett mensevizmus farizeusai elbődülnek: micsoda szűk technikai értelmezése ez a „tervszerűségnek"! Micsoda „megengedhetetlen" tanácskozást tartanak a harci szervezetek tagjai a Központi Bizottság akarata ellenére!

De eleget beszéltünk ezekről a farizeusokról. Térjünk vissza a jegyzőkönyvhöz. A jegyzőkönyvben *egyetlen* olyan helyet találtunk, ahol nem „szerény tanácsokat" adnak a szociáldemokrata pártnak, hanem nagyképű és ostoba tervkovácsolást produkálnak. Izarov elvtárs[142] beszámolója volt ez, amelyet a pártnak a fegyveres felkelésben betöltendő szerepéről mondott. Izarov elvtárs valóban abszurdumokat mondott itt, amelyek közé tartozik például az, hogy az összes pártszervezeteket fel kell osztani három fő típusra: katonai, harci és proletár szervezetekre!! Sőt, még olyasmit is mondott, hogy vannak „tervek", melyek szerint a szervezetek e három típusának *egyenlő számú* küldötteiből „katonai-harci tanácsokat" kell alakítani (95. old.) stb. Magától értetődik, hogy az *ilyen „harcizmustól"* mi, bolsevikok, *mindig a leghatározottabban elhatároljuk magunkat*. Az általános proletár szervezetnek van feltétlenül uralkodó jellege és döntő szava, — ennek a szervezetnek *a legteljesebb mértékben* alá kell rendelni minden katonai és harci szervezetet, — ezeket a harci szervezeteket *teljes egészükben* a szociáldemokrata munkás-*párttagok* kádereire *kell* alapozni (sőt, esetleg *pártmiliciával kell helyettesíteni a harci szervezetet)* — mindez számunkra teljesen kétségtelen.

És ha frakciós célokból Izarov elvtárs ostoba túlzásait tálalják nekünk, megkérjük az ilyen „kritikusokat", ne feledjék, hogy *a bolsevik katonai-harci konferencia nem követte az Izarov-féle szélsőségeket!* A harci szervezetek bolsevik tagjaira szórt rágalmak legjobb cáfolata az, hogy ők *maguk*, saját konferenciájukon egyszerűen félretolták az Izarov-féle tervkovácsolást. S hogy a szociáldemokrata pártnak a fegyveres felkelésben betöltendő szerepe kérdéséről alkotott véleményüket *ne foghassák fel* úgy, mint nagyképű kinyilatkoztatást vagy kategorikus felszólítást stb., *maguk* változtatták *nem-hivatalos tanácskozássá* e kérdéssel foglalkozó konferenciájukat (lásd „Proletarij" 9. sz. és a „Jegyzőkönyv" 116. oldala). És csak a nem-hivatalos tanácskozáson fogadták el egyhangúlag azt a határozatot, amelyben nincs semmiféle tervkovácsolás à la Izarov, hanem csak arról van szó benne, hogy „biztosítani kell az általános proletár szervezetek, valamint

a katonai és a harci szervezetek legszorosabb kapcsolatát és együttműködését". A katonai szervezetek feladatairól hozott határozat emellett *külön* hangsúlyozza, hogy *„az egész munkát alá kell rendelni"* „az általános proletár szervezetek politikai vezetésének" („Proletarij" 9. sz. és a „Jegyzőkönyv" 137. oldala). Ha a harci szervezetek egyes bolsevik képviselői maguk is helyre tudták igazítani Izarovot, elképzelhetjük, mennyire okkal fél a Központi Bizottság az egész párt katonai és harci szervezeteinek közös tanácskozásától.

Nincs annyi helyünk, hogy ugyanilyen részletesen foglalkozzunk a konferencia munkájának más vonatkozásaival is. Megjegyezzük, hogy a terjedelmes könyvnek *csaknem a felét* a csapatoknál végzendő munkáról (10—49. old.) és a fegyveres felkelés eddigi kísérleteiről (53—59, 64—79. old.) szóló beszámolók alkotják. Rendkívül értékes anyag ez, és az anyag összegyűjtésének és feldolgozásának kezdeményezéséért valamennyi öntudatos szociáldemokrata munkás hálás a katonai és harci szervezetek konferenciájának. Megemlítjük Varin elvtársnak[143] „a fegyveres felkelés eddigi kísérleteiről" tartott beszámolóját; ez a beszámoló előtérbe helyezi a fegyveres felkelésnek mint *a tömegmozgalom külön fajtájának*, a proletár osztályharc külön fajtájának tanulmányozását. Hangsúlyozza a meghatározott osztályok közt folyó harc végső kiéleződésének történelmi mozzanatát mint a felkelés feltételét. Megvizsgálja az egyes osztályok szerepét, — megállapítja, hogy a csapatoknál folyó mozgalom a társadalmi erők viszonyától függ, — hogy a felkelés politikai és harci oldala elválaszthatatlan egymástól, — hogy „a néptömegek széleskörű demokratikus szervezetei" előfeltételei az ideiglenes forradalmi kormánynak stb. Persze, ilyen kérdéseket *tanulmányozni* kissé nehezebb, mint „taktikai platformokat" írni olyasféle kadet frázisokkal, hogy „a proletár tömegek a hirtelen felkelés csodájában hisznek" (lásd Martov és Tsai „Taktikai platformját").

Megemlítjük végül a jelenlegi helyzet megítélésével foglalkozó vitát, amelynek során Iljan elvtárs[144] mondott remek beszédet, az az Iljan, aki *1906 novemberében a katonai* és *harci* szervezetek konferenciáján a *második* dumáról

olyan véleményt fejezett ki, amelyet az események ragyogóan igazoltak. „Hadd szóljak néhány szót a dumáról is — mondta. — A dumának egyáltalán nem olyan összetétele lesz, mint az előző dumának volt. Mozgósított forradalom fog szemben állni mozgósított reakcióval. A parasztság, különösen azért, mert nem váltották be várakozásait, forradalmibb elemeket fog beküldeni, mint az előző dumába. Kétségtelen, hogy ugyanez történik majd a proletariátussal is... Az a bajunk, hogy a szociáldemokraták egy része valamiféle közbülső liberális réteggel igyekszik megtölteni a dumát" („Jegyzőkönyv" 84. old.).

A *harci* szervezetek konferenciáján helyesebben tudták megítélni a *politikát*, mint Plehanov és a mensevik Központi Bizottság 1906 novemberében!

Egy ujságcikk keretében természetesen nem lehet kimeríteni a „Jegyzőkönyv" tartalmát, és most befejezzük azzal, hogy melegen ajánljuk a jegyzőkönyv *tanulmányozását*, — melegen ajánljuk azoknak a szociáldemokratáknak, akik liberális vihogás nélkül tudnak beszélni a felkelés kérdéseiről.

A megírás ideje: 1907 április.

Megjelent: „Proletarij" 16. sz.
1907 május 2.

JELENTÉS AZ OSzDMP V. KONGRESSZUSÁNAK A PÉTERVÁRI SZAKADÁSRÓL ÉS A VELE KAPCSOLATBAN MEGALAKÍTOTT PÁRTBÍRÓSÁGRÓL[145]

Pártunk Központi Bizottsága, mint a polgári lapokból („Tovariscs" stb.) ismeretes, pártbíróságot alakított, hogy megvizsgálja eljárásomat — nevezetesen *„A szentpétervári választások és a 31 mensevik képmutatása"* című brosúrámat*, amely a pétervári szociáldemokrata szervezetnek a második duma választásakor történt szakadása idején jelent meg.

A bíróság úgy alakult meg, hogy hárman képviseltek engem, hárman a 31 menseviket, három elnökségi tagot pedig a lett, a lengyel szociáldemokrácia és a Bund központi bizottságai jelöltek ki. Ehhez a bírósághoz én ellenvádat terjesztettem be a 31 mensevik és *Dan* elvtárs (a Központi Lap szerkesztőségének tagja, s a Központi Lapon keresztül a Központi Bizottságnak is tagja) ellen, megengedhetetlen magatartással vádolva őket. Ezt az ellenvádat támogatta egyrészt 234 pétervári bolsevik párttag gyűlése (határozatuk a beszámolójukkal együtt, amely összefoglalja az egész ügyet, a „Proletarij" 13. számában megjelent), másrészt a pétervári szociáldemokrata konferencia (mínusz elszakadt mensevikek). E konferencia határozatát a „Proletarij" 14. száma közölte[146].

A pártbíróság mint a Központi Bizottság által alakított intézmény nem tartotta jogosultnak magát arra, hogy önállóan felelősségre vonja a 31 menseviket és Dan elvtársat, s az ellenvád kérdésében való illetékességének megállapítása végett ugyanahhoz a Központi Bizottsághoz folyamodott. A Központi Bizottság külön ülésen újra

* Lásd ebben a kötetben 19—30. old. — *Szerk.*

megvizsgálta ezt a kérdést, s leszögezte, hogy a szóbanforgó bíróság csak Lenin ügyének kivizsgálására alakul meg, és hogy újabb személyek bíróság elé állítása teljes mértékben a Központi Bizottságtól függ, amely természetesen kötelességének tartja, hogy bíróság elé állítson bárkit, aki ellen a szóbanforgó bíróság megengedhetetlen cselekedet vádját emeli. Az új bíróság összetételének megállapítása megint csak teljesen ugyanannak a Központi Bizottságnak a belátásától függ.

A rikító képtelenségek és ellentmondások egész csomója jött létre így. A mensevik Központi Bizottság olyan intézmény szerepét játssza, amely bíróság elé állít, s emellett meghatározza a bíróság összetételét és illetékességét. Az ellenvádat a Központi Bizottság mensevik részének vezetője ellen emeltem. Ugyanazok a személyek jelölik ki a bíróságot, ugyanők az ügyészek, s ugyanők döntik el az *ellenük* irányuló ellenvád sorsának kérdését!

Érthető, hogy ez a rendszer nem emelheti a párt tekintélyét. A képtelenségek csomóját csak a pártkongresszus tudja kibogozni. S ezért az alábbi kéréssel fordulok a kongresszushoz: a kongresszus közvetlenül ruházza fel a bíróságot bírói teljhatalommal; teljesen függetlenítse a bíróságot a Központi Bizottságtól, amely (annak mensevik része) szemmelláthatóan érdekelve van az ügyben; adjon jogot a bíróságnak, hogy minden oldalról, minden korlátozás nélkül kivizsgálhassa az ügyet, és felelősségre vonhassa a párt minden tagját és minden intézményét, nem véve ki a Központi Bizottság mensevik részét sem stb.

Hogy világosan álljon az ügy az OSzDMP kongresszusának tagjai előtt, mellékelem: 1) a bíróság első tárgyalásán felolvasott védőbeszédem (illetve a Központi Bizottság mensevik része ellen irányuló vádbeszédem) teljes szövegét. (A bíróság mindössze két tárgyalást tartott, és mindössze három tanút hallgatott ki a több tucatból. A bíróság tárgyalásait a kongresszus szakította félbe.) 2) Mellékelem a pétervári szakadás ténybeli történetének rövid vázlatát.

I. LENIN VÉDŐBESZÉDE (ILLETVE A KÖZPONTI BIZOTTSÁG MENSEVIK RÉSZE ELLEN IRÁNYULÓ VÁDBESZÉDE) A PÁRTBÍRÓSÁGON

Bíró elvtársak!

A Központi Bizottság azzal vádol engem, hogy *párttag számára megengedhetetlen módon léptem fel* (a sajtóban). Így mondja a Központi Bizottságnak a pártbíróság alakításáról szóló határozata. Mindjárt a dolog lényegével kezdem: felolvasom teljes egészében azt a „nyilatkozatot", amelyet a Központi Bizottság „a bíróság elé terjeszt megvizsgálás végett".

„. . . A Központi Bizottság megállapítja, hogy «A szentpétervári választások és a 31 mensevik képmutatása» című brosúra, amelyet Lenin elvtárs írt alá, közvetlenül megvádolja a szentpétervári szervezet 31 tagját, hogy tárgyalásokat kezdtek a kadet párttal azért, «hogy eladják a kadetoknak a munkások szavazatait», és hogy «a mensevikek azért alkudoztak a kadetokkal, hogy a munkások ellenére, a kadetok segítségével bejuttassák emberüket a dumába».

A Központi Bizottság megállapítja, hogy effajta vádnak a sajtóban való megjelenése, különösen a választások küszöbén, szükségképpen zavart kelt a proletariátus soraiban, minthogy gyanúba fogja a párttagok politikai becsületességét, és ezt a proletariátus ellenségei fel fogják használni a szociáldemokrácia elleni harcra.

Minthogy a Központi Bizottság véleménye szerint párttagok számára megengedhetetlenek ilyen fellépések, Lenin elvtárs eljárását pártbíróság elé terjeszti megvizsgálás végett."

Ez a vád teljes szövege. Először is azt jegyzem meg, hogy ebben van egy nagy, szemmelláthatóan ténybeli *valótlanság*, s kérni is fogom a bíróságot, hogy ezt javítsa ki a nekem bűnül felrótt brosúra *szövege* alapján. Nevezetesen: ebben a brosúrában félreérthetetlenül és határozottan megmondom, hogy *nemcsak* a 31 menseviket, *hanem Dan elvtársat*, *vagyis* a Központi Bizottság *tagját is* vádolom.

Amikor a Központi Bizottság kidolgozta ezt a határozatát, *tudnia kellett* mind azt, hogy Dan elvtárs a Központi Bizottság tagja (talán még részt vett a kérdés megtárgyalásában, vagy annak a döntésnek a meghozatalá-

ban is, hogy engem bíróság elé kell állítani Dan megvádolása miatt?), mind pedig azt, hogy én nemcsak a 31 menseviket vádolom, hanem Dant is. Tehát a Központi Bizottság *tudatosan* elkülönítette *tagját* az általam vádolt személyektől. S itt a ténybeli valótlanságon kívül van még valami rosszabb is, valami megengedhetetlen, és később részletesen foglalkozom majd a dolog *ezen* oldalának a megítélésével, és igyekszem majd *éppen ezt* tisztázni a bírósági vizsgálat egész anyagával.

Rátérek a vád lényegére.

A Központi Bizottság két részt idéz brosúrámból, és most kénytelen vagyok minél alaposabban megvizsgálni mindegyik idézetet. Természetesen tudom, hogy az említett brosúra *egészéről* van szó, nem pedig csak erről a két idézetről. De a Központi Bizottság nyomán én is ezeket veszem elő mint legfőbbeket és leglényegesebbeket.

Az első idézetet a brosúra legelejéről vették. Bátorkodom felolvasni az egész oldalt, hogy megmutassam, milyen összefüggésben szerepel ez az idézet:

„A «Tovariscs» mai (január 20-i) száma — emlékeztetek rá, hogy a dolog tehát *öt* nappal a szentpétervári baloldali blokk megalakulása előtt és *16 nappal* a pétervári városi duma-választások előtt történt — terjedelmes kivonatokat közöl annak a 31 menseviknek a kiáltványából, aki a szentpétervári választások küszöbén elszakadt a szocialista szervezettől.“*

Hangsúlyozom, hogy a brosúrának mindjárt az első mondata középpontba helyezi a legfőbb tényt, a választások küszöbén Szentpétervárott bekövetkezett *szakadást*. Azért hangsúlyozom ezt a körülményt, mert később még sokat kell utalnom e körülmény jelentőségére.

Folytatom az idézetet:

„...Mindenekelőtt néhány szóban elmondjuk a tényleges történetét annak, hogy mit mesterkedtek a szociáldemokráciától elszakadt mensevikek a konferenciáról való kivonulásuk óta...“ Erről a kivonulásról és jelentőségéről még néhány nappal a szóbanforgó brosúra előtt kiadtam „A szociáldemokrácia és a szentpétervári

* Lásd ebben a kötetben 19. old. — *Szerk.*

választások", valamint a „«Hallgasd meg az ostoba ítéletét»... (Egy szociáldemokrata publicista jegyzeteiből)" című brosúrát*. Az utóbbi brosúrának csaknem minden példányát elkobozta a rendőrség. Csak néhány példány maradt meg, és azért hivatkozom rá, hogy a bíróság egészében, nem pedig töredékekben tanulmányozhassa az akkori események képét.

„... 1) Miután elszakadtak a szociáldemokrata munkásoktól, blokkra léptek a kispolgársággal (az eszerekkel, a trudovikokkal és a népi szocialistákkal), hogy együtt alkudjanak ki mandátumokat a kadetoktól. Az írásbeli szerződést, amelyet az elszakadt szociáldemokraták a kispolgári blokkba való belépésükről kötöttek, *eltitkolták a munkások* és a nyilvánosság előtt.

Mi azonban nem adtuk fel a reményt, hogy ezt a szerződést mégis nyilvánosságra hozzák, és fény derül a titokra."

Felhívom a bíróság figyelmét arra, hogy a Dant és a 31 mensevíket vádoló brosúrámban eleve hangsúlyozom azt a mozzanatot, hogy az írásbeli szerződést eltitkolták a munkások előtt. Menjünk tovább:

„2) Mint a kispolgári blokk (amelyet a lapokban helytelenül „baloldali blokknak" neveznek) alkotórésze, az elszakadt mensevikek alkudozni kezdtek a kadetokkal, hogy a hat mandátumból ennek a blokknak adjanak át három mandátumot. A kadetok két mandátumot ígértek. Nem egyeztek meg. A kispolgári «konferencia» (nem a mi kifejezésünk, hanem az ujságokból vettük) a kadetokkal *január 18-án* ült össze. A «Recs» és a «Tovariscs» beszámolt róla. A «Recs» mai számában azt írja, hogy nem jött létre megegyezés (bár természetesen készen kell lennünk arra, hogy a kulisszák mögött még folynak a tárgyalások).

A mensevikek a sajtóban egyelőre nem írnak erről a «*fellépésükről*», amely azt célozza, hogy eladják a kadetoknak a munkások szavazatait."

Ilyen összefüggésben szerepel az első idézet. Ezt én a mensevikek ellen éppen azon a napon írtam le, amikor *először* értesültem az ujságokból, hogy a mensevikek és a

* Lásd *Lenin* Művei. 11. köt. 1954. 445—470. old. és 471—490. old. — *Szerk.*

narodnyikok blokkja a kadetokkal a pétervári szociáldemokrata szervezet többsége *ellen* nem jött létre, s menten előrebocsátottam, hogy nem tudom az egyezményt *végleg* létre nem jöttnek tekinteni, hogy készen kell állnunk a *rosszabbra:* hogy a *„kulisszák mögött"* folytatják a tárgyalásokat. Miért vélekedtem akkor úgy (akkori nézetemet egyébként most is helyesnek tartom), hogy készen kell állnunk erre a rosszabbra? Azért, mert az, hogy a mensevikeknek a kispolgári blokkal kötött írásbeli szerződését eltitkolták a nyilvánosság előtt, helytelen, szocialistához méltatlan cselekedet volt, amely elkerülhetetlenül a *legrosszabb gyanúra* adott okot.

Mire gondoltam én itt, amikor azt írtam, hogy „eladják" a kadetoknak a munkások szavazatait? Egyes tréfacsinálók azt mondták nekem, hogy ők úgy értették, mintha én *pénzért* való eladásról beszélnék. A tréfa persze szellemes. De egy értelmes ember, aki komolyan végigolvassa az egész brosúrát, nem pedig kiragadott helyeket fut át, az természetesen rögtön meglátja az összefüggésből, az előző és a következő mondatokból, hogy itt nem *pénzért*, *hanem dumabeli mandátumokért* való eladásról van szó. „Alkudozáson" és „adás-vételen" politikai, nem pedig gazdasági egyenértékek cseréjét értem: mandátumokat a szavazatokért, nem pedig pénzt a szavazatokért.

Felmerül a kérdés, érdemes volt-e kitérni erre a világos és nyilvánvaló körülményre?

Mélységes meggyőződésem, hogy érdemes volt, mert ebben a pontban közeljutunk annak a kérdésnek a tisztázásához, amelyet a Központi Bizottság felvetett, nevezetesen: a megengedhető vagy megengedhetetlen sajtónyilatkozatok kérdéséhez.

Ha a brosúra szóbanforgó helyén az állt volna: a 31 mensevik pénzért eladta a munkások szavazatait a kadetoknak, akkor ezzel szégyenletes és bűnös cselekedetet tulajdonítottam volna az ellenfélnek. Ilyen állításért azt, aki mondja, bíróság elé kellene állítani, de természetesen korántsem azért, mert „zavart kelt a proletariátus soraiban", hanem *rágalmazásért.* Ez egészen világos.

S viszont, ha a brosúra szóbanforgó helyén ez állt volna: a 31 mensevik fellépett azért, hogy a munkások

szavazatait a kadet szavazatokhoz *csatolja* azzal a feltétellel, hogy ezért a szociáldemokratáknak duma-mandátumot adnak, — akkor ez a lojális, korrekt, a párttagok számára megengedhető polémia mintaképe lett volna.

Miben különbözik *ettől* az általam választott fogalmazás? Különbözik a hangjában, amely az egész muzsikát adja. Nevezetesen, ez a fogalmazás mintegy arra irányul, hogy az olvasóban gyűlöletet, undort, megvetést keltsen azokkal szemben, akik ilyen dolgokat művelnek. Ez a fogalmazás nem arra irányul, hogy meggyőzzön, hanem arra, hogy szétzúzza a sorokat, — nem arra, hogy helyreigazítsa az ellenfél hibáját, hanem arra, hogy megsemmisítse, eltörölje a föld színéről az ellenfél szervezetét. Ez a fogalmazás csakugyan olyan jellegű, hogy a legrosszabb gondolatokat, a legrosszabb gyanút kelti az ellenféllel kapcsolatban, és a meggyőző és helyreigazító fogalmazástól eltérően csakugyan „zavart kelt a proletariátus soraiban".

Szóval, ön elismeri, hogy ez a fogalmazás *megengedhetetlen?* — kérdeznek engem. — Természetesen, igen — felelem, — *csak egy kis kiegészítéssel*: megengedhetetlennek tartom *egységes* párt tagjai számára. Ebben a kiegészítésben rejlik a kérdés lényege. A Központi Bizottság által ellenem emelt vád helytelensége, többet mondok, lelkiismeretlensége éppen abban áll, hogy a *Központi Bizottság elhallgatja, hogy nem volt* egységes párt abban az időben, amikor a brosúra íródott, abban a szervezetben, ahonnan (nem formailag, hanem lényegében) kiindult, amelynek céljait szolgálta. Lelkiismeretlenség ilyen okkal „a párttagok számára megengedhetetlen sajtófellépés" címén vádat emelni, amikor a pártban *szakadás* volt.

A szakadás minden szervezeti kapcsolat felbomlása, amely a nézetek harcát a szervezeten belüli befolyásolás talajáról a szervezeten kívülről történő befolyásolás talajára, az elvtársak helyreigazításának és meggyőzésének talajáról szervezetük megsemmisítésének talajára, a munkástömegnek (és általában a néptömegnek) az elszakadt szervezet elleni fellázítása talajára tereli át.

Az, ami megengedhetetlen egységes párt tagjai között, megengedhető és kötelező egy kettészakadt párt részei között. Nem írhatunk a velünk egy pártban levő elv-

társainkról olyan nyelven, amely rendszeresen gyűlöletet, undort, megvetést stb. hint el a munkástömegekben a velünk egyet nem értőkkel szemben. Az elszakadt szervezetről *lehet és kell* éppen ilyen nyelven írnunk.

Miért kell írnunk ilyen nyelven? Mert a szakadás arra kötelez bennünket, hogy *kiragadjuk* a tömegeket az elszakadtak vezetése alól. Azt mondják nekem: ön zavart keltett a proletariátus soraiban. Azt válaszolom erre: szándékosan és megfontoltan keltettem zavart a pétervári proletariátusnak abban a részében, amely a választások küszöbén elszakadt mensevikeket követte, és *szakadás esetén mindig is így fogok* eljárni.

A szentpétervári választások küszöbén a mensevikek ellen intézett éles, sértő támadásaimmal valóban megingattam *a bennük bízó és őket követő proletariátus* sorait. Ez volt a célom. Ez volt a kötelességem, mint a baloldali blokk kampányát folytató szentpétervári szociáldemokrata szervezet tagjának. Mert *a szakadás után* e kampány folytatása érdekében szét *kellett* zúzni a mensevikek sorait, akik a kadetok szekerébe fogták a proletariátust, zavart *kellett* kelteni soraikban, fel kellett ébreszteni a tömegekben a gyűlöletet, az undort és a megvetést ezekkel az emberekkel szemben, akik *kirekesztették* magukat az egységes pártból, akik a választási hadjáratban szociáldemokrata szervezetünknek gáncsot vető politikai ellenséggé váltak. *Ilyen* politikai ellenség ellen folytattam én akkor — és a szakadás megismétlése vagy fejlesztése esetén *mindig is folytatni fogok — irtóháborút.*

Ha a mensevikek által rendezett szentpétervári szakadás után nem keltettünk volna zavart *a mensevikek vezette* proletariátus soraiban, nem tudtuk volna végrehajtani a baloldali blokk választási hadjáratát. És csak azt sajnálom, hogy mivel nem voltam Pétervárott, *nem eléggé* segítettem abban, hogy *kiragadjuk* a tömegeket az elszakadt mensevikek befolyása alól, mert e feladat szorgalmasabb és sikeresebb teljesítése esetén a baloldali blokk győzött volna Szentpétervárott. Ezt bebizonyították a választások eredményeinek számadatai.

A vád sarkalatos logikai (és persze nemcsak logikai) hibája az, hogy álnokul elhallgatják a szakadás kérdését,

elhallgatják a szakadás tényét, a párt egysége szempontjából jogos követeléseket próbálnak támasztani olyan körülmények között, amikor *nincs* egység, amikor *nincs* egységes párt és ráadásul — ezt később be fogom bizonyítani — magának a vádló Központi Bizottságnak a hibájából nincs, amely rendezte és leplezte a szakadást!

Ha valaki a párton belül megengedhető harc mértékével mérné a szakadás talaján folyó harcot, a kívülről a párt vagy (helyi szakadás esetén) valamely pártszervezet ellen folyó harcot, az ilyen embert vagy gyermekien naivnak, vagy képmutatónak kellene tartanunk. Szervezeti szempontból a szakadás *minden* szervezeti kapcsolat felbomlását jelenti, vagyis azt jelenti, hogy arról a harcról, amely a szervezeten belül meg akarja győzni az elvtársakat, áttérünk arra a harcra, amely *rombolja* az ellenséges szervezetet, megsemmisíti a proletariátus tömegeire gyakorolt befolyását. Pszichikai szempontból egészen világos, hogy a szervezeti kapcsolatok felbomlása az elvtársak közt *máris* a kölcsönös harag és a gyűlöletbe átcsapó ellenségesség *tetőfokát* jelenti.

A pétervári szakadásban pedig még két különös körülmény is volt, amely tízszeresre fokozta a harc élességét és kíméletlenségét.

Az első körülmény — a párt Központi Bizottságának szerepe. A „szervezeti szabályzat szerint" a Központi Bizottságnak az a feladata, hogy összefogjon, és bármilyen helyi szakadásnak nem a szakadás talaján folytatott harcra kell vezetnie, hanem arra, hogy panaszt terjesztenek be a Központi Bizottságnak, vagy tágabb értelemben véve a Központi Bizottsághoz folyamodnak, hogy működjön közre az egység helyreállításában. A *valóságban* a Központi Bizottság Szentpétervárott a választások küszöbén kezdeményezője és részese volt a szakadásnak. Ez a körülmény — amelyet a konferenciának az ellenvád beterjesztésére vonatkozó határozatához fűzött indokolás részletesen és okmányok alapján kifejt — késztet bennünket arra, hogy a pétervári szakadást *becstelen* szakadásnak minősítsük. Erről később külön fogok beszélni, és ragaszkodni fogok ahhoz, hogy a bíróság vesse fel azokat a kér-

déseket, amelyek a vádlott által a vádló ellen emelt e vád jogi természetéből következnek.

A második körülmény: a pétervári választási hadjárat a szakadás idején. Ha nincs szó a párt azonnali nyílt és tömeges politikai fellépéséről vagy általában politikai akciójáról, olykor még előfordulhat, hogy a szakadás nem teszi szükségessé, hogy *haladéktalanul* kíméletlen irtóháborút indítsunk. De ha van ilyen tömegakció, mint például a választások, ha mindenáron haladéktalanul be kell avatkoznunk a választásokba, és így vagy úgy le kell folytatnunk azokat — akkor a szakadás azt jelenti, hogy feltétlenül tüstént kíméletlen irtóháborút kell indítanunk, mégpedig azért, hogy *ki* folytassa le a választásokat: a helyi szociáldemokrata szervezet-e, vagy pedig a tőle elszakadt csoport. Ilyen szakadás esetén egy percig sem halasztható a feladat: ki kell ragadni a tömegeket az elszakadtak befolyása alól, szét kell szórni az elszakadtak szervezetét, politikai nullává kell változtatni őket. És az, hogy mégis viszonylag összefogott, valamelyest is pártszerű választási hadjárat bontakozott ki a fővárosban, olyan hadjárat, amely legalább is hasonlít egy szociáldemokrata választási hadjárathoz, ez annak köszönhető, hogy a január 6-i szakadás *után* a bolsevikok kíméletlen erejű rohamot indítottak a mensevikek ellen.

Azt mondják: harcoljatok, de ne mérgezett fegyverrel. Ez igen szép és hatásos kifejezés, nem vitás. De ez a kifejezés vagy szépen csengő üres frázis, vagy pedig szétfolyó, homályos, zavaros formában ugyanazt a gondolatot fejezi ki, amelyet már beszédem elején kifejtettem, s amely szerint van olyan harc, amely gyűlöletet, undort, megvetést kelt a tömegekben az ellenféllel szemben, s van olyan harc, amely megengedhetetlen az egységes pártban, de szakadás esetén elkerülhetetlen, szükségszerű a szakadás lényegénél fogva. Akárhogy csűrjék-csavarják ezt a frázist, vagy ezt a metafórát, nem sajtolnak ki belőle jottányi reális tartalmat sem, csak azt, hogy különbség van a szervezeten belüli meggyőzés eszközével vívott harc lojális és korrekt módja és a szakadás eszközével vívott harc módja közt, amely abból áll, hogy az ellenséges szervezetet a gyűlöletnek, az undornak és a megvetésnek a tömegekben

való felkeltése útján rombolja szét. A mérgezett fegyver — a becstelen szakadás, nem pedig a megtörtént szakadásból következő irtóháború.

Vannak-e határai a szakadás talaján megengedhető harcnak? Ennek a harcnak a párt szempontjából megengedhető határai nincsenek és nem is lehetnek, mert a szakadás a párt létének megszűntét jelenti. Maga a gondolat is nevetséges, hogy pártszerű úton, párthatározattal stb. harcolni lehetett volna a pártszakadásból fakadó harci módszerek ellen. A szakadás talaján folyó harc határai — nem a párt megszabta határok, hanem általános politikai, sőt, helyesebben köztörvényi határok, a büntetőtörvénykönyv határai és nem többek. Ha önök szakítottak velem, nem követelhetnek tőlem többet, mint a kadettól, az eszertől, vagy akárki mástól stb.

Megvilágítom gondolatomat még egy szemléltető példával. A „Proletarij" következő száma közölni fog egy helyi tudósítást a kovnói választásokról. A tudósító nagyon fel van háborodva azon, hogy a bundisták blokkra léptek a dosztyizsenyecekkel[147] a litván szociáldemokraták ellen, és élesen bírálja a Bundot. Milyen bírálat engedhető meg egységes párt tagjai számára? A felháborodást körülbelül így kellett volna kifejezni: a bundisták helytelenül jártak el, amikor blokkot alkottak a zsidó burzsoákkal egy más nemzet szocialistái ellen; ebben a magatartásban a kispolgári nacionalizmus eszméinek hatása mutatkozik meg stb. stb. Amíg egységes pártban vagyunk a Bunddal, teljesen megengedhetetlen lépés lett volna, ha közvetlenül a választások küszöbén terjeszteni kezdtünk volna a tömegek közt egy bundellenes brosúrát, amely mint a proletariátus árulóit megbélyegzi a bundistákat. De *ha megismétlődne* az 1903-as történelem — a történelem általában nem ismétlődik, és én kitalált példára hivatkozom — és a Bund elszakadt volna a párttól? Mondhatta volna ezután valaki komolyan azt, hogy nem engedhetők meg olyan brosúrák, amelyek arra irányulnak, hogy a bundista munkásságban gyűlöletet, undort, megvetést ébresszenek vezéreivel, mint átvedlett burzsoákkal szemben, akik eladják magukat a zsidó burzsoáziának és a munkásságon keresztül csempészik be saját embereiket a dumába stb.? Bárki

emelne ilyen panaszt, annak az arcába nevetnének: ne csináljon szakadást, ne helyezze üzembe a szakadás „mérgezett fegyverét“, vagy pedig ne panaszkodjék utána, hogy akik felemelték a mérgezett kardot, ettől a mérgezett kardtól pusztulnak is el!

A második idézetre a fentiek után felesleges hosszasabban kitérnem. Ez így hangzik: „A mensevikek azért alkudoztak a kadetokkal, hogy a munkások ellenére, a kadetok segítségével bejuttassák emberüket a dumába — ez az egyszerű nyitja annak, hogy annyit vándoroltak a szociáldemokráciától a kispolgári blokkhoz, a kispolgári blokktól pedig a kadetokhoz.“* Próbálják elemezni ezt az idézetet formai és külső szempontból, az *egységes* párt szempontjából, és önök természetesen azt fogják mondani: „alkudoztak“ helyett párttagokról ezt kell írni: „tárgyalásokat folytattak“; „bejuttatni“ helyett „beküldeni“; „emberüket“ helyett — „szociáldemokrata képviselőt“ stb. és így tovább. De vajjon az idézetnek ilyen „elemzése“ vagy a kifejezésmóddal kapcsolatos ilyen „ítélet“ érdemes másra, mint hogy megmosolyogják? Vajjon nem világos, hogy a legsértőbb, legmegvetőbb, mindent a legrosszabb, nem pedig a legjobb megvilágításba helyező kifejezésmód nem egyéb, mint harc a szakadás talaján annak a szervezetnek a *megsemmisítéséért*, amely *akadályozza* a helybeli szociáldemokrata proletariátus politikai kampányát? Amikor azt panaszolják, hogy ezek a kifejezések bántók, sértők és gyanúsítók, úgy tesznek, mint amikor a *sztrájktörő* panaszkodik a vele szemben tanúsított megvetés miatt! Ebből a szempontból vizsgálni a panaszokat és a vádakat éppen annyi, mintha megengedhetetlenként elítélnők a „sztrájktörő“ szót, nem vizsgálva meg *érdemben* azt a kérdést, csakugyan sztrájktörő magatartást tanúsított-e az illető személy.

Szakadás és szakadás közt különbség van. Már nem egyszer használtam ezt a kifejezést: „becstelen“ szakadás. Hadd foglalkozzam most a kérdésnek ezzel az oldalával. A Központi Bizottság azt írja vádiratában, hogy én kétségbevonom a párttagok politikai becsületességét. Ez túl-

---

* Lásd ebben a kötetben 25. old. — *Szerk.*

ságosan erőtlen kifejezés, és helytelenül alkalmazták az imént említett idézetekre. Én nemcsak „kétségbe vonom" a 31 mensevik és Dan „politikai becsületességét". „Választási brosúráim" egész tartalma *vádolja* őket azzal, hogy *politikailag becstelen* vagy *pártszempontból becstelen* szakadást idéztek elő. És fenntartom ezt a vádat. S hasztalan próbálják ennek a vádnak a súlypontját áthelyezni a szakadás kezdeményezőinek általános, alapvető és sarkalatos kérdéséről valamilyen jelentéktelen, mellékes, származékos kérdésre.

Minden szakadás súlyos bűn a párt ellen, mert rombolja a pártot, megbontja a pártkapcsolatokat. De szakadás és szakadás közt különbség van. A „becstelen szakadás" kifejezés, amelyet több ízben használtam, nem alkalmazható minden szakadásra. Megmagyarázom egy példával.

Tegyük fel, a pártban régóta harcol két áramlat, amelyek közül az egyik mondjuk a kadetok politikájának támogatása mellett, a másik pedig ellene van. Nagy politikai esemény történik, amely kiélezi a kadet tendenciákat, közelebb hozza a kadetoknak a reakcióval való kiegyezését. A kadetok támogatásának hívei szakítanak a kadetok támogatásának ellenfeleivel. Ez a szakadás éppúgy, mint minden szakadás, elkerülhetetlenül a legélesebb, a legádázabb, a gyűlölet stb. magvát elhintő harcot idézi elő, de ezt becstelen szakadásnak nem nevezhetjük, mert az elvi nézeteltérések kiéleződésén kívül semmi más nincs e szakadás hátterében.

Most képzeljék el a másik fajta szakadást. Tegyük fel, hogy a párt két áramlata megegyezett abban, hogy különböző helyeken megengedhető különböző taktika alkalmazása. Ha ezt a közös megegyezést az egyik helyen megszegik, felbontják titokban, orvul, s árulást követnek el az elvtársakkal szemben — akkor valószínűleg mindenki egyetért azzal, hogy ezt a szakadást *becstelen* szakadásnak kell minősítenünk.

Pétervárott a mensevikek a választás küszöbén éppen ilyen becstelen szakadást rendeztek. Először is, az összoroszországi konferencián a párt mindkét áramlata ünnepélyesen megígérte, hogy a választásokon aláveti magát a helyi

szervezetek helyi taktikájának. Egész Oroszországban csak a pétervári mensevikek szegték meg ezt az ígéretet. Ez becstelenség. Ez hitszegés a párttal szemben.

Másodszor, a Központi Bizottság a párt egyesítése helyett annyira frakciós politikát folytatott, hogy közvetlenül segédkezett a mensevik szakadásban, Dan pedig, a Központi Bizottság tagja, igen tevékeny részt vett benne. Ez becstelenség. Ez azt jelenti, hogy a Központi Bizottság a párttól kapott hatalmat a párt ellen használja fel. Ez azt jelenti, hogy titokban, orvul döfnek mérgezett tőrrel, miközben szóban a pártegység őrzőinek vallják magukat.

Ez a *két* döntő tény késztetett engem arra, hogy a 31 menseviket és Dant politikailag becstelen embereknek minősítsem. Éppen ennek a minősítésnek a szelleme hatja át *egész* brosúrámat.

A bíróság előtt fenntartottam ezt a vádat. Minden erőfeszítésemet arra összpontosítottam, hogy a bírósági tárgyalás feltárja a bírák előtt a pétervári szakadás összes körülményeit, s így a bírák teljes meggyőződéssel eldönthessék a kérdést: becsületes volt-e ez a szakadás vagy sem? azok használtak-e „mérgezett tőrt", akik ezt a szakadást rendezték, vagy pedig azok, akik a szakadás rendezői ellen a legkíméletlenebb irtóháborút folytatták?

E kérdésnek teljes, *egészen a legmélyéig és hátteréig hatoló* tisztázása, azoknak a nemzetiségi szociáldemokrata pártoknak a küldöttei előtt való tisztázása, amelyek *ténylegesen* először csatlakoznak az OSzDMP-hez, óriási jelentőségű lehet abból a szempontból, hogy valóban pártszerű viszonyok alakuljanak ki pártunkban a rosszul leplezett szakadás helyett.

Nem formai, nem szűk értelemben vett jogi kérdés a jelenlegi bírósági tárgyalás tartalma. Valójában az sem lényeges, hogy egységes pártban mit kell írni: alkudozni vagy tárgyalásokat folytatni, beküldeni vagy bejuttatni, eladni a szavazatokat mandátumokért vagy csatolni a szavazatokat mandátum átengedésének feltételével stb. A kérdésnek ez az értelmezése természetesen csak mosolyra késztetheti az embereket.

A lényeg az, becsüljük-e valóban pártunk egységét, vagy belenyugszunk a szakadásokba, szemet húnyva fölöt-

tük, formai csűrés-csavarással kerülgetve ezt a fekélyt. Bíró elvtársak, bíróságuk ítéletétől függ — és talán nem is kis mértékben — az, hogy a pétervári szakadás lesz-e az utolsó, valóban utolsó visszacsengése az általános pártszakadás elmúlt korszakának, vagy ... vagy kezdete lesz egy újabb szakadásnak, és következésképp a mérgezett tőrrel folytatott újabb, általános harcnak.

Az önök ítéletétől függ, meggyengül-e vagy erősödik az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt ingadozó egysége.

II. A PÉTERVÁRI SZAKADÁS TÉNYBELI TÖRTÉNETÉNEK RÖVID ÖSSZEFOGLALÁSA

Az OSzDMP novemberi (1906) konferenciája egyhangúlag úgy határozott, hogy a választások kérdésében mindenki aláveti magát a *helyi* szociáldemokrata szervezetek határozatainak.

Lenin ugyanazon a konferencián kijelenti: „A Viborgi kerület (utalás a szentpétervári szociáldemokrata szervezet mensevik részének jelentésére) se szegje meg a Pétervári Bizottság határozatait!“ — mintegy figyelmeztetve ezzel a kötelezettség kölcsönös voltára.

A „Proletarij“ 8. számában (1906 november) külön cikk szólítja fel a bolsevikokat, hogy élesen bírálják a kadetokkal kötött blokkokat, de *vessék alá magukat* a helyi szervezeteknek.

Ugyancsak 1906 novemberében Dan elvtárs, a Központi Bizottság tagja *„teljesen egyéni alapon“* (a bíróságon tett kijelentése szerint) részt vesz azon a gyűlésen, amelyet Fjodorovics mérnök rendezett, és amelyen jelen van Miljukov és Nabokov (a kadetok központi bizottságának és pétervári bizottságának vezetői), az eszerek egyik vezérе és Pesehonov (a népi szocialisták vezére). Beszéltek a választásokról, *de nem a pétervári választásokról* (Dan elvtárs szavai szerint). Dan elvtárs nem tartotta szükségesnek, hogy erről a gyűlésről jelentést tegyen akár a Központi Bizottságban, akár a Pétervári Bizottságban.

1906 decemberében Dan elvtárs megjelenik a válasz-

tások kérdéséről tartott tájékoztató gyűlésen, amelyen részt vesz az OSzDMP Pétervári Bizottságának képviselője, továbbá a kadetok, a népi szocialisták és az eszerek képviselője. Dan kijelenti, hogy a Központi Bizottságot képviseli, de *„személyes véleményét"* fejti ki, mely szerint Szentpétervárott *kerületenkénti megegyezések* kívánatosak.

1907 január 4-én a Központi Bizottság ülése határozatot hoz, mely szerint ultimátum formájában követelni kell a pétervári szociáldemokrata szervezet konferenciájától, hogy *váljon ketté városi és kormányzósági konferenciára.* A Központi Bizottság bolsevik tagjai (Makszimov, Zimin, Sztrojev)[148] tiltakoznak e lépés ellen, amely ténylegesen egyértelmű azzal, hogy a Központi Bizottság kettészakítja a pétervári szervezetet.

1907 január 6-án a szentpétervári szociáldemokrata szervezet konferenciát tartott, amely eldöntötte a választások kérdését. A konferencián 39 bolsevik és 31 mensevik vett részt. A mensevikek két formai ürüggyel kivonultak a konferenciáról: 1) helytelenítették a mandátumok elosztását; 2) helytelenítették, hogy a konferencia nem volt hajlandó teljesíteni a Központi Bizottságnak azt a követelését, hogy váljon ketté városi és kormányzósági konferenciára.

A szakadás ilyetén indokolásának megítéléséhez három tényt említünk meg: 1) a január 6-i konferencián 42 bolsevik és 28 mensevik mandátumot erősítettek meg. Maguk a mensevikek az *általuk kiadott röpiratban* kijelentették, hogy 35 bolsevik és 32 mensevik mandátumnak kellett volna lennie, *vagyis elismerték* a bolsevikok többségét. 2) A szakadás következtében a szentpétervári szociáldemokrata szervezet következő konferenciájának küldötteit a Központi Bizottság által külön kijelölt bizottság külön ellenőrzésével választották meg. Ez alkalommal a március 25-i konferenciára 92 bolsevikot és 41 menseviket választottak meg. Az új választások igazolták a bolsevikok még nagyobb túlsúlyát. 3) Oroszország egyetlen városában sem, sem Vilnában, sem Odesszában, sem Bakuban nem követelte a Központi Bizottság, hogy a konferencia váljon két részre. Ez az ultimátumszerű követelés szabályellenes is volt, s emellett nyilvánvalóan frakciós megfontolások hívták életre csakis Pétervárral szemben.

Miután a mensevikek eltávoztak a konferenciáról, megválasztották végrehajtó szervüket, röpiratokat adtak ki (a Központi Bizottság mensevik tagjainak, köztük Dan elvtársnak a részvételével), és önálló választási hadjáratot indítottak. A bolsevikok nélkül egyezményt kötöttek a narodnyik pártokkal (a népi szocialistákkal, az eszerekkel és a trudovikokkal) a kadetokkal való közös megegyezés céljából.

A pétervári polgári sajtó (a „Recs", a „Sztrana", a „Tovariscs" stb.) lelkesen köszöntötte a mensevikeket a szakadás alkalmából, „mérsékelt szocialista pártnak" nevezte őket, bátor harcot hirdetett a bolsevikok ellen, újjongott azon, hogy elszigetelődtek ezek a „blanquisták" stb. A bolsevikok, akik január 6-án blokkot javasoltak a narodnyikoknak a kadetok *ellen*, nem vettek részt semilyen tárgyaláson.

Január 14-én a „Recs" vezércikkében megígéri a mensevikeknek, hogy a bolsevikok elleni blokk sikere esetén megkapják *a munkáskúria mandátumát.*

A mensevikek a január 17-i konferencián határozatilag kimondják: a nekik jutó összes mandátumokat a munkáskúria rendelkezésére kell bocsátani. Január 19-én a „Tovariscs" nyilvánosságra hozza ezt.

Január 15-én Miljukovot kihallgatáson fogadja Sztolipin, s ezután a kadetok szemmelláthatólag jobbra tolódnak.

Január 18-án összeült a mensevikek, a narodnyikok és a kadetok konferenciája. A kadetok 2 mandátumot ígértek, de 3 mandátumot követeltek tőlük. Szakítás a kadetokkal.

Január 20-án a „Tovariscs" kivonatokat közöl a mensevikek röpiratából, amely a bolsevikok ellen irányul és gáncsolja választási hadjáratukat. Még aznap megírom „A szentpétervári választások és a 31 mensevik képmutatása" című brosúrát, amely három nappal később meg is jelenik.

Január 25-én Pétervárott megalakul a baloldali blokk. Január 28-án Szentpétervár *város* munkáskúriájának választottai (akiket január 7-én és 14-én választottak meg), továbbá a gyárak meghatalmazottai gyűlést tartanak. 271 ember közül 200—250 vesz részt a gyűlésen. A többség

10—12 szavazat ellenében a *baloldali blokkot helyeslő* határozatot fogad el. A határozat külön felszólítja a mensevikeket, hogy *„még leplezett formában se támogassák a kadetokat"*.

A mensevikek, akik január 17-én megígérték, hogy „saját" mandátumaikat átadják a munkáskúriának, nemcsak nem hallgattak az *összes* meghatalmazottak gyűlésének véleményére, hanem ezt a gyűlést ráadásul még „eszer-bolsevik sábesznek" is nevezték.

Január 30-án összeül a *szociáldemokrata* meghatalmazottak gyűlése. Elfogadják elektoroknak a Pétervári Bizottság jelöltjeit.

Január 29-én a baloldali blokk ráveszi a kolomnai szavazókörzet pártonkívüli haladó választóit, hogy bontsák fel a mensevikekkel kötött *írásbeli* szerződésüket, mert ebben a szerződésben (éppúgy, mint a mensevikek *nyomtatott* röpiratában) ez a feltétel áll: *„a mensevik elektorokat nem kötik a narodnyik-bolsevik blokk feltételei, amelyek a képviselői mandátumok elosztására vonatkoznak"* (II. pont, 3. alpont). Ez a feltétel nyilvánvaló kísérlet arra, hogy biztosítsák maguknak azt a lehetőséget, hogy a második szakaszon *a kadetokkal együtt szavazzanak a baloldali blokk ellen.*

Február 7-én lezajlanak a választások Pétervárott. A feketeszázas veszély meséje végképp megdőlt. A kadetok 28 798, a baloldali blokk 16 703, az oktobristák 16 613 és a monarchisták 5 270 szavazatot kaptak. A baloldali blokknak öt körzetben *1 573* szavazatot kellett volna még elvenniük a kadetoktól, hogy egész Pétervárott győzzenek. A *kolomnai* körzetben a baloldali blokk mindössze 199 szavazattal kapott kevesebbet, mint a kadetok.

Ez a tények rövid felsorolása. Világosan látható ezekből a tényekből, hogy a szentpétervári választási hadjáratot *lényegében* a mensevikek gáncsolták el. Lényegében a szakadásra irányuló összeesküvés *már novemberben* megkezdődött, és nem más kezdte meg, mint *Dan, a Központi Bizottság tagja.* Lényegében éppen Dan plusz *a Központi Bizottság* mensevik tagjai *csinálták* Szentpétervárott a szakadást a helyi szervezet többségének akarata ellenére . . .

*Megjelent 1907 áprilisában
külön brosúrában.
Aláírás: N. Lenin.*

AZ OSzDMP V. KONGRESSZUSA[149]

1907 ÁPRILIS 30—MÁJUS 19 (MÁJUS 13—JÚNIUS 1)

Először 1909-ben jelent meg „Az OSzDMP londoni (1907-es) kongresszusa. Teljes jegyzőkönyv" c. könyvben, Párizs.

1
FELSZÓLALÁS A KONGRESSZUSI NAPIREND KÉRDÉSÉNEK VITÁJÁBAN
MÁJUS 2 (15)

A kérdés körül lefolyt vitából egészen világossá vált, hogy a szociáldemokrácia áramlatai közt igen nagy taktikai nézeteltérések vannak. Ki hitte volna, hogy ilyen körülmények közt előállhat valaki azzal a javaslattal, hogy az általános elvi kérdéseket vegyük le a kongresszus napirendjéről? És milyen szofista érvekkel védték itt — állítólag a prakticizmus, a gyakorlatiasság nevében — az elvi kérdéseknek ezt a félretevését!

Emlékeztetem önöket, hogy az a kérdés, melyek a proletariátus feladatai a polgári-demokratikus forradalomban, már régen felvetődött az oroszországi szociáldemokrácia előtt. Már 1905 elején, a forradalom előtt, tárgyaltuk ezt a kérdést az OSzDMP, illetőleg bolsevik része harmadik kongresszusán, és ezzel egyidőben szerepelt a mensevikek genfi konferenciáján is. Akkor maguk a mensevikek is felvették kongresszusuk napirendjére az általános elvi kérdéseket.

Akkor maguk is megtárgyalták a polgári forradalomban követendő proletár taktika alapelveit, és indokolással ellátott határozatokat hoztak erről a kérdésről. Ha most az effajta kérdések mellőzését javasolják, ez a csüggedt hangulat következménye, és ez ellen a hangulat ellen harcolnunk kell, nem szabad engednünk neki!

Beszélnek a nyugateurópai szociáldemokrata pártok „gyakorlatias" kongresszusainak tapasztalatairól, de én megmondhatom, hogy a németek kongresszusaikon nem egyszer tárgyaltak elvontabb, erősebben elméleti jellegű kérdéseket is, mint azok a kérdések, amelyek az oroszországi forradalom értékelését és e forradalomban a prole-

tariátusra háruló feladatokat érintik. Más pártok tapasztalataiból nem azt kell átvennünk, ami lesüllyeszt bennünket a szürke, sivár hétköznapok egyik-másik időszakának színvonalára. Azt kell átvennünk, ami felemel bennünket az általános kérdésekhez, az egész proletariátus egész forradalmi harcának feladataihoz. A jobb, nem pedig a rosszabb példákból kell tanulnunk.

Azt mondják: „nem lehet eldönteni komoly taktikai kérdéseket tíz-húsz szavazatnyi többséggel." Hát nem szofizma ez? Hát nem tehetetlen kitérés ez az elviség elől az elvtelenség irányába?

A kérdés eldöntése sosem érhető el szavazással. Már évek óta igyekszünk eldönteni forradalmunk marxista értékelésének kérdéseit. Már évek óta ellenőrizzük elméleti nézeteinket és általános taktikai határozatainkat forradalmunk tapasztalataival. Most viszont azt mondják nekünk, hogy még mindig nincs itt az ideje, hogy összegezzük a párt e munkájának eredményeit! Nem kell tehát meghatároznunk a taktika alapelveit, hanem sodródjunk az események árjával, esetről esetre döntsük el a kérdéseket...

Emlékezzenek a stockholmi kongresszusra. A mensevikek, akik győztek a kongresszuson, visszavonták a helyzet megítélésével kapcsolatos és a polgári pártokhoz való viszonnyal foglalkozó saját határozataikat. Mi lett a következménye ennek? Az lett a következménye, hogy a Központi Bizottságnak nem volt semmi elvi alapja az előtte felmerült kérdések megoldására. Az lett a következménye, hogy a Központi Bizottság minden néven nevezendő politika nélkül egész évben fűhöz-fához kapkodott. Ma az alkotmányozó gyűlés mellett kardoskodott, holnap a dumakormányt, holnapután „a dumát mint az alkotmányozó gyűlés összehívását szolgáló hatalmi szervet", azután a teljhatalmú dumát, majd a kadetokkal való blokkokat hirdette... Ezt nevezik önök következetes proletár politikának? (T a p s a c e n t r u m é s a b o l s e v i k o k s o r a i b a n.)

Azt mondják: „A pártbéke érdekében ... a gyakorlati munka érdekében mellőzzük az általános kérdéseket." Ez szofizma. Ilyen kérdéseket nem lehet mellőzni. Nem béke lesz abból, ha mellőzzük őket, hanem csak még elvakultabb,

és ezért még elkeseredettebb, még kevésbbé gyümölcsöző párton belüli harc.

Ilyen kérdéseket nem lehet megkerülni. Ezek a kérdések mindenütt felszínre törnek. Emlékezzenek rá, mit mondott Plehanov a kongresszus megnyitásakor. Mivel forradalmunk polgári forradalom — érvelt —, különösen sietnünk kell, hogy szövetségeseket keressünk magunknak a burzsoázia soraiban. Állítom, hogy ennek az érvelésnek az alapja hibás. Állítom, hogy ha nem tisztázzák ezt az alapot, rengeteg fölösleges gyakorlati hibára kárhoztatják a pártot.

Plehanov ugyanabban a beszédében azt mondta, hogy az oroszországi szociáldemokráciában gyenge az opportunizmus. — Bizony, ha gyengének tekintjük magának Plehanovnak a műveit! (Taps a bolsevik sorokban.) De szerintem az opportunizmus éppen abban mutatkozik meg nálunk, hogy az első valóban közös pártkongresszus napirendjéről le akarják venni a polgári forradalomban követendő taktikánk alapelveinek általános kérdéseit. Nem az elméleti kérdéseket kell levennünk a napirendről, hanem egész pártmunkánkat kell felemelnünk a munkáspártra háruló feladatok elméleti megvilágításának magaslatára. (Taps a bolsevik sorokban.)

2
HOZZÁSZÓLÁS A KÖZPONTI BIZOTTSÁG TEVÉKENYSÉGÉRŐL BETERJESZTETT BESZÁMOLÓHOZ MÁJUS 4 (17)

Én a kérdésnek csak politikai oldaláról szerettem volna beszélni. De Abramovics elvtárs legutóbbi beszéde kényszerít, hogy röviden foglalkozzam megjegyzéseivel. Amikor Abramovics elvtárs az „ostromlott" mensevik Központi Bizottságról beszélt, azt gondoltam: „Szegény mensevikek! Megint ostromállapot van náluk. Nem csak akkor «ostromolják» őket, amikor kisebbségben vannak, hanem akkor is, amikor többségben vannak!"

Vajjon nincsenek-e olyan belső okok, amelyek a mensevik politikának magában a jellegében gyökereznek, s arra késztetik a mensevikeket, hogy örökösen panaszkodjanak a proletár párt őket ostromló akciói miatt?

Milyen tényekkel igazolta Abramovics elvtárs, hogy a mensevik Központi Bizottság ostrom alatt áll? Három ilyen tényt említett: a rendkívüli kongresszus mellett folytatott agitációt, a katonai és harci szervezetek konferenciáját, és végül „más szervezeti kérdéseket", mint Abramovics elvtárs mondta.

Nézzük meg közelebbről ezt a három tényt.

A rendkívüli kongresszus mellett akkor bontakozott ki számottevően az agitáció, amikor kiderült, hogy a Központi Bizottság politikája kétségtelenül ellenkezik a párt többségének akaratával. Emlékeztetek rá, hogy ez az után következett be, hogy a Központi Bizottság kiadta a felelős kormány támogatásának jelszavát. Ekkor pártunkba nem lépett még be a Bund, de már beléptek a lengyelek és a lettek. Ezek is, azok is kereken elutasították a Központi Bizottság politikáját. Teljesen vitathatatlan tény tehát, hogy a Központi Bizottság akkor más véleményen volt,

mint a párt óriási többsége. Ki ostromolt tehát kit: a párt többsége ostromolta-e a párt Központi Bizottságát, amikor követelte, hogy számoljon be a kongresszusnak? vagy pedig a Központi Bizottság ostromolta-e a pártot, mikor szembehelyezkedett a párttal? Emlékezzenek rá, meddig el nem ment akkor Plehanov. A kongresszus ellen agitáló levelét hivatalosan közölte a Központi Bizottság kiadásában megjelenő „Szocial-Demokrat". Ebben a levelében Plehanov azzal válaszolt a kongresszust sürgető felhívásra, hogy meggyanúsította az agitáció indokait, és tirádákat zengett a munkások garasairól! Gondolkozzanak: igaza volt-e Plehanovnak, amikor ilyen dolgokat engedett meg magának a kongresszust követelő párttöbbség ellen?

Csak annyit mondok: az OSzDMP novemberi összoroszországi konferenciájának határozata után a rendkívüli kongresszus melletti agitáció abbamaradt.

A második tény: a katonai és harci szervezetek konferenciája. Két konferencia ült össze. Ez persze, szomorú, de különös, ha valaki ebben a Központi Bizottság „ostromát" véli felfedezni. Nem volna jobb talán megmagyarázni, miben voltak rosszak a Központi Bizottság megkerülésével összeült konferencia határozatai, mint az ostromra való panaszkodással intézni el a dolgot? Emlékeztetek rá, hogy *mindkét* konferencián jelen voltak mind a Moszkvai, mind a Pétervári Bizottság képviselői — tehát a párt egyik frakciója sem kötötte magát mint frakciót egyik konferenciához sem. A katonai és harci szervezete bolsevik konferenciájának határozatait pedig, amelyek 1906 novemberében jelentek meg, mindeddig nem érte komoly bírálat.

A harmadik tény: „más szervezeti kérdések". Mi ez? Mi ennek a konkrét tartalma? Csak nem a pétervári szakadás, amelyet a választások idején a mensevikek rendeztek a Központi Bizottság segítségével? De valósággal nevetséges lenne, ha ezzel kapcsolatban beszélnének a Központi Bizottság ostromáról.

Rátérek a kérdés politikai oldalára. Fő feladatunk az, hogy megvizsgáljuk, hogyan vezette a Központi Bizottság a proletariátus osztályharcát, hogyan alkalmazta a gyakorlatban azt a taktikát, amelyet az Egyesítő Kongresszuson elfogadtunk.

Az első jelszó, amelyet a Központi Bizottság a pártnak adott, a „duma-kormány“ vagy „felelős“ kormány követelése támogatásának jelszava volt. Martov elvtárs azt mondta itt, hogy ezt a jelszót a duma és a kormány közti konfliktus szélesítése és mélyítése végett adták ki. Csakugyan így volt-e? Miben kell állnia a konfliktus proletár szélesítésének és mélyítésének? Természetesen abban, hogy megmutatjuk a konfliktust előidéző harc és összeütközések igazi porondját, — az osztályharc porondját általában, a szóbanforgó esetben pedig — a nép és a régi hatalom közti harc porondját. A dumabeli konfliktus szélesítése és mélyítése végett meg kellett értenünk magunknak és meg kellett magyaráznunk a népnek, hogy a dumabeli konfliktus csak nagyon hiányosan és torzítva tükrözi a nép és a régi hatalom közti konfliktust, hogy a dumában folyó harc a dumán kívüli forradalmi harcnak csak gyenge visszhangja. A dumabeli konfliktus szélesítése és mélyítése végett a politikai öntudatot és a politikai követeléseket fel kellett emelni a dumabeli jelszavaktól az általános forradalmi harc jelszavainak szintjére. A Központi Bizottság ellenkezőleg járt el. A forradalmi harc jelszavait tompította és szűkítette le a duma-kormány jelszavára. Nem arra hívta a népet, hogy a hatalomért harcoljon, jóllehet ez a harc az egész objektív helyzetből következett, hanem arra, hogy harcoljon a liberálisoknak a hatalommal való kiegyezéséért. A Központi Bizottság, akár az volt a szándéka, akár nem, végeredményben arra szólította fel a pártot, hogy fogadja el a parlamenti „békés“ út jelszavait olyan időben, amikor a valóságban az objektív feltételekből parlamenten kívüli forradalmi harc következett. Valójában semmi komolyabb társadalmi mozgalom nem indult a „felelős kormány“ érdekében, és nem is indulhatott. Még a mensevik szociáldemokrata dumafrakció (az első dumában) sem fogadta el a Központi Bizottságnak ezt a jelszavát. (M a r t o v: „Nem igaz!“) Téved, Martov elvtárs, ez igaz, és ha megismerkedik a Központi Bizottság határozataival meg az első duma gyorsírói jegyzőkönyveivel, rá fog jönni, hogy igaz.

A Központi Bizottság jelszava, a Központi Bizottság óhajától és indokolásától függetlenül, alkalmazkodás volt

a liberális politikához. És ennek az alkalmazkodásnak nem lehetett semmi eredménye, mert a liberális politika nem az akkori valóságos társadalmi mozgalmat fejezte ki, hanem a forradalom megszüntetésének reményét, holott a forradalom még egyáltalán nem szűnt meg. Az események menete bebizonyította, hogy a „felelős kormánynak" ez az egész históriája minden alapot nélkülöző kísérletezés volt.

A Központi Bizottság második jelszava a júliusi sztrájk idején született. Az akkori megmozdulás kudarcáért nem lehet a Központi Bizottságot hibáztatni. Nem szemrehányás, hanem inkább dícséret ez olyan Központi Bizottságra nézve, mint a mensevik, hogy akkor mégis a forradalom szellemében cselekedett. A Központi Bizottság nem tehet róla, hogy miközben Pétervárott működött, nem tudta, milyen a proletariátus hangulata egész Oroszországban. Nem tekinthető hibának az sem, hogy akkor hittünk a felkelésben, és vártuk a felkelést. A felkelés valóban kitört, és előzetes jelszavaink, a felkelés előtt követett politikánk e felkelés sikerének vagy kudarcának egyik eleme volt.

A Központi Bizottság hibáját én abban látom, hogy a felkelessé fejlődött forradalmi harcot igyekezett nem forradalmi vagy megnyirbált forradalmi jelszavak keretei közé szorítani. Ez a Központi Bizottságnak ebben a jelszavában fejeződött ki: „részleges tömegmegmozdulásokat". Még jobban kifejeződött ebben a jelszóban: „a dumáért mint az alkotmányozó gyűlés összehívását szolgáló hatalmi szervért". Amikor ilyen élettelen jelszavakkal dobálóztak, lényegében a liberális burzsoázia politikájához alkalmazták a proletár politikát. És az események megint megmutatták, hogy meddők és hiábavalók az efféle alkalmazkodásra irányuló kísérletek. Gyakran hallunk panaszt és siránkozást, hogy a munkáspárt erőtlen. De én azt mondom: azért erőtlenek önök, mert letompítják jelszavaikat! (T a p s a b o l s e v i k s o r o k b a n.)

Menjünk tovább. Vegyük szemügyre, hogyan áll a második duma választásán a kadetokkal tervezett blokkok kérdése. Martov a Központi Bizottság beszámolójában, amelyet ő olvasott fel, bámulatra méltó közömbös formaliz-

mussal intézte el ezt a kérdést: a Központi Bizottság, úgymond, elhatározta, hogy a blokkok megengedhetők, és a blokkok, a Központi Bizottság utasításának pontos betartása alapján, megengedendők voltak! (D e r ü l t s é g.) Nem ártana, ha a Központi Bizottság politikai beszámolójában nem a határozatok formai törvényességére hivatkoznának, hanem arra, hogy az élet lényegében igazolta a szóbanforgó politika helyességét. Mi, bolsevikok, folyton azt állítottuk, hogy a hírhedt feketeszázas veszély valójában nem egyéb, mint liberális védekezés a baloldali veszéllyel szemben, hogy ha politikánkban a feketeszázas veszélytől való félelem vezet bennünket, a valóságban a liberálisok csapdájába esünk. A választások eredményei bebizonyították, hogy igazunk volt. A választási statisztika egész sereg városban megcáfolta a liberálisok és a mensevikek dajkameséit. (K ö z b e k i á l t á s o k: „Hát Kiev, Lengyelország, Vilna!") Nincs időm egyes helységekkel foglalkozni, én az általános politikai eredményekről beszélek. Szmirnov statisztikus 22 város adatait összesítve az alábbi adatokat közli: a baloldali blokk 41 000, a kadetok 74 000, az oktobristák 34 500 és a monarchisták 17 000 szavazatot kaptak. Másik 16 városban 72 000 szavazat közül az ellenzék a szavazatok 58,7 százalékát, a reakció 21 százalékát kapta. A választások leleplezték a feketeszázas veszély fiktív voltát, és az a politika, mely szerint állítólag kivételképpen „megengedhetők" a kadetokkal való blokkok, olyan politikának *bizonyult*, amely alárendelte a proletariátust a liberális burzsoáziának.

Még azt szeretném mondani: ne becsüljék le az elméleti vitákat, ne intézzék el megvető kézlegyintéssel a nézeteltérésekkel kapcsolatos frakciós kitalálásokat. Régi vitáink, elméleti és különösen taktikai nézeteltéréseink a forradalom során állandóan a legközvetlenebb gyakorlati nézeteltérésekké válnak. Egyetlen lépést sem tehetünk a gyakorlati politikában anélkül, hogy ne ütköznénk bele újra meg újra ugyanazokba az alapvető kérdésekbe, a polgári forradalom megítélésének, a kadetok és a trudovikok viszonyának stb. kérdésébe. A gyakorlati élet nem mossa el, hanem kiélezi és újra meg újra életre kelti a nézeteltéréseket. És nem véletlen, hogy olyan tekintélyes

mensevikek, mint Plehanov, ad abszurdum vitték a kadetokkal való blokkok politikáját. Plehanov, amikor előállt hírhedt jelszavával, a „teljhatalmú duma“ jelszóval, közös jelszót hirdetett a proletariátus és a liberális burzsoázia számára. Plehanov csak érzékelhetőbben, másoknál erőteljesebben fejezi ki az egész mensevik politika belső lényegét, fő tendenciáját: a munkásosztály önálló irányvonalának a liberális burzsoáziához való alkalmazkodással történő felcserélését. Központi Bizottságunk csődje elsősorban és főleg az opportunizmus e politikájának csődje volt. (T a p s a c e n t r u m e g y r é s z é b e n é s a b o l s e v i k s o r o k b a n.)

3
HOZZÁSZÓLÁS A DUMA-FRAKCIÓ TEVÉKENYSÉGÉRŐL ELŐADOTT BESZÁMOLÓHOZ
MÁJUS 8 (21)

Szeretném újra visszatéríteni a vitát a duma-frakció politikájának elvi megítéléséhez. Cereteli elvtárs azt mondta: „követtünk el hibákat, de nem ingadoztunk". Azt hiszem, teljesen helytelen lenne, ha a hibák miatt elítélnők a fiatal, kezdő duma-frakciót. De a lényeg éppen az, hogy kétségtelenül volt *ingadozás* a frakció politikájában. És nem egyes személyek elítélése végett, hanem az egész proletár párt nevelése végett nyíltan el kell ismernünk ezt az ingadozást, és feladatunkul kell kitűznünk kiküszöbölését.

Cereteli elvtárs Európa történetére hivatkozott. 1848 — mondta — nemcsak arra tanított meg bennünket, hogy még nem értek meg a szocializmus feltételei, hanem arra is, hogy a szabadságért nem lehet harcolni a polgári demokráciával való valamilyen szövetség nélkül. Cereteli elvtárs e következtetése revizionizmus a javából. Ellenkezőleg, mind az 1848-as forradalom, mind a későbbi történelmi tapasztalat éppen az ellenkezőjére tanította meg a nemzetközi szociáldemokráciát, nevezetesen arra, hogy a polgári demokrácia egyre inkább szembefordul a proletariátussal, hogy a szabadságharc csak ott folyik következetesen, ahol ezt a harcot a proletariátus vezeti. Nem a polgári demokráciával való szövetségre tanít 1848, hanem arra, hogy a fejlődés legalsó fokán álló néprétegeket ki kell szabadítani a demokráciáért való harcra is képtelen polgári demokrácia befolyása alól. Amikor Cereteli elvtárs a bernsteinizmus szellemében 1848 tapasztalataira hivatkozik, éppen azt a revizionizmust tárja fel, amelyről Plehanov minden alap nélkül azt mondta, hogy gyenge pártunkban.

Cereteli elvtárs elvi álláspontjának ingatag voltára jellemző az a kijelentése is, amelyet a közellátási bizottsággal kapcsolatban tett. Nem hangsúlyoztuk eléggé annak a javaslatunknak a *legalitását*, hogy a helyszínen kell megvizsgálni az ügyet — mondta Cereteli. Belemerültünk az általános érvelésbe, s elszalasztottuk az alkalmat, hogy érvekkel meggyőzzünk másokat tervünk legalitásáról. Legközelebb kijavítjuk ezt a hibát.

Ebben a kérdésfeltevésben pompásan tükröződik frakciónk álláspontjának egész ingatagsága. Csak gondolják meg: azon szomorkodnak, hogy nem indokolták meg eléggé a legalitást! Hát csakugyan nem látják, hogy itt korántsem az indokoláson, a legalitásra való hivatkozáson, a kadetok vagy valaki más *„meggyőzésén"* fordul meg a dolog? Vajjon nem világos nekik, hogy a kormány a *dolog lényegénél fogva* nem engedhette és nem engedte volna meg a helyszíni vizsgálatot, mert az volt a véleménye (és igaza volt), hogy ez apellálás a tömegekhez?

Bármilyen formában hivatkoztak volna is a legalitásra, a dolog lényegén mit sem változtattak volna. És Cereteli ahelyett, hogy lefelé tekintene, vagyis meggyőzné a néptömegeket, megmutatná nekik az igazságot, felfelé tekint, s a liberálisokat akarja meggyőzni, megnyerni a legalitással . . . Ez igazi polgári parlamentarizmus. S ennek a kicsinyes, nyomorúságos, szánalmas politizálgatásnak a meddősége szembetűnő, mert világos, hogy Sztolipint sem a mensevikeknek, sem a kadetoknak semmiféle parlamenti trükkje nem tudta volna eltéríteni politikájától. A tömegektől való elszakadás kézenfekvő tény, s Sztolipin és a kadetok legális meggyőzésének előnye a tehetetlen értelmiségi meddő álma.

Nézetem szerint az opportunizmusnak ugyanilyen meddő erőfeszítései a narodovecekkel folytatott tárgyalások is; s szerfölött gyengén védik ezeket a tárgyalásokat, amikor igazolásul Bebelre hivatkoznak. Bebel, úgymond, így beszélt: ha az ügy érdekei megkívánják, akár az ördög öreganyjával is kapcsolatba lépünk. Bebelnek persze igaza van, elvtársak: *ha az ügy érdekei megkíván ák*, természetesen, akkor kikezdhetünk az ördög öreganyjával is. Ámde milyen *ügy* érdekei kívánták meg, hogy önök kap-

csolatba lépjenek a narodovecekkel? Semilyen ügy érdekei nem kívánták ezt. Ennek a kapcsolatnak az égvilágon semmi haszna sincs. És kiderül, hogy Bebel jól beszélt, de önök rosszul értik.

A narodovecekkel való paktálás, Golovin megszavazása, az elkobzás kihagyására irányuló próbálkozás mind egy-egy része ugyanannak a helytelen vonalnak. Mindezek nem a tapasztalatlanság, hanem éppen a *politikai ingadozás* megnyilvánulásai. És ebből a szempontból nem csekélység Prokopovics polgártárs meghívása sem. Azt mondták itt nekünk: Prokopovics polgártárs nincs jelen, s távollétében nem lehet elítélni belépését. Olyasmi ez, mint amikor Ponciustól Pilátushoz küldözgetik az embert. Pétervárott a konferencián azt mondták nekünk: halaszszuk el a kongresszusig, a kongresszus nélkül ezt nem lehet megvizsgálni. Most a kongresszuson azt mondják: nem lehet Prokopovics nélkül, halasszuk el, és tegyük át a pétervári szervezethez. Ez szofizma.

Prokopovics íróember, műveit mindannyian ismerjük. Prokopovics annak a polgári értelmiséginek tipikus képviselője, aki meghatározott opportunista célokból furakodik be pártunkba. Nyilvánvaló gúnyolódás tőle, hogy belépett a vasutas kerületbe. Ez fedezék számára ahhoz, hogy a *dumában* dolgozhasson. És Központi Bizottságunk bűne, hogy Prokopovics ilyen fedezéket használt. Dumafrakciónk bűne, hogy a duma alkotta lépcsőfokról a pártunkba való belépést éppen a pártban nem dolgozó és a párttal szemben elvileg ellenséges liberális irodalmároknak, a „Tovariscs“ munkatársainak könnyítette meg.

Cserevanyin a duma-frakció politikáját védelmezte itt, amikor azt mondta: tegyük fel, hogy a kadetok most elmaradtak, most reakciósok. De nem örökre azok. Ezt nem kell rögzíteni. A kadetok rosszak a hanyatlás időszakában, jók lehetnek a fellendülés időszakában, amikor gyorsan balra tolódnak.

Ez a szokásos mensevik érvelés, csak ezúttal különösen nyíltan és élesen van kifejezve. Ettől viszont még inkább láthatóvá válik fonáksága. Nézzük a forradalom két nagy mérföldkövét: 1905 októberét — a legnagyobb fellendülést, és 1907 tavaszát — a legnagyobb hanyatlást.

Jók voltak-e a kadetok a demokrácia szempontjából 1905-ben? Nem. Ezt maguk a mensevikek is elismerték a „Nacsaló"-ban. Vitte — a tőzsde ügynöke, Sztruve — Vitte ügynöke, így írták akkor a mensevikek, és helyesen írták. Akkor a mensevikek egyetértettek velünk abban, hogy nem támogatnunk, hanem lelepleznünk kell a kadetokat, le kell járatnunk őket a demokrácia szemében. Most, 1907 tavaszán, ugyancsak mindannyian kezdenek velünk egyetérteni abban, hogy a kadetok nem jó demokraták. És kiderül, hogy a kadetok sem a fellendülés időszakában, sem a hanyatlás időszakában nem jók. A kettő közti időszakot pedig minden történész éppen az ingadozás időszakának nevezi, amikor a szociáldemokrácia egy része is megingott a kispolgári politika irányába, amikor ez a rész hasztalan próbálta „támogatni" a kadetokat, ezzel csak ártott a munkáspártnak, és végül is belátta tévedését.

Néhány szót Trockijról. Trockij a „centrum" nevében beszélt, a Bund nézeteit fejezte ki. Azon a címen támadott bennünket, hogy „elfogadhatatlan" határozati javaslatot terjesztettünk elő. Egyenesen szakadással, a duma-frakció kivonulásával fenyegetőzött, mert, úgymond, határozatunk állítólag megsérti a duma-frakciót. Hangsúlyozom ezeket a szavakat. Felhívom önöket, olvassák el figyelmesen határozati javaslatunkat.

Hát nem szörnyű az, mikor sértésnek veszik a hibáknak minden élesebb szemrehányás nélkül való nyugodt beismerését, s erre szakadást emlegetnek?? Hát nem annak a jele ez, hogy pártunk beteg, fél beismerni hibáit? fél megbírálni a duma-frakciót?

A kérdés ilyen feltevésének már a lehetősége is azt mutatja, hogy pártunkban van valami, ami nem pártszerű. Ez a pártszerűtlen valami a duma-frakciónak a párthoz való viszonyában van. A duma-frakciónak pártosabbnak kell lennie, szorosabban a párthoz kell tartoznia, jobban alá kell rendelni az egész proletár munkának. Akkor majd nem siránkoznak többet a sértegetés miatt, és nem fognak szakadással fenyegetőzni.

Mikor Trockij azt mondta: az önök elfogadhatatlan határozati javaslata akadályozza helyes gondolataik érvé-

nyesítését, — odakiáltottam neki: „adja elő hát a *saját* javaslatát!“ Trockij így felelt: nem, előbb vonják vissza a magukét.

Nemdebár, pompás a „centrum“ álláspontja? A hibáért, amelyet (Trockij véleménye szerint) elkövettünk („tapintatlanság“), megbünteti az egész pártot, minthogy megfosztja ugyanazoknak az elveknek „tapintatos“ kifejtésétől! Miért nem fogadták el határozati javaslatotokat? — kérdezik majd tőlünk a helyi szervezetek. Azért, mert a centrum megsértődött, és sértődöttségében nem volt hajlandó kifejteni saját elveit!! (Taps a bolsevik sorokban és a centrum egy részében.) Ez nem elvi álláspont, hanem a centrum elvtelensége.

A kongresszusra két olyan taktikai irányvonallal jöttünk el, amelyeket a párt már régóta ismer. Észszerűtlen és a munkáspárthoz nem méltó dolog eltitkolni és rejtegetni a nézeteltéréseket. Hasonlítsuk össze világosabban a két álláspontot. Fejtsük ki a két álláspontot politikánk valamennyi kérdésére alkalmazva. Foglaljuk össze világosan párttapasztalataink eredményeit. Csakis így fogjuk teljesíteni kötelességünket, csakis így vetünk véget az ingadozásnak a proletariátus politikájában. (Taps a bolsevik sorokban és a centrum egy részében.)

4

TÉNYMEGÁLLAPÍTÓ NYILATKOZAT MÁJUS 10 (23)

Martov elvtárs az „Humanité"-nek adott interjúmat idézve (megjelent Étienne Avenard aláírással*), a valóságnak meg nem felelően világított meg egyes tényeket.

Az interjúban azt mondtam, hogy a Központi Bizottság (vagyis természetesen mensevik része) *titokban és illegálisan* tájékoztatta a kadetokat. Ezt a kijelentésemet most a kongresszusi vita is igazolta. A kongresszuson kiderült, hogy Dan már 1906 *novemberében privát* „teán" volt Miljukovval, Nabokovval, az eszerek és a népi szocialisták vezéreivel. Dan nem tartotta szükségesnek, hogy erről jelentést tegyen akár a Központi Bizottságban, akár a Pétervári Bizottságban.

A kadetok titkos és illegális tájékoztatása éppen ez a kadetokkal való találka volt, amelyről nem tudatták sem a Központi Bizottságot, sem a Pétervári Bizottságot.

Az interjúban továbbá azt mondom, hogy a mensevikek nem utasították el azt a szégyenletes kadet javaslatot, hogy a munkások mandátumait átadják a mensevikeknek, ha a mensevikek segítenek a kadetoknak. Martov elvtárs azt bizonygatja, hogy a mensevikek ezt a javaslatot *szóban* elvetették. Tények alapján állítom, hogy a mensevikek *tettei* ellenkeztek a szóbeli elutasítással: 1) szóban a mensevikek megígérték, hogy minden mandátumot átadnak a munkáskúriának. A valóságban, amikor *valamennyi* munkásmeghatalmazott egybegyűlve felszólította a mensevikeket (220—230 szavazattöbbséggel 10—20 szavazat ellenében), hogy mondjanak le a kadetok „titkos támoga-

* Lásd ebben a kötetben 133—139. old. — *Szerk.*

tásáról", — a mensevikek *megtagadták az engedelmességet*; 2) január 25 után, a baloldali blokk megalakulása után a mensevikek *nyomtatásban* a következő feltételt szabták ahhoz, hogy segítsék a baloldali blokkot: a második szakaszon cselekvési szabadság a mensevik elektoroknak. Ez a feltétel objektíve csak egyet jelenthetett: azt, hogy a második szakaszon készek voltak támogatni a kadetokat a szociáldemokraták ellen.

N. Lenin

5

NYILATKOZAT MÁJUS 11-ÉN (24-ÉN)[150]

Az irodának igaza volt (egy hang: „Természetesen!"), amikor közölte, hogy a tegnapi döntés érvénytelenítése megengedhetetlen. A döntés érvénytelenítéséhez az szükséges, hogy a kongresszus külön határozatban kimondja, hogy ez a javaslat szavazás alá bocsátható. A szóbanforgó esetben senki sem javasolja a tegnapi döntés érvénytelenítését. A döntés érvényben marad. Megengedhető-e a halasztás? Abramovics kihagyta a leglényegesebb mozzanatot, nevezetesen azt, hogy a halasztás kérdését egy új körülmény (a lettek indokolása) vetette fel, amely az irányelvek fölötti tegnapi szavazás után jött létre. Ez az az új mozzanat, amelyet Abramovics nem vett figyelembe. Verner javaslata tehát formai szempontból helyes.

6
BESZÁMOLÓ A POLGÁRI PÁRTOKHOZ VALÓ VISZONYRÓL MÁJUS 12 (25)

A polgári pártokhoz való viszony kérdése középpontjában áll azoknak az elvi nézeteltéréseknek, amelyek már régóta két táborra osztják az oroszországi szociáldemokráciát. Már a forradalom első nagy sikerei előtt, sőt, a forradalom előtt — ha beszélhetünk így 1905 első feléről — két teljesen kialakult nézet volt erről a kérdésről. A viták az oroszországi polgári forradalom megítélésével függtek össze. A szociáldemokrácia két irányzata egyetértett abban, hogy ez a forradalom polgári forradalom. De nem jutottak közös nevezőre e kategória értelmezésében és a belőle fakadó gyakorlati-politikai következtetések megítélésében. A szociáldemokrácia egyik szárnya — a mensevikek — úgy értelmezte ezt a fogalmat, hogy a polgári forradalom fő hajtóereje a burzsoázia, a proletariátus ellenben csak a „szélső ellenzék" helyzetét foglalhatja el. E forradalom önálló végrehajtásának feladatát, a forradalom vezetését a proletariátus nem vállalhatja el. Kiváltképpen világosan jelentkeztek ezek a nézeteltérések azokban a vitákban, amelyeket az ideiglenes kormánnyal kapcsolatban (helyesebben: a szociáldemokratáknak az ideiglenes kormányban való részvételével kapcsolatban) 1905-ben folytattunk. A mensevikek elsősorban éppen azért tagadták, hogy a szociáldemokraták részt vehetnek az ideiglenes forradalmi kormányban, mert a burzsoáziát tekintették a polgári forradalom fő hajtóerejének vagy vezérének. Egészen világosan kidomborodott ez a nézet a kaukázusi mensevikek határozatában (1905)[151], amelyet az új „Iszkra" helyeselt. Ez a határozat nyíltan kimondta, hogy a szociáldemokratáknak az ideiglenes kormányban

való részvétele elijeszthetné a burzsoáziát, és ezzel *gyengíthetné a forradalom lendületét.* Ebben a határozatban félreérthetetlenül elismerték, hogy a proletariátus a polgári forradalomban nem mehet tovább és nem szabad hogy tovább menjen, mint a burzsoázia.

Ellenkező véleményen voltak a bolsevikok. Határozottan azt a nézetet vallották, hogy forradalmunk társadalmi és gazdasági tartalma szempontjából polgári forradalom. Ez pedig a következőket jelenti: a mostani, Oroszországban most lezajló forradalom feladatai nem terjednek túl a polgári társadalom keretein. A polgári társadalmi rend alapjait cseppet sem érinti még az sem, ha a mostani forradalom teljes győzelmet arat, vagyis ha kivívjuk a legdemokratikusabb köztársaságot, és a parasztság elkobozza az egész földesúri földet. A termelési eszközök magántulajdona (vagy a magángazdaság a földön, akárki is a jogszerinti birtokosa) és az árugazdaság megmarad. A kapitalista társadalom ellentmondásai, és a legfőbb ellentmondás — a bérmunka és a tőke ellentmondása — nemcsak nem mosódnak el, hanem ellenkezőleg, még jobban kiéleződnek és elmélyülnek, szélesebben és tisztább formában fejlődnek.

Mindez egyáltalán nem lehet vitás egyetlen marxista számára sem. De ebből még korántsem vonható le az a következtetés, hogy a burzsoázia a forradalom fő hajtóereje vagy vezére. Ez a következtetés a marxizmus elsekélyesítése volna, azt jelentené, hogy nem értjük a proletariátus és a burzsoázia közti osztályharcot. Forradalmunk ugyanis olyan időben játszódik le, amikor a proletariátus már kezd mint külön osztály magára eszmélni, és önálló osztályszervezetben kezd egyesülni. Ilyen körülmények közt a proletariátus felhasználja a demokrácia minden vívmányát, a szabadság minden lépését, hogy erősítse saját osztályszervezetét a burzsoázia *ellen.* Ebből elkerülhetetlenül következik a burzsoáziának az a törekvése, hogy tompítsa a forradalom élét, megakadályozza végigvitelét, ne adja meg a proletariátusnak azt a lehetőséget, hogy teljesen szabadon vívja osztályharcát. A burzsoázia és a proletariátus antagonizmusa arra kényszeríti a burzsoáziát, hogy igyekezzen megtartani a régi hatalom bizonyos

eszközeit és intézményeit, és ezeket a proletariátus *ellen* alkalmazza.

Ezért a legjobb esetben, a forradalmi fellendülés tetőfokán, a burzsoázia olyan elem (és nem véletlenül, hanem szükségszerűen, gazdasági érdekei folytán az), amely a forradalom és a reakció közt ingadozik. A burzsoázia tehát nem lehet forradalmunk vezére.

Forradalmunk legfőbb sajátossága az, hogy nálunk igen éles az agrárkérdés. Oroszországban sokkal inkább kiéleződött ez a kérdés, mint hasonló körülmények közt bármelyik más országban volt. Az 1861-es úgynevezett parasztreformot annyira következetlenül és antidemokratikusan hajtották végre, hogy a feudális földesúri uralom legfontosabb pillérei meg sem inogtak. Ezért az agrárkérdés, vagyis a parasztoknak a földbirtokosok ellen a földért folytatott harca, a jelenlegi forradalom egyik próbaköve lett. A földért vívott harc a parasztság óriási tömegeit elkerülhetetlenül demokratikus forradalom felé hajtja, mert csak a demokrácia adhatja nekik a földet, uralomhoz juttatva őket az államban. A parasztság győzelmének feltétele a földesúri földtulajdon teljes szétzúzása.

A társadalmi erők ilyen viszonyából az alábbi elkerülhetetlen következtetés adódik: a burzsoázia nem lehet a forradalomnak sem fő hajtóereje, sem vezére. A forradalmat végigvinni, vagyis végigharcolni a teljes győzelemig csakis a proletariátus képes. De ez a győzelem csak azzal a feltétellel érhető el, ha a proletariátusnak sikerül magával vonnia a parasztság nagy részét. A jelenlegi forradalom győzelme Oroszországban csak mint a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrája lehetséges.

Ezt a kérdésfeltevést, amelyet még 1905 elején fogalmaztunk meg — az OSzDMP III. kongresszusáról beszélek, amely 1905 tavaszán ülésezett — teljesen igazolták az orosz forradalom valamennyi nagyobb szakaszának eseményei. Elméleti következtetéseink beigazolódtak a gyakorlatban, a forradalmi harc során. A legnagyobb fellendülés idején, 1905 októberében, a proletariátus az élen haladt, a burzsoázia ingadozott és hímezett-hámozott, a parasztok pedig a földesúri kastélyokat rombolták. A forradalmi hatalom csíraszerveiben (a Munkáskül-

döttek Szovjetjeiben, a Paraszt- és Katonaküldöttek Szovjetjeiben stb.) főleg a proletariátus képviselői, továbbá a felkelt parasztság élenjáró elemei vettek részt. Az első duma idején a parasztok tüstént megalakították a demokratikus „trudovik“ csoportot, amely baloldalibb, vagyis forradalmibb, mint a liberálisok, azaz a kadetok. A második duma választásai idején a parasztok valósággal szétverték a liberálisokat. A proletariátus haladt az élen, a parasztság pedig többé-kevésbbé határozottan követte őt az önkényuralom és az ingadozó liberálisok ellen.

Rátérek az előttünk fekvő határozati javaslatokra. A nézetek közti különbség, amelyet az imént ismertettem, teljesen kifejeződött a bolsevik határozati javaslat és a mensevik határozati javaslat közti ellentétben. A bolsevik tervezet arra épül, hogy meghatározza a polgári pártok fő *típusainak osztály*tartalmát. Ugyanez a szerkezet megtalálható már a stockholmi Egyesítő Kongresszuson beterjesztett határozati javaslatunkban is. Már abban a határozati javaslatban megjelöltük a polgári pártok három fő típusát: az októbristákat, a liberálisokat és a paraszti demokratákat (az utóbbiak akkor még nem alakultak ki teljesen, és a „trudovik“ szó még nem szerepelt az orosz politikai lexikonban). Mostani határozati javaslatunk megtartotta ezt a szerkezetet. Ez a határozati javaslat csak némileg módosított változata a stockholminak. Az események menete annyira igazolta a stockholmi határozati javaslat alptételeit, hogy csak egészen jelentéktelen módosításokra volt szükség az első és a második duma tapasztalatainak figyelembevétele végett.

Az Egyesítő Kongresszuson beterjesztett mensevik határozati javaslat egyáltalán nem elemezte sem a pártok típusait, sem a pártok osztálytartalmát. A határozati javaslat tehetetlenül azt mondja, „hogy a polgári-demokratikus pártok Oroszországban még csak most alakulnak ki, és ezért még nem válhattak szilárd pártokká“, és „hogy a jelenlegi történelmi pillanatban Oroszországban nincsenek olyan pártok, amelyek már most egyesítenék magukban a következetes demokratizmust és a forradalmiságot“. Hát nem tehetetlen kijelentések ezek? Hát nem kibúvás ez a marxista feladat alól? A pártok sohasem

lesznek teljesen szilárdak, mint ahogy teljesen „következetes" demokratizmus sem lesz soha a proletariátuson kívül. De nekünk az a kötelességünk, hogy feltárjuk a történelem színpadára lépő összes pártok osztálygyökereit. És hogy ez teljesíthető feladat, azt megmutatta a mi határozati javaslatunk. A benne megjelölt három párttípus eléggé „szilárdnak" bizonyult a forradalomnak egy egész éve folyamán, mint már az első és a második duma példáján megmutattam.

Ellenben nem bizonyultak szilárdnak a mensevikek nézetei. Mostani határozati javaslatuk óriási lépés hátra még tavalyi tervezetükhöz képest is. Vizsgáljuk meg ezt a határozati javaslatot, amely a „Narodnaja Duma" 12. számában jelent meg (1907 március 24-én). Az indokolási rész rámutat, először is, arra, hogy a proletariátusnak és a polgári demokráciának „számos közös feladata" van; másodszor, hogy a proletariátusnak „kombinálnia kell akcióit más társadalmi osztályok és csoportok akcióival"; harmadszor, hogy olyan országban, ahol túlsúlyban van a parasztság, és gyenge a városi demokrácia, a proletariátus „saját mozgalmával előrehajtja"... „az ország egész polgári demokráciáját"; negyedszer, „hogy a polgári pártok mostani csoportosulásában az ország demokratikus mozgalma még nem fejeződött ki kiforrott formában", tükrözve az egyik póluson a városi burzsoázia „realizmusát" és azt, hogy a városi burzsoázia nincs készen a harcra, a másik póluson pedig „a kispolgári forradalmárkodás és agrárutópiák" paraszti „illúzióit". Ebből áll az indokolási rész. Lássuk most a következtetéseket: az első következtetés az, hogy az önálló politikát folytató proletariátusnak harcolnia kell mind az előbbiek opportunizmusa és alkotmány-illúziói, mind az utóbbiak forradalmi illúziói és gazdaságilag reakciós tervezetei ellen. A második következtetés: a proletariátusnak „kombinálnia kell akcióit e pártok akcióival".

Ez a határozat nem válaszol egyetlen kérdésre sem azok közül, amelyeket köteles feltenni magának minden marxista, ha meg akarja határozni a munkáspártnak a polgári pártokhoz való viszonyát. Melyek ezek az általános kérdések? Először is meg kell határozni a pártok

osztályjellegét. Továbbá, tisztáznunk kell a különböző osztályok alapvető viszonyát a mostani forradalomban általában, vagyis tisztáznunk kell, hogyan viszonyulnak ezeknek az osztályoknak az érdekei a forradalom folytatásához vagy fejlesztéséhez. Továbbá, az általában vett osztályokról át kell térnünk arra, hogy a különböző pártok vagy a különböző pártcsoportosulások most milyen szerepet játszanak. Végül, gyakorlati útmutatásokat kell adni arra vonatkozólag, hogy milyen politikát folytasson a munkáspárt ebben a kérdésben.

A mensevik határozati javaslatban mindennek nyoma sincs. Ez afféle kitérés a kérdés elől, mégpedig olyan általános frázisok segítségével, hogy „kombinálni" kell a proletariátus politikáját a burzsoázia politikájával. De hogy hogyan „kombináljuk", és konkrétan mely polgári-demokratikus pártokkal „kombináljuk", erről nem mondanak egy árva szót sem. Ez határozattervezet a pártokról pártok nélkül. Ez határozattervezet viszonyunk meghatározására — és az égvilágon semmivel sem határozza meg a különböző pártokhoz való viszonyunkat. Ilyen határozathoz igazodni nem lehet, mert teljesen szabad teret enged arra, hogy „kombináljunk", amit akarunk és ahogy akarunk. Ez a határozat senkit sem korlátoz; a „legliberálisabb" határozat e szó teljes értelmében. Így is, úgy is lehet értelmezni. De marxizmus nincs benne jottányi sem. A marxizmus alaptételeit olyan alaposan elfeledték itt, hogy akármelyik baloldali kadet aláírna ilyen határozatot. Vegyük szemügyre fő pontjait: a proletariátus és a polgári demokrácia „közös feladatai" ... Hát nem az egész liberális sajtó ezt kiabálja?.. — A „kombinálás" szükségessége — éppen ezt követelik a kadetok ... Harc az opportunizmus ellen jobbfelé és a forradalmárkodás ellen balfelé — hiszen ez a baloldali kadetok kedvenc szavajárása, akik állítólag a trudovikok és a burzsoá liberálisok közt szeretnének helyet foglalni! Ez nem a polgári demokráciától külön, önállóan működő munkáspárt álláspontja, hanem annak a liberálisnak az álláspontja, aki a „centrum" akar lenni a polgári demokrácia *soraiban!*

Vizsgálják meg érdemben a mensevikeknek ezt a

tételét: a proletariátus saját mozgalmával „előrehajtja" „az ország egész polgári demokráciáját". Igaz-e ez? Vitathatatlan, hogy nem igaz. Emlékezzenek forradalmunk legnagyobb eseményeire. Emlékezzenek a Buligin-dumára. Amikor a cár kiadta a felhívást, hogy térjünk a legalitás útjára, fogadjuk el az első népképviselet összehívásának általa, a cár által megszabott feltételeit, a proletariátus határozott nemmel válaszolt. A proletariátus felhívta a népet, hogy söpörje el ezt az intézményt, akadályozza meg létrejöttét. A proletariátus felhívta az összes forradalmi osztályokat, hogy harcoljanak a népképviselet összehívásának jobb feltételeiért. Ezzel azonban egyáltalán nem döntöttük el eleve azt a kérdést, hogy felhasználjuk-e akár ezt a rossz intézményt is, ha erőfeszítéseink ellenére mégis megvalósulna. Ez a harc azt igyekezett *megakadályozni*, hogy a népképviselet összehívásának éppen a legrosszabb feltételei valósuljanak meg. A bojkott megítélésében túlságosan gyakran elkövetik azt a logikai és történelmi hibát, hogy összetévesztik az adott intézmény *talaján* folytatott harcot az intézmény megvalósítása *ellen* folytatott harccal.

De hogyan válaszolt a liberális burzsoázia a proletariátus felhívására? Úgy válaszolt, hogy általános jajveszékelést csapott a bojkott ellen. Hívogatta a proletariátust a Buligin-dumába. A liberális professzorok felhívták a diákokat, hogy tanuljanak inkább, semmint sztrájkokat rendezzenek. A proletariátus harci felhívására a burzsoázia a proletariátus elleni harccal válaszolt. Már akkor egészen világosan megmutatkozott, hogy e két osztály közt antagonizmus van még a demokratikus forradalomban is. A burzsoázia mérsékelni akarta a proletariátus harcának lendületét, meg akarta akadályozni, hogy a proletariátus túlmenjen a Buligin-duma megalakításáról szóló törvény keretein.

Vinogradov professzor, a liberális tudomány sztárja, éppen abban az időben írta: szerencse volna Oroszország számára, ha forradalmunk 1848—1849 útján haladna, s szerencsétlenség lenne, ha az 1789—1793-as forradalom útján járna. Szerencsének nevezte ez a „demokrata" a befejezetlen forradalom útját, a legyőzött felkelés útját!

Ha forradalmunk ugyanolyan kíméletlenül leszámolna ellenségeivel, mint az 1793-as francia forradalom, akkor, a „liberális" véleménye szerint, felhívást kellene kiadni, hogy állítsák vissza a porosz őrmester rendjét. A mensevikek azt mondják, hogy burzsoáziánk „nincs készen a harcra". A valóságban viszont a burzsoázia már akkor *készen állt* a harcra, nevezetesen a proletariátus *elleni* harcra, a forradalom „túlságosan nagy" győzelmei elleni harcra.

Menjünk tovább. Nézzük meg 1905 október—decemberét. Hogy forradalmunk legnagyobb fellendülésének ebben az időszakában a burzsoázia megmutatta, hogy „kész harcolni" a proletariátus ellen — ezt fölösleges bizonyítanunk. Ezt teljesen elismerte az akkori mensevik sajtó is. A burzsoázia, a kadetokat is beleértve, minden erejéből azon igyekezett, hogy befeketítse a forradalmat, vak és elvadult anarchiának tüntesse fel. A burzsoázia nemcsak nem támogatta a felkelésnek a nép által teremtett szerveit — a Munkásküldöttek Szovjetjeit, a Paraszt- és Katonaküldöttek Szovjetjeit stb. —, hanem a burzsoázia félt ezektől az intézményektől és harcolt ellenük. Emlékezzenek Sztruvéra, aki megalázó látványnak nevezte ezeket az intézményeket. A burzsoázia a túlságosan messze előremerészkedett forradalmat látta bennük. A liberális burzsoázia a rendőri-alkotmányos reakció szűk medrébe akarta terelni a nép forradalmi harcának energiáját.

Nem kell hosszasan beszélnem arról sem, hogyan viselkedtek a liberálisok az első és a második dumában. A mensevikek is elismerték, hogy az első dumában a kadetok *gáncsolták* a szociáldemokraták és részben a trudovikok forradalmi politikáját, fékezték tevékenységüket. A második dumában pedig a kadetok nyíltan csatlakoztak a fekete századokhoz, nyíltan támogatták a kormányt.

A tények kigúnyolása tehát, ha most azt mondják, hogy a proletariátus mozgalmával „előrehajtja az ország egész polgári demokráciáját". Aki most elhallgatja burzsoáziánk ellenforradalmiságát, az teljesen letér a marxista álláspontról, teljesen elfelejti az osztályharc álláspontját.

A mensevikek határozati javaslatukban a városi polgári osztályok „realizmusáról" beszélnek. Ez a furcsa ter-

minológia akaratuk ellenére elárulja őket. Azt már megszoktuk, hogy a szociáldemokrácia jobbszárnya különös jelentésben használja a realizmus szót. Például a plehanovi „Szovremennaja Zsizny" a szociáldemokrácia jobbszárnyának „realizmusát" szembeszegezte a baloldali szociáldemokraták „forradalmi romantikájával". Mire céloz tehát a mensevik határozati javaslat, amikor a realizmusról beszél? Kiderül, hogy mértékletességéért és körültekintéséért dícséri a burzsoáziát!

A mensevikeknek ez az okoskodása a burzsoázia „realizmusáról" meg arról, hogy a burzsoázia „nincs készen" a harcra — taktikai platformjuknak azzal a nyílt kijelentésével összefüggésben, hogy a szociáldemokraták „egyoldalúan ellenségesek" a liberálisokkal szemben — egyet és csak egyet mond. A valóságban mindez azt jelenti, hogy a munkáspárt önálló politikáját felcserélik a liberális burzsoáziától való függés politikájával. És a mensevizmusnak ezt a lényegét nem mi találtuk ki, nem csak elméleti okoskodásaikból vezettük le: megnyilvánult ez a múlt év folyamán politikájuknak minden nagyobb gyakorlati lépésében. Hivatkozom a „felelős kormányra", a kadetokkal való blokkokra, Golovin megszavazására stb. A valóságban ez éppen a liberálisoktól való függés politikája volt.

S mit mondanak a mensevikek a parasztdemokráciáról? A határozati javaslat egymás mellé állítja és mint egyértelmű, vagy legalább is teljesen egynemű dolgokat állítja szembe egymással a burzsoázia „realizmusát" és a parasztság „agrárutópiáit". Egyformán harcolnunk kell — mondják a mensevikek — a burzsoázia opportunizmusa ellen és a parasztság utópizmusa, „kispolgári forradalmárkodása" ellen. Ez a mensevizmus tipikus érvelése. És érdemes foglalkoznunk vele, mert gyökerében helytelen. Ebből elkerülhetetlenül számos hibás gyakorlati-politikai következtetés folyik. A paraszti utópiák bírálata mögött itt az rejtőzik, hogy nem értik a proletariátusnak azt a feladatát, hogy előrehajtsa a parasztságot a demokratikus forradalom győzelmes befejezésére.

Csakugyan, vegyük szemügyre, miben áll a parasztság agrárutópiáinak jelentősége a mostani forradalomban. Mi

a parasztság legfőbb utópiája? Kétségtelenül az egyenlősítés eszméje, az a meggyőződés, hogy a földmagántulajdon megszüntetése és a föld (vagy földhasználat) egyenlő elosztása megszüntetheti az ínség, a nyomor, a munkanélküliség, a kizsákmányolás forrásait.

Nem vitás, hogy a *szocializmus* szempontjából ez utópia, a kispolgár utópiája. A szocializmus szempontjából ez reakciós előítélet, mert a proletár szocializmus ideálja nem a kistulajdonosok egyenlősége, hanem a nagyüzemi társadalmasított termelés. De ne feledjék el, hogy mi most nem a szocialista mozgalom, hanem a jelenlegi, polgári-demokratikus forradalom szempontjából értékeljük a paraszti ideálok jelentőségét. Utópikus-e, reakciós-e a *mostani* forradalomban az, hogy az összes földeket elvegyék a földbirtokosoktól, és átadják vagy egyenlő arányban szétosszák a parasztok között?! Nem! Ez nemcsak nem reakciós ideál, hanem ellenkezőleg, ez a leghatározottabban, a legkövetkezetesebben kifejezi a parasztoknak azt a törekvését, hogy a legteljesebben megszüntessék az egész régi rendet, a hűbériség minden maradványát. Utópikus az a gondolat, hogy az „egyenlőség" fennmaradhat az árutermelés idején, sőt, valamilyen félszocializmus kezdetéül is szolgálhat. Nem utópikus, hanem forradalmi a szó legteljesebb, legszigorúbb, tudományos értelmében a parasztoknak az a törekvése, hogy tüstént elvegyék a földet a földbirtokosoktól és egyenlő arányban szétosszák maguk között. A földek elvétele és felosztása megteremtené a kapitalizmus leggyorsabb, legszélesebb, legszabadabb fejlődésének alapját.

Objektíven, nem óhajaink szempontjából, hanem Oroszország jelenlegi gazdasági fejlődése szempontjából forradalmunk sarkalatos kérdése éppen az, hogy a parasztoknak a földbirtokosok felett aratott teljes győzelmén, vagy a földbirtokosoknak a parasztok felett aratott győzelmén keresztül biztosítja-e a kapitalizmus fejlődését. A polgári-demokratikus átalakulás Oroszország gazdaságában teljességgel elkerülhetetlen. A világon semilyen erő nem akadályozhatja meg ezt. De ez az átalakulás két formában lehetséges: porosz típus szerint, ha szabad ezt a kifejezést használnom, vagy amerikai típus szerint. Ez

pedig a következőket jelenti: a földbirtokosok győzhetnek, ráerőltethetik a parasztokra a megváltást vagy egyéb siralmas engedményeket, összefoghatnak a gazdagok maroknyi csoportjával, végleg tönkretehetik a tömegeket, és gazdaságaikat junker, kapitalista gazdaságokká változtathatják. Ez az átalakulás polgári-demokratikus lesz, de ez a legkevésbbé lesz előnyös a parasztok szempontjából — a legkevésbbé lesz előnyös a kapitalizmus fejlődésének gyorsasága szempontjából. És viszont, a parasztfelkelés teljes győzelme, az egész földesúri föld elkobzása és egyenlő felosztása a kapitalizmus leggyorsabb fejlődését, a polgári-demokratikus átalakulásnak a parasztok számára legelőnyösebb formáját jelenti.

És ez nemcsak a parasztok számára előnyösebb. Előnyösebb a proletariátus számára is. Az öntudatos proletariátus tisztában van azzal, hogy nincs és nem lehet más út a szocializmushoz, mint az, amelyik a polgári-demokratikus átalakuláson keresztül vezet.

Tehát, minél kevésbbé teljes, minél kevésbbé határozott ez az átalakulás, annál tovább és annál erősebben hárulnak a proletariátusra az általános demokratikus feladatok, vagyis nem a szocialista feladatok, nem a tisztán osztály-, proletár feladatok. Minél teljesebb a parasztság győzelme, annál előbb válik külön a proletariátus mint osztály végérvényesen, annál világosabban tűzi ki tisztán szocialista feladatait és céljait.

Ebből láthatják, hogy az egyenlősítés paraszti eszméi — amelyek reakciósak és utópikusak a szocializmus szempontjából — forradalmiak a polgári demokratizmus szempontjából. Ezért kirívó logikai és történelmi hibát követ el az, aki a jelenlegi forradalomban összehasonlítja a liberálisok reakciósságát a parasztoknak a szocialista forradalom eszméi szempontjából reakciós utópizmusával. Aki egy kalap alá veszi a liberálisoknak azt a törekvését, hogy a megváltásra, az alkotmányos monarchiára, a kadet agrárprogrammra stb. zsugorítsák a mostani forradalmat, a parasztoknak azzal a kísérletével, hogy utópikusan, reakciós szellemben idealizálják a földbirtokosok haladéktalan szétzúzására, egész földjük elvételére és felosztására irányuló törekvéseiket, az teljesen letér nemcsak a pro-

letariátus álláspontjáról, hanem még a következetes forradalmi demokrata álláspontjáról is. Nem szociáldemokrata határozatot ír az, aki azt írja, hogy a jelenlegi forradalomban a liberális opportunizmusa és a paraszt forradalmisága ellen kell harcolnunk. Nem szociáldemokrata írja ezt, hanem az az intellektuel, aki a liberális és a paraszt között csücsül a polgári demokrácia táborában.

Itt nincs módomban, hogy olyan részletesen foglalkozzam, mint kellene, a mensevikek híres taktikai platformjával, amelyben kiadták „a proletariátusnak a liberalizmussal szemben való egyoldalú ellenségessége" elleni harc hírhedt jelszavát. E jelszó nem marxista és nem proletár jellege napnál is világosabb.

Befejezésül meg kell említenem egy állítólagos ellenvetést, amelyet igen gyakran nekünk szegeznek. Az „önök" trudovikjai, mondják nekünk, lépten-nyomon a kadetokkal tartanak együtt ellenünk. Ez igaz. De ez nem ellenvetés a mi álláspontunk és a mi határozatunk ellen, mert mi teljes határozottsággal, teljesen félreérthetetlenül elismertük ezt.

A trudovikok kétségtelenül nem egészen következetes demokraták. A trudovikok (s köztük az eszerek) kétségtelenül a liberálisok és a forradalmi proletariátus közt ingadoznak. Ezt mi megmondtuk, és meg is kellett mondanunk. Ez az ingadozás egyáltalán nem véletlen. Elkerülhetetlen a kistermelő gazdasági helyzetének lényege következtében. A kistermelő egyrészt el van nyomva, kizsákmányolják. Akarva, nem akarva rákényszerül, hogy harcoljon ez ellen az állapot ellen, a demokráciáért, s eljut a kizsákmányolás megszüntetésének eszméjéhez. Másrészt a kistermelő *kistulajdonos*. A parasztban él a tulajdonos — ha nem a mai, akkor a holnapi tulajdonos — ösztöne. Ez a tulajdonosi ösztön eltaszítja a parasztot a proletariátustól, s a parasztban olyan reményeket és törekvéseket ébreszt, hogy felkapaszkodjék, maga is burzsoává váljon, az egész társadalommal szembefordulva elzárkózzék kis földdarabján, vagy mint Marx csípős gúnnyal mondta, trágyadombján[152].

A parasztság és a paraszti demokratikus pártok

ingadozása elkerülhetetlen. És ezért a szociáldemokrácia egy pillanatig se féljen elszigetelődni az ilyen ingadozásoktól. Minden esetben, amikor a trudovikok kishitűséget árulnak el, és a liberálisok után kullognak, bátran és teljes határozottsággal fel kell lépnünk a trudovikok ellen, le kell lepleznünk és ostoroznunk kell a kispolgári következetlenséget és renyheséget.

Forradalmunk nehéz időket él. Szükség van az egybeforrott proletár párt minden akaraterejére, minden következetességére és állhatatosságára, hogy meg tudja állni helyét a bizalmatlanság, az elerőtlenedés, a közöny, a harcról való lemondás hangulatával szemben. A kispolgárság mindig és elkerülhetetlenül a legfogékonyabb az effajta hangulatokra, könnyűszerrel kapható a gerinctelenségre, a forradalmi út elárulására, a csüggedésre és a bűnbánatra. És a munkáspárt minden ilyen esetben el fogja szigetelni magát az ingadozó kispolgári demokráciától. S meg kell tanulnunk, hogy minden ilyen esetben még a duma szónoki emelvényéről is nyíltan leleplezzük az állhatatlan demokratákat. „Parasztok! — mondjuk a dumában ilyen körülmények között — parasztok! tudjátok meg, hogy képviselőitek elárulnak benneteket, a liberális földbirtokosok nyomdokaiban kullognak. Duma-képviselőitek kiszolgáltatják a parasztság ügyét a liberális szószaporítóknak és ügyvédeknek." Tudják meg a parasztok — tényekkel kell bebizonyítanunk nekik —, hogy *csak* a munkáspárt védelmezi valóban következetesen, mindvégig híven nemcsak a szocializmus, hanem a demokrácia érdekeit is, nemcsak valamennyi dolgozó és kizsákmányolt érdekeit, hanem a feudális kizsákmányolás ellen harcoló egész parasztság érdekeit is.

Ha tántoríthatatlanul és következetesen ezt a politikát fogjuk folytatni, forradalmunkból roppant gazdag anyagot merítünk a proletariátusnak mint osztálynak a fejlődéséhez, mégpedig minden körülmények között, akármilyen sorsfordulatokat kell is átélnünk még, a forradalomnak bármilyen vereségei jussanak még osztályrészünkül (a különösen kedvezőtlenül alakuló körülmények esetén). A szilárd proletár politika az eszméknek olyan gazdag tárházával, olyan világos látással és harci követ-

kezetességgel fegyverzi fel a munkásosztályt, amelyet a világon semilyen erő sem képes elvenni a szociáldemokráciától. Még ha vereséget szenvedne is a forradalom, a proletariátus megtanulja mindenekelőtt felismerni mind a liberális, mind a demokratikus pártok gazdasági alapjait, osztályalapjait, azután pedig megtanulja gyűlölni a burzsoázia hitszegését és megvetni a kispolgárság renyheségét és ingadozását.

És az ismereteknek ezzel a tárházával, a gondolkozásnak ezzel a gyakorlatával felvértezve egységesebben és bátrabban vonul a proletariátus az új, a szocialista forradalomba. (*Taps a bolsevikok és a centrum soraiban.*)

7
ZÁRSZÓ A POLGÁRI PÁRTOKHOZ VALÓ VISZONYRÓL MONDOTT ELŐADÓI BESZÉDHEZ MÁJUS 14 (27)

Azzal a kérdéssel kezdem, amelyet itt felvetettek, a lengyel küldöttség álláspontjának kérdésével. A lengyel elvtársaknak azt rótták fel — különösen a bundisták —, hogy következetlenek, mivel elfogadják a mi határozati javaslatunkat, amelyet a bizottságban maguk sem tartottak kielégítőnek. Ezek a szemrehányások azon az igen egyszerű fogáson alapulnak, hogy megkerülik azoknak a kérdéseknek a *lényegét*, amelyek a szóbanforgó napirendi ponttal kapcsolatban a kongresszus előtt állnak. Aki nem akarja megkerülni a kérdés lényegét, az könnyen észreveszi, hogy mi, bolsevikok, egész idő alatt egyetértettünk és most is egyetértünk a lengyelekkel a két legfontosabb kérdésben. Először is, egyetértünk abban, hogy a proletariátus szocialista feladatainak érdekében feltétlenül szükséges, hogy a proletariátus mint osztály elkülönüljön minden egyéb párttól, a polgári pártoktól, bármilyen forradalmiak is azok, bármilyen demokratikus köztársaságot védelmeznek is. Másodszor, egyetértünk abban, hogy a munkáspártnak joga és kötelessége, hogy magával vonja a kispolgári demokratikus pártokat, s köztük a parasztpártokat nemcsak az önkényuralom, hanem az áruló liberális burzsoázia elleni harcba is.

Ezeket a gondolatokat vagy tételeket egészen világosan kifejezi az a határozati javaslat, amelyet a lengyel elvtársak terjesztettek a kongresszus elé a szociáldemokrata duma-frakció beszámolójával kapcsolatban. Ez a határozati javaslat kereken kimondja, hogy a proletariátusnak mint osztálynak el kell különülnie minden párttól, egészen az eszerekig. Arról is szó van itt, hogy lehetségesek és

szükségesek a szociáldemokraták közös akciói a trudovik csoportokkal a liberálisok ellen. Mi Oroszországban ezt nevezzük baloldali blokknak vagy a baloldali blokk politikájának.

Világos tehát, hogy a lengyelekkel az egyesít bennünket, hogy a polgári pártokhoz való viszony kérdésének fő pontjaiban ténylegesen egyetértünk. Az elvi nézeteltérés egyenes felvetése elől tér ki az, aki tagadja ezt, és a lengyelek magatartásának ellentmondásos voltáról beszél.

A proletariátus szocialista elkülönülése valamennyi párttól, még a forradalmi és köztársasági pártoktól is, — továbbá az egész forradalmi demokrácia harcának proletár vezetése a mostani forradalomban. Ki tagadhatja, hogy éppen ezek mind a lengyel, mind a bolsevik határozati javaslat alapeszméi, vezéreszméi?

Néhány szót Trockijról. Itt most nincs időm, hogy kitérjek a köztünk levő nézeteltérésekre. Csak annyit említek, hogy Trockij „A párt védelmében" című könyvében nyomtatott betűvel kifejezte, hogy egyetért Kautskyval, aki arról írt, milyen gazdasági érdekközösség áll fenn a proletariátus és a parasztság közt a jelenlegi oroszországi forradalomban. Trockij elismerte, hogy megengedhető és célszerű a baloldali blokk a liberális burzsoázia ellen. Számomra ez elég, hogy elismerjem Trockijnak nézeteinkhez való közeledését. A „permanens forradalom" kérdésétől függetlenül itt egyetértünk a polgári pártokhoz való viszony kérdésének fő pontjaiban.

Liber elvtárs igen erélyesen szememre vetette, hogy én még a trudovikokat is kirekesztem a proletariátus polgári-demokrata szövetségeseinek sorából. Liber itt megint dobálódzik a frázisokkal, nem figyelte meg a vita lényegét. Én nem azt mondtam, hogy a trudovikokkal való közös akciókat kell kizárnunk, hanem azt, hogy el kell különülnünk a trudovikok *ingadozásaitól*. Ne féljünk „elszigetelődni" tőlük, amikor a trudovikok hajlamosak rá, hogy a kadetok nyomába szegődjenek. Kíméletlenül le kell lepleznünk a trudovikokat, amikor nem állnak a forradalmi-demokrata következetes álláspontján. Két eset lehetséges, Liber elvtárs: vagy az, hogy a munkáspárt valóban önálló proletár politikát folytat, — és ebben az

esetben csak akkor engedjük meg a közös akciókat a burzsoázia egy részével, amikor *ez a rész* elfogadja a *mi* politikánkat, és nem megfordítva. Vagy pedig üres fecsegés az, amikor a proletariátus osztályharcának önállóságáról beszélünk.

Liberrel együtt Plehanov is megkerülte a vita lényegét, csak éppen másképp. Plehanov Rosa Luxemburgról beszélt, felhők közt ülő Madonnának tüntette fel. Szó se róla: sziporkázó polémia, gáláns, hatásos... De mégis volna egy kérdésem Plehanovhoz: próbáljuk meg elhagyni a Madonnát, s mondja meg, mi a véleménye a kérdés *lényegéről?* (Taps a centrum és a bolsevikok soraiban.) Elvégre az nem szép dolog, ha a Madonna arra kellett, hogy kitérjen a kérdés érdemi vizsgálata elől. A Madonna Madonna, de mitévők legyünk a „teljhatalmú dumával“? Ez mi? mi köze van ennek a marxizmushoz vagy a proletariátus önálló politikájához?

„Esetről esetre kössünk egyezményeket“ — mondja különböző hangnemben Liber is, Plehanov is. Nagyon kényelmes formula ez. De nélkülöz minden elvet. S nélkülöz minden tartalmat. Hiszen mi, elvtársak, *szintén csak* esetről esetre, kizárólag csak esetről esetre engedjük meg bizonyos esetekben a trudovikokkal való megegyezéseket. Ezeket a szavakat szívesen beiktatjuk saját határozati javaslatunkba is.

Hiszen nem ez a kérdés. A kérdés az, *milyen* közös akciók engedhetők meg esetről esetre, kivel és milyen célért! Ezeket a lényeges kérdéseket kente el, palástolta el mind Plehanov elegáns szellemességeivel, mind Liber a maga üres pátoszával. Pedig ez nem elméleti kérdés, hanem a legelevenebb gyakorlati kérdés. Tapasztalatból tudjuk, mit jelentenek a mensevikek szótárában a hírhedt esetről esetre kötött egyezmények, a hírhedt „technikai egyezmények“! A munkásosztálynak a liberálisoktól való függése politikáját jelentik, semmi többet. Az „esetről esetre“ ennek az opportunista politikának rossz leplezése.

Plehanov Marx műveiből idézett arra vonatkozóan, hogy támogatni kell a burzsoáziát. De kár, hogy nem idézett a „Neue Rheinische Zeitung“-ból, kár, hogy

elfelejtette, hogyan „támogatta“ Marx a liberálisokat a németországi polgári forradalom tetőfokán. De nem is kell ilyen messzire mennünk bizonyítékért annak igazolására, ami vitathatatlan. Még a régi „Iszkra“ is nem egyszer írt arról, hogy a szociáldemokrata munkáspártnak támogatnia kell a liberálisokat, sőt, még a nemesi elöljárókat is. A polgári forradalom előtti időszakban, amikor a szociáldemokráciának még az volt a feladata, hogy politikai életre ébressze a népet, ez még teljesen jogos volt. Most, amikor már különböző osztályok léptek a színpadra, amikor megmutatkozott egyrészt a forradalmi parasztmozgalom, másrészt a liberális árulás, most már szó sem lehet arról, hogy támogassuk a liberálisokat. Valamennyien egyetértünk abban, hogy a szociáldemokratáknak most követelniük kell a földesúri föld elkobzását. Ám a liberálisok vajjon mit szólnak ehhez?

Plehanov azt mondta: minden valamennyire is haladó osztálynak a proletariátus eszközévé kell válnia. Nem kételkedem benne, hogy Plehanovnak ez az óhaja. De állítom, hogy valójában a mensevik politikából egyáltalán nem ez, hanem éppen az ellenkezője következik. A valóságban a múlt év folyamán minden esetben, mialatt a mensevikek úgynevezett támogatást nyújtottak a kadetoknak, éppen a mensevikek voltak a kadetok eszközei. Ez volt a helyzet a duma-kormány követelésének támogatásakor is, a kadetokkal való választási blokkok idején is. A tapasztalat azt mutatta, hogy ezekben az esetekben éppen a proletariátus bizonyult eszköznek, Plehanov és más mensevikek „óhajai“ ellenére. A „teljhatalmú dumáról“ és Golovin megszavazásáról már nem is beszélek.

Teljesen határozottan el kell ismernünk, hogy a liberális burzsoázia ellenforradalmi útra lépett, és harcolnunk kell ellene. Csakis ebben az esetben válik a munkáspárt politikája önálló és nemcsak szóban forradalmi politikává. Csakis ebben az esetben tudunk rendszeresen befolyást gyakorolni mind a kispolgárságra, mind a parasztságra, amelyek a liberalizmus és a forradalmi harc közt ingadoznak.

Hiába panaszolták itt, hogy helytelen az a kiindulási tételünk, mely szerint a liberálisok becsapják a kispolgár-

ságot. Nemcsak a mi forradalmunk, hanem más országok tapasztalata is megmutatta, hogy éppen a csalás tartja fenn a liberalizmus befolyását sok néprétegben. Közvetlen feladatunk, hogy harcoljunk e rétegeknek a liberálisok befolyása alól való kiszabadításáért. A német szociáldemokraták évtizedeken át rombolták és lerombolták például Berlinben a liberálisoknak a lakosság nagy tömegei körében élvezett befolyását. Nekünk módunkban van elérni, és el is kell érnünk ugyanezt, és meg kell fosztanunk a kadetokat demokratikus híveiktől.

Megmutatom egy példán, mire vezetett a kadetok támogatásának mensevik politikája. A „Russzkaja Zsizny“ című mensevik lap 1907 február 22-i (45.) számában egy aláírás nélküli, azaz szerkesztőségi cikk foglalkozott Golovin megválasztásával és beszédével: „Az Állami Duma elnöke nagy, felelősségteljes feladatot vállalt: olyasmit akar mondani, amiben kikristályosodnak egy 140 milliós nép fő követelései és szükségletei . . . Golovin úr egy pillanatra sem tudott feljebb emelkedni, mint a kadet párt tagjától várható, nem tudott az egész duma akaratának kifejezőjévé válni.“ Látják hát, milyen tanulságos ez? Abból az egyszerű tényből, hogy szavazásukkal támogatták a duma elnökét, a mensevikek levezetik a liberális felelősségteljes feladatát: beszéljen a „nép“ nevében. Ez pedig azt jelenti, hogy nyíltan átengedik az eszmei-politikai vezetést a liberalizmusnak. Azt jelenti, hogy teljesen lemondanak az osztályálláspontról. És én azt mondom: ha a baloldali blokk idején valamelyik szociáldemokratának eszébe jutott volna, hogy a trudovik felelősségteljes feladatáról írjon, arról, hogy a trudovik fejezze ki a „munka“ érdekeit, habozás nélkül aláírtam volna az ilyen szociáldemokrata határozott elítélését. Ez a mensevikek eszmei blokkja a kadetokkal, s nekünk nem szabad megengednünk semmiféle ilyen blokkot senkivel, még a szociálforradalmárokkal sem.

Mellesleg, Martinov azt mondta, hogy mi ilyen blokkig süllyedünk, amikor az egész földről és az egész szabadságról beszélünk. Ez nem igaz. Emlékeztetem önöket a mensevik „Szocial-Demokrat“-ra. Ebben a lapban, a Központi Bizottság által kidolgozott választási platform-tervezetben

ugyancsak megtaláljuk a föld és a szabadság jelszavát! Martinov kijelentése nem egyéb kötekedésnél.

Befejezésül szeretnék néhány szót intézni a lengyel elvtársakhoz. Némelyikük talán fölöslegesnek tartotta a kispolgári pártok pontos jellemzését. Meglehet, hogy Lengyelországban az élesebb osztályharc fölöslegessé teszi ezt. De az orosz szociáldemokratáknak szükségük van erre. A trudovik pártok osztályjellegének pontos meghatározása rendkívül fontos egész propagandánk és agitációnk irányítása szempontjából. Csakis a pártok osztályelemzéséből kiindulva tudjuk teljes határozottsággal kitűzni az egész munkásosztály elé taktikai feladatunkat: a proletariátus szocialista osztályelkülönülését, és a harcot a proletariátus vezetésével az önkényuralom és az áruló burzsoázia ellen egyaránt. (T a p s a b o l s e v i k o k é s a c e n t r u m s o r a i b a n.)

8

BESZÉD A POLGÁRI PÁRTOKRÓL BETERJESZTETT LENGYEL HATÁROZATTERVEZETTEL KAPCSOLATOS ÁLLÁSPONTRÓL MÁJUS 15 (28)

Az előbbi beszédből láthatták, mennyire igaza volt Popov elvtársnak, mikor azt mondta, hogy meddő a mostani vita. Liber beszédének teljes elvtelenségéről saját maguk is meggyőződtek. Én csak arra emlékeztetem önöket, hogy zátonyra futott bizottságunkban *4 mensevik, 1 bundista és 2 lengyel* szavazott *ellenünk* és a lettek ellen, amellett, hogy fogadjuk el alapul a *lengyel* tervezetet. Szóval a bizottságban azok fogadták el alapul a lengyel tervezetet, akik elvileg a *legtávolabb* álltak a lengyelektől. Ezt pedig azért tették, hogy mensevik szellemben módosítsák a tervezetet, hogy a határozattervezetet elfogadhatatlanná tegyék szerzői számára! Liber maga a mensevikekkel szavazott ebben az esetben is (Liber: „nem igaz!"), meg a kadetokkal való blokkok megengedhetőségével kapcsolatos szavazáskor is. Ezután már valósággal nevetségesek az elvekről mondott patetikus beszédei.

Teljesen megértem, hogy a lengyelek arra törekedtek, hogy saját tervezetüket fogadtassák el alapul. Fölöslegesnek tartották a mi határozati javaslatunk részletességét. A két legfontosabb elvre akartak szorítkozni, amelyek valóban egyesítenek bennünket velük: 1) a proletariátus osztályelkülönülése *valamennyi* polgári párttól mindenben, ami a szocializmust illeti; 2) a szociáldemokrácia és a kispolgári demokrácia közös akcióinak egyesítése az áruló liberalizmus ellen. Ez a két eszme vonul végig a bolsevik tervezeten is. De a lengyel tervezet rövidsége miatt túlságosan sok kibúvót hagyott a mensevikeknek. A mensevikek módosításaikkal arra kényszerítették még a tervezet szerzőit is, hogy saját tervezetük egésze ellen szavazzanak.

És ugyanakkor sem a mensevikek, sem a bundisták nem merték védelmezni az általuk így „kijavított" lengyel tervezetet. Az egész bizottság munkája teljesen csődbe jutott.

Nem tehetünk mást, s különösen a lengyel elvtársak nem tehetnek mást, mint hogy megpróbálják alapul elfogadni a bolsevik tervezetet. Ha ehhez is elfogadhatatlan módositásokat fognak beterjeszteni, akkor kénytelenek leszünk a kongresszust munkaképtelennek nyilvánitani. De lehetséges, hogy e tervezet alapján, amely pontosan elemzi a pártok valamennyi fő típusát, sikerül olyan határozatot kialakitanunk, amely kielégítően tükrözi a forradalmi szociáldemokrácia szellemét.

Tervezetünk ellen azzal érvelnek, hogy túlságosan aprólékosan jellemzi a pártokat. A pártok, úgymond, felbomolhatnak, átcsoportosíthatják soraikat, és akkor az egész határozat hasznavehetetlenné válik.

Ez az ellenvetés teljesen tarthatatlan. Mi éppen hogy nem kis csoportokat, még csak nem is egyes pártokat, hanem nagy pártcsoportosulásokat jellemeztünk. Ezek a csoportok olyan nagyok, hogy egymáshoz való viszonyuk gyors megváltozása sokkal kevésbbé lehetséges, mint a forradalom hanyatlásának fellendüléssel való teljes felváltása, vagy megfordítva. Vegyék szemügyre ezeket a csoportokat. A reakciós és többé-kevésbbé haladó burzsoázia *valamennyi* kapitalista ország változatlan két típusa. Ehhez a két változatlan típushoz nálunk csak két típus járul: az októbristák (középütt a feketeszázasok és a liberálisok között) és a trudovik csoportok. Megváltozhatnak-e gyorsan *ezek* a típusok? Nem változhatnak meg, ha forradalmunk nem tesz olyan radikális fordulatot, amely úgy is és minden esetben arra kényszerít bennünket, hogy radikálisan felülvizsgáljuk nemcsak kongresszusi határozatainkat, hanem programmunkat is.

Gondoljanak *programmunknak* arra a követelésére, hogy el kell kobozni az összes földesúri földeket. A szociáldemokraták egyetlen másik országban sem támogathatnák soha a kispolgárság elkobzási vágyait. Egy *közönséges* kapitalista országban ez kuruzslás volna. Nálunk, a polgári-demokratikus forradalom időszakában ez szükség-

szerűség. És kezeskedhetünk érte, hogy a trudovik pártok megítélésének fő kérdéseit nem kell előbb felülvizsgálnunk, mint az elkobzásra vonatkozó programmkövetelésünket.

Még arra hívom fel a figyelmüket, hogy minden félreértésnek és a baloldali blokk hamis értelmezésének elkerülése végett pontosan meghatározzuk a trudovik pártok harcának *tartalmát*. Ezek a pártok valójában nem általában a kizsákmányolás ellen harcolnak (mint ők maguk vélik), s korántsem a kapitalista kizsákmányolás ellen (mint ideológusaik tüntetik fel a dolgot), hanem *csakis* a feudális állam és a földesúri földtulajdon ellen. És a harc e tényleges tartalmának pontos meghatározása egyszerre véget vet minden olyan hamis elképzelésnek, hogy lehetségesek a munkáspárt és a parasztság közös akciói a szocializmusért, a kapitalizmus ellen vívott harcban.

Határozati javaslatunkban ezenkívül világosan beszélünk a trudovik pártok „álszocialista jellegéről“, erélyes harcot hirdetünk a tulajdonos és a proletár közti osztályviszály elkenése ellen. Hirdetjük, hogy le kell leplezni a kispolgárok ködös szocialista ideológiáját. Ezt okvetlenül meg kell mondanunk a kispolgári pártokról. De ez *minden*, amit meg kell mondanunk. Egyáltalán nincs igazuk a mensevikeknek, amikor ezt még kiegészítik azzal, hogy a jelenlegi forradalomban harcolnunk kell a parasztság forradalmárkodása és utópizmusa ellen is. Az ő határozati javaslatukból pedig éppen ez következik. Ennek a gondolatnak pedig az az *objektív* tartalma, hogy harcot hirdetnek a földesúri föld *elkobzása* ellen. Azért ez a tartalma, mert a liberalizmus legbefolyásosabb és legelterjedtebb eszmei-politikai áramlatai éppen az elkobzást minősítik forradalmárkodásnak, utópizmusnak stb. Nem véletlenül, hanem szükségszerűen tértek el a mensevikek az elmúlt év folyamán ezektől az elvektől, s mondtak le a gyakorlatban az elkobzás védelmezéséről.

Önöknek ezt nem szabad megengedniük, elvtársak! Dan egyik beszédében szellemeskedve megjegyezte: megérik a pénzüket a kritikusaink, ha legtöbbet azért bírálnak bennünket, amit nem is tettünk meg. Mi csak akartunk lemondani az elkobzásról, de *nem* mondtunk le!

Én pedig azt mondom erre: ha lemondtak volna,

már nem volna egységes pártunk. Nem is szabad eljutnunk addig, hogy lemondjanak róla. Ha csak a gondolatát is megengedjük ilyen politikának, megingatjuk a proletariátus önálló osztályharcának összes forradalmi alapelveit a polgári-demokratikus forradalomban. (T a p s a b o l s e v i k o k, a l e n g y e l e k é s a l e t t e k s o r a i b a n.)

9

ELLENVETÉSEK TROCKIJ MÓDOSÍTÁSAI ELLEN, AMELYEKET A BOLSEVIKOKNAK A POLGÁRI PÁRTOKHOZ VALÓ VISZONYRÓL SZÓLÓ, A KONGRESSZUS ÁLTAL ELFOGADOTT HATÁROZATI JAVASLATÁHOZ TERJESZTETT BE MÁJUS 15—16 (28—29)[153]

I

Itt két pont fontos. Nem lehet kihagyni őket. Az első pont: utalás a burzsoázia gazdaságilag haladóbb rétegeire. Ez lényeges. Még lényegesebb a polgári értelmiségre való utalás. A polgári pártokban növekszik annak a polgári értelmiségnek a száma, amely megkísérli összebékíteni a feudális földbirtokosokat a dolgozó parasztsággal, és amely síkraszáll az önkényuralom összes maradványainak és csökevényeinek fenntartása mellett.

II

Egyet kell értenem azzal, hogy Trockij módosítása nem mensevik módosítás, hogy „ugyanazt" a gondolatot, vagyis a bolsevik gondolatot fejezi ki. De ezt a gondolatot Trockij aligha fejezi ki jobban. Amikor azt mondjuk: „egyidejűleg", a jelenlegi politika *általános* jellegét fejezzük ki. Ez az általános jelleg kétségtelenül olyan, hogy a körülmények folytán kénytelenek vagyunk egyszerre harcolni Sztolipin ellen is, meg a kadetok ellen is. Ugyanez a helyzet a kadetok áruló *politikájával* is. Trockij betoldása fölösleges, mert a határozatban nem egyes eseteket pécézünk ki, hanem a szociáldemokráciának az orosz polgári forradalomban követendő *fő* irányvonalát jelöljük ki.

10

ELLENVETÉSEK MARTOV MÓDOSÍTÁSAI ELLEN, AMELYEKET A POLGÁRI PÁRTOKHOZ VALÓ VISZONYRÓL SZÓLÓ BOLSEVIK HATÁROZATI JAVASLAT 3. PONTJÁHOZ TERJESZTETT BE MÁJUS 16 (29)[154]

I

Mindenki megérti, hogy Martov módosítása igen fontos. A „technikai egyezmények" fogalma igen tágítható fogalom. Kiderült, hogy a „technikába" beleértik a „teljhatalmú dumát" is. Ha Martov azt hiszi, hogy mi a trudovikokkal való egyezményeken nem technikai egyezményeket értünk, akkor téved. Határozatunkban nem mondjuk ki, hogy a liberális burzsoáziával nem köthetők technikai egyezmények. Határozatban nincs helyük engedélyeknek vagy tilalmaknak, hanem az eszmei-politikai irányvonalat kell kijelölni. Ha viszont önök elégedetlenek azzal, hogy nincs meg a határozatban ez a tilalom, és megjegyzésben hozzáfűzik az „engedélyt", ezzel megsemmisitik határozatunk egész szellemét, egész értelmét. És ha ezt a módosítást elfogadnák, nem tehetnénk mást, mint hogy visszavonjuk határozatunkat.

II

Amikor Martov nem átallja azt mondani, hogy határozatunkban nem vagyunk hajlandók megemlíteni a forradalmi narodnyikok és köztünk levő antagonizmust, ezzel a nyilvánvaló, kirívó valótlansággal maga alatt vágja a fát, megmutatva, hogy módosítása légből kapott. Nem, mi nem mondtunk le a narodnyikok álszocializmusa elleni harcról, de önök, mensevik elvtársak, lemondtak a *forradalmi* demokrácia támogatásáról, és előnyben részesítették

a *liberálisokat* (a kadetokat). A narodnyik frakciók többsége (a népi szocialisták és a trudovikok) nemcsak nem csatlakozott külön az eszerek terrorizmusához, hanem ellenkezőleg, az volt a bűnük, hogy a liberálisokhoz húztak. Az *összes* narodnyikok tényleges forradalmisága abban áll, hogy a földesúri földtulajdon *megszüntetésére* törekszenek. *Ebben* csak a liberálisok fedeznek fel „kalandorkodást és utópizmust". A *valóságban* Martov a liberálisoknak segédkezik.

II

ELLENVETÉSEK MARTINOV MÓDOSÍTÁSAI ELLEN, AMELYEKET A POLGÁRI PÁRTOKHOZ VALÓ VISZONYRÓL SZÓLÓ HATÁROZATI JAVASLATHOZ TERJESZTETT BE MÁJUS 16 (29)

I

Martinov módosítása ismét érvényt próbál szerezni annak a mensevik nézetnek, hogy a mostani forradalomban a parasztok reakciósabbak (vagy reakciósabbak lehetnek), mint a kadetok, mert a kadetok reakciós voltáról a mensevikek nem szólnak egy szót sem. Martinov érvelése zavaros: a kettősség nem abban van, hogy a parasztok a forradalom és a reakció közt ingadoznak, hanem abban, hogy a kadetok és a szociáldemokraták közt ingadoznak. Azokat az anarchista törekvéseket, amelyekről Martinov beszél, a mensevikek elkerülhetetlenül és múlhatatlanul meg fogják erősíteni azzal a kedvenc eszméjükkel, hogy a földesúri földek elkobzása reakciós, a megváltás pedig haladó. A parasztok „anarchista törekvései" csak frázis, amelyet a liberális földbirtokosok hangoztatnak. Azt pedig nevetséges állítani, hogy alárendeljük a proletár mozgalmat a parasztmozgalomnak, miután nem egyszer kijelentettük és határozatokban is kifejeztük az ellenkezőjét.

II

Kétségtelenül nevetségessé válnánk a szociáldemokraták szemében, ha elfogadnánk Martinov módosítását. A feudális állam elleni erélyes harcról már beszéltünk a határozat elején. Most le kell vonnunk a politikai következtetést ebből a szociális-gazdasági tételből. Feladatunk az, hogy az erélyes harcra képtelen burzsoák befolyása alól

(a liberális földbirtokosok, a kadetok befolyása alól) kiszabadítsuk a polgárságnak azt a részét, amelyet gazdasági helyzete harcra kényszerít (vagyis a parasztságot). Martinov javaslata szerint meg kell ismételnünk a határozat végén, amit az elején már megmondtunk, hogy elkenjük a világos politikai következtetést.

12

AZ ÁLLAMI DUMÁRÓL SZÓLÓ HATÁROZAT KIDOLGOZÁSÁRA ALAKULT BIZOTTSÁG JELENTÉSE MÁJUS 18 (31)

Bizottságunk nem tudott megegyezni. A bolsevikok tervezetére hatan szavaztak, s hatan szavaztak ellene. A mensevikek tervezetére öten szavaztak, s öten ellene. Egy tartózkodott a szavazástól. Most az a feladatom, hogy röviden megvédjem bolsevik tervezetünket, amellyel egyetértenek a lengyel szociáldemokraták és a lettek is.

Abból indultunk ki, hogy az Állami Dumáról szóló határozatból el kell távolítanunk mindent, amit már megmondtunk a polgári pártokról szóló határozatban, mert a dumabeli harc csak egyik része, és nem is fő része a polgári pártok és az önkényuralom ellen folytatott egész harcunknak.

A szóbanforgó határozatban csak arról beszélünk, milyen politikát kell folytatnunk a dumában. Ami annak megítélését illeti, hogyan kerültünk be a dumába, a határozatnak ezt a részét — a bojkottról szóló pontot — a következő okokból távolítottuk el. Személy szerint nekem, mint valamennyi bolseviknak, az a véleményem, hogy az egész liberális sajtó helyzetére való tekintettel értékelnünk kellene, hogyan kerültünk be a dumába. A munkáspárt az egész liberális burzsoáziával szemben köteles kijelenteni, hogy éppen a burzsoázia árulása következtében kell számolnunk ideiglenesen ilyen torz intézménnyel. De a lett elvtársak ellenezték ezt a pontot, és hogy ne akadályozzuk a munka gyors befejezését (márpedig sietnünk kell, hogy a határozatnak megfelelően holnap berekesszük a kongresszust), visszavontuk ezt a pontot. A kongresszus akarata úgy is világos, elvi vitákat pedig idő hiányában nem folytathatunk.

Sorra veszem határozati javaslatunk fő gondolatait. Határozati javaslatunk lényegében megismétli azt, amit a stockholmi kongresszuson beterjesztett határozattervezetünk tartalmazott. Az első pont hangsúlyozza, hogy a duma mint olyan teljesen hasznavehetetlen. Ezt a gondolatot szükséges hangsúlyoznunk, mert a parasztság és általában a kispolgárság igen széles rétegei mind ez ideig egészen naiv reményeket helyeznek a dumába. Elsőrendű kötelességünk, hogy leleplezzük ezeket a naiv illúziókat, amelyeket a liberálisok önző osztálycélzattal támogatnak.

Az 1. pont második része arról szól, hogy a parlamenti út általában nem célravezető, és azt tisztázza, hogy a tömegek nyílt harca elkerülhetetlen. Itt fejtjük ki pozitív nézeteinket arról, milyen eszközökkel kerülhetünk ki a jelenlegi helyzetből. Feltétlenül hangsúlyoznunk kell ezt, s világosan ismételnünk kell forradalmi jelszavainkat, mert a tétovázás és az ingadozás ebben a kérdésben még a szociáldemokraták körében sem ritkaság. Tudja meg mindenki, hogy a szociáldemokrácia megmarad régi, forradalmi útján.

A második pont tisztázza a dumabeli közvetlen „törvényhozó" munka és az agitáció, a kritika, a propaganda, a szervezés viszonyát. A dumabeli és a dumán kívüli munka kapcsolatáról a munkáspárt egyáltalán nem úgy vélekedik, mint a liberális burzsoázia. A nézeteknek ezt a gyökeres különbségét hangsúlyoznunk kell. Az egyik oldalon burzsoá politikai kuruzslók, akik megittasultak a nép háta mögött űzött parlamenti játéktól. A másik oldalon a szervezett proletariátus egyik osztaga, amelyet beküldtünk az ellenséges táborba, és amely a proletariátus *egész* harcával egybehangolt, *összefüggő* munkát végez. Számunkra csak egyetlen, egy és oszthatatlan munkásmozgalom, proletár osztályharc van. Ennek a harcnak teljes mértékben alá kell rendelnünk e harc minden különálló, részleges formáját, beleértve a parlamenti harcot is. Számunkra a proletariátus dumán kívüli harca a meghatározó. Nem volna elég azt mondani, hogy mi számolunk a tömegek gazdasági érdekeivel és szükségleteivel stb. Az effajta frázisok (a régi mensevik határozat szellemében megfogalmazott frázisok) ködösek, s bármelyik liberális aláírhatja őket. Minden liberális kész a nép gazdasági szükségleteiről

általában beszélni. De egyetlen liberális sem hajlandó alárendelni a dumabeli tevékenységet az *osztályharcnak*, és nekünk, szociáldemokratáknak éppen ezt a gondolatot kell teljes erővel kifejeznünk. Éppen ez az elv az, amely ténylegesen megkülönböztet bennünket mindenfajta polgári demokráciától.

Emlegetik olykor (különösen a bundisták, akik állítólag békítgetők), hogy beszélni kell az ellenkezőjéről is: a dumán kívüli szociáldemokrata harcnak és a szociáldemokrata duma-frakció munkájának kapcsolatáról. Állítom, hogy ez nem helyes, és ez csak a legkárosabb parlamenti illúziókat hinthetné el. A résznek kell az egészhez alkalmazkodnia, s nem megfordítva. A duma ideiglenesen az egész osztályharc egyik területe lehet, de csak akkor, ha az egészet nem tévesztjük szem elől, ha az osztályharc forradalmi feladatait nem kenjük el.

Határozati javaslatunk következő pontja a dumabeli liberális politikával foglalkozik. E politika jelszava — „óvjuk meg a dumát" — csak a liberálisok és a feketeszázasok egyesülését leplezi. Ezt nyíltan meg kell mondanunk és meg kell magyaráznunk a népnek. A liberális jelszó rendszeresen fertőzi a tömegek politikai tudatát és osztálytudatát. Kötelességünk, hogy kíméletlenül harcoljunk e liberális ködösítés ellen. Ha letépjük az álarcot a liberalizmusról, ha megmutatjuk, hogy a demokráciáról szóló frázis mögött a feketeszázasokkal együtt való szavazás rejtőzik, ezzel kiragadjuk a demokrácia maradványait a szabadság burzsoá árulóinak kezéből.

Mi vezéreljen bennünket dumabeli politikánk meghatározásában? Határozati javaslatunk, eleve kizárva még a gondolatát is annak, hogy konfliktusokat idézzünk elő a konfliktusok kedvéért, pozitívan meghatározza az „időszerűség" fogalmát e szó szociáldemokrata értelmében: számolnunk kell a dumán kívül az objektív feltételek folytán fejlődő forradalmi válsággal.

Az utolsó pont a hírhedt „felelős kormánnyal" foglalkozik. Ezt a jelszót nem véletlenül, hanem elkerülhetetlenül adta ki a liberális burzsoázia, hogy a szélcsend pillanatait saját céljai érdekében felhasználja a tömegek forradalmi öntudatának gyengítésére. Ezt a jelszót a mense-

vikek mind az első, mind a második dumában támogatták, Plehanov pedig a második duma idején nyiltan azt írta az egyik mensevik ujságban, hogy a szociáldemokratá nak „*magukévá kell tenniük*“ ezt a követelést. Ez a jelszó tehát teljesen meghatározott szerepet játszott forradalmunk történetében. A munkáspárt számára elengedhetetlen, hogy állást foglaljon ezzel a jelszóval kapcsolatban. Nem lehet ahhoz igazodnunk, hogy a liberálisok most nem adják ki: ideiglenesen, opportunista meggondolásokból, visszavonták, de lényegében még erősebben törekszenek a cárizmussal való kiegyezésre. A „duma-kormány“ jelszava pedig a legszemléltetőbben fejezi ki a liberalizmusnak ezeket az immanens kiegyezési törekvéseit.

Nem tagadjuk, és nem is tagadhatjuk, hogy a duma-kormány a forradalom szakaszának bizonyulhat, s azt sem tagadjuk, hogy a körülmények esetleg kényszeríthetnek bennünket a felhasználására. Nem itt a bökkenő. A szociáldemokrácia felhasználja a reformokat mint a proletariátus forradalmi osztályharcának melléktermékeit, de nem a mi dolgunk, hogy olyan felemás reformokra szólítsuk a népet, amelyek forradalmi harc nélkül megvalósíthatatlanok. A szociáldemokráciának le kell lepleznie, hogy ezek a jelszavak még tisztán demokratikus szempontból is teljesen következetlenek. A szociáldemokrácia köteles megmagyarázni a proletariátusnak, hogy melyek *győzelmének* feltételei, de nem szabad politikáját eleve összekötnie a nem teljes győzelem lehetőségével, a részleges vereség lehetőségével, márpedig a „duma-kormány“ problematikus megvalósulásának feltételei éppen ilyenek.

A liberálisok ám csak aprózzák fel a demokráciát, és vessék el az egészt a szánalmas adomány sekélyes, erőtlen, szánalmas reménye kedvéért. A szociáldemokráciának élénkítenie kell a népben a csorbítatlan demokratikus feladatok tudatát, és a világosan felismert forradalmi célok felé kell vezetnie a proletariátust. Meg kell világosítanunk a munkástömegek öntudatát, és fejlesztenünk kell harckészségüket, nem pedig elhomályosítanunk öntudatukat azzal, hogy az ellentmondásokat, a harc feladatait tompítjuk. (T a p s.)

13

MEGJEGYZÉSEK A MEGVÁLASZTOTT KÖZPONTI BIZOTTSÁGI TAGOK ÚJRAVÁLASZTÁSÁNAK KÉRDÉSÉRŐL FOLYT VITÁBAN MÁJUS 19 (JÚNIUS 1)[166]

I

Meg kell ismételni a szavazást. Libernek nincs igaza. Egész érvelése nevetséges szofizma. Hiszen a sorshúzást is ki dönti el? Mi! Mi vagyunk a kongresszus utolsó ülése. Megegyezés nem lehetséges. Mert ez kongresszus, nem pedig frakciók gyűlése. Ön azt mondja, hogy csak technikai és formai kérdések eldöntésére hatalmaztak fel bennünket, pedig az imént fogadtunk el politikai határozatot a kölcsönről.

II

Meg akarták ijeszteni önöket azzal a rémes szóval, hogy a hatalom megragadására törünk. De hiszen meghatalmazásunk van rá, hogy ezen az ülésen megválasszuk a Központi Bizottság tagjait. (Z a j.) Nyugodjanak meg, elvtársak, úgysem tudnak túlkiabálni! Szemünkre vetik, hogy ki akarjuk használni az egy szavazatot. Én úgy vélem, ezt megtehetjük és meg is kell tennünk. Itt mi politikai, elvi kérdést döntünk el. Hazárdjátékot űznénk, ha sorshúzásra — a vak véletlenre — bíznánk ennek a kérdésnek az eldöntését. Elvégre nem ítélhetjük a pártot egy évig hazárdjátékra. Figyelmeztetem önöket, hogy ha — egyenlő szavazatszám esetén — pártunk ezt a kérdést sorshúzással dönti el, a felelősség önökre hárul. Ezért a gyűlésnek meg kell ismételnie a szavazást.

A POLGÁRI PÁRTOKHOZ VALÓ VISZONY

A polgári pártokhoz való szociáldemokrata viszony kérdése az úgynevezett „általános", illetve „elméleti" kérdések közé tartozik, amelyek nincsenek közvetlen kapcsolatban a pártnak valamely jelenlegi konkrét, gyakorlati feladatával. A mensevikek és a bundisták elkeseredetten harcoltak az ellen, hogy ilyen kérdéseket felvegyünk az OSzDMP londoni kongresszusának napirendjére, s a kongresszuson sajnos a frakciókon kívül álló Trockij is támogatta őket. Pártunk opportunista szárnya, más szociáldemokrata pártok opportunista szárnyához hasonlóan, a kongresszus „gyakorlatias", „praktikus" napirendjét védelmezte. Idegenkedett az „általános, átfogó" kérdésektől. Elfelejtette, hogy végső fokon az átfogó elvi politika az egyetlen valóban gyakorlatias politika. Elfelejtette, hogy aki az általános kérdések előzetes megoldása nélkül nyúl a részletkérdésekhez, az feltétlenül lépten-nyomon akarva, nem akarva „belebotlik" ezekbe az általános kérdésekbe. Ha viszont minden különálló esetben vakon beléjük botlunk, akkor politikánkat szánalmas botorkálásra és elvtelenségre kárhoztatjuk.

A bolsevikok, akik ragaszkodtak ahhoz, hogy egész sor „általános kérdést" felvegyenek a kongresszus napirendjére, csupán egy kérdést tudtak kiharcolni, azt is a lengyelek és a lettek segítségével, a polgári pártokhoz való viszony kérdését. És ez a kérdés a kongresszus valamennyi elvi kérdésének, sőt általában a kongresszus egész munkájának az élére került. Így történt, és szükségképpen történt így éppen azért, mert az orosz forradalomban követett gyakorlati proletárpolitika kérdéseivel kapcsola-

tos csaknem minden nézeteltérésnek és kétségtelenül valamennyi lényeges nézeteltérésnek, minden véleménykülönbségnek az igazi gyökere a nem-proletár pártokhoz való viszonyunk különböző megítélése volt. A szociáldemokraták körében az orosz forradalomnak már a kezdetén kialakult két fő nézet a forradalom jellegéről és a proletariátusnak a forradalomban betöltendő szerepéről. Aki az OSzDMP-ben kialakult taktikai nézeteltérések elemzése során figyelmen kívül hagyja e fő nézetek különbségét, az menthetetlenül eltéved az apró-cseprő ügyek és a részletek között.

Forradalmunk és a forradalomban a proletariátusra háruló feladatok megítélésének kérdésében az orosz szociáldemokráciában már 1905 legelején teljesen kialakult két áramlat, amelyeket bizonyos szervezetek teljesen, félreérthetetlenül és hivatalos formában is elismertek 1905 tavaszán az OSzDMP III., bolsevik kongresszusán Londonban és a mensevikek egyidejű konferenciáján Genfben. A bolsevikok is, a mensevikek is határozatokat bocsátottak vitára és fogadtak el akkor, de ezeket most túlságosan szívesen mellőzik azok, akik elfelejtették pártjuk vagy talán még frakciójuk történetét is, vagy ki akarnak térni az elvi nézeteltérések igazi gyökereinek tisztázása elől. A bolsevikok véleménye szerint a proletariátusra hárul az az aktív feladat, hogy végigvigye a polgári-demokratikus forradalmat, a forradalom vezére legyen. Ez csak akkor lehetséges, ha a proletariátusnak sikerül magával vonnia a demokratikus kispolgárság, különösen a parasztság tömegeit az önkényuralom és az áruló liberális burzsoázia elleni harcba. A bolsevikok már akkor, a fő liberális párt, a kadetok nyílt fellépése előtt megállapították, hogy elkerülhetetlen a burzsoázia árulása, mert erre következtettek a proletármozgalomtól rettegő burzsoázia osztályérdekeiből*.

* A forradalom teljes győzelme, mondták a bolsevikok, csak mint a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrája lehetséges.

A mensevikek arra a nézetre hajlottak, hogy a polgári forradalom hajtóerejének, lendülete meghatározójának a burzsoáziának kell lennie. A proletariátus a polgári forradalmat nem vezetheti, csupán a szélső ellenzék szerepét kell betöltenie, anélkül, hogy a hatalom meghódítására törekedne. A proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrájának eszméjét a mensevikek a leghatározottabban elvetették.

Akkor, 1905 májusában (vagyis kereken két évvel ezelőtt) a nézeteltérések tisztán elméletileg, elvontan alakultak ki, mert semilyen közvetlen gyakorlati feladat nem merült fel pártunk előtt. Ezért különösen érdekes nyomon követni — azok okulására, akik szeretik a kongresszusok napirendjéről törölni és „gyakorlati", praktikus kérdésekkel felcserélni az elvont kérdéseket —, *hogyan is* jelentkeztek később ezek a nézeteltérések a gyakorlatban.

A bolsevikok azt mondták, hogy a valóságban a mensevik nézetekből az következik, hogy a forradalmi proletariátus jelszavait a liberális monarchista burzsoázia jelszavaihoz és taktikájához idomítják. A mensevikek 1905-ben szenvedélyesen bizonygatták, hogy csak ők védelmezik az igazán proletár politikát, a bolsevikok ellenben, úgymond, feloldják a munkásmozgalmat a polgári demokráciában. Hogy a mensevikek a legőszintébben óhajtották a proletariátus önálló politikáját, az látható az alábbi igen tanulságos tirádából, amelyet az 1905 májusi mensevik konferencia egyik akkori határozatából idézünk. „A szociáldemokrácia — olvassuk ebben a határozatban — mint eddig is, szembe fog szállni a nép képmutató barátaival, mindazokkal a politikai pártokkal, amelyek liberális és demokratikus zászlót tűznek ki, de megtagadják a proletariátus forradalmi harcának tényleges támogatását." A mensevikek hibás taktikai elméletei e jámbor óhajok ellenére a valóságban oda vezettek, hogy a proletár önállóságot feláldozták a monarchista burzsoázia liberalizmusának.

Emlékezzünk rá, milyen gyakorlati politikai kérdésekben nem értettek egyet a bolsevikok és a mensevikek a forradalom e két éve alatt. A Buligin-duma 1905 őszén. A bolsevikok a bojkott mellett, a mensevikek a részvétel

mellett. A Vitte-duma — ugyanez. Az I. dumában követett politika (1906 nyarán) — a mensevikek a felelős kormány jelszava mellett, a bolsevikok a jelszó ellen: a baloldaliak, azaz a szociáldemokraták és a trudovikok végrehajtó bizottsága mellett szállnak síkra. A duma szétkergetése (1906 júliusa) — a mensevikek kiadják a jelszót: „a dumáért mint olyan hatalmi szervért, amely összehívja az alkotmányozó gyűlést", a bolsevikok elvetik a forradalmi jelszónak ezt a liberális kiforgatását. A II. duma választásai (1906 vége és 1907 eleje): a mensevikek a kadetokkal való „technikai blokkok" mellett (Plehanov pedig olyan politikai blokk mellett, amelynek a platformja a „teljhatalmú duma"). A bolsevikok ellenzik a kadetokkal való blokkokat, s önálló választási hadjáratot követelnek, megengedve a baloldali blokkot. Most pedig vessék össze a szociáldemokrata taktika kétévi történetének e legjelentősebb tényeit a fentebb említett fő elvi nézeteltérésekkel. Rögtön látni fogják, hogy a bolsevikok általános elméleti elemzését *igazolta* a forradalom két éve. A szociáldemokráciának szembe kellett fordulnia az áruló liberalizmussal, *kénytelen volt* „együtt ütni" a trudovikokkal és a narodnyikokkal: a második duma végleg kialakította ezt a túlsúlyt a dumabeli szavazások többségével. A mensevikek jámbor óhaja, hogy mint a nép képmutató barátait leleplezzék mindazokat, akik megtagadják a proletariátus forradalmi harcának támogatását, ahhoz egyengette az utat, hogy *politikai* blokkokat kössenek a liberálisokkal, beleértve jelszavaik elfogadását is.

A bolsevikok 1905-ben elméleti elemzés alapján előre megmondták, hogy a szociáldemokrata taktika magva a polgári forradalomban a liberalizmus árulásának és a parasztság demokratikus képességeinek a kérdése. A munkáspárt politikáját illető valamennyi *későbbi* gyakorlati nézeteltérés éppen e körül a mag körül sűrűsödött össze. A mensevik taktika hibás alapelveiből valóban történelmileg fejlődött ki a liberálisoktól való függés politikája.

Az 1906-os stockholmi Egyesítő Kongresszus elé a bolsevikok és a mensevikek két lényegesen különböző határozattervezetet terjesztettek a polgári pártokról. A bolsevikok határozattervezetükben következetesen végigvit-

ték a liberalizmus árulásának, valamint a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrájának alapgondolatát, csupán újabb szemléltető példákkal, az október utáni időszak tényeivel és eseményeivel (az októbristák és a kadetok elszakadása egymástól; a Parasztszövetség és a radikális értelmiségi szövetségek megalakulása stb.) támasztották alá ezt a gondolatot. A különböző polgári pártok fő típusainak osztálytartalmát elemezve a bolsevikok úgyszólván csak beírták a konkrét adatokat régi, elvont sémájuk rovataiba. A mensevikek a stockholmi kongresszuson beterjesztett határozati javaslatukban nem voltak hajlandók kifejteni a különböző pártok osztálytartalmának elemzését, arra hivatkozva, hogy ezek a pártok nem elég „szilárdak". Ezzel tulajdonképpen kitértek az érdemleges válasz elől. S a válasznak ez a megkerülése világosan kifejeződött abban, hogy a mensevikek, akik győztek a stockholmi kongresszuson, maguk vonták vissza az oroszországi polgári pártokhoz való viszonyról szóló határozatukat. 1905 tavaszán a mensevikek határozatukban javasolják, hogy mint a nép képmutató barátait lepleztük le mindazokat a liberálisokat és demokratákat, akik nem hajlandók támogatni a proletariátus forradalmi harcát. 1906 tavaszán nem a mensevikek, hanem a bolsevikok beszélnek határozatukban egy bizonyos liberális párt, nevezetesen a kadetok *képmutatásáról*, a mensevikek viszont jobbnak látják nyitva hagyni a kérdést. 1907 tavaszán, a londoni kongresszuson a mensevizmus még jobban leleplezi magát: teljesen sutba dobja azt a régi követelést, hogy a liberálisok és a demokraták támogassák a proletariátus forradalmi harcát. A mensevik határozat (tervezetét lásd a „Narodnaja Duma" 1907. évi 12. számában, — *rendkívül fontos dokumentum)* egyenesen és nyíltan hirdeti a proletariátus és általában az egész polgári demokrácia akcióinak „*kombinálását*", azaz voltaképpen összehangolását!!

Fokról fokra. Nemes szocialista szándék és rossz elmélet 1905-ben. Semilyen elmélet és semilyen szándék 1906-ban. Semilyen elmélet és nyíltan opportunista politika 1907-ben. A szociáldemokrata és a liberális burzsoá politika „összehangolása" — ez a mensevizmus legújabb vívmánya. Más nem is jöhetett a kadetokkal való blokkok

után, az után, hogy Golovinra szavaztak, hogy különtanácskozásokat tartottak a kadetokkal, s megkísérelték törölni feltétlen követeléseink közül a földesúri földek elkobzását, a mensevik politika egyéb gyöngyszemeiről nem is beszélve.

A londoni kongresszuson a liberalizmussal kapcsolatos mensevik politika teljesen megbukott. A mensevikek első határozati javaslatukat, melyet a „Narodnaja Dumá"-ban (12. sz.) tettek közzé, egyáltalán nem is merték előterjeszteni. Visszavonták, s még abban a bizottságban sem nyújtották be, amelynek 15 tagja a kongresszusnak mind az öt frakcióját képviselte (4 bolsevik, 4 mensevik, 2 lengyel, 2 lett, 3 bundista). Valószínű, hogy a szocialista és a liberális politika „kombinálásának", összehangolásának a jelszava nemcsak a bundistákat, hanem még sok mensevikat is eltántorított. A mensevikek „megtisztultan" jelentek meg a bizottságban: új határozati javaslatot írtak, a „kombinálást" teljesen eltüntették belőle. A „kombinálás" helyett belevették, hogy a proletariátus felhasználhat más pártokat saját céljaira, s hogy a proletariátus politikai feladata — a köztársaság megteremtése stb. De ez sem segített. Nagyon is világosan látta mindenki, hogy ezt a csinos mundért szándékosan festették tarkára azért, hogy a „kombinálásnak" ugyanazt a politikáját leplezzék vele. A határozat gyakorlati következtetése ugyanaz maradt: „egyes meghatározott esetekben egyezségeket kell kötni ezekkel a pártokkal (a liberálisokkal is, a narodnyikokkal is)". A bizottság 15 tagja közül csak négyen, vagyis csak a mensevikek voltak hajlandók alapul elfogadni ezt a határozati javaslatot! A mensevik politika ennél teljesebb vereséget nem is szenvedhetett volna. A kongresszus a bolsevikok határozati javaslatát vette alapul, majd lényegtelen változtatásokkal egészében elfogadta, 158—163 szavazattal valamivel több mint száz (egy esetben 106) ellenében, tízen-húszan pedig tartózkodtak a szavazástól. Mielőtt azonban áttérnénk e határozat alapgondolatainak, valamint a mensevik módosító indítványok jelentőségének az elemzésére, álljunk meg egy nem érdektelen epizódnál, amely a határozati javaslat megvitatásakor történt a bizottságban.

A bizottság elé nem két, hanem három határozati ja-

vaslatot terjesztettek: egy bolsevik, egy mensevik és egy lengyel határozati javaslatot. A lengyelek az alapgondolatokban egyetértettek a bolsevikokkal, de kifogásolták, hogy határozati javaslatunk mindegyik pártcsoportosulást külön elemzi. A lengyelek ezt fölösleges irodalmiaskodásnak tekintették; határozati javaslatunkat nehézkesnek tartották. Saját tervezetüket a polgári pártokkal szemben követett proletárpolitika két általános elvének rövid megfogalmazására építették fel: 1) a proletariátus osztályelkülönülése *valamennyi* többi párttól saját szocialista feladatai nevében, bármennyire is forradalmi, vagy akár radikális köztársasági is a többi párt; 2) összefogás a trudovik pártokkal az önkényuralom és az áruló liberalizmus ellen.

Vitathatatlan, hogy a lengyel határozattervezet e két lényeges gondolata pompásan megragadja a kérdés gyökerét. Az is vitathatatlan, hogy csábító az az elgondolás, hogy adjunk rövid, határozott utasítást valamennyi oroszországi nemzetiség proletariátusának a különböző pártok típusairól való „szociológiai" okoskodás nélkül. A tapasztalat mégis azt mutatta, hogy a lengyel határozati javaslat alapján a kongresszus nem tud eljutni a kérdés teljes, világos és határozott megoldásához. Hogy a mensevizmust elutasíthassuk, teljes részletességgel meg kellett határoznunk a szociáldemokrácia pozitív nézeteit a különböző pártokról, mert különben megmaradt volna a talaj a homályos megfogalmazások számára.

A mensevikek és a bundisták a bizottságban rögtön kapva-kaptak a lengyel határozati javaslaton, éppen azért, hogy kihasználják ezt a talajt. A bizottság hét szavazattal (4 mensevik, 2 lengyel és 1 bundista szavazatával) hét szavazat ellenében (4 bolsevik, 2 lett, 1 bundista, a bizottság tizenötödik tagja tartózkodott a szavazástól, vagy nem volt jelen) alapul elfogadta a lengyel tervezetet. Ezután a bizottság olyan „módosításokkal" kezdte toldozgatni a lengyel tervezetet, amelyek a felismerhetetlenségig kiforgatták. Még azt a módosítást is elfogadták, hogy megengedhetők „technikai" egyezségek a liberálisokkal. Természetes, hogy a lengyelek erre visszavonták a mensevikek által megnyomorított tervezetüket. Kiderült, hogy a lengyeleken kívül sem a bundisták, sem

a mensevikek nem hajlandók *ilyen* tervezetet a kongresszus elé terjeszteni. A bizottság egész munkája fuccsba ment, s a kongresszusnak közvetlenül kellett megszavaznia, hogy a bolsevik tervezetet fogadja el alapul.

Most felvetődik az a kérdés, mi az elvi jelentősége annak, hogy a kongresszus ezt a tervezetet fogadta el alapul? A proletár taktikának mely fő pontjai kedvéért tömörült a kongresszus e tervezet alapján, s vetette el a mensevik tervezetet?

Ha a két tervezetet figyelmesen elolvassuk, könnyen találunk két ilyen fő pontot. Először is, a bolsevik határozattervezet valóban kifejti a nem-proletár pártok szocialista kritikáját. Másodszor, ez a határozattervezet pontosan meghatározza a proletariátus taktikáját a jelenlegi forradalomban, azzal, hogy teljesen világos, konkrét tartalommal tölti meg a forradalom „vezérének" fogalmát, és megmutatja, hogy kivel lehet és kell „együtt ütni", kit kell ütni és milyen feltételekkel.

A mensevik határozati javaslat fő hibája az, hogy mindkét pont hiányzik belőle, s ezzel az űrrel sarkig tárja a kaput az opportunizmus előtt, vagyis végső fokon lehetővé teszi, hogy a szociáldemokrata politikát liberális politikával cseréljék fel. Csakugyan: vegyék szemügyre a nem-proletár pártok szocialista kritikáját a mensevikeknél. Ez a kritika a következő tételben foglalható össze: „e forradalom (vagyis a mi forradalmunk) társadalmi-gazdasági feltételei és történelmi körülményei fékezik a polgári-demokratikus mozgalom fejlődését, minthogy egyfelől határozatlanságot idéznek elő a harcban, s a régi rend alkotmányos, békés felszámolásának illúzióit, másfelől pedig a kispolgári forradalmárkodás és az agrárutópiák illúzióit hintik el."

Először is, ez határozati javaslat pártokról pártok megnevezése nélkül. Másodszor, ez a határozati javaslat nem elemzi a polgári demokrácia különböző „pólusainak" osztálytartalmát. Harmadszor, ebben a határozati javaslatban még célzás sincs annak a meghatározására, milyennek kell lennie a különböző osztályok „forradalmunkhoz" való viszonyának. Mindezeket a fogyatékosságokat összesítve azt kell mondanunk, hogy a határozati

javaslatban *elsikkadt az osztályharcról* szóló marxista *tanítás*.

Nem a kapitalista társadalom különböző osztályainak létérdekei hívják életre a polgári pártok különböző típusait, — nem az osztályérdekek keltenek egyesekben békés illúziókat vagy „békülékeny tendenciákat“, másokban meg „forradalmiságot“. Nem. Valamiféle ismeretlen társadalmi-gazdasági feltételek és történelmi körülmények *fékezik a polgári-demokratikus mozgalom fejlődését általában*. A tőke békülékenysége és a paraszt forradalmisága tehát nem a burzsoáziának és a parasztságnak a hűbériségtől megszabaduló kapitalista társadalomban elfoglalt helyzetéből ered, hanem egész „forradalmunk“ valamilyen feltételeiből és körülményeiből általában. Sőt, a következő pont azt mondja, hogy „ezek a káros tendenciák, amelyek a forradalom fejlődését fékezik“, különösen erőteljesen „kerülnek felszínre az ideiglenes szélcsend mostani pillanatában“.

Ez nem marxista, hanem liberális elmélet, amely a különböző osztályok érdekein *kívül* keresi a különböző szociális tendenciák gyökereit. Ez nem szocialista, hanem baloldali kadet határozati javaslat; elítéli mindkét pólus végleteit, elítéli a kadetok opportunizmusát, a narodnyikok forradalmiságát, s ezzel valójában *valami közbülsőt* dicsőít a kettő közt. Önkéntelenül eszünkbe ötlik, vajjon nem *népi szocialistákkal* van-e dolgunk, akik az arany középutat keresik a kadetok és az eszerek között?

Ha mensevikjeink nem tértek volna el az osztályharc marxi elméletétől, megértenék, hogy a burzsoáziának és a parasztságnak a „régi rend“ ellen folyó harcban elfoglalt különböző osztályhelyzete megmagyarázza a pártok különböző típusait: liberális pártok — egyrészről, narodnyik pártok — másrészről. Hogy az összes különböző és legkülönfélébb pártok, csoportok és politikai szervezetek, amelyek olyan rendkívül nagy számban bukkantak fel az orosz forradalom folyamán, mindig és változatlanul (a reakciós pártokat és a proletariátus pártját kivéve) éppen e két típushoz vonzódtak, ez nem kétséges, és nem szorul bizonyításra. Ha arra szorítkozunk, hogy utalunk az *egy* polgári-demokratikus mozgalom „két pólusára“, csak közhelyet mondunk. Mindenben és min-

denkor fellelhető két „véglet“, két pólus. Minden valamennyire is átfogó társadalmi mozgalomban szükségszerűen megvannak ezek a „pólusok“ is, meg a többékevésbbé „arany“ középút is. Ha *így* jellemzik a polgári demokráciát, akkor a marxista tételt semmitmondó frázissá alacsonyítják, ahelyett, hogy a különböző *oroszországi* párt*típusok osztály*gyökereinek elemzésére alkalmaznák. A polgári pártok szocialista kritikáját a mensevikek nem fejtik ki, mert az még korántsem szocialista kritika, hogy az összes ellenzéki nem-proletár pártokat polgári-demokratikus pártoknak nevezik. Ha önök nem mutatták meg, mely osztályok érdekei és milyen most domináló érdekek határozzák meg a különböző pártoknak és politikájuknak a lényegét, akkor önök valójában nem alkalmazták a marxizmust, önök *valójában* elvetették az osztályharc elméletét. Akkor a „polgári-demokratikus“ szó önöknél nem több a marxizmus iránti tisztelet plátói kifejezésénél, mert amikor ezt a szót használják, nem vezetik vissza a liberalizmus vagy a demokratizmus ilyen vagy olyan típusát a burzsoázia meghatározott rétegeinek ilyen vagy olyan önző érdekeire. Nem csoda, hogy liberálisaink, kezdve a demokratikus reformok pártján és a kadet párton egészen a „Tovariscs“ pártonkívüli bezzaglaveceiig, látva, hogy a mensevikek *így* alkalmazzák a marxizmust, kapva kapnak azon az „eszmén“, mely szerint a demokráciában károsak az opportunizmus és a forradalmiság végletei ... ... mert ez nem eszme, hanem lapos közhely. Csakugyan, elvégre nem a „polgári demokrácia“ *szótól* félnek a liberálisok! Attól félnek, hogy leleplezzük a nép előtt, mely vagyonos osztályok mely anyagi érdekeire vezetődnek vissza liberális programmjaik és frázisaik. Ez a lényeg, nem pedig a „polgári demokrácia“ szó. Nem az alkalmazza az osztályharcról szóló tanítást, aki a „polgári demokrácia“ kifejezéssel mint valami keresztvetéssel állandóan óvja magát, hanem az, aki megmutatja a valóságban, hogy voltaképpen miben nyilvánul meg az illető párt burzsoá jellege.

Ha a „polgári demokrácia“ fogalma csak azt jelenti, hogy el kell ítélnünk mind az opportunizmus, mind a forradalmiság végleteit, akkor ez a fogalom a marxista taní-

tást tucatliberális frázissá alacsonyítja le. A liberális nem fél e fogalom ilyen használatától, hiszen, ismételjük, nem a *szótól*, hanem a tettektől fél. A számára kellemetlen és „marxizmustól bűzlő“ kifejezést még esetleg hajlandó elfogadni. Azt a nézetet viszont, hogy ő, a kadet, annak a burzsoának az érdekeit fejezi ki, aki ennek meg ennek elárulja a forradalmat, nem hajlandó elfogadni sem a liberális, sem a „Tovariscs“ bernsteineskedő „értelmiségije“. Éppen azért, mert amikor a mensevikek a maguk módján alkalmazzák a marxizmust, üres, semmitmondó, semmire sem kötelező frázissá alacsonyítják, a bezzaglavecek, a Prokopovicsok, a Kuszkovák, a kadetok és a többiek szívvel-lélekkel támogatják a mensevizmust. A mensevik marxizmus olyan marxizmus, amelyet átszabtak a burzsoá liberalizmus mértékére.

Tehát a szóbanforgó kérdésben elfoglalt mensevik álláspont első fő hibája, hogy a valóságban a mensevizmus adós marad a nem-proletár pártok szocialista kritikájával. A valóságban letér az osztályharc marxi elméletének talajáról. A londoni kongresszus leszámolt a szociáldemokrata politikának és elméletnek ezzel a kiforgatásával. A második fő hiba az, hogy a mensevizmus valójában nem ismeri el a proletariátus önálló politikáját a mostani forradalomban, nem ad meghatározott taktikát a proletariátusnak. Kerüld az opportunizmus és a forradalmiság végleteit, ez a mensevizmus egyik parancsolata, amely a mensevik határozati javaslatból következik. Esetről esetre köss egyezséget a liberálisokkal és a demokratákkal — ez a másik parancsolat. Kombináld (hangold össze) politikádat a liberális és demokratikus politikával — ez a harmadik parancsolat, amelyet a „Narodnaja Dumá“-ban és a mensevikek akkori határozati javaslatában mondtak ki. Vonják le ebből tetszés szerint a harmadik parancsolat említését; tegyék hozzá a következő óhajokat és követeléseket: „a proletár politikának önállónak kell lennie“, tegyék hozzá a köztársaság követelését (mint a mensevikek tették a londoni kongresszuson) —, de ezzel egyáltalán nem küszöbölik ki a mensevizmus második fő bűnét. A proletár politika önállóságát nem az határozza meg, hogy a megfelelő helyen odabiggyesztik az „önálló“

szót, és nem is az, hogy felveszik a köztársaság említését, hanem csakis az határozza meg, hogy *pontosan megjelölik a ténylegesen önálló utat*. Ezzel azonban a mensevizmus adósunk marad.

A valóságban, az osztályok és a társadalmi erők objektív viszonyát tekintve két tendencia harcol egymással: a liberalizmus igyekszik beszüntetni a forradalmat, a proletariátus viszont igyekszik végigvinni. Ha a proletariátus nem ismeri fel a liberalizmusnak ezt a tendenciáját, nem ismeri fel azt a feladatát, hogy közvetlenül harcolnia kell a liberalizmus ellen, ha nem harcol azért, hogy a demokratikus parasztságot kiszabadítsa a liberalizmus befolyása alól, akkor a *valóságban* a proletariátus politikája *nem önálló*. A mensevikek éppen ezt a valójában önállótlan politikát emelik törvényerőre: éppen ez a jelentősége annak, hogy megengedik az esetről esetre kötött egyezségeket eme egyezségek *irányvonalának* megjelölése nélkül, a forradalmunkban kialakult két taktikát elválasztó fő demarkációs vonal meghúzása nélkül. „Egyezség esetről esetre" — ez a formula valójában leplezi a kadetokkal való blokkot is, a „teljhatalmú dumát" is, a felelős kormányt is, vagyis azt az egész politikát, amelynek tartalma a munkáspárt tényleges függése a liberalizmustól. A mostani történelmi helyzetben szó sem lehet a munkáspárt önálló politikájáról, ha a munkáspárt nem tűzi ki közvetlen feladatául, hogy harcoljon a forradalom végigviteléért, s nemcsak az önkényuralom ellen, hanem a liberalizmus ellen is, a liberalizmus ellen a demokratikus parasztság feletti befolyásért. Az európai polgári forradalom történelmi körülményei a XX. század elején olyanok, hogy gyakorlatilag a szociáldemokráciának minden egyéb politikája a liberális politika felsőbbségének elismerésére vezet.

Minthogy a londoni kongresszus a bolsevik határozati javaslatot fogadta el a nem-proletár pártokról, ez azt jelenti, hogy a munkáspárt kategorikusan elvetette az osztályharctól való mindennemű eltéréseket, gyakorlatilag elismerte a nem-proletár pártok szocialista kritikáját és a proletariátus önálló forradalmi feladatait a mostani forradalomban.

A határozati javaslathoz beterjesztett mensevik módosítások elvetése még inkább hangsúlyozta ezt.

II

Amikor a polgári pártokhoz való viszonyról szóló bolsevik határozattervezetet a kongresszus alapul elfogadta, a mensevikek és a bundisták a módosító javaslatok egész zuhatagával árasztottak el bennünket. A módosító javaslatok számát a kongresszus irodájához benyújtott néhány tiltakozó nyilatkozat mintegy 70-re, vagy még ennél is többre becsülte. Itt most nem ismertetem részletesen, milyen bonyolult harcot folytattunk, hogy véget vessünk ennek az obstrukciónak, amely messze túlszárnyalta Akimovnak a második kongresszuson beterjesztett híres 22 módosító indítványát, nem fogom felsorolni a rengeteg semmitmondó és kicsinyes módosító javaslatot. Csak *öt* módosító javaslatot sorolok fel, amelyek valóban igen fontos elvi jelentőségűek. Lássuk tehát ezeket a módosító javaslatokat olyan sorrendben, ahogy a kongresszus megvitatta őket.

Határozati javaslatunk indokolási részének harmadik pontja kertelés nélkül rámutat a proletariátusnak arra a feladatára, hogy „a polgári-demokratikus forradalomban betöltse a vezér szerepét". A mensevikek azt a módosítást indítványozták, hogy a „vezér" szót az „élcsapat", „élenjáró csapat" vagy „fő hajtóerő" szóval helyettesítsük. Ezeket a módosításokat a kongresszus mind elutasította. A bolsevikoknak az ellen nem volt semmi kifogásuk, hogy a proletariátus teljes osztályönállóságának megóvását a mensevikek annyiszor elismételjék, ahányszor csak akarják. De ha *gyengítettük* volna a forradalom *vezérének* szerepére való utalást, ezzel kitártuk volna az ajtót az opportunizmus előtt. A proletariátus „fő hajtóereje" lehet a földbirtokos módra megnyirbált polgári forradalomnak is. Lehet más osztály győzelmének fő hajtóereje akkor is, ha saját osztálya érdekeit képtelen megvédeni. A forradalmi szociáldemokráciának, ha hű marad önmagához, nincs joga beérni ennyivel. A forradalmi szociáldemokráciának segítenie kell a proletariátust abban, hogy a fő hajtóerő passzív szerepéből felemelkedjék a vezér aktív szerepébe, — a megnyirbált szabadságért küzdő harcos függő helyzetéből a munkásosztálynak előnyös teljes szabadságért

küzdő harcos legönállóbb helyzetébe. Mondhatni leginkább éppen ebben különbözik a polgári forradalomban követett opportunista taktika a polgári forradalomban követett forradalmi szociáldemokrata taktikától, vagyis abban, hogy az előbbi taktika belenyugszik a proletariátusnak mint fő hajtóerőnek a szerepébe, az utóbbi taktika pedig arra irányul, hogy a proletariátus a vezér szerepét, és korántsem csak a „hajtóerő" szerepét töltse be.

Az „élenjáró csapat" kifejezés ugyancsak gyengítette volna — vagy legalább is gyengítésnek lehetett volna magyarázni — annak elismerését, hogy a proletariátus feladata a többi demokratikus osztály vezetése.

A második módosító javaslat: a tulajdonképpeni határozati rész harmadik pontjából (a liberális pártok jellemzése) ki kell hagyni azt az utalást, hogy a liberálisok *becsapják* a demokratikus kispolgárságot. Ezt az utalást a marxizmus nevében szükséges törölni vagy megváltoztatni, mondták a mensevikek, mert nem illik materialistákhoz, hogy a pártok szociális összetételét „csalásokkal" magyarázzák. Ennek a gondolatmenetnek a szofizmája túlságosan átlátszó volt ahhoz, hogy a kongresszus bekapja a horgot. Ha a marxizmusra hivatkozva tagadják a csalás szerepét a burzsoázia politikájában, az ugyanannyi, mintha a „gazdasági tényezőre" hivatkozva tagadnának mindenféle erőszakot. Csak a Davidok, Vollmarok és az opportunizmus más pillérei értelmezik így a marxizmust. Ami pedig azt illeti, hogy tagadják vagy megkísérlik gyengíteni a csalás szerepét a kadetoknak az oroszországi parasztsággal és kispolgársággal szemben követett politikájában, ezzel megszépítik a liberalizmust, a liberalizmus javára meghamisítva a tényeket. Hiszen vitathatatlan tény, hogy a kadetok lelkiismeretlenül becsapják paraszti és kispolgári választóikat. Olyankor nem helyénvaló arról beszélni, hogy a párt becsapja választóit, amikor az osztály érdekei bizonyos elméleti illúziókat, vagyis csalóka elképzeléseket ébresztenek (például, amikor a parasztság érdekei olyan csalóka elképzeléseket keltenek a parasztságban, hogy minden földi jót a földesúri földek kisajátításától vár). Feltétlenül nyíltan és mindenki füle hallatára kell beszélnünk arról, hogy a nép bizonyos rétegeit parlamenti

képviselőik becsapják, amikor ezek a képviselők feláldozzák e rétegek közvetlen érdekeit kizsákmányolóiknak (a parasztokat kiszolgáltatják a földbirtokosoknak stb.). A német burzsoázia elárulta a parasztokat, írta Marx 1848-ban. Ha mi 1907-ben Oroszországban nem merjük megmondani ezt saját burzsoáziánkról és saját kadetjainkról, és nem tudjuk bebizonyítani ezt a néptömegeknek, akkor sárba tiporjuk a megtisztelő szociáldemokrata címet.

A harmadik módosító javaslat: ugyancsak a 3. pont kiegészítéseként ismerjük el, hogy megengedhetők a „technikai egyezségek" a kadetokkal. Ezt a módosító javaslatot a kongresszus névszerinti szavazással elvetette. Mi kijelentettük, hogy ha elfogadják ezt az indítványt, kénytelenek leszünk visszavonni az egész határozati javaslatot: erre jogunk van, ha a módosításokkal meghamisítják a határozat alapgondolatát. Kijelentettük, hogy a kadetokkal való mindenféle megegyezés külön megtiltásáról semmit sem mondunk. Nem egyes esetek megtiltásáról vagy megengedéséről van szó, hanem az általános politikai irányvonalról. Aki lelkiismeretesen alkalmazni akarja a kongresszus szóbanforgó határozatát, az nem fog választási egyezségeket kötni a kadetokkal vagy velük közös jelszavakat hirdetni, bár ez nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy esetleg a dumában előforduljon a közös szavazás valamilyen „esete". Azokat viszont, akik nem hajtják végre lelkiismeretesen a kongresszus határozatát, úgyis hasztalan próbálnánk „megfogni" ilyen vagy olyan fogalmazással. A gyakorlatban egész pártunk nagyon is jól megtanulta, hogy mensevikjeink számára mit jelentenek a liberálisokkal való „technikai megegyezések".

A negyedik módosító javaslatot — a 4. pontot kiegészítve mutassunk rá arra, hogy harcolnunk kell a narodnyikok agrár-utópizmusa és forradalmisága ellen — a mensevikek többször is benyújtották, hol egyes szavakat változtatva meg a módosító javaslat szövegében, hol pedig a határozati javaslat más-más helyéhez javasolva a módosítást. A kongresszus mindezeket a módosításokat elutasította. A módosító indítványok körül kibontakozott vita kétségtelenül elvi jelentőségű volt. A mensevikek ezúttal ismét megpróbálkoztak azzal, hogy a marxizmus zászlaja

alatt becsempésszenek valamit, ami gyökerében ellenséges a marxizmussal szemben. Kétségtelen, hogy a marxizmus elveti mind a narodnyikok agrár-utópiáit, mind a kispolgári forradalmiság módszereit. Ha így van — érveltek a mensevikek —, akkor hát szögezzék le itt, a határozati javaslatukban. — Bocsánat, kedves elvtársak — feleltük nekik —, a határozatban már mindezt megmondtuk, úgy, ahogy mondani kell. Az önök kiegészítése, függetlenül akaratuktól és tudatuktól, végső fokon kifakadás a földesúri földek *elkobzása* ellen. Hiszen mi nem felejtettük el, hogy éppen az elkobzást minősítik „utópizmusnak" és „forradalmiságnak" nemcsak az összes liberálisok, hanem sok pártonkívüli szociáldemokrata is à la Prokopovics, Kuszkova, meg néhány (szerencsére nem sok) szociáldemokrata párttag is, akik azt javasolták a szociáldemokrata duma-frakciónak és a párt Központi Bizottságának, hogy ne ragaszkodjanak ultimátumszerűen az elkobzáshoz.

A határozati javaslatot úgy kell megírni, hogy ne lehessen nem megérteni. A határozatnak a tényleges politika valamennyi létező politikai tendenciájával kell számolnia, nem pedig a szociáldemokraták egyik-másik részének a jószándékaival (még ha mindig a legjobb szándékokat tételezzük is fel). Határozati javaslatunkban nyíltan és határozottan elismertük a narodnyikok „*ál*-szocializmusát". Nyíltan merő „*ködösítésnek*" neveztük a narodnyikok „szocialista" ideológiáját. A szociáldemokrácia feltétlen kötelességének nyilvánítottuk, hogy harcoljon a proletárok és a kistulajdonosok közti osztályellentét narodnyik eltussolása ellen. Ezzel mindent megmondtunk, ezzel már elítéltük a narodnyikság valóban utópikus elemét, ezzel elítéltük a kispolgári „osztályon kívüli" forradalmiságot is. Sőt. Mi a határozatban nemcsak elítélünk, nemcsak tagadunk, hanem megmutatjuk az illető pártok pozitív tartalmát is. „Harc a földesúri földtulajdon és a feudális állam ellen", így határoztuk meg ezt a tartalmat. És nem marxista az, aki a kispolgári szocializmus „ködösítése" elleni harc miatt megfeledkezik erről. Ez a reális tartalom a jelenlegi forradalomban mérhetetlenül fontosabb, mint a narodnyikok ködös álmodozása a holnapról. E reális harc miatt tér el most egymástól gyökere-

sen a liberális és a proletár politika. A liberális politika *utópiának és puszta forradalmiságnak* tekinti a földesúri földtulajdon és a feudális állam teljes megsemmisítését: a burzsoáziának *nem előnyös* és veszélyes ez a rombolás. Napjaink tényleges politikájának viszonyai között a burzsoáziának éppen ez az önző osztályérdeke, és nem más, fejeződik ki a narodnyikok utópizmusa és forradalmisága elleni támadásokban. A proletár politika ezzel szemben elkülöníti az utópizmust, a forradalmiságot és általában az osztályon kívüli szocializmus „egyenlősítő" álmainak *ködét* a földbirtokosok és a feudális hűbérurak elleni elszánt harc *realitásától*. Ami a liberálisok számára káros utópia, számunkra a proletariátus jelenleg legfontosabb érdeke: a földesúri földtulajdon és a feudális állam teljes szétzúzása. Ezen a talajon most a legádázabb közvetlenül gyakorlati harcot kell folytatnunk a liberalizmus ellen, azért, hogy kiszabadítsuk befolyása alól a demokratikus parasztságot.

A mensevikek fentebb elemzett módosításai a mensevizmus egyik legelterjedtebb hibáját tükrözték, azt a hibát, hogy egy kalap alá veszik a burzsoáziának a jelenlegi forradalomban megnyilvánuló reakciósságát (vagyis a földbirtokosok és az önkényuralom elleni harcban megnyilvánuló reakciósságot) a parasztság reakciósságával (holott ez a reakciósság nem a földbirtokosok és az önkényuralom elleni harcra vonatkozik, hanem a tőke elleni harcra, vagyis nem a jelenlegi, a polgári forradalom, hanem a jövő, a szocialista forradalom feladataira). A kongresszus elvetette a mensevikeknek ezt a sarkalatos hibáját. E hiba gyakorlati jelentősége pedig nagy, mert ez leplezte azt a politikát, amely egyformán megengedte a proletariátus közös akcióit a liberálisokkal is, meg a paraszti demokráciával is.

A mensevikek utolsó, általános érdeklődésre számot tartó módosítása ugyancsak a 4. pontra, nevezetesen a 4. pont végére vonatkozott. A mensevikek azt javasolták, hogy hagyjuk ki innen a kadetok elleni harcra való utalást („. . . a szociáldemokrácia oldalára álljon a feketeszázasok és *a kadetok* ellen"). Hogy a kongresszus számára teljesen elfogadhatatlan módosítást legalább *látszatra* valamennyire elfogadhatóvá tegyék, azt javasolták, hogy a számukra kellemetlen szavak helyett a demokratikus forra-

dalom végigviteléért való harcra mutassunk rá. Sajátszerű kísérlet volt ez arra, hogy „megédesítsék a keserű pirulát“, becsempésszék a bolsevikok számára elfogadhatatlan *politikát* (ne harcoljunk közvetlenül a kadetok ellen) a bolsevikok számára különösen elfogadható *jelszó* leple alatt. A zászló legyen a tiéd, de a rakomány a miénk — lényegében ezt mondták javaslatukkal a mensevikek, ezek a vérbeli opportunista politikai kuruzslók.

A mensevikek ártatlan hadicselét természetesen azonnal lelepleztük, miközben a bolsevik padsorokban (a londoni templomban valóban padokban ültünk, úgyhogy ezt nem átvitt értelemben írom) derültség támadt. Ugyanazokban a padsorokban valósággal homéroszi, sokáig nem szűnő kacaj támadt, és gúnyos tapsvihar tört ki, mikor a mensevikek módosításának elvetése után az egyik lengyel másik módosítást terjesztett be: tartsuk meg a kadetok elleni *harcra* való utalást, és egészítsük ki egyszersmind a forradalom végigviteléért folytatott harc elismerésével. Ezt a módosítást a kongresszus természetesen elfogadta. A gúnyos tapsot különösen megérdemelték a mensevikek, akik a módosítás mellett szavaztak („a helyzet kötelez!“), — miután L. Martov az „Otgoloszki“-ban (5. sz.) kénköves mennykőket szórt ránk a forradalom végigvitelének ezért az állítólag burzsoá-köztársasági eszméjéért.

A mensevikek rosszul elsült ravaszsága végül is nagyon jó szolgálatot tett nekünk, mert ezzel a módosítással a kongresszus elismerte egy másik, a kongresszus elé nem terjesztett határozati javaslatunknak, nevezetesen a proletariátus osztályfeladatairól szóló határozati javaslatunknak igen fontos gondolatát.

III

Nem kell rögzítenünk a kadetokhoz való mostani viszonyunkat — mondta egy tekintélyes mensevik a kongresszuson (alighanem Martinov), azt kívánva úgyszólván, hogy olyan színezete legyen a dolognak, mintha a mensevizmus nem megfutamodott volna, hanem példás rendben vonult volna vissza. A kadetok most semmire

sem jók, ez így igaz. De ne rögzítsék ezt, mert még jó szolgálatot tehetnek.

Ezek a szavak ügyetlenül fogalmazták meg a mensevizmusnak egyik igen lényeges gondolatát, amelyre érdemes kitérnünk, befejezve a polgári pártokhoz való viszony kérdésének vizsgálatát. Ez a megfogalmazás azért ügyetlen, mert a határozat, amely meghatározza a jelenlegi, mostani ellenforradalmi politikának az osztálygyökereit, egyáltalán nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy felhasználjunk mindent, ami „jó szolgálatot tehet". Itt az a gondolat lényeges, hogy ha a kadetok most nem is váltották be a mensevikek bizalmát, volt idő, amikor beváltották.

Ez a gondolat elhibázott. A kadetok sohasem váltották be a mensevikek bizalmát. Hogy erről meggyőződjenek, elég visszatekintenünk forradalmunk legnagyobb fellendülésére, 1905 október—decemberére, és összehasonlítanunk vele a mostani időszakot, az alighanem maximális hanyatlás időszakát. Sem a legnagyobb fellendülés időszakában, sem a legnagyobb hanyatlás időszakában nem váltották be a kadetok a mensevikek bizalmát, nem igazolták taktikájukat, hanem lerombolták magatartásukkal. A fellendülés időszakában maguk a mensevikek is aktívan harcoltak a liberálisok ellen (emlékezzenek a „Nacsaló"-ra), jelenleg pedig a II. dumában lezajlott valamennyi szavazás napnál világosabban tanúskodik a „baloldali blokk" politikája mellett, a kadetok támogatására irányuló politika ellen.

A forradalmunk legnagyobb fellendülése és legnagyobb hanyatlása közti időszakot az oroszországi szociáldemokrácia majdani történészének az ingadozás időszakának kell neveznie. A szociáldemokrácia, nevezetesen a mensevizmus ebben az időszakban megingott, s a liberalizmus felé hajlott. A viták éve (1904 végétől—1905 végéig) a vitás kérdések történelmi előkészítése és általános megítélése volt. A forradalom másfél éve (1905 végétől—1907 közepéig) e vitás kérdések gyakorlati kipróbálása volt a gyakorlati politika terén. Ez a próba a gyakorlatban mutatta meg a liberalizmus támogatására irányuló politika teljes csődjét, s arra vezetett, hogy el kellett ismerni a proletariátus egyedüli forradalmi politikáját a polgári

forradalomban: harcoljon a forradalom végigviteléért, maga mellé zárkóztatva a demokratikus parasztságot az áruló liberalizmus ellen.

Kockázatos lenne azt állítani, hogy a londoni kongresszus véget vetett ennek az időszaknak, amikor a szociáldemokrácia a liberalizmus felé hajlott. De mindenesetre jelentős kezdeményezést indított el az ingadozás megszüntetésére.

P. S. A polgári sajtó buzgón kihasználja a szociáldemokrácia kényszerű hallgatását és a londoni kongresszus „féllegalitását“, hogy rágalmakat szórjon a bolsevikokra, hiszen úgysem tudnak válaszolni. Persze, napilap nélkül nem is gondolhatunk arra, hogy felvegyük a versenyt a pártonkívüli „Tovariscs“-csal, amelyben a volt szociáldemokrata A. Bram, továbbá Jurij Perejaszlavszkij úr és tutti quanti* valóságos kánkánt járnak: kitűnő, úgymond, nincs jegyzőkönyv, most aztán büntetlenül hazudhatunk. Az A. Bramok, Perejaszlavszkijok és társaik cikkeiben a pártonkívüli polgári értelmiségiek szokásos dühkitörésein kívül nincs semmi egyéb, úgyhogy elég utalnunk ezekre a cikkekre, hogy megérdemelt megvetéssel fogadják őket. Más dolog a Sztruve úrral folytatott beszélgetés, amelyet a „Birzsovka“ közöl, és amelyet eddig alighanem nem cáfoltak meg. Megvetésen kívül ez a beszéd tudományos figyelmet is érdemel ez iránt . . . a díszes példány iránt. Sztruve úr vonzódása az októbristákhoz, gyűlölete a baloldaliak iránt — a liberalizmus immanens tendenciáinak valóban klasszikus kifejezése. Sztruve úr elismeri azt a régi híresztelést is, hogy ő juttatta be az irodába (a duma irodájába) az októbristát, meg azt is, hogy általában tárgyalt és tanácskozott az októbristákkal. Az októbristákkal való egyesülésért száll síkra! Köszönjük, Sztruve úr, ön kitűnően igazolja azt, amit még tavaly ősszel írt a „Proletarij“ (5. sz.: „Kísérlet az orosz politikai pártok osztályozására“) az októbristákról és a kadetokról!**.

---

* — hasonszőrű társaik. — *Szerk.*

** Lásd *Lenin* Művei. 11. köt. 1954. 219—225. old. — *Szerk.*

Sztruve úr érzi a polgári *értelmiség* erőtlenségét, és a liberalizmus súlypontját közelebb akarja vinni a *vagyonos osztályokhoz.* A koronával való kiegyezés nem megy a kadet típusú liberálisoknál, — le tehát a kadetokkal, jöjjön a megegyezés legalább az októbrista típusú „liberálisokkal". Ez így következetes. Számunkra is előnyös ez, mert világossá és félreérthetetlenné teszi a helyzetet. Új, földesúri duma. Új választójogi törvény, amely kitűnően elválasztja — a kívánatos szabatossággal — a megbízható földbirtokosokat és burzsoá nagyfejűeket a megbízhatatlan parasztságtól, városi kispolgárságtól és munkásságtól. Új áramlat a liberalizmusban: Sztruve úr háborúja „a baloldaliak kalandorpolitikája" ellen, „*a fejletlen paraszti tömeg sötét szociális ösztöneinek!!* („szociális ösztönök" — tudatlanságra valló kifejezés, de annál szemléltetőbb tudatlanságában. Sztruve úr irományai, úgy látszik, annál tudatlanabbak és annál érthetőbbek lesznek, minél jobban közeledik ez az úriember az Orosz Nép Szövetségéhez, amely nincs már messze tőle) *kiaknázása ellen*".

Igen, ez nem véletlen. A burzsoá liberalizmus mint értelmiségi párt erőtlen. Csak arra van ereje, hogy harcoljon a forradalmi („sötét szociális ösztönök") parasztság ellen. Csak arra van ereje, hogy szoros szövetségbe lépjen a pénzeszsákkal, a földesurakkal, a gyárosokkal... *az októbristákkal.* Ami igaz, az igaz. Mi már régóta mondjuk a kadetoknak: „amit teszel, tedd meg mihamarább". Aki kiegyezést akar a koronával — az menjen az októbristákhoz, Sztolipinhoz, az Orosz Nép Szövetségéhez.

Aki a nép mellett áll — jöjjön a szociáldemokráciához, amely egyedül folytatott és folytat kíméletlen harcot a liberalizmusnak a trudovikokra gyakorolt befolyása ellen.

Egyesek azt hitték, hogy éppen a mensevik politika tudja megosztani a kadetokat. Naiv illúzió! A kadetokat *csak* a forradalmi szociáldemokrácia baloldali blokkra irányuló politikája osztotta és osztja meg. *Csakis* ez a politika gyorsítja meg az elkerülhetetlen elhatárolódást: a burzsoá liberálisok az októbristákhoz, a polgári demokraták a trudovikokhoz. A szociáldemokrácia mint eddig, ezentúl is kényszeríteni fogja ezeket az utóbbiakat, hogy

válasszanak a következetes proletár demokratizmus és a liberalizmus között.

Előre hát bátran, politikusok à la Sztruve!

1907-ben jelent meg
„Az OSzDMP londoni kongresszusának eredményei"
c. gyűjteményben, Szentpétervár.
Aláírás: N. L e n i n.

JEGYZETEK

[1] *„A szociáldemokrácia választási hadjárata Pétervárott"* c. cikk a „Prosztije Recsi" 2. számában jelent meg.

„Prosztije Recsi" („Egyszerű Szavak") — legális bolsevik hetilap; Pétervárott adták ki 1907 januárjában. Három száma jelent meg, mindegyik közölt cikket Lenintől. Mindhárom számot elkobozta a törvényszék, a lapot a pétervári városfőnök betiltotta.

„A szociáldemokrácia választási hadjárata Pétervárott" c. cikk néhány részletét idézte a Tifliszben, Sztálin irányításával kiadott „Dro" („Idő") 1907 április 14-i, 30. számának vezércikke. — *1*

[2] *„Tovariscs"* („Bajtárs") — burzsoá napilap; Pétervárott jelent meg 1906 márciusától 1908 januárjáig; hivatalosan egyik pártnak sem volt a lapja, ténylegesen azonban a baloldali kadetok szócsöve volt. A mensevikek is közreműködtek a lap munkájában. — *2*

[3] *„Proletarij"* („A Proletár") — illegális lap, a bolsevikok alapították a IV. (egyesítő) pártkongresszus után; 1906 augusztus 21-től (szeptember 3-tól) 1909 november 28-ig (december 11-ig) jelent meg Lenin szerkesztésében. A „Proletarij" az OSzDMP Moszkvai Bizottságának és Pétervári Bizottságának, egy időben pedig a Moszkva környéki, a Permi, a Kurszki és a Kazáni Bizottság lapjaként jelent meg; ténylegesen a bolsevikok Központi Lapja volt. 50 száma jelent meg: az első 20 Finnországban, a többi külföldön, Genfben és Párizsban.

A lap Leninnek több mint 100 cikkét közölte. A „Proletarij" a sztolipini reakció éveiben igen jelentékeny szerepet játszott a bolsevik szervezetek fenntartásában és erősítésében. A II. duma választási hadjárata idején az OSzDMP

Pétervári Bizottsága a lap egyes számaiból mintegy 4 000 példányt osztott szét a munkások között. A pártéletről szóló néhány cikkét átvették és közölték a „Csveni Czhovreba" („Életünk") és a „Dro" c. kaukázusontúli bolsevik lapok is, amelyek Sztálin irányításával 1907-ben Tifliszben jelentek meg.

Az OSzDMP Központi Bizottságának 1910 januári plénumán a békítgetőknek, Trockij leplezett ügynökeinek és cinkosainak sikerült határozatot elfogadtatniuk a „Proletarij" beszüntetéséről. — *2*

4 *Trudovik csoport, trudovikok* — kispolgári demokrata csoport; 1906 áprilisában alakult az I. Állami Duma parasztképviselőiből. A duma munkájának kezdetén a csoportnak 107 képviselő tagja volt.

A trudovikok követelték minden rendi és nemzetiségi korlátozás megszüntetését, a zemsztvo- és a városi önkormányzat demokratizálását, s az általános választójog megvalósítását az Állami Duma választásán.

A trudovik csoport agrárprogrammja a földtörvény „Alaptételeinek tervezete" volt, amelyet 104 képviselő aláírásával 1906 május 23-án (június 5-én) terjesztettek a duma elé. A tervezet az egyenlősítő földhasználat narodnyik elveiből kiindulva kimondta, hogy a kincstári földekből, az uralkodóház birtokaiból, a koronabirtokokból, a kolostori földekből és azokból a magánbirtokokból, amelyeknek a nagysága meghaladta a megállapított munkanormát, népi tulajdonban levő földalapot kell képezni; kimondta továbbá, hogy csak azoknak adják meg a földhasználat jogát, akik maguk művelik meg a földet. Az elidegenítendő magánbirtokokért kártérítést akartak adni. A földreform végrehajtását a helyi parasztbizottságokra bízták volna. A trudovik agrárprogrammal kapcsolatban lásd e kötet 189. oldalát.

A trudovikoknak a II. dumában 104, a III. dumában 14 és a IV. dumában 10 képviselőjük volt. — *2*

5 *Nyik. I—szkij* — N. I. Iordanszkij. — *2*

6 *Az OSzDMP második („első összoroszországi") konferenciájáról* van szó, amely Tammerforsban 1906 november 3—7 (16—20) közt ülésezett. A konferencián részt vettek a nemzetiségi szociáldemokrata pártok: Lengyelország és Litvánia Szociáldemokráciája, a Lett Határterület Szociáldemokráciája és a Bund képviselői. A mensevik Központi Bizottság

megszervezte számos fiktív szervezet képviseletét is a konferencián, s így biztosította a többséget a mensevikeknek —a bundistákkal együtt 18 képviselőjük volt a 32 közül. A konferencia napirendje: 1) A választási hadjárat. 2) A pártkongresszus. 3) A munkáskongresszus. 4) Harc a feketeszázasok és a pogromok ellen. 5) Partizánakciók. A választási hadjárat kérdésének négy előadója volt. A bolsevikok beszámolóját erről a kérdésről Lenin adta elő. A mensevikek többségüket kihasználva olyan határozatot fogadtattak el, amely a duma-választások idejére megengedte a kadetokkal való blokkokat. Lenin ezzel a határozattal szembehelyezkedve megírta és benyújtotta 14 küldött (6 bolsevik küldött Pétervárról, Moszkvából, a Központi Iparvidékről és a Volgamellékről, 5 lengyel és 3 lett szociáldemokrata) különvéleményét (lásd Lenin *Művei* 11. köt. 1954. 298—300. old.). — *2*

[7] *Az OSzDMP pétervári szervezetének városi és kormányzósági konferenciája* 1907 január 6-án (19-én) ült össze, hogy eldöntse a II. Állami Duma választásaira szóló választási egyezmények kérdését. A konferencián 70 küldött (39 bolsevik és 31 mensevik) vett részt. A mensevikek meggyőződtek arról, hogy a konferencia el fogja vetni a kadetokkal való blokk taktikáját, s kivonultak a konferenciáról. A bolsevik küldöttek meghallgatták Lenin beszámolóját a választási egyezményekről, és a kadetokkal való egyezményeket elvileg megengedhetetlennek és politikailag károsnak nyilvánították. — *3*

[8] „*Recs*" („A Szó") — napilap, a kadet párt központi lapja; 1906 februártól jelent meg Pétervárott. A Petrográdi Szovjet Forradalmi Katonai Bizottsága 1917 október 26-án (november 8-án) betiltotta. — *5*

[9] „*Rodnaja Zemlja*" („Hazai Föld") — hetilap, a trudovikokéhoz erősen hasonló álláspontot foglalt el; Pétervárott jelent meg 1907 januártól áprilisig.

Tan (V. G. Bogoraz álneve) — publicista, a félkadet „népi szocialista párt" egyik szervezője. — *6*

[10] Leninnek „*A pétervári választások és a 31 mensevik képmutatása*" c. brosúráját az OSzDMP Pétervári Bizottsága 3 000 példányban szétosztotta. A brosúra alaptételeit a „Csveni

Czhovreba" 1907 február 20-i. 2. számában és a „Dro" 1907 április 14-i, 30. számában ismertette. — *19*

[11] *Lidval-ügy* — Lidval nagyspekuláns, V. I. Gurko belügyminiszter helyettese volt, 1906-ban élelmiszert szállított az éhínségtől sújtott kormányzóságokba. A sikkasztás és az éhínséggel kapcsolatos spekuláció leleplezése folytán a cári kormány kénytelen volt az ügyet bíróság elé vinni. A bűnösöket azonban nem ítélték el.

Gercenstein meggyilkolása — a kadet Gercensteint, az I. Állami Duma tagját a feketeszázasok gyilkolták meg Finnországban 1906 július 18-án (31-én). — *25*

[12] „*Szevodnya*" („Ma") — liberális-burzsoá esti lap; Pétervárott jelent meg 1906—1908-ban.

„*Rusz*" („Oroszhon") — liberális-burzsoá napilap; Pétervárott jelent meg 1903-tól 1908-ig megszakításokkal és különböző címekkel: „Rusz", „Molva", („Hírek"), „XX Vek" („A XX. század").

„*Sztrana*" („Az Ország") — liberális-burzsoá napilap, Pétervárott jelent meg 1906—1907-ben. — *36*

[13] Az Állami Duma választásáról szóló 1905 december 11-i (24-i) törvényhez fűzött instrukciókról és magyarázatokról van szó, amelyeket a Kormányzó Szenátus adott ki. A választási törvény cikkelyeihez fűzött szenátusi „magyarázatok" megfosztották a választójogtól a munkásság, a parasztság és a nem-orosz nemzetiségű lakosság egyes csoportjait. — *37*

[14] *Októbristák* („Október 17-i Szövetség") — a kereskedelmi és ipari nagyburzsoázia és a tőkés gazdálkodást folytató nagybirtokosok ellenforradalmi pártja; 1905 novemberében alakult. Az októbristák szavakban elismerték az október 17-i kiáltványt, de a valóságban nem törekedtek az önkényuralom korlátozására, és fenntartás nélkül támogatták a cári kormány bel- és külpolitikáját. Az októbristák vezére A. I. Gucskov nagyiparos és M. V. Rodzjanko, óriási földbirtokok tulajdonosa volt. — *38*

[15] „*Golosz Prikazcsika*" („A Kereskedősegéd Hangja") — hetilap; Pétervárott jelent meg 1906 áprilistól októberig. — *40*

[16] *„Novoje Vremja“* („Új Idő“) — napilap; Pétervárott jelent meg 1868-tól 1917 októberig. Eleinte mérsékelten liberális lap volt, a XIX. század hetvenes éveinek végére azonban a reakciós nemesi és hivatalnok-bürokrata körök lapjává vált. A lap nemcsak a forradalmi mozgalom, hanem a liberális-burzsoá mozgalom ellen is harcolt. 1905-től a feketeszázasok egyik szócsöve. Lenin a korrupt lapok mintaképének nevezte a „Novoje Vremjá“-t. — *47*

[17] *„Narodovecek“* (nemzeti demokraták) — a lengyel burzsoázia ellenforradalmi nacionalista pártja; 1897-ben alakult. Az 1905—1907-es forradalom idején a „narodovecek“ a lengyel ellenforradalom fő pártjává, a „lengyel feketeszázasok“ pártjává váltak (Lenin). — *50*

[18] *X.* — V. G. Csirkin; 1907-ben a mensevikekhez csatlakozott. — *55*

[19] *„Russzkije Vedomosztyi“* („Orosz Közlöny“) — napilap; Moszkvában adták ki 1863-tól a Moszkvai Egyetem liberális professzorai és zemsztvo-képviselők; a liberális földbirtokosok és a burzsoázia érdekeit képviselte. 1905-től a jobboldali kadetok lapja volt; az 1917-es Októberi Forradalom után a többi ellenforradalmi lappal együtt betiltották. — *64*

[20] *„Birzsevije Vedomosztyi“* („Tőzsdei Tudósítások“) — burzsoá napilap; 1880-ban indult meg Pétervárott. A „Birzsovka“ gúnynévvé vált az egész burzsoá sajtó elvtelenségének és megvesztegethetőségének jellemzésére. A lapot 1917 október végén betiltották. — *65*

[21] *„Nasa Zsizny“* („Életünk“) — napilap, közel állt a kadet párt balszárnyához; megszakításokkal 1904-től 1906-ig jelent meg Pétervárott. — *70*

[22] A pluszjelek a táblázatban azokat az elektorokat jelölik, akik a feketeszázasoknak juthattak volna, ha a választásokon a szavazatok megoszlottak volna a kadetok és a baloldali blokk között. — *71*

[23] *„Telegraf“* („A Távíró“) — liberális-burzsoá irányzatú napilap; Pétervárott jelent meg 1907 január—februárban. — *72*

[24] *„Trud“* („A Munka“) — bolsevik hetilap, Pétervárott jelent meg. A lap számai mind ez ideig nem kerültek elő. — *73*

25 *„Nas Mir“* („Világunk“) — mensevik hetilap; Pétervárott jelent meg 1907 január—februárban. — *75*

26 Pétervár Moszkvai kerületének jelentése a II. duma választásairól; a „Proletarij“ 13. számában jelent meg. A jelentés beszámol a Recskin gyárban lefolyt választásokról, ahol a munkások csak azért választottak eszert, mert nem akarták megválasztani a menseviket, a kadetokkal való egyezmények hívét. — *76*

27 A dokumentumnak nincs címe. A címet a Marx—Engels—Lenin Intézet adta. — *82*

28 Engels levele Sorgéhoz. 1884 március 7. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere“. Stuttgart 1921. 194. old. — *89*

29 Marx levele Kugelmannhoz. 1868 július 11. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 241—244. old. — *94*

30 Marx levele Kugelmannhoz. 1866 október 9. Lásd Marx—Engels. Válogatott művek. 2. köt. 1949. 458—459. old. — *94*

31 Marx levele Kugelmannhoz. 1868 március 6. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 231—232. old. —*95*

32 Marx levele Kugelmannhoz. 1868 december 5. Lásd Karl Marx. Briefe an Kugelmann. Dietz, Berlin 1952. 74. old. — *95*

33 Marx levele Kugelmannhoz. 1866 augusztus 23. Lásd Karl Marx. Briefe an Kugelmann. Dietz, Berlin 1952. 28. old. — *96*

34 Marx levele Kugelmannhoz. 1869 március 3. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 254. old. — *96*

35 Utalás a második Üzenetre — „A Nemzetközi Munkásszövetség Főtanácsának második Üzenete a francia—orosz háborúról“ —, amelyet Marx írt 1870 szeptember 9-én Londonban (lásd Marx. A polgárháború Franciaországban. Marx—Engels. Válogatott művek. 1. köt. 1949. 473—480. old.). — *98*

36 Marx levele Kugelmannhoz. 1871 április 12. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 309. old. —*100*

[37] Marx levele Kugelmannhoz. 1871 április 17. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 310. old. — *101*

[38] *Nacionalista-autonomistáknak* nevezi Lenin Lengyelország képviselőit a II. Állami Dumában. — *102*

[39] *Krusevan, P. A.* — a feketeszázas „Orosz Nép Szövetségének" egyik főkolomposa. — *105*

[40] Lásd Engels „A szocializmus Németországban" c. művét, amelyet 1891-ben írt („Die Neue Zeit". 1891. X. évf. 1. köt. 19. sz.). Ugyanezt a gondolatot ismételte meg Engels 1895-ben Marx „Osztályharcok Franciaországban" c. brosúrájához írt „Bevezetés"-ében (lásd Marx—Engels. Válogatott művek. 1. köt. 1949. 95—115. old.). — *106*

[41] *„Tyernyii Truda"* („A Munka Tüskéi") — legális bolsevik hetilap; Pétervárott adták ki 1906 december—1907 januárban. Három száma jelent meg, mindhármat elkobozta a rendőrség. A hetilapot a pétervári törvényszék betiltotta. —*109*

[42] *„Zrenyije"* („Szemle") — legális bolsevik hetilap; Pétervárott jelent meg 1907-ben a II. duma választási hadjárata idején Lenin legközvetlenebb közreműködésével. Két száma jelent meg (az 1. sz. — január 25-én (február 7-én) és a 2. sz. — február 4-én (17-én). Mindkét számot elkobozták, a la ot a pétervári törvényszék betiltotta. — *109*

[43] Szarátovban és Nyizsnyij-Novgorodban az Állami Duma választásain a baloldali blokk jelöltjei győztek. Szarátovban a 80 megválasztott elektor közül 65 baloldali és 15 kadet volt, Nyizsnyij-Novgorodban pedig 39 baloldali, 38 kadet és 3 októbrista volt. — *115*

[44] *A pétervári (városi és környéki) szociáldemokrata szervezet konferenciája* 1907 februárban ülésezett. A konferencián szavazati joggal 27, tanácskozási joggal 14 küldött (köztük a a munkáskúria néhány elektora) vett részt. A napirend: 1) Az állami Duma közelgő pétervári választása és a munkáskúria. 2) A duma-kampány és a szociáldemokrácia dumabeli taktikája. 3) A kongresszus-kampány, vagyis a szociáldemokrata pártkongresszus előkészítése. 4) A pétervári szervezet újjászervezése. 5) A pártbíróság N. Lenin ügyében (Lenint a mensevik Központi Bizottság felelősségre vonta

„A pétervári választások és a 31 mensevik képmutatása" c. brosúrájának közzététele miatt). 6) Az elszakadt mensevikekhez való viszony. 7) A pétervári sajtóagitáció.

A konferencia az első kérdést megtárgyalva, megválasztotta két képviselőjelöltjét az Állami Duma választásaira, és bizottságot választott, hogy dolgozza ki az utasítást a munkásmeghatalmazottak, a munkáselektorok és a munkásképviselők számára.

A konferencia jóváhagyta Lenin beszámolóját a dumakampányról és a szociáldemokrácia dumabeli taktikájáról, megerősítette a pétervári szervezet felépítésének alapelveit, amelyeket a Pétervári Bizottság dolgozott ki. Azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy Lenint a mensevik Központi Bizottság pártbíróság elé idézte, a konferencia kimondta a mensevikek bűnösségét a pétervári szociáldemokrata szervezet kettészakításában; elítélte a mensevik Dannak, a Központi Bizottság tagjának szakadár tevékenységét, és osztatlanul Lenint támogatta. A konferencia bizottságot választott a pártsajtó ellenőrzésére, és kijelölte a pétervári szervezet képviselőit a „Proletarij" és a „Vperjod" szerkesztőségébe. A konferencián megválasztották a küldötteket a bolsevik szervezetek tanácskozására, amelynek az volt a feladata, hogy platformot dolgozzon ki az OSzDMP V. kongresszusára. — *116*

45 Lenin beszámolójának vitájában felvetődött az a kérdés, nem volna-e szükséges, hogy a szociáldemokrata párt és a forradalmi demokrácia egyezményeit kizárólag a harci mozzanatokra (felkelésre, sztrájkra) korlátozzák, és nem volna-e szükség ilyen esetekben általános és egységes forradalmi szervezetre. — *120*

46 *Az OSzDMP V. kongresszusára készült bolsevik határozattervezeteket* a Pétervári, a Moszkvai, a Moszkva környéki Bizottság, a Központi Iparvidék Területi Irodája és a „Proletarij" szerkesztősége képviselőinek gyűlése fogadta el. A gyűlés 1907 február 15 és 18 között (február 28 és március 3 között) ülésezett. A tervezeteket pártvita és a kongresszus előkészítése céljából szétküldték. A határozattervezeteket közzétették a „Novij Lucs" c. legális bolsevik lap 1907 február 25 és 27-i, 6. és 7. számában, valamint a „Proletarij" 1907 március 4-i, 14. számában. A polgári pártokhoz való viszonyról szóló határozat tervezete grúz nyelven is megjelent a „Csveni Czhovreba" 1907 február 28-i, 9. számában. — *121*

47 A pétervári munkások gyűlése, amelyet az OSzDMP Pétervári Bizottsága hívott össze 1906 szeptember 4-én (17-én), 74 szavazattal 11 ellenében elítélte a „munkáskongresszus“ mensevik jelszavát.

1906 szeptemberben összeült a Központi Iparvidék szociáldemokrata szervezeteinek második konferenciája, amelyen Moszkva, Ivanovo-Voznyeszenszk, Brjanszk, Nyizsnyij-Novgorod, Szormovo, Orel, Szmolenszk és más városok, valamint a Központi Bizottság képviselői és a „Proletarij“ szerkesztőségének küldöttei vettek részt. A „munkáskongresszus“ kérdéséről hozott határozatában a konferencia káros demagógiának nyilvánította a „munkáskongresszus“ mellett folytatott agitációt. — *131*

48 „*L'Humanité*“ („Az Emberiség“) — napilap, J. Jaurès alapította 1904-ben mint a Francia Szocialista Párt lapját. Nem sokkal azután, hogy a szocialista párt az 1920 decemberi kongresszuson kettészakadt, és megalakult a Francia Kommunista Párt, a „*L'Humanité*“ a kommunista párt lapja lett. A „*L Humanité*“ most is megjelenik Párizsban mint a kommunista párt központi lapja. — *133*

49 „*A második Állami Duma megnyitása*“ c. cikk a „Novij Lucs“ 1. számának vezércikke volt.

„*Novij Lucs*“ („Új Fénysugár“) — bolsevik politikai és irodalmi napilap; Pétervárott jelent meg legálisan 1907 február 20-tól 27-ig (március 5-től 12-ig) Lenin legközvetlenebb közreműködésével. A 3. számot kivéve, mindegyik száma közölt lenini cikket. A. M. Gorkij, V. V. Vorovszkij, M. Sz. Olminszkij, I. I. Szkvorcov-Sztyepanov és mások voltak a „Novij Lucs“ munkatársai. A hetedik szám után a pétervári városfőnök betiltotta a lapot. A „Pártélet“ c. rovat néhány cikkét a „Csveni Czhovreba“ c. grúz nyelvű bolsevik lap is közölte. — *140*

50 „*A második duma és a proletariátus feladatai*“ c. cikk a „Rabocsij“ 2. számában jelent meg.

„*Rabocsij*“ („A Munkás“) — az OSzDMP Viborgi kerületi ohtai és szampszonyievi alkerületi szervezetének illegális bolsevik lapja; a 3. számtól kezdve az OSzDMP Viborgi és Pétervári kerületi ohtai, szampszonyievi, aptyekari és kamennoosztrovi alkerületi szervezetének lapja. 1907 február 13-tól (26-tól) kezdve jelent meg mint népszerű tömeglap. A lap munkájában közreműködött Lenin, J. M. Jaro-

szlavszkij és mások. 1907 június elsején a rendőrség szétrombolta a lap nyomdáját, és a lap megszűnt. — *144*

51 *„Russzkaja Zsizny"* („Orosz Élet") — baloldali kadet irányzatú legális napilap; Pétervárott jelent meg 1907 januártól márciusig. A 38. számtól kezdve a mensevikek vették át. 52 száma jelent meg. — *149*

52 *„Szovremennaja Recs"* („Modern Szó") — liberális burzsoá irányzatú napilap; Pétervárott jelent meg 1907 januártól májusig, a kadetokat támogatta. — *153*

53 *„Az első gyűjtemény"* — az első duma eredményeivel és a második duma perspektíváinak elemzésével foglalkozó bolsevik gyűjtemény, 1907-ben jelent meg a „Novaja Duma" kiadásában. A gyűjtemény a „Volna", a „Vperjod" és az „Eho" c. bolsevik lapok nyomán a következő lenini cikkeket közölte: „Az Állami Duma munkáscsoportja", „A munkásképviselők felhívásával kapcsolatban", „Egységre!", „Duma-frakciónk nyilatkozatával kapcsolatban", „A duma-pártok és a nép". — *163*

54 *„Novije Szili"* („Új Erők") — trudovik napilap; Pétervárott jelent meg 1907 februárban. — *167*

55 *„A kadetok és a trudovikok"* c. cikk először a „Rabocsaja Molva" c. lapban jelent meg.

„Rabocsaja Molva" („Munkáshírek") — legális bolsevik lap. Első számát, amely Pétervárott jelent meg 1907 március 1-én (14-én), azonnal elkobozták, a lapot pedig betiltották. — *177*

56 Lenin „A szocialista taktika nemzetközi szabályai" c. határozatra gondol, amelyet a II. Internacionále amszterdami kongresszusa fogadott el 1904 augusztusban. A határozat megtiltotta a szocialistáknak, hogy részt vegyenek burzsoá kormányokban, és elvetette a szocialista és a burzsoá pártok együttműködését. — *178*

57 N. A. Borogyinnak, az I. Állami Duma tagjának „Az Állami Duma számokban" (Pétervár, 1906) c. könyvéről van szó. Az első duma 153 kadet képviselője közül, N. A. Borogyin számításai szerint, 92 nemes volt. Közülük 3-nak 5 000-től 10 000 gyeszjatyináig, 8-nak 2 000-től 5 000 gyeszjatyináig, 8-nak 1 000-től 2 000 gyeszjatyináig, 30-nak 500-tól 1 000

gyeszjatyináig terjedő földbirtoka volt. A kadet képviselőknek tehát mintegy egyharmada nagybirtokos volt. — *179*

58 A „*Sztolipin nyilatkozatáról*" c. dokumentum a II. Állami Duma szociáldemokrata frakciójának kiáltványtervezete. Ez lett volna a frakció válasza a kormány nyilatkozatára, amelyet Sztolipin olvasott fel a dumában 1907 március 6-án (19-én). A tervezetet Lenin előre megírta, és a szociáldemokrata frakció az 1907 február 28-i (március 13-i) ülésén megtárgyalta. A szociáldemokrata frakcióban a mensevikek voltak túlsúlyban, ezért a frakció a mensevik kiáltványtervezetet fogadta el, s Cereteli képviselő azt olvasta fel a dumában. — *181*

59 „*A duma-választások és az orosz szociáldemokrácia taktikája*" c. cikket, amely német nyelven jelent meg a „Neue Zeit" 1907 március 27-i, 26. számában, lefordították grúz nyelvre, és közölték a bolsevik „Dro" 1907 április 7-i és 8-i, 24. és 25. számában. — *184*

60 Lenin az 1906 novemberben kiadott sztolipini agrártörvényekre utal. 1906 november 9-én (22-én) rendeletet adtak ki arról, hogy a parasztok kiléphetnek az obscsinából, és tulajdonukba adják az osztásföldeket, november 15-én (28-án) pedig megjelent az a rendelet, amely szerint a parasztbank jelzálogkölcsönt ad az osztásföldekre.

A sztolipini agrárreformról lásd: Lenin „A szociáldemokrácia agrárprogrammja az 1905—1907-es első orosz forradalomban", valamint „A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának története. Rövid tanfolyam". (IV. fej. 1. pont) 1954. 115—116. old. — *198*

61 „*A forradalmi szociáldemokrácia platformja*" c. cikk első fejezete a „Proletarij" 1907 március 4-i, 14. számában jelent meg, a második fejezetet Lenin március 12-én (25-én) írta, és a „Proletarij" 1907 március 25-i, 15. száma közölte. — *200*

62 A II. Állami Duma 1907 március 7-i (20-i) ülésén a szociáldemokrata frakció azt javasolta, hogy a duma hatáskörében alakítsanak közellátási bizottságot annak felülvizsgálására, hogyan segítette a kormány az éhezőket 1905—1907-ben. Javasolták, hogy vizsgálják felül a pénzeszközök felhasználásáról előterjesztett miniszteri beszámolót, és vizsgálják meg az éhínség sújtotta kormányzóságok helyzetét. A szociál-

demokrata frakció javaslata ellen szólalt fel a kadet Rogyicsev, akit Sztolipin a kormány nevében támogatott. — *200*

63 *„Rosszija"* („Oroszország") — rendőri-feketeszázas napilap; Pétervárott jelent meg 1905-től 1914-ig. A belügyminisztérium hivatalos lapja volt. — *201*

64 Lásd Marx és Engels Művei. XVI. köt. II. rész. 1936. 378. old. (oroszul). — *205*

65 A *„Hogyan nem szabad határozatokat írni"* c. cikk „A taktika kérdései" c. gyűjtemény második kötetében jelent meg.

„A taktika kérdései" — bolsevik gyűjtemények, az OSzDMP V. kongresszusának előkészítésével foglalkoztak, Pétervárott jelentek meg 1907 áprilisában a „Novaja Duma" könyvkiadó kiadásában. Két gyűjtemény jelent meg. A másodikat a sajtóbizottság elkobozta. — *207*

66 *„Pederakok"* — a „Demokratikus Reformok Pártjának" gúnyos elnevezése — a liberális monarchista burzsoázia egyik politikai csoportosulása. 1906 elején, az I. Állami Duma választásai idején alakult; a kadet párttól jobbra foglalt helyet. — *225*

67 Lásd Marx és Engels Művei. XVI. köt. II. rész. 1936. 378. old. (oroszul). — *226*

68 *Az OSzDMP „Észt-határterületi Szövetségének"* konferenciája 1907 februárjának második felében ült össze. A konferencián a reveli, a narvai szociáldemokrata szervezetek, valamint az észtországi falusi szociáldemokrata szervezetek 18 küldötte vett részt szavazati joggal. Jelen volt Pétervár és Riga 3 küldötte is, akiknek az észt nyelvű propaganda és agitáció kérdéseiben volt szavazati joguk.

A konferencián a következő határozatokat fogadták el: a katonai szervezetekről és a harci osztagokról, az agrárkérdésről, a szakszervezetekről, a többi helyi párthoz való viszonyról, az Állami Dumához való viszonyról szóló határozatot, és az OSzDMP „Észt-határterületi Szövetségének" szervezeti szabályzatát. — *230*

69 A dokumentumnak nincs címe. A címet a Marx—Engels—Lenin Intézet adta. — *232*

70 *Lengyel kolo* — a lengyel képviselők csoportja az Állami Dumákban. Az I. és a II. dumában e csoport vezető magva a

narodovecekhez — lengyel feketeszázasokhoz — tartozott. A lengyel kolo a dumabeli taktika minden fő kérdésében az októbristákat és a jobboldaliakat támogatta. — *236*

71 „*Szocial-Demokrat*“ („A Szociáldemokrata“) — napilap, az OSzDMP Központi Bizottságának illegális lapja; Pétervárott jelent meg 1906 szeptembertől novemberig; valójában mensevik lap volt, mivel a Központi Bizottság akkor a mensevikek kezében volt. 7 száma jelent meg. — *239*

72 „*Izvesztyija Kresztyanszkih Deputatov*“ („A Parasztképviselők Hírlapja“) — napilap, az I. Állami Duma trudovik csoportjának lapja; Pétervárott jelent meg 1906 májusában. — *245*

73 A beszédtervezetet Lenin G. A. Alekszinszkij szociáldemokrata képviselő számára írta, hogy mondja el a dumában az agrárkérdés vitája során. Alekszinszkij 1907 április 5-i (18-i) felszólalásában a tervezetet csak részben használta fel. — *254*

74 Lenin a parasztreform előzetes tervezeteinek összeállításával megbízott kormányzósági nemesi bizottságokra gondol. A bizottságok többsége, miután sikertelenül kísérletezett azzal, hogy megakadályozza a reformot, arra törekedett, hogy tervezeteiben megóvja a nemességnek minél több hűbéri kiváltságát. A parasztok felszabadításával egyidőben „földbirtokviszonyaik rendezésére és rendi kormányzatuk ellenőrzésére“ megalakították a békebírák intézményét. A békebírákat a kormányzó nevezte ki a helybeli ősnemesek közül, és kinevezésüket a szenátus hagyta jóvá. — *260*

75 „*Russzkaja Pravda*“ („Orosz Igazság“) — a XI. és XII. századi Kievi Orosz Állam jogszokásainak és fejedelmi rendeleteinek első ránk maradt írásos gyűjteménye, amelyet 1738-ban találtak meg az első Novgorodi Krónika jegyzékében. A „Russzkaja Pravda“ törvénycikkelyei jogi formába öntötték a Kievi Államban kialakult feudális viszonyokat. A „Russzkaja Pravda“ 112 különböző szerkesztésű jegyzékéről vannak adatok. Az utolsó kiadást lásd „Pravda Russzkaja“ I. köt. A Szovjetunió Tudományos Akadémiája kiad. 1940. — *260*

76 N. Karisev „Az osztásföldön kívüli paraszti földbérletek“ c. művéről van szó, amely „Oroszországnak a zemsztvo-statisztika alapján végzett gazdasági vizsgálata“ (Derpt, 1892) c. könyv II. kötetében jelent meg. — *263*

[77] A Lenin által említett számítás a kéziratban nincs meg. — *268*

[78] „*Vperjod*" („Előre") — legális bolsevik napilap; Pétervárott jelent meg 1906 május 26-tól (június 8-tól) a kormány által betiltott „Volna" („Hullám") helyett. A lap munkájában Lenin vezető szerepet játszott. A lapban megjelent lenini cikkek nagyrészt az első orosz forradalom taktikai kérdéseivel foglalkoznak. A lap munkájában részt vett M. Sz. Olminszkij, V. V. Vorovszkij, A. V. Lunacsarszkij. A lapot több ízben elkobozták és lefoglalták. Az 1906 június 14-i (27-i), 17. szám után a lapot beszüntették. A „Vperjod" helyett az „Eho" („Visszhang") c. bolsevik lap indult meg. — *280*

[79] Lenin N. G. Csernisevszkij „Prológus" c. regényének arra a részletére gondol, ahol Volgin, a regény hőse, így felel, amikor azt mondják neki, hogy a progresszisták és a földbirtokosok pártja közt óriási különbség van: „Nem, nem óriási, hanem elenyészően csekély . . . Óriási lenne akkor, ha a parasztok megváltás nélkül kapnák meg a földet. Elvenni valamit az embertől, vagy meghagyni neki — két különböző dolog, de ha fizetnie kell érte — egyre megy. A földbirtokosok pártjának terve csak abban különbözik a progresszisták tervétől, hogy egyszerűbb, rövidebb. Ezért még jobb is. Ha kevesebb a huza-vona, valószínűleg a parasztság megterhelése is kisebb lesz. Amelyik parasztnak van pénze, az vesz magának földet. Akinek nincs, azt nem is lehet kötelezni, hogy vegyen. Ez csak tönkretenné. A megváltás pedig nem más, mint vásárlás" (N. G. Csernisevszkij. Válogatott művek. V. köt. 1932. 480. old., oroszul). Ezeket a sorokat Lenin a „Kik azok a «népbarátok» és hogyan hadakoznak a szociáldemokraták ellen?" c. művében is idézi (lásd Lenin Művei. 1. köt. 1951. 293. old.). — *282*

[80] „*Narodnaja Duma*" („Népi Duma") — mensevik napilap; Pétervárott jelent meg 1907 márciustól áprilisig. — *307*

[81] *Bazarov* — I. Sz. Turgenyev „Apák és fiúk" c. művének egyik főhőse. — *307*

[82] „*Bezzaglavecek*" — a Pétervárott 1906-ban megjelent „Bez Zaglavija" („Cím nélkül") c. folyóirat alapítói és munkatársai: Sz. N. Prokopovics, J. D. Kuszkova, V. J. Bogucsarszkij és mások. A „bezzaglavecek" nyíltan a revizionizmus híveinek vallották magukat, a mensevikeket és a liberálisokat támogatták, ellenezték a proletariátus önálló politikáját,

Lenin mensevikeskedő kadetoknak vagy kadetoskodó mensevikeknek nevezte a „bezzaglaveceket". — *309*

83 *Possze, V. A.* — burzsoá ujságíró és közéleti személyiség-1906—1907-ben azért harcolt, hogy a szociáldemokrata párt;tól független munkásszövetkezetek alakuljanak Oroszországban. — *309*

84 „*Nase Eho*" („Visszhangunk") — legális bolsevik napilap; Pétervárott jelent meg 1907 március 25-től (április 7-től) április 10-ig (23-ig) Lenin legközvetlenebb közreműködésével. Majdnem minden száma közölt lenini cikkeket. A lap munkájában részt vettek M. Sz. Olminszkij, V. V. Vorovszkij és mások. 14 száma jelent meg. A lapot a pétervári városfőnök betiltotta. — *311*

85 „*Otgoloszki*" („Visszhangok") — mensevik gyűjteményes kötetek, Pétervárott jelentek meg 1907-ben. — *316*

86 Lásd Marx—Engels. Die Revolution von 1848. Dietz, Berlin 1953. 228—233. old. — *327*

87 A trudovikok, a népi szocialisták és az eszerek megszavazták, hogy F. A. Golovin, a kadetok jelöltje legyen a II. Állami Duma elnöke. A „hallgatás taktikája" a trudovikok taktikája volt azzal a kormánynyilatkozattal szemben, amelyet Sztolipin olvasott fel a dumában 1907 március 6-án (19-én). A szociáldemokrata frakció azt javasolta, hogy bírálják a kormányt, s erre a trudovikok azt felelték, hogy „síri hallgatással" fogadják a nyilatkozatot, s ezzel kapcsolatban már meg is egyeztek az ellenzéki frakciók többségével, köztük a kadetokkal. A dumabeli költségvetési vita során a trudovikok a kadetokkal együtt megszavazták, hogy a bevételek és kiadások állami jegyzékét (a költségvetést) áttegyék a duma költségvetési bizottságába. — *328*

88 *N. R.* — N. A. Rozskov, történész, szociáldemokrata, 1907-ben a bolsevikokhoz csatlakozott. — *331*

89 A eszer párt hivatalos lapja a „Partyijnije Izvesztyija" („Párthírek") volt, amely 1906 októbertől 1907 májusig jelent meg. — *335*

90 „*Privet*" („Köszöntés") — mensevik hetilap, 1907 márciusban adták ki Pétervárott. Két száma jelent meg. — *342*

91 „*Nacsalo*“ („Az Elv“) — legális mensevik napilap; Pétervárott jelent meg 1905 november—decemberben. — *345*

92 „*Szovremennaja Zsizny*“ („Mai Élet“) — mensevik folyóirat; Moszkvában jelent meg 1906 áprilistól 1907 márciusig.

„*Otkliki*“ („Visszhangok“) — mensevik cikkgyűjtemények, 1906—1907-ben jelentek meg Pétervárott. Három gyűjtemény jelent meg. — *354*

93 Engels levele Sorgéhoz. 1886 november 29. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 462. old. — *355*

94 Engels levele Wischnewetzkynéhez. 1887 január 27. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 469. old. — *355*

95 Engels levele Wischnewetzkynéhez. 1886 december 28. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 467. old. — *356*

96 Marx levele Sorgéhoz. 1881 június 20. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 408. old. — *356*

97 Engels levele Sorgéhoz. 1886 november 29. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 464. old. — *356*

98 Engels levele Sorgéhoz. 1886 november 29. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 463. old.

„*A Munka Lovagjai*“ — „A Munka Lovagjainak Nemes Rendjé“-t 1869-ben alapította Amerikában egy Stephens nevezetű szabó; a rend főleg a szakképzettség nélküli munkásokat egyesítette. A rend tagadta a politikai harcot, és az osztályok együttműködését hirdette. A kilencvenes évek elején a „Munka Lovagjainak Rendje“ feloszlott. — *356*

99 Marx levele Sorgéhoz. 1877 október 19. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 368. old. — *358*

100 Marx levele Sorgéhoz. 1879 szeptember 19. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 389. old. — *359*.

101 Marx levele Sorgéhoz. 1879 november 19. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere“. Stuttgart 1921. 167. old. — *359*.

102 Marx levele Sorgéhoz. 1880 november 5. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart 1921. 169. old. — *360*

103 Engels levele Sorgéhoz. 1882 június 20. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart 1921. 183—184. old.

A „*Jahrbuch für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik*" („Társadalomtudományi és Szociálpolitikai Évkönyv") c. folyóiratot Zürichben 1879-ben adta ki K. Höchberg német reformista szociáldemokrata. — *360*

104 A német Reichstag szociáldemokrata frakciójában a gőzhajózás állami támogatásának kérdésében felmerült nézeteltérésekről van szó. 1884 végén Bismarck német kancellár a német gyarmati rablópolitika érdekében követelte a Reichstagtól, hagyja jóvá, hogy az állam támogatást adjon a magánvállalkozóknak a Kelet-Ázsiával, Ausztráliával és Afrikával való hajóközlekedés megszervezésére. Ez a kérdés éles nézeteltéréseket támasztott a Reichstag szociáldemokrata frakciójában. A jobboldaliak, akik a frakció többségét alkották, még mielőtt a Reichstagban hivatalosan felszólaltak volna, síkraszálltak azért, hogy meg kell adni az állami támogatást a hajózási társaságoknak. A kérdés vitája során 1885 márciusában a Reichstagban a szociáldemokrata frakció jobbszárnya megszavazta a kelet-ázsiai és ausztráliai hajóút létesítését, az afrikai és más hajóutak létesítéséhez való hozzájárulását pedig ahhoz a feltételhez kötötte, hogy az új hajókat német hajógyárakban építsék. A Reichstag ezt a javaslatot elvetette, és csak ezután szavazott az egész frakció általában az állami támogatás ellen.

Engels 1884 december 31-én Sorgéhoz írt levelében elítélte a szociáldemokrata frakció jobbszárnyának opportunista álláspontját (lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart 1921. 198—199. old.). — *361*

105 Engels levele Sorgéhoz. 1885 június 3. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart 1921. 203, 204. old. — *361*

106 Engels levele Sorgéhoz. 1887 március 3. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart 1921. 256. old. — *361*

107 „*Posszibilisták*" — a francia Munkáspárt kispolgári, reformista része, amely 1882-ben elszakadt a párttól. A posszibilisták a munkásosztály tevékenységét a kapitalizmusban „lehetséges" („possible") keretekre korlátozták. A posszibilisták 1902-ben a Franciaországi Szocialista Párttal szemben más reformista csoportokkal együtt megalakították az opportunista Francia Szocialista Pártot. 1905-ben a két párt egyesült. — *361*

108 Engels levele Sorgéhoz. 1889 január 12. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart 1921. 307. old. — *361*

109 Engels levele Sorgéhoz. 1889 május 11. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart 1921. 311—312. old. — *362*

110 Engels levele Adlerhez. 1889 december 4. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 481. old. — *362*

111 Engels levele Sorgéhoz. 1889 július 17. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart 1921. 316—318. old. — *362*

112 Engels levele Sorgéhoz. 1889 július 20. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart 1921. 319. old. — *363*

113 Engels levele Wischnewetzkynéhez. 1888 május 2. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart 1921. 300. old. — *363*

114 Engels levele Sorgéhoz. 1893 január 18. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 533. old. — *363*

115 Engels levele Sorgéhoz. 1894 november 10. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 555. old. — *364*

116 Engels levele Sorgéhoz. 1894 december 4. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart 1921. 418. old. — *364*

117 Engels levele Bebelhez. 1879 november 14. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 390. old. — *365*

118 Lásd Marx. A gothai programm kritikája. 1953. 25—26. old. — *366*

119 Engels levele Sorgéhoz. 1886 november 29. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 464. old. — *366*

120 *Decazeville-i sztrájk* — a francia szénbányászok 1886 januári decazeville-i sztrájkját a kormánycsapatok elfojtották. A burzsoá képviselők, köztük a radikálisok is, a kormány támogatása és a sztrájkolók megbüntetése mellett szálltak síkra. Ennek következtében a munkásképviselők elszakadtak a radikálisoktól, és a képviselőházban önálló munkásfrakciót alakítottak. — *367*

121 Engels levele Sorgéhoz. 1886 április 29. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart 1921. 220. old. — *367*

122 Lenin előszavának következő része, az „1889-ben Angliában megindult..." szavaktól kezdve a bolsevik „Nase Eho" 1907 április 8-i, 13. számában jelent meg a következő bevezetéssel: „Nemsokára megjelenik P. Dauge kiadásában Marxnak és Engelsnek Amerikában élt barátjukkal és harcostársukkal, Sorgéval folytatott levelezése.

A kiadás iránt megnyilvánuló érdeklődésre való tekintettel e könyv orosz fordításának előszavából közlünk egy részletet, amely Marxnak és Engelsnek a várható oroszországi forradalomról alkotott véleményével foglalkozik. Először is közöljük Engels két jellemző véleményét a francia forradalom és a lehetséges németországi forradalom jelentőségéről." — *367*

123 Engels levele Sorgéhoz. 1889 december 7. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 484—485. old. — *368*

[124] Engels levele Sorgéhoz. 1891 október 24. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart 1921. 371. old. — *368*

[125] Keleti válságon az 1877—1878-as orosz—török háború értendő. — *369*

[126] Marx levele Sorgéhoz. 1877 szeptember 27. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 366. old. — *369*

[127] Marx levele Sorgéhoz. 1880 november 5. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 398. old. — *370*

[128] A „Nézeteltéréseink"-ről és az Oroszországban közelgő forradalom jellegéről Engels 1885 április 23-án levelet írt V. I. Zaszulicsnak. A levél először 1925-ben a „«Munka Felszabadítása» csoportja" c. gyűjtemény 3. számában jelent meg. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 451—454. old. — *370*

[129] Engels levele Sorgéhoz. 1887 április 9. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart 1921. 260. old. — *370*

[130] Engels levele Sorgéhoz. 1887 május 4. Lásd „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart 1921. 262. old. — *370*

[131] Lásd „Aus dem literarischen Nachlass von Karl Marx, Friedrich Engels... Hrsg. von Franz Mehring". III. köt. 2. kiad. Stuttgart 1913. 344. old. — *371*

[132] *Malover* — a kadet V. Portugalov álneve. — *372*

[133] Lásd Marx—Engels. Válogatott művek. I. köt. 1949. 46. old. — *377*

[134] „*Neue Rheinische Zeitung*" („Új Rajnai Ujság") — Kölnben jelent meg 1848 június 1-től 1849 május 19-ig. Az ujságot Marx és Engels irányította, főszerkesztője Marx volt. Az ujság a reakció támadásai miatt a 301. számmal megszűnt. A „Neue Rheinische Zeitung"-ról lásd Engels „Marx és a «Neue Rheinische Zeitung» 1848—49-ben" c. cikkét

(Marx—Engels. Válogatott művek. 2. köt. 1949. 324—332. old.).

„Vereinbarerversammlung"-nak („egyezkedő gyűlés") nevezte Marx a Németországban 1848 májusában összehívott frankfurti parlamentet (lásd Marx—Engels. Die Revolution von 1848. Dietz, Berlin 1953. 230. old.). — *380*

135 Lásd Marx—Engels. Die Revolution von 1848. Dietz, Berlin 1953. 242. old. — *381*

136 A *„Larin és Hrusztaljov"* c. cikk először a „Trud" c. lapban jelent meg.

„Trud" („A Munka") — bolsevik irodalmi és politikai hetilap. Csak egy száma jelent meg, 1907 április 15-én (28-án). A következő napon a lapot a pétervári városfőnök betiltotta. — *384*

137 Az *OSzDMP pétervári városi szervezetének konferenciáján* 133 küldött vett részt (92 bolsevik és 41 mensevik), közülük több mint 100 munkásküldött volt. A konferencia a következő kérdéseket tárgyalta meg: az OSzDMP pétervári szervezetének újjászervezése; a pétervári szervezet képviselete a II. duma szociáldemokrata frakciójában; a szociáldemokraták közreműködése a burzsoá sajtóban; május elseje és a szociáldemokrácia taktikája. A konferencia jóváhagyta a pétervári városi szervezet újjászervezésének bolsevik tervezetét, és állandóan működő, rendszeres időközönként összeülő szervnek nyilvánította magát. A konferencia Lenint választotta meg a városi szervezet képviselőjévé a duma szociáldemokrata frakciójába. A konferencia a szociáldemokratáknak a burzsoá sajtóban való részvétele ellen foglalt állást.

Lenin elnökölt a konferencián, és hozzászólt a következő kérdésekhez: a pétervári szociáldemokrata szervezet újjászervezésének terve, a Pétervári Bizottság szervező munkája, a konferencia megalakulása.

A konferencia második ülésszaka április 8-án (21-én) kezdődött. Napirendjén a következő kérdések szerepeltek: május elseje megünneplése, a gyűlés-kampány, a meghatalmazottak szovjetje, az V. kongresszus küldötteinek megválasztása, Alekszinszkij duma-képviselő beszámolója, szervezeti kérdések, szövetkezeti mozgalom, harc a fekete századok ellen, munkanélküliség. A konferencia elfogadta

azt a határozatot, hogy május elsejét egynapos sztrájkkal és nagygyűlésekkel kell megünnepelni.

Lenin hozzászólt Alekszinszkij beszámolójához, és ajánlotta a pétervári küldöttségnek, hogy a harci osztagok újjászervezésének kérdésével kapcsolatban az V. kongresszuson javasolja a harci csoportok egy képviselőjének meghívását. — *3J9*

138 Az OSzDMP pétervári városi konferenciájára, amely 1906 február 11-én (24-én) ült össze az I. duma választásain követendő választási taktika kérdésének megvitatására, 36 bolsevik és 29 mensevik küldöttet választottak. A mensevikek, hogy többséghez jussanak, vitatták az aktív bojkott bolsevik taktikája mellett állást foglaló városkörnyéki szervezetet képviselő küldöttek megválasztásának szabályszerűségét. Amikor a konferencia szabályszerűnek nyilvánította a választásokat, a mensevikek azt követelték, hogy a városkörnyéki kerület váljon ki a pétervári városi szervezetből. A mensevikek javaslatát elvetették. — *392*

139 Az OSzDMP pétervári szervezetének júniusi kerületközi konferenciáján több mint negyven bolsevik és mintegy harminc mensevik volt jelen; a konferencia a bolsevikok által javasolt határozatokat fogadta el. — *392*

140 A szociáldemokrácia katonai és harci szervezetei 1905-ben, különösen a III. pártkongresszus után, kezdtek megalakulni. *A katonai és harci szervezetek konferenciáját*, amely 1906 márciusában Moszkvában gyűlt egy e, a rendőrség kikémlelte, és a konferencia részvevőit letartóztatta. 1906 novemberében a bolsevikok kezdeményezésére Tammerforsban ült össze a katonai és harci szervezetek konferenciája. A konferencián 19 szavazati joggal és 9 tanácskozási joggal felruházott küldött vett részt 11 katonai és 8 harci szervezet képviseletében. A konferencia megtárgyalta a küldöttek beszámolóit, ezenkívül beszámolókat hallgatott meg a helyzetről, a moszkvai decemberi fegyveres felkelésről, a novemberi szevasztopoli és sveaborgi felkelésről, a pártnak a fegyveres felkelésben betöltött szerepéről, a katonatisztek körében végzett munkáról stb.

A konferencia jegyzőkönyvét az SzK(b)P Központi Bizottsága mellett működő Marx—Engels—Lenin Intézet 1932-ben kiadta. — *4J4*

141 Lenin a „*Dnyevnyik Szocial-Demokrata*“ („A Szociáldemokrata

Naplója") c. folyóiratra gondol, amelyet nem rendszeres időközönként G. V. Plehanov adott ki Genfben 1905 márciustól 1912 áprilisig. 16 száma jelent meg. 1916-ban Plehanov újra megindította a folyóiratot Petrográdon, de csak egy szám jelent meg. — *411*

142 *Izarov* — I. H. Lalajanc. — *412*

143 *Varin* — V. J. Fridolin, 1907-ben a bolsevikokhoz csatlakozott. — *413*

144 *Iljan* — J. M. Jaroszlavszkij. — *413*

145 A „*Jelentés az OSzDMP V. kongresszusának a pétervári szakadásról és a vele kapcsolatban megalakított pártbíróságról*" külön brosúraként jelent meg ezzel a felírással: „Csak az OSzDMP pártkongresszusának tagjai számára". A brosúra első és utolsó részét Lenin írta 1907 áprilisában. „Lenin védőbeszéde (illetve a Központi Bizottság mensevik része ellen irányuló vádbeszéde) a pártbíróságon" februárban készült, és a pártbíróság első ülésén, 1907 március végén hangzott el. — *415*

146 A 234 pétervári bolsevik gyűlésének határozata leszögezte, hogy a pétervári szociáldemokrata szervezetben bekövetkezett szakadásért teljesen a mensevikeket terheli a felelősség; a gyűlés támogatta az ellenvádat, amelyet Lenin terjesztett be a 31 mensevik és Dan ellen.

A pétervári (városi és városkörnyéki) szociáldemokrata szervezet konferenciája, miután jóváhagyta a 234 pétervári bolsevik gyűlésének határozatát, támogatta a vádat, amelyet Lenin emelt a mensevikek ellen „A pétervári választások és a 31 mensevik képmutatása" c. brosúrájában, és elrendelte, hogy Lenin a bíróságon ellenvádat nyújtson be Dan és a mensevikek ellen.

Hasonló határozatot hozott a Moszkvai kerület bizottsága, a Moszkvai kerület obvodni és szapozsni alkerülete szociáldemokrata szervezeteinek gyűlése, a városkörnyéki kerület ohtai lőporgyári alkerületi bizottságának kibővített ülése. — *415*

147 „*Dosztyizsenyecek*" — „Az Oroszországi Zsidó Nép Egyenjogúságának Kivívására Alakult Szövetség" tagjai. A szövetség 1905-től 1907-ig állt fenn. A dosztyizsenyecek követelték, hogy adják meg a zsidóknak a polgári szabadság-

jogokat és helyezzék hatályon kívül a zsidókat korlátozó törvényeket. A szövetség gyakorlati működése abból állt, hogy kérvényeket és petíciókat nyújtott be a kormány képviselőihez. — *425*

[148] *Makszimov* — Malinovszkij, ismertebb A. A. Bogdanov álnéven; *Zimin* — L. B. Kraszin; *Sztrojev* — V. A. Gyesznyickij álneve. — *43)*

[149] *Az OSzDMP V. kongresszusa* Londonban ülésezett 1907 április 30 és május 19 (május 13 és június 1) között. A kongresszuson összesen 336 szavazati és tanácskozási joggal felruházott küldött vett részt. Közülük 105 bolsevik, 97 mensevik, 57 bundista, 44 lengyel szociáldemokrata, 29 lett szociáldemokrata, 4 „frakción kívüli" küldött volt. A bolsevikok maguk mellé állították a lengyeleket és a letteket, és a bolsevikoknak szilárd többségük volt a kongresszuson. A küldöttek között volt Lenin, Sztálin, Saumjan, Dubrovinszkij, Vorosilov, Jaroszlavszkij.

A kongresszus a következő kérdéseket tárgyalta meg: 1) A Központi Bizottság beszámolója. 2) A duma-frakció beszámolója és szervezete. 3) A polgári pártokhoz való viszony. 4) Az Állami Duma. 5) A „munkáskongresszus" és a pártonkívüli munkásszervezetek. 6) A szakszervezetek és a párt. 7) Partizánakciók. 8) A munkanélküliség, a gazdasági válság és a munkáskizárások. 9) Szervezeti kérdések. 10) A stuttgarti nemzetközi kongresszus (május 1, a militarizmus). 11) A hadseregben végzendő munka. 12) Különfélék. A kongresszus legfontosabb kérdése a polgári pártokhoz való viszonyról szóló lenini beszámoló volt. A kongresszus minden elvi kérdésben a bolsevik határozati javaslatokat fogadta el. A kongresszus megválasztotta a Központi Bizottságot, amely 5 bolsevikból, 4 mensevikből, 2 lengyel és 1 lett szociáldemokratából állt. A Központi Bizottság póttagjává megválasztottak 10 bolsevikot, 7 menseviket, 3 lengyel és 2 lett szociáldemokratát.

A kongresszus a bolsevikoknak a párt opportunista szárnya, a mensevikek fölötti győzelmével végződött. Az OSzDMP V. kongresszusáról lásd Leninnek „A polgári pártokhoz való viszony" c. cikkét (lásd ebben a kötetben 486—507. old.) és Sztálinnak „Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt londoni kongresszusa (Egy küldött jegyzetei)" c. munkáját (lásd Sztálin Művei. 2. köt. 1949. 49—83. old.). — *433*

150 Lenin ezt a nyilatkozatot az Állami Duma szociáldemokrata frakciójának beszámolójával kapcsolatos határozati javaslat jóváhagyása során tette. A határozat megszövegezése egy bizottság feladata volt, amelyhez 4 határozattervezet érkezett be: a bolsevikok, a mensevikek, a lengyelek és a bundisták határozattervezete. A bizottság egyik határozattervezetet sem fogadta el, s a következő kérdésekre összpontosította figyelmét: 1) legyenek-e a határozatban taktikai utasítások a frakciónak, 2) fel kell-e sorolni a határozatban a frakció minden hibáját, és 3) a frakció iránti bizalom kérdésére. Összeállítottak egy határozati javaslatot, amely a bizottságban nem kapott többséget. Ezért a kongresszus május 10-én (23-án) ugyanezekkel a kérdésekkel foglalkozott. A bolsevikoknak azt a javaslatát, hogy vegyenek be a határozatba utasításokat, elvetették, mivel a lettek ellene szavaztak. A következő napon a lett frakció képviselője azt javasolta, hogy a polgári pártok kérdésének és az Állami Duma kérdésének megvitatása után ismételjék meg a szavazást a duma-frakcióról szóló határozat kérdésében. Lenin támogatta a letteket. A másodszori szavazás során elfogadták a bolsevikok javaslatát. — *451*

151 A kaukázusi mensevikek határozatát Lenin részletesen elemzi „A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban" c. műve 12. pontjában (lásd Lenin Művei. 9. köt. 1954. 83—94. old.). — *451*

152 Lásd Marx—Engels Gesamtausgabe. 1. rész. 6. köt. Berlin 1932. 13. old. — *463*

153 A kongresszus 27. ülésén a polgári pártokhoz való viszonyról szóló bolsevik határozati javaslat megvitatása során Trockij azt javasolta, hogy hagyják ki a határozatból a liberális monarchista pártok, s köztük a legfőbb, a kadet párt szociális alapjának a jellemzését. Lenin felszólalása után ezt a javaslatot elvetették. — *476*

154 A mensevik Martovnak és Martinovnak a polgári pártokhoz való viszonyról szóló határozathoz benyújtott módosítását a kongresszus elvetette. — *477*

155 A kongresszuson elhatározták, hogy a Központi Bizottságba 15 tagot választanak, tizenkettőt magán a kongresszuson, hármat pedig a kongresszus után a nemzetiségi

szervezeteknek kell delegálniuk. A Központi Bizottság tagjainak választása során leadott szavazatok megszámlálása olyan ülésen történt, amelyen a küldöttek csökkentett létszámban vettek részt: minden négy küldöttet egy küldött képviselt. Az ülésen 75 küldött vett részt (22 bolsevik, 21 mensevik, 14 bundista, 11 lengyel és 7 lett küldött). A szavazás során 9 jelölt megkapta a szavazatok többségét, 5 jelölt pedig egyenlő számú szavazatot kapott. Az utóbbi ötből még hármat kellett megválasztani. A bolsevikok a szavazás megismétlését javasolták, a mensevikek pedig azt, hogy húzzanak sorsot a jelöltek között. A bolsevikok javaslatát fogadták el. — *485*

V. I. LENIN

ÉLETÉNEK ÉS TEVÉKENYSÉGÉNEK DÁTUMAI

(1907 január—június)

1907

Január— április.	Lenin Kuokkalában (Finnország) tartózkodik.
Január 18 (31).	Lenin megírja „A szociáldemokrácia választási hadjárata Pétervárott" c. cikket; a cikk a „Prosztije Recsi" január 21-i (február 3-i), 2. számában jelent meg.
Január 19 (február 1).	Lenin megírja a „Fokról fokra" c. cikket; a cikk a „Proletarij" január 25-i (február 7-i), 12. számában jelent meg.
Január 19—20 (február 1—2).	Lenin megírja „A 31 mensevik tiltakozása" c. cikket; a cikk a „Proletarij" január 25-i (február 7-i), 12. számában jelent meg.
Január 20 (február 2).	Lenin megírja „A pétervári választások és a 31 mensevik képmutatása" c. brosúrát; a brosúra Pétervárott jelent meg a „Novaja Duma" kiadásában.
Január 25 (február 7).	Lenin „Hogyan szavazzunk a pétervári választásokon? (Fennáll-e a feketeszázasok győzelmének veszélye a pétervári választásokon?)" c. cikke megjelenik a „Zrenyije" c. lap 1. számában.
	Lenin „A pétervári választások és az opportunizmus válsága" c. cikke (vezércikk) megjelenik a „Proletarij" 12. számában.
Január vége.	Lenint a Központi Bizottság (a többségében mensevik Központi Bizottság) párt-

bíróság elé idézi „A pétervári választások és a 31 mensevik képmutatása“ c. brosúra miatt.

Január 30 (február 12). Lenin „Választás a pétervári munkáskúriában“ és „A szociáldemokraták és a szociálforradalmárok harca a szentpétervári munkáskúriai választásokon“ c. cikke megjelenik a „Prosztije Recsi“ 3. számában.

Február 4 (17). Lenin „Hogyan szavazzunk a pétervári választásokon? (Kinek van haszna a feketeszázas veszélyről szóló dajkamesékből?)“, „Előzetes adatok a moszkvai választásokról“ és „Politikai Lidval-ügy“ c. cikkei megjelennek a „Zrenyije“ 2. számában.

Lenin megírja „A pétervári választások jelentősége“ c. cikket: a cikk a „Proletarij“ február 11-i (24-i), 13. számában jelent meg.

Február 5 (18). Lenin előszót ír Marx „Levelek L.Kugelmannhoz“ c. brosúrájának orosz fordításához: a brosúra orosz fordítása Lenin szerkesztésében 1907-ben jelent meg Pétervárott.

Február 7 (20). Lenin megírja a „Proletarij“ 13. számának vezércikkét „A második duma és a forradalom második hulláma“ címmel.

Február 9 (22). Lenin megírja „A pétervári választások eredményei“ c. cikket; a cikk a „Proletarij“ 13. számában jelent meg.

Február eleje. Lenin megírja a pártbíróságon tartandó védőbeszédet (illetve a mensevik Központi Bizottság elleni vádbeszédet).

Február 11 (24). Lenin „A választások eredményei a pétervári munkáskúriában“. „Néhány adat a déloroszországi munkáskúriai választásokról“ és „Pétervár Moszkva kerületének jelentése a II. duma választásairól“ c. cikkei megjelennek a „Proletarij“ 13. számában.

Február 8 és 15 (21 és 28) között. Lenin a pétervári (városi és városkörnyéki) szociáldemokrata szervezet konferenciájának harmadik ülésszakán beszámol a dumakampánynak és a szociáldemokraták dumabeli taktikájának kérdéséről.

Február 15—18 (február 28—március 3). Lenin határozattervezeteket ír az OSzDMP V. kongresszusára.

Lenin elnököl a Pétervári és a Moszkvai kerületi Bizottság, a Központi Iparvidék Területi Irodája és a „Proletarij" szerkesztősége képviselőinek tanácskozásán, amelyen megvitatják és elfogadják Lenin határozattervezeteit.

Február 17 (március 2). Lenin interjút ad a „L'Humanité" munkatársának az OSzDMP választási taktikájáról.

Február 20 (március 5). Lenin megírja „A második Állami Duma megnyitása" c. cikket a cikk vezércikként jelent meg a „Novij Lucs" 1. számában. Lenin vezércikket ír „A második duma és a proletariátus feladatai" címmel (felhívás a munkásokhoz); a vezércikk a „Rabocsij" február 23-i (március 8-i), 2. számában jelent meg.

Február 21 (március 6). Lenin megírja „Az első fontos lépés" c. cikket: a cikk a „Novij Lucs" 2. számában jelent meg.

Február 22 (március 7). Lenin megírja a „Kispolgári taktika" c. cikket a „Novij Lucs" 4. számába; a cikk február 23-án (március 8-án) jelent meg.

Február 23 (március 8). Lenin megírja „A szakadás szervezői a jövőbeli szakadásról" és „Az opportunizmus taktikájáról" c. cikket; a cikkek a „Novij Lucs" február 24-i (március 9-i), 5. számában jelentek meg.

Február 25 (március 10). Lenin „A bolsevikok és a kispolgárság" c. cikke vezércikként megjelenik a „Novij Lucs" 6. számában.

Február 27 (március 12).	Lenin „A duma közeli szétkergetése és a taktika kérdései“ címmel vezércikket ír a „Proletarij“ 14. számába; a vezércikk március 4-én (17-én) jelent meg.
Február 27 és március 1 (március 12 és 14) között.	Lenin „A kadetok és a trudovikok“ címmel cikket ír a „Rabocsaja Molva“ 1. számába.
Február 28 (március 13).	A „Sztolipin nyilatkozatáról“ c. kiáltványtervezetet, amelyet Lenin írt, megvitatják a szociáldemokrata duma-frakció ülésén.
Február vége.	Lenin megírja „A duma-választások és az orosz szociáldemokrácia taktikája“ c. cikket: a cikk a német szociáldemokraták folyóiratában, a „Neue Zeit“ március 27-i, 26. számában jelent meg.
	Lenin megírja „A forradalmi szociáldemokrácia platformja“ c. cikk első részét; ez a részlet a „Proletarij“ március 4-i (17-i), 14. számában jelent meg.
Március 12 (25).	Lenin megírja „A forradalmi szociáldemokrácia platformja“ c. cikk második részét; ez a részlet a „Proletarij“ március 25-i (április 7-i), 15. számában jelent meg.
Március 19 (április 1).	Lenin megírja a „Hogyan nem szabad határozatokat írni“ c. cikket; a cikk „A taktika kérdései“ c. bolsevik gyűjteményben jelent meg.
Március 21 (április 3).	Lenin megírja „Az egyezség alapjai“ c. cikket; a cikk vezércikként jelent meg a „Proletarij“ március 25-i (április 7-i), 15. számában.
Március 21 és 25 (április 3 és 7) között.	Lenin megírja az agrárkérdéssel foglalkozó beszéd tervezetét, hogy a szociáldemokrata frakció képviselője mondja el a dumában.

Március 25 (április 7). Lenin elnököl az OSzDMP pétervári városi konferenciájának Terijokiban (Finnország) tartott első ülésszakán, és hozzászól a Pétervári Bizottság újjászervezésének tervéhez, valamint a Pétervári Bizottság szervező munkájának kérdéseihez. Lenint a konferencia küldötté választja a II. duma szociáldemokrata frakciójával való kapcsolat fenntartására.

Lenin „Puha ágyat vetnek, de kemény az alvás rajta" c. cikke megjelenik a „Nase Eho" 1. számában.

Március 27 (április 9). Lenin „A duma és a költségvetés jóváhagyása" c. cikke vezércikként megjelenik a „Nase Eho" 2. számában.

Március 28 (április 10). Lenin megírja az „Egyik kutya, másik eb ..." c. cikket; a cikk vezércikként jelent meg a „Nase Eho" március 29-i (április 11-i), 4. számában.

Március 30 (április 12). Lenin „Értelmiségi hetvenkedők az értelmiség uralma ellen" c. cikke megjelenik a „Nase Eho" 5. számában.

Március vége. A pártbíróság első ülésén Lenin elmondja védőbeszédét (illetve a mensevik Központi Bizottság elleni vádbeszédét), amelyben leleplezi a mensevikeknek az OSzDMP pétervári szervezetében kifejtett szakadár tevékenységét.

Március. Lenin beszámolót mond a helyzetről és a párt feladatairól egy tájékoztató jellegű értekezleten, amelyet azoknak a bolsevikoknak a számára rendeztek, akik vidékre utaztak, hogy lebonyolítsák az OSzDMP V. kongresszusa küldötteinek megválasztását.

Április 1 (14). Lenin „Az agrárkérdés és a forradalom erői" c. cikke megjelenik a „Nase Eho" 7. számában.

Április 2 (15). Lenin megírja „A vérszegény duma, avagy a vérszegény kispolgárság“ c. cikket; a cikk vezércikkként jelent meg a „Nase Eho“ április 3-i (16-i), 8. számában.

Április 3 (16). Lenin vezércikket ír a „Nase Eho“ 9. számába „A diadalmaskodó sekélyesség, avagy a kadetok kedvében járó eszerek“ címmel a vezércikk április 4-én (17-én) jelent meg.

Április 4 (17). Lenin megírja „A szociáldemokrata frakció és április harmadika a dumában“ c. cikket; a cikk a „Nase Eho“ április 5-i (18-i), 10. számában jelent meg.

Április 5—6 (18—19). Lenin megírja „Az orosz forradalom ereje és gyengesége“ c. cikket: a cikk a „Nase Eho“ 10. és 12. számában jelent meg.

Április 6 (19). Lenin előszót ír a „J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx és mások levelei F. A. Sorgéhoz és másokhoz“ c. könyv orosz fordításához.

Április 7 és 8 (20 és 21). Lenin „A duma-választások és az orosz szociáldemokrácia taktikája“ c. cikkét grúz nyelven közli a Sztálin vezetésével Tifliszben megjelent „Dro“ c. lap 24. és 25. száma.

Április 8 (21). Lenin a pétervári szociáldemokrata szervezet konferenciájának második ülésszakán hozzászól a II. Állami Duma szociáldemokrata frakciójának tevékenységéről szóló beszámolóhoz.

Április 10 (23). Lenin vezércikket ír „A duma és az orosz liberálisok“ címmel; a vezércikk a „Nase Eho“ 14. számában jelent meg.

Április 15 (28). Lenin „Larin és Hrusztaljov“ c. cikke megjelenik a „Trud“ c. lap 1. számában.

Április. Lenin „A mensevikek taktikai platformja", „Dühös fejvesztettség (A munkáskongresszus kérdéséhez)" és „Franz Mehring a második dumáról" c. cikkei megjelennek „A taktika kérdései" c. gyűjteményekben.

Megjelenik Leninnek a „Jelentés az OSzDMP V. kongresszusának a pétervári szakadásról és a vele kapcsolatban megalakított pártbíróságról" c. brosúrája.

Lenint az OSzDMP Felső-Kámai (Urál) szervezete küldöttnek választja az OSzDMP V. kongresszusára és mandátummal látja el.

Lenin részt vesz a bolsevikok és a mensevikek Terijokiban megtartott tanácskozásán, amelyen megvitatják az OSzDMP közelgő V. kongresszusának kérdéseit, és felszólal Akszelrodnak a „munkáskongresszus" összehívására vonatkozó javaslata ellen.

Április vége. Lenin Koppenhágába utazik, ahová az OSzDMP V. kongresszusát eredetileg összehívták. Felszólal a bolsevik küldöttek ülésén a harci osztagok kérdésében.

Lenin Londonba utazik, ahová áttették az OSzDMP V. kongresszusának üléseit.

Április 30—május 19 (május 13—június 1). Az OSzDMP V. (londoni) kongresszusa. Lenin vezeti a kongresszus munkáját.

Április 30 (május 13). Az OSzDMP V. kongresszusának megnyitása Londonban. Lenint a kongresszus elnökségének tagjává választják.

Május 1 (14). Lenin a kongresszus második ülésén felszólal az ügyrendi szabályzat tervezetének vitájában.

Lenin a kongresszus harmadik ülésén felszólal a napirendi vita berekesztése ellen.

Május 2 (15). Lenin a negyedik ülésen beszédet mond, hogy a kongresszus napirendjére vegyék fel a polgári forradalomban követendő párttaktika alapjainak általános elvi kérdéseit.

Lenin a kongresszus ötödik ülésén felszólal a névszerinti szavazás formájának kérdésében.

Lenin „Az újjászervezés és a szakadás megszüntetése Pétervárott", „Az össznemzeti forradalom kérdéséhez" és „Az OSzDMP katonai és harci szervezetei novemberi konferenciájának jegyzőkönyvéről" c. cikkei megjelennek a „Proletarij" 16. számában.

Május 3 (16). Lenin elnököl a kongresszus hatodik és hetedik ülésén.

Május 4 (17). Lenin a kongresszus nyolcadik ülésén hozzászól a Központi Bizottság tevékenységéről előterjesztett beszámolóhoz, és bírálja a mensevikek opportunista taktikáját.

Május 5 (18). Lenin a kongresszus tizenegyedik ülésén felszólal a napirend kérdésében.

Május 8 (21). Lenin elnököl a kongresszus tizennegyedik ülésén.

Lenin elnököl a kongresszus tizenötödik ülésén.

Lenin felszólal a duma-frakció beszámolója feletti vitában, és bírálja a frakció politikai hibáit.

Május 9 (22). A kongresszus tizenhatodik ülésén Lenint beválasztják a duma-frakció beszámolójáról szóló határozattervezet kidolgozására alakított bizottságba.

Május 10 (23). A kongresszus tizennyolcadik ülésén felolvassák Lenin nyilatkozatát, amelyben tiltakozik az ellen, hogy Martov elferdítette a „L'Humanité" levelezőjének adott interjúját.

Május 11 (24). Lenin a kongresszus huszadik ülésén felszólal a duma-frakció beszámolójáról szóló határozat elfogadásának rendje kérdésében.

Május 12 (25). Lenin a kongresszus huszonkettedik ülésén beszámolót mond a polgári pártokhoz való viszonyról.

Május 14 (27). Lenin a kongresszus huszonnegyedik ülésén zárszót mond a polgári pártokhoz való viszonyról szóló beszámolójához.

Lenin jelentést tesz a polgári pártokhoz való viszonyról szóló határozat kidolgozására alakult bizottság munkájáról.

Május 15 (28). Lenin a kongresszus huszonhatodik ülésén felszólal a polgári pártokhoz való viszonyról a lengyel küldöttek által benyújtott határozati javaslat vitájában.

Lenin felszólal Libernek és Trockijnak a polgári pártokhoz való viszonyról szóló bolsevik határozathoz benyújtott módosító javaslata ellen.

Lenin elnököl a kongresszus huszonhetedik ülésén.

Lenin felszólal Brohisznak és Trockijnak a polgári pártokhoz való viszonyról szóló határozathoz benyújtott módosító javaslata ellen.

Május 16 (29). Lenin a kongresszus huszonnyolcadik ülésén felszólal Martovnak a polgári pártokhoz való viszonyról szóló határozathoz benyújtott módosító javaslata ellen.

Lenin a kongresszus huszonkilencedik ülésén felszólal Trockijnak, Martovnak és Martinovnak a polgári pártokhoz való viszonyról szóló határozathoz benyújtott módosító javaslatai ellen.

A kongresszus elfogadja a polgári pártokhoz való viszonyról szóló, Lenin által írt határozatot.

Május 18 (31). Lenin a kongresszus harmincharmadik ülésén beszámol az Állami Dumáról szóló határozati javaslat kidolgozására alakult bizottság nevében.

Május 19 (június 1). Lenin elnököl a kongresszus harmincnegyedik ülésén.

Lenin elnököl a kongresszus harmincötödik ülésén.

Lenin indítványozza, hogy a kongresszus a Központi Bizottságot bízza meg, hogy jelölje ki a párt képviselőjét a Nemzetközi Szocialista Irodába. A kongresszus az indítványt elfogadja.

Lenin felszólal az ellen a mensevik javaslat ellen, hogy a kongresszust „az egyesült párt londoni első kongresszusának" nevezzék, és védelmezi azt a javaslatot, hogy nevezzék a kongresszust ötödik kongresszusnak.

Lenin javaslatot tesz arra vonatkozóan, hogy a frakciók hogyan terjesszék be a Központi Bizottság tagjaira vonatkozó jelöléseiket.

Lenin javasolja, hogy a Központi Bizottság azon tagjelöltjeinek esetében, akik egyenlő számú szavazatot kaptak, ismételjék meg a szavazást.

Lenin a vita során felszólal amellett, hogy a csökkentett létszámú kongresszusi ülés jogosult végrehajtani a másodszori szavazást a Központi Bizottság azon tagjelöltjeinek esetében, akik egyenlő számú szavazatot kaptak. Lenin javaslatát elfogadják.

Lenint az OSzDMP Központi Bizottságának tagjává választják.

Május második fele.	Az OSzDMP V. kongresszusának befejeztével a bolsevikok gyűlésén megválasztják a Bolsevik Központot, élén Leninnel.
Május 21—25 (június 3—7).	Lenin jelen van a Lett Határterület szociáldemokráciájának II. kongresszusán Londonban.
	Lenin rövid beszámoló keretében ismerteti a polgári forradalom adott szakaszában a proletariátusra háruló feladatokat; határozati javaslatot terjeszt be erről a kérdésről.
Június eleje.	Lenin a kongresszusról visszatér Kuokkalába.
	Lenin Terijokiban a Pétervárról érkezett munkásoknak beszédet mond az OSzDMP V. kongresszusáról.
	Lenin az erősödő rendőri üldözés miatt Kuokkalából Styrsuddenbe (Finnország) költözik.
	Lenin megírja „A polgári pártokhoz való viszony" c. cikket.

TARTALOM

KÉPMELLÉKLETEK

6506. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Vértes Ferenc.